* FREG 50

330 leaves

First edition

Harrisse Additions 34.

Munich 11 1821.

Contains a chapter on [illegible] "[illegible]" and another chapter on Columbus [illegible]]] ii [illegible] [page

[illegible]

[illegible]

[illegible]]] ii verso

Baptiſtæ Fulgoſi de dictis factiſ/
q; memorabilibus col
lectanea: a Camil
lo Gilino lati
na fa
cta.

CAMILLVS Gilinus Iafredo Carolo regio præſidi omnis iuris
omnium bonarum artium peritiſſimo ſalutem. Duo fortaſ
ſe miraberis : atq; haud ſcio an non iniuria : unum qđ nundum
pueritiæ egreſſus metas auſus ſim graue opus aggredi : ut latina facerem
de dictis factiſq; memorabilibus collectanea : quæ uir illuſtri quidem gene
re ortus : ſed longe maiore proter ingenii atq; uirtutis magnitudinem lau/
de dignus Baptiſta Fulgoſus : uernacula lingua ad Petri filii formandos mo
res ſcripſit. opus profecto quod non maiorem ſolum ætatem quam mea
eſt : ſed conſumatiſſimi quoq; in litteris uiri eruditionem requirebat : alterũ
quod qualecunq; opus eſt : quod transferendo uires meæ preſtare potue
runt : dicare tibi auſus ſim : qui in Mediolanenſi ducatu maximi regis in ea
re perſonam geris : quæ regendis populis primaria eſt : & ſine qua fruſtra
tantum armis partum eſſet imperium. Ego autem nequaq̃ negauerim qđ
alii de operis tranſlatione iudicare poſſunt : mihi quoq; ipſi uiſum eſſe : neq;
enim tam excors eram : quin intelligerem maiorum eſſe uirium hoc opus :
Nam ſi continuata unius gentis hiſtoria mortalium omnium iudicio ma/
gni eſt facienda : qđ ſeruata per ipſam memoria eorum quæ uel recte uel
perperam geſta fuerunt : quaſi lumen quoddam legentibus proponit eo/
rum quæ aut uitare homines aut ſequi debeant : procul dubio maius hoc
cenſendum eſt : in quo ad euitandi uel ſequendi exemplum ea proponun/
tur : quæ ab orbe condito uſq; in hæc tempora dicta atq; facta ſunt : illis dũ
taxat exceptis quæ Valerius Maximus annotauit. res enim ingens eſt : &
ceu uaſti maris inſtar. in quo non deficere ſolum pueri uires poſſint : ſed
ueteranus quoq; in re litteraria profeſſor contremiſcat. Hæc me mouebãt :
ſed impulit parens meus Ioannes Iacobus ut onus ſuſciperem : qui Baptiſtã
uiuentem ſingulari obſeruantia proſecutus oblato ut inſpiceret a propinquis
eius uolumine cum intellexiſſet ei magno opere curæ fuiſſe : ut latinum hoc
opus fieret : arbitratus eſt : neq; ſe erga magnum amicum officio ſatiſfactu
rum : & irrequietos Baptiſtæ manes futuros niſi ipſe quoquo modo poſſet :
poſteaq̃ melior alius rem non aggrediebatur : ut latinum fieret pro uirili
ſua eniteretur. Coegit igitur ut inter themata quæ ad alendam dicendi fa/
cultatem pueris proponuntur : ego quotidie huius operis particulam in lati/
num uerterem : in qua re cum mihi illud propoſitum non eſſet : ut hac tranſ
latione peritorum uirorum iudicio ſatiſfacerem : ſed ut patris uolũtati mos
a me gereretur : diffidere uideor non debere : qui officii mei ratio non ſolũ
apud te uirum cum aliis uirtutibus tum in primis humanitate inſignem : ue
rum etiam apud alios excuſata habeatur. Sequitur nunc dicationis auda/
cia : quæ culpa non careret : ſi ſponte mea : ut id agerem : mihi ſumpſiſſem.
quo modo enim defendi poſſet ut quod ego ſatis perite fieri a me non poſ
ſe ſciebam : illud ei dicare auderem : quem rex inter chriſtianos homines po

AE
3
F55K
RB
MHT

tentiſſimus primarium honorem ad regendum mediolanenſem ducatum/ proter doctrinæ atq; ſapientiæ magnitudinē gerere uoluit? Sed huius quoq; rei eadem excuſatio eſt: quæ latinum faciendi opus fuit. Nam cum parens meus alia re non facile ſuum in te ſtudium atq; obſeruantiam teſtar/ poſſet: uoluit ut hoc dicato tibi opere non ſolum eius in te animus declararetur: uerū illud quoq; pateret: qualis ipſe in te eſt: talē me quoq; qui eius imago ſum: & eſſe nunc: & ſemper fore. Itaq; quoniam in utraq; re temerita/ tis notam a me uideor depuliſſe: ſupereſt ut ſtudiorum meorum primici/ as quas tibi dicaui tu prorſus aſpernandas non ducas. Nam quanq̄ doctri/ næ tuæ magnitudo maiora forſan cupere uideatur: tamen haud in parua parte laudis ducendum eſt: his etiam contentum eſſe uelle: quæ offerūtur: cum dantis fortuna ampliora non ferat.

Tu quoq; Petre Fulgoſe: cui Baptiſta parēs uir inter raros uirtute inſignes annumerandus: ad minuendos in morum tuorum formatione labores hoc opus edidit: non modo non moleſte feres ſi deſignati tibi operis dicatio ad regium præſidem Iafredum Carolum tranſſertur: ſed in eo beneficium quoque eſſe agnoſces. Quis enim non uideat? non ſolum hanc rem in te ma/ gni eſſe uiri amorem aucturam: uerum inde hoc quoq; ſecuturum: quod ampliſſimi uiri dignitas & honor efficiet: ut patris tui nominis atq; uirtutis fama patriæ regionis limitibus non contenta: ad exteras quoq; nationes ac gentes perferatur.

BAPTISTAE Campofulgoſi factorum dictorumqꝫ memorabilium ad Petrum filium liber.

LItterarum ſtudia non proſperis ſolum rebus ornamento eſſe: ſed aduerſis quoqꝫ perfugium præbere: ſi nunq̃ Dionyſii iunioris reſponſum dicentis ſe ex litteris patientiam conſecutum ad ferendam amiſſi regni calamitatem: ſi permultorum aliorum qui monumentis ſui teſtatum hoc idem reliquerunt: ſcripta non oſtenderent: ego unus ita eſſe docere mortales experimento meo poſſem. Genuenſium enim principatu meorum ſcelere deiectus: omnibus ad leuandam animi ægritudinem temptatis: nihil quod non modo ſalutem: ſed ne ſolamen quidem ſponderet: niſi in lectione inueni. Duo enim potiſſimum ex ea conſecutus ſum: unum qđ legendis aliorum caſibus unum me non eſſe perſpexi: in quem fortuna ſceuire uoluerit: alterum qđ dum legerem: dum aliorum geſta recenſerem: tanq̃ e militari uia in ſeceſſum diuertenti aliquantiſper malorum obliuio animum ſubibat. Dum igitur in huuc litterarium ceu portum me recepi: ut per hanc rationem aduerſæ tempeſtatis mala minuerem: is mihi mos ſemper fuit: ut ex quotidiana lectione mea: ea annotarem: qbus uel ad imitandum uel ad euitandum in uita fructus ſpes aliqua proponi uideretur: quæ cum in unum contuliſſem: additis aliorum temporũ collectaneis: legendo enim animi gratia eundem morem ſeruaueram: & mihi latinæ ſcribendi ſtilus ac ratio aulæ & nõ ſtudiis aſſueto: deeſſet: per Raimundum Soncinatem præceptorem meum latina facere decreueram. Sed fortunæ uis hominem alioquin idoneum qui fabrili dolabra excoriatũ modo lignum optime effigiaret alio abſtulit: ademitqꝫ quod ad illuſtrandos in communem uſum labores meos magno opere per eum exquirebam. Hac igitur ſpe deiectus: cum putarem aliquando has annotationes meas quo quo modo ſcriptæ eſſent uſui tibi eſſe poſſe: uulgari ſtilo: quia alius nõ ſuppetebat: in ordinem redegi. In iis autem rationem illam ſecutus ſum: ut Valerium Maximum mihi quo ad rerũ titulos capitaqꝫ ac numerum librorum proponerem: ſed in exemplis rebuſqꝫ ea tantum ſumerem quæ uel ipſum præteriiſſent: uel poſt eum geſta nullo modo in eius noticia eſſe potuiſſent. Nam quæ ab eo ſcripta fuerunt: attingere: aut impudentis fuiſſet: quia ex alieno labore laudem mihi queſiuiſſe uiſus eſſem: aut amentis: dum luculentiſſimo ſtilo a Valerio notata: ipſe uel magis ornate latinæ orationis prorſus expers conſiderem: uel adempto Valerii nitore pro prætexta lutulento ſago amicerem. Hæc autem quanq̃ animi mei gratia: & non ut in lucem prodirent a me ſcripta fuerunt: coegit tamen paterna pietas: ut tibi traderem: fretus quod mihi dum eis operam darem: ereptæ fortunæ leuiorem calamitatem fecit: tibi quoqꝫ ſi ea legeris: non fructum modo in eo

allatura : quod ad euitanda quæ obſunt cautiorem alienis exemplis : & ad imitanda quæ bona ſint ſtudioſiorem te reddent. uerum etiam quod cum in eis maiorum tuorum præclare res geſtas uidebis : quæ permultæ ſunt : acres tibi adigentur aculei : ne ab iis qui ortus tui cauſam dederunt : q per uirtutem grande ſibi nomen in omne æuum pepererunt : degeneraſſe uideri uelis. Nam hic paratum inuenies fructum qui ex hiſtoria queritur : neq; id ſolum aſſequere : ut periculis procul ea intelligas quæ pleriq; per orbem errantes magno labore : nec ſine diſcrimine uix obtinuerunt : uerum etiam habebis illud quod recentior hiſtoria quãto preſentibus moribus magis congruit : tanto etiam facilius legentium animos : tanq̃ ea quæ pene ipſi aut patres eorum uiderint : referri intelligant : ſubire ſolet. Ad quod etiam illud accedit quod cum philoſophiæ præcepta ad reformãdos in melius hominum mores tendant : longe magis illud rerum geſtarum exempla q̃ rationes ſolæ & argumenta efficiunt : mouentq; æmulationem quandam nõ indecoram : ut enitamur : ne iis a quibus orti ſumus uirtute inferiores habeamur. neq; enim alia res magis me eo tempore mouit : cum obſeſſam Sixti pontificis & Ferdinandi aragonii regis auſpicio genuenſem arcem parua manu irrupi : quam adire mediolauenſis princeps ingentibus copiis nequiuerat : niſi memoria rerum a parente meo auo tuo geſtarum : cum turpe mihi ducerem eo ortum uiro : cuius uirtuti inuium nihil fuiſſet : eam refugere prouinciam quam ille ſi optio daretur auidiſſime ſuſcepturus fuiſſet. Impulere igitur me patris egregia facinora ad eam rem obeũdam : in qua pleriq; militum meorum uirtuti ſuæ diffiſi dum morti potius q̃ proelio ſe obici putabant : me ducem ſuum deſeruerunt. Quam ob rem Petre & ſi malim te armis q̃ litteris : ut maiores noſtri fecere : operam dare : tamen quia ſemper armis uti non licet : cum uacuus eris : hæc quæ tradimus : legere te uelim : quia quod mihi ad diſcutiendum in periculis terrorem adiumento fuit : tibi quoq; ad ſequendam uirtutem ex maiorum noſtrorum recordatione : quæ his continetur ſcriptis proueniet : ne auitum nomen. qd tibi inditum eſt : ſi ſine illa uirtute : quæ in auo fuit retuleris : oneri tibi eſſe uideatur : quãq̃ hac in re duo tibi non excidere uelim. unum ne memoria tenendo eius te nepotem fuiſſe cui rebus agendis nulli aut ſaltem perpauci pares fuere : maiora audeas q̃ ferre uires tuæ ualeant : ſed eius memoriam ob id potiſſimum ſerues : ut tanti uiri appellatio : ne ad ſcelus ullum declines ueluti repagulum tibi obſtet : alterum eſt ut quanq̃ litteræ ſicuti diximus ꝓſperas res ornent : & ut facilius aduerſa perferantur preſtent : memineris maiores noſtros decora ſua armis & non litteris peperiſſe. quod eo tendit ut tu quoq; & ſi etiam litterarum te ſtudioſum eſſe cupio : tamen in primis quantum fortuna patietur : militiam atq; arma ſequaris. Siquidem illud non obſcurum eſt : ubi litteræ atq; arma diſiuncta ſunt : tantum militarem

uirum ab litterato differre: quantum olimpicis ludis uictorem a præcone mortales diſtare putauerunt. Ceterum quia ingenui animi eſt fateri per quem didiceris: ne nos arbitreris minore q̃ debebamus ſtudio uſos: ut ne quid quod ſatis certum non eſſet collegerimus: neq; ab ullo in hunc librum niſi probatæ fidei auctore aliquid conferremus: hic auctorum nomina ſubicienda duximus: quæ olim in epiſtola ad Antonietum Campofulgoſum equitem inſignem & gentilem propinquumq; noſtrum poſuimus: dum ut librum inſpicere poſſet magno opere a me flagitaret.

COLLECTA igitur hæc a nobis fuerunt ex auctoribus.

C. plinio
Plinio nepote
T. liuio
Plutarcho
Apiano alexandrino
Strabone
Procopio græco
Euſebio ceſarienſi
Diuo hieronymo
Diodoro ſiculo
Erodoto
Petrarcha in libro de memorabilibus & epiſtolis
Boccacio de claris feminis
Eutropio
Paulo diacono
Dione græco
Spartiano
Lampridio
Iulio capitolino
Flauio uopiſco
Suetonio tranquillo
Flauio ioſepho hebreo
Menethone ægyptio
Beroſo caldeo
Methaſthene perſa
Philoſtrato græco
Apuleio philoſopho
Aithone armeno
Anneo ſeneca
Moiſe propheta
Nathan propheta
Amiano marcellino
Paulo oroſio
Ambroſio
Auguſtino
Gregorio
Beda
Erodiano græco
Philonẽ hebreo
Philone biblio
Ariſtotele
Rufino aquileienſi
Apione poliſtore græco
Dorotheo græco
Caliſthene
Zenophonte
Alexandro in iudaica hiſtoria
Paulino nolano epiſcopo
Hechateo abderita
Dionyſio alicarnaſeo
Symocato
Euſtathio
Ariſtobolo hiſtorico
Ioanne caſſiano
Poſſidonio calamenſi epiſcopo
Athanaſio
C. Sidonio apollinari

Vegetio rhenato
Alexandro aphrodiſeo
Sexto frontino de ſtrathagematis
Emilio probo
Daniele propheta
Olimpiodoro philoſopho
Cornelio tacito
Vetruuio
M. Cicerone
A. Gelio
Macrobio
Q. Curtio
Nicolao damaſceno
Egiſippo
Laertio
Iuſtino
Ioanne chriſoſthomo
Luca euangeliſta
Sceuero Sulpitio
Proſpero de temporibus
Iſidoro ſolino
Priſco magr̃o ep̃ſ arũ Theodoſii.ii
Enguerrano gallo
Gulielmo gallo tirio epiſcopo
Froiſardo gallo
Gauino gallo
Dego ualera hiſpano
Roderico toletano
Roderico palentino epiſcopo
Gaffurro genuenſi
Bracello
Pontano
Campano
Bernardo iuſtiniano
Sabellico
Pogio de uarietate fortunæ
Symoneta

Galuaneo flamma
Morigia
Notario Comenſi
Aldroandino Datha
Muſato
Antonino florentino archiep̃o
Vincentio bellouacenſi
Philelpho
Platina
Pio ſecundo
Alberto magno
Sagadino
Bartholomeo Facio
Antonio panormita
Andrea dandulo
Leonardo aretino
Ioanne uilano
Annalibus gallorum
Annalibus normanorum
Annalibus ungarorum
Annalibus gennenſium
Ricoldo
Annalibus anglorum
Annalibus flandrenſium
Blundo
Epiſcopo himolenſi
Petro uinea
Pomponio leto
Vincentino
Petro abano
Geruaſio tibelenſi
Landino
Mattheo palmerio
Georgio merula
Thoma aquinate
Ottone morena laudenſi
Arnulpho hiſtorico

Arnaldo uilla noua philoſopho
Petro ancharano
Michaele pſello
Gotifredo anglo hiſtorico
Sigiberto hiſtorico
Marco cotoniolenſi

Iuuentio celio
Gulielmo durando
A llarico gotho
Dionyſio ariopagitha
Ioanne tritene parhiſino abate
Hierocle philoſopho græco

BAPTISTAE Campofulgoſi collectaneorum libri nouem quorũ primus continet.

De religionis cultu ca. i.
De ſpreta religione ca. ii.
De ominibus ſiue auguriis ca. iii.
De prodigiis ca. iiii.
De ſomniis ca. v.
De mirabilibus ca. vi.

Secundus liber continet.

De priſcis inſtitutionibus ca. i.
De militari diſciplina ca. ii.
De iure triumphandi ca. iii.
De cenſoria nota ca. iiii.
De maieſtate ca. v.

Tertius liber continet

De indole ca. i.
De fortitudine ca. i
De patientia ca. iii.
De iis qui humili fortuna orti clarũ ſibi nomẽ uendicarunt ca. iiii
De iis qui claris parentibus orti degenerarunt ca. v.
De iis qui patriæ conſuetudinem in ueſtibus & aliis ornamentis exceſſerunt. ca. vi.
De ſui ipſius confidentia ca. vii.
De conſtancia ca. viii.

Quartus liber continet

De animi moderatione ca. i.
De iis qui cum inimici aut etiam hoſtes eſſent non amicicia modo: ſed etiam affinitate ſe deuinxerunt ca. ii.
De abſtinentia atq; continentia ca. iii.
De paupertate ca. iiii.
De pudore ca. v.
De coniugali charitate ca. vi.
De amicicia ca. vii.
De liberalitate ca. viii.

Quintus liber continet

De bonitate atq; clementia ca. i.

De gratis ca. ii
De ingratis ca iii.
De pietate erga parentes ca. iiii.
De pietate erga fratres ca. v.
De charitate in patriam ca. vi.
De parentum in liberos indulgentia ca. vii.
De parentum ſceueritate in filios ca. viii.
De parentum in ſuſpectos filios moderatione ca. viiii.
De parentum æquitate animi in ferenda filiorum morte ca. x.

Sextus Liber continet.

De pudicicia ca. i.
Ds iis quæ libere aut dicta aut facta ſunt ca. ii.
De ſceueritate ca. iii.
De iis quæ grauiter uel dicta uel facta ſunt ca. iiii.
De iuſticia ca. v.
De publica atq; priuata fide ca. vi.
De uxorum fide erga maritos ca. vii.
De ſeruorum fide erga dominos ca. viii.
De morum & fortunæ mutatione ca. viiii.
De iis qui ex humili fortuna ad grandem emerſerunt ca. x.
De humanis caſibus & fortunæ uarietate ca. xi.

Septimus Liber continet.

De foelicitate ca. i.
De ſapienter dictis aut geſtis ca. ii.
De aſtute dictis atq; factis ca. iii.
De militaribus ſtrathagematis ca. iiii.
De repulſa ca. v.
De neceſſitate ca. vi.
De iis quæ ex teſtamentis legitime factis abolita ſunt. ca. vii.
De teſtamentis quæ firma manſerunt cum cauſa ineſſet ut ſcindi deberent. ca. viii.
De iis qui contra communem opinionem hæredes ſibi delegerunt ca. viiii.

Octauus Liber continet.

De reis magnorum criminum quam obrem uel damnati uel abſoluti fuerunt ca. i.
De inſignibus priuatis iudiciis ca. ii.

De feminis quæ doctrina inſignes fuere ca. iii.
De diſquiſitione per tormenta ca. iiii
De teſtibus ca. v.
De iis qui in alios animaduerterunt ſuper iis quæ ipſi aliquando patrarunt. ca. vi.
De induſtria atq; ſtudio ca. vii.
De ocio ca. viii.
Quantæ ſint eloquentiæ uires. ca. viiii.
Quantum habeat momenti uenuſta actio & ꝓnunciatio ca. x.
Quam ingẽtes ſint quarundam artium effectus ca. xi.
Quod quædam arte effici nequeunt ca. xii.
Q̃d oẽs artis ſuæ optimi auctores atq; diſputatores ſunt ca. xiii.
De Senectute ca. xiiii.
De gloriæ atq; famæ cupiditate ca. xv.
Quæ res magnæ quibuſdam contigerunt ca. xvi.

Nonus liber continet

De hominum luxuria atq; delitiis ca. i
De crudelitate ca. ii.
De ira atq; odio ca. iii.
De auaritia ca. iiii.
De ſuperbia ca. v.
De perfidia & proditione ca. vi.
De uiolentia atq; ſeditione ca. vii.
De temeritate ca. viii.
Quantum ualeat & poſſit error ca. viiii.
De uindicta ca. x.
De ſcelerate dictis aut factis ca. xi.
De inuſitatis mortis generibus ca. xii.
De nimia uiuendi cupiditate ca. xiii.
Quam anxie cuſtodiæ ſuæ inuigilarint quibus ſuorum fides ſuſpecta erat ca. xiiii.
De iis qui effigie ſibi permultum ſimiles fuerunt ca. xv.
De iis qui obſcuro orti loco per dolum claris ſe familiis inſerere conati ſunt ca xvi.

De religionis cultu.

MAiores noſtri relicta gentilitate iudeorumq; ſuperſtitionibus ueram ideſt chriſtianam religionem ſequuti:tanti ſemper eam fecere:q̄d diligenter conſideranti nihil in uita quod quidem momentum habeat accidere uidebitur cuius primordia aut moribus aut legibus religionem præ ſe non ferant. Orti ſacerdotum manu in ſacro fonte:quod chriſtianæ religionis fundamentum eſt:luſtramur. Adultiores ad baptiſmi confirmationem pontificibus preſentamur. Matrimonia ſine ſolemni ſacerdotum precatione infauſta putantur. Enixis mulieribus turpe eſt nouæ ſoboli operam dare niſi ſacerdotalem ante benedictionē acceperint. Prima ſemina multis in locis per ſacerdotem luſtrantur. Bella quoq; geſturi ſignis militaribus ſacerdotali precatione bonam fortunam inſerere conātur Quotannis ſacerdoti crimina noſtra chriſtiana confeſſione detegimus ac deteſtamur. Morituri ſacro oleo perungimur:& qui nuper orti in baptiſmate tēplis preſentamur eis mortui reſtituimur:ut religio quæ hominis ortum incoauit: finem etiam concludat. huc accedit q̄d multi reges imperatoreſq; ipſi regno atq; imperatorio honore digni non creduntur quos religioſe ſacerdotes nō unxerint. quin poſteaq̄ aſſumpto diademate in regno aut imperio confirmati fuere: ſi eccleſiam hereſi aut alio modo læſerint:a pontificibus regnandi imperandiq; iure priuantur: pluriſq; apud chriſtianos populos religio pontificiaq; uolūtas q̄ arma ipſa atq; regum maieſtas habita eſt. Quæ res perſuadere nobis debet:maiores noſtros:ut alia multa:ita hoc quoq; magno conſilio atq; ſapientia ſanxiſſe:& proterea religioſe diuinum cultum ab hominibus obſeruari debere. Si quidem priſci illi romani gentiles quoque alii ac iudei: gens cordis duricia atque obſtinatione damnata:quanq̄ a uera uia omnes aberrarent diligenter tamen religionis ſuæ cultum ſeruauere.

De Romano ſenatu.

ROmanus ſenatus adeo ſemper magni religionem fecit ut quemadmodum uir doctiſſimus Varro ad Gn. pompeium ſcribit in libro ubi ratio locuſque habendi ſenatus oſtenditur quotienſcunque ſenatum magiſtratus coegiſſet:id ipſum quod primo proponebatur ad religionem pertineret:nullaque quanq̄ grauior cauſa uel quæ celeritatem requireret hunc morem anteuertebat:ut publicorum conſiliorū quēadmodum etiam aliarum rerum diuino cultui primæ partes darentur.

De Claudio nerone Ro. Principe.

ITa uero penes mortales religio & laudem & gratiam meretur ut omnes qui prudentium nomen obtinuere: aut religionem coluerint: aut ad conciliandos ſibi populos colere ſe ſimularint. Id in Claudio principe perſpectum eſt. Nam quanq̃ notis quibuſdam tãto principi indecoris aſperſus eſſet: tamen ut religionem præ ſe ferret eleuſinæ cereris ſacra athenis in urbem romam transferre conatus eſt: & in Sicilia uetuſtate collapſum ericinæ ueneris templum ut inſtauraretur operam dedit.

De Veſpaſiano ro. principe.

CLaudius ut dictum eſt: confici religioſum opus iuſſit ceterũ. Veſpaſianus manu ſua confecit. Ex oriente enim reuerſus cum ciuilibus bellis deformatam urbem offendiſſet: a ſacris ædificiis capitoliniq; ipſius Iouis templo eius inſtaurationem orſus. ante alios ipſe operi ſe accinxit: ſublatis inde collo ſuo primis ruderibus: iactiſq; manu ſua fundamentis: minime arbitratus cæſareæ maieſtati ſe labem illaturum: ſi operam ſacræ rei manu ſua nauaſſet.

De Tito Veſpaſiano ro. principe.

HAud immerito religionis cultorem parentem filius ſequetur Titus: qui templorũ aliorumq; publicorum ædificiorum quæ incendio & ciuili furore corrupta erant inſtaurationi uillarum ſuarum ornamenta deſignauit: atq; huic operi ex equeſtri ordine inſignes uiros præfecit. Idem quoq; cum peſte ciuitas grauiter laboraret: ne minus ciuium ſalutem q̃ urbis ornatum curare uideretur: quanq̃ nullum humanæ opis remedium pretermiſſum eſſet: plus in celeſti numine repoſitum putans: omnibus romanis ſacris operatus placare diuinam iram ſtudioſe curauit.

De Aurelio Alexandro Sceuero ro. principe.

SIlentio pretereundum non eſt Alexandri Sceueri religioſum uerbum: qui quanuis ita religioni addictus non eſſet: ut ſuperſtitione captus uideretur: & enim perſæpe poetæ perſii carmẽ uſurpabat. dicite pontifices in templo quid facit aurum: tamen cum eius temporibus chriſtiana fides iam inualuiſſet: & chriſtiani publicum quendam locum orandi gratia occupaſſent: contra autem cauponæ quidam gentiles ante ſuum eſſe contenderent: Alexander: audita controuerſia: & ſi ipſe minime chriſtianus erat: reſpondit: quoquo modo eſſet: ſatius eſſe eo in loco deũ coli q̃ cauponas exerceri: uerbum certe tanto principe dignum.

De eodem.

APud hunc tanti religionis auctoritas ac reuerentia ualuit ut iudicatas a ſe cauſas: a pontificibus atq; auguribus retractari atq; aliter q̃ ipſe iudicaſſet terminari pateretur: minime dedecori ſibi arbitratus: in iis quæ ad religionem pertinerent: imperatoriam maieſtatem ſacerdotum auctoritati cedere.

DSI

De Decio Celio balbino: & M. Clodio pupieno imper.

BAlbinus pupienuſq; aduerſus Maximinorum ſæuitiam auguſtorum nomine a Senatu ornati: præter alia quæ ad ſuam patriæq; defenſionem parauerant: cum ſine celeſti numine quæ de uictoria proponebantur uana putarent: echathombem ſi uictoria potirentur uouerunt. Id autem ſacrum centum aris conficiebatur: centumq; in eis inſignia animalia ueluti Leones tauri atq; aquilæ ſacrificabantur: neq; uero audita Maximinorum morte in peragendo ſacro minor fuit fides: q̄ dum uictoria expetebatur ad uouendum promptitudo.

De Aureliano imper.

NE Aureliano quidem ro. principi egregia militaris uirtus aduerſus Marcōmānos cum Mediolanum uſq; ac Placentiam ueniſſent: ſufficere ſine celeſti ope uiſa eſt. Quippe is ad ſenatum ſcripſit: ut inſpectis ſibillinis libris: quæ neceſſaria eſſent ſacra ad impetrādam deorum opem conficerent quæ cum ſenatus egiſſet: ac diuino nutu magis q̄ humanis uiribus atq; conſiliis barbari ultra progredi grauibus oſtentis territi non auderent: Aureliano ad uictoriam uia patuit. Is autem ne parum grate celo demiſſam agnoſcere opem uideretur: præter munera huius uictoriæ gratia per urbem romam multis templis data: ſoli capitolino Ioui quindecim milia auri pondo & magnam gemmarum uim pluribus collationibus dedit.

De eodem.

UT in publica neceſſitate Aurelianus ad diuinam implorandā opē minime ſegnis fuit: ita ſacrarum quoq; rerum conſeruandarum ſtudioſiſſimus eſt habitus. Nam quanq̄ poſt captam Zenobiam in Europa bello diſtineretur: tamen ut in oriente palmiram locaq; alia quæ Zenobiæ parebant rebellaſſe audiuit: eo conuerſus palmiram cepit: accolaſq; occidit: atq; urbe incenſa in qua ſolis templum erat apprime ornatum: religione motus aceconio baſſo ſcripſit: ut nobiliſſimis marmoribus illud ornatius q̄ antea eſſet reficeret: auroq; & gemmis in hunc uſum aſſignatis exornaret. Ceterum quoniam ſatis de romanis diximus ad grecorum ac barbarorum exempla tranſibimus.

De Sotero antiocho Siriæ rege.

NOn tulit ſolē Aurelianus palmiræ ſine templo eſſe. nec Antiochus quidē Syriæ rex hieroſolymarum templum ſine ſacrificiis. nam cum urbem illā eo tēpore obſideret: quo tabernaculorum feſta celebrabantur: atq; a populo hieroſolymitano rogatus eſſet: ſeptem dierum inducias ad ea ſacra colenda dare: non ſolum poſtulata conceſſit ac ſeruauit: uerum etiam ut non minus a ſe q̄ a Iudeis religionem coli oſtenderet: taurum auratis cornibus ac multa aurea uaſa cū thure ad urbis por

tas ſacerdotibus ferri iuſſit: atq; eos rogari: ut illa deo offerrent.

De Dauid rege Iudeorum.

OMittenda minime uidentur egregia Dauid regis religioſa facinora: Nam cum archa federis hieroſolymam referretur: cum ſolemni muſicorum inſtrumentorum ac carminum pompa: non arbitratus ſatis ad honorem deo exhibendum eſſe pedibus eam precedere: ipſe diuina carmina uoce ac pſalterio modulans ad uocem muſicam corporis quoq; geſtus accommodauit: nihilq; de regia maieſtate ſibi deperire ſi ſacerdotum in numerum ſe conieciſſet putauit: neq; inde ſe retraxit q̄uis ab uxore Micol rideri quæ agebat uideret: exemplū profecto inter reges rariſſimum: & tanto. L. Furii bibaculi ro. prætoris ac ſalii facto præponendum: quanto prætore maximus rex maior habetur.

De Iepte iudice Iſrael.

INgens Dauid ardor dum deum coleret uiſus eſt: Ingens quoq; patriarchæ Abraam qui unicum filium e celo monitus ſacrificare uoluit: ceterum idem ardor in Iepte tanto maior fuit. quanto maiora deliberationibus hominū facta cenſentur. hic cum in Iſrael iudex eſſet: uouiſſetq; ſi uictoria aduerſus amanitas potiretur: quod primum in patriā reuertens obuium habuiſſet: ſe ſacrificaturum: In filiam quam unicam habebat primum incidit: lacrimarumq; ac mœſticiæ plenus maiore parum prudentis uoti q̄ paternæ pietatis habita ratione: neq; illud reſpiciens quod parū grate deo eiuſmodi uictimæ forent: poſt aliquot dies filiam in olocauſtum obtulit.

De Carthaginenſibus.

IN Iepte errore: crudelitati permixta religio fuit. ceterum longe magis Carthaginenſium mores damnandi: qui omni uictimarum ſacrorumq; genere numina ſua placare non contenti: longum tempus ſorte filios ad ſacrificium delegerunt: eorumq; morte conciliare ſibi deos querebant: pro quorum ſalute uniuerſus terrarum orbis aras ac numina uotis precibuſq; fatigare non intermittit.

De regibus ethiopum.

MAgnum eſt proter religionem liberos interimere: maius uitam periculis offerre. ſed omnia uincit ſibi ipſi proter religionem mortem conſciſcere: quemadmodum ethiopū reges uſq; ad phtholomei regis ægypti tempora conſueuere: cum eis a ſacerdotibus Iouis qui apud meroen colitur: denunciatum eſſet deo inuiſam eſſe eorum uitam: quin inter eos nullus eſt inuentus apud quem pluris ſalus q̄ religio haberetur uſq; ad Erganen regē: qui ne per ſacerdotes ei mors denunciaretur: omnes ipſos interemit: primuſq; morem illum ſuſtulit.

De Machabeis ac Iudeis eorum ſociis.

PRocul dubio magnum eſt uitæ ipſi religionẽ anteferre. Id enim iudei omnes fecere qui Mathatiam machabeum ſequuti ſunt. Nam cum a iudaicæ religionis ritu ad gentilitatem eos deducere Antiochus temptaret: in deſerta loca confugerunt: & in caſſum promiſſis inuitati ut inde redirent: tandem cum ſabato: quo die opus ullum facere nefas Iudei habent: impetus in eos eſſet factus: maluerunt inermes atq; indefenſi mortem oppetere: q̃ ſe tuendo religionis ſuæ ritum uiolare.

Etiam de Iudeis.

PErtinax Iudeorum in cerimoniis ſuis propoſitum magis q̃ religio aliud quoq; non minoris admirationis exemplum prebebit. Nam cum hieroſolymæ die ſabato a Magno Pompeio duce ro. oppugnarentur pari ſuperſtitione eo die ab hoſtibus aggeres caſtella atq; alias ad oppugnãdam urbem machinas muris admoueri nihil obſiſtentes permiſerunt: ne ſi id impedire conarentur: ſabati uacationem uiolarent. Deuicta igitur per hunc modum urbe Iudei: ut conſcendentibus muros hoſtibus non repugnarunt: ita poſtea q̃ in urbem ingreſſi populum hoſtes trucidabant: ſacrificia quibus eo die operabantur: nihil ob ea moti quæ ab hoſte patrari uidebant: tanq̃ in ſumma quiete nunq̃ intermiſerunt.

De Iudeis ex babilone reuerſis.

VEteribus religioſis exemplis finem unum imponet de Iudeis quoque ſumptum: qui exdræ opera Xerſe rege permittẽte in patriam reuerſi: dum diuinum cultum longa in aliena terra mora in peregrinos mores dilapſum reformare nituntur: multis ex alia gente: id quod ipſorũm lege ne fieret cauebatur: uxores duxiſſe inuentis: omnes ad eas coniugio etſi iam liberos nepoteſq; ſuſceperant: pellendas conuenerunt: pluris in eo religionem q̃ alia quæ in uita cara eſſe debent facientes.

Recentiora. De M. Flauio Valerio Conſtantino max. imper.

HActenus in iis quæ ad religionem ptinent: non contigit præter Iudeos aliorũ q̃ gentilium exempla recenſere. horum autem religio etſi a ueri dei cultu plurimum aberat: tamen cum melioris cognitionem nullam haberent: haud incredibile uidetur deo ipi immortali non ea: q̃ gentiles uel colebant uel credebant. ſed ipſorum in eo q̃d recte ſe credere arbitrabantur ardens ſtudium ſingularemq; obſeruantiam nõ ingratam fuiſſe: id quod multis portentis pœniſq; aduerſus religionis uiolatores oſtendebatur. Ceterum gentilitate aliiſq; ueteribus omiſſis: recentiora religionemq; ipſam chriſtianam aggrediemur: in qua nobis primus Conſtantinus inter chriſtianos principes inſignis occurrit. Inter cuius egregia facinora illud potiſſimum narrabimus: quod in chalchedonenſi concilio egit: nã cum ultimus inter ſacerdotes ſederet: auditis accuſationibus quibus inuicem ſe ſacerdotes criminabantur: delatas ex ſcripto ad ſe in gremium con

cluſit: omneſq; illectas combuſſit: dicens ſacerdotes ceu numina ad homi/nem regendum conſtitutos eſſe: & proterea intactum ſe deo eorum iudi/cium reſeruare uelle.

Item De eodem.

Semper ad religionem pertinentia nobis multa occurrerent: ſi quo/tiens de Conſtantino fieri mentionem contingit: omnia ab eo ge/ſta perſequi uellemus. ut igitur etiam ad alios tranſeamus: ad/huc uno eius exemplo contenti erimus. Cum Helena eius mater a hieroſo/lymis clauos tuliſſet: quibus ſaluator Chriſtus pro humana redemptione cruci affixus fuit: ipſe quanq̄ religionis plenus: militaris tamen ex eis cono ga/lee unum infixit: ſiue ut Ambroſius refert: regium diadema inſigniuit. ex altero frenum equo ſuo confecit: quod nunc Mediolani cernitur: fretus id quod uere ei contingit: horum adiumento non pericula ſolum in bello ſe/euaſurum: uerum de hoſtibus uictoriam quoq; reportaturum. tertium aiunt eum quod in adriatico mari de ſalute periclitaretur: ad ſedandā uim tempeſtatis in profundum demerſiſſe: quanq̄ de hoc Ambroſius nihil ſcri/ptum reliquerit: qui ex iis a militari principe frenum equo fabrefactum: ali/is uero diadema inſignitum fuiſſe dicit.

De Theodoſio ſeniore.

Quod in clauis dominicæ crucis repoſuiſſe fidei Conſtantinus ui/ſus eſt: id non minus conſtanter Theodoſius ex oratione ſpera/uit. Siquidem pridie q̄ cum Eugenio & arbogaſte pugnaret: eā diem totam orando ſacriſq; aliis operando conſumpſit: quibus rebus bo/næ ſpei plenus in certamen deſcendit: ex eoq; uictoriam ingentem miram/q; tulit cum ad uincendum uenti quoq; plurimum ei contuliſſe uiderentur.

De Maſelcereo comite Aphricæ.

Huius fortaſſe exemplo motus Maſelcereus cum in aphricam tra/iecit aduerſus fratrem Gildonem: qui ab Honorio Theodoſioq; iuniore imperatoribus rebellarat: neq; enim ultra quinq; pugna/torum milia ſecum habebat: auſus pluſq̄ octuaginta milia inuadere: eos ui/cit deleuitq;. Nam cum ad expectandum exercitum in capreis inſula in thuſco mari ſubſediſſet: ad prelium ſe per orationes anteq̄ armis inter he/remitas ac ſacerdotes muniuit.

De Heracleo imperatore.

Heracleus quoq; imperator graui Coſdroe regis perſarum bello p̄ſſus: cum is omnes pacis condictiones aſpernaretur: ad diuinam opem confugit. Nam cum ſæpius ſolemni more ſupplicaſſet: & ſupplicationibus ieiunia atq; orationes addidiſſet: Conſtantinopolim ipſo paſcatis die eggreſſus manu dextra ſacræ uirginis imaginem quæ miro mo/do facta fertur tulit: atq; in hunc modum fide ſpeq; armatus eum imma/

ni hoſte duobus plus conflixit: ac ſemper uictoriam reportauit.

De Luitprando Longobardorum rege.

MVltam quoq; religionem præ ſe tulit id quod Luitprandus longobardorũ rex geſſit: qui poſt multa ædificata templa monaſteriaq; & magnis opibus locupletata: cũ ex aphrica in Sardiniam acce/piſſet aurelii Auguſtini hipponenſis epiſcopi corpus fuiſſe tranſlatũ: ticinũ ubi regia ſedes erat: illud magno ſtudio comportari iuſſit: atq; ipſe hono/ris cauſa pedibus a Genua ticinum uſq; proſequutus: templo monaſteriiſq; cum ampliſſima dote ſancti doctoris reliquias ueneranter excoluit.

De Allarico gothorum rege.

NOua res in principibus quorum iam mentio facta eſt: religionis cultus uideri non debet: quod ei per aliquot tempus aſſueuerant. Mirum potius eſtimandum eſt: Allaricum gothorũ regem bar/barum immanemq; inter bella atq; cædes extra omnem humanitatis mo/rem ac cultum religionis enutritum: natura atq; inſtituto ſceuiciæ plenum: quem nunq̃ aut ſparſus hominum ſanguis aut incendia ruinæq; ab imma/nitate deflexerant: in ipſo armorum fragore dum tubæ canerent: & parta iam uictoria eſſet: quæ inſolentiores plerunq; homines facit: ut pie atq; cle/menter ageret in animum induxiſſe. Nam cum is in Italiam cum ingenti/bus copiis Honorio imperante ueniſſet: ob ſtiliconis perfidiam conuerſus ad urbem romam atq; eam ingreſſus priuſq̃ militi urbis populationem per mitteret: canere tubicines atq; edicere iuſſit: eorum corpora bonaq; qui in apoſtolorum templa ſe recepiſſent ſalua fore. Oſtendit enim ferus ille ani mus & inuictus qui rerum dominam urbem romam ſuperatam populaba tur: & qui prædę gratia nullis ſe periculis: nullis laboribus ſubtrahebat: plu/ris ſe q̃ alia omnia religionem facere.

De Allarici militibus.

LOnge etiam magis mirandum eſt: allarici copias indomitã gentẽ rapacemq; ob religionem a preda potuiſſe contineri. Nam cum inter eas adhuc cædem ſanguinemq; ſpirantes aliquot ſacræ uir/gines aurea uaſa capitibus intecta ferrent: ut accepere ea apoſtolis ſacrata eſſe: ne manum quidem ad ipſa contingenda extenderunt. Miranda pro/fecto uis religionis eiuſmodi auaritiæ atque libidinis irritamenta inter im/manes barbaros aurum illicitamque uenerem ſicientes: inuiolata tranſire. Quanto tunc barbaræ gentis quæ nihil niſi ſanguinem & incendia no/rat: quam nunc & Italorum & aliarum nationum chriſtianarum conti/nentiores animi: quippe in media religione poſite nec ſexui ulli: nec ſa/cris nec profanis opibus parcere inter uirtutis ſuæ decora numerare ſo/lent.

De Deſiderio Longobardorum rege.

A Gothorum religioſis facinoribus iterum ad Longobardos reuertemur : quorum rex Deſiderius cum multas dicionis romanæ urbes iam cepiſſet : nouiſſetq; ab Adriano primo romano pontifice ad ferendam opem Carolum magnum uocari : cupiens aſtu ante Carolum urbem Romam inire : ſimulauit uoto ſe ad ſalutanda principis apoſtolorum limina proficiſci uelle. Quod cum prudens pontifex animaduertiſſet : reſeratis prius templi atq; urbis portis : miſit qui Deſiderio ſub anathematis pena imperarent : ne propius ad urbem accederet. Incredibile forſan uideatur : & tamen uero ipſo uerius eſt : barbarum regem ſuperbiæ atque immanitatis plenum : quem arma non mouerant : ſimplici anathematis denunciatione territum : ſententia mutata retro exercitum conuertiſſe.

De. M. Iulio Philippo imper.

MAgis etiam ſe uereri religionem Philippus imper. chriſtianorum eo nomine primus oſtendit. Nam ob ſcelus patratæ in Gordianum proditionis ſacra communione a Fabiano Romano pontifice prohibitus niſi ante in chriſtiana eccleſia cum ceteris qui ſcelerum pœnitentia agebantur : crimen emendaſſet : humiliter pontifici paruit : nihil de imperii maieſtate deperire arbitratus ubi religionis habita ratio uideretur.

De Theodoſio ſeniore imper.

QVod a Philippo nuper diximus : in mentem reuocauit in pari facto ſingularem Theodoſii ſenioris in parendo promptitudinem : qui ab Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo publice prohibitus templo : niſi ante pro innoxio ſanguine : quem Theſalonicæ atq; Bononiæ ſparſerat : deo palam ſatiſfeciſſet. eam notam patienter atq; humane tulit : neq; ante redire ad templum eſt auſus : q̄ iis quæ ab Ambroſio ad criminis emendationem iniuncta fuerant peractis : quo tempore Ambroſius templo eum atq; diuinis omnibus adhibuit. Hac igitur in re non ne humanam fidem ſuperare uidetur : ut imperator iuuenis : uictor : a ſacerdote ſene ſibi ſubdito publice erroris ſui impune argueretur : adeo enim ætate noſtra neglectus creuit : ut uix plebei ordinis uir laturus fuerit : quod orbis terrarum dominus non ſolum æquo animo tulit : uerum etiam humiliter petita uenia obediendo impleuit. Itaq; qui armis inter mille diſcrimina aduerſus tyrannos atq; imperatores auguſtalem maieſtatem illeſam ſeruarat : non modo de conſueta animi magnitudine nihil amiſit : cum lachrimarum plenus Ambroſii pedibus ſe prouoluit. uerum omnium uictoriarum ſuarum : quia ſe ipſum uicit : triumphos ſuperauit. Merito igitur & Ambroſii auctoritas Metello pontifici ro. & Theodoſius poſthumii conſulis religioni quos tanto opere antiquitas laudauit preponetur. Siquidem conſulem plus ſenatus ac populi reſpectus ut pontifici pareret q̄ religio uideri poteſt mouiſſe : at Theo/

doſium qui nihil inter mortales ſupra ſe norat: ut Ambroſii epiſcopi audiens dicto eſſet: nihil profecto niſi religionis cultus & dei reuerentia mouiſſe dici debet.

De Egdaro britannico rege

IN ordine noſtro poſt Theodoſium Egdarus britãniæ rex ſequetur: quia etiam in religione colenda ei haud diſſimilis fuit. nam cum uirginem deperiret: quam in uinceſtrenſi monaſterio uiderat educari: quæ ut uirginitatem a regis iniuria tueretur: uelo unius ipſius monaſterii monacharum ſe texerat: neque ob id ab iniuria rex deſtitiſſet: profectus ad eum Dunſtanus canturienſis archiepiſcopus: ceu Nathan ad Dauid regem rep̄hendendum: porrigentem in congreſſu dexteram ſuam honoris gratia regem a contactu repulit: tãquam ꝑter inceſtum indignus q ſacerdotem contingeret uideretur. Quã notam non ſolũ patiẽter Egdarus tulit: uerũ agnito errore in quem nimia libidine uictus inciderat: ad ſancti ſacerdotis pedes proſtratus lacrimabunduſq; crimini ueniam petiit: & cũ penæ loco ei: ut a geſtando diademate ſeptẽ annos abſtineret: & ſacris quoq; uirginibus monaſteriũ cõderet: iniũctũ eſſet: obedienter ea peregit.

De Marcellino pontifice romano.

SEptem annos regio diademate Egdarus: at Marcellinus in perpetuum pontificatu abſtinuit: adeo religionis ſcrupulus eum perculit. Imperante enim Dioclitiano qui acerbe chriſtianum nomẽ inſectabat᷑: Marcellinus p̄ nimia mortis formidine cõpulſus ad idolorũ uenerationẽ tria tantũ thuris grana incenderat. Quo facto q̄q̄ eum priuare nullus pontificia dignitate auderet: ſemet ipſe criminis ſui cenſor pontificio honore abdicauit: neq; multo poſt ut errorem corrigeret martirio ſe obtulit: ac ſanguinem ſuum pro chriſti nomine effudit.

De Septem ducibus mongalis tartaris.

QVæ maior in recentiorum rerum memoria ad religionem pertinens q̃ ſeptem tartarorum ducum res lecta eſt? Nam cum indiſpareret & extremæ ſortis quidem tartarus Cingis nomine dixiſſet: uiſum a ſe in ſomnis equietm candore inſignem: a quo iuſſus erat eis nũciare uelle immortalem deum ut ipſe tartarorum princeps eligeretur: atq; ipſius manu tartari liberarentur: ceu delirus ab eis irriſus atq; reiectus eſt: cum poſtea idem omnes ipſi duces in ſomnis uidiſſent: religione perculſi ſtatim hominem ipſum delegerunt: & Cham gentili nomine ideſt regem ſuum appellarunt: neq; uero hoc ſatis fuit: ab eo iuſſi duces ipſi magiſtratu abire: & primogenitos in ipſius conſpectu occidere: ſine mora paruerunt. Sed ne ſemel quidem torue eum reſpexere: quanquam ad primos honoris gradus non reſtituerentur: ipſum ab immortali deo ad regnum eẽ uocatum arbitrati.

De Arſaſſinis.

MAiora quoq; religionis ſigna per aliquod tempus in Syria in ea parte: quam perſæ tenebãt: Arſaſſini: ita genti nomen erat: ediderunt. Nihil enim deo gratius eſſe arbitrati: neq; quod promptius coeli poſſeſſionem pararet q̃ ſi abſolute principibus paruiſſent: quos gentili nomine ueteres nuncupabant: ſæpiſſime huius rei manifeſta ante ſigna ediderant. pericula obeuntes unde regreſſus nullus patebat: tamen cum illuc publica fide accepta profectus eſſet Henricus campaniæ comes: & ab Anthiochia Tirũ uerſus iter haberet: horum populorum princeps uetus ut dictum eſt nomine: ut hunc obediendi morem Henrico preſente declararet: oſtenſis in altæ turris ſummitate aliquot hominibus unum nominatim euocauit: & is nulla mora facta in ipſorum conſpectu a turri ſe demiſit: qui ex caſu detritus ſtatim uitam obiuit: & cum alios etiam uocare uellet: comitis precibus qui totus admiratione ſimul atq; horrore obſtupuerat: uix retentus fuit: adeo populi illi ſola religione moti uitæ ſuæ prodigi ſunt. Nunc ad noſtros chriſtianæ religionis cultores redeamus: non minus in martyrii tormentis q̃ in morte audaces promptoſq;. Sed hoc ratio maior atq; modus honeſtat.

De Mutio ægyptio.

DVobus quæ diximus exemplis proter ſimilitudinem non male cõiungetur illud quod de Mutio ægyptio monacho ſcriptum eſt. Is enim pari modo religione motus ut parendi promptitudinem oſtenderet: quæ in ægyptiacis monaſteriis rebus aliis omnibus præferebatur: cum ſine ulla animi perturbatione filium quem unicum apud ſe habebat uerberari perſpexiſſet: & tandem ab abate quoniam puer a planctu non deſineret: iracunde ei imparetur: ut eum in profluentem amnem ꝓiiceret: is nihil ultra penſi habens: ceu celitus hoc quemadmodum olim Abrahæ de imolando filio imperatum eſſet: ſtatim in ulnas apprehenſum filium nullis emiſſis lachrimis non lento paſſu quemadmodum paterna pietas requirebat: ſed celeri curſu minimeq; turbato uultu ad flumen: ut eum proiiceret tulit: & proieciſſet: niſi monachi quidam prope amnis ripam huiuſce rei gratia in occulto agentes quemadmodum in imolando filio Abraam celeſtis nuncius eum prohibuiſſent.

De catholicis chriſtianis.

VEteres catholicæ fidei ſectatores diligentem curam ſemper adhibuerunt: ut continuis conciliis ingentique ſtudio a ſordibus religionem tuerentur: ſcæuere extirpatis a dominica uinea noxiis herbis. nam quanquam chriſtiano nomine cenſerentur Baſilides chernitus & Montanus: præterea Nouatus Arrius Martio atque Valentinus compluteſque alii: tamen a reliquorum fidelium communione eos ſepararunt: arbi

trari a catholica fide eorum dogmata aberrare. item nepotem paulum Samoſatenum & Apollinarem: etſi epiſcopali dignitate fulgebant pari modo damnarunt. Imperante quoq; Henrico primo cum proter ſeditioſos pontifices inter chriſtianos ſciſma ortum eſſet: concilii decreto in urbe roma pontificatus honore priuati fuere Gregorius ſextus: ac Silueſter tertius una cum Benedicto nono: Clemens autem ſecundus canonice ad pontificiã dignitatem electus. Poſtremo autem auorum noſtrorum memoria in Cõſtancienſi concilio cui imperator Sigiſmundus interfuit: cum ſciſſa chriſti tunica tres pontifices chriſtianus orbis haberet: quoniam parũ ſincere in chriſtiano grege unionem querebant: & proterea ſcandali materiam prebebant: quod inter eos diſcerni uerum nequiret: pontificio honore: aut catholicorũ ſuaſione impulſi p ſe diſceſſere: aut cõtumaciter agentes priuati ſunt. Nam cum Gregorius duodecimus ultro pontificatus titulo ceſſiſſet: Ioannes uigeſimus tertius idem agere coactus fuit. Benedictum autem tertium decimum tanq̃ ſciſmaticum & in errore pertinacem cõi decreto ab eo honore deiectum extra fidelium gregem eſſe declarauerunt.

De Gregorio ſeptimo pontifice.

PОntificibus quos cõmemorauimus ſciſma pontificatum ademit. At Henrico tertio imperium eripuit: qđ a Gregorio ſeptimo põtifice inter ſimoniacos iudicatus eſt: neq; auguſtalis dignitas qua iam fungebatur obſtitit: quominus germanici principes quibus eligendi ius erat in imperio Rodulphum primum Saxoniæ ducem ei ſubrogarent: qđ pluris ſacras pontificum iuſſiones q̃ dura imperatori imperia fecere: quorũ iudicium maior chriſtiani gregis pars ſecuta eſt.

De Innocentio tertio.

INnocentii quoq; tertii decreto Otho q̃rtus impio deiectus fuit: qđ catholicæ eccleſiæ ſubditos uexabat: atq; ei Federicus ſcđs ſuffectus ẽ.

De Gregorio nono: & Innocentio quarto pont.

IS quoq; Federicus primum ab Honorio: mox a Gregorio nono: poſtremo ab Innocentio quarto pontificibus cum uaria ei crimina obiicerentur: imperii honore deiectus eſt: quanq̃ uerſutus ualde uirium quoq; ſatis haberet: adeo enim religionis exiſtimatio in ſubditorum animis radices iecerat: quæ ſiue iure ſiue iniuria obiecta ei crimina fuere: cedere ei neceſſe fuit: cum maior pontificis uoluntatem numerus ſequeretur.

Item de catholicis chriſtianis.

PArem religionis affectum qui primas in catholica fide partes ſuſtinebant in reliquis rebus oſtenderunt: adhibita non pauciore cura circa ſcripturas quam romanus ſenatus ante fuerat in iis quæ in Numæ regis ſepulchro inuentæ fuerant. Omnibus enim ad ſi

dem pertinentibus ſcriptis diligenter conſideratis: multa euangelia quanq̄
ſub nomine apoſtolorum Matthiæ Bartholomei & Thomæ circunferren/
tur: Petriq; cum Appione diſputationem: item Bernabæ epiſtolam. præ/
terea apoſtolorum actus a multis ſcriptos ceu a catholica fide aberrantes cō
buſſerunt: ab eiſq; quorum nomina præ ſe ferebant non ſcripta eſſe: aut in
ſertis hereticorum ſcelere erroribus uitiata iudicarunt. Idem actum fuit in
parte librorum Euſebii Origenis ac Lactantii. Item ex parte in recognitio/
ne Clementis quanq̄ pontificis & apoſtolorum diſcipuli: & q̄d plus eſt po/
ſtea etiam martiris quibus ad doctrinam chriſtianumq; nomen accedebat
q̄d ſacerdotes uitaq; auſtera atq; honeſta inſignes erant. Idem de Hippo/
lyti libris quanq̄ martiris egerunt: iudicantes quod ſuſpecti erant: ipſius nō
eſſe. poſtremo in uercellenſi Sinodo ab Leone nono Scoti libri de euchariſtia
chriſtiana conſcripti: & ſi ipſe reprobatus non eſſet q̄d ſe pontificis iudicio
ſubmiſerat: damnati fuerunt.

De Alexandro & Gaio martiribus.

MArtires Gaius & Alexander præter ſuperius dictorum exempla
oſtendere q̄ per ea tempora in rebus ad religionem pertinenti/
bus ſcrupuloſe hominum mentes eſſent. nam cum capite dam/
nati ad ſuplicium una cum Martioniſtis quibuſdam chriſtianis ducerentur
muneris ingentis loco a carnificibus petierunt ut ſeperatim a Martioniſtis
occiderentur: ne eorum ſanguis cum iis miſceretur qui parum recte de ca/
tholica fide putabantur ſentire.

De Ludouico gallorum rege & aliis principibus.

NEc uero priſci illi chriſtiani ſatis duxere moribus legibuſq; ſincerā
tueri religionem: arma quoq; interdum adhibuerunt: quemad/
modum actum eſt aduerſus Albigeſos ac Raimundum Toloſā
num comitem atq; aragonium regem qui illius cauſam fouebat. Nam ad
uerſus eos profectus Eudo burgundionum dux cum aliis compluribus chri
ſtianis principibus: expugnata urbe Carchaſſona ſupra ſexaginta hæretico
rum milia occidit: captaq; ob eandem hæreſim Auinione a Ludouico gal/
lorum rege Philippi dondedei filio euerſis prius urbis muris trecentas do/
mos in ea combuſſit. In Boemia quoq; Federicus tertius cum multis aliis
germanorum principibus ut huſitanam hæreſim extirparet non minus ſæ/
ua in hæreticos exempla edidit.

De Innocentio tertio: & Bonifacio octauo pont. & aliis.

HIs qui uere fideles atq; catholici habebantur uiſum fuit e chriſtia/
na re eſſe: non modo in uiuentes ut ab errore religionem uendi/
carent: ſed contra mortuos quoque agere. Hoc romanus pon/
tifex Bonifacius octauus oſtendit: qui Hermani pongilupi hæremitæ
corpus Ferrariæ ſanctorum honore in ſepultura decoratum poſt uigin/

ei annos errui: cremari: cinereſque in profluentem amnem proiici iuſſit: quoniam quibuſdam indiciis poſt mortem eius detectum fuerat ipſum in fraticellorum hæreſi fuiſſe. Pontifex quoq; Innocentius tertius per parrhiſienſem epiſcopum egit: ut ex ſepulcro erueretur Almaricus parrhiſiēſis doctor & cremaretur: quoniam quanq̄ eū penituiſſe uiſum eſſet hæreſis q̄ alias laborarat: hæc autem ſimplicis ſpiritus nomine ab eo appellabatur: hæreſis ipſa adhuc repullulare putabatur. Mediolani quoq; regnante Mattheo Vicecomite poſtremis eius imperii diebus detecti ſunt Andreas Stremitus & Gulielma poſt undecimum cepti ſceleris annum principes fuiſſe mares ac feminas occulto in loco ſub bariloti nomine ad bachanalem exercendam licentiam congregandi: nam peractis ſacris quæ Gulielma in ſacerdotali ueſte obibat: cum ceteri in clericorum habitu miniſtrarent: extincto lumine promiſcuæ libidinis genus omne permittebatur. Itaq; Andreas uiuens cum aliquot huius ſectæ hominibus combuſtus fuit: additumq; Gulielmæ cadauer: quæ ante mortua erat: & uſq; ad id tempus in claræ uallis monaſterio ſepulta ſanctarum honore colebatur.

De Ferdinando hiſpaniarum rege.

Aetate quoq; noſtra Aragonius Ferdinandus Caſtulonēſis rex haud diſſimilia egit. Detecto enim magno chriſtianorum numero qui per eius regna paſſim ſparſi erant: potentia atq; opibus inſignes: quorum genus ab hebreis mānarat cum palam in chriſtianam fidem recepti eſſent ſecreto iudaicam legem ac ritum ſeruare: non ſolum permultos ex eis comburri qui pertinaces in ſcelere manebant: uerum etiam ex ſepulchris eorū corpora errui iuſſit: qui quanq̄ mortui eſſent in eius ſceleris reorum numero nominati fuerant: & ſi per id tempus in hiſpania iudeorum multitudo ingens ſub publica fide incolumis manebat: quia iudaicos ritus palam inuiolata chriſti religione ſeruabant.

De Conrado imper. & Ludouico ſexto Francorum rege & aliis.

Caii Fabii audax factū ob religionē nō iniuria laudatur: q obſeſſo a gallis capitolio ne diem ſacrificio ſtatā omitteret: inter medios hoſtes in q̄rinalē cliuū a capitolio nullius piculi magnitudine territus manu ſacra ferens pertranſiuit: ceterum longe laudabilior Gotofredus bolionus Lothoringorū dux & comites habēdi: qui inter chriſtianos præmiſſo crucis ſigno priuata pecunia triennium integrum in barbara longinquaque regione inter mille pericula rerumq; omnium egeſtatem prouinciam eius magnitudinis ſuſtinuere: quam hieroſolymæ atque Syria ipſa ex infideliū manu recepta teſtari poteſt. Quod ingens facinus merito præ uirtutis magnitudine ac religionis ſtudio lectores admiratione replere debet. Ceterum horum geſta ſuperaſſe uidentur commodi

tis enim domi manebant & maioribus regnis potiebantur Conradus imperator ac Ludouicus ſextus francorum rex: qui non ut imperia augerēt: ſed ut catholicam religionem locis ſuis quæ barbari occupauerant: reſtituerent: armis ſumptis ingenti exercitu minime ueriti ſunt terreſtri itinere Damaſcū uſq; penetrare: diuq; eam urbem obſidere: quanq̄ eis in expeditionis fine non ſucceſſerit quod Gotofredus ac comites conſequuti ſunt.

De Ludouico octauo gallorum rege.

PAr religionis affectus Ludouicum gallorum regem impulit ut cū exercitu in ægyptum traiiceret: ubi quanq̄ captiuus factus, deinde redemptus præter factam in exercitu impenſam: muro circūdatas chriſtianorum aliquot urbes precioq; recepta captiuorū ingenti multitudine: minime aut fortunæ aduerſæ caſibus: aut impenſa: aut etiam ipſius uitæ diſcriminibus territus: denuo in aphricā reparatis copiis traiecit ubi tunete urbe obſeſſa peſte una cum filio deceſſit.

De Federico primo imper. Philippo gallorum & Ricardo brithāniæ regibus.

EAdem cauſa moti trans mare in Syriam ſe contulere Federicus primus imperator cum ingenti exercitu: qui cum in Armeniam perueniſſet illic mortuus eſt. Similiter Soanæ dux Federicus eius filius antiochiæ: ac poſt eum Philippus dondedeus gallorum rex: ut terram quæ quoniam chriſti redemptoris calcata eſt ueſtigiis ſancta dicitur: quæ in infidelium poteſtatem tranſierat: ad chriſti fidem redigeret. Item Ricardus brithannorum rex qui acri urbe nonnulliſq; aliis locis diuino cultui reſtitutis: in patriam ſe receperunt.

De Ioanne Conſtantinopolitano imper. & Eugenio quarto pont.

REligio quoq; Ioannem Conſtantinopolitanum imperatorem mouit: ut parui pericula laboreſq; omnes faceret: dum in Italiā Florentiam uſq; ſe conferret. Illic enim ab Eugenio quarto maximo pont. & ſi graui bello premebatur magno ſtipendio conductus eſt: ut utraq; eccleſia occidentalis. s. atq; orientalis: nam de ſpiritus ſancti proceſſione nonnulliſq; aliis ad catholicam fidem pertinentibus diſcordes erant: reformaretur: tunc Armenii ethiopes indi maronitæ ac Syriaci cum in eandem catholicam opinionem concordes tranſiſſent: chriſti tunica quæ diſciſſa erat redintegrata fuit.

De Ludouico ſeptimo gallorum rege.

COgit me ut de Ludouico gallorum rege ſcribam illo qui Ludouici ſexti cognomento groſſi filius fuit: eius parendi chriſtianæ eccleſiæ ſtudium: ut intelligatur ipſum non armis ſolum gloriam meritum eſſe. Nā cū Heleonora ipſius coniunx inuenta eſſet arcta eum propinquitate contingere: q̄q̄ ſecum giēnæ ducatū aliarumq; regionū hereditatē

traheret: atq; ex ea Ludouicus filias duas iam ſuſcepiſſet: repudium tamen ei miſit: ne aduerſus catholicæ fidei leges matrimonio uteretur. Itaq; eius cõnubio ſoluta Heleonora Henrico tertio nupſit: qui tunc Normandiæ ducatum obtinebat unde ad brithanorum regnum conſcendit. ipſiuſq; Heleonoræ gratia Giennæ ducatu brithãni potiti ſunt. At Ludouicus Conſtantiam hiſpaniarum regis filiam uxorem duxit.

Iterũ de philippo dondedeo gallorũ rege q cognominatus eſt auguſtus.

PArendo romanæ eccleſiæ parem patri: de quo dictum eſt: ſe philippus dondodeus & cognomento auguſtus oſtendit: nam cum Honorii tertii pontificis legati ab eo poſcerent ut engeberram: ſiue ut alii dicunt: uiceburgen coniugem in coniugalem thalamum reciperet: quam quia non ſatis grata erat: ficto propinquioris gradus quã leges chriſtianæ paterentur nomine: ceu non iuſtam uxorem dimiſerat: atq; in eius locum Mariam boemiæ ducis filiam duxerat: & ſi ægre ut id ageret adducebatur: legatis tamen de engeberra reducenda paruit.

De Philippo primo gallorum rege.

LVdouicus uxorem quam habebat proter religionem dimiſit. Philippus autem primus eius nominis rex ipſius religionis gratia quã dimiſerat recepit: qui ſiue ueneficio ſiue alio malo captus cum eiecta Bertha coniuge Berthrandam quam deperibat Folcheti andeganenſis comitis coniugem apud ſe haberet: nec a uetita cõſuetudine abduci poſſet: extra cõmunem chriſti gregem anathemate urbani ſecundi pont. factus ut eccleſiæ reſtitueretur: coniugem quam eiecerat reſumpſit ut ubi de religionis cultu agebatur interdictæ ueneri regieq; licentiæ locus nullus daretur.

De Ramiro rege aragonio.

NOn eſt ab iis de quibus diximus: diſpar Ramiri olim monachi factum. Nam cum fratris eius morte aragonium regnum uacaret petentibus aragoniis pontifex monacho conceſſit: ut regnum religione ſolutus acciperet. Ducta igitur uxore ex qua filiam uerachiam ſuſcepit: neq; coniugalis charitas neq; regni cupido: ualidiſſima duo in humanis rebus uincula: eum retinuere: quo minus ad eccleſiaſticam humilitatẽ: quã in monaſterio expertus erat: reuerteretur. Quæ res cauſa fuit ut a populis Raimundo barchinonis comiti nupta puella: duo regna aragonium cathellonicumq; ſimul iungerentur.

De Veremundo primo hiſpaniarum rege.

VEremundus primus hiſpaniarum rex præcipuus religionis cultor poſteaq̃ duos ex uxore filios ſuſcepit: memor q̃d ante cõnubium diaconatus dignitatem accepiſſet: ne parum diuinas leges obſeruaſſe uideretur: adeo penes eum religionis reuerentia ualuit: conſobrino regno ceſſit: & monaſtico ordini ſe dicauit.

De Balduino primo qui hieroſolymis regnauit.

Religio quoq; fuit quæ Balduinum hieroſolymarum regem Gotofredi fratrem impulit, ut graui morbo preſſus Roglerii Siciliæ regis matrem quam iam tertium annum iuſtæ uxoris loco habebat dimitteret. & primam quam habebat genere grecam in coniugalem thalamum reduceret. Nam quanq̃ impudiciciæ ſuſpectam poſtea manifeſte meretriciam agere uitam deprehendiſſet: tamen quia nullo eccleſiaſtico ante facto iudicio a ſe deiecerat: maluit grata a ſe dimiſſa: eam quæ haud iniuria proter impudiciciam odio digna erat: connubio ſuo reſtituere: q̃ parum diuinas leges uideri coluiſſe.

De Alphunſo legionis rege in hiſpania.

Non minus religioſe ſe geſſit Alphunſus legionis in hiſpania rex: cum æquo animo tulit: ut ab eccleſia matrimonium ipſius primũ cum Tireſia portugallenſis regis filia: ac deinde aliud quod poſtea cum Berengaria Caſtulonenſis regis filia contraxerat dirimeretur: quanq̃ ex utraq; filios procreaſſet: quoniam cum utraq; in tertio gradu affinitate coniunctus eſſe arguebatur.

De Almarico hieroſolymarum rege.

In eodem gradu cum inuentus eſſet Agneti coniugi ſuæ coniunctus Almaricus hieroſolymarum rex: & ſi iam duos ex ea filios ſuſceperat: ei repudium miſit: atq; Mariam Emanuelis imperatoris neptem duxit: agnete bellini principi nupta.

De Mathilda comite femina inſigni.

Mathilda femina religione magniſq; aliis uirtutibus inſignis: quanq̃ Henrici imperatoris eſſet neptis atq; in italia multis populis late imperaret: obedienter tamen paſſa eſt a Gregorio ſeptimo ro. põtifice ſeparari ſe actii eſtenſis marchionis connubio: quod in quarto gradu affinitatem cum eo habuiſſe inuenta erat: pudicicia in poſterum diligenter cuſtodita: quia penes eam plus religionis cultus ualuit q̃ uel maritalis charitas uel procreandorum liberorum cupido atq; ardor.

De Ludouico Caroli ſecundi Neapolitani regis filio.

Ob eandem religionem Ludouicus matrimonio ſe atq; regno priuauit. Nam cum in morte Caroli primi filius eius Carolus ſecundus cui ſucceſſio regni dedebatur: in cathellanorum manu captiuus eſſet: Ludouicus pro patre obſes pactione inita datus: ſeptem annos in captiuitate manſit: quo tempore ob ægritudinem ſe ad minores fratres tranſiturum uouit. Tandem igitur liberatus moriente patre Robertũ fratrem natu minorem regnare permiſit: & ipſe minorum religioni ſe dicauit. In qua ad Tholoſanum epiſcopatum aſſumptus eſt: ſicuti Ioannes uigeſimus ſecundus teſtatur: qui eum in numero ſanctorum retulit.

De Durante puienſi.

SIngulares eſſe uires ſuas religio aſſidue oſtendit: dum per eam illa efficiuntur quæ neq; ui neq; induſtria humana effici poſſunt. Regnante enim Philippo dondedeo cum interneciuum bellum inter rothomagenſem regem ac ſancti Gilis comites eſſet: neq; ei ullius opera finem imponere poſſet: Pauper quidam uir ex pui puſillo loco ortus: cum in parua membrana pictam uirginis imaginem cum filio geſtaret: in cuius margine latine in ſcriptum erat: agnus dei dona nobis pacem: eam ſibi a deo datam dicebat: & iniunctum ut bellantes inter ſe populos pacem inire dei uerbis iuberet: eius orationi fides habita eſt atq; inita pace imagini illi ſimiles permultæ factæ fuerunt: quæ geſtantes eas in pileis non incolumes ſolum inter arma preſtabant: uerum ut uiatico quoq; in itinere iuuarentur efficiebāt.

De iis qui candidati appellati fuerunt.

IN italia quoq; anno ſupra milleſimum a ſalutifero partu terceteſimo nonageſimo nono: qui annum illum præcedebat: quo ſub Iubilei nomine catholicæ eccleſiæ theſauri ad preſtandam ſalutem romæ aperiuntur: ex gallia in Italiam deſcendit religioſus uir cum magna manu quorum indumenta informia linteis conſtabant: miſericordiam a deo ingentibus clamoribus poſcentes. huius exemplum ſequutæ multæ italicæ urbes in ſupplicantium morem ultro citroq; inter ſe commeabant: depoſitiſque odiis cibaria gratuita ultro offerebant. Ceterum Bonifacius nonus pontifex hunc motum ueritus: gallum huius rei auctorem uiterbii noctu iuſſit compͣhendi: ac poſtea ceu hæreticum romæ comburri: cum alii prauæ religionis auctorem alii iuſtum uirum eum appellarent. Ab hoc homine candidatorum dictus eſt annus: quem alii miſericordiæ appellarunt.

De Iacobo buſſulario ordinis hæremitarum ſancti Aug.

TVnc quoq; uires ſuas religio etiam in hominibus oſtēdit: cum per Carolum quartum imperatorem credita papienſis urbis adminiſtratione Ioanni Montiſſerrati marchioni: & ab eo urbi prepoſito Iacobo buſſulario ordinis hæremitarum ſancti Auguſtini. Is Iacobus tum fictis ad bonitatem moribus: tum facundiæ magnitudine rem papienſem ita in poteſtatem ſuam redegit: ut ceu propheta parenſq; omnium & uerus dominus a ciuibus coleretur: cuius potentiæ adeo magna iecerat fundamenta: ut uix quarto anno fame Galeatius uicecomes anno ſupra milleſimum a uirginis partu tercenteſimo quinquageſimo quarto eum domuerit. Ciuium enim pecunia & armis fideq; adiutus ſemel Galeatium non ſine magna clade repulit: qui poſtea reparatis uiribus tandem Iacobum ipſum cepit Vercelliſq; in ferrea cauea captiuum tenuit: qui ſolet exitus eos plerunq; manere: qui ſub hippochriſi populorum adminiſtratiōem inuadunt.

De Ioanne Vincentino ordinis predicatorum.

GVido bonatus ætate ſua ſcribit ſe uidiſſe Ioannem Vincentinum ordinis predicatorum: qui hanc de ſe opinionem in hominum animis confirmarat: ut cũ eo deus loqui crederetur: & in eius uerbo mortui ſuſcitarentur. p hanc enim opinionem captis ciuium animis in bononienſis urbis dominatum ſe inſinuarat: annumq; in ea egit armis ſeptus: ita ut in urbe manerent eaq; pellerentur: quos ipſe deo aut gratos aut inuiſos tanq̃ diuinitus moneretur affirmaret.

De Hieronymo Sauonarola eiuſdem ordinis.

IN eodem prædicatorum ordine anno ſalutis quadringenteſimo nonageſimo quinto ſupra milleſimum inuẽtus eſt Hieronymus Sauonarola Ferrarienſis: qui Florentiæ magno chriſtianis concionibus nomine parto: ita ut propheta haberetur: ac loqui cum eo deum homines putarent: atq; ex ſcripto uaticinia daret: ita ſibi eum populum conciliarat: ut ipſius nutu ciuitas adminiſtraretur. Is autem cum trienium in ea urbe comparatam ſibi tantam potentiam continuaſſet: prudentium ciuium opera: tandem ex eo numero qui minime eum ſequebantur creatis magiſtratibus urbis: inſectante Hieronymum Alexandro ſexto pontifice aduerſus quem multa ſparſerat: non ſine tumultu ac ſanguine captus fuit: tortusq; haud obſcure a ſe ficta fuiſſe de celeſtibus reuellationibus ea quæ dixerat eſt confeſſus: quia nimia illius populi credulitas materiam ad fingendũ dederat. Itaq; ſacerdotali honore exauctoratus uiuus combuſtus eſt: anno tertio poſtq̃ in hanc potentiam inuaſerat: cuius exemplo haud obſcure documentum eſt mortalibus relictum: non omnibus credi oportere: qui cum hominibus dicant deum immortalem loqui: quod etiam confirmat factum Ioannis qui de rupe ſciſſa appellatus eſt ordinis minorum: qui ante Hieronymum fuit: nam cum affirmaret a deo ſe commonitum de uniuerſali iudicio & fine orbis terrarum: quia dictis eius res nõ reſpondit Auinione ab Vrbano quinto captus in cuſtodia manſit.

De Guidone Flandriæ comite.

MArci Attilii ro. religionem ſeruata a Guidone Flandriæ comite eiuſq; filio fides ſuperauit: quia qui cogere poſſet non habebat ut regulus: nã carcere liberati a Philippo q cognomẽto pulcher erat gallorum rege: data fide: ſi Flandriæ populos qui rebellarant & cum brithannis Philippum uexabant: ad officium reſtituere non poſſent: ſe ad carcerem redituros: quia de componendis rebus non ſucceſſerat: fidem carcere repetito ſeruarunt: in quo intra breue tempus Guido deceſſit.

De Ioanne primo gallorum rege.

GAllorum rex Ioannes primus prelio uictus captuſq; apud pictones ab Eduardi tertii brithannorum regis filio Cales principe: poſtea q̃

magna ui auri atque locis quibuſdam redemptionem ſuam pactus data fide ad ea paranda quæ ex pactione debebat redire in galliam permiſſus eſt: cum domi inueniſſet nimium hac re regnum grauari: neque ea comparere quibus ſeruare promiſſa poſſet: in brithāniam reuerti decreuit: ut fidem ſeruaret: & ſi fieri poſſet ſummam pactam cum brithānis minueret. Itaq; in brithanniam reuerſus breui in aduerſam ualitudinem incidit atq; deceſſit.

De Renato Barii ac Lothoringiæ duce ac deinde neapolitano rege.

RENati Barii ac Lothoringiæ ducis religio non admirationis minus q̄ laudis meretur. nam cum bellum ei eſſet cum Antonio ualdemontis comite in prœlio a militibus Philippi Burgūdionum ducis captus cum dimiſſus eſſet: data fide quotiens uocaretur rediturum ſe: a Philippo: ut fidem ſeruaret: requiſitus eſt eo tempore quo fratre ipſius Ludouico neapolitano rege defuncto ad regni ſucceſſionem uocabatur: qui etſi norat Alphunſi aragonii opera a Philippo ſe uocari: quod is quoq; trahere ad ſe neapolitanum regnum querebat: & ab Eugenio quarto pont. proter aditam regni dignitatem: fidei quam antea dederat ipſum non teneri declaratum fuerat: præpoſita rebus omnibus fide ad burgundionum ducem reuerſus eſt: ubi cuſtoditus quanquam poſt aliquot tempus poſtea liberatus fuit: quia ob eius tarditatem aduerſariorum res inualuerant: regnum amiſit: Quæ res cum aliis exemplis quæ ſcripta ſunt manifeſte oſtendit: quantum in hominum animis religio poſſit. Si quidem hæc una maxime odia delere: iniurias oblitterare: connubiales amores dirimere: deniq; uita ipſa ut negligatur efficere poteſt: uiciis atq; affectibus prauis ſepe in contrarias uirtutes conuerſis.

De Gallorum regibus.

REbus ad religionem pertinentibus finem imponet conſuetudo quā noſtris quoq; temporibus gallorum reges obſeruant. nam cum in multis templis per ea regna canonicorum ordinariorum numero aſcripti ſint: ſuprema illa poteſtas: quæ alios chriſtianos principes antecedit cum ad eiuſmodi templa contingit reges accedere: depoſitis regiis ornamentis lineam ueſtem ſacerdotali more cum aliis canonicorum inſigniis deſumunt muniaq; ſua cum aliis canonicis obeunt: arbitrati non modo indignam regio honore rem nullam in eo a ſe fieri: ſed potius regium honorem priſco more ſacerdotio uehementer augeri. Ceterum quoniam ſatis de religione ſcriptum eſt: iam tempus eſt ut Valerium ſequentes de ſpreta religione & de penis quæ ſequutæ ſunt ſcribamus.

De Nerone imperatore.

NEro nullo diſcrimine templis atq; altaribus ſpoliatis: nō ſolum ſperni a ſe religionem: uerum etiam graui odio haberi oſtendit. Nam ne a Syriaca quidem dea: quam colebat abſtinuit: quin urina quoq; eam aſpergeret. Itaq; cum his rebus diis atq; hominibus inuiſus eſſet factus: po. ro. imperium ab eo defecit: unde in trepidam miſeramq; fugam compulſus cum uereretur: ne grauiora ei in morte contingerent: ſibi ipſi mortem conſciuit.

De Commodo imperatore.

ANtonio Commodo imper. ſatis non fuit multis aliis modis peruerſis moribus abuti: quod in mediis quoq; ſacris temperare ſibi a ſcelere noluit: cum Iſidis ſacrificia perageret illius imagine: quā ipſe geſtabat: ſacerdotum pcutiebat capita: impellebatq; ut pineis nucibus quas ſecundum religionis ritum manu geſtabant: adeo ſe diuerberarent: ut ex eis aliqui interdum morerentur. Quam ob rem & hoc religionis contemptu: & aliis infandis ſceleribus nulli non inuiſus: dum in lecto iaceret a ſuis oppreſſus: uitam amiſit: magna po. ro. leticia. corpuſq; eius cum inſepultum aliquantiſper manſiſſet: poſt omnia quæ fieri poterant ludibria in Tiberim proiectum eſt.

De M. Aurelio Antonino baſſiano heliogabalo.

SAcrilegus ac prorſus religionis contemptor Commodus fuit: ſed hac impietate longe eum heliogabalus ſuperauit: ueſtalem enim uirginem ſecum nubere coegit: ac loco ſuo palladium dimouit: perpetuos ueſtæ ignes extinguere temptauit: & ceu cum diis ipſis bellum gereret: romanorum religiones omnes quæ eius temporibus colebantur ſine diſcrimine uiolauit. quibus ſceleribus deos homineſq; ita irritauit: ut ab equitibus ſuis impetu in eum facto occideretur. Quanto autem eos qui antea principatum geſſerant uiolata religione ſuperauit: tanto ipſe aliis deſpectior fuit: In latrinis interemptus: ac per urbem primo: inde in Lupanar pedibus tractus: cum ibi quoq; quieſcere non poſſet: in tiberim deiectus eſt. Sed ab eo ad hebreos tranſibimus.

De Achab Samariæ rege.

NIhilo meliore exitu finem habuere Achab Samariæ regis ſacrilegia: nam cum ceu apertus ueræ religionis hoſtis non contentus idolis templa condidiſſe: eis ſacra etiam peregiſſet: celeſti in eum conuerſa ira cum in ramaoth pugnaret haud aliam ob cauſam Aſſyriorū armis ceſus fuiſſe putatur.

De Ochozia Samariæ rege.

OBidem ſcelus Ochozias item Samariæ rex de palatii feneſtris ce/cidiſſe creditur: atq; ex eo caſu ſacrilegam animam effudiſſe.

De Oſea Samariæ rege.

OSeas quoq; Samariæ rex a Salmanaſare Aſſyriorum rege proelio uictus fuiſſe: ac demum tributarius factus ob hoc ipſum exiſtima tur: quod ſpreta uera religione idolatriam colebat.

De Ioram hieroſolymarum rege.

ECeleſti Samariæ reges fuere. ſed nihilo eis meliores quidam ex his qui hieroſolymarum ſeptra tenuerunt. Inter eos Ioram cum idola coleret putatus eſt ob hoc ipſum bello ab ethiopibus ac Philiſteis ſuperatus: regnum uitamque cum ſtirpe ſua amiſiſſe: uno Ochozia qui infans erat ſuperſtite.

De Ozia hieroſolymarum rege Nabad Abiud & Ozia.

SAepius eorum temeritatem ultus immortalis deus qui ſe aut pera gendis ſacrificiis: aut tangendis contra religionis ritum ſacris re/bus: criminis reos fecerunt: oſtendit aliorum exemplo ab eiuſmo di eſſe abſtinendum: declaratum hoc fuit in Ozia: qui cum ſacerdotale mu nus uſurpare uellet apprehenſo manu turribulo: repēte lepra percuſſus eſt. Nadab quoq; & Abiud ſacerdotes cum partes ſuas parum caſte obirent: ac turribulum manu tenerent: ignibus inde prodigioſe egreſſis combuſti fuerunt. Item Oza cum cadentem federis archam: quam ſolis ſacerdotibus contingere fas erat: ſuſtinere uellet: ſubita morte correptus eſt.

De Manaſſe & Amone hieroſolymarum regibus.

NE diutius in hebreorum ſacrilegiis immoremur eis finem facient Manaſſes ac filius Amon in iudea reges: quos minime obſcurum eſt: quia hieroſolymarum templum ſpoliarunt: opibus regnoq; priuatos fuiſſe. Manaſſes ab Aſſyriis a quibus diu babilone in cuſtodia habi tus eſt. Amon autem patri liberato cum æque in impietate ſicuti in regno ſucceſſiſſet: ne impune abiret a ſuis in palatio obtruncatus fuit. Nunc igitur ab hebreis ad babilonios aſſyrioſq; eundum eſt.

De Nabucdonoſor Chaldeorum rege.

HI de quibus nunc dictum eſt: proter impietatem aut regnum aut uitam uel utrunq; ſimul amiſere. At Nabucdonoſor chaldeorū rex quoniam deuictis Iohachin & Sedechia hieroſolymarum regi bus templum ſpoliauit: ingenium ſenſumq; communem amiſit: adeoq; delirauit: ut ſimilis iumentis factus tanq̃ extra humanam effigiem in nulla parte hominum mores agnoſceret.

De Balthaſare Caldeorum rege.

PRoaui ſacrilegium a pronepote patratum ſcelus penaq; quam in/de tulit ſequetur. Is Balthaſar caldeorum rex fuit alio nomine Nabo

ar appellatus. Nam cum præter multa alia infanda facinora adhibere mē
ſis ſacra hieroſolymitani templi uaſa in eiſq; ueſci auſus eſſet: quæ Nabuc/
donoſor babilonem tranſtulerat: celeſtem iram in ſe conuertit: & quo
tempore foelicior ſibi uiſus eſt: ei Cyrrus perſarum rex cum regno uitam
quoq; ademit.

De Seleuco Aſſyriorum rege atq; Heliodoro.

AVaricia mortalibus in omni ordine grauis: in principibus eo gra/
uior: quo priuatos magis antecellunt: & raro a diuinis manum
abſtinet: ubi prophanorum bonorum preda deeſt. Id Seleucus
Aſſyriorum rex declarauit. Nam ingentium opum fama incenſus quæ in
hieroſolymitano templo ferebantur eſſe: nulla religionis habita ratione
Heliodorum ad ſpoliandum templum miſit: eum autem cum onias ponti/
fex in ſacrarium induxiſſet duo ingentes equites qui aurei uidebantur: ador
ti grauiter uerberauere. Ceterum cum ita male multactus pontificis preci/
bus priſtinas uires recepiſſet: ad regem ſuum rediit: monuitq; ſi quem in
regnis ſuis inuiſum haberet: eum ad ſpoliandum iudeorum phanum mit/
teret. damnata enim iis uerbis ſacrilegii grauitate diuinam quoq; potentiā
quanta eſſet teſtari uoluit.

De Antiocho epiphane Aſiæ ac Syriæ rege.

TEmptata ab Aſſyriorum rege hieroſolymis ſacrorum uaſorum
preda in mentem reuocat id quod non ſine graui pena Antio/
chus epiphanes Aſiæ ac Syriæ rex perpetrauit. Nam cum Iaſo/
nis ac Menelai hebreorum opera hieroſolymam cepiſſet: parum ducens
theſauris atq; ornamentis omnibus templum ſpoliaſſe: ſanxiſſeq; ne in po/
ſterum in eo ueteri cultu ſacra fierent: olympio Ioui templum dicauit: & ut
iudeorum legem cerimoniaſq; penitus deleret: perquiſitas omni cura ſa/
cras iudeorum ſcripturas omnes combuſſit. Quam ob rem concitata in ſe
diuina iuſticia in Sceuum incidit morbum: ex putrida eius carne ſubinde
naſcentibus ceu in aquarum ſcaturigine uermibus: unde cum in omnium
odium faſtidiumq; ſimul ueniſſet: ac poſt longos graueſq; cruciatus a ca/
noribus quoq; deuitaretur: rabie atq; ira plenus mortem obiit: cum ante
obitum & agnouiſſet & faſſus eſſet proter uiolatum iudeorum templum
id ſe perpeſſum fuiſſe.

De. M. Craſſo.

PErpetrata in iudeorum templo a babiloniis aſſyriiſq; regibus pre
da: monet ne illud pretereatur quod. M. Craſſus dux romanus
eodem in loco edidit. Nam cum ad parthicum bellum proficiſce/
retur iter per iudeam faciens impellente auaricia ſacris theſauris templū ſpo
liauit. Itaq; cum perpetrati ſacrilegii diræ eum inſectarentur: haud multo
poſt conſerto cum perſis prœlio ſuperatus: cum male partis opibus & no/

men & uitam cum filio ceſus amiſit. Inuentoq; ab hoſtibus capiti eius in/ ſuſum quod liquefecerant aurum auaritiam ſceluſq; ſimul exprobrauit.

De Philomello onomarcho & Phailo.

FVit pariter ceu diuinitus caſtigatum ſcelus Philomelli onomarchi & Phaili: quod ſpoliato delphici apollinis templo putati ſunt per/ petraſſe. Nam cum ſacrilegis ſtatuta eſſet pena ut precipitati aut immerſi uel combuſti uitam finirent: haud multo poſt raptos ſacros the/ ſauros unus eorum uiuus combuſtus: ſubmerſus alius: tertius autem ex al/ to præceps demiſſus: his mortis generibus græcam legem in ſacrilegos mo/ riendo ſeruarunt.

De Cambyſe perſarum rege.

NOn minus acerbe ſacrilegæ mentis ſuæ: & ſi factum abſuit: pe/ nas tulit Cambyſes perſarum rex: qui poſt deuictam ægyptum cum uideret bouem api conſecratum: tanq̃ omnium religionum hoſtis percuſſa bouis coxa eum interemit. In eo impius quod quanq̃ idola/ tram belluam peremiſſet: tamen uero deo uim ſe feciſſe arbitrabatur. Ita/ que cum ab eo falſus Smerdi haud multo poſt rebellaſſet: qui pene perſi/ dem omnem occupabat: dum equum conſcendit: lapſo uagina enſe quo bouem ante occiderat: in coxa uulnus accepit: qua parte ipſe Apis bouem uulnerarat: atq; ex eo uulnere breui deceſſit. Quæ ideo poſita ſunt ut ho/ mines intelligant omni tempore atque in omni religionis cultu ſacrilegos deo abominabiles fuiſſe. Nunc omiſſis ueteribus ad recentiora exempla de/ ſcendamus.

Recentiora. De Fl. Cl. Iul. Iuliano imper.

VIolentum necis genus Iuliani imper. ipſiuſq; propria confeſſio palã teſtantur: non ſolum eum ob ſpretam Chriſti religionem: mortu/ um eſse: ſed ipſum quoq; anteq̃ moreretur illud agnouiſse. Nam cum ſe chriſtianum fingeret: & ut nonnulli affirmant ſacris iniciatus uſq; ad diaco natum conſcendiſset: ex Chriſti cultore perſecutor factus adeo impie egit ut ad ultionem deum impelleret. Suſcepto igitur aduerſus perſas bello cum in ipſo proelio ab incognito inter coſtas lætale uulnus accepiſset: ſanguine ſuo manum repleuit: atq; in coelum iaculatus in hæc uerba prorupit. Ex/ ple iram tuam galilee: ita enim Chriſtum appellare conſueuerat: fateor enim me a te ſuperari: eo uerbo religionis neglectu repetito: eius cauſa ſe mori confeſsus eſt.

De Valente Imperatore.

IVſte quoq; ſceleratum Valentis opus penas tulit: arriana enim hereſi laborabat: a quo cum gothi petiiſsent ut mittere epiſcopos uellet: a quibus in chriſtiana fide inſtitui cupiebant: ad eos proca/

tholicis arrianos miſit. Itaq; cum ſimplex gothorum genus pro fideli doctrina peruerſam accepiſset: ne impunitum Valentis ſcelus maneret: tulit deus ut traiecto danubio intra impii fines ſine alia publica fide gothi cum cõſediſſent: Valentis auaritia cogente rebellarent. Capta igitur Antiochia Valente uicto uulneratoq; cum is feſſus in paſtoralem caſam diuertiſſet: in ea ſuperuenientibus gothis uiuus combuſtus eſt. ut quibus ignibus miſsis peruerſis doctoribus gothorum incẽderat animos: iis uiuentis corpus Valentis qui mali auctor fuerat: cremaretur.

De Philippico imperatore Conſtantinopolitano.

PHilippicus imperator non ob aliam cauſam ad hanc perueniſſe miſeriam creditur: ut per Anaſtaſium oculis captus etiam imperium amitteret: niſi quod in imaginum hereſim ſe demiſit: & pulſo Cyrro patriarcha uiro catholico Ioannem abatem hominem hæreticum ei ſuffecit: quem ob eam rem Conſtantinus pontifex maximus extra catholicam fidem illato anathemate fecerat.

De Leone quarto Conſtantinopolitano imperatore.

GRaue fuit quod philippicus tulit. Sed celeritate miraculiq; magnitudine maius fuit quod in Leone quarto contigit: qui auaritia impellente per ioci ſpeciem ceu alter Dionyſius ex ſanctæ Sophiæ capite diadema ſuſtulit: a ſuperioribus principibus magnis opibus in eius honorem factum. Itaq; cum illud ipſe poſtea geſtaret: eam deus impietatem ultus eſt. Nam pro gemmis uenenati carbunculi atq; entraces leonis caput obſederunt: coactuſq; diadema deponere uiuendi quoq; finem fecit.

De Paulo græco qui in hiſpania tyrãnidem exercuit.

QVam manifeſte in Pauli quoque græci pena cœleſtis ultio apparuit: qui cum a Bamba gothorum rege deſciuiſſet: hiſpaniarumq; regis nomen uſurparet: ac præter multa alia impie facta coronã quoq; in urbe Gerunda a Bãba rege ſancto Felici dono datã de templo tuliſſet: haud diu id factũ poſt perpetrati ſceleris penam tulit: captus enim a Bamba a quo rebellarat Nemauſi urbe gallica: atq; Toletum in hiſpaniã perductus piceo diademate coronatus luminibuſq; orbatus: non ſine magno eorũ qui hominẽ uiderũt ludibrio: camello eũ ferenti auerſus inſedit.

De Vitiza gothorum rege in hiſpania.

NOn minore pena ob ſpretam uiolatamq; chriſtianam religionẽ Vitizæ gothorum regis in hiſpania caſtigatum ſcelus fuit: qui p̃ter multa alia infanda facinora contra ſanctorum conciliorum ſanctiones in dicione ſua ſacerdotibus non coniuges modo ducere: ſed multas quoq; habere permiſerat. Quam ob rem cum uereretur ne rex Rhodericus cuius patri Theodofredo uitiza oculos effoderat: paternam iniuriã

ulciſceretur: iuuantibus romanis ab eo defecit. Itaq; proelio uictus captuſq; lumina regnumq; ſimul amiſit: & in tetro carcere deceſſit.

De Alphunſo quarto legionis in hiſpania rege.

NOn impune contemptam a ſe religionem fuiſſe Alphunſus quoq; quartus legionis in hiſpania rex exemplum erit. Nam cũ quinto anno poſt ſumpta imperii inſignia regno abiiſſet: & monaſterio incluſus fratri ſuo Ramiro ſecundo regno ceſſiſſet: abiecto poſtea religioſo habitu reſumere regnũ temptauit. Itaq; a fratre captus oculis erutis in monaſterium unde abierat reiectus fuit: ubi mortem obiuit.

De Vrracha aragoniæ regina.

PEna quæ Vrrachæ reginæ in hiſpania ſacrilegium ſequuta eſt: admiranda prorſus ac celeritatis plena fuit. Nam cum in bello q̃d aduerſus filium Alphunſum gerebat pecunia ei deeſſet: & ſancti Iſidori in legione urbe hiſpana fanum ſpoliare decreuiſſet: ceteris contingere ſacros theſauros reformidantibus: ipſa manu ſua multa auferens dum templo eggreditur mortua concidit.

De Honnorico Vandalorum rege.

HOnnoricus Vandalorum rex in Africa cum arriana hæreſi laboraret: cumplures catholicos epiſcopos aut ab Africa exilio mulctauit aut morte affecit. Itaq; non multo poſt in phtyriaſim morbum incidit: ſcaturientibuſq; ab corpore eius undiq; pediculis hoc ſuplicii genere ſceleris ſui penas luit.

De Vladiſlao Hungariæ & Apolloniæ rege: & Ioanne Vniado uaiuoda.

DAtam fidem quæ iureiurando uallata ſit etiã hoſti aduerſæ religionis religioſe ſeruari debere Vladiſlai Hungariæ & Appolloniæ regis infoelix exitus una cũ cladibus quas Ioãnes Vniadus uaiuoda: id dignitatis nomen eſt: tranſiluanus tulit: aperte declarant. Nam ut ante ſæpius foeliciter aduerſus catholicæ fidei hoſtes pugnarant: poſteaq̃ impulſu Iuliani Ceſarini Cardinalis atq; Eugenii quarti pontificis legati inducias uiolarunt cum Morato turcarũ rege iuratas: ſoluente eos ſacramenti nexu pontifice: aduerſus turcas cum exercitu profecti: iuxta Varnam occiſo rege una cum legato Ioannes in turpem fugam coniectus non ſolum uiri fortis laudem amiſit: uerum etiam cum Morato conſerta manu haud longe a bulgaria: hæc ſcythiæ pars eſt: iterum cum panonniis quibus preerat proelio uictus: & in fuga ſubſiſtere a Georgio Seruiæ diſpoto: id etiam poteſtatis nomen eſt: coactus haud paruo labore non ſine magna ui auri ab eo ſe explicuit. Qua re ſatis aperte oſtenſum fuit: parum probaſſe immortalem deum ut iuſiurando data fides uiolaretur.

SOlent non nunquam aut uerba caſu enunciari aut etiam res eue/nire: quæ experimento poſtea inueniuntur: aut auctoribus eo/rum aut his qui ea notarunt: futura prænunciaſſe. Hæc priſci ho/mines gentileſq; cum ſuperſticioſe nimis obſeruarent: omina nuncupabant: quæ haud incongrue pronoſtica quoq; nuncupari poſsent. De his ordinem quem propoſuimus ſequentes non nulla exempla ſuggeremus: de quibus mentionem faciamus non indigna: quorum exitus quanq̃ ſæpe fallat: non erit tamen ab re: quid de his ueteres cenſuerint oſtendere.

De Lucio Lucullo ro. conſule.

CVm afflictis regis Mithridatis rebus Lucullus a bello pene confecto reuocatus eſset: atq; in Gallatia cum Gn. Pompeio ſucceſsore con/ueniſset: & utriq; lictores faſceſq; laureati eſsent: contigit ut pompeiani li/ctores nimiis caloribus ac præ uiæ longitudine exiccata Lauro ſua: Lucullia/na Lauro: quæ recentior: & proterea uiridior erat: ſe faſceſq; ſuos exorna/rent: augurati ex Luculli uictoriis Pompeium non mediocre adiumentum ad Mithridaticum triumphum eſse reportaturum.

De. M. Craſso.

INfelicis euentus crudeliſque mortis atque ignominiæ omen feciſ/ſe notatum eſt quendam poma uendentem: dum Brunduſii M. Craſsus traiicere ad parthicum bellum uellet exercitum. Nam cum ut moris eiuſmodi hominum eſt: clare cauneas exclamaret. id ficus a loco cognomen trahentis nomen erat: uiſus putabatur eo uerbo latine ſigni/ficare uelle: caue ne eas.

De Eodem.

IDem haud feliciora ſibi ipſi ominatus uidetur: cum in eadem ex/peditione Euphratem amnem traiecisſet. Nam cum e more exer/citum alloqueretur: atque ut alacri animo hoſtem inuaderent hortaretur: di/xit ut maiorem audendi neceſsitatem oſtenderet: pontis facultatem ex am/ne a ſe ſublatam. Quod cum ipſe in eam accipi partem uellet: ut ſubla/ta fugæ ſpe milites in uirtute ſola ſpem ponerent: in triſtem ominatio/nem tunc acceptum eſse exitus infelicis prœlii confirmauit: quod neque ipſi neque filio imo ne exercitui quidem paucisſimis militum exceptis re/grediundi uia patuit: omnibus a parthis miſerabilem in modum occiſis.

De Claudio imperatore.

CLaudius princeps poſtremis uitæ ſuæ tẽporibus pro tribunali po/ſcente ita ſermonis materia cum dixiſset ſe ad uitæ finem peruenisſe

dictum qui aſtabant abominantibus: caſus tulit: ut ſæpius idem repeteret: breuiq; euentus rem comprobaret.

De Nerone imperatore.

NEro imperator non minus aperte quam Claudius futura mala ſua mortemq; ominatus eſt. Nam paulo ante quam Galba rebellaret in ſenatu de uindice, qui deſciuerat uerba faciens diceret: haud diu poſt eiuſmodi ſceleſtos homines pro criminum magnitudine pœnas daturos: ab uniuerſo ſenatu reſponſum fuit. Tu is eris Auguſte. quod uerbum & Nero & Senatus in eam partem accipiebant: ut ipſe puniendorum eiuſmodi hominum auctor eſſet: Sed exitus contrarium oſtendit: quia ambiguum uerbum ad id traxit: ut intelligeretur futurum Neronem illum in quem ſenatus animaduerteret: Illud quoque in Nerone a multis notatum fuit: quod in ultima fabula: quam grece de Edipo exule in ſcena cantauit grecum uerſum pronunciauit: cuius hic ſenſus. Morti me coniunx pater & mater damnarunt: quod in eam partem acceptum fuit: ut ipſe ſibi met prædiceret matris ac coniugis quas necauerat. item Claudii quem ueneno imperii cauſa ſuſtulerat: umbras iuſte eum ad mortem citare.

De Domitiano imperatore.

IDem pene Domitiano contigit: pridie enim q̃ occideretur: cum tubera quædam dono miſſa in poſterum diem aſſeruari iuſſiſſet: uerbum hoc ſubiunxit: ſi modo eis frui concedetur. Inde conuerſus ad eos qui aſtabant dixit fore: ut ſequenti die luna in aquario cruentaretur: facinuſq; inde ſequuturum: de quo per totum terrarum orbem homines loquerētur: ſcalpenſq; interim porrum quem fronte gerebat: ita ut ſanguis ex eo manaret: dixit utinam hactenus & non ultra fluat ſanguis: mortem ſuam proximam iis uerbis ominatus quæ caſus & nulla data opera tulit.

De Helio Adriano imperatore.

POſtrema die quæ ultimum natalem diem Helii Adriani imperatoris anteceſſit cum is eſſet in ſenatu ad eum uenit quidam ullulans gemenſque obſcura uoce parumque intellectis uerbis: qua re tanquam quæ mortis eſſet prenuncia turbatus Adrianus cum ſenatum alloqueretur: & poſt mortem filii mei dicere uellet: poſt mortem meam dixit: id quod res triſte ſequuta omen: breui enim mortuus eſt: uerum eum ominaſſe declarauit.

De Getha filio ſeptimii Sceueri Auguſti.

CUm ſimul ſermones ſererent Antoninus baſſianus cognomento caracalla Gethaq; ipſius frater detectis coniurationibus aduerſus Sceuerum patrem: dicente baſſiano debere coniuratos oēs occidi

reſpondit Getha mortem ſuam ominatus. Tu qui nemini parcis poſſes ne etiam fratrem interimere: nec multo poſt mortuo Sceuero patre: Baſſiani opera Getha fuit interemptus.

De Antonino pio imperatore.

HI de quibus diximus: aut ſuis aut aliorum uerbis mortem ſibi ominati ſunt. At contra Antoninus pius imperium. Nam Adriani Auguſti decreto ad Italiæ adminiſtrationem ordinatus ea hora qua primo tribunal conſcendit Auguſti nomine: quod ſolis imperatoribus dabatur ſalutatus: imperii ſui hoc omen accepit.

De. P. Heluio pertinace imper.

COntingit ut ſæpius mala ſua homines q̄ bona ominentur: ſicuti in pertinace imperatore perſpectum eſt. Nam cum ei Didius Iulianus adhuc priuatam agens uitam fratris filium preſentaret: pertinax adoleſcentem hortatus ut patrui dicto obediens eum reuereretur: hæc uerba protulit. Reuereare collegam & ſucceſſorem noſtrum: Iulianus enim pertinaci in conſulatu collega: in proconſulatu ſucceſſerat. Euentus enim rerum pertinacis uerba aliud ſignificare oſtendit: nam paulo poſt occiſo pertinace Iulianus in imperio ei ſucceſſit.

De Septimio Sceuero imperatore.

VT ſibi ipſi malum pertinax ominatus eſt: ita Sceuero felicitatem filii uerbum portendit. Et enim cum in uilla ſua Sceuerus cum amicis ſatis parce cenaret: infantemq; partiri aliis largius poma de ſecunda menſa uideret: monito eo quod ſupra fortunam largior in partiendo eſſet: reſpondit filius ſi tunc parcior eſſet fortuna ut pater dicebat: habiturum aliquando ampliorem: id quod poſt foelix illud omen breui ſecutum eſt: creato Sceuero principe quo imperante filio fortuna quam ominatus erat oblata fuit.

Item de Sceuero.

SCeuero filii uerbum ominatum eſt imperium: mortem ei miles ethiops præſignificauit: q dicteriis gratiam principis captabat. Liberata enim a barbaris brithannia inſula: cum romam redire Sceuerus uellet: ethiops obuiam ſe obtulit: ſerto ex cupreſſu facto coronatus. Itaq; triſti eius aſpectu cum turbatus eſſet Sceuerus: pelli hominem cōfeſtim a comitatu iuſſerat. Ceterum cum hilari aliquo uerbo emendare miles triſtem funeſti ſerti aſpectum uellet: magis rem aggreuauit: principi dicens: omnia habuiſti omnia uiciſti: nunc tandem deus efficiare. quod uerbum haud longe poſt in brithannia mortuus Sceuerus impleuit: quia inde Romam perlato corpore in deorum numerum relatus eſt.

De Maximinis imperatoribus.

HAud diſſimile prodigium Maximinis patri & filio mulier fecit in foro Iulio: cum aduerſus ſenatum cum exercitu uenirent: obuiam enim facta paſſis crinibus atrataq; ueſte Maximinos magna inuocans uoce ante eorum pedes mortua concidit: poſt quam rem ante paucos dies exercitus Maximinos interemit.

De P. Annio Tacito imperatore.

PRænunciatum ſimili modo: ſed cum læto euentu priuato adhuc Tacito ab eo quem male uexabant umbræ imperium fuit. Is enim in Syluani fano diu indeſinenterque clamauit. Tacitus tandem poterit.

De Aurelio Alexandro Sceuero imper.

ALiorum uerbo fœlix aduerſaq; fortuna iis de quibus diximus prediςta fuit. at Alexander Sceuerus auguſtus ſuæ & uerbo ſuo & alieno omen accepit. nam cum in gallia exercitum alloqueretur: cupiens a fauſto uerbo ſermonem ordiri fortuna contrarium obtulit: quod ut malum omen fuit acceptum: cepit enim occiſo imperatore Heliogabalo: ab imperatoris morte ſermonem exorſus. Inde autem cum ad perſicum bellum proficiſceretur ueſana mulier gallica lingua hæc dixit: uade neq; tibi uictoriam polliceare: neq; te tuorum militum fidei crede: id quod recte monitum euentus docuit: ipſo haud diu poſt a militibus occiſo.

De C. Aurelio ualeriano dioclitiano auguſto.

IN gallia quoq; iuxta tangrim in Leodienſi agro cum illic ſtatiua haberet Dioclitianus adhuc ro. tantum eques tenuiq; fortuna: & hoſpiti parce mercedem perſolueret. Saga autem mulier obiceret quod auare nimis cum hoſpite ageret: & is contra ut fieri ſolet reſponderet largius ſe acturum imperatorem: ab ea affirmatum fuit imperaturum ipſum cum aprũ occidiſſet. Nec res uerbo abfuit. Mortuo enim Numeriano ceſare Apri ſoceri fraude Dioclitianus electus fuit: qui in conſilio manu ſua aprum occidit.

De Ionata Sauli iudeorum regis filio.

IOnate Sauli regis iudeorum filio augurio grandis uictoria oſtenſa eſt. Nam cum philiſtei iudeam magno exercitu petiſſent: ita ut Saulus deſcendere in prelium uereretur: Ionata uno ſolo comitatus cum prope hoſtium caſtra ceu explorator acceſſiſſet: incertus quid ageret: captare aliquod augurium decreuit: quod ſi ab hoſtibus ut caſtra iniret inuitaretur: uictoriam polliceri poſſet. ſecus autem ſi ab eis pelleretur. Caſtris igitur per hunc modum appropinquans cum a philiſteis eſſet conſpectus: & per contemptum ab eis ut iniret caſtra inuitatus: captato augurio ſtationeque mutata ab alia parte caſtra iniuit: ſomnoque captos uigiles occidit: ea re experrecti hoſtes ſomnulenti & fortaſſis

etiam ebrii cum maiorem ingreſſum eſſe numerum putarent ſublato clamore in fugam ſe coniecerunt: Sauloq; terga ſtatim ſequente magna cede deuicti fuerunt.

De Caipha iudeorum pontifice.

NOn ſolum autem inter romanos alioſque gentiles atq; iudeos ſuperſtitione tactos omina auguriaq; obſeruata inueniuntur. uerum eiuſmodi quoq; rerum in ſacra ſcriptura cui catholica fides credit mentio facta eſt. Nam Caipham iudeorum pontificem in euangelio legimus quo anno perfida iudeorum gens Chriſtum redemptorem cruci affixit: cum in cōſilio de eo loqueretur dixiſſe: pro populo neceſſe eſſe unū mori ne tota gens periret: quod a Caipha in aliam partem dictum: poſtea res oſtendit ueriſſimum fuiſſe omen: omnium ſalutis unicum remedium eſſe Chriſti mortem.

De pontio Pilato iudeæ præſide.

NOn eſt omittendum illud quoq; quod a pontio Pilato manauit et ſi cum id diceret parum rem uiſus eſt intelligere. Nam cum dato militibus Chriſto ut crucifigeretur: & cauſam inſcripſiſſet Ieſum nazarenum regem iudeorum. peterentq; iudei ut titulum mutaret: diceretq; quia ſe iudeorum regem faciebat: ut ſententiam mutaret: nunq̄ adduci potuit: deo ita agente: ut etiam ex ore hoſtili gloriæ chriſtianæ magnitudo teſtata inueniretur.

De hieroſolymarum præſignificata clade:

HIeroſolymarum quoq; cladem omen anteceſſit. Iudeus enim quidam haud paulo ante in furorem conuerſus per id tempus in templo ueh ueh clamabat: urbi hominibuſq; ac deniq; ſibi ipſi multa minitatus: urbe demum a romanis obſeſſa uulnere in caput accepto uitam uocemq; qua ueh pronunciabat: ſimul finiuit.

Recentiora De Fl.Cl.Iul.Iuliano imp.

IVlianus ſecundus imp. cum Antiochia diſcedens contra perſas iturus eſſet: ubi uitam amiſit: odio in antiochenos proter motas ab eis ſeditiones incenſus ad populum ſe conuertit: malumq; ſuum ominatus dixit: ſe in eam urbem nunquam rediturum. Marti quoq; cum iuxta chteſiphontem urbem ſacrificaret neq; in uictima fauſtam rem ullam inſpiceret: ſe marti amplius non ſacrificaturum affirmauit: opinione ſua in utroque falſus. Nam cum uoluntate ſua ſe in poſterum neque Antiochiam rediturum: neque Marti ſacrificaturum intelligeret: ſubſecuta breui mors docuit: ipſum ſibi fatum quod iminebat predixiſſe: quo rem utranque quam ſe nunquam facturum dixerat facere prohibitus fuit.

De Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo.

NOtatum eſt non in antiquis ſolum hebreis gentilibuſq; uerum in chriſtianis quoq; & ſacerdotibus omina auguriaq; obſeruata fuiſſe: nam cum ſub primo Valentiniano auguſto Ambroſius ciuis Romanus Mediolanum ubi poſtea epiſcopus fuit: iudex ad urbem gubernandam mitteretur: atq; ei probus urbis Romæ præfectus adminiſtrationis normam atq; mandata: ut mos eſt: daret: iniunxit ut ad munus demandatum non tanq̃ iudex: ſed ceu epiſcopus proficiſceretur. quo uerbo cum probus ſatis ſe declarauiſſe putaret: quæ eum agere in exercenda caſtis moribus iuriſdictione oporteret: eius dignitatis quæ poſtea Ambroſium ſecuta eſt ominator fuit.

De Auguſtino qui poſtea hipponenſis fuit epiſcopus.

IN recentioribus ominibus minime illud pretereundum eſt: quod Auguſtinus uir carthaginẽſis qui poſtea ſapientiæ magnitudine inter quatuor eccleſiæ doctores annumeratus eſt: ſibi ipſi contigiſſe ſcripſit. Nam cum accepta quidem fidei cognitione nundum tamen baptiſmi caracfere inſignitus eſſet: magniſque ageretur animi eſtibus quid nam ſequeretur: ac magno opere cuperet a deo oſtendi: quid facere eum uellet: ex propinqua domo audiuit uerbum hoc decantari: accipe & lege: hocque ſæpius iterari: eo uerbo arbitratus ſe moneri quid ageret: acceptoque libro quem prope inuenit ſe eſſe: erat autem epiſtolarum apoſtoli Pauli uolumen: aperto forte libro primum uerſum legit: qui continebat: non in ebrietatibus neque impudiciciis aut contentionibus ſed induimini Ieſum Chriſtum: qua hora omine illo motus decreuit nihil ultra baptiſmum differre.

De Cloui gallorum rege.

OMen: de quo diximus: initium fidei ſalutiſque Auguſtini fuit: per ſimilem modum Clouis gallorum rex uictoriæ ſpem ſibi promiſit: nam cum mouere bellum aduerſus Allaricum gothorum regem in hiſpania decreuiſſet: priuſq̃ ſigna exercitumque moueret: nuncios cum muneribus in Turones ad ſancti Martini fanum uenerandi gratia miſit: mandauitq;: ut templum ingreſſuri ea obſeruarent: quæ futuri euentus ex eo bello coniecturam poſſent præbere. Fanum igitur ineuntes auditis monachis ueſpertinas horas canentibus: in ea parte Dauidici pſalmi quæ dicit. Tu domine ad prelium uirtute me accinxiſti: capto omine ceu felicitatem portendente ad regem redierunt: narratoque omine plenus bonæ ſpei rex bellum ſuſcepit: uictumque hoſtem e uaſconibus auſcetaniſque pepulit.

De Hirprando Longobardorum rege.

CAio Mario aſellus ducem ſe præbuit ut L. Syllæ manus euitaret: at contra Hirprando Longobardorum regi bubo: qui haſtæ

quam manu gerebat inſedit: ut regnum amitteret cauſa fuit: territi enim ignauæ auis omine Longobardi ſtatim regno eum priuarunt.

De Yda comite Bononiæ quæ eſt in celtica gallia.

CVm Ydæ Bononiæ comitis alludentes tres filii ſub matris ueſte ſe occultaſſent: uirq; eius Euſtachius ſuperueniens: quid nam ſub eius ueſte lateret interrogaſſet: ſubridens uxor tres inquit magni principes: quorum unus dux: ſecundus rex: & tertius comes eſt: euentuſq; mulieris uerbum ſecutus eſt: ſiquidem primus puerorum Gotifredus bolionus patruo Gotifredo in Lothoringiæ ducatu ſucceſſit. Balduinus autē hieroſolymarum rex fuit. poſtremus Euſtachius Bononiæ comes.

De Balduino tertio hieroſolymarum rege.

PAr omen Balduinus tertius hyeroſolymarum rex fratris filio Almerico Sareptæ quæ nunc Iope comiti tulit: cū i baptiſmate eum coram ſacerdote teneret: nomenq; ſuum ei imponeret: a quibuſdā enim rogatus: quid baptiſmatis filio dato nomine ſuo bonæ fortunæ afferret: reſpondit omne hieroſolymarum regnum ſe daturum: reſq; uerbū cōprobauit. Nam Balduinus ſine liberis moriens Almericum nepotem ſucceſſorem reliquit: qui poſtea Balduinus quartus fuit nuncupatus.

De Nicolao quinto & Pio ſecundo pont. max.

THomas Sargianenſis legatus ab Eugenio quarto ro. pontifice in germaniam proficiſcebatur: & dum alpes traiiceret incidit in Aeneam picolomineum ſenenſem Federici tertii imperatoris oratorē: cum autem ambo in eodem diuerſorio manſiſſent: atq; Aeneas parce ageret: uiaticiq; impenſas extenuaret: ad eum ſubridens Thomas quid tanto opere uictui parcimus: cum noſtrum uterq; ad pōtificatum ſit aſcenſurus? q̄d ipſorū fortuna uirtuſq; poſtea uerum fecit: ut Thomas ſub Nicolai quinti: & Aeneas ſub Pii ſecundi nomine pontificiam obtinerent dignitatem.

De Paulo ſecundo pontifice max.

PAulus ſecundus ro. pontifex eo die quo Franciſcum Ruuerum ſauonenſem ad cardinalatum promouit: cum forte de ea re uerba faceret: dixit ſe ea die ſucceſſorem ſuum elegiſſe: euentuſque uerbo fidem attulit: ſi quidem Paulo mortuo Franciſcus Ruuerus in pontificatu ſub Sixti quarti nomine ſucceſſit.

De Paulo Riario Sauonenſe.

SIxti pontificatum cum alia tum furioſorum uoces p̄nunciauere: ſicuti romanis quibuſdam principibus imperium. Nam ante q̄ Sixtus crearetur: Paulus riarius Sauonenſis quamuis tenui fortuna: nobili tamen ortus genere: morbo impellente: ut interdum contingit: in furorem agebatur. Itaq; e domeſticorum cuſtodia elapſus in publicum prodiit futuros pontificem & cardinales clamitans. Tulit autem fortuna ut creato pon-

tifice Sixto inter primos cardinales ipſius furioſi filius frater Petrus riarius p/moueretur.

De Leonardo ruero præfecto urbis Romæ.

SIxti mentio fœlicitaſq; propinquorum quoq; memoriam ſecum trahet. Leonardus eius ex fratre nepos fuit: qui re domi anguſta nec maiore uirtute: ludibrio in patria erat: & enim cum appellari eum contingeret: aiebat comitem ſe appellari debere: & ſiquando de iungenda ei uxore per iocum ſermo haberetur: ſe non aliam q̄ regis propinquam ducturum reſpondebat. Tulit igitur patrui fortuna: ut quæ de ſe aiebat implerentur: quia urbis Soræ ducatu comitatuq;: & in primis romana præfectura honeſtatus: Ferdinandi neapolitani regis neptem duxit uxorem.

De Mauritio parhiſienſi epiſcopo.

FInem omnibus Mauritii mentio imponet: qui poſtea parhiſiorum factus eſt epiſcopus. Is tanta premebatur inopia ut mendicare cogeretur. Ceterum a nullo unq̄ adduci potuit ut accipere helemoſinam uellet: ſi per iocum: ut in eiuſmodi non nunq̄ ſolet: ab eo exigeretur: ut ſe nunq̄ futurum epiſcopum iuraret.

De Prodigiis Ca. iiii.

SVpra communem uſum res interdum eueniunt quas plerunque pro ipſarum uarietate uel fœlicitas inſignis uel aduerſa fortuna ſequitur. Veteres igitur latini prodigia eas res appellarunt. De ueteribus ergo primo ac poſtea de recẽtioribus pauca quædam ſed inſignia notabimus.

De Ieſu Chriſti ſaluatoris natalicio die.

OMnium prodigiorum illud primum poſt petitã immortalis dei ueniam: neq; de eo aliter fas eſſet: a nobis ponetur quod natalicio die Ieſu Chriſti in urbe Roma trãſtyberim cõtigit. Ex fonte enim in quadam priuata domo oleum manauit: ut is liquor ortum eo die oſtenderet: qui ad humani generis ſalutẽ miſericordiæ fons ac lumẽ erat futurus

De Boccoro ægypti rege.

HAud iniuria ſecundum inter prodigia locum habebit: quod de Boccoro ægypti rege contigit: ei enim nec admiratio nec fœlicitas defuit: ſiquidem ſcripſit Euſebius pamphilus agnum in ægypto manſuetum Boccori ingenium ægyptiq; fœlicitatem ſub tam bono rege apertis uerbis prædixiſſe.

De Tarquinio ſuperbo & aliis.

ANno quo Tarquinius regno pulſus fuit proter morũ acerbitatẽ ſuperbi cognomento inſignis: ad rem tam grandem præſagiendam ob/

ſeruatum fuit canem & pter eam ſerpentem quoq; locutam eſſe. Quarto etiam. Q. Fabii maximi conſulatu: &. M. Claudii Marcelli tertio: ex Sicilia nunciatum fuit bouem idem egiſſe. Item quinto eiuſdem Fabii: &. Q. Fuluii Flacci conſulatu durante Hannibalis bello aliam priuerni in latio bouem in hominis uerba prorupiſſe: & poſtea. L. Veturio &. Qu. Cecilio Marcello conſulibus prope urbem Romam idem quoq; aliã bouem feciſſe.

De. M. Ottone imperatore.

PAulo ante q̃ urbem Romam Otto eggrederetur cum exercitu aduerſus Vitelium profecturus: a quo uictus proelio ſibi ipſi mortem poſtea conſciuit: Romæ nunciatum fuit in Ethruria bouem clare locutam.

De. L. Sylla.

LVcio Sylla ab urbe cum exercitu aduerſus Mithridatem regem profecto: quo tempore. C. Marius motis ciuilibus armis Syllam ipſum redire Romam coegit: conſpectæ fuerunt ſignorum haſtæ ignẽ emittere: qui non ſine labore extinctus fuit: magnoq; fragore ac ſonitu ſereno coelo per aerem territis hominum mentibus tubarum clãgor exauditus fuit: tubis ferro atq; ignibus natura futuros motus præſagiente.

De prodigiis quæ bellum ſociale cũ romanis pceſſerunt.

ANno qui ſociale bellum cum romanis anteceſſit: periculi & laboris plenum. L. Mario & Sex. Iulio conſulibus in agro Mutinenſi a multis grauibus uiris ciuibus romanis: qui per Emiliam uiam iter habebant duo montes fragore magnaq; emiſſa flamma ſimul concurrere conſpecti ſunt: non ſineingenti locorum atq; hominum ſtrage: ubi concurſus factus eſt: quo prodigio putauerunt homines mala prænnnciari quæ poſtea ex eo bello ſecuta ſunt.

De pluuiis prodigioſis & ſtatuarum lacrimatione.

BElli punici ſecundi mala cladeſq; horrendis prodigiis natura prenunciare uiſa eſt. Conſulibus enim Fabio max. iiii. &. M. Claudio marcello. iii. Romæ in foro bouario ſanguine pluit. Idẽ contigit in area Vulcani ac concordiæ templo. Sp. Poſthumio: &. Qu. Fabio labeone conſulibus: cum non minore admiratione Fabii max. cõſulatu quinto ſcriberetur Priuerni lacte pluuiſſe. P. autem Cornelii Scipionis &. C. Lelii conſulatu in tuſculano agro terra pluuiſſe. Ceterum grauiore euentu conſulibus. P. Cor. Lentulo: &. M. Bebio lauini ſoſpite iunonis ſtatua palam lacrimas effundere uiſa eſt ut alias ſanguine ſudare.

De hieroſolymarum urbe.

HOrrenda prodigiorum: de quibus diximus facies: aliorum etiã quæ non minus dira uidentur ſimilitudinem nobis proponit. Nã paulo ante q̃ Antiochus epiphanes Syriæ rex captis hieroſolymis atq; ſpoliato theſauris ſuis templo iudeorum gentem in extremam addu-

ceret calamitatem in coelo conſpecti ſunt quadraginta diebus homines ſtollis aureis amicti tanq̄ diuerſæ acies in curribus cōcurrere magno armorum fragore ſtrepituq; equorum: quod ne fabuloſum putetur Liuius quoq; non uanus auctor haud diſſimilem rem Fabii max. conſulatu quarto contigiſſe ſcribit: dum oſtendit in Ianiculo legiones armatas uiſas eſſe: quæ tamen cum nuſq̄ eſſent inuentæ. ro. populo ad arma currente: prodigii loco accepta res fuit.

De Iudeis quoq;.

PAulo ante q̄ Iudei gens impia ſedicioſaq; proter ſcelus ſuum a Veſpaſiano auguſto delerentur: diu ſupra urbem cometes in gladii formam apparuit: ſæpiuſq; noctu aperto ſine humana ope templo diræ uoces clamantium: hinc abeamus: exauditæ fuerunt: nec ſine iudeorum terrore licet aliud eſſe interpretarentur: armorum ſtrepitus tubarumq; ſonus ad humanas aures peruenit. In paſcate quoq; ducta ad aram uitula ut ſacrificaretur: ante aram peperit.

De diuerſis prodigiis & monſtris.

SIcuti Hannibalis in Italia romanorumq; in Macedonia per eadē tempora bellum crudelitatis plena res fuit & uarietatis mirandæ proter regnorum mutationes: quæ ſecutæ ſunt: ita etiam magna: & extra communem naturæ uſum prodigia apparuere. Nam. M. Marcelli: & Marci Valerii tarquiniis. Item Seſſe. T. Qu. Flaminii et Sex. Helii peti conſulatibus Sues humanis capitibus nati ſunt. Fruſinone quoq; agnus idem. C. Aurelio: & P. Sulpitio conſulibus contigit.

De Cæſare dictatore.

CAeſaris dictatoris mors quæ humano generi magno ſtetit: haud obſcuris ſignis oſtenſa eſt. Nam non multo ante q̄ periret coloni capuam Iulia lege deducti cum nouas domos molientes ſepulcra quædā dirruerent: in capis tumulo: qui Capuam fundaſſe dictus eſt: inuenta fuit ænea tabula: in qua inciſæ erant littere monentes: fore cum capis oſſa detegerentur: ut unus a gente Iulia progenitus ſuorum manibus occideretur: eiuſq; ſanguis magno italiæ damno uindicaretur. Grex quoq; equorum quos Cæſar traiecto Rubicone conſecrarat: eo tempore cibo abſtinuere clareq; lachrimas effundere uiſi ſunt: auis quoq; regulus cum in pompeianam curiam roſtro lauri ramuſculum gerens intraſſet: ab aliis auibus quæ eū inſectabantur conuulſis ſæue pennis diſcerptus fuit. Addidere Eutropius atque Euſebius in agro romano conuerſum ad oratorem ſuum bouem plane locutum: fruſtra eum ſtimulis agere: quoniam prius homines q̄ frumenta defutura erant.

De Claudio imperatore.

CVm adhuc priuatus eſſet Claudius prima die qua conſulatum iniuit romæ per forum tranſeunti Aquila dextro eius humero inſedit. In eo enim imperium oſtendit ad quod poſtea Claudius cōſcendit.

De Agrippina aug. atq; Tito Veſpaſiano.

MIra quoq; res: ſed quæ infœlicitatem portenderet: Agrippinæ cōtigit Claudii uxori anno ante q̄ moreretur. Nam cum eſſet in germania in Vbiorum urbe quæ ab eius nomine Agrippina colonia poſtea fuit dicta in ea urbe agroq; magnis hiatibus aperta tellus ignē emitebat: omnia quæ contingerentur couſumentem qui neq; aquis neque alio humore extingui poterat: ſaxiſque aut pannis dumtaxat opprimebatur. Id quod imperante quoq; Tito contigit anno poſt ueſuuii incendium. nec multo ante eius mortem in urbe Roma. Ignem enim terra emittebat quo capitolium compluraque alia ædificia: ut dion græcus ſcripſit incenſa fuerunt: neque ab hoc multum diſſimile fuit: quod parentum noſtrorum ætate contigit cum Carolus Burgundionum dux Geldrenſem cœpit urbē. Incenſa enim humo nulla conſpecta flamma herbarum arborumq; radices comburrebantur: atq; ab ea regione pene in burgundiam uſq; malū illud penetrauit: neq; remedia populi ad id ſatis inueniebant: & ſi ingentibus foſſis incendio precidere uiam uireſq; conabantur.

De prodigiis quæ apparuerunt in fine ſtirpis cæſarum.

VT in Nerone finis fuit Cæſarum ſtirpis naturalis adoptiuæque: ita eius etiam ingentia apparuerunt ſigna. Liuiæ cum recens auguſto nupſiſſet per ueientanam uillam ſuam eunti: Aquila in gremium eius gallinam candidam in ore lauri habentem ramum demiſit. In bonam partem augurio accepto cū curari diligenter gallinā iuſſiſſet: magnus ex ea candidorum pullorum numerus prouenit: plantatus quoque lauri ramuſculus ingentem lauretum protulit: ex qua ſilua obſeruatum poſtea fuit ut triumphaturi laureum ramum ſumerent: quem manu in triumpho geſtabant: peractoque triumpho reſtitutus ramus plantaretur: radiceſq; mitteret. Illud quoque notatum fuit deſiccatum eiuſmodi ramuſculum præſagium fuiſſe mortis illius qui eum in triumpho geſtaſſet. Ceterum poſtremo Neronis anno ut propinqua eius mors Cæſarum quoq; defectura ſoboles oſtenderetur: gallinarum candidarum ſtirps tota deperiit: lauretumq; ex toto aruit defecitq;. Preterea ſtatuis Cæſarum fulgure decuſſa fuerunt capita: ſceptrumq; de manu auguſti erreptum.

De Nerone imperatore.

ANno ante Neronis mortem in agro marrucino in poſſeſſionibus Vectii marcelli qui procurator erat Neronis: pratum oliuetumq; loco motum uiam quæ uicina erat trāſiliit: atq; ab alia uiæ parte

conſtitit: ut a Nerone ad alios oſtenderetur tranſiturum eſſe imperium.
Ipſo quoq; anno quo Nero periit Mauſoli in quo auguſtus erat fores ſpon
te patuere: ex eoq; audita uox Neronem ad ſe uocantis.

De Sergio Galba imperatore.

IN prodigiis Neronem Galba ſicuti in imperio ſequetur: eius
auo qui ſacrificio fulgur procurabat: cum e manibus exta uicti/
mæ aquila rapuiſſet: atq; in propinqua quercu repoſuiſſet: augu
res monuerunt ipſius domui imperium ſerum quidem ſed certum porten
di quibus ipſe ut rem nullo modo fieri poſſe oſtenderet: reſpondit id de/
mum fore cum mula peperiſſet. Nec uero Galbam ipſum cum a Nerone
defecit ad imperii ſpem res ulla magis confirmauit: quam cum ei nuncia/
tum fuit: mulam peperiſſe: uerbi auiti memoria reuocata.

De eodem Galba.

NOn minus euidentibus ſignis mors eius q̄ imperium ſignificata fu
it. Venienti enim Romam ex hiſpania cum per uiam utrinq; in
eius honorem ſacra peragerentur: taurus e manibus ſacrifican/
tium accepto iam uulnere elapſus in pedes anteriores ad Galbæ lecticā ſe
erexit: eamq; ſanguine ſuo totam reſperſit. Deinde cum urbem Romā
iniret: terra tremere ac mugire audita eſt. Kal. poſtea Ian. ſacrificanti e
capite lapſa eſt laurea: & cum e more milites alloqueretur obſeruatum fu/
it: ei ſellam paratam non fuiſſe: & in ſenatu curulem prepoſtere poſi
tam eſſe.

De Aulo Vitelio imperatore.

ET Galbæ quæ de uita: & Vitelio quæ de eius imperio euentura
erant prodigia oſtenderunt. Nam cum audita Galbæ morte
exercitus partem unam Vitelius premiſiſſet: aquila eius partis ſi
gna circumuolans lætis ominibus diu preceſſit: ipſi autem ut cum reliqua
exercitus parte ſe mouit: ex capite laurea quam geſtabat: in amnem prola/
pſa eſt. In terram quoq; ſtatuæ quæ in eius honorem poſite fuerant effractis
cruribus corruere. Item Viennæ pro tribunali ius dicenti pullus in eius hume
rum poſt modum in caput uolans illud roſtro fodiebat quæ omnia cum
fine imperii ipſius congruere putata ſunt. Nam ut legatorum opera atque
exercitus quem premiſerat parte imperium peperit. ita poſtea q̄ res gere/
re per ſe cepit illud corruit. item poſtea q̄ ab Antonio becco Veſpaſiani no
mine proelio uictus cæſuſq; fuit: per eum pulli in caput roſtro fodientis au
gurium fuit expreſſum.

De Veſpaſiano imperatore.

VT Vitellio imperii finem aduerſa prodigia ita Veſpaſiano qui ei
ſucceſſit foelicitatem læta oſtenta prænunciarunt. Nam in Veſpa/
ſie matris tribus partubus in eius uilla haud longe ab urbe ingens quercus

per ſingulos partus ab imo ſtipite ramum emiſit. primus aliis ſubtilior cito exaruit: eiuſq; fortunam primo orta puella: quæ cito defecit: equauit. Secū dus ſurculus in ſatis magnam altitudinem firmitatemq; ad fruges excreuit. Tertius arborem ipſam magnitudine roboreq; equauit ob eam rem cum pater Sabinus matri quæ Veſpaſiani fuit auia: natū ei nepotem dixiſſet qui imperaturus erat: ſubridens reſpondit: mirari ſe quod cum Auus eſſet inte gro ſenſu: filius eius deliraret: iis uerbis augurii neglecto effectu: quem ta/ men in Galbæ Ottoniſque ac Vitelii diſcordiis Veſpaſiani uirtus uerum fecit.

De eodem.

ANte q̄ ad bebriacum haud longe a Brixello Otto: atq; Vitelius ma num conſererent: conſpectæ ſunt in coelo inter ſe duæ aquilæ dimi care: earumq; uictricem a tertia quæ ab oriente ueniebat depelli. Ita enim imperii ſors oſtenſa fuit. Siquidem uictorem in eo prælio Vitelium re uertens ab oriente Veſpaſianus ſuperauit.

De Domitiano.

IN prodigiis parem Veſpaſiano Domicianum filium ponemus quamuis moribus longe diſpar eſſet. Nam pauloante eius mor tem in capitolio cornix audita eſt grece loqui. omnia bene erunt. ſicuti uere fuit. Domiciani ſuperbiæ & crudelitati ſecutis Nerua Traianoque manſuetudine clementiaq; inſignibus. hocque facit: ut minus uideatur mi/ rum: ut conſulibus. M. Lepido: & Q. Catulo in ariminenſi agro legatur gallus eſſe locutus.

De Tito Veſpaſiano.

NOn minus horrenda fuere prodigia: quæ ante Titi mortem: is Do miciani frater fuit: apparuere. Nam in campania prope Veſuuium montem terra non ſine ingenti hominum pauore: tremuit: clareq; & in coe lo & in terra gigantum ſpecies ac ſimulacra conſpecta etiam interdiu uſq; ad ipſam urbem fuere. Veſuuius quoq; poſt eas res mirum in modū ignes euomuit: fauillis in urbem uſq; penetrantibus. aer etiam per multos dies in noctis ſpeciem caliginoſus & in fumo gigantum ſimulacra apparebant: tu barumq; ſonus magno omnium terrore: ut Dion grecus ſcriptum reliquit: exaudiebatur.

De Antonino pio imperatore.

VT oſtenderet fortuna Antonini pii in imperio foelicitatem lætiſſi/ mis ſignis id premonſtrare uiſa eſt. Nam in Cilicia a deorum ſimu lacris ſponte & ſine ulla humana ope laurea in ſignum eius tranſlata eſt. atq; in ipſius imperio uno partu mulier quinque liberos enixa. In Miſia quoque in arborum cacuminibus ordeum natum. quatuorque leones

ſponte ſua manſuefacti ultro ſe comprehendi tulerunt. Quæ omnia eo ſorte tetenderunt ut Antonini in imperio fœlicitas humanitaſq; oſtenderetur. Sub eius exitum ſerpens crinita ingentis magnitudinis apparuit quæ apprehenſa mordicus cauda ſe met ipſam ſupra dimidiam partem deuorauit. Infans quoq; biceps natus eſt: ut ex iis oſtenderetur ab annis ideſt ab æuo Antoninum conſumptum iri ac philoſophum & uerum ceu duo capita ei ſucceſſuros.

De. M. Antonio philoſopho Imp.

ANtonini pii mentio ſecum. M. Antonii philoſophi memoriam trahit: qui natus octo annos inter ſalios ab Adriano connumeratus cũ ſecundum morem in ſacro puluinari ſaliorum iacerent ſerta: ipſius tanquã manu hominis poſitum eſſet: in martis capite fuit inuentum.

De Thimoleonte Corinthio.

THimoleontis Corinthii ſimilitudo in prodigio faciet: ut aliquantiſper omiſſis romanis hic de eo loquamur. Nam a Corinthiis dux belli aduerſus Siculos declaratus: cum in Delphico templo Apollinem conſuleret: a donariis quæ in templo affixa erant ex alto in caput eius corona tam apte concidit: ac ſi manu eſſet compoſita foret: quod in eam acceptum eſt partem: ut id quod res fuit intelligeretur ex demandato bello uictoriam reportaturus.

De Commodo Imperatore.

CRudelis Commodi imperatoris exitus quem ſæua prodigia anteceſſere: cogit me ab iis qui proſpera uſi fuerunt fortuna ad eos qui infœlices fuerunt iterum redire. Nã præter quam quod diu in eius morte cometes apparuit: a multis templis quæ erant in urbe cum ſimulacris deorum effigies quoq; abire uiſæ ſunt.

De Pertinace imperatore.

PEertinaci qua die occaſus fuit id euenit quod Iulio Cæſari contigiſſe minime in obſcuro eſt. Sacrificante enim eo in uictima cor inuentum non eſt: quod cum ei malum ominari uideretur: & propterea iterum querendo laboraret: epar quoq; defuiſſe compererunt.

De eodem.

PAucis diebus ante quam periret fert̃ dixiſſe ſe cum in uiuarium inſpiceret in aqua umbram conſpexiſſe quæ ſtricto gladio mortẽ minabatur.

De Septimio Sceuero.

SCeuero impera. & mors & fortuna gentis ſuæ manifeſto prodigio oſtenſa fuit. Nam circenſibus ludis a Suggeſto unde is ludos ſpectabat: ex tribus uictoriæ ſimulacris quæ de more appendebantur: ea quæ Sceueri nomine inſcripta erat in terram concidit: altera

quam in gethæ honorem expreſſerant cadens tota confracta eſt. tertiæ autem cui Baſſiani erat inſcriptum nomen e manu palma dilapſa eſt. poſt hunc caſum haud diu Seuerus uixit. Getham Baſſianus occidit. Baſſiano autem ad imperium tranſlato nec diu frui uita contigit: & imperium inglorium fuit.

De duobus maximinis.

MAximino patri ſcutum ad ſolem accenſum eſt: & haſta fulgure percuſſa a ſummo ad imum una cum ferro in duas diſciſſa eſt partes: unde aruſpices dixerunt ex eadem duos gente futuros imperatores eodem nomine qui paruo tempore durarent. Ita enim contigit pater enim & filius ambo Maximini ſimul paruoq; tempore imperarunt

De Aureliano Imperatore.

AVreliano dum naſceretur Foelicia fuerunt prodigia. In pelui enim in qua lauabatur ſæpius ſerpens inuenta eſt in nodos inuoluta quæ nunquam occidi potuit: & Aquila ex cunis leniter raptum in propinqua ara quæ forte ſine ignibus erat repoſuit. In patris quoq; uilla natus eſt uitulus candore eximio inſignis: in cuius latere purpureis maculis effigiata erat corona: patre eius uiuo adhuc inope & priuato hæc prodigia contigerunt: quæ Aurelianus parto poſtea per uirtutem imperio: omnia uera effecit.

De. P. Annio Tacito Imper.

TAcito ſimiliter & imperii & mortis ſigna contigere. Sacrificanti in herculis fano candidum uinum in rubens conuerſum eſt. Item uitis quæ uuas albas ferre ſolebat: eo anno rubentes permultas edidit. Mortis autem præſagia fuere ſponte patefactum parentis ſepulcrum. Item q̄d iam mortuæ matris umbra ei apparuit: neq; ſine horrore diuerſa in ſpecie locoq; fratris manes.

De. M. Bruto.

PErſpecta a Tacito materna umbra monet ne præteream id q̄d non minore horrore a. M. Bruto cum in Europam traiiceret per ſpectum fuit. Nam cum noctu ſolus in tentorio eſſet coram terrifici aſpectus umbram intuitus quænam ea eſſet pro animi magnitudine qua præditus erat: interrogauit. Illa genium eius eſſe reſpondit: foreque ut iterum eam in philippicis campis uideret. Itaq; poſtea q̄ in Macedoniam peruenit in philippis campis nocte ea quæ poſtrema uitæ Bruti fuit iterum eandem ſicuti predictum erat uidit.

De Dione Siracuſano.

VIrtutis prodigiiq; ac mortis ſimilitudo ſuadent ne a Bruto Siracuſa cuſani Dionis memoria ſeparetur: is cum poſt ſolis occaſum iam lucem certam dies amiſiſſet: atq; in fine porticus in qua ſolus erat ſtrepitum

ſenſiſſet ad ſtrepitum conuerſus ut inter tenebras poterat umbram ſemineam ingentem macilentamq; conſpexit in infernarum furiarum effigiem formatam: quæ uerrere domum uidebatur: quo prodigio territus: & ſi natura minime timidus erat: ingentem edidit clamorem. Nec multo poſt huius ſimulacri conſpectum a feneſtris filius in terram ſe precipitem miſit & ipſe crudelem in modum cæſus fuit

De Curtio Ruffo romano.

VEterum prodigiis quæ fantaſmata efficiebãt: hoc quoq; addemus aliis de quibus diximus: in hoc diſſimile: quod illa acerbæ mortis: hoc autem fœlicitatis præſagium fuit. Cum Adrumenti: quæ ciuitas eſt afri cæ Curtius Ruffus penes queſtorem in eius familia nulla inſignis dignitate ageret: per meridiem in porticu deambulans femineam umbram auguſtiore forma longe ſupra humanam uidit a qua hæc uerba accepit. Tu Ruffus es: qui in hanc prouinciam proconſul uenies. Eo prodigio ad bonam ſpem erectus: haud multo poſt a Tiberio Africæ proconſulatum obtinuit. Id quod uiſionis euentum impleuit.

De Iazate Adiabenorum rege.

VOx quoq; haud diſſimilis Iazate Adiabenorum regis ortum nunciauit. Nam cum eius mater Helena foeta cum Monabozo: qui bozeus eſt dictus: fratre: eodemq; marito Adiabenorum rege iaceret: & is illius uentrem manu tractaret: uocem audiuit monentis ut modeſte tangeret: ne filium offenderet: qui æterni dei iudicio principium finemq; miræ fœlicitatis erat habiturus: ſicuti re ipſa poſtea perſpectum fuit. Nam in regno patri ſuccedens ab idolorum impietate populum ad iudaicum cultũ tranſtulit. uir non bonitatis modo uerum etiam fœlicitatis admirandæ. Ceterum quo plus fœlicitatis in uiſis uocibuſq; iam dictis fuit: eo miſeriarum pleniora fuere quæ ſequuntur.

Recentiora De Conſtancio & Fl. Cl. Iuliano imper.

COnſtancio imperatori infœlicis prodigii fantaſma in Aſia apparuit paucis diebus ante q̃ moreretur: perſpecta ſæpius umbra: quæ ei offerebatur moeſto ualde aſpectu. Iuliano quoq; imperatori ea nocte quæ diem mortis ipſius in perſide anteceſſit: cum in tentorio lectioni operam daret: horroris plenam umbram offerri ſibi intuitus & præ formidine conſurgens: ut e tentorio eam eggredi conſpexit: putauit geniũ ſuum eſſe: qui morti iam uicinum deſereret.

De Mauricio Campſino imperatore.

FAntaſmata ſequentes Mauricii quoq; imperatoris mortẽ q̃ crudelitatis multũ habuit ſubtexemus: eã in cõſtãtinopolitano foro

quidam religioſa ueſte amictus gladium manu tenens: prædixit: nuſquã poſtea ante id tempus a quoq̃ conſpectus. Quod fecit ut non homo ſed potius ſpiritus aut fantaſma putaretur.

De Mattheo Vicecomite qui Mediolani rerum eſt potitus

HAud multo ante quam Henricus ſeptimus imperator moreretur non ſine Vicecomitum gentis clade: ut Muſatus ſcribit: cui Franciſcus petrarcha aſtipulatur: in area ædium Matthei uicecomitis qui magni cognomentum meruit: poſt ſolis occaſum cum iam adueſperaſceret: uiſus eſt uir armatus in equo longe humana ſpecie maior: ubi a multis conſpectus per horæ ſpacium poſtea euanuit: magno eorum qui rem uiderant horrore. Triduo quoq; poſt tertia noctis hora eodem in loco duo equites pari ſpecie diu inter ſe dimicantes conſpecti fuere: qui poſtea ut ante alius ſolus: euanuerunt: interdiu quoque circularis ſpecies ſolis orbem ambire uiſa eſt.

De Ludouico Alodiſio Himolæ domino.

QVæ hactenus dicta fuerunt prodigia appellari fortaſſe poſſunt. Sed quod ſequitur prodigii tranſgreſſum magnitudinem: miraculi nomen ſibi uendicat. Non indignum quod hic ponamus: cũ adhuc in fantaſmate pergamus Ludouici Alodiſii pater qui Himolæ rerum potitus eſt: haud diu poſtea q̃ deceſſerat: homini a ſecretis quem filius Ludouicus ferrariam mittebat: in itinere equo inſidens cum accipitre: ut in aucupio mos ei erat tenere: apparuit: huicq; quanq̃ magna capto formidine dixit: ut filium moneret: ut poſtera die in eum ipſum ueniret locum: quoniam magni momenti res ei prædicturus erat. Ea re audita Ludouicus tum quia non credebat: tum quod inſidias uerebatur: alium pro ſe miſit: ei illa ipſa umbra quæ ante apparuerat obuiam facta uehementer indoluit: q̃d filius non ueniſſet. Longe enim plura ei dicturam ſe fuiſſe affirmabat. Sed tunc illud tantum referri iuſſit: quod tranſacto. s. ſecundo ac uigeſimo anno ac preterea uno menſe die quoq; ſpecifice addita urbis imperium: quod obtinebat: eſſet amiſſurus: ut tempus q̃d umbra prædixerat aduenit: adhibita magna cura ea ipſa nocte: quam patris manes ſuſpectam fecerant ducis Philippi Mediolanenſis cui is fœdere iunctus proterea ab eo nõ timebat: milites glacie magna conſtrictis foſſis ad muros penetrarunt: adhibitiſque ſcalis urbem cum ipſo principe cœperunt. Sed iam ab iis ad lætiora tranſeamus prodigia.

De Apoſtolis.

SI capiti circumfuſus ignis Seruio Tullo regnum ac. C. Mario uictoriam portendit: non minus mirus: ſed fœlicioris prodigii is ignis eſt habendus: qui in linguarum ſpeciem apoſtolorum capita circumfulſit: qui eorum cordibus charitatem ſapientiamq; eam infudit:

qua totum terrarum orbem poſtea ad diuinum cultum incenderunt.

De Martino Turonenſi epiſcopo.

HOc igne correptus in gallia Martinus qui ad Turonenſem epiſcopatum aſſumptus fuit: magna ſpectantium admiratione dum chriſtianam hoſtiam imolaret: ingentem flammam emiſit: ut ex eo qui aderant intelligere poſſent: quam celebre clarumq́ ſanctitatis nomen in dei eccleſia eſſet habiturus.

De Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo.

DVm Ambroſius quem epiſcopum Mediolanenſes habuere: quartum & quadrageſimum pſalmũ interpretaretur: flamma ingens circum caput micare: atq́ per os pectus eius irradiare uiſa eſt: ut diuinitus immiſſum in eo ſacrum dogma putetur. & proterea iis quæ ſcripſit obiicere nullus ualeat: cui etiam addemus ne ſoli Platoni apes mel in os inſtilaſſe dicantur: grauiſſimorum uirorum teſtimonio ſcriptum eſſe idem ei infanti contigiſſe: ut ex eo uere premonſtraretur eloquii eius futura ſuauitas & magnitudo: hac enim effecit ut Theodoſii auguſtalæ faſtigium eccleſiæ cenſuram non aſpernaretur. hac Mazentii arriani epiſcopi furentes impetus cohibuit: aut potius uicit: qui doctiſſimis luculentiſſimiſq́ ſcriptis labentem catholicam fidem ſuſtinuit: qui melis prodigio hoc maiores dedit effectus: quo falſis uera & ſolida maiora eſſe duci debent: & proter hoc excellentior etiam Steſicoro poeta habendus eſt: in cuius ore Philomena auis ſuaues cantus concinuiſſe fertur.

De Bamba Gotho hiſpaniarum rege.

QVæ diximus prodigia morum ſanctitatem atq́ doctrinam. ceterum qđ in Bamba apparuit bonitatem ſynceritatis immenſæ oſtendit. Nam cum in Toletana eccleſia ab archiepiſcopo quilico pro regni hiſpanienſis dignitate ungeretur: ab iis qui aderãt uiſus eſt: ab oleo quo ungebatur uapor clarus ad coelum conſcendere: & eandem ſequi uiam quæ uertice ipſius eggrediebatur flamma.

De Partharithe Longobardorum rege.

SPoliatus in Italia Paterno regno partharithes longobardus a Grimoaldo beneuentano duce: quem in diſcordia frater eius ad ferendam opem uocarat: cum ex gallia in brithanniam omnium egens traiiceret: prodigio foeliciore q̃ Mancinus uocem ſine ullo certo auctore audiuit monentis Grimoaldum mortuum eſſe: & proterea hortantis ut ad paternum regnum rediret. Is igitur in Italiam conuerſus nullo labore regnum quod amiſerat recepit.

De Anaſtaſio abate.

INter multa regum prodigia abati quoq́ Anaſtaſio locus dabitur: quoniam prodigii magnitudo nõ abhorret. Is enim a ſaxo qđ

monaſterio ſuo imminebat uocem exaudiuit ſecum quinq; aliis uocantem: cuius uocis auctorem nullum uidebat: nec multo poſt ſeptimus quoq; fuit uocatus q omnes eo ordine quo uocati erant haud multo poſt mortui ſunt. hæc legimus: quod ſequitur ab eo cui res euenit audiuimus.

De Opicino Cacia nouarienſi.

CVm domi ſuæ Opicinus Cacia nouariæ per meridiem ſolus deambularet cogitabūdus: uocari ſe noiatim neminē uidens audiuit & poſtea dici: uelles ne ut filius tuus moreref? cui cū nulla ad cogitandum mora interiecta uelle ſe dixiſſet: deinde ad ſe reuerſus ſtatim quod annuerat negaſſet: ob prodigii atrocitatem moeroris plenus erat. Itaque intra triduum Ioannes baptiſta eius filius quem unicum habebat in aduerſam incidit ualitudinem: & biduo poſt deceſſit: & ne ullum prodigiorum genus omittatur eorum quæ uel legimus uel uidimus a coeleſtibus principium ſumemus.

De Prodigio magno.

CVm in oriente Valens Arrianus imperaret anno primo quo Gratianus in occidente geſſit imperium: in gallia ſcriptum eſt diem unam pluiſſe lana iuxta urbem arras: prodigii interpretatione in ambiguo relicta: utrum per eam pluuiam Gratiani bonitas an Valentis perfidia declararetur: id quod poſtea detectum eſt in Valentiani fratris morte.

De prodigiis quæ aduentum Longobardorū anteceſſerūt.

AD declarandum Longobardorum in Italiam aduentum qui anno ſalutis quingenteſimo ſexageſimo octauo fuit: ipſi Italiæ atq; imperio calamitoſum: ante horroris plena prodigia apparuere. Triennio enim ante in coelo uiſæ ſunt armatorum turmæ infeſtis ignibus pro telis concurrere: qui ſanguinem effundebant.

De prodigiis peſtem nuntiantibus.

ITaliæ quoq; uaſtitas quam peſtis intulit prænunciata fuit. hæc autem totam pene occidentalem plagam occupauit anno ſalutis milleſimo duodecimoq; pontifice Benedicto octauo: terræ enim motus ingentes fuere: lunaq; tota ſanguineo colore errubuit. In gallia quoq; in Lothoringiis fons multos dies ſanguine manauit. Ante etiam imperante Ludouico cognomine Pio pontifice Paſcali primo in Italia pene diem totam lapidibus pluit. Dicta iam prodigia peſtem: at quæ ſequentur bella ſciſſuraſq; in catholica eccleſia ſignificarunt.

De prodigiis bellum ſignificantibus.

IMperante Ottone primo. Ioanne aūt duodecimo pōtifice fortaſſis ut eorū uitæ turpitudo morſq; oſtēderef nō ſine magna omniū admiratōe in ueſtibus in Italia cruces rubētes appuere: e coeloq; cecidit lapis ſtre

pitu ingenti: q̄ res credibilius facit id q͛d ab Anaxagora Clazomenio prædictum fuit. s. e coelo caſurum ſecundo anno octauæ ſupra ſeptuageſimā olympiadem: ſaxum: id quod poſtea contigit ad flumen capram in Thracia: ubi ſpecies eius ad plauſtri magnitudinem apparebat. Item alterius in abideno gymnaſio in caſſandria quem Plinius ſe uidiſſe ſcribit: & alterius qui in uocontiis cecidiſſe dicitur. Sed ne uetera tam diu repetamus ætate noſtra haud longe a Crema in agro ripaltenſi coelo ſereno lapis magno fragore cecidit capitis humani magnitudine: qui ſe in terram penitus ultra duo cubita condidit: & in duram incidens materiam in duas partes ſciſſus eſt. preterea ætate quoq; noſtra anno ſalutis ſupra milleſimum ac quadringenteſimum nonageſimo ſecundo in germania ad rheni ripas haud plus ſex milibus longe a baſilea urbe Sexto. Kl. Decembres triangulari forma lapis ponderis tercentarum librarum cecidit. Sequentique anno tertius Federicus mortem obiit. Ante quoque quam ſciſmatici tumultus inter Caliſtum ſecundum bardinumque orirentur in gallia in Leodienſi agro porcus capite effigieque humana natus eſt. Anno quoque ſalutis mileſimo ac tercenteſimo additis quindecim in agro Veronenſi equus ſimiliter capite humano ortus eſt. Item anno qui ante ſciſma Gregorii atque Giliberti rauennatis epiſcopi fuit: qui Henrici tertii imperatoris fauore Clementem ſe uocari iuſſit: in brithannia ſanguine fons manauit: & plus quam quindecim dies aues cicures efferatæ ſunt. hæ quoque pontifice Victore tertio uitantes hominum conſuetudinem ad ſiluas nemoraq; fugere: fortaſſis ut hac fuga peſtem quæ poſtea fuit ſalutis anno octuageſimo nono ſupra mille demonſtrarent.

De Prodigio ingenti.

ANno ſupra mille tercentoſq; quartodecimo Kl. martias in Italia crux in luna apparuit. poſteraque die tres ſoles conſpecti fuere: in medio trium orbium qui iridis ſpeciem prebebant. horum tertius imperfectus altero cornu occidentem: aquilonem altero ſpectabat: quo prodigio forſitan Vgucio cognomento fagiola oſtenſus eſt: qui Piſanarū copiarū ductor maio ꝓximo piſarū Lucæque imperium inuaſit.

De Prodigio peſtem ſignificante.

IMperante Lothario imperii eius anno octauo ad ſignificandam peſtem quæ eo anno crudeliter ſæuiit: in Saxonibus natus eſt agger ſiue collis ſex paſſuum milia longus: & grandine mixtis lapidibus pluit.

De Prodigiis quæ deſinente Caroli magni ſtirpe apparuerunt.

a Nno qui Caroli Lotharii filii mortem anteceſſit: quo anno deſinente in gallia maſculina ſtirpe Caroli regis cognomento ma-

gni Vgo Capetus gallicum occupauit regnum: manifeſte in gallia frumen to aqua & piſciculis minutis pluit.

De Prodigiis item bellum ac ſciſma oſtendentibus.

VT de Prodigiis bellum ac ſciſma prædicentibus ſcribam: me impellit id quod contigit priuſq̃ Henricus quintus cum paſcali pontifice diſcors eſſet. Ex eorum enim diſcordia bella ingentia ſecuta ſunt hoc prodigio ſignificata: quod Iunii tertiodecimo die in regione quæ quondam æmilia uia nunc ſub romandiolæ nomine cenſetur: palam ſanguine pluit ſalutis anno quartodecimo ſupra mille centumq; Anno quoq; prius q̃ Federicus primus imperator cum Alexandro pontifice ad bellum deſcenderet: clare effigiata in ipſa luna crux in eius medio apparuit. Item ſalutis anno ſexageſimo nono ſupra mille centumq; regnantibus iiſdem pontifice imperatoreq; nonis ſeptembribus tres apparuere ſoles occidentem uerſus: qui ultra duas horas conſpecti ſunt: poſt quod tempus ſol is qui inter tres medius erat permanſit. Anno quoq; qui Federici mortem anteceſſit: in Italia lapidibus aqua mixtis pluit. Item anno ſalutis ducenteſimoſeptimo ſupra mille imperante Philippo in germania cum publice epulum preberet: ſol in tres ſciſſum partes apparuit: quæ haud multo poſt in unum orbem conuerſæ ſunt: quod fortaſſe præſignificauit imperii inter Federicum ſecundum Philippum Ottonemq; ſciſſionem: quod poſtea penes Federicum ſolum permanſit.

De Prodigio ingentis admirationis.

NOn ne illud quoq; mirum inter prodigia duci debet: quod anno ſalutis decimo octauo ſupra mille ducentoſq; in germania in pago colonieſis agri qui Ledon dicitur uiſum eſt: cum in coelo tres apparuere colore candido cruces: quarum quæ media erat Chriſti crucifixi imaginem expreſſam habebat.

De hominum ſimulacris in aere conſpectis.

ITem ſalutis nonageſimo tertio ſupra mille tercentoſq; maio menſe iuxta nomium in gallia paulo ante q̃ Philippus dondedeus brithannos Normandiæ finibus pelleret: in coelo conſpectæ ſunt armatorum turmæ in prælii ſpeciem concurrentes. Idem apparuit Kal'. Febr. paulo ante q̃ inter Carolum ſimplicem gallorum regem eiuſque proceres diſcordiæ erumperent: quod repetitum eſt Ludouico eius filio regnante ad ſtragem ſignificandam quam pannonii in burgundiam intulere. Gens enim rubenti colore in coelo conſpecta eſt.

De prodigio iterũ ſimulacrorum in aere conſpectorum

MAtthei quoq; uicecomitis temporibus dum mediolani rerum potiretur circiter eius mortem forſitan ad bella quæ poſtea ſecuta ſunt. Item ad filii Galeatii exilium deinde carcerem oſtendẽdũ q̃

Ludouici bauarii imperantis manu geſta ſunt: ſupra Mediolanum urbem ac Modoetiam conſpecta gens in coelo multiplex diſcolorq; inter ſe concurrere: armorum fragore ſtrepituq; equorum palam exaudito.

De Leodienſium prodigio.

APertum ſignum non modo prodigium uideri illud debet: quod prope urbem Leodium in gallia contigit paulo ante q̃ orta de urbis epiſcopatu contentione ab eo cuius partes Burgundionum dux Ioannes fouebat: aduerſa pars ſuperata eſt: in quo proelio utrinq; peremptorum triginta milia deſiderata ſunt. Eo enim in loco ubi proelium cõmiſſum eſt corui impetu facto aquilæ genus illud: quod nunc falconem dicimus: nido effractis ouis pepulerunt. poſtera die reuerſus falco: qui pulſus fuerat magno aliorum falconum numero comitante: coruis quoq; ex aduerſo magnum in numerum coactis graue proelium commiſit. In quo ſuperati corui ad unum omnes periere. Quæ res circa Conſtancienſis concilii tempora contigit.

De Venetæ claſſis prodigio.

NOn incongruũ uidetur pro:e; p:digii ſimilitudinẽ ut ponamus q̃d Venetæ claſſi prope inſulam: quæ nunc ſapientia dicitur in peloponenſi conſpectu contigit. Illic enim in aere magna ui coruorum inter ſe dimicante: ſuperataq; ea coruorum parte: quæ ſupra uenetam claſſem erat: in claſſis triremes plumæ ſanguiſq; deuictorum coruorum concidit. Itaq; poſtera die claſſis ipſa quæ ſex & triginta triremibus & biremibus duabus & uiginti conſtabat: a Pagano Auria genuenſium triremium ſex & triginta præfecto tota deuicta ac capta fuit una cum Nicolao piſano Venetæ claſſis præfecto: & uenetis quinq; milibus & ultra multo utrinq; effuſo cruore.

De prodigio Genuæ calamitatem monſtrante.

CVm in Italia Berengarius ſecundus. in germania autem Henricus Ottonis primi pater rerum potirentur ſalutis anno ſexto ac trigeſimo ſupra noningentos: Genuæ in uico cui fonticulo nomen erat. Nunc autem Bordigotus dicitur: iuxta portus molem: fons integrum diem ſanguine manauit. Nec uero minus horroris deſiderare uidebatur in prodigio calamitatis atrocitas: quæ ſecuta eſt: Genuam enim ſaraceni petiere: qui captam urbem non contenti dirripuiſſe: totam incenderunt: atq; per urbis uicos cæſorum ciuium ſanguis haud parcius exundauit: quã fons in ſanguinem uerſus præmonſtrare uidebatur: ſed tamen ingentem ciuium cedem ac funera illud etiam ſuperauit: quod foedum in morem matribus familias atque ingenuis uirginibus ad ſtuprum raptis eas in africam in miſera ſeruitute uicturas: genuenſes qui ſupererant auferri uiderunt.

Iterum de Genua

POſt illatam a ſaracenis cladem minime ab re uidetur oſtendere quod prodigium anteceſſerit cum Genuenſes in libertatem impe rante Philippo Mediolanenſium duce ſe uendicarunt: eo enim ipſo temporis momento: quo genuenſis claſſis præfectus Blaſius Aſaretus claſſem conſcendit qua Alphunſum Siciliæ & Aragonis regem: atq; Ioan/ nē ipſius fratrē ipſum quoq; Nauariæ regē coepit: fulgur in urbe Genua ex apice campanariæ turris fani ſancti Ambroſii Mediolanenſium patroni nulla in alia parte læſa turri pietatis marmoreum ſignum decuſſit. Itaq; de/ uictis nauali proelio captiſq; regibus ipſis: cum Blaſius contra officium: ut genuenſibus uidebatur: Philippo duci captos reges dediſſet: iſq; nulla ge nuenſium habita ratione quorum ſanguine atq; impenſa parta uictoria erat: eos liberaſſet: dolore perculſi genuenſes ad recuperandam libertatem conſpirarunt: urbiq; ſucceſſit ut quod non niſi difficillime fieri poſſe uideba/ tur ſine ullo publico malo potentiſſimi principis iugum excuteret. Huius au tem prodigii facies haud diſſimilis niſi in fine ab eo fuit: quod mihi in patria principi contigit. Nam primis temporibus quibus rerum potitus ſum: ful/ gur in turri farea ubi e more gentis noſtræ inſignia picta erant: illeſa ma/ nente turri tria in eis foramina effecit: per ea imperii mei numerum anno/ rum oſtendens. Nocte quoq; diem eā inſecuta qua in excidium meum conſpiratum eſt: ſubita procella malum defregit: quo in palatio tolli ſigna noſtra conſueuerant: iſq; ſupra cubiculi mei tectum concidit: & familiæ no ſtræ ruinam haud obſcure oſtendit.

De Eugenio quarto pont. & de ſciſmate: & de Florentinis.

AD prodigiorum finem accelleranti duo fulgurum exempla occur runt ad ſignificationis euidentiam non minus aperta q̄ quæ ſupe rius dicta ſunt. ex iis enim non ſine cauſa intelligetur: ueteres cū eiuſmodi res contingerent: eas obſeruaſſe. Anno ante q̄ ſciſma errumpe/ ret inter Eugenium quartum pontificem atq; Amadeum Sabaudienſem a concilio ad romanum pontificatum electum: cui foelicis nomen indide/ rant: cum in germania eccleſiæ in diuerſa ſtudia sciſſæ eſſent: atq; in Italia bella cedeſq; pagerent̄: eodē die in urbe Roma fulgur quatuor tēplorū pō tificiæ curæ dicatorum campanarias turres choroſq; tantum percuſit. Simi liter eo anno qui aduentum Caroli octaui in Italiam anteceſſit: in urbe flo/ rentia Sanctæ Reparatæ fanum in ſublimiori parte de coelo tactum fuit. lapidemq; immenſæ magnitudinis quo fornix claudebatur ad terram ful/ gur deiecit. Quæ res immenſorum malorum illi urbi preſagium fuit. nam poſtera die mortem obiit Laurentius Medices potentia prudentiaq; flo rentinæ urbis primarius. cuius opera plurimum fines ſuos res pu. florenti/ na protulerat: deinde in florentinorum fines profecto Carolo octauo gallo

rum rege Sargianæ. petra ſanctæ: ac piſarum imperium Florentini amiſere. Laurentiiq; liberi Petri culpa: qui inter eos maior natu erat: bonis omnibus ſpoliati in exilium iuere.

De Leodienſium prodigio.

APertum ſignum non modo prodigium uideri illud debet: quod prope urbem Leodium in gallia contigit paulo anteq̃ orta de urbis epiſcopatu contentione ab eo cuius partes Burgũdiorum dux Ioannes fouebat aduerſa pars ſuperata eſt. in quo proelio utrinq; peremptorum triginta milia deſiderata ſunt. Eo enim in loco ubi proelium commiſſum eſt: corui impetu facto aquilæ genus illud: quod nuuc falconem dicimus: nido effractis ouis pepulerunt. poſtera die reuerſus falco qui pulſus fuerat: magno aliorum falconum numero comitante: coruis ex aduerſo magnum in numerum coactis graue proelium commiſit: in quo ſuperati corui ad unum omnes periere. Quæ res circa Conſtantienſis concilii tempora contigit.

De Venetæ claſſis prodigio.

NOn incongruum uidetur proter prodigii ſimilitudinem ut ponamus quod uenetæ claſſi prope inſulam: quæ nunc ſapientia dicitur in peloponenſi conſpectu contigit. Illic in aere magna ui coruorum inter ſe dimicante: ſuperata enim ea coruorum parte: quæ ſupra uenetam claſſem erat: in claſſis triremes plumæ ſanguiſq; deuictorum coruorum concidit. Itaq; poſtera die claſſis ipſa quæ ſex & triginta triremibus & biremibus duabus & uiginti conſtabat: a pagano Auria genuenſium triremiũ ſex & triginta ꝑfecto tota deuicta ac capta fuit una cũ Nicolao piſtino uenetæ claſſis præfecto: & uenetis qnq; milibus & ultra: multo utrinq; effuſo cruore.

De prodigio ingentis admirationis.

NOn ne illud quoq; mirũ inter ꝓdigia dici debet: qđ ãno ſalutis decimo octauo ſupra mille ducentoſque: in germania in pago colonienſis agri qui Ledon dicitur uiſum eſt cum in coelo tres apparuere colore candido cruces: quarum quæ media erat Chriſti crucifixi imaginem expreſſam habebat.

De Prodigiis item bellum ac ſciſma oſtendentibus.

UT de prodigiis bellum ac ſciſma oſtendentibus ſcribã: me impellit id quod contigit priuſq̃ Henricus quintus cum paſcali pontifice diſcors eſſet. Ex eorum enim diſcordia bella ingentia ſecuta ſunt hoc prodigio ſignificata. quod Iunii tertiodecimo die in regione quæ quondam æmilia uia nunc ſub romandiolæ nomine cenſetur: palam ſanguine pluit: ſalutis anno quartodecimo ſupra mille centumq;: Anno quoq; pri

us q̃ Federicus primus imperator cum Alexandro pontifice ad bellum deſcenderet: clare effigiata in ipſa luna crux in eius medio apparuit. Item ſalutis anno ſexageſimo nono ſupra mille centumq; regnantibus iiſdem pontifice imperatoreq; nonis Septembribus tres apparuere ſoles occidentem uerſus: qui ultra duas horas conſpecti ſunt: poſt quod tempus ſol is qui inter tres medius erat permanſit. Anno quoq; qui Federici mortem anteceſſit: in Italia lapidibus aqua mixtis pluit. Item anno ſalutis ducenteſimo ſeptimo ſupra mille imperante Philippo in germania cum publice epulum preberet: ſol in tres ſciſſum partes apparuit: quæ haud multo poſt in unum orbem conuerſæ ſunt: quod fortaſſe præſignificauit imperii inter Federicum ſecundum Philippum Ottonemq; ſciſſionem: quod poſtea penes Federicum ſolum permanſit.

De Prodigio in Caroli octaui aduentum in Italiam.

RElicturi lectorum arbitrio quo nomine id appellãdum ſit: quod in Italia contigit Caroli octaui ultimis annis: duo hic admiratione non indigna ponemus: quo anno is in Italiam ad neapolitanam expeditionem uenit: cuius paruo labore compos factus breui etiam partorum poſſeſſor fuit. Is enim ſalutis annus fuit nonageſimus quartus ſupra mille quadringentoſq;: in ciſalpina gallia manna pluit: quæ ex arborũ frondibus lecta ad medicinam ſalutaris fuit inuenta: cuius rei Plinius mentione facta: contigit enim aliis temporibus ea pluuere: non manna: quod nomen hebreũ eſt: ſed coeleſte mel ac medicinæ parum idoneum appellat: Biennio quoq; anteq̃ Carolus ueniret noua ægritudo inter mortales detecta: cui nec nomen: nec remedia medici ex ueterum auctorum diſciplina inueniebant: uarie ut regiones erant appellata. In gallia neapolitanum dixerunt morbum: at in Italia gallicum appellabant: alii autem aliter: nonnulliq; Iob ſancti ægritudinem eſſe dicebant: cuius uis grauiter artuum iuncturas torquebat: quibuſdam totum corpus ulcere corripiebat. quoſdam autem in cancrenæ morem corrodebat. Id autem quod in ea maxime mirum fuit: erat: quod contagionis uires in coitu ſolo exercebat: a genitalibuſq; membris primordia ſumebat: id quoq; in ea non leue uiſum fuit: q̃d qui ei curandæ operam dabant niſi diligenter ſibi uitæ modeſtia cauiſſent: poſteaq̃ morbum euaſiſſe uidebantur: tanq̃ id ab initio pulularet: in id recidebant. In ſenibus quidem ea ægritudo incurabilis apparuit: quæ peſtis: ita enim uiſa eſt: primo ex hiſpania in Italiam allata. ad hiſpanos ex æthiopia breui totum terrarum orbem comprehendit.

De Somniis Ca. Quintum.

OMinibus prodigiiſq; haud incongrue ſomnia ſubiūgentur. ſiquidem ſæpe inuēta ſunt uere clareq; futura præmonuiſſe. Eorum:ut Macrobius ſcripſit: quinq; inueniuntur ſpecies:nomen iuxta eorū qualitates habentium. Primum dicimus ſomnium. Secundū uiſionem. Tertium oraculum. Quartum inſomnium. Quintum apparitionē: quam græci fantaſma uocitant. Somnium dicitur cum ſub aliqua figura tecta apparet ueritas: ut illud fuit quod de uaccis ſpiciſq; Ioſeph pharaoni ægyptiorum regi interpraetatus eſt. Item illud quod de Policarpo Ioannis euangeliſtæ diſcipulo ſcriptum eſt. cui dormienti puluinum comburrere martirem ſuum uiſum eſt igne quem ipſe proter hoc certum prædixit. Neq; huic diſſimile qđ cæſaris matri contigit:quæ inteſtina ſua per aerem ferri ſomniauit. Viſio eſt cum id proprie contingit quod per ſomnum eſt uiſum: ut Veſpaſiano de Neronis dente euenit. Oraculum eſt cum a diuina perſona ſiue etiam patre aut ſacerdote aliquid in ſomniis nunciatur:ſicuti magis cum moniti ſunt ne ad Herodem redirent:& Ioſeph uiro Mariæ ut cum puero & matre in ægyptum fugeret. hæc tria aliquid ueritatis ſecum habent:qua prorſus carēt duæ quæ reliquæ ſunt ſpecies: uidelicet inſomnium & apparitio. Nam aut cibus groſſiq; uapores: aut mentis agitatio ac labor eorum cauſam præbere uidentur. Alii hæc ſomnia in tres tantum partiuntur ſpecies: naturalem animalem & cœleſtem. Naturalem uocant eam per quam phiſici de humoribus iudicant. nam ſomniantibus aquam flegmæ humores dicunt deſignari per rubentem colorem ſanguinem:& per ignes coleram. tetris autem humoribus melancoliam: ut eam de qua Arnaldus philoſophus in ſomniis ſcriptum reliquit:nam cum ſomniaſſet a nigricante cato pedem ſibi morderi in ea pedis parte poſtera die cancer innatus eſt. Animalia dicūtur ſomnia quæ ab animi paſſionibus quæ interdiu contingunt: proficiſcuntur: ſicuti apoſtolo paulo euenit de ſua in macedoniā profectione. Viſus eſt enim ſibi cum dormiret a Macedone quodam rogari ut hominum eius regionis miſereretur. Cœleſtia tantum illa dicuntur ſomnia quæ rerum diuinarum monita eſſe cenſentur. ſicuti de ſtatua fuit quam babilonis rex in ſomniis habuit: quā propheta Daniel interpraetatus eſt. De iis ſub generali nomine ſomniorum dicemus:qbus & ſi catholica fides credere nec ꝓhibeat nec ꝑmittat: & philoſophus ueros eorū effectus caſu contingere ſcribat: nos nihil plus fidei dantes q̄ oporteat: aliquot eorum exempla uetera nouaq; in quibus ueri eorum exitus fuere ſubiungemus ex quibus cognoſcetur hominem a deo ad ſimilitudinem eius creatum: cum ei per corporeum impedimentum permittitur: interdum mirandum in modum futura diuinare.

De L. Sylla.

SIcuti. L. Syllæ ſomnia uictoriam de hoſtibus ac principatum in patria portenderunt: ita etiam apud nos primum ei locum da-

bunt. primo enim bello quod aduerſus Marium patrem geſſit: pridie quam confligeret cum eo: Somniauit a pallade fulgur ſibi dari: moneri/que ut eo telo hoſtes percuteret: cuius ſomnii ueram effigiem belli exitus tulit. Siquidem Sylla Marium hoſtem ferro igneq; patria expulit.

De eodem.

L. Syllæ pari modo in ſomniis oſtẽſa eſt uictoria aduerſus. C. Marii filium. Nam per quietem nocte quæ lucem anteceſſit illam qua Marium filium deuicit: uiſus ſibi eſt Marium patrem uidere iã mortuum: qui filium monebat ne poſtera die cum. L. Sylla prœlium com/mitteret: quoniam ea ſibi dies infauſta fuerat.

De Iuda machabeo.

NOn ne ſimiliter Iudas machabeus clare in ſomniis ingentem uidit uictoriam: qua aduerſus exercitũ Syriæ regis Demetrii: cuius Ni/canor dux erat potitus eſt. Longe enim pauciore numero regios ador/tus ex eis triginta milia occidit: cum ante per quietem Oniam pontifi/cem iam mortuum uidiſſet ad deum pro hebreo populo orantem. & poſt illum Hieremiam prophetam gladium aureum porrigentem a deo ad ſu/perandos hoſtes miſſum.

De. L. Lucullo.

NEquaquam tantam fortunam non minorem tamen rei ipſius cer/titudinem ſomnium illud tulit: quod dormiens in Aſia Lucullus uidit arbitratus dormienti ſibi dictum. Vade Lucullæ. Autolicus enim uenit ut tecum ſit. experrectus ſomno cum rem diligenter inueſtiga/ret: intellexit a nauibus cilicum quas romanæ inſectatæ erant: ad mare in lit/tore relictam marmoream ſtatuam quæ poſtea Autolici fuiſſe cognita eſt. qui olim in ponto urbem Sinopem muro cinxerat.

De Peticio ciue romano.

NOn minus quoq; certum Peticii q̃ Luculli ſomnium fuit: qui dum in egeo nauigaret: & naualibus ſociis narraret ſe per quietem Põ/peium ſolum obſoleta ueſte amictum uidiſſe: conſpexit a parua celoce innui ſibi ut expectaret: cui cum appropinquaſſet uidit in ea Pompeium cum ueſte commitatuq; ut ſomniauerat: quem in naui ſua recepit a farſalico prœlio fugientem.

De Themiſtocle.

VT Peticius ſomnians alienam uidit miſeriam. ita Themiſtocles pe/riculum ſuum quod iam imminebat. Nam cum exul patria pro/cul degeret in urbe cui Leonis caput nomen erat: dum quieſceret uiſus ſibi eſt cybelẽ uidere monentem ut leonis caput euitaret ne leonẽ obuiũ ha/beret. Excitatus igitur cum ſine mora inde abiiſſet: haud multo poſt ſuper/uenere piſei quidam qui epixiæ perſæ impulſu occidere eum querebant: quo

rum uim ſomno illo monitus deuitauit:

De Sophocle poeta.

SIlentio pretereundum non eſt poetæ Sophoclis ſomnium: qui ſæpius per quietem conſpecto Hercule furem eum nominatim accuſante: qui ex fano ſuo aureum uas furto ſubripuerat: ut rem ephoris detexit comprehenſus quem hercules accuſabat: uerum eſſe furtum confeſſus eſt. Quamobrẽ ab eo tp̄re templum illud indicis herculis nominatũ eſt.

De Moiſis patre Amarami.

NOn minus uerum eſt quod ſequitur. nam non ſub ambage: ſed ſub claro uerbo Amaramis quoq; per quietem uidit a deo dici ſibi de Moiſe & Aron liberis: quos ſuſcepturus erat. item de eorum perpetuo pontificatu ac gloria id totum quod poſtea ſecutum eſt.

De Actia Auguſti matre.

HAud diſſmilis fœlicitas in Actiæ matris Auguſti ſomnio apparuit: quæ pridie quam Auguſtum peperit: noctu per quietem uidit inteſtina ſua ad coelum uſq; ferri: atq; illic explicata uniuerſam tegere terram. Id quod compræhenſus filii imperio terrarum orbis uerum oſtẽdit fuiſſe.

De Octauio Auguſti patre.

EAdem nocte pater Octauius ex Actiæ coniugis uentre uiſus ſibi uidere eggredi ſolarem radium de filii gloria certior factus fuit.

De Qu. Catulo.

RAro contingit quin natura aut potius deus inſignes hominum uirtutes ac fœlicitates ſomniis aut prodigiis ante ſignificet: ſicuti ante de Augu. dictum eſt: & inferius etiam dicetur. De eo. n. Qu. Catulus dedicato capitolio per quietem uidit: Iouem e multis pretextatis pueris unum delegiſſe: cui ſigna romana manu geſtandaq; dederat: atq; ſequenti nocte cum dormiens illum ipſum puerum a Iouis gremio pellere uellet: Iouem dixiſſe: ne puerum amoueret: quod ad rei pu. romanæ tutelam eum ſeruabat: & mane ſequenti in Octauium forte incidens adhuc puerulum: ab effigie ueſteq; cognouit ipſum illum eſſe: quem per quietem uiderat.

De M. Tulio Cicerone.

CVm in capitolium Cicero Iulium Cæſarem ꝓſequeretur: eiq; narraret nocte proxima a ſe uiſum iouem: qui cathena aurea puerulum mira indole a coelo ad capitolii portam demiſerat: cui poſtea flagrum in manu dederat: perſpecto tunc octauio: quem Cæſar uoti ſoluẽdi gratia in capitolium duxerat cognouit eum eſſe quem in ſomniis uiderat: triumuiratuſq; eius uere flagrum inſolentis nimium ro. nobilitatis certum Ciceronis ſomnium fecit.

De Socrate philoſopho.

QVibus ueri argumentis. Q. Catulus: ac. M. Cicero Auguſti imperium per quietem uiderunt: his Socrates in ſomniis diſcipuli Platonis eloquentiam atq; philoſophiam præuidit. nam pridie q̃ ad Socratẽ a patre Plato puer adduceretur: uiſus ſibi eſt e ſinu ſuo uidere candidum Cygnum eggredi: qui aerem totum miris concentibus replebat. Quod ſomnium perſpecto Platone puero ſtatim enarrauit.

De. P. Cornelio Ruffo.

EOdem modo certi euentus: ceterum celerioris effectus ſomnium P. Cornelii Ruffi fuit. qui olim conſul cum Mannio Curio fuit. Nam cum ſomniaſſet ſe uiſum amiſiſſe: experrectus cecum ſe factum inuenit.

De. M. Liberto Plinii iunioris.

NOn ſomnium: ſed potius miraculum dicetur quod Marco Plinii ſecundi liberto contigit. nam cum ſomniaſſet ſedentem quendã in lecto ubi ipſe erat: caput ipſi tõdere: experrectus tonſum ſibi caput eſſe inuenit. Quæ ſequuntur ſomnia hoc plus habebunt: q̃d cum ueritate iunctam etiam infelicitatem habuerunt.

De Tiberio principe.

TIberius paulo ante q̃ a uita diſcederet: Apollinem temenitem ſe uidere ſomniauit: cuius ſtatuam Siracuſis aduexerat: dicentem fieri non poſſe ut ab ipſo dedicaretur.

De Caligula item ro. principe.

C. Caligula per quietem pridie q̃ moreretur: uidit ſe cum in cœlo ante Iouem eſſet: ab eo pedis pollice depulſum ad terrãm concidiſſe.

De Nerone ro. principe.

VT Caio ſimilis Nero in ſcelere: ita etiam in ſomniis ac morte fuit. In ſomniis enim nauiganti ſibi erripi clauum: atq; ab Octauiæ coniugis umbra in obſcuras tenebras trahi ſe: atq; a formicarum allatarum multitudine opprimi uidit: quæ ſomnia populi motus atque ipſius mors uera effecerunt.

De Sergio Galba principe.

NOn minus q̃ ſupradicti Sergius Galba fortunæ ſuæ mutationem per quietem uidit. nam cum ex gemmis quas habebat magnum numerum delegiſſet: ut torque fortunam ſuam tuſculanam exornaret. deinde mutata ſententia ueneri capitolinæ torquem dediſſet: in ſequẽti nocte fortuna in ſomniis ei apparuit ea ipſa effigie: qua in tuſculano poſita erat: dixitq; quia promiſſo munere fraudata erat: breui ſe quoq; erepturã quæ dederat. Itaq; haud multo poſt romæ occiſus Galba quod in quiete uiderat confirmauit.

De Domitiano ro. principe.

HAud diſſimile ſomnium nec minus re ipſa triſte uidit Domicianus paulo ante q̄ interficeretur. & enim uiſus eſt uidere Mineruam a ſe abeuntem: dicentemq; ei non poſſe amplius opem preſtare. præterea multa alia adeo horrenda ut adhuc ſomnolentus a lecto in terram præ formidine ſe deiiceret. Ceterum ſicuti in ſomniis de morte ſua certior factus fuerat, ita etiam qui ſuccederent in imperio præuidit: cum in renibus gibum ſe aureum habere ſibi uideretur. Laus Neruæ ac Traiani q ſucceſſerunt: non mediocris.

De Veſpeſiano ro. principe.

SOmnus Domiciano uicinam oſtendit mortem: ſucceſſoreſq; ſicuti Veſpaſiano patri imperium ſuum filiorũq;: Nam cum adhuc priuatus eſſet in achaia cum Nerone ab incognito dici ſibi per quietem uidit cœpturam ſecum fœlicitatem cum Neroni dens exemptus eſſet. Experrectus igitur is in quem primo incidit: medicus fuit: qui dentem oſtendit: quem tunc Neroni euulſerat. Itaque haud multo poſt ſecuta Neronis mors, item galbæ: ac poſt eos Ottonis ac Vitellii diſcordiæ Veſpaſiano ad imperium primordia ac uires dedere.

De eodem.

NEc uero minus clare imperii tempus filiorumq; ſucceſſionem q̄ imperii primordia per quietem uidit. ſiquidem in mediis ædibus uidere ſibi uiſus eſt bilancem: atq; in bilancis altera parte Claudium Neronemq;: in altera ſe filioſq; poſitos eſſe: cuius ſomnii effectum illud oſtẽdit quod ſui filiorumq; imperii tempus æque ſe ac illud quo Claudius Neroq; regnauere extendit.

De Septimio Sæuero ro. principe.

SEptimius quoq; Sæuerus haud aliam ob cauſam filiũ Antoninum baſſianum uocauit: niſi qđ per quietem ſuccedere ſibi hominẽ uiderat: cui Antonino nomen erat: fortaſſe impulſus ſomnio fidẽ habere ex uiſionis euentu quam per quietem habuerat: audito Pertinacis imperio. Dormiens enim uidere ſe putauit Pertinacem ab inſigni equo in terrã prouolui: equũq; ad ſe uenire: in quem ipſe ſaltu cõſcendit: nam paulo poſt pertinace mortuo: ab omnibuſq; deſtituto Iuliano: ipſe per uirtutem ſibi imperium peperit.

De Hircano principe ac pontifice iudeorum.

NOn ne mirum: & quod ob ueritatem proxime ad Sæueri ſomnium acceſſit illud fuit: quod in quiete uidit Hircanus princeps ac põtifex iudeorum: cum dormiens a deo oſtendi ſibi uidit filium Ianeum qui Alexander appellatus fuit: & dici regnaturum poſt ipſum ſicuti fecit. Mortuis enim hircano patre. deinde Ariſtobolo antigonoq; filiis qui maiores natu erant: Alexander in regno ſucceſſit.

De Iacob patriarcha.

POteſt quidem uerius oraculum dici quod patriarche Iacob conti
git : q̄ ſomnium : & tamen inter ſomnia cōnumerabitur : qui ſuc/
ceſſionis ſuæ propagationem dormiens : ut hi de quibus dictum
eſt : uidit. Nam a patre iuſſus in aman berſabe proficiſci : cum e uia feſſus
ſe in terram proſtraſſet : uidit per quietem ſcalas a terris ad coelum uſq; iun/
ctas : atq; per eas deſcendere atq; conſcendere angelos : deumque in ſum/
mis ſcalis ſtantem : loci illius ſanctitatem futuramq; illic Iacob ſtirpem pollicē
tem : ſicuti poſtea edificato eo in loco templo auctoq; Iſraelitici populi nu
mero comprobatum fuit.

De Ioſeph Iacob filio.

NEc uero minus uera efficaciaq; fuere Ioſeph Iacob filii ſomnia : cū
in ægypto a parentibus fratribuſq; ei incognito honos ueneratio/
q; habita eſt : eo tempore quo famæ compulſi ad eum confugere
& ipſe amanter ſuſcepit nutriuitq; : id enim re ipſa contigit : quod eis inter/
dum narrarat : fomitemq; inuidiæ concitarat. s. uidiſſe quaſi ſolem lunam
q; ac duodecim ſtellas ſe adorantes : fratrumq; manipulos in agro manipu
lo ſuo cedere & ſe inclinare.

De Pharaone ægyptiorum rege.

FAmes qua ſceue laborauit ægyptus ſeptem annos nonne Pharao
nis ſomnio preuiſa fuit ſub uaccharum ſpicarumque uellamine?
quod Ioſephi uerbis interpretatum fuit : nec minus prudenter ei
occurſum.

De propheta Daniele.

MEntio de ſomnii interpretatione facta monet ne de propheta Da
niele omittam ſcribere. Nam cum Nabucdonoſor Caldeorum
rex terroris plenam rem in ſomniis habuiſſet : experrectuſq; ita to
tius memor non eſſet : ut coniectoribus narrare eam poſſet : uolebat ut con/
iectores non interpretarentur modo ſomnium : ſed illius quoq; q̄d oblitus
eſſet memoriam reuocarent : ut ſæpe regibus & magnis eſt mos principi/
bus : quibus poſſibilia omnia quæ uelint eſſe uidentur. Cum in magno con/
iectorum numero nullus eſſet : qui tantam efficere rem poſſet : ſolus Daniel
adhuc adoleſcens noctu per quietem uidit illud ipſum quod Nabucdono/
ſor ſomniauerat : & preter illud ſomnii quoq; expoſitionem intuitus eſt. Ita
q; cum regi quod dormiens uiderat ex ordine narraſſet : confirmauit rex il/
lud ipſum eſſe quod ſomniauerat : quod profecto mirū uideri debuit : ut
quod alter ſomnians uidiſſet : in ſomniis alius quoq; haberet.

De Alexandro magno : & Iado iudeorum pontifice.

CVm Alexander magnus hieroſolymis cum exercitu appropin/
quaret in feſto multis de cauſis animo : in magnum metum illius

urbis populum coniecerat. Quamobrem Iadus pontifex poſt longas ad deum orationes cum in ſomnum incidiſſet: deum uidit dormienti ſibi dicentem ne formidaret: Sed Alexandro pontificia amictus ueſte ſe offerret: credidit Iadus ſomnio: in eumq; morem qui predictus. erat ornatus ipſe cum aliis ſacerdotibus ſtollatis poſtero die Alexandro occurrit: ut uenientem exciperet: quem Alexander intuitus ex equo deſcēdit: & humi genu innixus eum adorauit: petitaq; omnia conceſſit. quod cum Alexandri duces aliiq; mirarentur: & illud Alexander animaduertiſſet: dixit pridie eius diei deū in ſomnis uidiſſe eo habitu quo Iadum uiderat: amictum grauiter uitæ eius comminantem: ſi quid Iudeos offendiſſet: cui ſomnio cum fidem non haberet: tunc Iadi conſpectu in ea ueſte qua amictam dei effigiem uiderat: deum ſe & non pontificem coluiſſe. Mirum profecto duorum diuerſorum hominum ſomnia ita conueniſſe.

De Glafira Archelai tetrarche coniuge.

IVdeorum ſuperius facta mentio inuitat me ne Glafiræ ſomnium prætermittam. Nam cum ei per quietem Alexander: cui primo nupſerat: ſecundas cum Archelao nuptias cum primi amoris obliuione exprobraret: dicens ſe breui ut eam ſecum duceret uenturum: haud diu poſt mortua ſomnii impleuit: effectum.

De Eudemo Cyprio.

EVdemus Cyprius graui laborans morbo in urbe phera ut Ariſtoteles ſcribit: uiſus ſibi in ſomniis formoſum iuuenem uidere dicentem. quod cito ſanus fieret: ac paulo poſt Alexander phereus q tyrannidem exercebat moreretur: ipſeq; in patriam intra quintum rediret annum: ſicuti per quietem uidit: breui liber ab ægritudine factus eſt: atq; intra paucos dies tyrannus interit: peractoq; quinquennio de quo in ſomniis audiuerat cum reditum in patriam ſperaret: intra id tempus moriens non ſolum in ſuum: ſed in communem quoq; locum abiit.

De Galeno medico.

PArem in ſomno quo ad ueritatem Galenus medicus exitum uidit. Nam cum æger ſomniaſſet quendam dixiſſe ſi inter policem atq; indicem ex manu ſanguinem hauſiſſet: uim morbi quo laborabat euaſurum: hauſto ſanguine liberatum ſe offendit.

De femina romana.

OMnibus ueterum ſomniorum exemplis finem faciemus ſi unum ſubiecerimus: quod ſalutis & admirationis plenum a romana femina quæ uidua erat uiſum eſt. Nam cum romæ ſomniaret ſe in ortis ſuis eſſe: ac uidere radicem cynorhode ſe mouere ac monere: ut ad filium in hiſpaniam ubi is militabat: ſcriberet: ea radice rabie laborantes curari: cum ſomnium ſecuta ad filium ſcripſiſſet: in tempore contigit litteras

perferri. Nam cum dente rabidi canis uulneratus filius iam prope idrophobicum eſſet: ſtatim ea radice curatus eſt.

Recentiora De Conſtantino impe.

REcentioribus ſomniorum exemplis initium faciet id quod uerum foelixq; in conſtantino accidit. qui cum romam uerſus cum exercitu aduerſus Maxentii tyranni uim tenderet: nocte uiſus ſibi in coelo fulgētem uidere crucem: & moneri quod in eo ſigno hoſtes eſſet ſuperaturus: poſita cruce in militaribus ſignis quæ uſq; ad eam diem abominabilis fuerat: parta de Maxentio uictoria cum eius morte nocturnæ uiſioni fidem aſſeruit.

De Maſelcereo.

MIſſus ab Honorio Impera. Maſelcereus aduerſus gildonem ad recuperandam africam: ſomniauit epiſcopum mediolanenſem Ambroſium uidere: qui iam diu mortuus erat: pedo paſtoreo ter humum percutere: terq; dicere. hic atq; in hoc loco. Itaq; poſtera die in eo ipſo loco paruo labore Gildonem ſuperauit.

De Genadio Carthaginenſe medico.

PEr uiſum Genadio quoq; Carthaginenſi medico: quæ ad rectam fidem ducit ſalus oſtenſa eſt: quemadmodum ei de quo dictum eſt: ea quæ ad tempus pertinet. Nam cum de animorum immortalitate dubitaret: uiuerent ne poſt mortem an extinguerentur: uiſo bis per quietem iuuene qui primo urbem pulcherrimam ei oſtendit. deinde poſtera nocte reuerſus ab eo petiit an eum agnoſceret: reſpondit & noſſe ſe illum & ſomnii meminiſſe. Iterum ab eo interrogatus ubi eius corpus eſſet: & qd ageret: cum reſpondiſſet in lecto eſſe ac dormire: argumento cui reſpondi non poterat didicit: quemadmodum tunc dormiens cernebat per quietem quanuis clauſis oculis corpus in lecto iaceret: ita uita functo homine crederet eius ſpiritum uiuere ac uidere poſſe: quanuis tumulo clauſum corpus maneret. A ſomno igitur excitatus hoc oraculo: ut recte crederet monitus eſt. Itaq; relicta hæreſi catholice in poſterum credidit. quemadmodum Auguſtinus ad Eradium ſcribens affirmat.

De Natali.

NAtalis etiam iam in martyrio confeſſor cum in Theodocti hereſim prolapſus eſſet. quæ Ieſum chriſtum ſimplicem hominem arbitrata eſt: atq; in ea factus eſſet epiſcopus: ſæpius in ſomniis a deo fruſtra monitus demum grauiter ſe ab angelo uapulare uiſus eſt. quam ob rem cum experrectus plagarum dolorem ſentiret ad catholicam fidem regreſſus eſt.

De Fl. Valerio Marciano Impe.

MArtianus quoq; impera. in ſomniis uidere uiſus Attile Hunnorũ regis confractum eſſe arcum: haud multo poſt: ut putabat ea nocte intellexit mortuum eſſe Attilam.

De Mauricio impera.

MAuricii imperatoris clarum & ueri effectus ſomnium adeo alia uincit: q̄d inter diuina oracula connumerari poteſt. Nam cum ſomniaſſet occiſum ſe cum tota ſtirpe a quodam qui Phocas ap/pellabatur: idq; non ſine horrore genero philippico commemoraſſet: dili/genter queſitis ſi qui hoc nomine appellarentur: unus tantum in toto exerci/tu: qui notarius erat eo nomine fuit inuentus: a cuius humili fortuna ſatis ſe tutum ratus priuſq̄ maiorem rei curam adhibere poſſet: rebellantibus exer citibus quibus retinebantur ſtipendia: creatus imperator a militibus Phoca dum Conſtantinopolim exercitus regrediebantur: Mauricium qui Calche/donem ſe receperat: cum uniuerſa ſtirpe interimi iuſſit. Phocam igitur tam male euitauit q̄ Caſſandrum Alexander: etſi ut Phocas per quietem moni/tus fuerat.

De Naroniano.

CVm ſomniaret Naronianus ſe conſulem fore filiumq; Iuuinianũ imperaturum: diu ante q̄ res ſuccederet: duobus amicis rem com municauit. Id autem mortuo Iuliano poſtea contigit: cum ei Iuui nianus ſucceſſiſſet. ceterum quemadmodum conſulatum ſe adepturum ex ſomnio ſperabat: ipſo repente mortuo cõſul factus eſt minor Naronianus Iuuiniani imperantis filius. Itaq; in ſomnii interpretatione: ut ſæpe contingit deceptus eſt. ſed quo ad alias ſomnii partes nihil defuit.

De Iuſto patricio romano.

STirpis ſuæ felicitatem Iuſtus patricius romanus cum uitæ ſuæ cla/de ſimiliter ſomniauit. Imperante Cõſtancio cum is in piceno iu/dicis perſonam gereret: e genitalibus membris ſuis uidere ſe per quietem putauit purpuram eggredi: qui color imperantibus dicatus erat: quod a Conſtancio intellectum ob ſuſpicionem cauſam præbuit: ut eum per deret: ſed nequaq̄ hominum prouidentia fatalem ordinem interrumpere potuit. nam ex Iuſto ſuperſtite unica filia: cui nomen Iuſtinæ erat: cum & forma & pudicicia inſigni eſſet conſpecta in balneis a Sceuera Auguſta eiq; familiaris facta: atq; marito Valentiniano ſeniori laudata: ita Valentiniani incendit animum: ut cum poſtea uidiſſet ardenter eam diligeret. Itaq; lata prius lege ut duas ducere uxores liceret: adoleſcentulam Iuſtinam in matri monium duxit: eamq; Sæueræ reluctanti comitem dedit: fidemq; pater/no ſomnio dedit purpureo auguſtorum amictu exornata.

De matre Echelſtani brithannorum regis.

EX parte ſimile ſomnium fuit ruſticanæ puellæ in brithannia quã nunc gentili ſermone angliam dicunt. Hæc enim comitibus ſuis cum cõmunicaſſet ſomniaſſe ſe ex uentre ſuo eggreſſam lunam quæ totam brithanniam illuſtraret. re ab uxore regii paſtoris audita quæ regis brithannici filium lactabat: domi puellam hanc excepit: eius amore captus regius infans firmior poſtea factus puellæ uterum impleuit: ex qua natus eſt Echelſtanus: qui poſtea brithannorum regnum obtinuit: qui uirtute uictoriiſq; clarus uere ut luna illuſtraſſe brithanniam dici poteſt.

De Arletta matre Gulielmi Normandi ducis.

VT Iulii cæſaris mater anteq̃ eum in lucem ederet in ſomniis uidit inteſtina ſua per terrarum orbem ſpargi. ita Arletta gulielmi qui cognomine nothus normandorum dux fuit: mater uiſcera ſua per omnem normandiam atque brithanniam diſſeminari per quietem nocte anteq̃ eum pareret uidit. idquod re ipſa Gulielmi uirtus ratum fecit. Nã ad normandiæ ducatũ euectus: ducatui regnum quoq; brithãnicũ adiunxit

De Elyſabella darcha quæ uirginis gallicæ pullicellæ nuncupatæ fuit mater.

ARlettæ ſomnio haud diſſimile fuit quod Elyſabellæ Darchæ contigit: Nam genere lothoringa & inter ruſticanas mulieres in tenui fortuna nata. cum uicinis narraſſet: uideri ſibi magnum fulgur parere: ab eis haud longe poſt irriſſa fuit. puellam enim enixa nihil minus quã ullius magni effectus partum edidiſſe uidebatur. Ceterum puella quæ nomine Iana nuncupata eſt: uirtute prudentiaq; ſua uictores brithannos: uniuerſam enim pene galliam occuparant: prelio ita afflixit ut uere in eo bello fulgur fuiſſe uiſa ſit. exemplo antea inaudito ut paſtoralis mulier in prima ætate prudenter magnoq; animo gallicum exercitum ductando: in quo magni principes multiq; belli ſcientia inſignes erant: de hoſtibus uictoriam reportaret.

De Ecerino romano ita ab oppido eius nominis dicto.

ECerinus quoq; cognomento monachus per quietem filiorum uidit fortunam ea nocte qua primum cum uxore cõgreſſus eſt: quæ Adaleda nomine tuſca ex comitum rabidorum montaronis gente fuit. Viſus eſt enim ſibi uidere collem in quo romanum oppidum ſitum eſt ita efferri exaltariq;: ut culmine coelum cõtingeret: eundemq; paulo poſt ueluti niuem liquefieri adeoq; demitti ut amplius non extaret. liberorum caſus hunc effectum tulere. Nam primus natu filius & ipſe Ecerinus nomine Veronæ Patauii Vincentiæ Feltri: Ciuidaliſq; ac marchiæ imperium occupauit. Alter iunior Allericus Taruiſii aliorumq; locorum tyrannidem inuaſit. Ceterum poſtea uariante fortuna ſalutis anno ducẽteſimo quinquageſimo ſexto ſupra mille cum apoſtolicus legatus Guelphiq; ſimul in Ecerinũ arma

mouiſſent: Patauium cum toto agro amiſit. Cum autem conſideret ſe aſtu Mediolanum urbem occupaturum: & ob id adduam amnem traieciſſet: circunſeſſus ab hoſtibus proelio uictus uulnere accepto iuxta Soncinum captus eo ipſo in loco periit: ac conditus eſt. hoc caſu frater Allericus perculſus cum diffideret Taruiſium retinere poſſe: in ſancti Zenonis arcem ſe recepit ubi ſalutis anno ducenteſimo ſexageſimo ſupra mille a ſuis proditus in hoſtium poteſtatem uenit. Illic intuitus coram ſe ſex filios occidi: uxoreq; Margaritam cum duabus puellis comburri: ipſe minutatim per ſingulos artus cæſus romanā gentem ſuā ſicuti in ſomniis pater habuerat finiri ſecū uidit.

De Helfredo brithannorum rege.

AD mentionem de brithannis factam redeuntes: ſomnium & uerum & mirum deſcribemus. Nam cum brithanni graui bello a Buemundo & Aſtrago Cimbrorum dacarumq; regibus premerentur: & eo tempore dormiret Helfredus brithannorum rex: per quietem uidit enteberthum brithannum epiſcopum iam mortuum: mira ſanctitate inſignem dicentem ne animo terreretur: quoniam hoſtes ſuperaturus erat. uictoriæ autem illud ſignum eſſet habiturus: quod quanq̄ aſtrictæ glaciæ eſſent aquæ: piſcatores tamen ad paruum miſſi amnem: magnam piſcium uim allaturi eſſent: uix experrectus piſces allatos uidit. Auditaq; matre ſomnium eiuſdem generis quod ipſi quoq; contingerat: narrante: impetu in hoſtes facto: partem eorum occidit: partem ſecum retinuit: & baptiſmo dignatus chriſtianos fecit: reliquos inſula pepulit anno decimo ſeptimo Ludouici ſecundi imperatoris qui Lotharii pater fuit.

De Ambroſio mediolanenſi epō & Luciano ſacerdote.

PAr pene uiſio quæ Helfredum uictoriæ commonuit: Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo corpora martyrum Geruaſii Protaſiiq; quæ ad eam diem ubi eſſent ignorabatur: detexit: cum ſe ipſos ei in ſomniis quales inuenti ſunt oſtendiſſent. Idem hieroſolymis honorii imperii ſeptimo anno in ſomniis gamaliel Luciano ſacerdoti locutus eſt: & apparuit: atq; ubi eſſet corpus ſuum detexit: filiiq; abibe: ac ſimul prothomartyris Stephani. neq; uero ſomnio fides ante adhibita eſt q̄ ter hoc idē per quietem uidiſſet: corpora enim eo numero & forma quam in ſomniis uiderat inuenit. In huius rei teſtimonium his quoq; temporibus catholica eccleſia diem feſtum ſub Stephani inuentione celebrat.

De Petro ſacerdote.

PAri admiratione ueritateq; Andreas apoſtolus ſacerdoti Petro pontio ſimplici uiro apparuit: lanceamq; qua ſaluatoris chriſti traiectum fuit latus: quæ antiochiæ terra obruta erat in templo petro dedicato reuellauit: cuius inuētione ciuitas quæ a turcis obſeſſa fame premebatur: bona ſpe repleta in prælium egreſſa Corbam ſuperauit: qui belſech

turcæ perſarum regis auſpicio urbem obſidebat a niceno epiſcopo in prœli um inter armatorum turmas eam geſtante.

De quodam mediolanenſi ciue.

QVemadmodum illi de quibus eſt ſcriptum res ſacras ſomnio mo niti: ita Mediolanenſis quidam ſcripturam inuenit: qua ſatiſfactũ eſſe ab eius patre oſtendebatur pro pecunia: quæ mortuo iam pa tre ab ipſo repoſcebatur. Per quietem enim uiſus eſt uidere paternam um bram ut geſta res erat: & ubi ſcripturam inuenturus eſſet: monentem: qua creditor ſibi eſſe ſatiſfactum fatebatur. Itaq; ſomno experrectus quæ ui derat ſomno captus uera eſſe omnia re ipſa inuenit: quemadmodum Au/ guſtinus doctor ſe uidiſſe ſcriptum reliquit.

De Ioanne ægyptio monacho.

INcertos nos relinquit ſomnium ne an uerum miraculum appella re debeamus id: quod nunc de monacho Ioanne ægyptio ſcriptu ri ſumus: qui uitam hæremiticam agens cum fœminarum cõſpe/ ctu ſemper abſtineret: rogatus a Romano tribuno ut eius alloqui uxorem uellet: quæ de hoc inſtanter cum uiro agebat: reſpondit ſe: quod conſtitue/ rat de mulierum non uidendarum propoſito mutare nolle. cæterum proxi/ ma nocte in ſomniis ei appariturum: id quod re ipſa impleuit. euigilata enim mane tribuni uxor: uiro quis eſſet ueſtitus: ſermoq; & effigies Ioannis: atq; ea quæ in ſomniis ſibi ab eo dicta erant enarrauit. quod inter miranda po/ nendum eſt. ſiquidem nulla in parte mulier a uero aberrauit: & ſe hæremi/ ta ad eam dormientem per uiſum acceſſiſſe ea ſpecie quæ uiſa erat & ea di/ xiſſe quæ mulier narrauerat affirmauit.

De Benedicto abate.

IOannis monachi ſomnio & rerum & auctorum ſimilitudo ſubte/ xere quod ſequitur me cogit. Taracinam benedictus abas in caſſi/ nati ſaltu duos monachos miſerat: ut ordinis ſui monaſterium incoaret: qui bus cum ſe proxima die affuturum ad monaſterii formam deſignandam promiſiſſet: ipſe autem neq; eo neq; poſtero die profectus eſſet: & monachi caſſinum reuerſi eſſent moleſtiæ pleni: quod benedictus promiſſa non ſer/ uaſſet. reſpondit benedictus ſe affuiſſe in ſomniis & ædificationis formam declaraſſe. Renouata igitur ſomnii memoria ambo taracinam regreſſi mo naſterium iuxta ſomnium ædificarunt.

De Preſtantio.

PAr admiratio in Preſtantii ſomnio fuit: ſicuti Auguſtinus teſta/ tur. Nam cum a quodam philoſopho rem dubiam ſolui petiiſſet iſq; ſe id facturum negaſſet. noctu poſtea & ſi uigilabat uiſus eſt philoſophum ad ſe uenientem uidere: qui poſtulata interpretaretur ac ſol ueret. Itaq; poſtridie Præſtantius a philoſopho querens quamobrem quod

primo negaſſet: poſtea ultro ei pateſeciſſet: reſponſum hoc ab eo tulit in ſomniis uidiſſe ſe dubitationem illam ſoluentem. Non eſt ergo minus mirum Preſtantium per quietem uidiſſe quod philoſophus ſomniabat: q̃ tribuni romani uxorem: aut Benedicti monachos ea quæ Ioannes heremita: Benedictuſq; animo agitabant: ſed iam ſomnia relinquamus & ad ea trāſeamus per quæ homines uerum ſalutis effectum preuiderunt.

De Innocentia carthaginenſe.

INnocentia carthaginenſis mulier cum cancro obſeſſam haberet mamillam ſomnio monita ut proximo paſcate ad baptiſterium profecta a femina quæ primo ei obuia foret baptizari ſe & .s. crucis ſigno pectus ſignari curaret: quoniam ita eo morbo liberanda erat: peractis rite quæ in ſomniis habuerat: mira profecto res: eo morbo liberata eſt.

De Ildrico Leodienſi epiſcopo.

ILdricus Leodienſis epiſcopus cum circa annum cācro laboraret: nullamq; medici ſalutem ſponderent: iuſſit ſe in turones ad beati Martini fanum deferri: illic cum ſeptimum diem inter lacrimas gemituſq; iuxta aram ageret: & feſſus in ſomnum incidiſſet: uiſus eſt uidere Martinum briciumq; ſimul de ipſius morbo loquentes: atq; Martinum crucis ſigno frōtem eius notare: ac pedo quod manu gerebat morboſam contingere partem: itaq; a ſomno experrectus præ lætiticia magna uoce exclamauit ad quē eius familia cum clamorem mirata accurriſſet: amotis faſciis quibus leſa pars deligata erat liber eſt inuentus: ſolaq; cicatricis parua nota in eo eſſe loco ubi cancer erat.

De Ioanne monacho.

NOnne pene ſimile quoad fœlicitatem admirationemq; fuit quod Ioanni monacho romæ in ſomniis contigit: qui grauiter laborās atq; medicorum ope deſtitutus cum ſomniaſſet ſenem ſe uidere qui uirga quam manu gerebat eum tangeret: dicens ut e ſtrato ſurgeret quoniam ſanus erat: ceterum diu ſuperuicturus non eſſet: magna eorum qui ipm uiderunt admiratione mane ualens a lecto ſurrexit: & poſt tertium annum deceſſit: ſicuti Gregorius inter ſanctos relatus teſtatur.

De Franciſco petrarcha.

SAlutem etiam portendit Franciſci petrarche ſomnium: nā de amici uita proter grauem ualitudinem deſperans cum dolore ac lacrimis feſſus aliquantulum indormiuiſſet: per quietem uiſus eſt ægrū uidere dicentem non poſſe ſe diutius cum eo manere quoniam ad cubiculi hoſtium quidam appropinquaret qui mutuum colloquiū impediturus erat: et ut ſe comendaret orabat: affirmans ſi adiutus eſſet: uim morbi ſe euaſurū. tunc igitur uno medicorum ad petrarcham ingrediēte qui ægrum pro mortuo reliquerat: & ueniendi ea ſola uidebatur cauſa ut Petrarcham conſo

laretur, excitatus Petrarcha lachrimarum plenus ſomnium narrauit: magniſq; precibus impetrauit ut ad egri curam reuerteretur: quod cum medicus feciſſet eger ut in ſomniis Petrarcha uiderat: liberatus eſt.

De Auenzoar Albumarone medico arabe.

DE ſe Auenzoar medicus ſcribit q͛d oculo laborans cui remedium non inueniebat per quietem uiſus eſt ſibi medicum non multo ante mortuum tanq̄ uiuentem alloqui: & ab eo remedia audiuiſſe quibus liberaretur: quæ ſequutus liberatus eſt.

De Thoma pagano peruſino.

NOn eſt pretereundum ſomnium quod admirationis plenum ter Thomæ pagano peruſino exuli contigit. Nam cum Brachius qui eum patria exegerat Aquilam urbem obſideret uiſus eſt Thomas Brachiū uidere ꝓlio inito multos hoſtium in fugam uertere atq; occidere: & cum ei appropinquaret: ut eadem ui in eum uteretur: ipſum impetu in Brachium facto uulnus in guttur intuliſſe atq; occidiſſe. eo igitur die quo iacobum Caudolam prohibere Brachium uoluit ne obſeſſis opē ferret: cōmiſſo ꝓlio cū iā milites terga uerterēt a Thoma eo ipſo in loco q in ſōniis uiſus erat. ꝑterea etiā in capite uulnus accepit: primaq; ea Brachii mortis cauſa fuit.

De Ecerino Pataui ac Veronæ tyranno.

ECerinus qui Patauii ac uerōæ tyrannidē exercebat Brixiæ ꝑ quietē mortem ſuā: ſicuti paganus ut dictum eſt alienam uidit: dormiens enim uidebatur uenatum ire: ac locum ſtatuiſſe ubi quieturus eſſet. Itaq; cū defeſſus aliquantiſper reuerteretur: miniſtri tunc dixerūt Soncini ꝑparata eſſe quæ ad quietem pertinerent: neq; alibi poſſe eum quieſcere: ſicuti uere contigit cū temptata in caſſum mediolanenſi expeditione ab hoſtibus circūſeſſus ac captus: Sōcinū fuit perductus ubi moriēs ſepultus fuit

De Eugenio. iiii. pont.

REuertemur iterū ad ſomnia fœlicitatē portendentia de Gabriele Cōdulmario ueneto ſcribentes. Nā cū grauiter laboraret per qetem Petrum ac Paulū apoſtolos uidere uiſus eſt incolumitatem ac pontificatū qui non longe aberat ei promittentes: ui eius morbi ſuperata ad pontificatū ſub Eugenii. iiii. nomine euectus ſomnii fœlicitatem impleuit.

De Nicolao. v. pont.

HVius ſomnii ſimilitudo ſecū Thomæ Sergianenſis mētionē trahit: q coram dolore affectus ꝑter obitū Nicolai albergati Cardinalis tituli. s. Crucis quē is dominū habuerat: illius umbrā in ſomniis uidit: q cū fœliciter habere dixiſſet ſubiūxit poſtea: ipm breui pōtificē futurū. Q͛d ſomniū idē Thomas cū iā ad Bononiēſem epatū ꝓuectus in Germania pontifice legaretur itinere Mediolani Franciſco Philelpho amico narrauit: nec multo poſt ſub Nicolai quinti nomine ad pontificatum aſcendit.

De Gerontio monacho.

IN tam multorum foelicium ſomniorum ſine pauca infelicia ſubiungemus. quorum primum monachi Gerontii erit: qui æger uidit in ſomniis lecto ſuo duos ſenes candida ueſte amictos appropinquare dicereq; hinc miſſos faciamus aliquot ex iis qui Gregorii ſunt fratres: nec multo poſt poſita in albo eorum nomina recitauerunt: ac poſtremo ſubiunxerunt. addamus hunc quoq; qui in lecto iacet. poſtera igit᷑ die cum res fratribus declarata eſſet qui nominati fuerant eo ordine quo facta nominatio erat: mori ceperunt poſtremuſq; is deceſſit qui iacebat in lecto nõ ſine magna eorum qui illic erant admiratione: ac p̃ſertim Gregorii: qui poſtea pontifex fuit: qui eo tempore monaſterii illius p̃fecturam gerebat: & rem hanc ut ueram mirandamq; ſcriptam reliquit.

De Traſilla & Emiliana monachis.

IDem de tribus amitis ſuis monachis ſcribit inter quas Traſilla: huic olim auus foelix nomine ſacerdos in ſomniis apparuit: eamq; qua die moritura eſſet commonuit: ipſa quoq; iam fato functa quod in prædicẽda morte ſecum auus egerat Emilianæ ſorori preſtitit. addiditq; tertiam ſororem Gordianam relicta religione matrimonium ſecuturã: ſicuti breui magna omnium admiratione contigit.

De Monicha aurelii Auguſtini matre.

QVod in Gordiana ꝓter relictã religionẽ admiratõis fuit: id antea in aurelio Auguſtino p̃ſpectũ fuerat: dũ a manicheis ad uere catholicos iuxta matris ſomnium ſe tranſtulit. Nam cum ipſa recte de Chriſti fide ſentiret Auguſtinum filium quia hereticus erat lachrimis proſequi non deſinebat. ceterũ ſõno correpta cũ flens in menſura quadã ſedere ſibi uideretur audire uiſa eſt ſupra eandem ſedere filium: conuerſaque illum iuxta ſe accumbentem uidit: ab eo tempore certam putauit filii ſalutem: atq; ita re etiam eſſe perſpexit.

De Malpaga ſagittario.

VErum ceterũ infoelix ſomnium fuit Malpagæ ſagittarii Galeatii ſfortiæ mediolanẽſis ducis qui ei inter domeſticos neq; ingratos erat miniſtros: pridie enim quam Galeatius occideretur noctu per quietem: tanquã rei ipſe intereſſet uidit uulneribus confoſſum eum eodem loculo cum patre componi: id quod poſtea ipſe uigilans agi mortuo Galeatio perſpexit dum proprius ei loculus fieret: quem uiſum idem Malpaga. anteq̃ dux occideretur comitibus ſuis terrore attonitus narrauerat.

De Ambroſio Grimaldo ciue Genuenſi.

AMbroſius Grimaldus cum in inſula chio eſſet urbe a uenetis obſeſſa atq; oppugnata quo tempore rerum Genue dux mediolanẽſis Philippus potiebatur ſomniauit ſe ab horrido angue qui flam/

mas euomebat occidi. Itaq; decreuit eo die proelio atq; armis abſtinere: ſed cũ hoſtes muris nimiũ appropinquarent: atq; genuenſes ducerẽt eruptione magis offendi hoſtes poſſe: Ambroſius intra armatorũ multitudinẽ inuitus ꝑter animi ſui ſententiã errũpentiũ impetu ab urbe ablatus eſt: retro tamẽ cedens ita ut muris tegeretur uidendi nimia cura captus cum pugnantium clamorem ac ſtrepitum exaudiret: prolato aliquantiſper capite: ſtatim bombarda in caput accepta periit ſomno infelicem effectum accipiente.

De Marco Antonio Taurello guaſtallæ comite.

NOn minus certum aut infelix: ſed tamen clarius fuit ſomniũ Marci Antonii Taurelli guaſtallæ comitis. qui cum in neapolitano regno militaret eo bello q̃d Ferdinandus ſenior aragonius rex cum renato rege andegauenſe gerebat in ſtatiuis q̃ in apruſtana regiõe habebat mane e ſtrato ſurgens iis qui eum circũſteterant militibus ſuis narrauit ſe in ſomniis uiſum in aqua ſummergi: & proterea decreuiſſe a natatione cui aſſueuerat abſtinere. Ceterum cum in meridie poſt ſomnum militari clamide ſuper nudo amictus ſpaciatum ad uicinum lacum eſſet profectus: ac quoſdam e ſuis natantes uideret: nocturni ſomnii immemor aut fortaſſe ita trahentibus eum fatis: natandi gratia in lacum ſe cum aliis quibuſdam demittens iuxta ſomnium quod uiderat ſummerſus eſt: cum ſuorum nullus opem ferre poſſet.

De Miraculis. Ca. Sextum.

IMmenſa dei maieſtas interdum uariis in rebus potentie ac uirtutis ſuæ magnitudinem oſtendens. dum ea operatur quæ humanis ingeniis fieri poſſe non uidentur: in admirationem homines conuertit: & ab hoc eiuſmodi res miraculorum nomen acceperunt. Quibus cum chriſtiana religio gratiæ pluſ q̃ aliæ aſſecuta ita habundarit ut infinita ſit eorum multitudo. ſi quis omnia comprehendere uelit: p̃ſens uolumen in magnitudinem immẽſam augere uelle uidebitur: atq; aut de alia reſcribere nolle: aut in eo laborare: ut oceani aquas q̃ menſuram non patiuntur: paruo uaſculo comprehendat. Quam ob rem ex omnibus quæ nobis hiſtoria offeret electis preſtantioribus tam ex noſtris q̃ peregrinis alia: ceu rẽ infinitam omittemus: plus rerum ſimilitudinem q̃ tempora quibus ea contigerunt ſequentes.

De Iuda machabeo & de iudeis.

EO proelio quo Thimotheum anthiochi eupatris ſyriæ regis ducẽ Iudas machabeus uicit: quinq; in equis ornati aureis armis apparuere: e quibus duo machabeum defendebant ne in medio proelio uulneraretur: tres autem alii ante primam aciem acriter hoſtes inuade/

bant. Item alio proelio quo iudei contra liſiam dimicauerunt: in quo magna hominum ſtrages facta fuit: procedere in aere uiderant duos equites armis aureis ac candidiſſimis equis inſignes non minore foelicitate pro iudis quam Caſtorem Pollucemq; apud regillum lacum: aduerſus tuſculanos pugnare.

De Aureliano imper.

CVm aduerſus Zenobiam prope meſſam Aurelianus imperator certaret & iam romanus equitatus terga daret: pari admiratione ut in ſuperiori exemplo in medio proelio perſpecta eſt diuina imago romanos ad proeliũ hortari. Itaq; redintegrata a peditibus pugna. uictoriam de hoſtis manu romani extorſerunt.

De Locrenſibus.

CVm Locrenſes aduerſus crothoniatas dimicarent: in locrenſium acie perſpecti ſunt in candidiſſimis equis duo iuuenes alios in proelio antecedere: parta uictoria nuſq̃ poſtea uiſi. quæ uictoria eodem momento quo parta fuit: athenis lacedemone atq; chorinthi etſi a locris atq; crothone ea loca plurimum diſtant declarata fuit.

De populo romano.

HOc quod de locrenſibus dictum eſt: facit ut minus mirum uideatur quod uictoria de. L. Antonio parta qui a Domiciano deſciuerat in germania eo ipſo die quo parta fuit romæ palam intelligeretur populo: theatrales ludos ſpectante: quæ uictoria poſtea per certos nuncios etſi magnis uenere itineribus intra multos dies cognita non fuit.

De Cornelio ſacerdote.

NOn ceu rem dubiam. ſed tanq̃ preſentem ſacerdos Cornelius uir integerrimæ uitæ pharſalicum proelium & quo modo utraq; moueretur acies: ac demum Pompeii magni fugam narrauit patauii iis qui eum circunſtabant: eadem die horaq; qua poſtea cognitum eſt proelium fuiſſe commiſſum.

De Hircano iudeorum pontifice.

EOdem modo Hircanus iudeorum pontifex poſteaq̃ in ara munus thura dandi pro more peregit ad populum ingenti lætitia conuerſus nunciauit illa ipſa hora a filiis ſuis iudicibuſq; proelio anthiocum Cizicenum ipſorum hoſtẽ uictũ eſſe & ſi locus lõge a hieroſolymis aberat. illaq; ipſa hora uictoriã fuiſſe partam allatę poſtea ab exercitu litteræ oſtenderunt.

De Apollonio Thianeo philoſopho.

PAr Cornelii ſacerdotis facto: admirabiliuſq; q̃ hircani id fuit quod Apollonius thianeus philoſophus in epheſo cum diſputaret

oſtendit. Nã animo pene ab alienatus intentiſq; oculis tanq̄ ſi in re preſen/ti fuiſſet ſepius dixit percute peccatorem Stephane percute: poſtremoq; ad/didit mortuus eſt tyrannus. Qui cum magna omnium qui aderant admiratione auditus eſſet: poſtea acceptum eſt eadem die atque ipſo horæ mo/mento romæ occiſum fuiſſe Domicianum auguſtũ ab homine cui nomen Stephano erat: ſicuti tunc Apollonius declarauerat: non minore rei certitu/dine q̄ propheta Heliſeus etſi a facto aberat cum ipſo temporis momento ſciuit Giezi diſcipulum munera a Naman Syro accepiſſe: & Petrus apoſtolus pecuniam ab Anania retentam eſſe. Ceterum ut hi res quæ tunc q̄q̄ re/moto loco gerebantur uiderunt ita futura is qui ſequitur perſpexit.

De Barthabace cybelis ſacerdote.

BArthabaces Cybelis ſacerdos quo tempore. C. Marius aduerſus cimbros bellum gerebat ſenatui predixit a dea ſe monitum fore ut Marius hoſtes ſuperaret: & cum id populo declaraturus eſſet: Aulus autem pompeius tribunus plebis id prohiberet: ſubita ardẽtiq; febre tribunus correptus eſt: nec multo poſt uictorie allati fuere nuncii.

De Veſpaſiano Cæſare.

SI res quæ longe aberant ii de quibus ſcriptum eſt tanq̄ preſentes perſpexiſſe uidentur: id quod profecto admiratione dignum eſt non minus mirabimur ueſpaſiano cum alexandrie in ægyptii ſe/rapidis templum ſolus innuiſſet: oblatum baſilidem ægyptium qui æger lõge aberat: flores coronaſq; quibus deum ueneraretur porrexiſſe.

De Aureliano imper.

CApta thiana urbe aſiæ quæ rebellauerat Aurelianus imperator dũ ſolus in tentorio irarum plenus de euertẽda cogitaret: coram obla/tum ſibi non ſine magno horrore Apollonium thianeum philoſophum ui/dit qui diu ante mortuus erat ceu crudelia quæ agitabat damnantem & ni/ſi ea omitteret mala interminantem: cuius rei miraculo motus Aurelianus euertendæ urbis propoſitum omiſit.

De Athenodoro philoſopho.

ADmirationem quoq; ædes illæ athenis meruere de quibus in epi/ſtolis Plinius ſcribit. In quibus nocte umbra ingens ac macilenta cathenarũ ſtridore ædes ipſas quibus uincta uidebatur replebat. proter quam rem cum habitare eas nullus auderet: ad exiguum precium locatio redacta erat. itaque cum Athenodorus philoſophus athenas profe/ctus allectus precii uilitate pluſq; terrere eiuſmodi poſſet fantaſma: domũ conduxit. perſpectaque audacter umbra eam per ædes ſecutus ubi uidit in quo apparere deſiuerat humum effodit. illicq; corpus cathenatum um/bræ ſimile quæ apparuerat inuenit. itaque ſublato cadauere horrore ædes liberauit.

De propheta Abacuh & apoſtolo Philippo.

ADmiratio quæ merito ſequitur ut uiuens aliquis temporis momento in longinquum locum tranſferatur: niſi ueræ hiſtoriæ teſtimonium haberet: fantaſmatis potiuſq ueri nomen nanciſceretur: huiuſmodi illud fuit quod Abacuch prophetæ contigit: qui momento ex iudea in babilonem tranſlatus fuit ut pulmento quod meſſoribus ſuis ferebat Danielem in lacu leonum paſceret: in iudeam ab eo loco pari celeritate relatus: hoc Philippo quoq; apoſtolo euenit qui poſteaq̃ eunucũ candacis ethiopum reginæ baptizauit in uia quæ ab hieroſolymis in Gazam ducit: ſubito inuentus eſt in Azoto.

De Ariſthone argiuo & quibuſdam aliis.

MIra fuerunt quæ diximus. Sed non minus uidentur miranda quæ ſequuntur magis tamen proter raritatem rei ignorationeſq; cauſæ quam q̃d a poſſibili remotiora ſint: Licinius mutianus uir grauiſſimus dixit Ariſthonem argiuum a ſe uiſum cum femina matrimonio coniũcta eſſet & arethuſa nominaretꝰ: eundẽq; poſtea cũ barba ꝓlatis etiã aliis uirilibus ſignis uxorem duxiſſe. Neq; uero de Ariſthone tantum hæc dicit ſed etiam de alio qui ſmirnæ in aſia fuit: id quod etiam ante conſulibus Fabio maximo. iiii. & Claudio marcello. iii. Spoleti in alio contigerat.

De. L. Coſſitio Tiſdritano.

PLinius quoq; ſcriptor non minus uerax q̃ eruditus affirmat a ſe uiſum in Aphrica. L. Coſſitium ciuem Tiſdritanũ ea ipſa die qua ceu noua nupta ad uirum ducebatur mirum in modum eſſe in marem conuerſum.

De. C. Moecenate.

ILlud quoq; admiratione non caruit. C. Moecenatem donec uixit febri laboraſſe: trienniogue uitæ ſuæ poſtremo nunquam ſenſiſſe ſe dormire.

De puerulo miræ in curſu celeritatis.

POteſt etiam hoc inter uehementer miranda numerari quod a Plinio ſcribitur fonteio uipſanoq; conſulibus: contigiſſe: uidelicet puerum nouem natum annos curſim uno die ſexaginta confeciſſe paſſuum milia.

De Phalereo.

IN eodem ponemus ordine Phalerei caſum qui deſperata ſalute in apoſtematis morbo quo diu laborauit qa in medicis opẽ nullã inueniebat: in prœliũ ad comparãdam mortem ut ita morbi moleſtiam finiret deſcendit: uulnereq; in aduerſum pectus accepto quo apoſte

ma uires ſuas effudit. Salutem quam antea neq̄ medici neq; eorum reme/
dia preſtare potuerant: ab hoſte retulit.

De propheta Iona.

MVlto magis mirum fuit quod prophetæ Ionæ euenit: qui cum ab Iope Tarſum uerſus nauigaret. & orta graui tempeſtate iactis ſortibus ipſe inuentus is eſſet: cuius culpa tempeſtas orta erat: faſſus quod contra dei imperium urbem niniue fugeret: in mare a nautis ut periculum ipſi euaderent precipitatus eſt. Sed cum Cete ingens ipſum deuoraſſet: tertio die poſt ad euxinum mare incolumem eum in ſicco reuomuit.

De Ioſue Helia Heliſeo ac Moiſe.

NOn minore admiratiōe antea Ioſue cum uniuerſo exercitu ſiccis ueſtigiis iordanem amnem traiecerat: & eodem modo Helias Heliſeus ac Moiſes mare rubrum: quod eiuſmodi hominum uirtuti id elementum contra naturæ iura parebat. Adeo enim deus iis qui ipſum diligunt atq; ei fidelem operam nauant: uires ſuas impartitur: ut ipſis coelum aquas ac terram ſubiciat. In eo autem tantum homini hæc non parent: quātum ipſe deo non paruiſſe inuenitur. Sicuti Ioſue quoq; tunc oſtendit cum coniectos in fugam hoſtes cananeos: ne ad plenam uictoriam tempus deeſſet: ſoli ne ad occaſum tenderet niſi parta uictoria imperauit: ſolq; ei paruit. Moiſis etiam ſimplici imperio terra tremuit: atq; Natan & abiron abſorſit: Heliæq; uerbis e coelo ignis deſcendit qui ſacrificium combuſſit: deinde cum ab Ochoziæ militibus quereretur coeleſti igne omnes abſorti fuerunt: in Heliſei quoq; uerbo oleum & farina uiduam cū ualida fames regionem urgeret non deſtituit: item Syriorum exercitus ceu lumine captus ab eodē quo ipſe uoluit fuit perductus: hec etiam cum Eſculapii uiuente ſerpente qui urbem romam peſte liberauit cōferre preponereq; poſſumus. Moiſis enim ſerpens qui æneus erat tantum conſpectus: uenenoſis morſibus ſalutaris erat Cæterū ut nimis lato campo frena currenti equo cohibeamus: curſumq; tēperemus cui impares uires noſtræ ſunt. huius generis exemplorum relicta maiori parte quæ in ipſorum hiſtoriis queſita non minus habent admiratio nis: ad alia ſtilum noſtrum uertamus.

De Ioſaphat hieroſolymarum rege.

EVbitus ethruſcorum ac ueientum terror in eo proelio quod contra publicolam initum fuit: quo conſternati nihil poſtea ad ſe tuendos temptauerunt mihi in mentem maiorem reuocat metum amonitarū moabitarumq;: cum contra Ioſaphat iudeorum regem ualido exercitu urbem Gaddi obſiderent: Nam contra eos profectus Ioſaphat iuxta ea quæ pro/

pheta Iezel monuerat: regem ipſum cum hymnorum cantu preeuntibus ſa cerdotibus in loco formaq; quam propheta predixerat hoſtes inuenit ſubi/ to confuſos terrore erroreq; ſimul arma in ſe uertiſſe: atq; in mutuam per/ niciem ſceuire: ita ut iudeis non pugnando aduerſus hoſtes ſed in ſpolian/ dis qui occiſi erant eſſet laborandum.

De Theopompo & Theodecte.

LEnius animaduerſum eſt in Teopompi & Theodectis Cauilla/ tiones quam de daphnide Valerius ſcripſit. Primus enim pene ad inſaniam deuenit: alter haud longe cecitatem euitauit: a qui/ bus malis conualuere poſteaq̄ eos penituit uoluiſſe ſacras Moiſi hiſtorias li bris ſuis: quibus gentiles hiſtoriæ fabulæq; continebantur inſerere.

De Peſtilentiæ archa.

INter miranda illud quoq; commemorandum eſt quod in babilo nis regione in urbe ſeleucia contigit imperante. M. Antonio. In tē plo enim Apollinis fracta capſula aurea auiditate quorundam aui dii Caſſii militum eggreſſus eſt peſtilens ſpiritus: qui totam eam regionem peſte uaſtauit: uiſq; eius romam uſq; atq; in occidentem ſe extendit.

De Elio Adriano imper.

PErmittit non nunq̄ immortalis deus q̄q̄ occultis iuſtis tamen cauſis miranda fieri etiam ab iis qui inter ſeruos eius non ſunt annume/ randi: quæ ipſa a fidelibus petita impetrari non potuerunt: quæ res ad circo ut de catholica fide male ſentiat: & a recta ſemita aberret: nemi nem mouere debet: hoc in adriano perſpectum eſt. Nam cum ei grauiter laboranti mulier quædam diceret per quietem a diis ſe monitam: ut eū hor/ taretur ne ſicut morbi tedio uidebatur conſtituiſſe: ſe occideret: quoniā bre/ ui ualitudinē recepturus eſſet: mulier ipſa quia principis ualitudo in tempo/ re dictis non reſpondebat ſe excecauit: Denuo etiam monita ut Adriani genua oſcularetur: & aqua quæ in templo erat oculos lauaret: monita per quietem ſecuta ſtatim uiſum recepit. Similiter quidam a natiuitate cecus e Panonia profectus tacto Adriano oculorum lumen aſſecutus eſt: & Adria/ nus ad priſtinam bonam ualitudinem reſtitutus.

De Veſpaſiano Auguſto.

SEd quoniam hoc quod nuper diximus apud Spartianum certam prorſus non habet fidem: aliud ſubiungemus omnino ſimile: qđ duo clariſſimi ſcriptores minime incertæ fidei Tacitus ac Suetoni/ us affirmant ſe ab iis qui uiderunt audiuiſſe: ſcilicet quod dum Veſpaſia/ nus alexandriæ eſſet in ægypto: initio imperii belliq; uitelliani: quędam ma

nu ceu ſidere debilitatum:pede ab Veſpaſiano tactum: ualitudinem bo/ nam recepiſſe. Saliuaq; eiuſdem cecum: lumen recuperaſſe

De Pyrrbo epirrhotarum rege.

MInus quoq; mirandum non eſt epirrhotarum regem Pyrrhum ſolo contactu pollicis dextri pedis ſplene laborantes curaſſe: & cũ in funere eius corpus rogo cremaretur.: combuſtis aliis partibus ſolum eu m digitum incombuſtum remanſiſſe.

De Sceleuco mentore ſyriæ rege

PAriter inter miranda uenit quod Sceleucus qui Syriæ regno po/ ſtea etiam aſiæ iura addidit ipſe cum poſteris naſceretur coxa an/ choræ imagine ſignata. Nec minus mirum matrem eius ſomniaſ ſe ſe ex Apolline grauidam factam & premium concubitus ab eo annulũ accepiſſe: cui anchora ſicut in filii coxa erat inſculpta: quem annulum po/ ſtea ad bellum cũ Alexandro eunti Sceleuco mater dono dedit: & miracu/ lum quo annulum aſſecuta erat narrauit.

De uxore Loth.

CVm Sodomæ propinquarũq; urbium ſcelera dei iuſticiam ita ſti mulaſſent:ut ſicuti ad grauem iuſtamque ultionem ita etiam ad exempli æternitatẽ aduerſus obſtinatos in criminibus delerentur: quemadmodum duo q̄q̄ incogniti ad ſymonidem poetam ab ædium rui/ na liberandum uenerunt: ita ut Loth ex patriæ incẽdio erriperetur duo cœ leſtes nuncii ſub humana effigiæ diuinitus miſſi fuerunt: Deducto autem Loth extra patrios muros cum duabus filiis atque uxore contra diuinum imperiũ uxor ſupra q̄ fas eſſet curioſior cum incendii fragore mota retro re ſpexiſset:in ſtatuam ſalis fuit conuerſa: eam Ioſephus hebreus uir doctiſsi/ mus a ſe uiſam ſcribit.

De ſtagnis palici ac fonte Iouis in aſia.

MIra quoq; erant palici ſtagna in Sicilia iuxta Symetum amnem:ubi miro quodã modo iuramentorũ expimenta edebantur illis mori/ entibus ſemper qui falſum iurantes in eis ſe lauiſſent: contra autẽ uera iurantes nulla in parte ledebantur: in Aſia quoq; iuxta thianã fons Io/ uis appellatus: frigidus uehementer ebulit: ac potantes ex eo periuros ſta tim graui ulcere manibus ac pedibus eorũ percuſſis magno dolore illic uera fateri cogebat: uera autem iurantes nihil prorſus ledebat quẽadmodũ Phi/ loſtratus ſcribit.

De alio miraculo.

IN Vulcani Colle iuxta agrigentum:pene pari euentu cognoſcebat' ſi quæ poſcebantur iuſta erant : uiridia enim ligna : quæ aræ ſuper imponebantur.ſi preces iuſtæ erant ſponte ignem concipiebant: quod ſi iniquæ nullum concipiendi ignis ſignum : edebant.

De Feroniæ templo in Soracte.

IN Soracte montis radice feroniæ erat templum magnæ uenerationis:ubi cum eius peragerentur ſacra : multi ipſius afflati numine ut homines.rebantur nudis pedibus ſuper accenſos carbones illeſi perambulabant immorabanturq;.

De Palladis templo apud Cizicum.

NEc minus mirum quod Palladis templo euenit apud Cizicum urbem Aſiæ cum a Mitridate obſideretur. Nam cum ſacrorum ſolemni die uaccã nigram ſacrificare mos eſſet. & ea in bello clauſa urbe haberi non poſſet: atque ob eam rem ſacerdotes in graui moleſtia uerſarentur: non ſine miraculo conſpecta eſt in mare eiuſmodi beſtia ad terram annatare : ultroque templo ſe offerre : ubi a Cizicenis himolata fuit.

De mortuis ad uitam ſuſcitatis

SOlent philoſophi quidam: nõnulli etiam hebrei adeo pertinaciter negare fieri poſſe ut qui mortui ſunt amplius reuiuiſcant. quod in miraculorum numerum duxi omiſſis naturalibus rationibus tanquam ad hanc rem parum facientibus experimenta ſcribere eorum quæ in hac parte uiſa ſunt: neq; uero eos commemorauerim quos Helias Chriſtuſque humani generis redemptor: uitæque ipſius dator: aut eius apoſtoli. ſanctiue alii uiri iam mortuos ad uitam reuocarunt: quorum ingens numerus ſatis in hiſtoriis celeber habetur: in quibus diuinum numen uim ſuam oſtendiſſe palam eſt. De eis tantum faciemus mentionem qui ſponte ad uitam redierunt: ut deuicti qui reſurrectionem credere nolunt. tandem cognoſcant contra experimentum argumentis locum non eſſe; ſiquidem res nulla experimento aut certior: aut uerior eſt. & ſi uero inter eos ponere illum poſſemus qui in uia a latronibus occiſus in Heliſei tumulum proiectus ut celaretur reuixit: uiſa in eo enim eſt plus prophetæ uirtus q̃ alia res ualuiſſe: tamen eo omiſſo de aliis ſcribemus.

Varro antiquus auctor & doctrinæ plenus affirmat quendam ad tumulum elatum pedibus ſuis domum rediſſe : idemque aqui-

ni alium feciſſe. Heraclides autem feminam narrat poſt ſeptimum diem qua deceſſerat: ad uitam rediiſſe.

De Corfidio equite romano.

MAgis etiam mirum illud fuit quod duobus fratribus equitibus romanis euenit: ex quibus maior natu nomine Corfidius cum ab omnibus pro mortuo haberetur: & iam tabulæ teſtamenti recitarentur: quo alterum fratrem heredem inſtituebat: in medio funebris apparatus in pedes magna ſe lætitia errexit. dicens ſe apud fratrem fuiſſe: qui filiam ei commendauerat. & oſtenderat ubi certam uim auri ſub terra conditam haberet: & ſepulturæ eius exequias ex funerali apparatu facto celebraret. quo hæc dicente magna eorum qui aderant admiratione allatum de morte fratris nuncium fuit: & aurum ubi dixerat inuentum.

De Hero Armenio.

PLus admirationis in Heri armenii reſurrectione fuit: qui decimo die poſtq̄ in prœlio cæſus fuerat: cũ iã aliorũ eo p̄lio cæſorũ corpa putreſceret: ad uitã reuerſus multa narrauit permittentibus iudicibus quibus in morte preſentatus fuerat: qui ob id redire eum permiſerũt: ut pro uera hiſtoria a Platone ſcriptum eſt.

De Enarcho.

PAri admiratione dignus eſt etiam Enarchi caſus. Nam a medicis pro mortuo habitus & relictus: ut in libro de anima Plutarchus ſcribit: non multo poſt ad uitam reuerſus uere ſe reſurrexiſſe: ſpiritusq; eos qui eum uita abſtraxerant grauiter ab ipſorum principe increpitos fuiſſe affirmauit. quod eum pro Nicauda Coriario accepiſſent: qui eodem die & hora febri correptus cum in lecto iaceret eo morbo deceſſit: neq; uero hac re contentus ad teſtandam reſurrectionem ſuam: Plutarcho qui tunc laborabat breui incolumem eum fore predixit: atq; ita contigit. Ceterum quoniam ſatis multa de antiquis dicta ſunt: ſi unum addiderimus ad recentiora tranſibimus.

De Hermotino Clazomenio. & Ariſteo proconeſſio.

HErmotini Clazomenii ſpiritus quantum uidebatur relicto corpore ceu mortuo per uaria errabat loca. eaq; poſtea referebat quæ ab iis ſolis intelligi poterant: qui rebus ipſis interfuiſſent: idem de Ariſteo ſcribunt Herodotus & Maximus Tyrius philoſophus.

Recentiora in quibus Chriſti ſaluatoris humanitatem auctor alloquitur.

QVi innumera mirandaqꝫ a te geſta paruo uolumine collecturum ſe arbitraretur o generis humani ſaluator: æque graue opus ag/gredereretur ac ſi in ceca nocte paruula candela fulgentes ſolis ra/dios repreſentare aut ſtellarum numerum: qui infinitus eſt: finito uellet nu/mero recenſere. Quam ob rem cum illuſtrationi tuæ ſine alia ope ſatis tibi ſit propria luce tua: qui nobis & lucis & uitæ cauſa es: tanq̃ a re quæ uires noſtras nimium exceſſit: & quæ cum diuina ſit: ſemper cum uenerationis timoriſqꝫ prefatione nominanda eſt: ſtilum a materia de te ſcribendi cohi/bebimus. neqꝫ enim decet admirandarum rerum tuarum maieſtatem uel inficere uel minuere hominum qui ſerui tui ſunt: ſocietate. cum creaturæ nequaq̃ idoneus ſit locus ubi creator eſt. Tuarum igitur rerum diuinitatem uenerabundi religioſo ſilentio preteribimus: ut æquum eſt: eam adoran/tes. neqꝫ uero cum diuinitati: quæ tecum coniuncta eſt: res ulla non modo impoſſibilis: ſed ne difficilis quidem ſit: quicquid a te geſtum fuit: quanquã hominibus mirum uideri poſſit: haud ſcio an ſatis recte miraculum nuncu/pari debeat. ceterum quoniam cœptum opus in mortuis: qui apud ueteres reſurrexerunt reliquimus: ad recentiores manum ponentes: qui ipſi quoque reſurrexerunt: attingere incipiemus.

De Reparato Romano.

REparati de quo Gregorius ſcribit caſus ſimilis Enarcho fuit: de quo ſuperius eſt dictum: is rigens frigiduſqꝫ pro mortuo a ſuis conclamatus ſtatim ad uitam reuerſus miſit ad Laurentii in Da/maſo fanum in urbe roma qui ſciſcitarentur de Tiburtio ſacerdote quid nam eſſet: atqꝫ interim dum nuncius reuerteretur: narrauit a ſe illum eſſe ui ſum in inferno magnis ignibus cruciari: Reuerſo autem nuncio qui ea ipſa hora mortuum eſſe Tiburtium affirmauit: reparatus quoque ſtatim mor/tuus eſt.

De Stephano romano.

STephanus romanus uir & uirtute & opibus clarus: Conſtantino/polim rerum ſuarum gratia profectus: cum deceſſiſſet iam die ad ueſperam inclinata: & ob id curari tunc funus eius non poſſet: uſ/qꝫ in poſterũ diem domi retentus eſt: quo tempore ſuſcitatus a mortuis dixit ſe ante quendã iudicem deductum: illicqꝫ magnis clamoribus reprehenſ[?]s eos a quibus fuerat perductus: qđ iudex non illũ: ſed Stephanum ferrarium eius uicinum deduci iuſſerat: miſſiqꝫ ad illum ipſum ferrarium nunciauerũt eũ illa ipſa hora mortuum eſſe: Hoc autẽ Gregorius ſe ab ipſo Stephano au diuiſſe teſtatur. Meo quidem iudicio nec mors nec reſurrectio dubia uideri poteſt in iis quæ diximus. id qđ fortaſſe non tam certum in duobus ſequen

tibus uidebitur : in quibus ut cunq; res fuerit : negari non poteſt quin admi/
rationem mereatur .

De Curina.

INterdum ſpiritus humani corporibus incluſi manent . ceterum
motus occulti ſunt : deuinctiq; ſenſus adeo ut uiuant ne an non
eiuſmodi corpora non facile intelligatur . Hoc facit ut non nunquã
a mortuis ſuſcitati eſſe dicantur : qui uere nondum perierant : ſicuti experi/
mento cognitum eſt cum ſepulti ſunt aliqui quos poſtea euidenter cogni/
tum eſt adhuc uiuos fuiſſe . ex quibus nonnulli miranda narrantes uidentur
illic fuiſſe : ubi nunq̃ fuerunt : ſed eorum ſpiritus in ſe ipſum collectus ea cõ/
prehendit ac uidet : quæ bene habens in uaria abſtractis cogitationibus pro
ter corporeum uiſum non cognoſcit . quemadmodum Auguſtinus de Cu/
rina ſe uidiſſe teſtatur . hic pagi incola erat in Africa agri hipponenſis : qui
cum in aduerſam ualitudinem incidiſſet : ab omnibus pene pro mortuo ha/
bebatur : cum amiſſis ſenſibus nullo nutrimento aleretur . in hoc ſtatu cum
aliquot dies fuiſſet : id ſolum ne ſepeliretur propinquos retinebat : quod ali/
quantiſper per nares in eo reciprocare anima uidebatur . Ceterum cum po
ſtea omnes eum deceſſiſſe arbitrarentur : repente apertis oculis dixit ut ſta/
tim aliquis ad Curinam Ferrarium fabrum qui uicinus erat : uiſum quid
ageret properaret : & cum ea ipſa hora mortuum eum nunciaretur : affir/
mauit ſe coram iudice quodam ductum qui uehementer eos ſpiritus incre/
pucrat : a quibus ipſe erat deductus : quoniam Curinam fabrum ferrarium
& non ſe uolebat : ob eamq; cauſam ſe uitæ reſtitutum . In hac eſtaſi ui/
ſum a ſe paradiſum multaq; alia narrabat : atq; inter alia hippone ab Au/
guſtino ſe baptizatum ac monitum ut ita faceret : quoniam quod tunc uide
batur factum uiſio erat . bonæ igitur ualitudini reſtitutus monita imple/
uit . Quod autem ſequitur : nec minus mirum neq; a minus uero auctore
refertur.

De quodam paſtore ſuſcitato.

CVm peſtis in urbe Roma ſæuiret Italiam procurãte Narſete exar
cho : peſte in Valeriani aduocati domo correptus eſt iuuenis na/
tione Liburnus & paſtor . ingenio moderato minimeq; malo :
qui cum putaretur pene mortuus : ſtatim ad ſe reuerſus uocato domino
nunciauit ei : uere ſe in coelo fuiſſe : ibique intellexiſse quot & qui ex ea do/
mo peſte morituri erant : eiſque nominatim declaratis affirmauit domi/
num ſuperuicturum : & ut fides dictis haberetur : oſtendit ſe linguas om/
nes didiciſse : atq; ea ipſa hora cum domino grece locutus : aliarum lingua/
rum cum his qui earum noticiam habebant : periculũ fecit . cum antea ſolã

romanam didiciſſet. Cum biduum ita uixiſſet pene in rabiem uerſus mordicus appræhenſis manibus iterum mortuus eſt: eumq; ſecuti quos nominauerat morituros domino ſuperſtite: prædicta ab eo impleuere.

De Euerardo Ambula equite germano.

ERit etiam inter mira commemorandum proter occultā cauſam id qđ in germania pontifice Innocētio tertio cōtigit Euerardo eqti germano. Grauiter.n. laborās cum aliquātiſper ceu mortuus mā ſiſſet: poſtea reuerſus dixit ſpiritum ſuum a malignis ſpiritibus in urbem hieroſolymam perductum. deinde in Saffadini caſtra: is enim eo tēpore ægypti regnum obtinebat: mox ab eo loco perlatum in lombardiam: ubi in quadam ſilua germanum amicum ſuū alloquutus eſt. poſtremo ad urbem romā platū deſcripta ipſius ſitus ac locorum ædificiorumq; forma: atq; effigiæ principum ipſorum grafice: ut erant. his futura multa addidit: quæ ſequuta ſunt. Quæ omnia cum mirandam rem faciant: illud tamen admirationem auget quod is quo cum in ſilua ſe locutum aiebat: colloquium habitum eo in loco temporeq;: quo is dixerat: confirmabat.

De Or abate. item de ſeruo ac Maria ægyptia.

NOn minus q̄ linguarum ſcientia quam tam paruo momento paſtor eſt indeptus: habuit admirationis litterarum ſcientia: quam triduo orans ſeruus quidam eſt aſſecutus. Item or abas ægyptius ut Hieronymus atq; Auguſtinus affirmant: id quod etiam Mariæ ægyptiæ euenit.

De Clerico germano.

MIrum proculdubio illud etiam fuit quod Federici ſecundi tempore notum eſt cuidam germano clerico contigiſſe: qui ex petra ſancti Michaelis ortus erat. Is a uena hauſto ſanguine ſeruata aliarum rerum memoria litteras tantum oblitus fuit. nec plus aut legere: aut ſcribere norat q̄ ſi utrunq; nunq̄ didiciſſet: annumq; in hac obliuione manſit. poſtea eodem tempore atq; ex eodem loco iterum hauſto ſanguine: mira res eſt: ad eandem legendi ſcribendiq; ſcientiam quam ante habebat: reſtitutus eſt: his qui rem intellexerūt non minus in admirationem proter hoc motis q̄ athenięſes ꝓter caſum de quo Valerius in memorabilibus ſcripſit. In eo enim percuſſum caput ſi memoriam offendit haud mirum eſt. Siquidem in occipite ſedem eſſe memoriæ ferunt. at in germano clerico intacto capite ſanguinis hauſtus ab eadem uena per temporis interuallum ademit primo litterarum memoriam deinde reſtituit.

De Ioanne Damaſceno.

MAius referam q̄ quod de germano clerico dictum eſt. Siquidem obtruncatam manum poſt temporis interuallum corpori a quo abſciſſa erat reſtitutā eſſe: haud dubie humanā ſuperat fidem. Theo

doſius imperator falſo ſuſpectum habuit Ioannem Damaſcenum monachum ne ad perſas ſcriberet: apud quos captiuus fuerat. Itaque abſciſſa manu eum mulctauit: quæ ſaluatoris noſtri matris uirginis ope nulla remanente oſtenſa: palam reſtituta eſt ut ante erat: & ſi eccleſiæ ualuis affixa multos manſerat dies. quæ res etiam Damaſceni innocentiam teſtata eſt.

De Yrene uirgine Cypria: ac Spiridione epiſcopo.

MIraculo a falſo crimine liberatus Damaſcenus proter rei ſimilitudinem ſecum trahit quod Spiridioni Salaminio epiſcopo in inſula Cypro contigit: a quo cum pecunia repoſceretur: quæ penes eius filiam Yrenem uirginem depoſita dicebatur: cuius moriens uirgo nullam fecerat mentionem: cum epiſcopo inopia ſoluendi modum non daret: & alia ratio inueniendæ ueritatis non offerretur: creditorem epiſcopus ſecum ad ſepulturæ locum ubi filia Yren erat ſita perduxit. Filiæ igitur tumulo incombens ac deum orans ab ea petiit: ut de petita pecunia ueritatem detegeret. Itaq; Yrenis uox palam audita eſt reſpondentis ubi eam pecuniam condidiſſet: quæſitaq; eo ipſo in loco quem dixerat inuenta eſt.

De Donato ſacerdote Aretino.

DOnatus quoq; qui tum erat ſacerdos: ſed poſtea Aretinorum factus fuit epiſcopus: impulit Eufroxinam Euſtachii aretini fiſci exactoris coniugem: ut quanq̃ ante mortua & ſepulta loqueretur: ac detegeret ubi pecunia eſſet q̃ ante mortẽ condiderat: & nemini reuellarat.

De Machario ægyptio.

MAcharius ægyptius monachus: abatis Antonii diſcipulus: cum ad eius antrum quidam profugiſſet opis petendæ gratia: quia magiſtratus tanq̃ reum patratæ tunc cædis inſectabatur. Is autem inſontem ſe affirmabat: nominis ſui reuerentia magiſtratuum uim repreſſit: & quia ſuſpictio tantum non teſtes hominem urgebant: ut ueritas palam fieret: egit ut qui occiſus fuerat a tumulo omnibus qui aderant audientibus loqueretur: qui quoniam affirmauit nihil cædem ſuam ad eum pertinere cui tunc crimini res dabatur: magiſtratus hominem quem inſectabatur: machario auctore abſoluit.

De Benedicto abate ac Martino.

NOn minus q̃ hoc de mortuis uocalibus: mirum uideri debet Benedictum abatẽ Totilæ regi futura p̃dixiſſe: cũ ad eum ꝓfectus eſſet experiendi gratia an propheticum ſpiritũ: ut ferebatur: haberet. Nam quãq̃ ad Benedictum mutata ueſte totilas acceſſiſſet: & alium regio habitu ornatum pro ſe miſiſſet: ſtatim Benedictus eum agnouit: prædixitq; redacturum urbem romam in poteſtatem. & item in Siciliam traiecturum: ſed demum decimo anno poſt moriturum: quæ omnia ut Benedictus dixerat contigerunt. Idem a Martino Turonenſi epiſcopo factum fuit

maximo tyranno quemadmodum Sceuerus Sulpitius teſtatur.

De Ioanne monacho ægyptio. Item de Maria ægyptia.

IOannes monachus ægyptius uir morum ſanctitate clarus: præter ea quæ de futuris uictoriis & aliis rebus Theodoſium præmonuerat: Hieronymo quoq; quemadmodum ipſe teſtatur affirmauit: eo die quo Hieronymus eum alloquebatur: Alexandriam perlatum eſſe nuncium de Theodoſii contra Eugenium uictoria: quæ prorſus ignorabatur: neq; de ea adhuc aliquid homines ſuſpicabantur. Quæ res ita contigiſſe inuenta eſt: ut ipſe tunc prædixerat. Maria quoq; ægyptia permulta Zozimæ monacho ægyptio nunciauit partim futura: partim remotis in locis tunc geſta: eumq; quem antea non uiderat: nominatim compellauit: ac ſimiliter de eius abate egit.

De Paulino Nolano epiſcopo.

PAulinus nolanus epiſcopus cum in africa apud Vādalos captiuus haberetur: uandalorum regi obitus diem prædixit. uerum quia in iis quæ dicta ſunt: numen aliquod uideri poteſt fuiſſe: non nulla addemus: quæ aliter credi poſſunt fortaſſe hanc uim habuiſſe.

De Clemente quarto pontifice.

IN iis Clemens quartus pontifex erit: cum aduerſus Carolum primū Conradinus germanorum rex ad recuperandum neapolitanum regnum cum ualido exercitu proficiſceretur: quanq̄ id ei a pontifice interdictū erat. Dum autem is Viterbii conſternata metu aula in prædicatorum fano inter miſſarum ſolemnia concionaretur ad ſolandas hominum mentes aperte monuit: ne qui ſecum in aula erant formidarent: quoniam malorum hominum ſuaſu Conradinus ad eam expeditionem uelut ouis ad occiſionem ducebatur. Affirmauit autem a deo habere ſe hoc pro comperto: ut poſt catholicæ fidei articulos: hac re nihil certius putaret: nec multo poſt ſuperatus prœlio Conradinus a Carolo neapoli capite mulctatus fuit.

De Eduardo brithanniæ rege.

EDuardus primus brithannorum rex non minore admiratione q̄ ii de quibus dictum eſt: tanq̄ rem præſentem. eam narrauit. quæ proter loci longinquitatem perinde atq; ſupradicta in futurarum numero haberi poterat. Nam dum in templo oraret uultu in ridentis ſpeciem ad eos conuerſus qui aderant dixit. Friquanum dacarum regem qui cōtra ipſum magna claſſe ueniebat: ea ipſa hora cum quadraginta nauibus ſummerſum eſſe. idq; paucis diebus ab iis qui inde uenerunt confirmatum fuit: ita ea hora contigiſſe ut ab Eduardo dictum fuerat.

De Florentinis.

IAm non ita mirum uideatur Caſtorem ac pollucem Romæ poſthumii contra Tuſculanos uictoriam nunciaſſe: ea ipſa hora qua eam

poſthumius eſt aſſecutus. Item. p. uatinium eo die captiuitatem perſæ ſci/ uiſſe quo captus fuit: & ſi magno locorum interuallo diſiunctus erat. Quã/ do quidem apud Florentinos par exemplum contigit: quo die Aretinus po pulus in campaldini campis ſuperatus fuit. nam cum Vrbanus magiſtratus penes quem imperium eſt: nocturnis uigiliis defeſſus: per meridiem quieſce ret: clare pulſantium ad hoſtia ſtrepitum audiuit: qui prœlio uictos areti/ nos nunciauerunt: excitato hoc nuncio magiſtratu: cum proter rei magni tudinem a tota urbe ad prætorium fieret concurſus: nunq̃ uictoriæ quæ nũ ciata erat: auctor eſt inuentus: neq; ante de proſpera pugna litteræ floren/ tiam quam nocte: quæ eam ſecuta eſt diem: allatæ fuere: quia neq; etiam loci interuallum afferri celerius humana ope permittebat.

De equite hieroſolymitani ordinis qui genere neapoli tanus erat.

ALiis diuinationum exemplis meo quidem iudicio annumerandum eſt: id quoq; quod ſub Clemente quinto pontifice contigit. nam cum Philippi regis cognomento pulchri opera & ſuaſu Clemens templario/ rum equitum religionem damnaſſet: atq; eorum multos uariis in locis ſup/ plicio affeciſſet: poſtremo ad eum unus eſt deductus natione Italus: patria neapolitanus: qui minime intrepido ſe animo gerebat: damnatus enim ut uiuus ſicuti ante alii cremaretur: dum in uaſconibus in burdegala urbe ad ſupplicium deducitur: conſpectis in feneſtra pontifice ac rege magna uo ce in hæc uerba prorupit. Sceuiſſime Clemens tyranne poſteaq̃ mihi inter mortales nullus iam ſupereſt ad quem appellem pro graui morte qua me per iniuriam afficis: ad iuſtum iudicem Chriſtum: qui nos redemit: appel/ lo. ante cuius tribunal te uoco una cum Philippo rege tanti mali ſuaſore: ut ante eum intra annum diemq; ambo appareatis ubi cauſam meam expo/ nam: & ius ſine prauo ullo affectu miniſtrabitur. Mirum profecto: neq; enim tempus quod dictum ab equite fuerat abiit quod Clemẽs repente mor te eſt correptus: nec multo poſt Philippus quoq; interiit. neq; enim paucio/ res huius equitis uerba uires q̃ Calani ad Alexandrum cum mori conſtituiſ ſet: habuere.

De duobus hiſpanis equitibus.

EX toto ſimile hoc fuit quod ſequitur: niſi quod citationis tempus breuius fuit: celeriuſq; uires ſuas exercuit aduerſus Ferdinandum quartum Caſtulonẽſem regẽ: cũ, falſis criminibus proditionis du os equites hiſpanos morti damnaſſet. nam cum ab ingenti ſaxo precipita/ rentur: fruſtraq; de Innocentibus ſumi ſupplicium exclamarent. Tandem cum nihil proficerent ad Ieſum chriſtum appellarunt: qui uiuorum & mor tuorum iudex eſt: atq; ut intra triginta dies: coram eo appareret regem ci/ tauerunt: qui intra id tempus repente deceſſit.

De Pyrrata cathellano.

COgit me rei ſimilitudo ut de quodam ſcribam: qui temporibus noſtris fuit. Nam cum genuenſium triremes aduerſus pyrratas inſtructæ biremem cathellanam cœpiſſent: interim dum extra drepanum urbem in cathellanorum atq; Siciliæ inſulæ contemptum genuẽſes biremis rectorem furcis noctu appenderent: & miſer iniquæ ſe id pati a genuenſibus quereretur: cum nunq̃ eos uiolaſſet. poſteaq̃ perſpexit fruſtra a ſe ea dici apud eos qui plus odio gentis q̃ hominis cauſa mouerentur: pro iniuria ad deum appellauit: citato patronorum genuenſium eo penes quẽ grauior mortis ſuæ culpa uidebatur: ut intra ſextum menſem coram deo cõpareret intra quod tempus is patronus: quem citauerat mortuus eſt. Ad hæc exempla quid aliud dici poteſt: niſi ubi humanum deeſt ſubſidium: pro iuſticia diuinum a deo mitti. Et quia permulti inueniuntur penes quos nulla futuri iudicii fides eſt: aliqua eius ſigna deum in præſenti oſtendere uita: ut hac ſpe impotentium oppreſſio recreationem habeat: & inſolentium proteruia atque malignitas contundatur. Quod ſi etiam eiuſmodi mortes caſu contigerunt: tamen quia intra deſignata tempora euenere: ut miræ res uiderẽtur effectum eſt. ſicuti fortaſſe non nullæ quia tempora prædicta præterierunt: & proterea pro miraculo habitæ non fuerunt: earum obſeruatio neglecta eſt. Quecunq; uero huiuſmodi rerum cauſa fuerit: negari non debet: quin quod ita contigit: obſeruatione dignæ uideantur.

De Conſtantio Auguſto.

NOn poſſunt autem humana ingenia tam alte efferri: ut uere eiuſmodi rerum cauſas intelligant. Itaq; proter hoc experimentis ſtare cogimur: ſicut in iis de quibus ſcriptum eſt: apud eum accuſatus fuerat amphilotius tribunus quod in eius uitam conſpiraſſet: accuſatoribus autem reſponderat Conſtantius ne moleſti ei eſſent: poſteaq̃ res non cõſtabat: ſed ſinerent ut conſcientia ſua tribunus torqueretur: ſe enim præſente ſi in eo culpa eſſet ipſos ſigna aperta uiſuros eſſe. Poſtero igitur die cum ludos ſpectaret: & præ læticia inter ſpectantes motus fieret: ſuggeſtum in quo e regione Conſtantii tribunus erat ad terram proruit: læſiſq; leuiter qui in eo erant: ſolus tribunus in ea ruina periiſſe inuentus eſt.

De Iuliano ſecundo Impera.

PReſens ſe diuinum oſtendit numen hieroſolymis ingenti hominũ formidine: cum Iulianus ſecundus imperator in chriſtianæ religionis contemptum: iudeos inſtaurare dirrutum ſub Tito templum eorum permiſit: demandata eius cura antiocheno Philippo. Nam poſt iactos in fundamentis primos lapides terra edito ingenti mugitu uehementer tremuit: cœptumq; iam murum a fundamentis mixta flamma cum ingẽti fabrorum ſtrage reuomuit: omnibus quæ illic erant uſq; ad feramen-

ta ipſa conſumptis: quæ res ut opus intermitterent: effecit. proximaq; no/
cte multis cruces in ueſtibus quæ deleri non poterant apparuere.

De Olimpio arriano epo.

NEc uero minus ſe diuinum oſtendit numen in Olimpio epiſcopo qui regnante Theodorico dum Carthagine in balneis ſanctam trinitatem quam non credebat blaſſemaret: omnibus qui aderāt uidentibus ignitis tribus punctis quæ ſimul erant ambuſtus: totus conſum/ptus fuit: trinitatis uim quam contemnebat in perniciem ſuam expertus.

De Valente ac Theodoſio auguſtis.

MIra res neq; ea parua ſub Valente auguſto contigit: cum tranſferre Conſtantinopolim Ioannis baptiſtæ caput uellet. Currus enim cui impoſitum erat moueri loco nunquam potuit: Itaq; omitte/re coactus eſt opus quod ſuſceperat. hoc autem ipſum caput poſtea facilli/me a Theodoſio perlatum fuit. In eo enim diuinum numen oſtendit quan tum Valentem proter arrianam perfidiam abominaretur: & quantum pro ter fidei ſynceritatem ac bonitatem Theodoſium diligeret.

De Heraclio imperatore.

Pari miraculo Heraclii auguſti pompa ut Valentis perfidia ſpreta fuit: cruce enim ex perſide recepta in qua pendens Ieſus nos ab æterna damnatione redemit: cum eam in locum ſuum Heracli/us in caluariæ monte uellet referre: ditiſſimo apparatu regioq; amictu atq; diademate ornatus: in collum eam ſicuti redemptor noſter tulerat coepit. ut uero ad portam peruenit qua ad caluariæ cliuum uia ducit progredi nunq̄ potuit. Itaq; cum omnes mirarentur: monente urbis patriarcha fortaſſe chriſto qui toti terrarum orbi humilitatis atq; inopiæ ſe exemplum præbuit: opulentam illam ſuperbamq; pompam eſſe moleſtam: quæ raro iuſticiæ eſſet coniuncta: mutata rerum facie Heraclius cum abiectam ueſtem induiſ ſet nudis pedibus facile quo uoluit crucem pertulit. Quæ res profecto ſatis poteſt oſtendere: ſi multa ſanctorum corpora noſtris temporibus: admirā da tam multa ut olim non faciant: eius rei cauſam illam eſſe: quod princi/pum diuitumq; hominum qui per omne ſcelerum genus coaceruatis opibus fulgere pulchrum putant: impietas charitatem in eiuſmodi ſanctis extinguit: quæ olim cum ſanctius homines uiuerent: promptos facileſq; ad conceden/da quæ poſcerentur eos preſtabat. Fallimur igitur pleriq; qui cum auaritia nobis ſuadeat in opibus ſummam foelicitatem eſſe ponendam: etiam in re/ligione ſanctiora gratioraq; deo ea putamus loca: quæ gemmarum atque auri maiore copia refulgeant. At non ita ueteres patres atq; eccleſiæ recto/res Ambroſius paulinus & alii: qui ut hominum egeſtatem ſuſtētarent: nō modo ſuperuacaneis ornamentis nuſq̄ uſi ſunt. ſed ne uaſis quidem quibus ſacrificabatur pepercerunt: ut modus ad famem ex pauperum uiſceribus

pellendam ſuppeteret. Omni igitur theſauro gratior deo eſt in pauperes pietas neq; aurum a nobis aut gemmas is poſcit: aut ad ea nos in meliore uita inuitat. Sed in euangelio ad iuſticiam ac pietatem nos uocat.

De Ambroſio Mediolanenſi epo.

NOn iudeos ſolum romanoſq; in proelio iuuere coeleſtium corporum apparitiones: uerum ut Fabricio aduerſus Lucanos bruciosq; pugnanti dictus mars eſt ad uictoriam parãdam uiſus. & in Macedonia contra Brutum Cæſar. ita uerius contra barbaros quos Lodriſius Vicecomes ac Maſtinus Scaliger aduerſum Actium uicecomitem Galeatii primi filium mercede conduxerat: proelio ad uicum parabiagum commiſſo: cum iam Luchinus actianarum copiarum dux captus eſſet: redintegrato proelio ab auxiliaribus copiis quæ ſuperuenerunt: clare conſpectus eſt Ambroſius urbis epiſcopus iam mortuus: flagello barbaros inſectari: cuius numine conuerſa eius proelii fortuna receptus eſt Luchinus Vicecomes atq; hoſtiles deletæ copiæ. In huius autem memoriam uictoriæ Ambroſii ſimulacro ab eo tempore flagellum quod non ante pingebatur addi coepit.

De Iacobo apoſtolo atq; hiſpanis.

QVod Ambroſius actio Vicecomiti populoq; mediolanẽſi aduerſus barbaros preſtitit. id Iacobus quoq; apoſtolus erga hiſpanos egit. eo enim proelio quo Ramirus hiſpaniarum rex aduerſus ſaracenos decertauit iuxta clauigium: ab omnibus qui interfuere conſpectus eſt Iacobus apoſtolus albo uexillo chriſtianorum aciem antecedere atq; in fugam ſaracenos uertere.

De Aimaro epo anicienſi.

QVo die Gotofredus bolionus cum aliis ad Syriacam expeditionem profectis proelio hieroſolymas adortus: eam urbem expugnauit: ſimiliter ut in iis de quibus diximus a multis perſpectus eſt Aimarus epiſcopus anicienſis: in proelio alios preire & cum primus in muros euaſiſſet: aliis ut conſcenderent innuere: q̃q pro certo haberetur multis menſibus ante eũ Antiochiæ deceſſiſſe: ſicuti Gulielmus tyrius epiſcopus ſcribit.

De Balduino tertio hieroſolymarum rege.

CVm Balduinus hieroſolymarum rex ex arabia regrederetur fruſtra urbem buſſereth occupare adortus: eumq; turcæ acriter inſectarentur: atq; ea in regione uia aberraſſet: biduo ab equite qui rubens uexillum præferebat: ductus eſt. In uexillo autem crucis ſignum erat poſitum: longeq; is exercitũ anteibat qui nuſquam conſpectus eſt: poſteaq̃ incolumis rex cum copiis in tutum ſe locum recepit.

De Venetis.

SI in periculo hiſpanos Iacobus apoſtolus. item alii alios ut ante dictũ fuit: iuuerũt. uenetos quoq; Bartholomeo gradinico duce euã

geliſta Marcus protexit. Nam cum aquæ ſupra conſuetum excreuiſſent: ita ut non leue periculum uenetæ urbi immineret: mane piſcator ſenex retulit dum tempeſtas ſæuiret a tribus ſe uenerandi aſpectus requiſitum: eos uſq; in portus fauces tuliſſe: qui ſedata tempeſtate omnes in urbe remanſerunt. In ſancti georgii fano unus. alius in ſancto Nicolao: tertius cum alios duos georgium atq; Nicolaum eſſe dixiſſet: ſe Marcum eſſe euangeliſtam oſtendit: imperauitq; ut quod uiderat narraret: quia ab urbis principe abunde laboris ſui: dum eos traiiceret: mercedem eſſet accepturus. Vt autem iis quæ narraret fidem penes homines inueniret: annulum donauit quem piſcator oſtendebat. Itaq; re audita ueneti conſtituto piſcatori anuuo ſtipendio ſuplicationes decreuerunt.

De templo quod per miraculum fuit dedicatum.

NOn ne mira fuit templi eius dedicatio: quod prope parrhiſiorũ urbem Dionyſio eſt ſacratum. Dum in gallia Dagobertus primus regnaret. pontificibus enim qui ad dedicationem conuenerãt: Leproſus quidam qui in eo templo nocte illa excubuerat: narrauit chriſtum a ſe uiſum alioſq; ſanctos templum dedicantes. Iubente chriſto ut qđ uiderat pontificibus ad dedicationem profectis referret: eiuſq; rei ne forte fides deſideraretur: ſignum oſtenderet illud quod eſſet a lepra mundatus: cutiſq; ex facie: quæ tuberculis eius morbi ulceroſa eſſet: tota eſſet ſublata. Ei igitur non fides tantum eſt habita: ſed etiam a dedicatione pontifices abſtinuerunt. In rei autem memoriam nunc quoq; detracta ex leproſi uultu cutis aurea pixide cõdita oſtenditur: & dies quotãnis inter ſolemnes celebratur

De Rhoderico gotho hiſpaniarum rege.

HIſpanorum recordatio de quibus paulo ante mentionem fecimus inuitat: ut quiddam mirum ſcribamus: quod Rhoderici gothi hiſpaniarum regis temporibus tolleti contigit. ubi ueteribus ædibus quæ diu clauſæ manſerant: contra omnium ſententiam a Rhoderico apertis qui theſauros ſe in eis abſconditos putabat inuenturum: effracto cophino ferrato: attalici operis pannus duntaxat in eo repertus eſt: hominum figuris barbaris effigiatus: cũ hac inſcriptione: quod quo tempore hic pannus eſſet inuentus: gens ea forma quæ in panno erat expreſſa: totam pene eſſet hiſpaniam deletura: omnibus ea re territis in locum ubi prius erat: pannus reſtitutus eſt: & palatii fores ut ante erant concluſæ: nec longe itum eſt cum arabes ſimulacris in panno expreſſis perſimiles in hiſpaniam traiecerũt ubi rhoderico occiſo compreſſis magna ex parte gothis: maiorem melioremq; hiſpaniæ partem dicioni ſuæ ſubegerunt.

De Yrene Auguſta.

IMperante Conſtantino cum Yrene matre: in ueteri ſepulchro Conſtantinopoli cadauer inuentum eſt: cuius pectori ſuperpoſita

erat aurea lamina: in qua hæc uerba inciſa erant. In chriſtum credo qui ex Maria uirgine naſcetur. O ſol imperantibus Conſtantino & Yrene iterum me uidebis. Quæ res poſteaq̃ publice recitata fuit: in locum reſtituta eſt: ubi antea condita manebat.

De miris rebus quæ igne conſumptæ non fuerunt.

TAnquam rem miram antiqui ſcripſerunt incenſo Saliorum ſacrario omnia quæ in eo erant combuſta fuiſſe: excepta Romuli uirga. Item Seruii tulli & Claudiæ ſtatuas incolumes locis ſuis manſiſſe: templis in quibus erant incenſis. nec ſatis cogitarunt: inueniri quædam lignorum genera: quæ igne corrumpi nequirent: ſicuti hebenus eſt: & alia eiuſmodi naturam habentia. præterea poſſe arte ligna quædam ad id redigi: ut ignis iniuriam non patiantur. Itaq; non incongruum neq; inutile duxerim: ſuper huiuſmodi rebus quæ cum facile comburri potuerint in mediis ignibus illeſæ manſerint: exempla quædam edere. Sed quoniã in his triũ puerorum: quos Babilonius rex in ſuccenſam fornacem præcipitari iuſſit: qui combuſtis tantum uinculis incolumes cum cæteris rebus manſerunt: exemplum: fortaſſe nimis antiquum ſatiſq; notum putari poteſt: nonnulla alia ſcribemus quæ non minus uera ſunt: ſed non tam nota & longe etiã recentiora

Coprus in ægypto monachus recte de catholica fide ſentiens cum de fidei chriſtianæ articulis cum manicheo monacho: uiro pertinaciſſimo contenderet: ut re aliqua mira ea probaret quæ uerbo dixerat: medios ignes ingreſſus in eis horam dimidiam manſit non incolumis modo: ſed ne minima quidem læſa capillorum parte.

Quendam monachum nomine Benedictum qui haud longe ab urbe roma habitabat: Gregorius narrat cum in cella clauſus eſſet: magna lignorum ſtrue circumpoſita atq; accenſa: & ſi ea quæ circa erant combuſta fuerunt: ipſum tamen una cum cella eo incendio inuiolatum fuiſſe. Qua re indignatos gothos quod iis quæ in monachum agebant nec ſuam nec Totilæ regis iram explere poſſent: arbitrarenturq; caſu monachum cellamq; ex tãto incendio incolumem manſiſſe: monachum ipſum ſuccenſo furno penitus incluſiſſe: ad quem poſtridie reuerſos non ſine ingenti admiratione incolumem in furno integris ueſtibus eum inueniſſe.

In uilla quoq; gallica ad amnem Marnam tactum de coelo tẽplum ſuccenſum eſt cum omnibus quæ in eo erant: ſolaq; chriſtiana hoſtia quæ aſſeruari in templis ſolet: eam uim non paſſa eſt.

De mirandis quæ in aquis perſpecta ſunt.

NOn in igne ſolum temporibus noſtris: uerum etiam in aquis contrario ei elemento miranda perſpecta ſunt. Nam ægyptia maria iordanem amnem ſicco ueſtigio neque ſemel tantum tranſ

greſſa eſt : qui fluuius ſi ſola naturæ uis inſpiciatur traiici ſine naui non poteſt.

Maurus quoq; monachus : ut cuidam qui mergebatur: abatis ſui Benedicti imperio opem ferret : magnum ſpacium ſuper aquas in quodam lacu ambulauit: pereuntemq; ſeruauit.

Regnantibus Antarico longobardorum rege. item Mauricio auguſto in pelagii pontificatu: cum atheſis qui Veronam urbem mediam ſecat : adeo excreuiſſet : ut ſuperato alueo eius aquæ iam uſq; ad feneſtras ſani : ubi Zeno colitur aſcendiſſent : in ipſum tamen fanum neq; a ualuis : neq; a feneſtris : & ſi aperte erant eius humoris pars ulla ingreſſa eſt : ſed magis etiã illud mirum uidetur : quod homines qui forte in fano inuenti ſunt : ubi aquæ ſceuiebant a porta ex eis biberunt : & in uaſa ceperunt.

De redemptoris ſanguine miranda.

FAcile omnia credere non oportet : quæ miraculi faciem habere aut dicuntur : aut ſcribuntur. Nam ſub eiuſmodi nomine ſæpe hominum mentes falluntur. Contra quoque haud prorſus pertinaces ſe prebere homines debent : ut ea ſiue recentia : ſiue uetera ſint : quæ uniuerſalis eccleſia probauit non credant. nam etſi crimina quibus immerſum eſt humanum genus: tantum munus mereri non uidentur: extincta in humanis cordibus charitate : tamen meminiſſe oportet a ſaluatore dictum eſſe : infirmis & non ualentibus medico opus eſſe. Itaq; credendum: eſt pro bonitate ſua immortalem deum non deſinere hoc medelæ genus ad caleſacienda mortalium corda mittere. prudentia ergo opus eſt : ut neque credamus miracula omnia : neque negemus. ſed cum ratione fidem diſpenſemus. Itaque hic nonnulla ſubnectemus ad ſanguinem mirum pertinentia : quia & rariora ſunt : & plus admirationis habent.

Imperantibus Ottone Philippoque in bello quod pro Germanico imperio inter ſe geſſerunt : cum permulti ſe cum rebus ſuis in fanum ſancti Gouari haud longe a treuiris recepiſſent : quia & natura & manu ſatis munitus uidebatur is locus : eoq; oppugnaturus templum Vernereus bolanthus ueniſſet: qui intus obſidebantur cũ ſuſpectam haberent feneſtram : ne ea hoſtes aditum ſibi in templum facerent: poſita in eo loco crucifixi chriſti imagine quæ lignea erat : ſatis cauiſſe rebantur : ne inde hoſtes uenirent Sed cum auaritia pro deo aurum colat. ſagittarius quidam populationis ſpe ſagittam in eum ipſum locum dirrexit. ubi in chriſti imagine confixa fuit. Quam ob rem : ſic deo uiſum eſt : tanquã ex uiuente corpore a lignea chriſti effigie ſanguis manauit. qua re territus Vernereus cruce ſumpta

mare ad bellum contra Chriſti hoſtes gerendum traiecit. Imago autem ſagittaq; ſanguine conſperſæ ueneranter in hunc quoque diem aſſeruantur.

Salutis anno ducenteſimo nonageſimo ſupra mille in parrhiſiorũ urbe quidam iudeus per inopem mulierculam: cui ueſtem quam ab ea oppigneratam habebat: ſe gratis reſtituturum promiſerat: chriſtianam hoſtiam in paſcate aſſecutus: cum accenſo igne in ſartagine uellet aſſare ut perſpexit eam non mutare formam nec colorem: gladio eam pupugit ex qua confeſtim ſanguis manauit. re autem detecta ſuperuenientibus chriſtianis hoſtia in loco ei dicato reſtituta: iudei domus in templum conuerſa eſt: quæ etiam nunc ſaluatoris bullientis nomine compellatur: ubi hoſtia gladiuſq; etiam nunc oſtenduntur.

Temporibus noſtris eo bello quod Carolus octauus gallorum rex geſſit aduerſus Annam eius galliæ partis quæ brithania dicitur ducem: quam poſtea in matrimonio coniunctam habuit: brithannus quidam cum ea militabat: qui renenſi urbe eggreſſus cum aliis ex hoſtili terra predatum: pagum ingreſſus ubi templum erat: in quod meliorem rerum ſuarum partem agreſtes detulerant: capſam confregit: arbitratus ſecularium hominum eſſe: repletoq; ſinu his rebus quas auferre ſecum poterat: poſteaq̃ domum rediit dum res raptas agnoſcit: in eis particulas quaſdam lineas uidit: haud abſimiles his quæ ad naſi purgationem conficiuntur: minimeq; arbitratus ex eo genere eſſe quibus ſacerdotes pro mappa ad ſuſtinendam Chriſti hoſtiam utuntur: neq; enim in gallia ita hæc ut ab italis inſtruuntur: feminæ in ea domo in qua hoſpicio accipiebatur eas dono dedit: cum autem ſanguine infectas cerneret: primum manus ſuas inſpexit: quas cum illeſas cerneret neq; inde ſanguinem manaſſe ad fedandam telam uideret: in ſinum ſuum oculos deflexit: ubi integra pectoris cute: diploidem quoq; cum interiore tunica ſanguine illitum animaduertit: quãq̃ uehementer miraretur: tamen eius rei cauſam intelligere non poterat: femina quoq; quæ munus acceperat: cũ ad amnem lotura hos pannos tuliſſet: non modo ex pannis huius ſanguinis maculæ non abibant: ſed aqua quoq; cruenta fluebat. Itaque uehementer territa cum rem narraſſet: ſuſpicata ſacram eſſe telam: eius ſacrilegii error inuentus eſt: & pro comperto miraculum inuentum: & palam omnibus factum. Quod haud ſimile eſt ei rei quæ Leoni pontifici contigit: qui petentibus a ſe ſanctas reliquias: eius mappæ quæ corporale dicitur: partem ſecabat & dabat. Ceterum cũ ſemel quidam eam rem deſpiceret: Leo illo preſente mappam pupugit: clareq; illi oſtendit ſanguinem ex ea manare.

De Genarii epi beneuentani ſanguine.

Mirandi ſanguinis mentio quæ ſuperius eſt facta: impellit ne ſan/
guinem pretereamus Genarii martyris: qui beneuentanus epi/
ſcopus fuit: Neapoli ꝓ Chriſti fide capite mulctatus. Diuerſis igi
tur templis condita caput ſanguiſq; eius ampulla concluſus: quo die per ur/
bem ſolemniter feruntur: ſanguis qui in pilam induruit: cum in caput inci/
dit: mirum dictu: ſed tamen uerum eſt: liqueſcit totum in ampulla non ali
ter q̃ tum cum primum cæſo capite ex martyris corpore defluxit. Cum au
tem a capite diſiungitur: in ſpeticã formã: ut ante erat: dureſcit. Id & ſi ſa
tis patet: nos tamen ut certius rem intelligeremus: eorum qui in re preſenti
fuerunt: intentiſq; oculis diligentes ſe ſpectatores prebuerunt: teſtimonium
habere uoluimus.

De trium uirginum corporibus.

Sicut deos penates ex alba longa Lauinium unde abducti erant re/
uertiſſe credidit uetuſtas: ita uerius Ottonis & Philippi imperato/
rum bello coloniam uiſa ſunt redire in templum undecim mili/
um uirginum: trium uirginum corpora ab abatia folchi deſrhodi in turigia
regione ad quam a Colonia fuerant tranſlata. Mane enim dum nocturni
pſalmi cantarentur: abas monachiq; eius monaſterii eggredi templo cor/
pora ipſarum trium perſpexere uirginum: quæ haud multo poſt coloniæ in
templo ubi antea erant fuerunt inuentã.

De hoſtia chriſti bimolata.

IN germania Hekembaldus burbatus cum æger ſacram peteret
communionem: & interrogatus ſi eum manifeſte cædis quæ in
nepotem perpetrata erat pœniteret: iſque quia iuſtam putaret:
pœnitere negaret: epiſcopus cum chriſtiana hoſtia ad templum reuerte/
batur: nec uero ad templi ualuas peruenerat: cum ab ægro reuocatus ro/
gatus eſt. ut tabernaculum in quo hoſtiam ipſam ferebat recluderet. ubi
cum non inueniretur hoſtia: æger in ore ſe eam habere oſtendit. quo mi/
raculo oſtenſum eſt deum qui falli non poteſt. de illa cæde aliter q̃ epiſco/
pus fecerat: iudicaſſe.

De Vinando helſelenſi.

Eccleſiaſticus quidam helſelenſis pagi incola in Leodienſi agro
cum religionis gratia hieroſolymam perrexiſſet: poſt comites hie
roſolymis ſubſtitit: ut paſcatis die diuina illic celebrari quæ alii omit
tebãt: audiret. ueritus autem poſtea ne traiiciendi in europam facultatem
ob eam moram amitteret: Iopem ad mare properabat. Itaq; defeſſus in
itinere equitem offendit: qui miſericordia ſe motum oſtendens: eum in

equi tergum accepit. ab eoq; eo ipſo die magna omnium ſuorum admiratione in pagum ſuum helſellum perductus fuit. Ibi re expoſita ut contigerat: cum accolæ aberrare a recta mente putarent. In hiſpaniam ad ſancti Iacobi fanum profectus eſt: atq; inde reuerſus priuſq̃ a hieroſolymis comites in patriam regrederentur. ab eis cum eſſet affirmatum poſt ipſos eum hieroſolymis ſubſtitiſſe. tunc quod ille de reditus celeritate narrauerat fidem cœpit habere.

De Aquinate Thoma & imaginibus quæ locutæ ſunt.

SIcuti fortunæ ſtatua: item Iunonis apud Veios locuta eſt romam ſe uenire uelle: recteq; dicari: ita minime doloſe: ut illæ neapoli in predicatorum templo cruci affixa Chriſti effigies aquinati thomæ reſpondit. recte eum de ſe ſcripſiſſe: cum Thomas librum tenens quẽ aduerſus græcorum errores ſcripſerat: Chriſtũ oraret ut ſe moneret ſi qua in parte eius libri erraſſet: quod eum ad lugdunenſe concilium Vrbani quarti iuſſu: laturus erat.

In urbe quoq; Caſtrenſi opinio eſt: Dominico crucifixum locutum qui hoc quoq; tempore ueneranter colitur atq; oſtenditur.

Item Frãciſco haud longe ab axi urbe quæ ei patria fuit in ſancti Damiani fano cum eum reparare domum ſuam iuberet.

De quibuſdam Aphris epiſcopis.

CVm non minus mirum ſit hominem lingua carentem q̃ ligneam loqui ſtatuam. Si quidem ſine lingua egrediens ab humano corpore ſpiritus aerem uerberare non poteſt: id quod formare uocem dicitur: non incongruum uidetur his de quibus dictum eſt: multorum epiſcoporũ exẽpla ſubnectere: quos in Aphrica quia recte de catholica fide ſentiebant: Honoricus Vandalorum rex arriana impietate laborans: qui illic rerum potiebatur: lingua radicitus quantum fieri poteſt abſciſſa mulctauerat: & tamen loquendi facultatem non amiſerunt. Id enim experimento conſpectum eſt: ipſorum epiſcoporum quibuſdam imperante Iuſtiniano Conſtantinopolim profectis. aperto enim ore cum ſectæ uſque ad intimas gutturis fauces palam linguæ uiderentur: articulate tamen pleneq; ut alii homines loquebantur.

Quam multa etiam illa ſunt quæ natura in hominum corporibus operatur: quæ miraculorum pene loco habentur? Sicuti id fuit inter alia quod de epirrhotarum rege Pyrrho ſcriptum eſt. nam pro dentibus in ſuperiore oris parte: os perpetuum habuit in dentium ſimilitudinem

paruis notis diſcriminatum.

Item de Craſſo eius patre quem parthi occiderunt: qui idcirco agelaſtes nominatus eſt: quod nunq̃ riſiſſe uiſus eſt: id quod etiam de imperatore Philippo legitur qui cum eiuſdem nominis patre imperauit.

Non ne etiam mirum fuit Antoniam Druſi per omnem uitam nunquã expuiſſe.

Item quod de Tritani filio legitur qui cancellatim tranſuerſos per omnes artus habebat neruos eques: ut Varro refert in pompeiano exercitu fortiſſimus habitus.

De Carolo & Franciſco Guarnis ciuibus ſalernitanis.

Miranda quoq; res ætate noſtra contigit Neapoli regnante Ferdinãdo primo. Nam cum Ludouicus Guarna ſalernitanus ciuis quinque filias ſuſcepiſſet quarum natu maioribus duabus alteri Franciſcæ. Carolæ alteri erat nomen: poſteaq̃ ad quintum decimum annum peruenerunt ambabus genitalia membra in marium morem errupere: mutatoq; habitu pro maribus habiti ſunt Franciſcus & Carolus nuncupati.

Item ebuli ſub eodem rege puellæ quæ iam quatuor annos uiro promiſſa ſponſæ habuerat nomen: qua nocte primum uiro tradita cum eo cubuit ſiue ex confricatione ſiue ob aliam cauſam quæ ignota ſit: effractis membranis: quæ ut mulier uideretur: efficiebant: uirilia membra prodierunt: domumq; reuerſa in iudicio dotem repetiuit: uirorum numero poſtea habita.

De Margarita Olandæ comite.

Oſtenti quoq; loco habitum eſt quod a uirginis partu tercenteſimo quarto decimo ſupra mille cum in germania lucenburgenſis Henricus imperaret: Margarita Olandæ comes qua parte rhenus oceanum illabitur trecentos ac ſexaginta filios uiuos ita ut baptiſmi carecterẽ acciperent: uno partu edidit.

De Medardo & Gerardo fratribus geminis.

Poſſunt iis quoq; annumerari Medardus ac Gerardus galli fratres gemini: non ſolum eodem nati die: uerum etiam eodem ad epatus honorem ad rhotomagenſem alter, alter autẽ ad noionenſem eccleſiam euecti: & ne quid ad paritatem deeſſet mortui etiam eodem die: animis etiam ita concordes: ut nequaq̃ eis eſſent philoſophi hippoclides & Poliſtratus anteferendi. & ſi uero hæc atq; alia de quibus ante dictum eſt mira ſint: quæ tamen rationes factorum afferri poſſent: niſi ita rerum omnium conditori rationibus quamuis incognitis iuſtis tamen placuiſſe. ſicuti etiam de iis dici debet quæ ſequentur.

De Gigantibus.

GIgantum immenſa magnitudo ſicuti ratione probari non poteſt ita etiam perpauci ſunt qui eam credant: fabuloſam rem extimātes in gentilibus ſcripturis: ſacris quoq; illud opponentes quod de gigantibus in figura loquebantur: Suetonii quoq; tranquilli uerba tanq̄ de re falſa dicentis interpretantur: cum in Auguſti uita ſcribit eum uillas ſuas oſſibus magnarum belluarum quæ gigantum fuiſſe dicta ſunt exornaſſe tamen cretenſi bello exundantium fluuiorum impetu ſiue motu terræ: ut Plinius ſcribit in irnum diſciſſa humo: inuentum eſt cadauer trium ac triginta cubitorum longitudine: quam idem Plinius ſex & quadraginta cubitorum fuiſſe narrat: ad quod ſpectandum admiratione moti Lucius Flaccus legatus ac Metellus iuerunt.

In Tinge quoq; Mauritaniæ urbe Plutarcus ſcribit a Sertorio apertum fuiſse ſepulchrum: quod Antei eſſe putabatur: in quo corpus humanum fuit inuentum: quod dimenſum ſexaginta cubitos impleuit. hoc idem etiam Strabo affirmat.

Ab huius magnitudine haud longe diſcrepat id quod in annalibus pro re certa ſcriptum eſt: ſcilicet in urbe roma pallantis corpus inuentum fuiſſe altitudine quæ urbis muros excedebat: Henrico ſecundo: qui Conradi filius fuit: imperante. imperii eius anno quartodecimo.

Ioannes boccatius in deorum genealogia ſcribit temporibus ſuis in Sicilia haud longe a Drepano urbe non ſine eorum qui rem uiderunt ingēti admiratione: gigantis corpus inuentum: quod cum attrectatum fuit in puluerem eſt reſolutum. coniectura autem ex coxæ oſſe inita quod integrum remanſerat longitudinis ducentorum cubitorum fuiſſe extimatum eſt. Tres autem illius dentes qui ſoli inuenti fuere idem ponderis trium rotulorum: ita regio pondera nominat: fuiſſe ait: qui ut memoria rei ſeruaretur ante aram uirginis: cuius titulus nunciationis dicitur: poſiti fuerunt: pleriſq; extimantibus illud Ericis corpus fuiſſe.

Regnante Carolo ſeptimo gallorum rege in montana Narbonenſis galliæ parte iuxta Valētiam urbem Rhodanus ſepulchrum detexit: cuius magnitudo permultos ad eam rem uiſendam pertraxit. aperto enim tumulo inuenta in eo ſunt hominis oſſa: cuius dimenſio triginta pedes impleuit. nos quoq; cum ea iter faceremus ſepulchrum uidimus & oſſium aliquam partem quæ ab accolis tanq̄ rei miræ aſſeruatur.

De ſatyris ac centauris uiſis & de aſina quæ locuta eſt.

SAtyrorum atq; centaurorū mentio nō minus q̄ quæ de gigātibus habetur fabuloſa putata eſt: & tamen ex uera hiſtoria habemus Antoniū abatē in ægypto cū in heremo paulū heremitā primum q̄reret in cētaurū incidiſſe: ea effigie q̄ deſcribit: ſcilicet hominis figura equo

mixta. itaq; ſiue illud fantaſma: ſiue res uera fuit quemadmodum Hieronymus ſcripſit: negari non poteſt miram fuiſſe.
In eadem heremo idem abas Satyrum alloquutus eſt cornigero capite pedibuſq; caprinis: reliquis partibus homini perſimilem: ab eo cum audiret ſe ab aliis gregis ſui ad alios ſui ſimiles legatum mitti: damnataque uetuſtate quæ eos tanquam numina colebat: nati redemptoris mentionem facere. Quis mirum iam putauerit? ſi aſina qua balaam geſtabatur indignata ſe ab inſeſſore plagis nimium urgeri locuta ſit?

Dammidis relatu philoſtratus ſcribit Apollonium Thianeum in æthiopia uino Satyrum cœpiſſe: qui cuiuſdam pagi fœminas in ea regione infeſtabat: audiuiſſe quoque alium Mithilenis captum. eos autem Apollonius demones ſatyros uocitabat.

Cum igitur eorum auctoritas qui ſatyros uiderunt: quiq; de eis ſcripſerunt: fidem facere ualeat: uere hæc monſtra fuiſſe: Pliniuſq; pro certo ſcriptum reliquerit Claudio Cæſari ex ægypto perlatum unum mele conditum Item alium Conſtantio Cæſari cum antiochiæ eſſet ſale conditum: quem Hieronymus Alexandriæ perſpectum a multis cum adhuc uiueret affirmat. adduci poſſumus ut credamus uerũ quoq; illud fuiſſe quod a Plutarcho ſcribitur: ſcilicet haud longe ab Apollonia in nimpheo ſaltu captum fuiſſe ſatyrum & ad dictatorem Syllam deductum: qui cum in morem capræ uocem ederet ab eo in ſiluam remiſſus fuit.

Pari quoq; modo fieri non poſſe multi putarunt ut in caſtoreo duæ eſſent naturæ: quod etiam uix creditum eſt poſteaq̃ inſpiciundi facultas fuit. Lutre enim illud animal perſimile eſt: niſi quod poſteriores pedes anſeris uidentur: & cauda in piſcem deſinit. ſquamoſa tota: quanq̃ reliquæ corporis partes uilis ueſtiantur. caudam autem quantum fieri poteſt humidis locis declinat utpote magis piſci congruentibus.

De hominibus capite carentibus & iis qui unum tantum oculum habent.

A Multis quoq; fabuloſum putatur quod a Plinio multiſq; aliis hiſtoricis traditum eſt. blemios ſcilicet in ethiopia homines eſſe capite carentes: & aliis unum tantum oculum fronti ineſſe. quod procul dubio creditu difficile uideretur: niſi Auguſtinus: cuius teſtimonium omni exceptione maius eſt: in octauo ſupra trigeſimum ad heremitas ſermone affirmaret a ſe eos in ethiopia uiſos eſſe cum ad eos epiſcopus iam factus predicatum iuiſſet: quos ratione uti & non feras eſſe ſcribit.

De ſyrenibus & aliis monſtris marinis.

Q Vot etiam inueniuntur qui non credunt ſyrenes eſſe? & tamen Auguſto cæſari galliarum legatus ſcripſit in littore inuentas mortuas Nereides ſyreneſque multas ea forma qua pinguntur. Ti-

berio quoque Auguſto retulerunt Vliſbonenſes legati conſpectum mari
num hominem paruo cornu inſonare: & ſimiliter marinarum nimpharum
corpora humanis corporibus ſimilia niſi quod cute anguillis perſimili tege/
bantur. deinde imperante phoca in cicladibus iuxta Sdillarum inſulam duæ
apparuerunt ex toto pene humanam habentes effigiem.

Sed quid tam uetera repetimus? Eugenio quarto pontifice apud urbem
Sibinicum in Illirico captus eſt marinus homo qui ad mare puerum trahe/
bat. Is a currentibus qui rem inſpexerant lapidibus fuſtibuſq; uulneratus in
ſiccum retractus eſt. huius effigies pene humana niſi quod cutis anguillæ ſi/
milis erat: & in capite duo parua habebat cornua: manus quoque duorum
tantum digitorum formam exprimebant. pedes autem in duas ueluti cau/
das finiebantur a quibus ad brachia ſe allæ ut in ueſpertilione extendebãtur.

De Echino ſiue remora piſce.

His quæ in mari miranda ſunt Echinum ſiue remoram addemus:
cuius quanquam longitudo ſpatimam non excedat: quantumuis
magna nauigia ſi adheſerit remoratur. ſpirent licet uenti: uellaq;
tumeſcant: ac remis nautæ acriter incumbant: adeo ei magnas natura uires
dedit. plus in paruo piſce q̃ in illis omnibus momenti eſt: cuius rei experimẽ
tum uiſum in naui: quam periander miſit: & in actiaca pugna Antonii na
ue immobili manente ita ut ei in aliam deſcendere neceſſe eſſet. poſtremo
in triremi qua Cæſar caligula uehebatur: cum ab aſture Antium nauigaret:
quo in loco cæteris triremibus curſum ſuum tenentibus cum admiratio om/
nes cœpiſſet: principis triremem immobilem ſtare: miſſi ſunt urinatores
qui annexum triremis fundo hunc piſcem inuenerunt. quo ſublato triremis
mota eſt: ut ceteræ: & quod mirum uideatur: remora in naui manente: ſed
aquam non tangente nauis curſus non impediebatur.

De equis quæ uento concipiunt.

Inter alia admiranda quæ de animalibus feruntur annumerari
poteſt id quod Plinius ſcribit: & in ſecundo rerum ruſticarum
ceu rem miram & tamen certam Varro. item Solinus in mirabi
libus affirmant In luſitania cuius pars hac ætate ſub portugalenſis regionis
nomine eſt: equas prope urbẽ uliſbonam uere ſpirantibus fauoniis quos nõ
ſine magna uoluptate per ſexum ſuum in corpus recipiunt: ſine maribus
concipere: id quod etiam in gallinis conſpicimus. pariunt autem equos
uelociſſimos. ſed qui ultra triennium non perdurent. nec generationi ſuffici
unt. In capadotia quoq; idem accidere Auguſtinus ſcripſit.

De lacu aſphaltide.

Mirum quoque uideri poteſt quod de Aſphaltide lacu Iudeæ ſcribi
tur: quem aliqui mortuũ mare nuncupant. in eo enim uiuens res

nulla mergitur. a fundo quoque ceu picem euomit: quam etiam bitumen appellant: & pro pice in nauibus utuntur: quæ res cum adhuc humida ab aqua educitur: aiunt alio remedio diſiungi: atq; a ſe ipſa ſeparari nō poſſe: niſi mulieris menſtruo ſanguine aut urina.

De Fluuio Sabatico.

Mirus quoq; fluuius is fuit qui inter archam raphaneamq; labebatur in ea iudeæ parte in qua regnauit Agrippa: qui quanq̄ ſatis ingentibus aquis præcepſq; decurreret: ſabato ſemper deficientibus aqs exſiccabatur. poſtera die in conſuetam altitudinem excreſcens: ab eo facto ſabaticus appellabatur.

De fonte qui eſt apud Gratianopolim & aliis miris rebus.

Mirum quoq; dicere fontem debemus apud Gratianopolim gallicam urbem. Nam quāuis calentes aquas non habeat: tamen ſimul cum ipſis aquis flammas perſæpe emittit. duobus eodem loco temporeq; ſimul manentibus inter ſe contrariis elementis. In Lycia quoq; non ſine magna admiratione regio quæ epheſtion dicitur: herbido florenteq; ſolo terra ſi effodiatur ignes euomit: quibus nulla in parte flores: aut herbæ adurruntur uel decorem ſuum amittunt: ſicuti ad Lucillum Seneca ſcribit.

Non caret etiam admiratione fons in brithannia qui eſt in dioceſi lincolenſi intra Luntham & Norantonam urbes: quia experimento cognitū eſt: ligna in ꝓximis cæſa ſiluis: ſi in fonte demergantur intra annū lapides fieri

In regione quoq; ubi gothorum ſedes in ſeptentrione erat: fons eſt cuius experimentum a Federico primo factum Albertus cognomento magnus ſcribit: miſſa manuum ſuarum theca in qua ne falleretur ſignum ſuum in cera impreſſerat: cuius dimidia pars fonti immerſa in lapidem induruit: reliqua parte ſub corii ac ceræ ſpecie: ut ante erat remanente.

In gallia quoq; in paruo lacu iuxta oppidum qui lochis dicitur depræhenſum eſt arbores quæ in eum iam diu ceciderunt in lapides conuerſas.

Mille paſſibus a Seniſi oppido Lucaniæ in neapolitani regni ꝑte ea quā nunc baſilicatā uocant: fons ſalſis manat aquis. ad eum ſi quis acceſſerit nihil locutus neq; retro conuerſus: fontem puris clariſq; fluentem aquis inuenit. quod ſi ſecus dum proficiſcitur egerit: turbatum offendit fontem. Si uero ſeruatis quæ ad claram fontis aquam inueniēdam fieri oportere dicta ſunt. illuc profectus loqui coeperit: loquendo turbari fontem perſpicit. Sed quoniam de aquatilibus aquiſq; ſatis eſt dictum: nunc terreſtria attingemus quæ cauſam aliquam habent admirationis.

De inſulis quæ ortæ ſunt.

Vir magnæ doctrinæ magnæq; fidei Plinius affirmat Rhodum de-

liumque inſulas ortas eſſe: & præter eas nonnullas alias: ſed procul dubio trigeſima quinta ſupra centeſimam olympiadem inter cicladas Theram Araſiamq; cum ante non apparerent: emerſiſſe. Inde centeſimo atq; trigeſimo anno poſt inter eas hieram ortam alio nomine Antoniatem appellatam, ab ea haud longius duobus ſtadiis ipſius Plinii temporibus. M. Syllano. & . L. Balbo conſulibus Thiam emerſiſſe. Theram Seneca teſtatur a ſe uiſam: & præterea Conſulibus. Sp. Poſthumio albino. & Q. Fabio la beone haud longe a Sicilia ortam inſulam uulcaniam. Temporibus quoq; noſtris in cycladibus haud longe a centurino repente emerſit parua inſula in nauis magnitudinem, cuius facies haud alia q̃ terræ aduſtæ uidebatur.

Quod de natis repente inſulis dictum eſt mirum poteſt uideri: ſed nec minus eſt mirandum quod de naue refertur temporibus noſtris ideſt ſalutis anno quadringenteſimo ſexageſimo ſupra mileſimum in cuniculo per quē metalla effodiuntur centum brachiis ſub terram apud heluetiorum pagum bernam inuēta. in qua naui quæ maritimæ perſimilis erat. quod magis eſt mirum: cum ea pars alpium longe abſit a mari quadraginta hominum corpora cum ueliis effractis anchoriſq; inuenta fuerunt: quam rem plurimi graues uiri perſpexerunt: & nos ab iis accepimus qui in re preſenti fuere. Arbitrati autem ſunt nonnulli magni diluuii tempeſtate immerſam eam nauem temporis ſucceſſu aucta humo montibusq; ſepultam in ea profunditate manſiſſe in qua eſt inuenta. Alii per ſubterraneas aquarum uenas quæ per terræ concaua loca largius fluunt mari demerſam aliquo caſu nauem in eum locum perlatam. Ceterum ut cunq; res fuerit admirationis non mediocres reliquit cauſas.

De gemmis & lapidibus naturaliter ſculptis.

Quam multa alia fert natura quorum ratio nulla poteſt afferri. Inter hæc pyrrhi regis commemorabitur gemma: in qua nullo artifice ſculptæ: ſed adeo tenuibus ſegmentis ut pictæ uiderentur: nouem cum inſignibus ſuis expreſſæ erant muſæ cum Apollinis effigie media inter eas ſedentis.

Plinius quoq; temporibus ſuis ſcribit marmoreum lapidem ſectum in paro inſula in medio naturaliter ſculptam Sileni: ut ab antiquis pingebatur: effigiem oſtendiſſe.

Albertus item magnus affirmat Venetiis ſe regis caput diademate ornatum uidiſſe in marmore naturaliter nullius artificis opera expreſſum: in quo frontis pars imperfecta uidebatur. De alio item capite huic ſimili in urbe Mantua uiſo noſtris temporibus affirmatum eſt.

In agro quoq; placentino temporibus noſtris lapis allabaſtrites inuentus eſt: in quo poſteaquam ad leuitatem ſuam per artifices perductum fuit inter claritatem obſcuritatemque quam lapis præ ſe fert figura apparet:

mortui capitis humani. Item bergomi in maiori ſano in porphirite lapide qui ad baptiſterii ornatum eſt poſitus tanquam picta ſerpens in orbes circũ uoluta perſpicitur.

Cum mortales quidam quæ dicta ſunt: minime obſcure perſpexerint: quarum cauſæ in obſcuro latent: omittere nonnulla alia uideor non debere, æque abditarum cauſarum ad terreſtres res pertinentia. Prope urbem Gratianopolim in gallia italiæ propinqua uetuſta eſt turris quæ araneas nõ gignit: neq; aliam uene noſam rem, quin potius: ſi quid eiuſmodi in eam inferatur: ut experimento cognitum eſt: ſtatim emoritur. Idem in inſula niuerna: quæ nunc irlanda dicitur contigit, illius enim terram coriumq; natorum in ea animantiũ uenenoſæ beſtiæ deuitant fugiuntq;. expiendo enim homines didicerunt hæc animalia ſi in ancipiti ponantur: ut uel ea uel ignes contingant: in ignes ipſos potius ſe recipere: triclinium quoq; eccleſiæ aniciensis quæ uulgo de piu dicitur non ineunt uenefica animalia: neq; muſcæ: & ſi aliunde inferantur ſtatim mortem obeunt. quæ res admirationem tollit q̃d ueteres ſcripſerint romæ in herculis ſanum nec muſcas nec canes unquam ingreſſos.

De antro hieropolitano.

MIrum quoq; proter occultam eius cauſam eſt: quod de hierapolis antro Dion perhibet ſe uidiſſe. Nam cum mortiferum exalet ſpiritum: omnia in eo intereunt animantia: niſi quæ caſtrata uirilitatem amiſerunt.

De admirandarum uirium herbis.

QVæ ratio quoq; afferri poteſt de quarundam herbarum admirãda ui? de quibus prope terreſtria ſcribendum duxi. In iudea ad macheruntam urbem in ualle quæ brabra dicitur, denominata a ualle herba naſcitur: quæ ſanguinei coloris habet radices & noctu lumen præ ſe fert. neq; uero facile hominum manu conuelli poteſt: niſi cum mulieris ſanguine menſtruo aut urina attingitur. aliter enim contra uellentem niti ſeq; in contrarium retrahere uidetur. neq; tunc quidem niſi eius uitæ periculo qui extirpare quærit diuelli poteſt: niſi ſiquis manu de ea radice geſtauerit: aut circumfoſſa humo ita ut parum ſe radix teneat alligatus ei canis quod ſupereſt nitendo conuellat. Tunc enim in canem omne periculum euellentis tranſit. hac illi radice curari dicuntur quos immundi ſpiritus uexant: ita ut amplius eo malo non laborent.

Linum quoq; quod aſueſtinum appellant nonne uiſu admirandũ erat? Fertur in ultimo oriente naſci: cuius ea uis eſt: ut confecta ex eo tela in mediis ignibus poſita non comburratur Plinius quoq; ſcribit mappas ex eo lino poſteaq̃ uſus infecit: ignibus impoſitas combuſtis ſordibus ipſas incombuſtas in priſtinum candorem nituiſſe.

Iuxta ſirmium panonniæ urbem interdum in uitibus capreoli ineſſe reperti ſunt uere aurei: confectaq; eſt ex eo auro moneta: quod ipm multi preſtantes uiri temporibus noſtris uidere: ut illud negare nimium impudẽtis hominis habeatur.

De auibus animalibuſq; aliis admirandis.

Ad animalia admirandæ naturæ tranſituri a ſarfallis auibus incipiemus quæ a græcis pyrauſtæ nominantur. Hæ in Cypro in metallorum fornacibus inueniuntur: per medias flammas illeſæ uolant. & ſi forte longe ab ignibus auferantur paruo temporis momento intereunt. Res profecto mira huiuſmodi aues in uiolento qđ alia uiuentia omnia perimit: elemento uiuere.

In inſulis Niuerna: quam nunc ut etiam ſupra diximus: Irlandam dicũt: & orchade quibuſdam in locis: quæ mari alluuntur: arbores ſalicibus perſimiles naſcuntur: in quibus ortæ paruæ quædã pilæ paulatim creſcendo in aues anatum formam habentes effigiantur: roſtro ab arboribus pendendes: & cum ad maturitatis tempus peruenere: ſui ipſarum nixu arboribus excuſſæ in mare decidunt atque euolant: eas brithanni uulgo bernetas appellant: & quia ex auium genere non oriuntur: his quadrageſimali ieiunio ſale conditis homines ueſcuntur: ut ab his qui uiderunt certiores facti ſumus: neq; uero me latet Albertum magnum aliter ſcripſiſſe. Sed res tam multorum uirorum grauium teſtimonio qui hoc uiderunt probata eſt: ut minime dubia duci debeat.

Anatis mentio quæ facta eſt in mentem redigit mihi de ea aue rem mirandam: quam ego ſcripturus non eram: quia parum fidei habitura uidebatur. ſed adeo nota eſt: ut falſæ rei ſuſpictionem nullam accipiat. In ea galliæ parte quæ olim ſub uenetorum morinorumq; nomine cenſebatur: nunc brithãniã dicunt: prope urbem rhenes oppidum eſt mons fortis nomine: ubi maio menſe cum ſancti Nicolai ſolemnia celebrantur: a paruo lacu haud longe ab oppido ea hora qua uel miſſa uel ueſpertinæ orationes cantantur: anas templum init cum tredecim pullis: quæ poſteaq̃ aram circũdedit: ad eundem lacum regreditur uno pullorum quos ſecum ueniens duxit ſemper deficiente: neq; uero quo is ſe recipiat intelligitur: quod ſi quis ut rei experimentum faciat: aut quia rei nullam fidem habeat comprehendere: aut occidere temptauerit: confeſtim rabie corripitur: ac moritur aut grauem morbum ſubito incidit.

Quis fieri poſſe arbitretur? aut quas rationes afferre poſſit eius rei quæ a Geruaſio Tibelleſio aretalenſis regni mareſcallo ad Ottonem quartum ſcripſit. In lacu enim eius regionis monuit quoſdam piſcationi operam dãtes hieme multas ciconias ueluti mortuas rete in ſiccum traxiſſe: quæ tanquã ſimul iunctæ mutuo roſtra ano infixa habebant: & calefactæ uiuæ fuerunt

inuentæ.

In Lothoringia quoq; iuxta Methenſem urbem in quodam alio lacu ſalutis anno quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo ſupra mille ꝑmultæ aliæ ciconiæ ſimiliter inuentæ fuerunt: quæ in thermis calefactæ reuixerunt. Hæc autem res effecit: ut quidam ſub aquis abdere ſe ciconias putarent ea ratione moti: quod uſque in preſentem diem nec ſcriptum ſit nec ſatis intellectum: quo ſe ibides deſinente eſtate recipiant: cum tam multi apud græcos latinoſque fuerint: qui diligenter animalium naturam inueſtigarũt.

Cæterum ſi ſub aquis ciconiæ uiuunt: aliquo modo & ſpirandi & ſe alendi uiam habere uidentur. Sed de ingenti buffone in medio ſaxo inuento in athonis arce uerdunenſis agri: quæ ratio adduci poteſt? nam in ſaxo quod ut eo uterentur ædifficantes medium ſecuerunt: nulla ingreſſus ad ſpirandum alimentaq; accipienda ſigna apparebant: animalq; illud tamen in eo uixerat: quod a multis perſpectum fuit.

In latio quoq; ſimili modo Martino quinto pontifice ſerpens uiua in mẽdia petra cum ſcinderetur fuit inuenta.

Ad animalium predictorum quo modo uixerint rationem oſtendendã dici poſſet: ita creata: ut nullo cibo ueſcerentur: quemadmodum in cameleonte cernitur. Quod animal lacertæ perſimile eſt: niſi quod in maius q̃ lacerta excreſcit. hoc certe nullo alitur cibo: ſed aere tantum ueſcitur: quem aſſidue aperto ore ad ſe trahit: cuius generis permulta in Africa ſunt.

De his qui ſine cibo uixerunt.

SEd quoniam in ſcribenda Cameleontis natura mentio incidit de his qui ſine cibo uixerunt: hoc ipſum quod in brutis perdifficile uidetur: in homine fieri non poſſe putatur. Nam cum in homine cibi abſtinentia quartum aut ad ſummum ſextum diem non tranſgrediatur: ultra hoc tempus inediam perferre humanæ rationi conſentaneum nõ uidetur. Itaq; cum nonnulli inuenti fuerint: qui longe plus q̃ hunc quem diximus dierum numerum cibo caruerint: ut Eliam Moiſem ægyptiam Mariam preteream⁹: operæ precium uiſum eſt: eos qui hoc fecerunt attingere: ut intelligat᷑: q̃ magnæ ſint naturæ uires: phyſicoſq; permultos qui ſcire omnia ſibi perſuaſerunt: longe falli: indoctumq; uulgus propter ignorantiam ſæpe numero inter miracula numerare ea: quæ etſi raro fiunt: natura tamẽ producit. In quo etiam hoc beneficii erit: ut quanti doctrina ſit facienda intelligatur: quæ lumine ſuo a uulgo doctos ſeparat: facitque ut neque ceu alii indocti omnia mirentur: nec præda fallacium hominum ſint: qui fictis miraculis aluntur: nec ut uulgus in plano tanq̃ in confragoſa uia ceu caſuri: atq; precipites eant.

In germania in urbe Colonia Federico Secũdo regnante ſæpius quidã ab alienato ſenſu ſeptem ebdomadas cibo caruit: ſola aqua interdũ epota: cũ

Albertus magnus ratiſbonenſis epūs ut rem cognoſceret: diligenter eum obſeruaſſet: qui etiam mulierem quandam germanicam dies uiginti ſine cibo manſiſſe ſcriptum reliquit.

Item Auguſtinus cum Caſulano reſcriberet: affirmauit temporibus ſuis quendam quadraginta diebus ſine cibo uixiſſe. Alium quoq; Petrarcha ponit Venetiis idem feciſſe: a multiſq; eius rei experimentum fuiſſe factum.

Hoc etiam magis mirum eſt: quod Olimpiodorus platonicus ſcripſit Ariſtotelis qui rem uidit teſtimonio: fuiſſe hominem qui donec uixit: neq; manducauit unquam neq; dormiuit. ceterum in ſole manendo alimentum accepit.

In gallorum annalibus editum eſt: ſalutis anno trecenteſimo uigeſimo ſecuudo ſupra mille: in agro Tulenſi puellam fuiſſe duodecimum annum non ſuperantem: quæ triennium poſt ſumptam ſacram hoſtiam uixit nullo alio aut potu aut cibo ſumpto. & poſt id tempus ad conſuetam uiuendi normam rediiſſe.

His quoq; tēporibus Peruſiæ palumba interamnenſis annos nata uiginti eadem hoſtia nullo alio ſumpto cibo ſeptem annos uixit: id quod Innocentius octauus pontifex re quæſita diligenter inſpexit.

Fuit Eugenio quarto pontifice gallus quidam nomine Iacobus: qui in aula romana amanuenſis erat. Is graui ualitudine affectus cum in patriam rediſſet: hieroſolymitanam peregrinationem uouit. inde ergo Romam Nicolao quinto pontifice reuerſus magna eorum admiratione qui rem inſpexerunt dum obſeruaretur: nec bibere nec eſſe unq̄ inuentus eſt: iureq; iurando affirmauit ſe iam biennium ita uixiſſe.

Anno quoq; ſalutis q̄dringēteſimo ſexageſimo poſt mille: Nicolaus heluetius undreualdenſis poſt ſuſceptos ex coniuge quinq; liberos: cum haud longe ab oppido ſolitas iam ageret uitam: peracto quintodecimo anno ſine ullo potu ciboq; deceſſit: ueraq; inuenta fuerunt: quæ predicebat futura uitaq; prorſus auſtera fidem faciebat nihil ab eo de cibi ac potus abſtinentia fingi. & tamen Conſtantienſis epūs in cuius dioceſi is agebat: profectus ad eum ipſum locum ubi Nicolaus erat: diligenter rem perquiſiuit. inuentaq; palam litteris mandauit: qui ut de re certior fieret ſub obedientiæ imperio recuſantem parum cibi ſumere coegit. ob quam rem triduum grauiter ſtomachi dolore laborauit. id quod ipſe uereri ſe ante monuerat. Nec uero epiſcopo illi tantum: uerum multis quoq; principibus germanicis: gallis: atq; italis qui eo profecti ſunt: res hæc explorata fuit. Nos quoque cum his loquuti qui uiderunt: ac ſermones una ſeuerunt: rem extra ambiguum ponimus: preſertim quod de hac cibi abſtinentia diligentius quæſitum eſt. de qua ipſe parce loquebatur: remq; non miraculo. ſed naturæ tribuebat. Ceterum ut tandem huius materiæ finis fiat. Valerium quantum pro

ingenii imbecillitate fieri poteſt: imitantes in huius primi libri fine nõ de uno ut ipſe ſed de tribus draconibus loquemur. primum ſcribit poſſidonius ſe prope Damaſcum uidiſſe mortuum qui hominem in equo ſedentem deuorauerat: fuiſſeq; eius longitudinem ducentorum ac quadraginta pedum. De alio teſtatur ſanctus Hieronymus cuius longitudo quantum ipſe arbitrabatur quindecim cubitorum fuit: qui ægypti deſerta incolebat. Tertiũ Diodorus ſcribit uiuum in Alexandriam fuiſſe perductum Phtholomeo ſecundo regnante. cuius longitudo triginta cubitos ſuperabat.

De Polypo immenſo.

SEd quoniam maiores quoq; dracones inuenti fuerunt: de Polypo quodam ſcribemus cuius adeo ingens magnitudo fuit ut in genere ſuo alios omnes ſuperaret. Cum in hiſpania piſcatores qui tinnos condiunt: ſingulis noctibus aliquid iis quæ iam parauerant ſubtrahi animaduerterẽt: & proterea diligentius rem obſeruarent: nõ ſine ingenti formidine cum latratu ſuo canes ad rem inſpiciendam inuitarent: perſpexerunt uaſtam terribilemq; belluam ingenti ſpiritu brachiiſq; a ſe canes abigẽtem: ad quos defendendos accurrentes qui aderant uariis inſtructi armis: magno labore tandem feram confecerunt: cognoueruntq; Polypum eſſe: qui eiuſmodi cibi auidiſſimus ſupioribus noctibus qđ piſcatores deeſſe querebantur rapuerat. Huius belluæ caput immenſum horrẽdumq; fuit: quo Lucius Lucullus qui illud inſpexit: putauit quindecim amphorarum: quæ nunc in nauticis rebus bottæ dicuntur: menſuram contineri: brachia autem ingentia adeo ut uix hominis complexu cingi poſſent internodiaq; crurum magnæ ollæ amplitudinem complere. id autem quod in miraculi teſtimonium ſepoſitum fuit ſeptingentarum librarum pondus exceſſit.

De Priſcis Inſtitutionibus Caput primum

SEcundum librum auſpicaturi de antiquis moribus ac inſtitutis ſcribemus. nonnulla etiam recentiora addemus: quæ fortaſsis haud parum a ratione uideantur abhorrere: cum eorum contemplatione in quibus uirtus ac bonitas eſt: corrigere noſtra quæ mala ſunt poſſimus.

De Romanis ſponſis.

NOuæ nuptæ apud priſcos romanos maritorum domos ingreſſuræ in primo limine Caiam Ceciliã alio nomine Tanaquilem nuncupatam ſemper nominabant: quæ Tarquinii priſci romani regis uxor foemina fuit pudicicia atq; omni uirtutis genere inſignis: ut dum eam nominarent imitari mores eius meminiſsent: poſtpoſitis quoq; aliis ornamẽtis colus ſuſuſq; eis præferebatur. His enim inſtitutis Marcias. porcias. atq; Lucretias romani pepererunt.

De Iudeis.

OPtimus quoq; iudeorũ mos ille erat: quo in tribu ſua deligere mulieribus ſuis uiros cogebantur. hiſq; in primis quas bonorum hæreditas ſequebatur. alienis enim opibus alienas locupletari tribus iniquum ducebant. At nunc infoelicia tempora noſtra in hoc quoq; quantum a prudentibus degenerauere? Sordent inter ſuos nuptiæ: & ſpretis contribulibus ſuis ptas magno ſudore atq; ſanguine opes a ſuis ad barbaras quoq; gentes tranſferunt: nec ante malorum conſiliorum poenitẽtia ſubitq; exhauſta gente ſua: tum cum poenitentiæ locus non eſt: palam perſpiciunt: maritos non uirtutem ac genus in huiuſmodi nuptiis ſed opes ſpectauiſſe.

De babiloniis.

QVanta prudentia babilonii matrimonia ſua tractabant? quotannis enim ſtato die locoq; puellas ſuas uiro maturas congregabant: forma preſtantiorem plura offerenti deſpondebant: deformiorem autem minore dote accepturo nuptui dabant: dotemq; ex accepta in formoſioris collocatione pecunia pſoluebant. Ita ex formoſioribus deformium dos parabatur. diteſq; precio formoſarum matrimonia nanciſcebãtur: minuſq; formoſæ in quibus ambitionis etiam minus eſſe debet ſine cuiuſq; iniuria ad tenuiores thalamos tranſibant.

De gallorum conſuetũdine circa matrimonia.

HAud malus gallorum is mos erat : quo in locandis matrimonio puellis utebantur. Nam ne proter ingratum matrimoniū puellæ parentes incuſarent : parata magno inuitatorum numero cena uirgini permittebant ut ex inuitatis maritum ſibi deligeret. electionis autem illud ſignum erat : cui ipſa ante alios aquam manibus dediſſet.

Item de gallis.

SOlebant etiam contracto matrimonio agere : ut mariti tantūdē de fortunis ſuis acceptæ doti cumularent : fructuum quoq; qui inde percipiebantur ratio a uiro uxoreq; ſimul querebatur : ut ſuperſtitis illud totum eſſet : quod ſimul cum capite coactum inueniretur : Ita enim facta inter uirum uxoremq; par condictio: plus amoris retētura in matrimoniis putabatur.

De Lacedemoniis.

APud Lacedemones grauis pena iis conſtituta erat : qui nunq̄ uxorem duxiſſent : aut qui ultra communem morem ducere diſtuliſſent : grauiore etiam mulctabantur ſi qui maiorem ſequuti dotem ex aliena tribu duxiſſent, quando in ſua probatis moribus inueniſſent

De brithānis qui Scoti dicuntur.

HAc cura in brithannia populi : qui nunc Scoti nuncupantur carere iuſſi ſunt. Si quidem Hieronymus ſcribit fœminarum communem eos habuiſſe uſum.

De Leptitanis.

APud Leptim Africæ urbem ſcribit hunc fuiſſe morem: ut q̄uo die noua nupta primum in mariti ædes ueniſſet : a ſocru mutuo ollā peteret. Socrus autem eam negaret: ut a primo ipſo die quæ ſpōſæ erant : ſocrus ſuas ferre diſcerent.

De germanis.

SOlebant apud germanos qui mariti uellent fieri : uxores dotibus cōparare: id qđ temporibus quoq; noſtris ueteres meminerūt apđ celtiberos in pyrreneorum parte quam biſcaiam nunc dicūt uſitatum fuiſſe.

De Lituanis.

IN Lituania quæ germaniæ pars eſt : fœminæ in magna fortuna conſtitutæ palam alere multos iuuenes ſolent : quos matrimoniorum adiutores uocant : palamq; ſecum eos cubitum ducunt: neq; tamen ob id uiris licet concubinas habere. Stultos profecto homines qui ꝓnum per ſe neq; in libidinibus unq̄ defeſſum fœminarum genus : hac licentia certi nihil in matrimoniis relinquere permiſerunt.

De Erulis & Indis.

PLus honeſtatis fœminæ apđ Erulos habuere : dū ſedes trāſdanubium is populus incoleret : quoniam iuxta maritorum ſepulchra

uxores ſemper ſuſpendio uitam finiebāt: quod etiam magis mirum uidea
tur cum earum uiri adeo impudice agerent: ut in beſtiis quoq; cōmiſceren
tur: & ſenio confectos ſi aduerſa ualitudine laborarent: ne eos alendi onere
grauarentur occiderent. Indorum quoq; coniuges uſq; in preſens tempus
hunc ſeruauere morem ut in maritorum rogo comburrerentur: quod non
ueteres ſolum recentioreſq; hiſtorici tradunt uerum etiam ab iis affirmatur
qui in india per hæc tempora fuere.

De romanis conſulibus.

MOs erat romanis conſulibus lictoribus ac faſcibus per uices uti: quiſ
q; menſe ſuo his utebatur. utendi autem principiū is faciebat cui
in bello mortuus eſſet filius: aut cui uxor eſſet etiam ſi iunior habe
retur: ſi alter quanq̃ ſenior uxore careret.

De ueteribus hebreis Zelotypis.

ILla quoq; miranda commemorandaq; uidentur inſtituta eſſe: q̃
longo tempore iudei ſeruauerunt: cum adulterii ſuſpectam ha-
berent coniugem. Ad ſacerdotem enim eam perducebant: qui
oblato iuſiurando membranam ſacris uerbis conſcriptā aqua lauabat adeo
ut inde ſacra uerba delerentur: conſperſaq; muliere pauimenti aut parietū
templi puluere preſente uiro huiuſmodi aqua eā potabat. Mira profecto
res: nam ſi adulterii crimine carebat: ualidior inde mulier abibat. qd̃ ſi pec-
caſset hydropiſi corripiebatur: uenterq; eius marceſcebat. uerum quia ſatis
de matrimoiis eſt dictum: nunc ceu ab arbore ad fructum ita a matrimo-
niis ad liberos tranſibimus.

De Romanis.

ADeo ueteres romani magni ſemper in liberos paternū ius fecere ut
regum temporibus patri filios bis uēdere ꝑmiſſum eſſet niſi ei pater
uxorem dediſſet: aut ultro ducere uolenti aſſenſum preſtitiſſet.

De Athenienſibus.

COntra haud immerito Athenienſes utebantur: ut filius qui artem
aut alicuius induſtriæ genus a patre non didiciſſet: minime in ne-
ceſſitate parentem iuuare cogeretur.

De iiſdem.

AEq; etiam ſpurios parentum iuuandorum obligatione liberarunt
quod non ut filios procrearent. uerum ut uoluptati operam darent
ſe cum huiuſmodi filiorum matre miſcuiſſe pater putari poterat.

De Hebreis.

QVam Seuere apud hebreos crimen non pulſati tantum uerum
etiam maledicti patris uendicabatur? Nam qui ita male de pa-
rentibus meriti eſſent niſi prima parentum admonitione corrige-
rentur: furcarum ſupplicio mulctabant.

De ægyptiis.

AEgyptii mulctare parentes a quibus cæſi eſſent filii non ſolebant: parum enim cõuenire uiſum eſt ut is qui filii uitæ cauſa fuiſſet ob filiorũ mortẽ ipſe uita priuaretur: Triduum autem continuum circa filii mortui corpus eum habebant. Nam ita & doloris magnitudine quam filii preſentia augebat: & perpetratæ mortis poenitentia eum ſatis ex cruciari poſſe arbitrabantur.

De ueterum pontificum electione.

VEteres pontifices cum a populis quorũ curã geſturi erant eligerent: expimento ipſo cognitum eſt enixe ſtuduiſſe: ut boneſte uitam ducerent. Manans enim de eorum modeſtia in populos fama: gratiores ipſos faciebat: ſi quidem multitudinis non imperitæ iudicium frequentius rationi obſequitur. Id ita eſſe res ipſa oſtendit: cum Gregorius: Ambroſius: Leo & Zacharias proter uirtutem q̃q̃ inuiti ad pontificatum euecti fuerint: uirtutis enim ac doctrinæ opinio quam re preſtiterunt: populos ad id impulit. Contra autem quos principum fauor & gratia promouet uiros impuros et ſcelerum omnium miniſtros: qui doctis & modeſtis uiris preferuntur ꝓ bonitate ac doctrina impudiciciã atq; malorũ omne genus ſpirare cõſpicimus

De modeſtia ueterum ſacerdotum in ueſtitu.

QVanto etiam melior erat uſus: cũ põtifices ac ſacerdotes noſtri pari ueſte cum aliis: ceterum forma grauiores præ ſe mores ferente utebantur: qui ſecularium negotiis ſe nõ immiſcebant: neq; iis opibus templa locupletare querebant: quæ ſpoliatis melius reſtituerẽtur. Quæ res Ambroſium mouit: ut iis qui a ueteri modeſtia diſceſſerant: haud iniuria diceret: tum ſacerdotes aureos fuiſſe: cum ligneo calice ſacrificarent. In preſentia autem ligneos factos poſtq̃ aureis calicibus uti coeperunt: omnis enim ſacerdotum luxus a Silueſtro coepit: cum a Cõſtantino auguſto: a priſca modeſtia: pauperieq; ad opes euectus: huius ambitus & cupiditatis qua nunc ætas noſtra laborat: ex ſe ſemen protuliſſe uiſus eſt. Inde ſacerdotes etiam ad imperia accenſi. De iis ſenſiſſe uideri poteſt Chriſtus: cum phariſeos taxauit: cum dillatationem & primos in cõuiuiis accubitus: cum magiſterii nuncupationem atq; inſuper earum rerum imperia quæ inſupportabilia ſunt: quæ ne digito quidem ipſi attingere uolunt: impropauit. Quid enim noſtri temporis ſacerdotibus cum a recta uia aberrant: cõfecta aureo ornatu diademata: ueſtiumq; immodicarum ſirmata: quæ ſine aliena ope trahere nequeunt: ſtudium quoq; principalis nominis: ſanctiſſimæq; appellationis: Item pedum deoſculationes etiam a regibus & auguſtis factæ non ne iuſte obiici poſſunt: cum prima nomina a ſatis humilibus primordiis incepta in militarem atq; tyrãnicam poteſtatem tranſtulerint. uerum ne longius progrediamur iis reprehendendis quæ principum ignauia diu ferendo incorrigibilia effecit: ad uetera exempla iis meliora tranſibimus.

De maiorum ſupplicationum origine.

SI primorum ludorum originem a romanis uoto ob grauem peſtẽ ſtabilitam: q̃q̃ a uero dei cultu remotam inter ueteres ritus annumerandam eſſe Valerius multæ doctrinæ atq; prudẽtiæ uir duxit: quanto nos utilius cenſere debemus chriſtianarũ ſupplicationũ primordia oſtendere a ueteribus pontificibus noſtris modeſtioribus quidem q̃ romani eſſent: ceterum non proter minus ſceuam cauſam inſtituta? Nam cũ urbem romam peſtis acerbe uexaret Gregorius primus ro. pontifex ſupplicationes quæ maiores dicuntur & ſex Kl. maias celebrari etiam nunc ſolent: inſtituit. cum ante Mamercus Claudianus uienenſis epus: uir morum ſanctitate clarus minores in gallia ſalutis anno quinq̃geſimo octauo ſupra quadringenteſimum ordinaſſet: quæ triduo ante domini aſcenſum educuntur: quo tpe rei atrocitate territis gallis in ipſo meridie lupi feræq; aliæ urbes ingreſſæ in homines craſſabantur. quotidieq; aut tellus moueretur: aut de cœlo tacta loca uel ruerent uel comburrerentur. quibus malis in gallia romæq; per hæc remedia finis putatur fuiſſe inuentus. Quam ob rem poſtea a Leone tertio ro. pontifice in aurelianenſi concilio per uniuerſam eccleſiam huiuſmodi ſupplicationes ſtabilitæ fuerunt.

De harum ſocietatum origine qui in ſe flagellis agunt.

NOn etiam ab re uidetur eorũ oſtendere originẽ: qui ſe ipſos palã flagellis cedunt: q̃q̃ id a ſecularibus ageretur: & ſupplicationũ miniſtri ſacerdotes eſſent. ut autem terræmotus peſteſq; ſupplicationum cauſa fuere ita cædes malaq; q̄bus populi ob factiones uexabant̃ ſe palã cedendi morẽ induxerunt. eiuſq; rei puſiæ q̃tũ a ſeq cõiectura poſſimus: initiũ eſt factũ: ultro citroq; cõmeantibus populis umbilico tenus nudis flagello ſe lacerãtibus: q hymnos canebãt atq; dei clamoribus ſuis miſericordiã implorabant. cũ hæc religio etiã in mediis hoſtibus priuatim publiceq; incolumitatẽ preſtaret: adeo omnium mentes cœperat: eoſq; magis qui ab initio morem hunc ludibrio habebant. Itaq; omnem Italiam ea res comprehendit: & ſi uero hæc conſuetudo ſalutis anno ducenteſimo ſexageſimo ſupra mille ſicuti candidatorũ ritus anno nonageſimo nono: qui ſecutus eſt: cœperit: tamen ad hæc tempora durauit oblitterato more quo prius in alienas urbes mutuo ſe conferrent. Sed iam ad externa redeamus.

De ægyptiorum regibus.

AEgyptio regi peracto ſacrificio ſacerdotes quotidie hominum qui uirtute excelluiſſent exempla legebãt: ac deinde p̄ſentis regis laudatis uirtutibus ante omnia clementiam eius extollebant.

De eiſdem.

AEgyptiis regibus domi nec ſerui nec uili fortuna homines miniſtrabãt. Sed ſacerdotũ liberi: uirtuteq; inſignes uiri: q uigeſimũ

annum tranſcenderent: ut horum conſpectu moti a ſcelere atq; intemperantia continerentur.

De ægyptiorum iudicibus.

EX eius collo qui inter ægyptios iudices primarium obtineret locum numinis imago pendebat gemmis & auro confecta: quod numen ipſi ueritatem nuncupabant. hoc enim ſigno oſtendebant iudicis cordi omnq; ueritatem ineſſe ſemper debere: & cum conſpicerent eam omnibus præferre rebus oportere.

Item de ægyptiis.

COgebant quotannis omnes apud magiſtratum nomen & artes ſuas profiteri: & quos mentiri aut turpi queſtu uiuere inueniſſent morte mulctabant.

De Romanis cenſoribus.

HAud ualde erat diſſimile id quod a romanis agebatur: electos enim duos inſignes uirtute ciues morum magiſtros ſine prouocatione conſtituebant: qui intemperanter dicta factaq; ſeuere notabant neq; uero mirum uideri debet: ſi cum hac diſciplina uterentur alios uirtute preſtiterunt.

De Priſcis Romanis.

HAud aliam ob rem Plutarchus ſcribit priſcos romanos inſtituiſſe ut ſecuribus quæ præferebantur magiſtratibus: uirgarum alligarentur faſces: niſi ut dum faſces ſoluerentur magiſtratui ſpacium cogitandi daretur: ne iratus ea fieri imperaret: quorum poſtea eum fruſtra poeniteret.

De Aurelio Alexandro imper.

LOnge omnes romanorum ritus iuſticia atq; prudentia id anteceſſit quod facere Alexander Sceuerus conſueuerat: qui in albo palam nomina eorum edebat: quibus gerendos magiſtratus erat demandaturus: ut omnibus liceret eorum uicia palam facere affectis ea pena delatoribus: ſi obiectum crimen non probaſſent: quæ accuſatis debebatur: ſi obiectum crimen uerum eſſe inueniretur. his autem qui probabantur: ueſtes: argentea uaſa: ſeruos ac concubinas commodabat: ut per hæc adiuti in magiſtratu pro maieſtate romani nominis laute uiuerent: neq; inopia aut libidine: quæ ſæpe a recto calle hominum mentes auferunt: ad rapinas aut adulteria conuerterentur. Quam longe hoc melius agebatur? q̄ his temporibus cum ſubtracto magiſtratibus ſalario promiſcue omne rapinarum & iniuſticiæ genus permittitur. quod ſi quis pro ſcelere mulctatur: mulcta principes locupletantur: & non ſpoliatis quod adeptum eſt: reſtituitur. Ceterum quoniam ciuiles adminiſtrationes ſatis attigimus tempus eſt ad militaria tranſeundi.

De fecialibus & patrepatrato.

CONſueuere ueteres romani nō niſi laceſſiti bellum inferre: præmiſſo ſemper feciali aut patrepatrato: qui erreptas res ab hoſtibus repeteret: aſſignatis ad reſtitutionem triginta diebus: niſi ſi forte armis ipſi peterentur. quod ſi intra præfixum tēpus res reſtitutæ non eſſent: non ante tamē in hoſtilem terram arma proferebantur: q̄ per fecialem hoſti bellum indixiſſent. longe enim pluris rite iuſteq; ſe feciſſe: q̄ ullam rei bene gerendæ occaſionem faciebant.

Item de Romanis.

ROmanis mos erat neminem ſuorum permittere aduerſus hoſtē pugnare: quemadmodum ſenior Cato ad filium ſcribit: niſi prius ſacramento addiceretur: id autem agebatur: ne quis niſi coactus ad alios perdendos ire uideretur. & ut ducibus quibus addicti erant ſi ex acie fugiſſent morte eos: quia contra iuſiurādū egerant mulctandi ius eſſent.

Iterum de Romanis.

ILla quoq; conſuetudo prudentiæ plena erat: qua romani manipulos: aut cohortes: quæ timore uel negligentia ordines reliquiſſent: aut in exercitu ſediciosæ fuiſſent: ſorte ex eis delecto decimo quoque capitali pena mulctabant. Ita enim omnium timore: quibus illud imminebat ſupplicium: & tam paucorum morte militarem diſciplinam ſeruabāt.

Item de Romanis.

UT puniendo Sceueri: ita iis qui bene per uirtutem meruiſſent ornandis romani minime reſtricti fuerunt. nam confecto prœlio poſteaq̄ duces in eos animaduerterant: quos in prœlio præ ignauia aut quia non paruiſſent male uiderant rem geſſiſſe: tum eorum laudes qui bene pugnaſſent pro cuiuſq; uirtute celebrabant: ut duplici aculeo laudis atq; ſupplicii cum excitarentur ad omnia milites pericula promptiores firmioreſq; redderentur.

Iterum de Romanis.

ANte omnia autem in ſeruandis ſuis q̄ hoſtibus perdendis diligentiores: eum qui in prœlio ciuem ſeruaſſet ciuica corona donabāt: quæ querna fronde conficiebatur: quia paſſim inuenta quercus facultatem prebebat publici honoris ſtatim in illum conferendi qui eo ſe dignum preſtitiſset: & in rebus gerendis oblatus honor alios ad ſpem eandem accendebat: fronde autem & non auro huiuſmodi ornamentum dabatur ne pluris aurum q̄ humanū ſanguinem: aut laudem quæ ex uirtute profici ſceretur facere uiderentur. Adeoq; hic laudis amor patriæq; charitas ueterum inſedit animis: ut nemo apud eos inuentus fuerit: qui ciuicæ frondis honorem auro permutare uellet.

Iterum de Romanis.

Militaris diſciplinæ cura quam diligenter romani ſeruauerint ab eorum exemplis abire me non patitur: equitibus enim obeſi uaſtiq; corporis ut eos ignominia notarent: equos adimebant. Nam cum ſe per crapulam patriæ inutiles feciſſent: publico quoq; patriæ uoluerunt honore carere.

Iterum de romanis.

ILla inter militares animaduerſiones haud minima habebatur: cum ex ignauorum brachio ſanguis hauriebatur. Nam p hunc modum ſparſo ſanguine quem pugnando effundere metuerant: palam fieri eorum ignauia putabatur.

Iterum de romanis.

LAudandus quoq; in romanis mos ille erat: quo renouari prohibebantur hoſtium ſpolia: poſteaq̃ longo æuo conſumpta inuenirentur: odium enim quod ſtantibus ſpoliis retineri uidebatur: tempore cum ſpoliis ipſis deleri curabant.

Iterum de romanis.

NE illa quidem in eis conſuetudo laude ſua caruit: ut omnes qui pedibus militarent pallum ſuum ideſt ualli partem ferret: quo ſemper caſtra munirentur. perſæpe enim eo munimento magnam hoſtium uim arcuerunt: quam immunitis caſtris non ſuſtinuiſſent. Quanto enim hoc ſapientius? quam quod noſtrorum temporum milites ſolent: qui dum laborem deuitant ſine munimento poſitis caſtris ingentes ſæpe clades accipiunt.

Iterum de romanis.

VT in milite fides augeretur: & iis quos alea uel aliud malum profuſiores faciebat frenum poneretur: Quidam enim in his penſi nihil habentes ſæpe euertuntur: omnium congiariorum dimidiam partem ponere apud ſigna militem cogebant: ubi decem ſaccis pro numero cohortium quibus legio conſtabat: ſancte in maiores militum ipſorum uſus cuſtodiebatur. Qui mos ſi his temporibus ſeruaretur: tranſfugarum minor eſſet numerus: multiq; alii qui ſæpe in ganeis aut alea omnibus quæ militando acquiſiuerunt conſumptis: cauponas exercent: aut rebus deſperatis ad heremum confugiunt: ad ſenium perducti honeſte iis alerentur. quæ iuuenes militando pepererunt.

De Germanis.

ADeo indecorum penes priſcos germanos putabatur in acie ſcutum amittere: ut cui hoc contigiſſet: publicum conſilium ineundi ius auferrent: atq; ubi ſacra fierent intereſſe prohiberentur: qua ignominia multi cum premerentur: mortem manu ſua ſibi conſciuerunt.

Iterum de Germanis.

TAntum erat apud germanos armorum ſtudium & amor: ut nūq̄ uel ad conſilium uel ad diem feſtum niſi armati conuenirent. In conſiliis autem aſſenſum ſuum armorum crepitu declarabant. Itaq; mirum uideri non debuit: ſi diu libertatem ſuam ſeruauere: qui tum demum a romanis bello uicti ſunt. cum per diſcordiam qui uirtute non cedebant: impares facti fuerunt. horum mos quidem laude dignus. ceterū non tam probandus qui ſequitur.

De Carinthiis.

IN clarefurcio Carinthiorum ſolent iis quos furti ſuſpectos habent haud diligenti inueſtigatione prius facta in furcis ceruices frangere. Triduo autem poſt inquiſita re per iudicem: ſi uere furtum feciſſe quo arguebantur inuenti ſunt: furcis appenſos relinquūt. Quod ſi innoxii fuiſſe iudicantur: a furcis detracti impenſa publica cum honoris præfatione ſepeliuntur.

Iterum de Carinthiis & aliis.

NOuus quoq; ritus is uidetur: quo principes qui Auſtriæ cognominantur uti ſolent: cum primo poſſeſſionem ineunt Carinthiorum ducatus: illis enim Carinthii parent: neq; tamen hoc ab re fieri uidetur: nam haud longe ab oppido quod ſancti Viti dicitur: in conualle ubi adhuc reliquiæ conſpiciuntur ingentis urbis: cuius nomen de uiuentium memoria excidit: magnum lapidem qui illic eſt erectus quo die Auſtriæ princeps ad ineundam ducatus poſſeſſionem uenturus eſt. Ruſticus ſorte in ea gente delectus conſcendit: mediuſq; inter macilentos bouem atq; equam magna ruſticorum manu ſeptus conſiſtit. In uallem autem deſcendit Auſtriæ princeps ruſticana amictus ueſte: quem permulti eius regionis principes armati cum ſignis ambiunt. Inter quos Goritiæ comes primarium obtinet locum: ruſticus a longe uenientem principem conſpicatus: ceu admiratione captus liburnica lingua: qua illi utuntur: aſtantes alios ruſticos rogat: quis ſit is qui tam ſuperbo inceſſu atq; apparatu ad ſe ueniat. Illi aiunt regionis ipſius principem eſſe. Iterum ruſticus petit an is æquus ſit iudex: communem patriæ ſalutem curæ habeat: liber an ſeruus ſit: ſi honore dignus: & ſi rite chriſtianus. Quæ omnia cum aſtantes affirmarint: iterum rogat quo iure is a lapide ſe uelit abigere. Ad hoc tunc Goritiæ comes iam factus uicinior reſpondet. abigere te uult datis ſexaginta aureis nummis: hiſq; animalibus quæ circū te ſunt: te cum familia tua onerū immunitate donato: ultra principales ueſtes quas depoſuit. his auditis ruſticus leniter percuſſa principis maxilla monet. ut iuſtus eſſe uelit. acceptiſque animalibus quæ iuxta erant domum reuertitur. Princeps autem ſaltu ſe in lapidem recipit. ſtrictum uibrat enſem. atque omnibus qui petierint iuſticiam ſe miniſtratu

rum pollicetur: & deſcendens inde templum ingreditur: principaleſq; ueſtes atq; officium reſumit. poſtea peracto conuiuio in pratis tribunal ad audiendos populos conſcendit.

Hodie in gallia ubi tam ingentes opes ſunt: dum regnum ineunt reges ueſte amiciuntur in ueterem germanicum morem formata: quam in hunc uſum religioſe ſeruant: ſicuti in panonnia diadema quod ſancti Stephani quondam eorum regis fuiſſe arbitrantur. alio enim creatum regem inſignire nefas putant. Id declaratum fuit in Vladiſlao: qui etiã Poloniæ regnum habuit: nam cum hoc diadema penes Federicum tertium eſſet: diu coronationem diſtulit: id quod ſex annos etiam egit Mathias coruinus: adeo penes multos antiquarum conſuetudinum religio ualet.

De Gallis.

HAud caruiſſe feritate ea apud gallos conſuetudo uiſa eſt: cum bella ſuſcepturi armatam iuuentutem edicto ad conſilium uocarẽt: ultimum enim ad conſilium profectum diuerſis cruciatibus perdebant.

De Cattis gente germanica.

AB humanitate Cattorum quoq; abiiſſe mos in germania putatus eſt: apud quos nefas erat barbam ponere aut capillum ſecare: aut alio modo exornari: niſi ante ex proelio occiſi a ſe hoſtis caput retuliſſent. Nam ignominiæ in qua prius fuiſſe putabãtur: eiuſmodi facto facere finem exiſtimabantur.

De ueteribus Indis.

CRudele etiam ueterum Indorum inſtitutum: etſi forſitan ad uictoriam non inutile erat. Nullum enim in exercitu preda impartiebantur qui occiſi hoſtis caput non retuliſſet.

De iiſdem.

ILla eorundem Indorum non minus utilis: & quæ magis ad humanitatem accederet: conſuetudo uiſa eſt: per quam bella gerentes hoſtium agricolas inuiolatos ſeruabant: ſtultum enim eſſe dicebant: eos ledere qui ut frugifera humus eſſet labore ſuo curabant: ſiquidem & in bello parti utriq; fruges neceſſariæ eſſent: & inclinante ad alterutrum uictoria qui ſupereſſent fructus cum cæteris rebus in eius ditiõe futuri eſſent qui uictoria potiretur.

De Iudeis.

OBſeruare iudei quoq; hoc ſolebant ut in urbium obſidionibus frugiferam arborem nullam uiolarent.

De eiſdem.

ANteq̃ manum cum hoſte iudei cõſererent: publico edicto faceſſere ab exercitu cogebant ſponſos qui nondum uxorem domũ

duxiſſent. Item qui uineam plantaſſent: ſed nondum ex ea uinum bibiſſent. Item qui ceptam domum non expleuiſſent: iis ignauos quoq; & timidos omnes addebant: ne illos incoatarum rerum deſideria. hos autem ignauia ita caperet: ut male rem in proelio gererent: atq; ea re: fortes audacesq; terrerentur.

De brithannis qui nunc Angli dicuntur.

QVantum laudis ſecum is iudeorum mos habebat: qui dictus eſt: tantum feritatis atq; ſtulticiæ brithannorum conſuetudo: quæ usq; ad Seueri imperatoris tempora: & fortaſſe ultra etiam: quanq id non legatur: perdurauit. In proelia enim nudi proficiſcebantur arcu tantum aut ſcuto lanceaq; armati: herba glaſto ora corpuſq; infecti: ut hoſtibus trucior eorum eſſet aſpectus.

De iiſdem.

STultum pariter atq; crudele illud erat qd incolæ eius inſulæ ſeruabant: quæ iuxta brithãniam olim mona: nunc Huich nuncupatur. Deos enim ſuos captiuorum ſanguine placabant: quos ante aras pro uictimis himolare conſueuerunt: donec romani per Suetonium Paulinum ſub Nerone ſuperatos: ad mitiorem cultum redegerunt euerſis templis combuſtiſq; ſiluis ubi ea ſacra peragebant: nunc relictis barbaris ad noſtros tranſeamus.

De Alberico barbiano Lugi comite.

ALberici barbiani ſingularis uirtus inter ea præcipue cõnumerari debet: quæ in antiquis maxime laudata fuerunt. Nam cum eius ætate non niſi barbaro milite bella apud Italos gererentur: id qd in foedam ſeruitutem Italiã redegerat. primus ipſe itali generis armare homines coepit in eum morem: qui nunc habetur: perſecutuſq; barbaros omnes italia expulit. cum autem amiſſa militari diſciplina: artes quoq; quæ ei coniunctæ ſunt in deſuetudinem ueniſſent: decoctoq; iuxta primorum ſeculorum morem corio arma conficerentur: uſum reſtituit ferro ea cõficiendi: Itaq; equeſtrẽ militiam: quæ nunc habetur: non reſtituiſſe tantum uerum etiam inueniſſe ac uerus ipſius parens dici poteſt.

De Italica conſuetudine.

VEterum italorum mos erat non aſpernandus: apud quos quanq in bello barbarorum equites adhiberentur: tamẽ totius exercitus robur ro. ciue italoq; homine conſtabat. in quo dupplex erat utilitas: et quod ſui generis homines armorum dediſcere uſum non permittebant: ac proterea ſumma rerum barbarorum arbitrio fideiq; non credebatur: & cum e ſuis maior pars exercitus conſtaret: ſoluendis ſtipendiis ad alienos pecuniam ſuam non transferebant. Item cum claſſes ad bellum ornarent: ſorte ciues ſuos in eas deligebant. Quæ conſuetudo

cum ætate noſtra exoleuerit: deſideſq; atq; ignaui depoſito armorum uſu omnium italicarum urbium ciues facti fuerint: nulla tam potens ciuitas eſt: quæ uel mediocris exercitus uim ſuſtinere diutius poſſit. Quam ob rem ſi quod nuper uidimus: & nunc etiam magis inſtare uidetur malo Italiæ fato: tranſalpina manus aliqua numero potens in eam deſcendat: cum qui in Italia ferre arma poſſunt: uix ob paucitatem eius cōſpectum laturi uideãtur: quis niſi deus iam obſtare poſſit ut de omnium ſalute nedum de dignitate actum non dicatur? in hæc igitur mala nos ciuium luxuria deduxit: ac multo magis qui in Italia rerum potiti ſunt: quos partim auaricia: partim alienæ uirtutis formido eo impulit: ut nihil ſibi tutum niſi in teſauris atque exarmatis Italis hominibus arbitrarentur. hoc idem malum ad ea tranſiit: quæ naualibus bellis p̄ſtare Italia poterat. in quo ne uetuſtiora repetamus Venetiæ atq; Genua urbes ſatis documento his temporibus eſſe poſſunt. Nam quanq̃ imperium terra latius extenderint: quam cum olim inter ſe bello decertarent: tamen conſtat nunc ab eis tot neq; onerarias naues: neq; triremes in bellicum uſum inſtrui poſſe: q̃ tunc: cum minore imperio inter ſe diſſiderent: quod malum non aliunde ortum eſt: q̃ a ciuium deſidia: quibus adeo militaris labor eſt grauis: ut nunc ne pecunia quidem comparari in belli uſum homines ualeant.

Item de Italis atq; Carrotio.

COnſueuere quoq; Itali imperantibus Ottonibus ac Federicis germanis magna ex parte in proeliũ militaria ſigna carris infixa d̄ferre: fortaſſe ob eam cauſam: ut in fuga difficilius ſeruari poſſent. In quibus cum grauior militaris infamia ſi amitterentur couſiſteret. effugiendi dedecoris neceſſitas conſiſtere in proelio milites cogeret.

De primo tormento quod bombardam uocant.

VEtus romani populi in oppugnationibus induſtria: archimedis quoq; ſingulare in conficiendis machinis ingenium: quod in tuẽda Siracuſarum urbe dum eam Marcellus obſideret: maxime oſtenſum eſt: nunq̃ tam promptum neq; rebus gerendis adeo aptum tormenti genus inuenit: q̃ tempora noſtra habuerunt. Huius inuenti primũ germani honorem ferunt. quo Veneti in Italia ante alios apud Clodiam urbem aduerſus genuenſes uſi dicuntur: & ſi nonnulli quoſdam alios primo eſſe uſos aſſerant: quod ut uerum ſit. haud multo ante fuit. huius generis tormentorum adeo poſtea uſus atq; induſtria creuit: ut Carolo ſeptimo in gallia regnante cũ is oppidum Cari burgi nomine ad mare poſitum oppugnaret: quod in brithannorum: qui nunc Angli dicuntur: poſſeſſione erat: galli cum perſpexiſſent urbis partem maritimam dum mare reflueret in ſicco manſiſſe: in ea bombardas ſtatuerint: indeq; urbis muros uerberarint: ut autem oceanum ad urbem redire conſpexerunt: hæc tormenta prepara

tis grandibus burſis: quas uncto uehementer corio confecerant: ſtatim in/ cluſerunt. retro autem fluente occeano bombardas in ſicco locis ſuis ſtabi/ les cum inuenirent: in urbem agere pergebant. Quod brithanni conſpici/ entes: quia ab ea pa rte plurimum urgebantur: quam natura munitiſſimam rebantur eſſe: & proterea manu ut defendi poſſet induſtriæ minus erat adhibitum: haud diu morati deditionem fecerunt. Idem Carolo octauo re gnante in morinis: qui nunc brithones dicuntur: cum urbs Maclouium op/ pugnaretur: fieri noſtri temporis homines uiderunt.

Quanq̄ autem perdifficile uideatur in eo loco bombardis uti: quem aquæ ſupereminea͂t: longe tamen magis mirum fuit: quod hac ætate uiſi ſunt genuenſes agere: cum per bombardas centum quadraginta librarū lapides in turrim marmoream Labronenſis portus emiſerunt: bombardis in rate ſtatutis pene mille ac quingentis paſſibus longe a littore: anchoris in/ ter duas onerarias genuenſium naues firmata. huius autem inuenti laus pe nes Andream metellum fuit: aliis fieri poſſe negantibus: ut in mare tāti pō/ deris bombardæ uel nauigii genus ullum uel ratis ſufficeret. Sed a militari/ bus conſuetudinibus iam ad alios uſus ſparſim tranſeundi eſt tempus.

De Lacedemoniis.

HAud indigna quæ plurimum commendetur Lacedemoniorum erat conſuetudo: qua in conuiuiis uirorum uirtute excellentium laudes contraq; ignauorum ſordes ac dedecora contemptuſq; decantabant.

De iiſdem.

IN conuiuiis quoq; adhibere ruſticum aut extremæ ſortis aliquem hominem ſolebant: quem per ebrietatem a recto ſenſu abaliena bant: ut eo in iuuenum ſuorum conſpectum producto: ingenua iuuentus ex rerum turpitudine: quas temulenti incurrebant: atq; ex con/ temptu in quo penes bonos omnes eiuſmodi erant homines: ipſi diligentius ebrietatem euitarent.

De Athenienſibus.

NOn ſine magna ratione apud Athenienſes ea conſuetudo fuit: q̄ ipſi oſtraciſmum appellabant: quotannis enim ſtato tempore om nibus ciuibus coctilis quadratæ formæ terra: quam græci oſtra/ cum nominant dari mos erat: in ea terra is cui dabatur nomen cuiuſcunq; ei uideretur deſcribebat. collectis autem cum hac nominum inſcriptione coctilibus formis: ſi numerus earum ſex milia tranſcenderet: is cuius no/ men frequentius in ipſis oſtracis notatum inueniebatur: decem annos exu/ latum abibat. hoc modo in urbe libera potentium ciuium ambitio effrena tiq; animi continebantur.

De ægyptiis.

APud ægyptios hic mos erat: ut quicunq; perpetrare furtum decreuiſſet: ſacerdotum principi deſcriptum nomen ſuum præberet: furtumq; perpetratum ad eundem deferret. hi quoq; quibus bona furto errepta erant: ad eundem ſacerdotem euntes rei furto amiſſæ ſigna tempuſq; denunciabant. Hac ratione amiſſa domini ſi quartam precii partem perſoluiſſent: recuperabant. fur quoq; quarta hac parte contentus nullo alio periculo furti penam deuitabat.

De eiſdem.

SIngulis quoq; ægritudinibus ſingulos adhibebant medicos: neq; ii qui curandi capitis rationem profiterentur: aliam corporis partē curandam ſuſcipiebant. Arbitrabantur enim fieri non poſſe: ut unus omnium curarum diſciplinam recte teneret: quãuis in una doctus haberetur. Cautius autem q̃ apud nos agebatur: penes quos medici omnium ægritudinum curam inuadentes ſæpe magno ægrorum damno ignorantiam ac cupiditatem ſuam detegunt.

De eiſdem.

QVam modeſte quoq; apud eoſdem illud fiebat quod defunctos laudaturi nulla opum aut nobilitatis mentione facta: ſi quidē hæc non hominis propria: ſed fortunæ bona dicuntur: in eis religionem iuſticiamq; extollebant. ut hoc laudis genere exornata mortuorũ memoria uiuentes ad has ſectandas uirtutes efficacius accenderentur.

De Scythis·

VEteres Scythæ aſtronomos ſagoſq; qui falſa apud eos predixiſſent: accenſo carro impoſitos occidebant.

De eiſdem.

ADeo autem omnes peregrinos mores deuitarunt: ceu qui inſitam genti illi frugalitatem corrumperent: ut non ob aliã cauſam anacarſim occiderint: niſi quod græco more cybellis ſacra coleret.

De Epidauriis.

ALiqua in parte idem mos Epidauriis fuit: qui cum cernerent ſceleratorum conſuetudinem plurimum bonis moribus officere: ſcirentq; Illiricos multorum uiciorum labe infectos: mercatoribus ſuis commeandi ad eos facultatem interdixerunt ne autem iis commodis deſtituerentur: quæ illiriorum regio afferre poterat: ætate grauem uirum inter Epidaurios deligebant: cuius fama moreſq; probarentur: illum ſolum penetrare ad illirios ſinebant. Iſq; ſolus in emendis uendendiſq; rebus aliorum ciuium deſideria explebat.

De Iudeis.

ET mira & bonitatis plena hebreorũ conſuetudo erat: qui metendis frumentis relictas ſpicas non colligebãt: neq; in uindemia uuas

forte uindemitorum diligentiam effugiſſent. hæc enim ad pauperum nutrimenta relinquebantur: neq; ex agro peregrinum aliquem qui in eo eſſet: pellebant. ferenteſq; ad torcularia uuas nemini qui in cibum dari ſibi peteret negare fas putabant.

De eiſdem.

SI cuiuſpiam ſub onere iumentum concidiſſe perſpexiſſent: non pretergrediebantur: niſi prius ut conſurgeret iuuiſſent.

De eiſdem.

MOdeſtiæ quoq; plena illa eorum fuit inſtitutio: qua iubileum annum quinquageſimo quoq; anno conſtituerunt: ut eo anno ſine alia ope æs alienum nexuſq; ſolueretur: diuenditæ quoq; res inita fructuum augmentiq; ratione ad primos dominos reuertebantur.

De Romanis.

COmmendationem etiam romanæ nobilitatis mos merebatur. Geſtare enim liberos bullas a collo pendentes aſſueuerant: ut cũ ſerui eos ex bulla ingenuos eſſe cognouiſſent: cum eis turpiter atque impudice agere abſtinerent: idq; romanos ipſos eſſe moneret.

Item de romanis.

ROmana plebs in patriciorum equitumq; ideſt totius nobilitatis tutela erat per clientellas diuiſa. Ipſius cauſas patricii equiteſq; gratis tuebantur. populus quoq; cum a nobilibus peterentur honores: ſuffragiis ſuis aſſiſtebant. plebi puellarum dotes patricii perſoluebant: atq; in bello captos redimebant. a neutris autem hæc officia improperabantur. Sed haud diuturnus tam ſanctus inter eos mos manſit: qui inter ipſos amoris: ac fidei uerum firmumq; uinculum erat: & romanis rebus fœlicitatem afferebat.

De parthis.

IN conuiuiis parthi non uxores ſed concubinas adhibebant. Ne ſi forte largiore uino perfuſi licentius egiſſent: coniuges quarum pudiciciæ conſulendum erat: exemplo ad indecora prouocari uiderentur.

De perſarum moribus.

APud perſas mos erat tria precipue liberos ſuos docere: equitare uidelicet arcu uti: ac uerum dicere.

De eiſdem.

TRia quoq; apud priſcos perſas uehementer damnabantur: mentiri inter ærarios eſſe: item in amnem rem immundam edere

De eiſdem.

LAudanda etiam apud ueteres perſarum reges conſuetudo erat: nunq̃ enim alio ueſcebantur cibo q̃ pane pulte: cardamo & ſale.

Nam ea uitæ temperantia: non mente modo uerum etiam corpore magis ualere ſe putabant.

De modo quo ueteres ægyptiorum reges ſepeliebantur

PRiſcis ægyptii temporibus cum ad ſepeliendos reges ſuos conue/nirent: dum regis uita a ſacerdote legeretur: omnibus fas erat ea damnare quæ reprehenſione digna cognouiſſent: quod ſi in eo de decora per uirtutem geſtas res ſuperare uiderentur: ſepulturæ regius ho/nor ac pompa adimebatur. Mos profecto prudentia plenus. ita enim ſi/ne populorum periculo regum potentiam: quæ dum uiuunt: cenſuram nõ admittit: refrenabat ſcrupulus ille: ne proter turpem uitam eis in ſepultura honos negaretur

De Ethiopibus.

NEc minus ethiopum mos laudem merebatur. Nam qui regum perſonæ aſtabant: in partem iucommodorum malorumq; ſubibant: quæ regibus ſuis accidiſſent. ſponte enim aut mortem obi/bant: aut membris illis ſe priuabant quæ malo fato ipſi reges amiſiſſent. O ſanctum morem. o amiciciæ uinculum ſingulare: non barbaris qui in ex/tremo orbe poſiti ſunt: ſed romano ſenatu dignum. huic autem cum rem unam ſolam ſimilem inuenerimus: ſi de ea prius ſcripſerimus: relictis uete/ribus inſtitutis ad militarem diſciplinam tranſibimus.

De ſolduriis gallica ſocietate.

IN Galliæ populis qui ſonciates dicuntur: quædam ſocietates erãt atq; amiciciæ uincula: eiuſmodi homines illorum lingua ſoldurii nominabantur. Inter hos mutuus amor adeo arcte colebatur. ut quicquid amico uel in fortunis uel in corpore contigiſſet: ipſi qui in eodem amiciciæ iure eſſent: ad eadem ſimul ferenda preſto eſſent. uel ſi uita quia amicus eam amiſiſſet effundenda foret.

De Militari diſciplina. Caput ſecundum.

NVllus pene eſt qui militarem diſciplinam non laudet. cum tamen illorum perexiguus ſit numerus qui eã recte teneant. Hæc enim uirtus tanto aliarum humanarum rerum ſcientiam anteire ſolet: quanto in humano corpore pedibus caput præſtantius habetur: præſertim cum ſine ea exercitus ipſi quãuis ingentes ſint: nulli rei magis q̃ obcecato po lyphemo comparari poſſint. Id in Dario Alexander Macedo oſtẽdit. The miſtocles contra Xerſem. aduerſus Tigranem Lucullus: & Pharnace Phtho lomeoq; deuictis Iulius Cæſar. item contra Rhadagaſium Stilicon: ac po/ſtremo ſuperatis ſæpius Gothis Beliſſarius. Nam cum paruo ſuorum nu mero ingentes hoſtium copias ſuderint: docuerũt profecto quiddam præ cipuum militari diſciplina atq; uirtutẽ contineri. Quid enim ab initio Ma/

cedonū regnum extulit? Quid adeo romanum imperium auxit? Vnde turcarum potentia in hanc magnitudinem excreuit? Quid ægyptiorum regē Sulthanum ac mamalucos ad tantas opes ac regna euexit? profecto hanc utilitatis atq; honoris plenam militarem diſciplinam: hæc cæteraq; quæ terrarum orbis unq̄ habuit: habiturusq; eſt imperia peperiſſe ac parituram inueniemus. quæ non ſine magna ſapientiæ laude reliquis diſciplinis tantum prælata fuit: quantum olympicis ludis coronatus uictor preconi conſueuit anteferri. Itaq; de hac diſciplina ſcripturi haud iniuria inter memorabilia exempla eorum qui hac militari uirtute inſignes fuerunt: a Thebano Epaminunda ordiemur.

De Epaminunda Thebano.

HIS enim cum Thebani exercitus aduerſus lacedemonios dux eſſet: & tempus eligendorum magiſtratuum appeteret: id quod niſi preſente ipſo: nam prætor erat: fieri nō poterat: thebas profectus eſt Steſimbroto filio relicta exercitus cura: ſub ea lege ne cum hoſte manū confereret. filius autem plus hoſtium contumeliis motus: nam præignauia eum detrectare certamen increpabant: q̄ paterni imperii memor: in aciem progreſſus hoſtes penitus fudit. Itaq; reuerſo patri cum ſe tanta uictoria lętum obtuliſſet: ab eo primum ut uictor coronatus eſt: deinde ſtatim quia imperium neglexerat morte mulctatus eſt. Nunc ab Epaminundæ ſæueritate ad Cæſaris clementiam deſcendemus.

De Iulio Cæſare.

IVlius Cæſar qui dictator fuit: inter romanos moderatæ militaris diſciplinæ ſingulare exemplum fuit. Ita enim interdum crudelitas bonos milites ad indignationem permouet: ut equos nimis ſceua irritant frena. Itaq; is diſciplinæ ſuæ ſatis humana nobis documenta reliquit. In milite non philoſophorum auſteritate ſicut nōnulli duri militaris modeſtiæ exactores ſed ciuilem modeſtiam ac uirtutem ad res gerendas requirebat. Quam ob rem longinquo hoſte liberiora militibus diſciplinæ frena remittebat: ut poſtea propinquior factus: cum ita militum animos uiresq; recreaſſet: promptioribus diligentioribuſq; aduerſus hoſtem uteretur: nunq̄ proelii aut expeditionis tempus militi prædicebat: ut omnibus horis preſto eſſe ſe debere: atq; in mediis deliciis ſi iuberentur deſcendendum eſſe in proeliū ſcirent. Quæ norma multas ei pepit uictorias: atq; hoſtes in magnas deduxit calamitates.

Quod ſi nimia indulgentia milites ad cōtumaciam deſcendiſſe animaduertiſſet: aut ſedicionem in exercitu mouere: quæ militaris diſciplinæ mortiferum eſt uenenum: ceu bonus inſeſſor moderate frena contrahendo militare imperium ſibi uendicabat. Id ciuili bello apud placentiam oſtendit: ubi ſediciofam exauctorauit: neq; ante priſtino honori reſtituit quam de ſontibus penas ſumpſiſſet. Romæ quoq; decumanos nimis petulanter ac teme

re miſſionem ac premia poſcentes ſimiliter cum ignominio demiſit: quos cũ erroris pœnituiſſet: atq; in Africam ſecuti fortem in eo bello operam nauaſſent: omni tamen prorſus preda & prediorum quæ promiſerat: tertia parte priuauit.

De Cæſare Auguſto.

SEquetur patrem Iulium in militaribus exemplis quemadmodum in imperio adoptiuus filius Auguſtus. Nam militaris diſciplinæ diligens obſeruator equitem romanum qui pollices duobus filiis in manibus ſecuerat: ut hoc modo militari munere excuſarentur: ipſum bonaq; eius haſtæ ſubiecit: & cum uideret publicanos ad haſtam accedere: liberto ſuo bona donauit: atq; in eis donec uiueret equitem relegauit.

De eodem.

SI cohors aliqua aut turma in acie locum deſeruiſſet: aut quæ mandabantur tranſgreſſa eſſet: decimum quemque mulctabat: reliquos ad empto frumento ordeo paſcebat. In nonnullos quoq; centuriones haud ſecus q̃ gregarios milites capitali pena animaduertit.

De. P. Emilio.

SOlebat. P. Emilius noctu exploratores mittere exarmatos ut ſe armis tuendi ablata ſpe uigilantiores in excubiarum munere eſſent.

De Piſiſtrato athenienſium tyranno.

PIſiſtratus quoq; athenienſium tyrannus cum militem uigiliæ nocturnæ munus obeuntem dormire offendiſſet occidit. dicens ſe eũ ut inuenerat reliquiſſe.

De. P. Sulpitio equitum tribuno.

PAri ſæueritate uſus eſt. P. Sulpitius equitum tribunus: dum galli capitolium obſiderent. cum ſomno captum uigilem ab eo loco p̃cipitauit per quem galli: eos enim non ſentiebat: ad arcem conſcendebant. quos inde. M. Manlius poſtea reiecit.

De Licinio Craſſo ro. conſule.

CVm triẽnio continuo multi romani exercitus a Sparthaco fugitiuorum duce pulſi ſuperatiq; eſſent: ad eam expeditionem miſſus a po. ro. Licinius Craſſus antequam manum cum hoſte confereret: exercitum priſcæ diſciplinæ atq; ſæueritati reſtituit: Iunctis enim legionibus quæ ante ſæpius uictæ fuerant cum iis quas ipſe ducebat: decimum quenq; ſorte ex eis delectum occidit. Ceterum quanquã occiſorum in ea animaduerſione numerus ad quatuor milia conſcenderet: cum poſtea hoſtem ſemper uinceret docuit plus uirium ea animaduerſione exercitui additum quam occiſo tanto numero eſſe detractum.

De Tiberio Cæſare.

TIberius Cæſar ante quam ad auguſtale ſolium conſcendiſſet: cum in germania exercitũ ductaret: p̃fecto legionis legato ignominiæ

notam intulit : ob id ſolum : qđ cum liberto ſuo paucos quoſdam equites ue natum tranſrhenum non petito commeatu miſerat : quia ut ab hoſte inter/cipi poſſent : periculum adiuerat.

De Sergio Galba.

ſ Ergius Galba priuſq̄ ad principatum eueheretur : cum ſub Claudio africæ præeſſet : & parce ob penuriam militibus frumentum diuideret : intellexit militem quendam diuendito tritici modio cētum denariis : frumentum a queſtore ut ali poſſet poſtulare : cui neque ipſe dedit : nec uendi ab aliis eſt paſſus. Itaq; miles famæ conſumptus aliis exemplo fuit : datam a ſe auaritiæ operam nihil aliud ipſi q̄ mortem peperiſſe.

De Tito Veſpaſiano cæſare:

NOn minus Sæuerum ſe in iudea Titus Veſpaſianus : q̄ ante Gal/ba in tuenda militari diſciplina preſtitit. Nam cum equos qu[illegible] dā romanis eqtibus a iudeis erreptos intellexiſſet : quia p̄ſidio p[illegible]/cti iis qui lignatum in operum obſeſſæ urbis uſum iuerant : ut ſuo equorum/q; labori parcerent : ademptis frenis paſtum ire paſſim equos permiſerant. & proterea facto repente a iudeis impetu recipere equos nequiuerant : uno ex eis morte mulctato alios admonitionis rigiditate ab huiuſmodi negli/gentia deterruit.

De Elio Adriano imper.

ADrianus quoq; imperator inuenta militari diſciplina poſt Augu/ſtum per iguauiam ualde corrupta : in germaniam proficiſcens : & ſi in paccato erat : tamen haud ſecus q̄ ſi hoſti propinquus eſſet milites exercuit : tabernacula frondibus facta : aut in ſubterraneis locis ad minuendam caloris uim inuenta ſubuertit. atque ut ex ipſius patientia ferendi laboris exemplum alii haberent : interdū pedibus uiginti paſſuum milia peragebat. In propatulo ueſcebatur : Lardo caſeoq; tantum inſtructa menſa : nec potaturus alio uino q̄ poſcha ſiue lora utebatur : quemadmodum antea Scipiones Marcelliq; factitarant : ut aliorum Sceuerus eſſe reprehenſor poſ/ſet : exemploq; ſuo ferendi laboris excuſationem adimeret : Magno enim ingenio perſpexit non minus delicacioribus cibis corporis atq; animi uires : quibus militaris conſiſtit uirtus : quam intenſiore febri humana corpora frā/gi : quia experimento Hanibal didicit chartaginenſi exercitui plus campanas delicias quam ingentes in alpibus niues aut Apuliæ feruidos nimium offeciſ/ſe ſoles.

De Peſcenio nigro.

PEſcenius niger militaris uir : qui uirtute ad imperium cōſcendit : nun/quam alio q̄ militari cibo uſus : exercitui uinum ferri non patieba/tur : ſed acetum ſolum : utpote quod facilius ubiq; inueniret. Quā obrem militibus quibus ægypti finium cura demādata erat : cum uinum po/

ſcerent: reſpondit: debere eis amnis Nili aquam ſufficere: neq; uero niſi reliquus exercitus ſub tecto manſiſſet: ipſe tentorium aut frondea tabernacula ſubibat: ſed ſub diuo manens alios exemplo ſuo ad patientiam hortabatur.

Iterum de eodem.

HIc militaris diſcip linæ æque ac ſuæ ſuorumq; abſtinentiæ ſceuerus cuſtos: cum intellexiſſet a milite ſuo gallinam ruſtico cuidam eſſe per uim erreptam: atq; ad illius aliarumq; nonnullarum rerum epulas raptorem decem alios adhibuiſſe comites: ingenti labore cum ob hoc ipſum ad rebellionem ſpectare exercitus uideretur: uix retentus eſt: quin omnes capitali pena mulctaret: lenitaq; animaduerſionis ſceueritate effecit ut denæ per ſingulos gallinæ ei cui errepta erat perſoluerentur: eorumq; nullus durante ipſo bello in tabernaculo ſuo ignem accenderet. ſoloq; pane atque aqua uitam duceret.

De Macrino impera.

NOn minus ſceuere Macrinus imperator in militari diſciplina parendi ſtudium exegit. Is tribunum quod eo modo quo mandarat exploratores non miſiſſet: morte crudelem in modum affecit. Curui enim pedibus alligauit : ac per tota caſtra trahi iuſſit donec in fruſtra lacerum corpus prorſus diſcerperetur.

De ſeptimio ſceuero impera.

NVllum in magnis exercitibus pernicioſius malum q̄ nimia licentia ac reuerentiæ neglectus inuenitur. Inde enim orta perſæpe paruarum rerum momenta: immenſa ſecum mala traxerunt. Id ſenior ſceuerus cum prudenter uideret: non tulit. Nam cum podagra laboraret: & proterea impediri: quam decreuerat: expeditio uideretur: maiorem natu filium eius Antoninum baſſianum exercitus Auguſtum ſalutauit: arbitratus in eo ſceleris nihil a ſe perpetrari. Quod ſceuerus cum audiſſet: lectica ſe in tribunal deferri: citatiſq; primis huius conſilii auctoribus ſecuri ꝑcuti iuſſit: qui omnes cum humi proſtrati: & cum eis una reliquus exercitus lachrimans miſerabili uoce excuſabilis erroris ueniam peterent: uix tandem adduci potuit: ut petentibus in hæc uerba erumpens ueniam daret: nunc demum intelligatis non pedes: ſed caput imperare: per quæ uerba affecti corporis impedimento: animi magnitudinem atq; prudentiam contulit. Quā ſceuere igitur arbitrari poſſumus in alterius generis ſedicionem animaduerſurum fuiſſe: cum filii dignitatem cuius poſt ſe cupidiſſimus erat: a militibus priuatim procuratam tam acerbo ſupplicio ulciſci uellet.

De. M. Aurelio antonino baſſiano caracalla imperatore.

SVb tali diſciplina nutritus filius Antoninus baſſianus caracalla cũ
patri in imperio ſucceſſiſſet : preterq̃ quod ſæpe ſe cum militibus
exercebat : pedibus iter armatus faciebat : ac ſæpe magnum ſpaci
um militaria ſigna ipſe ferebat : ne tum quidem cum laſſus in tentoria ſe re/
ceperat : delicatiore cibo reficiebatur. ſed cum aliis militibus eo pane ueſce/
batur quod ipſe ſibi pinſuerat : & tũc in ardenti cinere decoxerat. ſipho quo
que ligneo bibebat : per hunc modum aucta bona ualitudine magis etiam
a militibus diligebatur : cum fraterne ſe erga omnes ipſos gereret.

De Aurelio Alexandro ſceuero
imperatore.

QVæ ſcripta eſt in ſuperioribus principibus fuiſſe militaris diſcipli/
na adeo diligenter exacta : cum ipſi in armis aut conſenuiſſent :
aut ſaltem nutriti eſſent : nemini admirationem mouere debet. I
la magis miranda eſt : quæ in Alexandro Sceuero auguſto extitit : qui uix
annos uiginti natus in ſumma rerum affluentia magnoque imperio : & ipſe
ſe egregium militaris diſciplinæ exemplum præſtitit : & milites ut idem
agerent : exegit. neque enim alio quam militari cibo utebatur : apertoque
tentorio ut omnes conſpicerent ueſcebatur. Si quis dum agmen incederet in
priuatorum poſſeſſiones ſe immiſiſſet : plagis mulctabat : ſi gregarius miles
eſſet : appellans an ita calcari agrum ſuum uellet. Stipendia militi large per/
ſoluebat : neque ferebat : ut uel legati : uel aliorum ordinum ductores ſicuti in
terdum fieri ſolet : ſtipendia decimarent : militem enim bene ueſtitum
calligatumque ac ſaturum aiebat ſi quid preterea nummorum in bal/
theo ſecum geſtaret : ſemper dicto audientem fore : quia inopiæ ple/
runque deſperatio coniuncta eſſet. Hæc cum ipſe preſtaret : a militibus con/
tra Sceuere exigebat : ut diligenter militarem diſciplinam ſeruarent. An/
thiochiæ accepit equites nonnullos balneis conuiuiiſque deditos in iis omnia
conſumere. itaque comprehendi eos atque in cuſtodia haberi iuſſit. Qua
re motus exercitus cũm tumultuaretur : ipſe in tribunal conſcendit : ac per/
petrati erroris grauiter milites increpuit. Ceterum cum ipſi pene mina/
bundi fremerent : ſolus inermiſque toruo uultu : grauiterque ſonante uo/
ce omnem exercitum militia exauctorauit : iuſsitq; ut ſtatim arma de/
derent. Mira res profecto : ſed tamen uera fuit : unam principis uocem
tam multos iratoſque exarmaſſe milites : nam ad primum eius uerbum
eodem omnes momento arma in terram abiecerunt. quæ una cum ſi/
gnis per populum antiochenum ad palatium Alexander ferri iuſſit.
nec uero multo poſt cum eos in priſtinum militiæ honorem recepiſſet.
ab eis ullum fortis militis aut militaris diſciplinæ officium in parthico bello
deſiderauit.

De Maximino patre.

MAximinus ſenior prius q̃ ad imperium conſcenderet ſub Alexandro de quo diximus militauit. Is quinto quoq; die in armis exercitum educebat: militariq; more quotidie currendo atq; luctando exercebat. ipſe quoq; quanq̃ iam grandis natu campeſtrium exercitationū labores cum eis ſubibat.

De Aureliano imperatore.

TAm multis antiquorum exemplis operæ pretium duxi: Aureliani auguſti epiſtolam ſubnectere ad quendam ipſius uicarium ſcriptam. Ex ea enim ſceueritatis eius magnitudo uetuſq; militaris diſciplinæ ratio comprehendi poteſt. uerba ipſius hæc fuerunt. Si tribunus eſſe uis: aut potius ſi tibi ut uiuas curæ eſt. fac militum manus ab alieno contineas. Nemo alienum pullum accipiat: alienam ouem tangat: ab aliena uinea uuam decerpat: aliena ſata calcet. oleum ſalem ac ligna petat. taxato ei commeatu contentus maneat: predaque hoſtium: non lachrimis ſubditorum alatur: nitida habeat arma. ferramentaque omnia parata teneat: calciamenta ſint firma. ueterem ueſtem noua excludat: ſtipendiumq; eius in baltheo & non in culina maneat: torquem armillam atq; annulum ferat. equum ſuum maiorem ipſe perfricet. animal ex hoſte captum nō uendat. Mulumq; qui eius ac comitum impedimenta gerit diligēter curet: mutuoq; ſibi milites ut ſerui auxilio ſint: a medicis ſine premio curentur: aruſpici & ſago nihil dent: honeſtæ in ſtatiuis ſuis uiuant: & qui rixabitur uapulet. O miram diſciplinam non modo antiquis militibus: ſed religioſis quoq; uiris dignam. Quem enim temporis noſtri militum: tentoriorum lectorum uaſorum ciborumq; ac ueſtium quibus nimis moliter utuntur: una cum rapinis quibus miſeros populos: quos tueri debent populantur: cum hanc epiſtolam legerint: ut ignauiſſimos uehementer non pūdeat.

De Romano exercitu.

QVam continentes ſe ſub. M. Scauro milites romani oſtenderunt: nam cum ſemel caſtra mouerent: in caſtrorum aggere inuenta eſt arbor optimis fructibus onuſta: quia milites ea diſciplina inſtituti decerpere ex arbore fructum nullum auſi erant.

De Iuliano Secundo imper.

SCeuere etiam Iulianus auguſtus militari diſciplina uſus eſt. Nam cū bellum aduerſus perſas gereret: & tres cohortes a puo hoſtiū numero in fugam compulſæ eſſent: decem a quibus primo fuga cepta erat: militia exauctoratos capite mulctauit: ea enim animaduerſione cum par periculum fugæ ac pugnæ feciſſet: reſiſtendi hoſtibus dubitationē ademit: atq; ita in proelio milites audaciores fortioreſq; reddidit.

Recentiora de Belliſſario Conſtantinopolitano patricio.

BEllisſarius Conſtantinopolitanus ut pene antiquos romanos omni uirtutis genere æquauit: ita ſcribentis iudicio militari uirtute ac diſciplina ſuperauit. Cum ad recuperandam e gothorum manibus italiam a iuſtiniano miſſus eſſet: adeo ab omni maleficio milites continuit: ut cum iter facerent q̄q̄ defeſsi ad decerpendos fructus qui in uia ab arboribus pendebant nunquam manum extenderint: neq; in paccatum locum pabulatum frumentatumq; iuerint. Quæ res admirationem omnem aufert quod itali eius ſingulari continentia moti ſpretis his malis: quæ ab hoſte poterant perferre: miro omnium conſenſu Bellisſarii uirtutem paruaſq; eius copias Gothorum multitudini in omne cupiditatum genus corruptæ anteposuerint.

De Piſanis.

RIgoris etiam plena fuit piſanorum diſciplina: qua ſalutis anno ducenteſimo nonageſimo ſupra mille uſi ſunt: cum e duabus turribus quibus labronenſem portum tuebantur: genuenſes alteram a fundamentis ſubruiſsent: & eius caſu atq; ruina in mare oppreſsi eſsent qui in ea in preſidio erant. Nam qui in altera erant ſimilem perſpicientes imminere caſum defecta quoq; ipſorum magna in parte turri genuenſium ſe fidei crediderunt. Quare piſani audita eorum fortunas populati liberos coniugeſq; ipſorum in carcere macerarunt: & quotquot ex ipſis qui in præſidio erant: in poteſtatem habere potuerunt: ſuſpenſis ceruices fregerunt. obiecerunt enim ſi tanto opere iis cara erat uita: debuiſse tuendarum illarū turrium prouincia abſtinere. Quam ſi alii maiore prediti animo ſuſcepiſſent. fortaſse per id tempus quo turris poſtrema caſum differebat: aut aduerſa tempeſtate pulſis inde genuenſibus: aut miſso piſis præſidio effici potuiſset: ne tanto detrimento atq; dedecore patria afficeretur.

De Genuenſibus.

NOn minus Sæuere diſciplinam Genuenſes exercuere: quo tempore urbs eorum ciuilibus armis inter Guelfos Gibellinoſq; diuiſa cō tendebat. Eo enim tempore Guelfi: qui rerum potiebantur ſeptem uiros qui phaream turrim totam pene a fundamentis ſubuerſam gibellinis dediderant: ab urbe ceu ſaxa per hæc tormenta quibus ſub manganorū nomine prior ætas utebatur in hoſtes emiſerunt.

De eiſdem.

PRiſci genuenſes diligentiſsimi militaris diſciplinæ cuſtodes Lanfrā cum borborinum maritimarum copiaū ducem ſub eo nomine q admiratus uulgo dicitur: cum ſeptem & uiginti triremium prefectis euerſis ante domibus magno auri pondere ac præterea exilio mulctarūt quod in ſicilia a Venetis quatuor ac uiginti triremibus cū ipſe ſeptem & uiginti haberet: nullo ante temptato p̄lio in terrā deſcēdens fuit ſupatus. pſuaſum

enim habuerunt genuenſium uirtutem proter ſolam admirati prefectorũ
q; ignauiam Venetæ claſſi ceſſiſſe. adeo illa ætate etiam minima criminis ſu/
ſpictio magni apud genuenſes habebatur. Itaq; minime mirum uideri de/
bet: ſi poſtea piſanos uenetoſq; ſimul: preterea Ciprium hiſpanienſemq; re
ges alios quoq; multos ingenti uirtute ſæpius uicerint: fuderintq;.

De Bernardono uaſcono florentinarum copiarum duce.

SCeuerum ſe quoq; Bernadonus uaſco florentinarum copiarum
aduerſus piſanos dux in tuenda militari diſciplina oſtendit. Edixe
rat enim ne in certam piſani agri partem pabulatum populatum
q; iretur: quod ei in magnæ rei gerendæ quam deſignauerat ſubſidiũ par/
ci uolebat. Itaq; cum intellexiſſet Bartholomeum pratenſem ordinum du/
ctorem qui uir manu promptus & bello clarus habebatur: imperium ne/
glexiſſe: comprehendi nullaque eius habita ratione ſecuri ſtatim percuti
iuſſit.

De Morato turcarum rege.

CRauem ſe quoq; ac Sceuerum in militari diſciplina tamborlanus
geſſit: id quod inter cetera ſemel cum exercitum per minorem
Aſiam duceret: quæ nunc turchia dicitur uiſum eſt. Nam cum
ei lachrimabunda mulier ſe obtuliſſet: q̃rens ab eius milite nullo dato precio
coctam parumq; caſei erepta eſſe: ſtatim conſiſtere iuſſit exercitum: atq;
inde agmen ordinatim incedere: ut mulieri facultas eſſet eum agnoſcendi:
qui uim fecerat. Agnito igitur rex per pectus ſe preſente aperiri corpus iuſſit:
in cuius ſtomacho lac quod mulieri erripuerat fuit inuentum: cui ſupplicio
mulier deſignata erat: niſi eius rei qua ſe ſpoliatam queſta erat: ſigna fuiſ/
ſent inuenta. hac enim ſceueritate aſſequebatur: ut copiæ quas habebat
immenſas: cum tutus ad caſtra omnibus eſſet acceſſus: omni cõmeatu ſem
per abundarent.

De Venetis.

NOn caruiſſe ſceueritate illa quoq; dici poteſt pena qua Veneti Ni
colaum Canalem affecerunt: quod Venetæ claſſis dux cum Mau/
methus turcarum rex Euboeam inſulam oppugnaret: præ igna
uia obſeſſis opem non tuliſſet. Reuerſum enim perpetuo exilio damnarũt.
inutilem eum ciuem ducentes: qui pluris uitam q̃ Chriſti religionem: pa/
triæq; honorem atq; tam multorum aliorum conciuium ſalutem feciſſet.
Res profecto urbe illa digna: cuius imperium tam multos annos in Italia
incolume manſit.

De Iure triumphandi. Caput tertium.

POſt militarem diſciplinam triumphandi rationem: ut pote excel
lentis operis premium aggrediemur. hæc autem poſteaq̃ roma/
nam rem a libero ſtatu in tyrannidis ſpeciem imperatores rede

gerunt: & plura per libidinem q̃ ratione geri cœperunt: ſæpius atq; in diuerſos modos uariata atq; interrupta eſt: ut multis romanis exemplis oſtendetur: quibus haud ab re erit etiam recentiorum temporum quædam ſubiungere.

De. M. Valerio. & . M. Oratio conſulibus.

MIrum profecto minus uideri debet: ſi ætate noſtra in qua corruptis moribus uiuitur: plus ambitioni q̃ legibus dari perſæpe inuenimus: quando quidē in romana re publica: quæ ab initio moderationis plenos homines habuit: legimus idem etiam factum fuiſſe. Nam cū Valerius conſul equorum gentem bello deuiciſſet: & . M. Oratius eius collega Sabinos: negante eis triumphum ſenatu penes quem honoris illius dandi ius erat: quia nimium populares habebantur: a populo eum petentes id quod antea nunq̃ factum erat: non ſolum non permittente ſenatu: ſed pene in eius contemptum ambo triumpharunt. Veterem igitur morem per ſenatum eiuſmodi honorem obtinendi: tum ſenatus parua æquitatis ratio: tum ipſorum conſulum ambitioſa mens euertit. contigitq;: ut ſæpe in eiuſmodi rebus ſolet: ut huius contentionis utraq; pars infamiam ferret. Senatus uidelicet antiqui honoris amiſſi: & conſules quod eius rei auctores fuiſſent: cui totis uiribus obſiſtere debebant.

De. C Mario conſule.

QVanto melius humanam cupiditatem Marius frenauit: qui cum conſul theutones bello uiciſſet: romam uocatus triumphum diſtulit: conſpicatus patriam aduentantibus cimbris in periculo uerſari. Catulo igitur collegæ iunctus apud Vercellas eos fudit. et cum ob geminatam uictoriam dupplex triumphus offerretur: uno tantum contentus uoluit ut collega ſimul triumpharet.

De Cornelio balbo Gaditano.

NOn permiſit romanus ſenatus etiā in peregrino homine præmio ſuo uirtutem carere: ut eo exemplo ciuium animi ad eam magis accenderentur. Cornelio enim balbo Gaditano: æthiopibus atq; garamantis bello ſuperatis cum ciuitatis iure ut triumphans quoque urbem iniret nouo exemplo conceſſit.

De Gn. Pompeio.

GN. Pompeius cum Syllanis temporibus Domicium in Africa ſuperaſſet nondum neq; conſul neq; ſenator ſed tantum ro. eques: p importunitatem a Sylla triumphum extorſit. & cum non ſatis ſibi duceret curru urbem inire: quem quatuor inſignes equi traherent: pro equis elephantos adhibuiſſet. niſi portarum urbis anguſtiæ: per quas iunctæ beluæ ingredi non poterant: hoc agere uolenti obſtitiſſent:

adeo inſuetarum rerum ambitio homines interdum obcecat: & gloriæ cu/ pidine omnes ducuntur: quæ ita iudicium confundit: ut maior pars cum in ſui eſtimationem uenit: plerunq; opinione fallatur ante alios autem id ma lum generoſiores inuadit mentes: & longius a ratione q̃ alios aufert. Quæ res & ſi ſæpe magnas ſecum traxit calamitates: id tamen eam interdum to lerabilem facit: qd perſæpe comes ei uirtus aliqua inſignis eſt: per quam in/ gens alicuius geſtæ rei conſcientia hominem effert.

De. M. Antonio trium uiro.

ETſi Pompeio non minus uirtutis magnitudo iuuenili ætati coniun cta: q̃ ſyllana indulgentia triumphum quem meritus erat impar tiuit: id pernicioſo tamen exemplo actum putatur: ut plus amici/ ciæ quam legibus tribueretur. Rerum enim ſumma poſtea ad pauciores re dacta: deteriores etiam effectus peperit. Si quidem Antonius in triumuira tu orientem ſortitus cum a parthico bello rediret: fortaſſe ſyllano exemplo motus ut pro lege uoluntatem haberet: & ſicut in Pompeio ætatem Sylla: ita ſibi ipſe locum diſpenſaret: non Romæ quæ orbis caput & domina erat: ſed nouo more Alexandriæ magna exercitus indignatione triumphauit.

De Tiberio Cæſare.

EOdem abuſu Tiberius Cæſar uiuēte adhuc Vitrico auguſto quā quam nec res in Rhetis atq; Vindelicis geſtæ: neq; a tas triumphū mereretur: omnia ouationis nomine triumphalia habuit ornamē ta. nam cum mos eſſet: ut ouantes urbem laureati quidem ſed pedibus ini rent: ipſe curru inuectus: nullo ueri triumphi honore niſi nomine caruit: pri musq; huiuſmodi ouationis auctor fuit.

De eodem.

QVod inſolenter in ouatione ſibi ſumere uiſus eſt: illud correxit cū decretum a ſenatu triumphum proter deuictos domitoſq; Illirios diſtulit: uitrico atq; urbe tota proter uarianam cladem conſterna ta. prudenter enim plus habere apud ſe uirium publicum dolorem q̃ priua tum ſuum honorem atq; læticiam oſtendit.

De Septimio Sceuero imper.

Septimius Sceuerus deuictis parthis triumpho uti recuſauit: nā cū uehementer podagra laboraret: triumphalis currus agitationem ac tedium uitare quam ſequi triumphalis pompæ cupidinem ma/ luit: fortaſſe Veſpaſiani memoria commonitus: qui cum de Iudeis tri/ umpharet: faſtidio longi apparatus tantæque agitationis affectus: ea ſe merito perpeti tedia dixit: quia iam ſenio confectus triumphalis pompæ ua nitatem appetiiſſet.

De Helio Aureliano imper.

LOnge maiori temperantis animi laude triumphum Adrianus renuit q̄ ii de quibus dictum eſt non appetiuerunt. Nam cum ſenatus populuſq; romanus uellet: ut ſicuti Traiano in principatu ſucceſſerat ita etiam quia Traianus morte interceptus triumphum de uictis parthis ducere nequiuerat: ipſe pro eo triumpharet: effecit ut pro Traiano: Traiani effigies triumpharet. æquius enim duxit & moderationi ſuæ conuenientius: curare ut honos Traiano debitus eius ſtatuæ ipſo mortuo deferretur: q̄ ſe eos ferre honores qui pro alienis rebus decernebantur. Cæterum quo maior in iam dictis principibus fuit modeſtia: eo inſolentiores fuiſſe uidebuntur qui nunc ſequentur.

De Aureliano imperatore.

AVrelianus Auguſtus in aliis rebus temperatiſſimo habitus animo plus triumphalis honoris q̄ æquum eſſet ardore incenſus: contra mores legeſq; de tetrico uiro ſenatorio ciue romano: quem in oriente uicerat & de Zenobia triumphare uoluit. huius honoris nimio ſtudio maculatis aliis permultis: quæ glorioſe ac magna uirtute geſſerat: quem enim honeſtum triumphandi pretextum habere potuit: ob ea quæ aduerſus ciuem ro. atq; fœminam geſſiſſet. Cæterum hoc etiā eius cupiditatem magis detexit: quod non contentus leges triumphandi parum ſeruaſſe in iis contra quos bellum geſſerat: urbem iniuit curru non quem eq ut mos erat: ſed quem cerui traxerunt. Sed hoc ſi ſequentibus conferatur iam tollerabile poterit uideri.

De. C. Caligula imper.

CAius Caligula iuuenilibus annis nimiaq; fœlicitate abſtractus: cui raro non coniuncta inſolentia inuenitur: cum ualido exercitu in germaniam profectus non modo non cæſo: ſed ne uiſo quidem hoſte circumactis legionibus machiniſq; omnibus: qua parte occeanus terram alluit: milites omnes conchas atq; illa quæ in littus mare euomit: colligere iuſſit: dicens ſe ac palatio ea digna eſſe ſpolia: & de rebus illis tanquā deuicto ſpoliatoq; occeano magna pompa inſanientis potius q̄ triumphantis more laureatus urbem iniuit.

De Nerone imper.

NOn minore quoque dedecore ſuo magnoque populi romani dolore Nero pluribus in locis de muſica arte triumphauit. Nam cum ex græcia rediret: ubi aſſidue inter cithariſtas cantoreſq; de muſica certauerat: quorum multi ut principi blandirentur ſuperatos ſe dicebant. Neapolim inire curru uoluit: quem albi traherent equi: magna murorum dirruta parte: ut triumphantes hieronicas imitaretur. Idē cum Antii quoque atque albæ factum eſſet: poſtremo urbem Romam purpurea ueſte amictus: ſtellis aureis conſperſa coronatuſq; intrauit: maioris circi

fornice qui pretereunti impedimento futurus uidebatur ad terram proſtra/to: atq; inde per uelabrum ad Apollinis templum perrexit tanq̃ ad numen quod muſicæ arti præeſſe putatur: nulla habita ratione quod ita imperii maieſtatem ac ſolemnem triumphandi pompam tam uanæ uictoriæ titulo macularet: ſed relictis tandem inſolentium principum exemplis ad modera/tiora tranſeamus.

Recentiora De Conſtantio imperatore.

QVanq̃ non tam aperta eſſet: uanitatis tamen plurimum habuit: cauſa qua mortuo Maſentio Conſtantius auguſtus triumphans urbem romam iniuit. hoſtis enim Maſentius non externus: ſed ciuis romanus fuit: neq; a Conſtantio ſed per ſeditionem a ſuis cæſus: q̃q̃ Conſtantius putetur eo pretextu uſus: ut cum tunc primum urbem eſſet initurus: per eam ſpeciem romanis opulentum oſtentaret exercitum.

De Belliſſario.

MOdeſtiorem ſe æquioremq; in eo appetendo honore Iuſtinianus auguſtus oſtendit: cum per Belliſſarium ducem ſuum ſuperatis perſis Vandalorumq; rege Vildemore: atq; recepta Africa non ſolum non occupauit duos illos triumphos: ſed illi conceſſit qui ſudore ac ſanguine ſuo rebus fœliciter geſtis eos meruerat. Itaq; quantum legendo inueni poſtremus fuit Belliſſarius qui ſub imperatoribus poſt Auguſtum triumphauit.

De Caſtrucio Caſtracane lucenſium tyranno.

POſteaq̃ Italiam Gothi iam inuaſerant: atq; nutante ro. imperio romani quoq; ut triumphis: ita etiam uincendo finem fecerant: abiectus fuit ſimul cum uirtute etiam mos eius per publicum honorem colendæ. Itaq; barbari in quorum poteſtatem italica res uenerat: nullum iam triumphali honore dignabantur. hunc autem honorem ut multa alia ad militarem uirtutem pertinentia ceu longo poſtliminio in italiam reuocauit Caſtrucius Lucenſium princeps piſis piſtoria: magnaq; ethruriæ parte armis parta: cum ad altum paſſum florentini populi copias capto Raimundo Cardona earum duce fudiſſet: ueteri enim more quantum fieri potuit reuocato triumphali curru urbem Lucam iniuit ſalutis anno tercenteſimo uigeſimoſexto ſupra mille.

De Alphunſo ſeniore Siciliæ & Aragonum rege.

ALphunſus ſenior Siciliæ atq; Aragonum rex pari uirtute Neapo/lim urbem triumphali curru eſt inuectus: uigeſimo anno poſtquam multo labore magniſq; periculis ſuſceptum bellum in nea/politano regno omnibus in poteſtatem redactis abſoluit.

De Franciſco Sfortia Mediolanenſi duce.

CAeterũ meo q̃dem iudicio multo plus laudis meritus eſt Frãciſcus Sfortia: cum Mediolanenſiũ totiuſq; pene lumbardiæ parto impe rio urbem Mediolanum eſſet initurus, paratum enim cum tri/umphali honore auratum currum renuit: dicens eiuſmodi ornamenta im peratoribus deberi; eodem enim facto uictoria illa quæ rara hominibus cõ tingit: & hoſtes & inſolentis animi affectus; qui plerunq; uictoriarum ſunt comites ſuperauit. Nam rebus foeliciter geſtis triumphũ mereri haud pau/cis commune fuit: cæterum honore illo quem meritus eſſet & paratum ha/beret: præmodeſtia non uti; fortaſſe unius ipſius Franciſci Sfortiæ aut ſi plu/rium; certe perpaucorum aliorum fuit.

De Cenſoria nota. Caput quartum.

QVo ſtudio priſci in urbe roma homines a milite omnia militari di ſciplinæ debita exigebant:]eodem in pace operam dabant: ut ille/ſa ciuilis diſciplina ſeruaretur: duoſq; huic rei ac ſimul nonnullis aliis cenſores præfecerunt. Hi enim malos mores peruerſoſq; ritus: nimium que in diuitibus luxum: quin etiã ipſa immodeſta uerba ſceuera animaduer ſione corrigebant: quam cenſoriam appellabant notam: uerum poſteaq̃ publicæ res in unius arbitrium ceſſerunt: huius officii parte: ut multorum aliorum ab imperatoribus occupata: & ſi tantum ut cenſores rebus modũ non adhibuerunt: quædam tamen memoratu non indigna egerunt. eorum pauca quædam: ceterum haud penitenda additis nonnullis quæ alii geſſere hic commemorabimus.

De M. Catone ſeniore.

QVam ſceuera fuit ſenioris Catonis cenſura: illud oſtendit quod ma nilium uirum nobiliſſimum ſenatu mouit: quia interdiu uxorem præſente filia deoſculatus erat: hoc enim uerbo uſus eſt dum eum repræhenderet: ſe a ſua nunquã niſi cum tonaret præ timore complexum eſſe. Quam excultos ciuium mores per ea tẽpora fuiſſe credere debemus? cum hæc tam parua: animaduerſione tamen digna cenſerent.

De P. Scipione Naſica. & M. Pompi/lio cenſoribus.

P. Scipio naſica. & M. Pompilius cũm equites atq; eorum equos re/cenſerent: a quodam equite petierunt: quamobrem cum ipſe pin gui nitidoq; corpore eſſet: equum haberet macilentum atq; ſtri/goſum: qui cum reſpondiſſet equum a Statio ſeruo curari: ſe autem ipſum ſui curam habere: intemperantis uerbi inſolentia magiſq; facto ipſo cenſo/res moti: inter ærarios eum retulerunt: atq; adempto equo ſuffragii iure in publicis rebus priuarunt. Indignum enim aliquo populi romani honore pu tarunt: qui tam impudenter cenſoribus reſpondiſſet.

Præclarum cenſuræ exemplum.

ADeo quodam tēpore romani ueteres in bonis moribus retinendis ſceueros ſe geſſerunt ut aduocatum quendam nimis alte coram cenſoribus oſcitantem. parum abfuerit quin graui mulcta damnarent. niſi iuireurando affirmaſſet. ſe eiuſmodi grauioris oſcitationis morbo laborare.

De. M. Attilio regulo. &. P. Curio philone cenſore.

SCeuera quoq; M. Attilii reguli &. P. Curii philonis cenſura fuit: cum duo milia iuuenum romanorum inter ærarios retulerunt: iureque ſuffragii in publicis rebus priuarunt. quia Hanibale bello italiam premente quadriennium ſine legitima cauſa non militarūt. Indignos enim in ſuffragiis publico honore duxerūt eos: quibus ſanguis ſuus q̄ patria carior fuiſſet.

De Fuluio Flacco.

RIgidum cenſuræ exemplum Fuluius Flaccus in cenſura oſtendit. fratre Fuluio ſenatu moto. quod legionem in qua tunc tribunus militauerat ſine conſulis iuſſu dimiſiſset.

De cenſoria nota in Sabaconem.

MArius magno labore præturam aſſecutus cum accuſaretur largitione eam obtinuiſſe: atq; inter coniecturas illud adduceretur: q̄d Sabaconis miniſter Caſsius intra ſedilia conſilii ire uiſus erat: Sabacon de eo interrogatus excuſauit a ſe Caſſium accerſitum: ut ex cantarulo quem ſecum habebat biberet. quem ei poſtea ſtatim remiſit. Is igitur a cenſoribus fuit notatus. nam ſiue largitione uſus id negaret. ob periurium: ſiue uerum eſſet eum ob id ſolum ut biberet Caſſium uocaſſe: ob intemperātiam nota dignum cenſuerūt: quod publico in loco ubi munus publicum gereretur bibere non erubuiſſet.

De Claudio Nerone imperatore cenſore.

CLaudius inter multa quæ inepte in cenſura & proterea reticenda geſſit: utcunq; rem unam memoratu dignam egit. Nam cū apd̄ eum accuſatus eſſet iuuenis romanus tanq̄ ob diſſolutos mores nota dignus: & is citatus cum patre ad eum profectus eſſet: qui principi filium bonum ac uirtute preditum affirmabat: nulla alia expectata re eum Claudius iudicio liberauit: affirmans illum domi ſuum habere cenſorem. prudēter enim oſtendit nulli maiorem q̄ patri curā de filio eſſe debere: poſſeq; urbem publica carere cenſura: ſi omnes domi ſuæ cenſores eſſe uellent.

De Veſpaſiano imperatore.

MEmorandum quoq; Veſpaſiani auguſti uerbum fuit apud quem utpote ad cenſorem: quidam Senatori in uerborum contentione accuſabatur maledixiſſe. Reſpondit enim ſenatori nō debere maledici. cæterum pro maledicto referre maledictum licere. Sapienter enim

declarauit non minus indecenter ſenatorem maledicendo aliorum proteruam loquacitatem irritare q̄ alios non laceſſitos ſenatoriam deſpectui dignitatem habere.

De Domitiano imperatore.

Domitianus Auguſtus ut principibus plerunq; mos eſt: in alios ob ea crimina ſæuius animaduertere: quæ ipſi frequentius admittũt: cum cenſuræ munus ſuſcepiſſet: ciuem romanum queſturæ functum honore ſenatu mouit: quod choreis ac mimicis geſticulationibus nimium daret operam. Impudicas quoq; palam mulieres ſuccedendi in legatis iure: atq; in publicum lecticæ uſu priuauit: arbitratus eas quæ gentis ipſius unde eſſent ortæ ac priuatum ſuum publicumq; honorem contempſiſſent: nõ debere ullius publici honoris aut priuati commodi partem habere.

Iterum de Domitiano.

Idem quoq; equitem romanum iudicii honore priuauit: quia uxorem quam ut adulteram repudiauerat: in coniugalem thalamum recepiſſet. Sed iam finis cenſoriæ notæ ponatur: & ad publicæ exiſtimationis maieſtatem: quæ ueneratione digna eſt ueniamus.

De maieſtate Caput quintum

Sicut opes regnaq; ſæpius fortunæ beneficio & nullo uirtutis merito conceſſa: homines interdũ in uenerationem adducunt: multis q̄ alioquin pudenda eſſent in fœlicitatis umbra latentibus: ita ſæpius per uirtutem eiuſmodi honor uerius firmiuſq; paratur. hũc nos honorem ceu diuinam uenerãdãq; rem maieſtatem aut exiſtimationem nuncupabimus: eorumq; nonnulla ponemus exempla: qui plus eiuſmodi ſibi maieſtatem excellenti uirtute pepererunt: quam permulti homines regeſq; per opũ magnitudinem ac potentiam non tulerunt.

De Themiſtocle.

Omnem inter homines laudem ea excedere putari debet: quæ ceu ita extorquente uirtute ab hoſtis ore proficiſcitur: quia ſuſpictione prorſus carere uidetur. id quod athenienſi Themiſtocli contigit. quem uirtus partæq; ingentes uictoriæ in eam nominis exiſtimationem extulerunt: ut patria pulſus cum ad barbaros ſe recipere cogeretur: Xerſes perſarum rex græci nominis acerbiſſimus hoſtis: ſingulari eum honore lætitiaq; exceperit: ſæpiuſq; ut traditum eſt: inter ſuos dixerit: uideri ſibi fœlicem ſe eſſe: quod ei fortuna Themiſtoclem amicum dediſſet. cuius rei tanta eũ lætitia cœperat: ut ſæpe noctu experrectus miniſtros rogaret: an ſecũ Themiſtocles eſſet. huiuſmodi autem uerbis congruentia addidit facta. urbes enim opeſq; ingentes ei dono dedit. O uenerandam maieſtatem maioriq; laude q̄ ut mediocri poſſit cuiuſq̄ efferri facundia dignam. Tantum tamq; ſuperbum regem pluris exulem hominem: quem hoſtem habuerat: q̄ tan

ti regni faſtigium tantaſq; opes quantas poſſidebat ob unam uirtutem face re: quæ Themiſtoclis animum ſecuta erat: uictoriis ingentibus ornata. Ad/ huc enim perſico ſanguine pene madebat.

De Platone philoſopho.

REuerſus ex Sicilia Plato cum in olimpiam perueniſſet: populi qui ludorum gratia eo conuenerant. ut eius aduentum intellexerunt: relictis ludis ad eum excipiendum omnes cucurrerunt: eum ceu diuinum hominem e cœlo miſſum ueneranter atq; admiratione capti ſpe/ ctantes. Quod ſi quis græcorum uanitatem olimpiorumq; ludorum ſtudia conſiderauerit: contraq; q̄ paruis natalibus Plato eſſet ortus: intelliget quanti eiuſmodi eſſet honor faciendus: quem græci nunq̄ ante principi ulli aut regi exhibuerant.

De Philippomene megalopolitano.

NOn minora uirtutis premia nec minorem in homine maieſtatem oſtendit id quod nemeis ludis Philippomeni megalopolitano græ ci preſtiterunt: poſteaq̄ apud Mantineam nobilem illam uicto/ riam conſecutus fuit. Luſtrato enim illic exercitu cum cythariſtæ pmulti can/ toresq; intereſſent: canente hos uerſus pylade: per hunc ducem græciæ ur/ bes libertate omnes ornatæ fuerunt: conuerſi omnes populi in Philippome/ nē maximo ac lætitiæ pleno clamore eius uirtuti hos conuenire uerſus teſta/ ti ſunt.

De Ariſtotele philoſopho.

QVanti etiam Ariſtotelis doctrinæ maieſtas facienda? cum Philip pus Macedonum rex uir prudentiſſimus nato Alexandro ad eū ſcripſerit: non tam ſe ſuſcepto filio lætari: q̄ qđ Ariſtotelis natus ætate ab eo poſſet ita erudiri: ut dignus macedonico regno euaderet maiore ſpe in eius inſtitutione poſita q̄ uel in regno uel in cæteris qui tunc uiuerent philoſophis.

De Photione Athenienſe.

PHotioni integritas atq; iuſticia eā pepit maieſtatē q̄ uictoriæ atq; doctrinæ iis dedere de quibus eſt ſcriptum. Nā quotiens ab Athe nienſi populo cum exercitibus aut claſſibus dux mitteretur: ab ami cis ciuitatibus fœderatiſq; apertis urbium portis libere cum militibus excipie batur: atq; non ut athenienſis ſed tanq̄ ipſarum urbium ciuis ab omnibus conſpiciebatur. cum longe ſecus alio cum exercitu aut claſſe aduentante age retur. Clauſis enim portis ac portubus cathenatis armati tanq̄ non amicos expectarent: ſed ceu inſidiarum plenos hoſtes arcere oporteret: omnes pro muris excubabant.

De Zenone Cittieo philoſopho.

QVæ regna? aut quæ uictoriæ? uel quæ doctrina tantum maieſta tis in homine aliquo poſuit. quantum integritas bonitaſq; Zeno/ ni Cittieo cyprio philoſopho peperit? apud eum enim dum Athe

nis moratus eſt: ciues portarum urbis claues poſuerunt: tutiore eas eſſe loco q̃ quouis in templo putantes. Certius illi q̃is peregrino communem ſalutem quam ulli conciuium ſuorum credentes: cuius uirtutem ut populus athenienſis quanti a ſe facta eſſet teſtaretur: aurea ſtatua corona inſigni donauit.

De Pyrro epirrhotarum rege.

INterdum res ita fortuna ſortitur: ut cum uirtute aſpectum quoq; eum coniungat: a quo mira proficiſcitur gratia: hominemque eum in quo hæc conuenuiunt etiam hoſtibus uerendum faciat. Id in.C. Mario apud minturnas oſtenſum eſt. In Pyrrho quoq; epirrhotarum rege palam contigit. cum argos ingreſſus ſuis cedentibus de feneſtra demiſſis ſaxis ad terram proſtratus fuit. tum enim humi iacens a Zotipo inuentus cũ ut caput adimeret galeam ei Zotipus detraxiſſet: parum abfuit quin inuiolatus ab eo relinqueretur. adeo Pyrrhi conſpectu perterritus eſt. Cęterum facinoris horrorem uincente auaritia Zotipus ob premium quod inde ſperabat ad demetendum caput reuerſus. adeo uerenter operi manum appoſuit: ut uultũ conſpicere nõ auderet: ſed cecis ictibus gladio collũ: & pro collo interdum os ipſum percutiens uix tandem adimere reliquo corpori caput potuerit. Neq; profecto mirum uideri debet: ut Pyrrhi regis excellens uirtus: intrepiduſq; animus: quæ etiam in mortuo corpore uidebantur præfulgere: a ſe Zotipi uilem cupiditatem ut pote a regis uirtute prorſus alienam iniecto horrore repellerent.

De Alexandro magno.

POſteaq̃ Antonio Cleopatraq; in ægypto deuictis Auguſtus Alexandriam ingreſſus eſt: id quod primum in ea urbe optauit conſpicere: Alexandri magni corpus fuit. quod non uerborum ſolũ: ſed etiam coronæ proſecutus honore: totum floribus conſperſit: rogatuſque an phtholomeorũ ægypti regum inſpicere corpora uellet: reſpondit reges ſe & non mortuos uidere uoluiſſe: graui teſtimonio oſtendens inter eos reges unum eſſe Alexandrum: qui uirtute ac fama uiueret. Laus profecto quæ ſine alio teſte Alexandri maieſtatem teſtaretur. cum ab orbis terrarum principe profecta: in quo prudentia eſſet: adulatione atque errore putari debet caruiſſe.

De pelopida Thebano.

APerte tunc oſtenſum fuit: quantum uenerationis ſecum ii ferant penes quos prudentia atque iuſticiæ cultus eſt: cum bello inter ſe decertantes Phtholomeus atq; Alexander macedonum reges: ſpretis multis uicinis regibus: ſolum te o Pelopida controuerſiarum ſuarum arbitrum fecerunt: pluris bonitatem tuam quam regna uireſque aliorũ facientes. Tuum enim ſolum uerbum plus ad frenandam duorũ p̃potentiũ regũ cupiditatem ualuit: qui uicini atq; hoſtes armati erant: q̃ magni exercitus

uires effeciſſent. Nam nullo ſtricto gladio: nullo effuſo ſanguine pacem q̄ tu dixiſti ſeruarunt.

De Numma pompilio romano rege.

QVod fidei duo reges pelopidæ habuerunt: uirtutis eius ac maieſtatis magnum argumentum fuit. ſed non minus illud eſt: q̄d Nummæ populus romanus habuit: cum per legatos eum ut romam regnatum ueniret uocauit. Id autem haud ſine difficultate impetratum cum eſſet: populum romanum Numma adeo audientem dicto ſemper habuit: ut ſub ipſo nulla unq̄ ſeditio mota fuerit: nulloſq; is corporis cuſtodes habuerit: urbem autē quæ marte orta martialibusq; rebus aucta erat: iiſq; etiā alebatur nominis ſui maieſtate atq; uirtute ad religionem ante actæ uitæ ꝑrſus contrariam traxit: Quod igitur maioris unq̄ maieſtatis exemplum aut huic par inueniemus? ſcilicet peregrinum hominem in priuato ortum educatumq; ſtatu precibus ad id uocari: ad quod nonnulli conſules ſenatoreſq; cū aſcendere armis queſiuiſſent: nequiuerunt: aut ſaltem ſine armis aut ſuſpictione non retinuerunt. hoc non uires Nummæ: non ingenii ſagacitas aut opes: ſed uirtutis fœlix profecto maieſtas peperit.

De Gn. Pompeio magno.

MAximam quoq; Gn. Pompei magni maieſtatem penes populum ro. arbitrari debemus fuiſſe: uel ob id ſolum q̄d in comitio oſtenſum eſt cū congregato populo ut mitridatico bello prætor crearetur Roſius obſtaret: monito populo ut alium eligeret: ac comitem ei Pompeium daret digito eum deſignans: ut qui audiendi facultatem in tumultu non habebant digito qui deſignabatur intelligerent. Nam tunc arbitratus Pompei maieſtatem ledi populus ſi comes ei daretur: nedum ſi ipſe alteri comes fieret: indignatione uniuerſus eſt motus. ſublatoq; in eam magnitudinem clamore ut ſuperuolantes corui in populum attoniti caderent: non ante a comitiis diſceſſit quam uni Pompeio prætura & quidquid ipſo dictante expeditioni uideretur neceſſarium eſſe decerneretur.

De. M. Antonino philoſopho.

LEgitur Antoninus philoſophus proter doctrinam uirtutemque in eam ueniſſe exiſtimationem maieſtatemq;: ut eo imperante ferrent palam homines Platonis impletum eſſe uerbum: quo dicebat: tunc orbem terrarum fœliciter habiturum cum contigiſſet: ut philoſophi rerum potirentur. ob id igitur ipſo mortuo uelut inceſtus atq; ſacrilegus eſt habitus ciuis qui domi eius non habuiſſet imaginem: dignum ducētes ut aut metallo aut ſaltem pictura eius uirtutis ſeruarent memoriam: cuius uitam natura diuturniorem paſſa non erat: id quod in contrarium ante de Caio Nerone ac Domitiano uiſum erat: quorum memoriam extinguere proter ſceleratam nefandamq; uitam queſiuerunt.

De Tito Liuio patauino.

AGadibus hominē Romā ueniſſe Hieronymus ſcribit unius Liuii uidendi ſtudio: cum facundiæ eius fama ipſum traxiſſet: maiori admiratione Liuium intuitus: qui populi romani res geſtas ſcripſiſſet: q̄ urbem illam. quæ res ipſas ediderat: multis admiratione captis: quod in urbe orbis terrarum principe in qua innumerabilia erant: quæ ſpectare homines cupere poſſent: aliud eſſe quod hic Gaditanus plus q̄ urbem ipſam cernere deſideraret. Fortaſſe enim is putauit ex Liuii aſpectu melius ſe ueterem romanam frugalitatem fidem ſynceritatem atq; integritatem: & his uirtutibus ferocium ciuium adiunctos animos lacteo eloquentiæ fonte expſſos: q̄ ex ſtatuis aut ædifficiorum magnirudine comprehenſurum.

Recentiora De Apollonio tianeo philoſopho.

AD recentiora maieſtatis exempla tranſeuntes unde melius q̄ ab Apollonio Tianeo philoſopho ordiemur? Nam excellenti doctrina ſua ac ſingularis innocentiæ fama q̄q̄ adhuc ſileret nundum peracto pictagoreorum quinquennio multas Aſiæ inter ſe decertantes urbes: ſolis nutibus ad pacem redegit. Id præcipue aſpendii egit: quæ urbs in pamphilia eſt. nam cum illic proter annonæ charitatem inopes contra opulentiores tumultuarentur: nutu inopes repreſſit: ditibuſq; perſuaſit ut erga tenues largos ſe præberent. quibus ex rebus aucta eius ueneratio etſi inops nudiſq; pedibus iter faceret: non ſolum apud Aſiæ urbes apud quas ceu numen colebatur: uerum etiam a babiloniis indiſque regibus magnis honoribus exceptus fuit: & omni neceſſaria re adiutus: tantum enim uenerationis maieſtatiſq; ſecum fert doctrina ingens innocentiæ uitæ coniuncta ut ubi ne notum quidem ſe arbitrabatur: illic ſummo in honore haberetur.

De Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo.

CVm in gallia Arbogaſtes comes eſſet: & poſt longa bella multaſq; de hoſtibus uictorias: pacē iniuiſſet: in coena cum galliæ principibus rogatus eſt ab eis an Ambroſium nouiſſet: qui cum & noſſe ſe atq; ab eo amari reſpondiſſet: ſubiunxerunt principes q id petierant: haud igitur mirum eſt ſi nos bello uiciſti: qui Ambroſii amicicia uteris. Nam ſi ſtare ſolem iuberet: dicto is audientem eſſet habiturus ſolem. partas igitur de nobis uictorias non amplius Arbogaſtes tibi: non romani imperii uiribus: non romanorum exercituum uirtuti: ſed Ambroſii unius ſanctitati tribuimus. adeo in ingentem apud omnes maieſtatem ſanctitatis quam uirtute atq; ſapientia parauerat: Ambroſium fama extulerat.

De Moiſe ægyptio heremita.

NOn minor etiam apud ſaracenos habita eſt Moiſis ægyptii heremitæ maieſtas: quam illi uirtus & morum ſanctitas peperit. Nā Mainam ſaracenorum reginam præpotentem ab idolatrico cul

ad Chriſti fidem perduxit. Valentiniano enim imperatori ſcripſit ſi Moi/ſem ægyptium heremitam & non alium ad eam epiſcopum ac fidei docto rem mittere t: ad chriſtianam religionem ſe tranſituram eſſe: perſuaſa ſibi ſine illo non bene ſe hoc opus impleturam.

De Benedicto abate Caſſinate.

MAieſtatem quã in Moiſe Maina regina reuerita eſt. Totila quoq; gothorum rex in Benedicto coluit: fama enim illius impulſus ad eum in caſſinatem montem profectus eſt uidendum: et ſi tunc ipſum ſuſcepta aduerſus urbem romam expeditio occupatum habebat: ut igitur in eius cõſpectum uenit: & ſolus ſederet ſenio & ſqualore obſitus abas: Tamen ut eũ intuitus eſt q̃q̃ adhuc lõge ab eo eſſet imanis ac barbarus rex: quẽ impii romani magnitudo nõ mouebat: ſenis & inopis abatis exiſtimatio mouit. ad terram enim concidit humi utroq; nixus genu: ſanctoq; homini ceu eius conſpectu indignus appropinquare nõ audebat. neq; abatis hortationibus ante inde ſe mouit: q̃ abas ad eum profectus manu ſua ipſum leuauit. potuit enim homunculi uirtus ad ferocis regis frenandam potentiam id efficere: quod nulla humana potentia ut preſtare Totila uellet regi alicui nedum priuato homini effeciſſet. Tali igitur experimento edocemur longe plus uirtutem morumq; ſanctimoniam ſæpe quam arma efficere.

De Paulino Nolano epiſcopo.

HOc ipſum in Paulino quoq; Nolano epiſcopo oſtenſum eſt. Nam in Valentiniani tertii imperatoris morte a Genſerico uandalorum rege cum Nolanis ciuibus permultis captiuus in Africam perductus: ob conſpectus uenerationem manſuetoſq; mores atq; ingentem uirtutem dignus habitus fuit: qui non ſolum liberaretur: uerum etiam ut reliqui Nolani captiui cum eo datis nauibus atq; in multos menſes commeatu: ſine ullo precio in patriam remitteretur.

De Epiphanio Papienſi epiſcopo.

MAgna etiã uiſa fuit Epiphanii papienſis epiſcopi maieſtas: cum a Theodorico gothorum rege ad gundauarũ burgundionum regem qui uaſtata liguria cum ingenti præda ac captiuorum manu redibat miſſus magnam auri uim ad redimendos captiuos ſecum ferret. Nam preter quam quod paruo auro multos redemit: in ea uirtutis atque ſanctitatis opinione habitus eſt: ut ſex milia ſine precio impetraret. Itaque apud hunc atq; Paulinum non minus exiſtimatio in quam proter ſin/

gularem uitæ innocentiam atq; uirtutem uenerant: q̄ apd Pyrrhum Fabricii militaris uirtus ualuit.

De Petro Morono heremita.

VAcante apoſtolica ſede iam ſecundo anno per Nicolai quarti pontificis mortem: proter graues Cardinalium in eligēdo ſucceſſore cōtentiones: unanimes tandem conuenerunt cardinales ut Petrū Moronum heremitam pontificem crearent: arbitrati illum unum ad tantam dirimendam contentionem: lapſæq; in deterius eccleſiæ corrigendos mores remedium eſſe poſſe. boni enim illius uiri ſanctitatis opinio inopiaq; humili conſociata ſpiritu: plus ualuit quam uerſuta eorum doctrina: opeſque qui locum quem ipſe non querebat: inuadere moliebantur. Electus igitur a ſacro ſenatu ſecularibuſq; multis principibus in equorum urbem Aquilam exceptus uetulus heremita aſinæ inſidens: horrida amictus ueſte: omnes in admirationem uenerationemq; ſimul haud aliter permouit: quam ſi redemptorem hieroſolymam palmarum die ineuntem uiderent. humilis enim illius ueſtis atq; pēruilis animalis quod ſenex inſederat imperium: cardinalium fulgens purpura candidiq; equorum greges ſubierunt: uirtutem ceu celitus miſſam quæ ſub tam humili latebat habitu adorantes. huic enim humilitati deus hoc ceu prærogatiuæ munus conceſſit: ut qui ei aduerſantur: eamq; fugiunt in aliis ipſam adorare cogantur.

De Bernardo abate clareuallenſi.

IN ſciſſura quam chriſtianæ eccleſiæ contentiones illæ iniecerant quibus inter ſe de pontificatu decertabant Innocentius tertius ac Petrus Leo ciuis romanus qui Anacletum ſe nominauit: cum Innocentius ſe in galiam recepiſſet ut ſaluti ſuæ conſuleret: urbi romæ multiſq; aliis gentibus inuiſus: adeo ut iam gallorum quoq; ſtudia erga Innocentium nutarent: Bernardus claraualleſis abas qui in gallia ſacras habebat conciones: Innocentii partes tanq̄ ueri pontificis ſuſcepit. Itaq; Galli eius uirtutem doctrinamque tanti fecerunt: ut nullo alio facto iudicio Bernardi ſententiam in deligendo ex pontificibus altero ſecuturos ſe affirmarint. Nam etſi ſecularium principatuum ea res non parum intererat: atq; urbs Roma cum ingentibus prouinciis: uiriq; doctiſſimi permulti pro altera parte ſtarent: Galli tamen uni Bernardo plus tribuentes Innocentium pontificem acceperunt.

De Franciſco qui Paulæ dicebatur heremita.

IN eandem pene exiſtimationem uenit Franciſcus Paulæ heremita uir natione calaber: cum a tertiodecimo anno uſq; ad ſexageſimum heremiticam egiſſet uitam: obſonio nullo cibos ſuos molientе. Quam ob rem miſſis a Ludouico undecimo gallorum rege ad Ferdinandum ſeniorem neapolitanum regem oratoribus qui precibus multis

hoc peterent: uix tandem Syxto quarto pontifice ita iubente adduci Franciſcus potuit: ut in galliam ad Ludouicum ſe conferret: a quo per omne regnum quo iter habuit præmiſſis ſacris ceu ſi cardinalis cum legationis hono re illuc tenderet: exceptus fuit: q̄q̄ litterarū expers eſſet: ab eo rege eiuſq; filio Carolo octauo conſiliis de magnis rebus adhibebatur: ſententiaq; eius p̄ferebatur: Alexandroq; Sexto pontifice hoc prebente princeps quintæ regulæ factus fuit quæ poſtea ab eo nomen accepit.

De Symonetto Camertino heremita.

ARdebat longo bello Italia decertantibus inter ſe Franciſco Sfortia Mediolanenſi duce ac Veneto Senatu: quorum diſcordias componere cum multi chriſtiani principes fruſtra temptaſſent: Symonetus Camertinus heremita ſuſcepto negotio quod proter uitæ bonitaté nullo precio putabatur adduci poſſe ut magis ad alteram inclinaret partem: ad pacem ambos redegit: quæ ei poſtea cognomentum peperit.

De Balduino tertio hieroſolymarum rege.

POſt tam multa religioſorum hominum exempla: ſecularia non nulla additur a Balduino tertio hieroſolymarum rege quinto rē ordiemur. Nam ſeptem & uiginti natus annos cum mortem obiit ſine ullis liberis: & a barnūte hieroſolymas efferretur quod in ea urbe ſepeliri uoluerat: non eius regionis ſolum chriſtiani homines lachrimis ipſius mortem proſecuti ſunt: qui undiq; ſpectandi gracia ad uiam qua ferebatur concurrebant: uerum etiam multi turcæ doloris ob eam mortem ſocios ſe præbuere. quin etiam cum Noradinum damaſcenorum Sulthanum quidam monerent: in ea morte occaſionem offerri chriſtianos homines qui in Syria degebant: dum rege carerent atq; in dolore uerſarentur opprimendi: Mortui regis uirtute motus Noradinus reſpondit: nullo modo ſe aſſenſurum ut chriſtiani uexarentur: donec iuſto dolore defunctum bonum regem ſuum proſequerentur. quem eiuſmodi eſſe dicebat: ut ei ſimilis in orbe reliquus nullus eſſet. O admirandæ uirtutis uires in tenera ætate iam maturæ: quæ hoſtem quoq; ad regem illum laudandum uerendumq; etiam in morte coegiſti: quæ odium quod motum bellum alebat: quæ diuerſæ religionis ſtudia quæ ſolent plerunq; implacabilia eſſe ſuperaſti. O nunq̄ reticenda barbari hominis in colenda uirtute bonitas: cum militarem auaritiam dum funeris cerimoniæ peragerentur a preparata præda continuiſti.

De Iagula Lituanorum principe.

PAri etiam reuerentia eadem uirtutis opinio: polonos chriſtianos populos rege carentes compulit: aliis eius regionis quam ipſi incolebant poſtpoſitis: quorum in propinquo multos habebant: gentis ſuæ regnum ad Iagulam idolorum cultorem Lituaniæ principem deferre: qui poſtea in ſacro fonte per baptiſmum regeneratus Ladiſlai nomen acce

pit. adeo omnes illæ nationes iuſtum eum & humano ingenio eſſe nullaq; regia carere uirtute putabant.

De Franciſco Sfortia principe inſigni.

FRanciſcus Sfortia inter Italos principes clariſſimus adeo grato uenerandoq; fuit aſpectu: tantumq; nomen ei uirtus etiam inter hoſtes pepererat: ut maieſtatis plenum dicere poſſimus fuiſſe. hoſti quoque formidoloſus quod raro coniunctum inuenitur: apud eundem uenerationis habebat plurimum. Id eo bello quod Mediolanenſi populo mouerat: a quo poſtea ad ducatum euectus fuit: apud briuium in amnis adduæ ripa clare apparuit. nam cum ut opem ferret caſtellis quibuſdam repentino hoſtium incurſu laborantibus: progrediendi ſtudio aperto capite inter hoſtes perlatus eſſet: ab eis genu humi poſito adoratus deoſculandæq; manus ſtudio omnibus ad eum accurrentibus communis omnium militũ parens nouuſq; mars ſalutatus fuit. Quid enim aliud hoſtibus circũſeptum te Franciſce tunc defendit q̃ maieſtas nominis tui? quæ ut te mirarentur ac uenerarentur omnes eos compulit ad quos te contuliſti. Nempe multo maius id in te fuit q̃ in Scipione: cum in latrones incidit. qđ illi ut ſpectarent Scipionem ad eum iuerant: hi correptis armis caſtella Franciſci Sfortiæ inuaſerant ut adimerent.

De eodem.

HAud mirum fuit ſi Gregarii milites huius principis maieſtate compulſi uim in eo abſtinurint: imo potius eum coluerint. Quippe antea omnes Itali principes iuſticia inſigni eſſe ac uirtute ſingulari iudicauerant. nam cum graue bellum in Italia gereretur: & ipſe uenetarum copiarum dux eſſet: Veneti ac Philippus Mediolanenſis dux cum fœderatis ſuis controuerſiarum arbitrum fecerunt Franciſcum: non minus illius fidei credentes q̃ antea ſæpe militari eius uirtuti feciſſent. eius igitur iudicio pars utraq; ſtetit: & ipſe omnium Italicorum principum militaris dux creatus initæ etiam pacis cuſtos atq; conſeruator: qđ ante nemini aut rariſſimis contigit declaratus fuit.

De Indole Caput primum

EXperimento cernitur arbores quarum ea eſt natura ut bonos fructus ferant: cum flores emittũt plerunq; bonæ frugis ſigna oſtendere. homines quoq; qui ad magnam uirtutem euaſuri ſunt: ſæpe in tenera ætate quales futuri ſint præ ſe ferunt. ea præſignificatio Indoles dicta eſt. de ea ſcripturi ab Alexandro qui magnus eſt dictus primordia ſumemus ut hic ei atq; aliis in rebus locum illum tribuamus. qui uirtuti ipſius debetur.

De Alexandro magno.

CVm Philippo regi equus inſigni capite: qui idcirco Bucefalæ nomine nuncupabatur perductus eſſet. neq; inueniretur qui ob nimiã ferocitatem inſidere equo atq; eum regere poſſet: Alexander filius adhuc puer caſu tunc ad patrem profectus magnis precibus uix ab eo impetrauit: ut in eum aſcenderet: idq; cum non ſine magna arte atq; conſilio feciſſet: currentiſq; peritiſſime frena moderaretur: ridentibus aliis prudentiæ plenus pater aliud in hoc ſpectans præ lætitia excuſſis lachrimis iam aptũ qui regere regnum poſſet: filium iudicauit.

De eodem.

QVam manifeſte etiam puer futuram animi ſui magnitudinem declarauit. Nam cum puerulo in litterario ludo uictoria quam pater Philippus pepererat narraretur: ſuſpirans dixit. ſi pater omnia uiciſſet nihil ſibi ſuperfuturum. cui cum aſtantes reſpondiſſent: ipſi hæc omnia parari: dixit parui ſe ducere quod late regnaret: quando parandæ gloriæ materia erriperetur. Iam in ea ætate orientales uictorias animo uiſus eſt concipere.

De. C. Martio Coriolano.

CAius Martius adhuc adoleſcens eo bello: quod poſtremo Tarquinius regno pulſus cum latinis: qui reſtituere eum in regno conabãtur aduerſus romanos geſſit: cum uidiſſet ciuem romanum ab hoſte ſuperatum de ſalute laborare: accurrens eum audacia ſeruauit: hoſteq; a quo magis pmebatur interemit. Quãobrẽ a dictatore ciuica corona: donatus eũ honorẽ in tenera ætate tulit: quẽ raro ſenes uirtute pſtãtes aſſequunť. hoc enim adoleſcẽtiæ ſuæ flore eius fructus oſtẽdit ſigna: qui poſtea adultior

ætate Coriolani cognomen ei peperit.

De Alcibiade Athenienſi.

IN prima ætate Coriolanus armis quam fortis atq; audax futurus eſſet oſtendit. Longe etiam minori ætate Alcibiades aſtutum ingenium cum audacia ſimul declarauit. Nam cum puer in uia cum æqualibus ſuis luderet: ſuperueniente plauſtro obuiam bubulco factus cum fruſtra precibus impetrare temptaſſet ut plauſtrum ſiſteret: quoad eius ludi ratio quæ cœpta erat perficeretur: poſteaquam illius tranſitu fore uidit: ut ludus perturbaretur: in terram ſe ante boues ſtrauit: monito bubulco ut ſi uellet per eius corpus tranſiret. hoc aſtu atq; audacia nõ ſine magna aſtantium admiratione bubulcum continuit: donec ludi incœpta ratio eſſet perfecta. Hoc enim facto oſtendit quantum creſcente magis ætate ac corporis uiribus audaciam ingeniiq; uires & aſtum eſſet aucturus: quæ tantæ in eo fuerunt: ut poſtea per quoddam tempus Athenæ ab eo regerentur.

De eodem.

NOn minus hoc quod ſequitur futuram in Alcibiade animi magnitudinem atq; argutiam declarauit. Nã ad magiſtrum ludi ut grammaticam diſceret miſſus: rogato magiſtro an homerici operis aliqđ haberet uolumen cũ is reſpondiſſet non habere: indignatione motus qđ docere grammaticam profeſſus homerica non haberet opera: in uultũ magiſtrum pugno percuſſit: profectuſq; ad alium ludi magiſtrum cum idem petiiſſet: & magiſter habere ſe bonum & a ſe caſtigatum uolumen reſpondiſſet: Subridens tum ei inquit & tu qui Homeri caſtigatorem te dicis ad erudiendos puerulos ludum aperis. argute in altero ignorantiam: iactantiam in altero reprehenſione proſecutus.

De Cyrro perſarum rege.

CYrrus adhuc puerulus cum inter paſtores incognitus aleretur. & in ludis quos pueri exercere ſolent ut plurimum rex crearetur: eos qui erraſſent uerberibus ſeuere caſtigabat. Aſtiagi medorum regi a paſtoribus ob eam rem accuſatus cum a rege reprehenderetur: haud ſe in tam tenera ætate uilibuſq; pannis regio occultante animo: reſpondit regibus conuenire ut peccantes corrigerent: ſeq; id ceu paſtorum regem feciſſe. Quã ob rem ab auo Aſtiage cognitus cum putaret ficto regno ſomnii quo perterritus nepotem exponi iuſſerat uires euanuiſſe: eum inter paſtores uerum & non fictum regem uidit.

De M. Aurelio Claudio Flauio imper.

CLaudius Flauius qui poſtea uirtute imperium peperit: cum adhuc tener & priuatus cum quodam luctaretur ſtatura ſe maiore: & is apprehendere eũ in baltheo deberet: pro baltheo teſtes apphẽdit

pudore doloreq; ſimul permotus Flauius: ſilentio dolorem premens: pugno faciè illius ſtrenue percuſſa: ſanguine dentibuſq; quos loco ſuo dimouerat: gutur totum oppleuit: nulla periculi habita ratione quod ſubibat: cũ coram imperatore Decio res gereretur: & enim ea re oſtendit qualis aduerſus Gothos alioſq; barbaros futurus eſſet a quibus imperiũ erat liberaturus.

De Herode primo iudeorum rege.

HErodes primus ab Antipatro patre gallileæ præfectus: cum nondum annum quintum decimum excederet & præter communẽ illius ætatis morem relictis ludis ſe armis dediſſet: latronum ducem Ezechiam occidit: qui magna manu Syriam infeſtabat. eo enim principio declarauit: ſi ei crudelitas non obiiceretur: facile pene omnibus iudeorũ regibus poſſe anteponi.

De Samuele propheta.

SAmuel adoleſcentulus nundum duodecimum excedens annũ cũ apud Heli ſacerdotem educaretur: uirtute annos ſuperante: dignus habitus eſt ut ſæpius cum eo deus loqueretur: munuſq; futura preuidendi monendiq; quod alii uix longo ſenio aſſequebantur in tam tenera ætate conſequeretur: illa ætate oſtendens quam matura in eo uirtus eſſet futura: & per eam non indignum fore ut diutiſſime iſraeliticum populum gubernaret: ac pene pro arbitrio iudeorum regno regibuſque uteretur.

Recentiora De Origene adamantio.

INdolis exemplum Origenes adamantius inter recentiorum temporum homines haud leue oſtendit: cum patris qui proter chriſtianam fidem in carcere cuſtodiebatur: ob teneram ætatem in martyrio eſſe comes non poſſet. Neq; enim ſeptimum decimum annum ſuperabat: & diligẽter a matre obſeruabatur: patri ſcripſit ne proter filiorum chritatem a recta fide erga deum auerteretur. iam ea ætate oſtendens qualem eum: & quam intrepidum preconem chriſtiana religio eſſet habitura.

De Theodorico Oſtrogothorum rege.

THeodoricus Theodemiri filius cum adhuc puerulus eſſet: manifeſtam indolem oſtendit eius uirtutis qua Herulos Odoacrumq; italia pulſurus erat: eamq; ſuo atq; oſtrogothorum imperio ſubacturus. A græcia inſcio patre profectus paruo comitatu Sarmathas qui nunc roſſeorum ac polonorum pars eſſe dicuntur inuaſit: ab eiſq; in patriam cum ingenti proeda ſe cum comitibus incolumem recepit

De Grimoaldo Longobardorum rege.

GRimoaldi Longobardi egregia indoles non patitur ſilentio ſe præteriri. Nam cum adhuc admodum puer a Caccano auarorum rege cum aliis Longobardis qui forum Iulium incolebant preter datam fidem ad mortem deduceretur: ut barbaricam perfidiam cognouit: in ipſo cædis tumultu inde ſe fuga cum duobus fratribus abripuit. uerum poſtea ſequente hoſte cum puero ad fugam uires ut aliis non ſufficerent: ab equite comprehenſus iterum ad mortem ducebatur. Cæterum ipſe ferro quo cinctus erat quod haud magnum in ea ætate eſſe poterat: illum ipſum a quo ducebatur nihil minus q̃ a puero id timentem occidit: ac fratres conſecutus in tuta ſe loca recepit. Incredibili hac audacia oſtendens quo animo quoue ingenio ad parandum regendumq; Longobardorum regnum eſſet futurus.

De Balduino tertio hieroſolymarum rege.

MAgna etiam indoles illa fuit quæ in pueritia: neq; enim quintumdecimum ſuperabat annum: Balduino tertio hieroſolymarum rege uiſa eſt. Nam cum ad eum tentax turca profectus eſſet proter diſcordias quas cum fratre ſuo Damaſci Sulthano habebat: tribuere enim nimium cuidam militari duci ſuo putabatur: iſq; urbem birſam Balduino in Arabia: quam nunc buſeret appellant: obtuliſſet. Item arcem Selcam quæ in eadem regione magni momenti habebatur: ſi haud diſparē rem ei Balduinus in iudea daret: contra omnium opinionem Balduinus negocium ſuſcepit: quadriduumq; cum exercitu profectus cum in uia pene ſemper cum hoſte pugnaret: ut birſæ urbi appropinquatum eſt: inuenit ciuitatem ſulthano deditionem feciſſe. Itaq; infectis quorum cauſa tantum uiæ erat emenſus: cum amiſſa reditus ſpe quidam eum hortarentur: ut cruce accepta: in qua mundi ſalus pependerat: in caſtris enim eam habebat: cum duobus comitibus itineris peritis uelocibus equis fuga ſe inde abriperet: dixit malle ſe cū ſuis mortem oppetere q̃ deſeruiſſe exercitum uideri. Itineri igitur ſe credēs non ſine magnis incōmodis cum turcæ ſiccas herbas ac pruna ſuccendiſſent: iuſſis epiſcopis deſcendere ac dei ueniam poſcere: uento in contrarium flante incendio liberatus: in Syriam incolumis regreſſus eſt: aperte oſtendens qui uir is futurus eſſet cum adhuc puer tale facinus ediditſſet.

De Fortitudine. Caput ſecundum.

De. L. Sylla.

FOrtitudo uirtus profecto inſignis cum ſimul quæ animo inſidet corporis quoq; robur coniunctum habet. Cæterum feritas potius quam fortitudo ducenda eſt: cum a ualido corpore abeſſe animi uirtus iſta inuenitur: cui periculorum cum ratione contemptus ineſt. Hæc

tanꝙ fructus flori ſuo propinquus: poſt indolem de ſe mentionem fieri petit. In ea igitur oſtendemus: qui in periculis conſtantes: in prælüs fortes mortem quæ gloriam ob publica commoda ſecum traheret minime expauerunt. Inter hos a L. Sylla utpote a militari duce qui fortiſſimus habitus eſt primordium faciemus. Is cum in Orchomeno fuſam aciem ſuam ab Archelao Mitridatis duce uideret: ex equo cõfeſtim deſcendens ſigno arrepto in medios irrupit hoſtes: exclamans hic hic romani milites mori uolo: Sed uos cum rogabimini ubi ducem ueſtrum amiſeritis: mementote petentibus reſpondere in Orchomeno: hac ipſius uoce moti milites ad ordines regreſſi: redintegrata pugna uictores iam hoſtes in fugam uerterunt.

De. M. Sergio.

VRbs roma omnium uirtutum atq; uiciorum in exhauſtus fons: cæterum militaris fortitudinis uera parens: eius mirum exemplum in. M. Sergio ciue ſuo nobis præbebit: qui cum ante ſemel tantum in bello fuiſſet: amiſſa in prœlio dextera: aliam ferro confecit: quaterq; in prœlio ita decertauit ut ſub eo duo confoderentur equi: & cum iam amplius uiginti acceptis uulneribus uix pedibus conſiſteret: peneque manuum uſum amiſiſſet: Cremonam tamen atq; Placentiam obſidione liberauit: duoſq; hoſtiles exercitus in fugam conuertit: pluſq; aduerſus debilitata uulneribus membra ſua ꝙ cum hoſte pugnando: omnes qui eum uiderent in admirationẽ mouebat: ut pedibus illis qui uix incedendi uſum ei præſtabant: & manibus quæ ut cibum ori poſſet inferre: non niſi magno labore ſufficiebãt: non ſolum ſæpe dimicaret: uerum etiam de ferociſſimis hoſtibus uictorias reportaret.

De Manlio capitolino.

ADmiranda Manlii quoq; capitolini fortitudo fuit: qui nondum expleto decimo ſeptimo anno duo ſpolia de hoſtibus retulit: primuſque inter romanos corona murali donatus: ciuicas ſex & ſeptem ac uiginti militaria dona per uirtutem aſſecutus: tres ac triginta cicatrices in aduerſo corpore oſtendebat: uulnereq; in humero & ſimul altero in coxa accepto. P. Seruilium magiſtrum equitum in prœlio iam ab hoſtibus circũuentum liberauit. Inſuper captum pene a gallis capitolium defendit.

De. L. Glauco.

NAuali prœlio quo metellus Haſdrubalq; decertauere. L. Glaucus eques romanus cum Haſdrubalis nauem appræhendiſſet: nullis uulneribus abſterreri potuit, ut eam deſereret: quoad amiſſis ambabus manibus cum naue etiam manus reliquit. Sed iam ad animi fortitudinem tranſeamus.

De Octauio conſule.

MAgnam animi fortitudinem ciuili bello Octauius conſul oſtendit: cum urbem Romam Cinna Marioq; ineuntibus ab amicis atq; aruſpicibus ſuaſus ut abiret: reſpondit ſe cum conſulatum gere/ret: patriam niſi cum uita non relicturum. Itaq; cum conſularem ſellam cũ conſularibus ornamentis conſcendiſſet: q̄q̄ tunc quoq; eſſent qui fuga ſibi ut conſuleret hortarentur: optimo equo ad fugam oblato: ipſeq; Cenſorinum a longe uenientem uideret: quem ad ſe perdendum miſſum eſſe ſciebat: nũq̄ aut loco aut uultu immutatus eſt. ſed intrepidus eodem loco manens ſce uiente Cenſorino caput amiſit.

De Alexandro magno.

ALexandri magni fortitudo: paruaq; ſalutis ſuæ ratio habita: cum adeunda erant pericula: etiam in gregario milite mira uideri po/tuit: nedum in tanto rege pro cuius ſalute totus decertat exercitus. Cæterum in eo res illa uehementer laudanda: quod cum cæteris rebus agen dis principem ſe preberet: in ſerendis prœliis in poſtremo agmine non ma neret. Id quod in Niſa urbe oppugnãda non obſcure oſtendit. Nam cum milites ſuos ad traiiciendum amnem quo ab una parte urbs cingebatur ſe/gniores uideret ipſius animis altitudine territos: ipſe ſcuto ſuo innixus: quod pectori ſubiecit: primus fluuium trannauit. In india aliam quoque urbem oppugnare adortus: primus ſcalis appoſitis in urbis muros euaſit: in quibus cum effractis ſcalis cum duobus tantũ remanſiſſet comitibus: q̄q̄ multis ac ceptis uulneribus nunq̄ de ſe hoſtibus dedendo uerbum fecit: ſed ut erat cõ foſſus a muris ſaltu ad ſuos ſe recepit.

De Pyrrho epirrhotarum rege.

QVam generoſo etiam animo Pyrrhus epirrhotarum rex fuit? qui cum in Sicilia ericem arcem munitiſſimam oppugnaret: primus ſcalis in muros conſcendere uoluit: ubi hoſtium a quibus preme/batur: aliis occiſis: aliis conſpectus ſui attrocitate territis: ui primus in mu/ros euaſit illicq; tam diu ſolus hoſtium uim ſuſtinuit: quoad milites qui de/orſum erant: receptis animis: ac ſtimulante preterea ob ea quæ regem egiſ ſe uiderant pudore: omnes impetu facto muros conſcenderunt.

De eodem.

IN Pyrrho egregiæ animi atq; corporis uires de fortitudine dicen tem: iterum de eo facere mentionem cogunt. & pulcherrimi eius facinoris: quod ex Sicilia in Italiam reuerſurus: impetu a magno mamertinorum exercitu facto edidit. Nam cum inter primos pugnans uul nus accepiſſet: atq; ad illud deligandum ſeceſſiſſet: ut intellexit ob eam rem auctos hoſtium animos: atq; ex eis cæteris aliis ualidiorem quẽdam nomina tim ſe uocãtẽ in prœlium rediit: ubi inuento eo qui in certamen prouocabat: manum cum ipſo conſeruit gladioq; ita in caput eum pcuſſit: ut ſtatim mo/

reretur. Qua re Mamertinorum exercitus adeo perterritus eſt: ut inde po
ſtea paccatum iter habuerit.

De Philippomene megalopolitano.

CVm Philippomenes Megalopolitanus in caſtris cum Antigono macedonũ rege eſſet: in eo bello quod is aduerſus Cleomenem ſpartharum regem gerebat: nimio pugnæ ardore: non expectato ſigno primus qui in hoſtes irrueret: ferretq; fuit. Itaq; dum prœlium cõtinuaret utramq; coxam ſagitta perfoſſus: cum ueluti uinctus: euelli enim ſagitta non poterat: remaneret: altera coxarum in partem contrariam extenſa: ſagittam in duas partes effregit: atq; ita eam conuulſit. Eo igit̃ uulnere nihilo inualidior factus redintegrata pugna: tantum animi fauoriſq; ſuis iniecit: ut eo die Philippomenis uirtute Antigonus prœlii uictor remaneret.

De Gedeone Iſraelis iudice.

OMiſſuri miram uirtutem Dauidis: quia gigantem Goliam perdidit. item ea quæ in Sãſone fuiſſe leguntur. ſimulq; in Athleta Diomede: ceu q̃ aut diuinitus facta aut fabuloſa ſint: nõnulla fortitudinis exẽpla referemus: quæ in uiris hebreis extitit: Gedeonemq; primum referemus Iſraelis iudicẽ: q cum cæteri iudei uirtutem atq; animum amiſiſſent: arabũm atq; amalechitarũ exercitus magnitudine conterriti: Impetu enim facto gentes illæ iudeam omnem uaſtabant: ex omni iudeorum numero ſolos trecenos delegit: atq; eo tãtũ comitatu noctu hoſtes in ipſis caſtris inuaſit. coniectaq; omni eorum multitudine in fugam ex ipſis centum milia occidit: a reliquis iudeis in cede ſolum fugientium adiutus. Hic igitur græcia ſileat: quæ Sparthanum Leonidam fortitudine omnibus anteponit. Tanto enim numero Gedeon non minorem exercitum inuaſit: de eoque cæſis centum milibus uictoriam peperit: quanto Leonidas cum munitiſſimum inſideret locum: pugnans perſarum ſuſtinuit regem: ac poſtremo cum omnibus ſuis occubuit. In eo Gedeoni tantum par: quod pro publica ſalute periculum mortemq; non extimuit. In cæteris longe inferior & diſpar.

De Dauide Iudeorum rege.

INter multa Dauidis iudeorum regis admiranda fortitudinis facinora: illud unum narraſſe contenti erimus: quod aduerſus Hamonitas Syroſq; edidit: quos longe inferior numero adortus cum ipſe inter primos fortiter dimicaret: Amonitharum ducem Cadam: qui Sabachus dicebatur: uirum fortiſſimum manu ſua obtruncauit. In hoc. M. Marcello haud diſſimilis cum Viridomaro Gallorum rege interempto ſpolia opima retulit.

De Saule Iudeorum rege.

CVm in fortitudinis parte ſit: quanquam ab hoſte ſuperatum liberum tamen ſeruare animũ: potiuſq; aut mortẽ ſibi ipſi conſciſcere: aut hoſtili telo confoſſum uitam effundere q̃ hoſti animum ſubiicere: nonnulla de ea re ex uariis gentibus exempla ponemus. ut omni genti omniq; tempore ac modo ſemper integrum eſſe intelligatur: modo animi paucitas non obſtet: ſe a ſeruitute liberare: nullumq; cathenæ genus tam ualidum eſſe: quæ inuitum generoſi animi ſpiritum coercere ualeat. Id inter alios iudeorum rex Saul oſtendit: qui quamuis non ignoraret ad certã ſe mortem proficiſci: ut ei a Phitoniſſa predictum fuerat: tamen totam noctem iter continuauit ut proelio cum ſuis intereſſet: in quo cum omnia preſtitiſſet: quæ a rege non prudenti ſolum: uerum etiam forti expectanda erãt: tandem ut ſuos in fugam conuerſos uidit: una cum ſuis illic opetere mortem q̃ fugere maluit.

De Iuda Machabeo.

IVdas Machabeus cum ab Antiocho cum duobus hominum milibus rebellaſſet: eumq; bachides cum duobus equitum milibus ac triginta milibus peditum perſequeretur: præ timore multis iudeorum abeuntibus: ſolus cum octingentis uiris remanſit: qui cum hortarẽtur eum ut inde abiret: ingenti reſpondit animo: emori malle: q̃ ut eius fugientis terga hoſtes inſpicerent. proelio igitur inito una cum ſuis in eo campo ubi certauerat uitam amiſit.

De Eleazaro fratre Iudæ Machabei.

NOn minus fortitudinis eius frater Eleazarus cognomento mauronus eo proelio oſtendit: quod aduerſus Antiochum eupactorem Syriæ regem commiſſum fuit: in eo conſpicatus elephantem ſuper alios ornatus magnitudine inſignem: antiochum eo uehi exiſtimauit. Itaq; in una re & proelii & belli finem fore ratus: ſi antiochum oppreſiſſet: impetu in hoſtes facto ad illum ipſum elephantum quem deſignauerat penetrauit: atque ſub eius uentrem cum ſe immiſiſſet paruo gladio inteſtina elephantis effodit: qui ſupra Eleazarum corruens: mole ſua eum oppreſſit: totumque contudit: ita ut audacis facinoris lætitiam ſentire non poſſet.

De quibuſdam Iudeis Iotta patenis & aliis.

ETſi qui ſibi ipſis mortem conſciſcunt: a philoſopho inter fortes numerandi non uideantur: idq; inter alios multos etiam ſanctus nõ minus q̃ doctus uir Auguſtinus cenſeat: omnes enim genus illud mortis ueluti fugam atq; rerum aduerſarum impatientiam appellant: ueluti eam qua heretici donatiſte in Africa ne ſe catholicæ fidei crederent: nedũ ad mortem magiſtratibus ſe offerebant: uerum ipſi ſibi mortem conſciſcebant. quæ res impetus atq; rabies potiuſq̃ fortitudo uocari debet. tamen

qui a quoſdam ex iis in fortium numero hiſtorici poſuere: quod uitæ contem ptores fuiſſe uidentur: de nonnullis hic ſcribemus. de quibus liberum lecto ribus iudicium relicturi ſumus: q̄q̄ ut ab Auguſtino ſcriptum eſt: deus mi/ raculo uoluntariam querendam mortem approbauerit. id enim egiſſe ui/ dentur ne pudiciciam amitterent. Vnum igitur ex his exemplum a Ioſepho auſpicabimur: qui cum poſt Iotapatæ captiuitatem ſe cum quadraginta iu/ deis in ſpeluncis abdidiſſet: ante ſe mutuis confodere uulneribus q̄ hoſti de/ dere omnes maluerunt. unuſq; Ioſephus cum ſolo comite ex eo numero non ſine magna induſtria euaſit.

De Iudacilio Aſculano.

MVltum auſus eſt Iudacilius militaris dux eo bello: quod ſocii aduer ſus populum romanum geſſere. Nam cum ſciret a Pōpeio Aſcu lum urbem patriam ſuam obſideri: urbem ingreſſus ſed non tāto numero ut tueri eam poſſet: quia ab Aſculanis parum adiutus fuerat: eggredi urbe ut ſaluti ſuæ conſuleret neglexit. Cæterum occiſis prius aduer/ ſæ factionis ciuibus: qui dum urbem ingrederetur ſeruari eius ordinem pro hibuerant: pyrraq; ingenti lignorum in medio congeſta templo in ea cum amicis cenauit: atq; poſtea hauſto ueneno ſuccenſaq; pirra ſibi patriæq; per hunc modum malorum finem inuenit. Inuicto enim animo ſe ab hoſtibus quibus ſolos reliquit cineres liberauit.

De Aſtapacenſibus.

NOn plus etiam romano exercitui quem Martius. P. Scipionis au ſpicio ad eos duxerat: Aſtapaceni in hiſpania reliquerunt: idq; ita egerunt ut citra controuerſiam uirorum fortium nomen lauſque eis adimi non poſſet. Nam ſi una cum opibus patriam combuſſerunt: ſi uxores filioſq; omnes interemerunt: ſaltem hoc aſſecuti ſunt q̄d inulti perire atq; ignauiæ ſuſpictionē relinquere noluerunt. Ferocibus enim animis Aſta paceni tractandiſq; armis apti: romanum hoſtem apertis portis inuaſerūt: qui q̄q̄ militari induſtria: atq; armorum uſu numeroq; ſuperior eſſet: ani/ mi tamen fortitudine longe inferior extitit. Itaq; uix tandem Aſtapacenum populum delere potuit. ſed quid delere dico? ſi quidem pugnando inferio/ rem numero opprimere: id uitam non ordinem atq; conſtantiam animo/ rum adimere dici debet: neq; enim ex toto illo populo ullus qui in aciem ꝓ dierit: aut ordinem aut locum deſeruiſſe: aut dimicandi q̄ uincendi finem feciſſe: aut unq̄ retro aſpexiſſe inuentus eſt. a romana enim multitudine cir cūuenti in ueſtigio ſuo ut in prolii initio erāt ſtantes corruerunt. cū in urbe illo ipſo tempore conſpecta aduerſa pugna qui in acie ferre arma ætate aut ſexu prohibiti erant: mutuis ſe uulneribus cedentes urbem cum iis quæ in ea remanſerant: ſuccenderunt.

De Latrone Arabe.

NOn nunq̃ in generoſo ſanguinæ ſeruitutis indignatio coniũctam habere uiſa eſt ceu promptitudinem quandam ad mortem: quæ gloriam aliquam ſecum traheret. ſed in obſcuro homine haud ſæpe hoc eſſe contigit. Admiranda tamen ſupra modum ea fuit promptitudo quam arabs quidam latrocinio uitam agens oſtendit. Nam cum huius generis hominum multitudo ingens in acceſſibiles montium ſpeluncas inſideret: infeſtamq; regionem faceret: Herodes iudeorum rex coacto exercitu allatiſq; bellicis machinis expugnationem adortus eſt. Itaq; cum multis occiſis pars eorum deditionem feciſſet: quidam inter ipſos magno natu Herode ad colloquium uocato magno uerborum conuicio eum proſecutus: & ſi ſibi ſuiſq; uitam atq; libertatem uidebat offerri ſi Herodis fidei ſe credidiſſet: in antri ore conſtitit. illicq; ſeptem filios quos habebat occidit deorſumq; ad Herodem atq; eius exercitum: & poſt eos uxorem ſeq; ipſum mortuos deiecit. Admirandam profecto animi fortitudinem: & regio quam latronis ſtatu digniorem: Catoniq; Vticenſi laudibus preferendam: ſi tam forte magnumq; facinus ante actæ uitæ: quæ latrocinio infamis fuerat ſcelere non maculaſſet.

De Eleazaro iudeo.

NOn minus animi Eleazarus iudeus oſtendit: qui cum diu contra romanos hieroſolymis arma tuliſſet: poſt captas hieroſolymas in arcem Meſade cum noningentis iudeis ſe recepit. In ea obſeſſus a Sabino flauio romano præfecto: cum iam ita euerſi eſſent muri ut parua ſui tuendi ſpes reſtaret: minime uel fuga ſibi conſulere: uel pacẽ ab hoſte: ut multi eiuſmodi in ſtatu egerunt: petere temptauit. Sed animi ac fortitudinis plena oratione confirmatis ſociorum animis eos demum in hanc ſententiam ſecum traxit: ut ſorte decem eligerent: a quibus omnes una cum liberis atq; uxoribus occiderentur. Itaq; re peracta illi ipſi decem ſuccenſa arce ne quid predæ ad hoſtem perueniret: integra ab incendio ea tantum quæ uictui parata erant ſeruauere: ut uera uirtus & non fames intelligeretur ea fuiſſe: quæ ad tam efferatum conſilium eos perduxerat. poſt hæc igitur ipſi quoq; decem ad id facinus relicti mutuis ſe uulneribus trucidarunt. neq; ex tanto numero ullus ſuperfuit præter foeminam unam: quæ audita illius deliberationis atrocitate in ſubterraneos cuniculos cum quinq; puerulis ſe recepit. illicq; dum res perageretur latuit: a qua poſtea ut res geſta erat intellectum fuit.

De Gallogrecis.

SImili neſcio deſperationem dicam an animi fortitudinem: gallograecorum exercitus in græcia uſus eſt. Nam cum ab auſpicibus commonerentur multum eſſe ſanguinem effundendum: foreque

ut eorum deleretur exercitus: q̄q̄ retro tuta in loca recipere ſe poterant incolumes: tamen liberis atq; uxoribus occiſis proelio decertare cū antigono Macedonū rege: atq; pugnādo occumbere omnes maluerunt: q̄ ſeruata ſalute timoris ſigna hoſti reliquiſſe.

De Zantiis.

z Antii aſiaticus populus cum uiderent Brutum occupata eorum urbe aduerſus Octauium arma parare: indignatione ſimul atq; deſperatione moti ſumptis armis diu cōtra acriter reſtiterunt: quorum motibus & ſi poſtea publico edicto ignoſcebatur: tamen omnibus trucidatis ita ut ultra quinquaginta foeminas in ea nullus ſupereſſet: urbem incendere q̄ præcario uideri uitam obtinuiſſe maluerunt.

De Buthe perſa.

BVthes pſa thraciæ p̄fectus a Cymone atheniēſiū duce in urbe eno obſeſſus: cum ut idem facerent aliis qui una ſecum obſidebantur perſuaſiſſet: incenſa prius urbe: ne ad hoſtes ex ea uictoria commodum ullum perueniret: una cum obſeſſis omnibus mortem ſibi conſciuit.

De Ariarathe capadocum rege.

ARiarathes capadociæ rex cum a perdica obſideretur: ne ex uictoria aliquo commodo perdica augeretur ſe ſuoſq; urbe incenſa interemit cinere tantum ruiniſq; hoſti relictis.

De Cleomene Lacedemonum rege atq; eius comitibus.

QVam mira etiam fuit Cleomenis lacedemonum regis animi fortitudo? cum regno pulſus ab Antigono Macedonum rege ad phtholomeum ægypti regem ceu ad amicum profugit: fretus ad recipiendum regnum quod amiſerat: opem ab eo ſe habiturum. Cæterum nulla ope adiutus: uerum ut captiuus in cuſtodia habitus cum treſdecim ſolis comitibus remanſit. Mira igitur arte cuſtodia lapſus: cum ipitha comitum unus cui læſa ſcia uires corporis erant imminutæ: ut quanq̄ ad effringēda unde effugerant loca ſuffeciſſent: conſequi tamen euntes ultra nequiret: orauit ne eius cauſa tam magnum facinus omitteretur: & ne in hoſtium manus perueniret: rex eum occideret. ſed non proter hoc a rege Cleomene deſtitutus eſt: quin potius deiecto ex equo quem primum habuerunt obuiū: illi ipitham impoſuerunt: atq; per urbem diſcurrentes duos phtholomeos regios præfectos: qui magna manu ſe oppoſuerant obtruncarunt. Tum fruſtra ad libertatem diu uocatis ciuibus: cum uiderent tandem ſibi in phtholomei poteſtatem eſſe redeundum: demandata Pantheonicura qui poſtremus moriturorū erat futurus: ut quos nundum plane mortuos uideret: ad obeudam celeriter mortem iuuaret: mutuis ſe uulneribus interemerunt. Is autem diligenter quæ demandata erant curatis iuxta Cleomenē regem ſedens pectus ipſe ſibi gladio traiecit.

De Cleomenis filio.

ANimi uirtutem qua Cleomenes rex preditus fuit: illa ſequetur quam ipſius quoq; filius oſtendit: ut quos natura ſimulq; uirtus & exempli ſimilitudo coniunxit: hic a me non ſeparentur. Nam cum ex parētis ſuæ lachrimis patris mortem ſuſpicaretur, nulla re dicta a ſummo ædium culmine ſe præcipitem demiſit: egitq; ea re ut omnes Cleomenis filium fuiſſe intelligerent. cui ſi tantum fœlicis ætatis quantum animi fortuna conceſſiſſet: non minus quam pater ſe Lacedemonis dignum regem oſtendiſſet.

De Adoleſcente Lacedemonio.

FOrtitudinis exempla quæ in puerili ætate tanto plus laudis merentur: quanto rariora atq; difficiliora ſunt: cogunt ne miram alterius Lacedemonii adoleſcentis animi uirtutem prætercam. Nam cum domino cui ſeruiebat in cæteris diligentem promptamq; operam patienter nauaret: iuſſus matellam ferre: in eo uno ſeruili genere proter rei obſcœnitatem: amiſſæ libertatis reuocata memoria: parere recuſauit: qua re cū dominum indignatum aſpiceret: in hæc erumpens uerba: diſce alias emere: ab altioribus ædium feneſtris ſe præcipitauit.

De Euticho Lacedemonio.

FOrtitudo quam lacedemoniorum animis natura infudiſſe uiſa eſt: me ab eorum exemplis abire non patitur. Nam quo tempore Leonidas Sparthanus ad Termopilas perſarū expectabat exercitum: atq; proter occulorum ualitudinem Ariſtodemum Eutichumq; ab exercitu in patriam redire iuſſiſſet: in uia Eutichum reditus poenituit: dedecoriq; ſibi ratus cum aliis proeliando non mori: ad exercitum rediit: qui plus aurium uſu q̄ oculis adiutus cum ceptum iam proelium animaduertiſſet: miro animi uigore incenſus cū cecus in uia pedibus offenderet a ſeruo in proelium ſe deduci iuſſit. ubi cum ciuem ab hoſte non diſcerneret ut poterat cum aliis lacedemoniis pugnando interiit.

De. P. Furio.

A Contemptu uitæ qui in Sparthanis magnus fuit: ad romanorum fortitudinem quæ temperantior fuit tranſibimus. P. Furius fratris Titi Quintii conſulis legatus: cum aduerſus equorum gentem pugnaret: & cum paucis ab eorum multitudine circumuentus hortantes eos audiret ut abiectis armis ipſorum miſericordia uitam ſeruaret: ſpretis hoſtium promiſſis mori pugnando maluit. ne pluris ignauam uitam q̄ honeſtam mortem feciſſe uideretur.

De Sabino ro. equite.

FErox Lacedemoniorum animus in romanis pectoribus Sabini eq
tis romani memoriam mihi reuocat. Nam cum ei Claudius cæ/
ſar impunitatem polliceretur: quod cum Calligulæ percuſſoribus
interfuiſſe eius cædi putabatur: poſteaquam alios qui cædi interfuerant occi
ſos eſſe cognouit: ſpreta impunitate quæ offerebatur: ut fortis uir uereq; ro
manus eodem pugione quo Calligulam occiderat: ne in Claudii poteſtatem
ueniret: ſeipſum interemit.

De ro. equite in exercitu Ottonis imperatoris.

INter clara fortitudinis exempla quæ poſuimus: inuſitata inſigniſ/
q; uirtus romani equitis locum ſibi depoſcit. Nam poſt primum
proelium quo apud bebriacum Vitellii Ottoniſq; exercitus dimi/
cauere: cum Ottonem milites eius ut iterum certamen temptaret hortaren/
tur: neq; ſibi ipſi deeſſet: cum magis non ſeruatis ordinibus q̃ uirtutis pauci
tati tribuerent: quod primo proelio reiecti fuiſſent: unus ante alios conſtitit:
& dixit Scito Cæſar nos omnes ut te tueamur: ita facere paratos: hocq; dum
diceret pectore pugione traiecto mortuus corruit. hic qui fortior animus:
quæue maior uirtus inueniri poſſet? ut non ignominioſæ mortis metu: ne/
q; alia neceſſitate compulſus: uerum ſolum ut aduerſam pugnam excuſa/
ret: & ſuam comitumq; uirtutem teſtaretur: tam fortiter aliquis manu ſua
in ſe ipſum ſæuiret.

De Ottone imperatore.

FOrtaſſe huius militis exemplo motus Otto imperator mortem ſi/
bi ipſi conſciſcere auſus eſt: multis in ambiguo relictis: utrum carce
ris metu: an principatus amiſſionem metuens: uel patriæ caſum
miſeratus: quam ciuilia arma perdebant: cum adhuc aduerſus hoſtem ui/
res ſufficerent: & preterea ingentia auxilia expectaret: mortem quæ non ſi/
ne gloria uidebatur fore: omnium aliarum rerum ſpei antepoſuit.

De Ingenuo imperatore.

INgenuus quoq; romanis legionibus in Panonnia: aduerſus Galie/
ni auguſti ignauiam imperator creatus: cum infoelici pugua ſu/
peratus eſſet: neq; niſi cum imperio uiuere conſtituiſſet: audacter
ſe ut Otto interemit.

De Decebalo Dacarum rege.

DAcarum rex Decebalus ingentis animi uir ſecũdo proelio Marci
Vulpii Traiani auguſti uiribus ita attritis: ut amplius ſpes nõ ſu
pereſſet: ne hoſti lætiorem faceret uictoriam: ſi captus uinctuſq;
in triumpho uictorem antecederet: ſibi ipſi uitam ademit.

De Saturnino tyranno.

AB iis qui ui ſibi illata uoluntariam mortem obierunt: ad eos tranſituri: in quibus animi corporiſq; fortitudo coniuncta fuit: Ante alios Saturninum commemorabimus: qui in ægypto ab exercitu creatus fuit impator. Hūc legimus cū humi pedibus ac manibus atergo innixus coelo ſupinus uentrē oſtenderet: magnam incudem in qua ferramenta cuderentur ualide per longum ſpacium pectore ſuſtinuiſſe. quod corporis robur in gerulo potius aut athleta q̄ in imperatore laudandum foret: ſi animi fortitudine caruiſſet.

De Maximino patre imperatore.

MAximinus pater qui cum Maximino filio poſtea imperauit: cum adhuc priuatus in adoleſcentia ludos ſpectaret a Septimio ſceuero auguſto natalicio gethæ die editos: a Sæuero ludendi poteſtatem petiit: cui quod priuatus erat: cum ludendi cum equite negata eſſet facultas: permiſſum fuit ut cum gregariis luctaretur. Ex horum numero ſexdecim ad terram proſtratis: partoq; premio quod uictori paratum erat: cum Sceuerus etiam grauiori in re uirtutem eius experiri uellet: adhibitum inter eos qui pedibus officium equo inſidenti præſtabant: longo curſu magniſq; circuitionibus equum priuſq̄ Maximinum defatigauit: ad eumque non ſine admiratione conuerſus petiit. an adhuc luctari uellet: qui nulla laſſitudine oſtenſa cum adhuc luctandi condictionem accepiſſet: ſeptem equites ualidos uiros proſtrauit. neq; uero hæc ſola fortitudinis exempla edidit. nam ſæpius onuſtum plauſtrum ſolus loco mouit: equoq; dentes pugno eliſit. proter quæ Milo a nonnullis etiam Hercules aut Antheus appellabatur.

De. A. Iunio Valente.

ADmirationis plenum fuiſſe legimus robur in. A. Iunio Valente qui ſub Auguſto centurionis locum tenuit: utribus enim onuſtum plauſtrum ſolus dum deponeretur onus ſuſtinebat: currūq; magna equorum ui tractum: manibus in contrarium reuocabat. quæ fortitudinis exempla cum multis aliis illius monumento inſculpta fuere.

De Abiſai hebreo.

QVam ingens etiam animi corporiſq; robur in Abiſai hebreo fuit: qui cum iter fatiens Leonis qui in foſſam conciderat rugitum ſentiret: ſolo fuſte armatus in foſſam intrepidus deſcendit: ſtatimque maioris audaciæ opus q̄ quod de Hercule perhibetur: leonem occidit. Siquidem maius fuit Abiſai in arcto aduerſus Valentem feram forte inuentam foeliciter rem gerere: q̄ Herculi ſpacioſo in campo preparatam claua uel uincere uel interimere.

De Lyſmiacho Macedonum rege.

LYſmiachus adhuc priuatus ab Alexandro magno in cõclaue una cum Leone feritatis immenſæ incluſus: minime ut pleriq; quanq; ſciret morti ſe expoſitum animo concidit. Cæterum clamide in caput belluæ coniecta ſtatimque gutture ea ueſte circumuoluto feram: tam diu tenuit, quoad eam oppreſſit. Quod facinus q̃quam neceſſitas expreſſiſſe uidentur: magnæ tamen audaciæ magnarũq; uirium fuiſſe putatur, quam rem Alexander ne irremuneratam omitteret. Lyſmiachum uita donauit ef/fecitq; ut ſeruatus in Macedonico regno ſuccedere poſſet.

De Aurelio Valerio Probo.

NOn eſt etiam omittenda inter uetera fortitudinis exempla Probi uirtus qui ante q̃ ad imperium eueheretur: in Africa proconſul aradionem fortiſſimum uirum ſingulari certamine interemit: proſequutumq; honore ſepeliuit: animi egregia uirtute corporis robori coniũcta. res profecto cuius temporum noſtrorum principes: ac duces militares ſup/pudere debeat, neq; enim ſingularia certamina tantum: ſed ipſa quoque proelia quibus iuſta acie decertatur præignauia deuitant: intentiq; ad regna uictoriaſq; aliorum ſudore ſanguineq; parãdas: armati ceu ſpectatores alie/næ uirtutis ſe prebent.

De Andragatio comite.

ANte quam recentiora fortitudinis exempla in his qui proprii ſan/guinis prodigi cenſentur fuiſſe Andragatium comitem comme morabimus. Is enim ſtatim ut intellexit Maximum tyrannum quem is principem ſequebatur: ingenti uictoria: a Theodoſio ſuperatum: intrepido animo in mare ſe deiecit atq; ſubmerſit. Maluit enim moriendo maximum ſequi: quam Theodoſio magna ab eo aſſequutus ſeruire: ea parte quam ſemel ſuſceperat relicta.

De Arbogaſte.

PArem animi fortitudinem Arbogaſtes oſtendit: cum Eugenio: ut ipſe optabat ad tyrannidem aduerſus Theodoſiũ euecto: Nam in certamine ut ad hoſtes inclinare uictoriam uidit: enſem quem hoſtium ſanguine cruentauerat pectore ſuo condidit: ut ita ſe ſeruitutis foe/ditate liberaret.

De Theſelide argiua.

ANimi robur quo rarius in foemineo ſexu inuenitur: & enim haud parum ei ſexus infirmitas obſtat: tanto plus ubi in/uentum eſt admirationis laudiſq; meretur. Fortiſſimis igi/tur uiris de quibus ſcriptum eſt: Theſelidem argiuam foeminam ſubiũge/mus. Hæc cũ argos q̃ ei patria erat uiris orbata eſſet: alias foeminas ad capien

da arma hortata: uirtute patriam a Cleomene Sparthanum rege qui eam ualido exercitu oppugnabat: defendit.

Recentiora de Ioanna uirgine gallica.

VT ueterum exempla Theſeſis argiua animi ſui uigore clauſit: ita recentiorum caput ac princeps apud nos erit uirgo gallica Ioanna nomine quam pullicellam uocauerunt. Nam ut argiuorum urbē uiris orbatam Theſeſis defendit: ita Ioanna multo maiori admiratione non tutata eſt ſolum: uerum etiam ex brithannorum manibus recoepit galliam diu ante a Brithannis oppreſſam. Regnante enim Carolo ſexto qui inſanus dicebatur cum parrhiſiorum urbem magnamq; gallici regni partem brithanni poſſiderent. Ioanna Iacobo arco patre orta: inope paſtore in Lothoringorum pago qui Dampronium dicitur: cum nondum quintumdecimum annum ſuperaſſet: proter admirandas uiſiones fatidica putabatur. A Carolo igitur Lothoringorum principe ad Robertū Baudicortem in Naucolore militarem gallorum ducem: & ab ipſo ad ſeptimum Carolum regē in gallia deſignatum miſſa fuit. Huic cū large uictoriā polliceretur: non ante fides habita fuit: quā experiendo in multis quæ futura prædicebat: uerax inuēta eſt. ita fidem indepta delatam tandem gallici exercitus ſummam atq; imperium ſuſcepit. Armata igitur atq; ingenti equo inſidens cum uoce geſtuque a uero militari duce non abeſſet: ingenti animo aurelianorum urbem arcta obſidione ab eis oppreſſam liberauit: ubi pugnando uulnus in humero accepit: nec uero armorum fragor: effuſuſque in proelio ſanguis: & ſceua mortis genera quibus cadere in proelio pugnantes intuebatur: uirginis animum terruerunt: ſed ceu efferata animo & ducis & militis munia impleuit. Inde exercitu ad Troiam perducto: urbem eam contra omnium ſententiam adorta coepit: Carolumq; ſeptimum qui deſignatus rex erat: diademate ut moris erat: Renis inſigniri ut regem iuſſit. ſalutiſq; anno quadringenteſimo uigeſimo nono ſupra mille cum parrhiſiorum urbem oppugnaret. inter primos milites in muros aſcendit. neq; quanq̄ crure ſagitta traiecto ab incepto deſtitit: tantumq; formidinis de ſe brithannorum animis iniecit: ut quemadmodum ante brithannorum galli conſpectum non ſuſtinebant: ita poſtea pullicellam brithanni ferre non poſſent.

De Vallaſca uirgine boema.

VAlaſca uirgo boema: quam libuſſa tertia boemorum dux: uirtute foemina inſignis aluit: tanto ſtudio dominæ mores imitari ſtuduit: ut ea defuncta cuipiam amplius ſeruire dedignata amazonum lemniadumq; exemplo permultas boemas mulieres ad perdendos uiros impulerit: arreptiſque armis ut imperium ſibi eius gentis uendicaret: primiſlaum Boemorum ducem in uiſegradi arce: quæ munitiſſima erat obſedit. Quam rem ut ſupra uires ſuas difficilem animaduertit:

haud longe loco munitiſſimo oppidum ſtatim condidit: quod dieuizon nuncupauit. id uero illius gentis lingua uirginem ſignificat. Non multo uero poſt proelio cum boemis commiſſo uera uirtute eos uicit: atq; in fugam compulit occiſis manu ſua in eo proelio ſeptem uiris: quæ cum uirtute inuicta putaretur a Primiſlao prodita una cum aliis quæ cum ipſa erant fortiter pugnando non ante libertatem quam uitam amiſit.

De Maria puteolana uirgine fortiſſima.

VAlaſcæ exemplum illud non indecore ſequetur: qđ Franciſcus petrarcha in epiſtolis ſcribit ſe uidiſſe. ſcilicet puteolis haud longe a Neapoli uirginem Mariam nomine abiecta muliebri ueſte propter ſediciones quibus ea regio erat infeſta: uirilem amictum armaq; induiſſe: belli adeo ſtudioſam: ut quocunq; in loco cum hoſte manus conferendæ eſſent prima proelium iniret: poſtremaq; neq; id niſi editis ante claris facinoribus acceptiſq; multis uulneribus ex acie ſe reciperet: uiribus ingens hæc uirgo in militari exercitatione ſudem ferream iaculando alios uiros id quod ſe preſente ſæpius factum Petrarcha teſtatur: corporis robore ſuperabat: ita ut omnes in ſui admirationem conuerteret. Sed longe illud in ea preclarius quod aſſidue inter uiros uerſata: in armis agens in ſumma uiuendi libertate: incolumem pudiciciæ laudem ſeruauit. decus profecto non rarum modo uerum etiam prorſus admirandum: ut ex eo hoſte quem natura humanis precordiis in uiridi ætate infixit: ſecumq; mortales in ea ætate plerunq; ferunt: aduerſus quem nec clypeo nec haſta pugnari poteſt: & qui de mortalibus uictoriam pene ſemper reportat: ipſa uictrix triumphum referret.

De Vrſina Taurella Guaſtallæ comite.

HAud diſſimili uirtute apud oppidum guaſtallam Vrſina Guidonis primi Taurelli coniunx: cum intelligeret bello a Venetis moto uiro abſente Guaſtallam Venetorum armis oppugnari: arma uirili animo induit: factoq; in hoſtes impetu oppidum multis hoſtium atq; inter eos aliquot manu ſua occiſis egregie defendit.

De Montis fortis comite foemina egregia.

MOrtuo ſine liberis Morinorum duce: quos poſterior ætas uiciato nomine pro brithannis brithones nuncupat: Ioannes Montis fortis comes ut hæres in ducatu ſucceſſit: initaque ſocietate cum Eduardo tertio brithanniæ rege: qui etiam gallici regni titulum ſibi aſciſcebat: in Nanatenſi urbe ciuibus id permittentibus a militibus Philippi Valois gallorum regis captus: atque ad parrhiſiorum urbem: ubi periit perductus eſt. Itaque cum Ioannes bleſenſis comes agnationis iure brithonum ad ſe pertinere ducatum duceret. eiuſque poſſeſſionem temptaret: Montis fortis comes Ioannis qui a gallis captus dolo fuerat coniũx armis intrepide arreptis: terra mariq; bleſenſi comiti obſtitit: neq; ante

deſtitit quam eo in proelio occiſo filiis ſuis liberum brit honum ducatum re liquit.

De Margarita regina dacarum Noruegiæ. & Suetiæ.

PAri uirtute Margarita Vuoldimari Suetiæ regis filia Aquini Noruegiæ regis uxor. horum regnorum proter patris coniugiſq; item Daciæ proter Olai filii mortem heres: cum ei Albertus monopolēſis dux bellum intuliſſet: haud ſecus q̄ ſi in patris ac uiri regnorum hereditate uirtutem quoq; eorum cepiſſet: comparato exercitu armata ipſa aduerſus Albertum profecta proelio eum uicit coepitq;: romanoq; more de capto triumphauit.

De Orieta Auria Genuenſi inſigni foemina.

MEretur Orieta auria genuenſis foemina: ne inter eas quæ uirtute clarum nomen habuere pretereatur. Nam quo tempore Gatalufii Mittilenis in leſbo rerum potiebantur: profecta Morati turcarum regis ingens claſſis ut inſulam occuparet molagum oppidum oppugnare cepiſſet: ubi lucas Orietæ coniunx magiſtratum gerebat: ſola ipſa tribus comitibus: non ut mulier: uerum ceu fortiſſimus uir ſumptis armis non modo pugnando pericula omnia ſubiit: uerum hortandis quoq; qui iam attoniti de deditione conſilia inibant: ſapientis ducis munia impleuit: agendoq; atq; hortando ita effecit: ut turcas ab oppido multis occiſis ingentique eorum dedecore repelleret.

De Marulla Stalimena uirgine.

QVod de Orieta ſcripſimus: cogit me ne Marullæ quoq; uirtutem prætercam. Nam bello Venetis a Maumetho turcarum rege moto cum claſſis ingens Mittilenas adorta eſſet: Coccinumq; oppidū in ea oppugnare cepiſſet: uirgo Marulla nomine uirtutē ſupra omnem credulitatem preſtitit: erruptione enim facta cum in turcas oppidani acriter pugnarent: Marulla ut patrem inter pugnantes occubuiſſe conſpexit: coccinorumq; aciem ad fugam ſpectare: non lachrimis aut foemineo ullulatu proprio dolori communiq; ſaluti occurrit: ſed ueluti muliebri abiecto ſexu: patriſq; aſſumpta uirtute ante alios paterno clipeo gladioq; armata in primā aciem prodiit: ubi acriter pugnando hoſtes: qui iam iam ſe oppidum irrupturos ſperabant: uera uirtute a muris repulit. cum eam ſequeretur Coccinus populus quem ſubpuduit armis arreptis ea uirginem efficere: quæ antea populus totus auſus non erat. cæterum quoniam octo exempla inuſitatæ uirtutis in foemineo ſexu in tuendis oppugnandiſq; uiribus ſatis ſufficere uidentur: ut permultos uiros: quibus natura rerumq; uſus in armis plus preſtitit: ignauiæ ſuæ pudeat: ad aliorum exempla tranſibimus.

De Ioanne Ziſca boemo.

MIra profecto res uideri poteſt in fœmineo ſexu cui imbecilitatem natura coniunxit: tantum roboris atq; animi inuentum eſſe: ſed longe plus admirationis Ioannes Ziſca boemus troſouienſis bene conſideranti habere uidebitur: qui poſt Vinciſlai domini ſui mortem cum iam altero oculo captus eſſet: quem in proelio amiſerat: hereticorum huſitanorum qui tunc eſſe ceperant: ducem ſe prebuit. ædifficataq; Tabro urbe admodum munita: eorumq; ſocietate quæ tabroritica nuncupabatur inſtituta: boemiæ partem maiorem imperata facere coegit. Dum autem Rabi caſtellum oppugnaret uulnus accepit: quo altero qui ſupererat oculo orbatus eſt: & q̄q̄ prorſus amiſſo lumine ita ut aliena manu cibum capere eum oporteret: tamen exercitum ducebat: biſq; Sigiſmondo imperatore: qui boemiæ regnum hæreditario iure repetebat ſuperato: eorum exercitum qui cruce ſignati aduerſus parum fideles arma ferebant: in fugam compulit. Orta uero cum reliquis boemiæ proceribus: pragenſiq; populo diſcordia: ab aduerſariis qui numero plus poterant pulſus fuit. Itaq; alienorum oculorum uſu propriaq; induſtria adiutus ubi ſe in eum locum quem animo rebus gerendis deſignauerat perductum intellexit: nactus rei bene gerendæ occaſionem in hoſtes ſe conuertit: magnoq; eorum cæſo numero Pragam urbem obſedit. & quoad ſuperſtes uita fuit Boemiæ rerum potitus eſt. cum cecus non regeret modo uidentes: uerum ingentes quoq; de hoſtibus uictorias reportaret: ut qui amiſſi in eo prorſus luminis incommoda atque alia ex parte rerum quas cecus geſſit magnitudinem penſitare uoluerit: tantū Hannibali Sertorioq; altero tantum oculo captis eum ſit prepoſiturus quantum ipſi proter lumen ei qui prorſus cecus erat preponendi uiderentur. Hac enim gloria quæ ingens ac rara eſt deceſſit: quod dum uixit maximis proeliis uictor nunquam ab hoſte ſuperatus fuit: qui non minus cum natura certaſſe putari debet quam ſenior Marius aut Sceua. Nam quanquam grandes natu multiſque uulneribus debilitati eſſent hominis tamen ſpeciem ſeruabant: a quibus tantum Ioannes Ziſca ob cecitatem abfuit: quantum a uiuente mortuus. neq; enim inter uidentes cecus alius q̄ mortuus appellari poteſt.

De Ioanne decimo boemorum rege.

LVminis amiſſi difficultas Ioannem quoq; decimum boemorum regem non retinuit: quo minus & cecus & ſenio confectus philippo de Valois gallorum regi pro affinitatis iure aduerſus brithannos opem ferret: qui inito proelio in medios hoſtes cum ſe intuliſſet: quanq̄ lumine captus atq; ſenex: deletis apud Creſſim gallorum copiis inter proeliantes occubuit.

De Cloui gallorum rege.

QVantum etiam laudibus ornanda eſt Clouis gallorum regis uirtus uigorq; quem in pictonibus aduerſus uiſegothos oſtendit a Vaſconum urbibus quas incolebant aduerſus eum profectos. nam & prœlio ingenti eos fudit: & regem eorum Alaricum inter primos dimicans manu ſua occidit.

De Clottario ſecundo gallorum rege.

SIlentio quoq; Clottarius ſecundus gallorum rex pretereundus non eſt. nam cum iam ſenior in Auſtraſiam ſe contuliſſet: Dagoberto filio aduerſus Saxones germanicam gentem opem laturus: cũ Saxonum ducem Bertaldum caſtris ſuis appropinquare intuitus eſſet: ut fortaſſe diligentius caſtrorum formam inſpiceret: ipſe quoq; ſolus eum inſecutus cum aliquandiſper pugnatum eſſet manu ſua interemit.

De Ferdinando Conſallo caſtulonis comite.

INter tanta regum exempla ai uigor non immerito locum Conſallo Ferdinando Caſtulonis comiti quanquam fortuna minor eſſet: uirtute tamen minime diſpari uendicabit. nam cum aduerſus celtiberos: quos Nauarienſes præſens ætas appellat: in prima acie pugnaret & infeſta haſta in Sancium nauarienſem regem currens incidiſſet ad terram mortuum proſtrauit: unoq; ictu atq; unius morte bellum confecit.

De Heracleo imperatore.

SIngulare quoq; Heraclei imperatoris & animi & corporis robur fuit: non occidendis tantum manu ſua ingẽtibus feris ut pote Leones atq; elephantes ſunt: id quod perſepe ſpectante populo egit: uerum etiam aduerſus hoſtes ipſos: quod ſatis aperte teſtatur facinus in perſide magna uirtute geſtum cum ſingulari certamine prouocatus ſolus perſarum ducem interemit.

De Gotifredo boliono Lothoringiæ duce.

QVis etiam tacitus ſine reprehenſione Gotifredi bolioni Euſtachiiq; fratris audaciam fortitudinemq; pretereat? Nam in hieroſolymarum expugnatione laboris atq; periculi plena: in qua utrinq; obſeſſi atq; obſidentes plurimum ſanguinis effuderunt: primi in muros euaſerunt: ponte iacto a lignea turri: quam ipſi muris admouerant: uiam enim militibus uirtute ſua ad capiendam urbem ut preſtantes duces decet: ipſi ſtrauerunt: nulla ad eam inueniendam rem militum induſtria uſi.

De Balduino primo hieroſolymarum rege.

PAri animo Balduinus eorum frater: cui hieroſolymarum obtigerat regnum: cum illud defenderet: neq; ultra ducentos ſexaginta equites pediteſq; noningentos chriſtianos haberet: Calyphæ exercitum in iudea proelio fudit: in quo equitum nouem milia & uiginti milia peditum erant: quo in proelio quinq; equitum milia ex hoſtili exercitu deſiderata fuerunt.

De Teia Oſtrogothorum rege in Italia.

QVanta etiam laude digna fuit Teiæ Oſtrogothorũ regis animi fortitudo ac uirtus. nam cũ apud Nuceriam aduerſus Narſetis copias pugnaret: perfoſſo ſagittis clypeo ita ut eo commode amplius uti non poſſet atq; eo in pugna impedireť: nõ modo ob id locum in acie non deſeruit: ſed ne retro quidem aſpexit: clara tantum uoce miniſtrorum unum iuſſit integrum clypeum ad ſe perferre. Itaq; dũ clypeum mutat lætali accepto uulnere in ueſtigio ubi erat immobilis manens: in hoſtem pectore ut erat uerſo mortuus corruit.

De Gulielmo Condiſaluo Galliciæ comite.

NOn iniuria urbs Roma Atilium: & Grecia Cynegirum fortiter pugnaſſe: & proterea laude dignos commemorat: id quod ab eis preſtitum eſt: cum nullo morbo laborarent: proter quã rem maiore gloria cumulãdus erit Gulielmus Gondiſaluus galliciæ comes: qui cũ diu legionem urbem in hiſpania defendiſſet: & muris ab hoſte perfoſſis honeſtæ ſaluti conſulere poſſet: quod graui morbo affectus ferre arma prohibebatur: maluit in ea urbe moriq̃ ſuſceptam eius tuendæ curam omittere. Itaq; arma indutus cum inualido corpore uix ad inceſſum uires ſufficerent: ferri ſe ad locum iuſſit ubi plus erat periculi: illicq; iacens: neq; enim conſiſtendi facultas erat: inuictus animo hoſtium telis cõfoſſus parta fama: qua ſemper nomen eius uiuet: uitam amiſit.

De equite Caſtulonenſi.

EO proelio quo Vrrachæ Caſtulonẽſis reginæ exercitus aduerſus Aldephonſum aragonium ipſius uirum decertauit: cũ ultimum agmen Gometius comes ſignis ſuis clauderet: & inclinata ad aragonios uictoria hoſtes iam ad ultimi agminis caſtulonenſium ſigna penetraſſent: eques qui uexillum ferebat diu magna uirtute ſignum defendit. & q̃q̃ ambæ manus ab hoſte: ut relinquere ſignũ cogeretur obtruncatæ eſſent: brachiis uexillum amplexus oleaq; inclamans: id enim principis eius erat inſignæ nomen: non ante uexillum q̃ uitam amiſit.

De Gulielmo epõ Aretino.

CErtamine illo quo Florentinus populus apud Campaldinũ aretinorum copias fudit: cum Gulielmo Aretino epõ nonnulli ſuaderent: ut ſaluti ſuæ conſuleret: quod tuendi aretinos ſpes nulla ſu-

pereſſet: petiit an recipi ex proelio aretini poſſent: & cum negaretur fieri poſſe: ut amplius ſe ex acie reciperent: dixit ſe cum eis mori malle: q̄ ſine eis incolumem uitam ſeruare. Itaq; in proelium reuerſus inter medios hoſtes irruit: & fortiter pugnans cum aliis ſuis in campo mortuus corruit.

De Symone Monfortis comite.

NOn minore animo: fortuna tamen magis fauente: Symon montis fortis comes: cruce ſignatorum dux aduerſus albigeſios hereticos in urbe murello: cum non amplius ſecum haberet militum quã ducentos ac ſexaginta equites: pediteſq; quingentos: a magno Aragonii regis exercitu una cũ comitibus ſancti Iulii & Fois obſeſſus repẽte in obſidentes eruptione facta tanto impetu irruit: ut paruo tempore palantes in fugam cõpulerit: ac decem & ſeptem milia ex eis occiderit: non pluſquam octo e ſuorum numero deſideratis.

De pagano Auria.

FOrtem profecto inuictiq; animi uirum paganus Auria ſe oſtendit: cum in oriente trium & quadraginta triremium genuenſium dux: quo tempore inter genuenſes ac uenetos bellum gerebatur: cum ſciret hoſtium claſſem iunctis græcis ac cathellanis decem ſupra cẽtum triremium numerum impleuiſſe: atq; aduerſum ſe omnes eos iter habere: minime territus eſt: neq; fugæ alicuius conſilium iniuit. Sed potius induſtria magno quem habebat animo addita: ne niſi a fronte pugnare cogeretur. ad tracium boſforum qua in euxinum mare itur: id autem nunc ſancti Georgii brachium appellant: ſe recepit: eo in loco diem noctemq; totam ab hoſtium claſſe grauiter oppugnatus cum uentus quoq; aduerſus eſſet: omnibus iis ſuperatis difficultatibus: Pancratium Iuſtinianum uenetæ: & pontium cathellanæ claſſium duces occidit. captoq; magno triremium hoſtilium numero: uictoria ut ſudoris ſanguiniſq;: ita gloriæ quoq; ingentis plena potitus eſt. Nunc quia de genuenſibus dicere orſi ſumus: nonnulla alia de eis ponere pergemus.

De Iano Fulgoſo genuenſium duce.

CVm pro me ueritas ſtet: haud deterrebor: q̄d nimius mihi meorum affectus ab ignaris harum rerum fortaſſe obiici poſſit: ne gẽtilium meorum preclare res geſtas: eorumq; uirtutem commemorem: præſertim cum ad te fili Petre ſcribam. domeſticarum enim rerum exempla quæ cum uel laudem uel uituperationem merentur: pluſquam alia ſiue ad audendum: ſiue ut animos pudor ſubeat habere momenti ſolent. Siquidem iis: neq; ad uirtutem uehementiores ſunt aculei: neq; ut a uiciis cohibeantur homines grauiora frena inueniuntur. Ianus Fulgoſus cum ſex fratribus patruelibus inter quos auus tuus parens meus erat: cum patrio bono re patriaq; ipſa careret: ut permulta eius egregia facinora omittam quibus

quadriennium hoſtes uexauit. omnium rerum premente neceſſitate cũ prae
terea uirtus quoq; ſtimularet: & ſi ſatis norat Bernabam Adurnum aduer
ſæ factionis principem: qui cum ducis titulo genuæ rerum potiebatur: præter
ſexcentos aragonii Alphunſi milites magno alio militari numero ſeptũ eſſe:
intrepidus una triremi ſalutis anno ſeptimo ac quadrageſimo ſupra mille
quadringentoſq; genuam nauigauit. nocteq; intempeſta cum quinq; atq;
octuaginta fortiſſimis uiris urbem ingreſſus non ante deſtitit: q̃ ad palatium
peruenit. Illic prætorium ipſum proelio adortus cum pene omnes uulne/
ribus confecti eſſent: inter quos erat auus tuus crure atque facie ipſa ſanci/
us: paucitate incommodiſq; uirtute atq; animo ſuperatis: ducatum genuen/
ſem: & qđ maius fuit immortalis gloriæ famam ex eo proelio retulit.

De Petro Fulgoſo duce genuen.

Vererer ne paterna laus a filio profecta proter inſitam a natura pie
tatem ab hiſtorica ueritate diſceſſiſſe putaretur: & proterea ma/
num a ſcribendo contraherem: niſi ita mihi indecorum eſſet ueras
patris mei laudes omittere: quam infecta mentiendo commemorare uelle.
Sed hunc mihi ſcrupulum ademit: qđ eius uirtus per Italiam nequaq̃ obſcu/
ra fuit: & permulti uiuunt qui de patre ex fide me ſcripſiſſe: & nihil ſupra
uerum amori dediſſe teſtari poterunt. Quam ob rem eũ loco illo non frau
dabimus: quem ipſe uirtute ſibi inter fortium uirorum exempla peperit. Is
cum in patria principatum obtineret: Aragonii Alphunſi regis Siciliæ armis
atq; potentia preſſus: Carolo ſeptimo gallorum regi eius quem ipſe hoſtem
habebat hoſti: urbe atq; imperio ceſſit. Cæterum cum Caroli miniſtri pro/
miſſa non preſtarent: iuſto neceſſarioq; dolore compulſus: bellum ei nullo
maiore militum numero intulit: q̃ galli eſſent: qui rerum in urbe potieban/
tur. Miro igitur animi uigore atq; induſtria per muros urbem ingreſſus eſt
ſalutis anno quinquageſimo nono ſupra mille quadringentoſq; pridie idus.
Martias ubi cum militum quos ſecum duxerat præfecti imperata non feciſ
ſent: ſolutis militum ordinibus: atq; ipſis in fugam conuerſis: Petrus: ita enim
uocabatur parens meus: quia retro cedere difficile indecorumque putabat:
duobus ſolis comitatus uiris a quibus haud multo poſt deſertus fuit: arma/
tus atq; equo inſidens infeſta haſta inter medios hoſtes uiam ſtrauit: & por
ta quæ uaccarum dicitur: ueteres urbis muros ingreſſus: nullo obſiſtere auſo
ſolus urbis longitudinem currendo emenſus eſt. tũ porta quam ſancti An/
dreæ dicunt pretergreſſus ad ultimos urbis muros p̃uenit: ubi niſi clauſam
offendiſſet portam quæ in ea urbis parte erat: haud procul dubio incolumis
ad ſuos ſe recepiſſet. facinus eo glorioſius q̃ in Aſelio equite romano cum
tauream apud Capuam perſequeretur: atq; per hoſtium urbis portas ad
ſuos ſe recepit: quo facilius Aſelio fuit nemine inſequente apta eggredi por/
ta: Petro autem quem undiq; hoſtium tela ſaxaque de feneſtris miſſa pete/

bant: ut ingenti animo cœpta fortiter perficeret: non hoſtium arma non ipſi/us atq; equi defatigatio ac uulnera: ſed ſola quæ clauſa erat porta obſtitit. Itaq; retro in urbem conuerſus cum hortantium ad deditionem nullum au diret: multis uulneribus ipſe cum equo confoſſus: cũ in mediis hoſtibus cor/ruiſſet: exanime corpus hoſti reliquit: Cæterum creatori ſpiritum quem ac/ceperat liberum reddidit.

De Galeacio bardaſſino equite Siculo.

CVm finis eorum exemplorum quæ de fortitudine eduntur: ap/propinquet: paucis de Galeacio Bardaſſino equite Siculo cuius ani mi ac corporis robur inſigne fuit: perſtringemus. Nã præter alia ingentia facinora cum Alphunſus ſenior neapolitanus rex Plumbinum obſi deret: ita in tuſco littore contra inſulam Iluam oppidum uocatur: conſpica/tus tres hoſtium equites cum multis aliis urbe eggreſſos ad ſe uenire: qui a ſu is longe aberat: ultro ad eos acceſſit: atq; eorum unum gladii capulo in ga/lea percuſſum attonitum ad terram proſtrauit: alium brachiis uinctum ab ephippio extraxit: longeque abſtulit. tertium fugientem ad portas uſque inſequutus eſt: qui perſæpe ut uirium ſuarum periculum faceret: totus ar/mis tectus ephippio inter coxas accepto ingentem equũ crinibus apphenſis ſaltu conſcendit: ſtatimq; nullis firmato uinculis ephippio: equũ ad curſum adegit coxarum ac crurum firmitate pro cingulis uſus: qui ubi non in Italia modo uerum per totum chriſtianum orbem aliquem uirtute ac uiribus inſi gnem norat eſſe: illuc profectus ſingulari certamine prouocabat: ex quibus uictoriam ſpoliaq; ſemper retulit.

De Sordello uicecomite Mantuano.

SOrdellus quoq; mantuanus qui ſalutis anno octuageſimo nono ſupra mille centumq; natus eſt: in uariis exteriſq; regionibus de tribus ac uiginti equitibus fortiſſimis uiris cum ſingulari certamine cum eis dimicaſſet uictoriam retuliſſe inuentus eſt. In his maxime eius enitu it uirtus: cum in parrhiſiorum urbe uno die cum tribus: uidelicet Iachelino Leopardoq; brithannis: demumq; cum Fraſſato Burgundione pugnauit: tantum enim animi ac corporis robore Aſelium torquatum Coruinum: at q; alium quemcunq; ciuem romanum ſuperauit: quanto unitas trium & ui ginti numero minor eſt: & triplicis certaminis perpeſſus uno die laborẽ uni/us tantum certaminis laudem debet anteire.

De Betto biſſoli: & Guidone aſſiano florentinis.

INter priuatorum equitum egregia facinora duos florentinos con numerabimus: cum Cardinalis gebenenſis Gregorii pontificis le/gatus urbem Bononiam obſideret: atq; in exercitu brithannorũ

brithonumq; magnum numerum haberet:quo tempore eam urbem popu/lus florentinus defendebat : duo brithones uirtute atq; animo ingentes accepta fide Bononiam ingreſſi quæſierunt ſi illic aliquis eſſet preſtanti uirtute uir qui ſingulari certamine pugnare uellet : condictionem acceperunt Bettus biſſolis & Guido Aſſianus:dieq; ad proelium conſtituta cum legatus eggredi/undi florentinis militibus poteſtatem feciſſet: inter caſtra urbemq; ipſam pugnatum eſt. Biſſolis primus brithonem quo cum pugnabat : ad terram proſtrauit : & cum ad occidendum eum ab equo deſcendiſſet: ſuperatum ho/ſtem peteti legato dono dedit. Guido brithoq; alter cũ ſe infeſtis haſtis ambo ad terram ab equo ſtrauiſſent: tandẽ uictoria penes Guidonem manſit:qui ſimiliter ſuperatum hoſtem cum perdere poſſet: cardinali cõdonauit.

De Ioanne Germano comite Sembergenſi.

NVper quoq; eo bello quod Sigiſmundus Auſtraſianus dux ab tridento Venetis intulit : quorum copias Robertus Sanſeuerinus uir bellica uirtute inſignis regebat : cum Ioannes germanus Sember/genſis comes prouocaret ſi quis in Venetis caſtris eſſet : qui ſingulari certamine dimicare uellet:pugnandi munus Antonius Maria Roberti filius ſuſce/pit. Itaq; ut manus conſeruerunt equi uicio Antonius Maria inter ſepti cancellos illatus cum equo corruit. ab equo quoq; deſcendente comite cũ etiam Antonius Maria ab equo ſe explicuiſſet : poſteaq̃ in caſſum aliquantiſper mucronibus pugnatum eſt : lacertorum mutuo nexu ſe colligarunt : ubi cum ſuper Antonium Mariam germanus ſe demiſiſſet Antonius Maria duobus acceptis uulneribus hoſti deditionem fecit : a Germanoque uicto/re ob uirtutem muneribus datis: ad patrem habitus fortuna non uirtute in/ferior rediit.

De Petro Daubuſſone rhodiorum equitum principe.

QVia ſingularia certamina de quibus eſt ſcriptum uictoribus haud magno ſanguine conſtiterunt:minore etiam periculo qđ uno tan/tum deditionis uerbo obtinere ſalutem poterant : fortaſſe quo ad animi fortitudinem minus ea uirtutis habuiſſe homines cenſere poterunt. Quam ob rem opere precium putauimus unum ſubiungere certamen : in quo tantum periculi exhauſtum eſt : tantarumq; uirium opus fuit : ut non ſolum ſingulæ eius partes ſingularem uirtutem id habuiſſe teſtentur. Sed etiam quia res ipſa temporibus noſtris geſta eſt : certiſſimam habeat fi/dem. Cum Maumeth turcarum rex rhodum ætate noſtra ualidiſſimo exercitu petiiſſet : atque inſula potitus arcta obſidione urbem premeret : tormentorum ui ita quaſſatis muris : ut nullo labore in eos per ruinas hoſtes conſcenderent : iam in ſummos muros turcarum ingens numerus per/uenerat. In tam graui periculo rhodios illa res iuuabat : quod intrinſe/

cus urbis ſitus admodum depreſſus erat: turcæq; qui per ruinas in eam ir/
ruere nitebantur: niſi in preceps ſe ad manifeſtum mittere periculum uellent:
unis tantum lapideis ſcalis: quibus in muros rhodii conſcendebant: deſcen/
dere cogebantur: cum eo in loco periculi ſumma uerſaretur. Petrus Dau/
buſſon natione gallus rhodiæ religionis princeps tuendum ſibi eum deſum/
pſit: ſecum duobus nepotibus ac quatuor aliis militibus adhibitis. Is illic tan/
tis uiribus tantoq; animi robore pugnauit: ut q̄q̄ e comitibus perplures aliis
ſuffectis occidiſſent: & ipſe quinq; acceptis uulneribus perfoſſa fractaq; ha/
beret arma: turcarum tamen nullum eā in urbem penetrare permiſerit. ſed
ingenti repulſos cæde ſoluere obſidionem coegerit: ea in ſcalis tuendis edi/
ta animi & corporis uiribus opera: quā Cocles oratius romæ aduerſus ethru
ſcos dum ſublicius pons reſcinderetur preſtitit: tanto maiore uirtutis laude:
quanto maiorem ſuſtinuit hoſtium uim neq; enim turcis immanitate ethru
ſci fuerunt conferendi.

De Seniore brachio peruſino.

Finem facturus exemplis eram quæ de fortitudine ſcribenda mihi
ſumpſeram: atq; ad ea tranſiturus quæ inſignem aliquam patien/
tiam præ ſe tulerunt. Cæterum brachius ſenior peruſinus milita/
ris dux occurrit iniuriam ſibi fieri querens: quod cum & prudentis & fortis
militaris ducis omnium iudicio laudem tulerit fortium uirorum exēpla nul
la ipſius mentione facta claudere uelim: egregiiq; facinoris me admonuit:
quod in piceno apud contratam arcem aduerſus Bonifacium pontificem pa
trauit. nam cum præſidio centum tantum equitum præfectus ut ſitum mo
lendini inſpiceret: quod manu munire decreuerat: ab hoſtibus qui explora/
tum profectionem eius miſerant: ſeptingentis equitibus duce Angelo per/
gulano: impetus in eum factus fuit. Itaq; cum uenientes Brachius a longe
intueretur: ita ut recipiendi ſui temporis ſatis eſſet: conſiſtere ne metu retro
ceſſiſſe uideretur: atq; cum eis decertare decreuit. Cum autem extractum
in noctem ipſam certamen tenebris dirremptum eſſet: non modo integras
ex proelio copias ipſas quas habebat Bracchius recepit: uerum etiam ita
hoſtes perterruit ut militum ipſorum populorumque qui in hoſtili parte
erant magna pars deditionem fecerit. adeoq; atrox proelium fuit ut Spin
ta Bracchianus miles centum ac quinquaginta. item Mecha ſeptuaginta
uulnera acceperint.

De Patientia Caput tertium.

CVm inter tormenta uis illa animi: qua per uirtutem dolores perſeruntur: uera magnaq; fortitudinis pars aut primaria potius filia dici debeat: hanc ipſam quæ patientia nuncupatur. fortitudini ueluti matri filiam ſubnectemus. & q̄q̄ ex ea patientis quidem ſed non adeo ingentis animi ſigna ut ex libera fortitudine proficiſci non ſoleant: palam tamen eſt: eam non minus proterea excellentium animorum pectora incolere: quemadmodum multorum exemplis oſtendetur.

De Ageſilao Athenienſi.

CVm Themiſtoclis frater Ageſilaus quo tempore ingenti exercitu Xerſes ad euertendam græciam ueniebat: ut pro exploratore in hoſtium caſtra proficiſceretur munus ſuſcepiſſet: conſpecto in caſtris homine perſa amictu aſpectuq; ante alios inſigni: arbitratus Xerſem eſſe: poſſeq; fieri ut morte eius patriæ ſalutem ſeruaret: ſenſim homini appropinquans eum interemit. Itaq; comprehenſus atq; ad Xerſem perductus qui ea ipſa hora ſacrificabat: nullo aut uultu aut uoce dolorem perferentis edito ſigno ignibus quibus in ara ſacrificabatur. dexteram iniecit: totamq; combuſſit. Cum autem tanta patientia Xerſes obſtupuiſſet: fertur ei Ageſilaus dixiſſe: tales Athenienſium animos eſſe: atq; ut in ea re maiorem faceret fidem: paratum ſe obtulit ſi permitteretur aliam quoq; manum ignibus inicere. quod Xerſes prohibuit tanta uirtute motus: & abeundi Ageſilao una cum ſupplicii remiſſione facultatem permiſit.

De Larmarochaga Indo.

MAior quoq; patientia illa fuit: quam auctore Nicolao Damaſceno in geographia ſua Strabo poſuit. Nam indorum regis legatum ad Auguſtum ſcribit: cum demandatū ſibi munus a Poro rege ſuo fœliciter expleuiſſet: neq; ultra uexationem ullam perferre uellet: indorum more ſeipſum combuſſiſſe: uultu in ridentis ſpeciem ſemper ſeruato.

De ſeptem fratribus Machabeis.

APud Priſcos iudeos in omni ætate ſexuq; ceu a natura inſita genti illi patientia fuit: quemadmodum multis exemplis oſtendi poteſt ac preſertim cum Antiochus epiphanes iudeos ad idolorum culturam trahere conaretur. Nam cum Machabeam cum ſeptem filiis comp̄hendiſſet: neq; promiſſis aut minis in ſententiam ſuam deducere eam poſſet: filiorum primo ſartagines ingentes feruenti oleo plenas oſtendit: comminatus ſe in illas eum proiecturum niſi q̄d ab eo petebat effeciſſet. Cum autem conſtantiorem q̄ antea conſpiceret: abſciſſa lingua: detruncatiſq; digitis capiti cutem ademit ita ut cranee os detectum maneret: quibus tormentis cum minime flecteretur: tandem feruenti oleo ſemiuiuum torruit. Cum autem arbitraretur matrem fratreſq; tormentorum acerbitate territos: in

ſententiam ſuam uenturos eſſe: ut denuo colere idola uellent rogauit: multo ad negandum promptiores eos inuenit: qui non modo de idolis imperata facere recuſabant: uerum Antiocho ipſi numinum eius ſtultitiæ plenam legem improperabant: illam ipſumq; cũ eius tormentis deſpicientes. Itaq; cum eos uno tantum ſuperſtite occidiſſet: poſtremus cum matre non minus fortis eſt inuentus: neq; fratrum territus tormentis: neq; iis uictus quæ poſtea in corpore ſuo pertulit: haud aliter q̃ duo Zenones item Anaxarchus Theodoruſq; philoſophi cum matre patientia inſignis: tanto autem eorum patientia his maior: quanto magis mirum uideri debet in tenera ætate pueros matreq; dupplici pietatis erga ſuos ac ꝓpriorũ malorũ tormento nõ uictos eſſe: imo ne lachrimulam quidem aut ſuſpirium in his malis emiſiſſe: quorum cõſpectus aut etiam ſola cogitatio: etiam hoſtem: ſi modo homo erat commouere debebat. patientia igitur hæc admiranda omnino fidem excederet niſi a multis ueriſq; auctoribus ederetur.

De matre Hyrcani iudeorum principis.

CVm Phtholomeus per perfidiam ſocerum Symonem pontificem & iudeorum principem occidiſſet: captaq; ſocru duobuſq; liberis cum eis ſe in draconis arcem recepiſſet; Hyrcanus Symonis filius qui Phtholomei ſororis uiri uim effugerat: firmato patris impio dũ ulciſci acceptas iniurias nititur Phtholomeum in arce in quam ſe receperat obſedit. & iã eo redegerat ut in arcto res conſtituta uideretur. Cæterum Phtholomeus primo ſceleri nouam crudelitatem adiungens dum ab hoſtibus oppugnatur: in muris ſocrum ſuam Hyrcani matrem ſceuiſſimis tormentis diſcruciare cœpit. Mulierem autẽ non ſexus imbecilitas: non ſenium mouit: quin clara uoce filium oraret: ne ab oppũgnatione proter ipſius tormenta auerteretur: quæ ita patienter in ſenili corpore ferebat: ut ea non ſentire uideretur: Cæterum plus in Hyrcano filio materna pietas q̃ ulciſcendi iuſtus dolor cum poſſet: egit: ut ab oppugnatione deſiſteret; fretus ita matris tormento ſe finem facturũ. Cæterum Phtholomeus ſoluta obſidione effugiendi inde uiam nactus matre fratribuſq; Hyrcani occiſis in philadelphiam ad Zenonem ſe recepit.

De quibuſdam iudeis qui Zelote nuncupati ſunt.

VLtima indeorum rebellione qua ciuitas eorum a romanis deleta fuit: inter ſe ea gens ſocietatem iniuit: quam Zelotarum ideſt amatorum atq; obſeruantium legis nuncupabant: primarium inter eos erat inſtitutum: ut unum deum dominum agnoſcerent. Ex hac gente: quæ preter euerſas hieroſolymas miſeranda multa in ægypto pertulerat: cũ magnus proter nouas ſeditiones motas captus numerus eſſet: nulla tormentorum ui unq̃ adduci potuit: ut Cæſarem dominum ſuum appellare uellet. Idolorũ enim cultum ceu tetram nephandamq; rem romanis obſtinate impropera

bat: magnificis uerbis intrepidoq; uultu nihili ſe torme͂ta facere oſtendebat. adeo autem huius rei tenax propoſitum penes omnes fuit: ut nedum firma ætas uerum muliebris quoq; ſexus ac pueri inter tormenta ipſa conſtanter perſeuerantes ridentium ſpeciem ſemper prebuerint.

De Iudeo Iotapateno:

HOc bello quo deletas fuiſſe hieroſolymas dictum eſt: cum urbs Iotapata obſidione premeretur: captus a romanis militibus illius urbis ciuis: cum a Veſpaſiano de obſeſſorum ſtatu rogaretur adhibitis inter tormenta ignibus: nunq̄ compelli potuit: ut aliquid fateri uellet. quin ridentis facie in ipſis tormentis: mortem cuius comminatione romani eu͂ terreri poſſe putabant: contemnere ante non deſtitit: q̄ in crucem ſublatus uitam amiſit. Nunc a iudeis ad romanos græcoſq; tranſeamus.

De. C. Mario ro: conſule.

CAius Marius romanus conſul cum uaricoſus eſſet: atq; ut curaretur ex cruribus alterum ſecandum medico porrexiſſet: non modo non uinculis ullis: ut mos eſt: uinciri: neq; a quoq̄ teneri ſe paſſus eſt: ſed ne uerbo quide͂ aut gemitu aliquo plus dolore͂ patientis ſigna edidit: q̄ ſi uel ſectio in alieno corpore fieret: uel ipſe ſenſu omnino careret. Cæterum poſteaq̄ alterius cruris adoriri curationem medicus temptauit: ei Marius dixit cum egritudo quam patiebatur deformitatis tantum damna ſecu͂ ferret: haud operæ dignu͂ eſſe precium: ut eius rei gratia tam grauem cruciatum perferret. Quo uerbo grauiter quidem dum crus ſecaretur ſe affectum fuiſſe declarauit: Sed animi prudentia fere͂doq; dolorem diſſimilaſſe: facinus profecto illius uirtute atq; animi magnitudine dignu͂: qui ante tam multa glorioſe geſſerat.

De Adoleſcente Lacedemonio.

NE grauiter pro inuicta uirtute tua: C. Mari feras: ſi ſtatim poſt te inter patientiæ exempla puer nulla ſublimi fortuna inſignis ceu tibi in hac re par ponatur. Nam cum uictorias regnaq; inge͂tia tradere fortuna poſſit: in cuius manu eiuſmodi res eſſe puta͂tur: uirtutem animiq; patientiam cuiuſcunq; ætatis ac fortunæ homines nanciſci poſſunt: nec minus ſæpe in abiecta fortuna teneriſq; annis q̄ in magno genere: atq; in diademate conſularibuſq; uirgis: hæ quæ laudis plenæ ſunt animi dotes inueniuntur. Quare cum promiſcue omnibus ad has uirtutes conſcendere liceat: quod patientia parari poteſt: Lacedemonio adoleſcenti non negabis. Nam cum pro patriæ more furto leonis catulum ſubripuiſſet quem ueſte tectum auferebat: fera quæ ut in arcto contineretur: ferre non poterat: adoleſcentis uterum coxaſq; dentibus atq; unguibus lacerauit. nec tamen adoleſcens ullius doloris ſigna oſtendit: quoad domum leonis catulum deportauit.

De Lena meretrice.

Mira profecto adoleſcentis Lacedemonii patientia fuit: cum ætas tam tenera eſſet: ſed & ſexus cui uirtutem natura coniunxit: & patria diſciplina ætatis ſupplere defectum potuit. Itaq; longe magis admirandum eſt tantundem pluſq; etiam & uirtutis & patientiæ in fœmina atq; meretrice inuentum eſſe: Imbecilitas enim ſexus & ante actæ uitæ turpitudo ab omni fortitudinis atq; patientiæ actu auertere eam debere uidebatur. huius admirationis exemplum Lena meretrix erit: quæ conſiliorum Armonii atq; Ariſtogitoni: qui in hiſparis tyranni uitam conſpirauerant conſcia: diu diſquiſitione habita cum acerbe torqueretur: nihil unquam eorum quæ norat fateri uoluit. Sed non minor patientia in hoc fuit: quod ſequitur.

De Epicari liberta.

Liberta Epicharis nomine cum forte in noticiam ueniſſet piſonianæ conſpirationis aduerſus Neronem: audentior conſtantiorq; ſupra fœmineum ſexum: non ſatis habuit tantæ rei noticiam habuiſſe: inter participes quoq; annumerari uoluit. puteolos igitur in campaniam profecta: miris modis operam dedit: ut prefectum naualium uoluſium in coniurationis partem traheret. Cæterum is longe uilior q̃ muliercula rem omnem Neroni detexit. Quam ob rem uariis grauiſſimiſq; cruciatibus torta Epicharis: quanq̃ uoluſius coram quæ ab ea accepiſſet teſtaretur: nunquam adduci potuit: ut confeſſione ſua rem ullam aperiret: ſed cum iam tortores defatigaſſet: & lacero corpore ingratam haberet uitam: ſe ipſam laqueo ſuſpendit. In fragili enim ſexu quem nullius doctrinæ robur armarat: plus in eſſe uirtutis atq; patientiæ oſtendit: quam ueterum philoſophorum permulti fecerunt.

De Quintilia mima.

Sed Quintiliæ quoq; mimæ uirtus patientiaq; non minor quam Epicharidis fuit: quamquam fœliciorem exitum nacta eſt. nam licet theatralibus ludis uſque ad id tempus enutrita: ab omni uirtute atq; patientia longe uideretur abeſſe debere: tamen a diuidio accuſata quod Pompilii ſenatoris animi ac conſiliorum aduerſus principem Calligulam conſcia eſſet: ignorare ſe eam rem ſemper dixit: dum ad tormentorum locum duceretur: coniuratorum uni: qui aderat dum tranſiret pedem pede ſuo calcans innuit ut bono animo eſſet: quod eum nominatura non erat: atq; inter tormenta in hac ſententia fortiter perſtans: tandem ut quæ per iniuriam hos cruciatus pertuliſſet liberata fuit: permultis ad lenienda mala quæ pertulerat collatis muneribus.

Cæterum ne priſci homines ſoli patientiæ laude inſignes putentur fuiſſe: recentiorum hominum nonnulla exempla ponemus.

Recentiora De Barbara uirgine nichomedienſi.

QVanq̃ patientiæ exempla quæ ſcripta ſunt: recte conſideranti propter multa magnaq; quæ in eis ſunt: miranda uideri debeant: tamen diligentius ea intuentes inuenient torm̃eta ipſa minorem malorum partem fuiſſe: quæ laturi uidebantur: neq; enim dubium erat ſi coniurationes quarum crimine accuſabantur: faſſi eſſent: crudeli eos morte affectum iri. Quanto igitur maiori laude dignos cenſere debemus: qui longe minori ætate nec minus debili ſexu uoluntarie propter iuſticiam tanta maioraq; etiam maiori patientia pertulerunt: læto uultu grauibuſq; uerbis ea nihili eſſe fatienda oſtendentes: cum in eorũ manu eſſet ſi idolis ſacrificare uellent: quibus eorum maiores aſſueuerant. non modo ea deuitare tormenta uerum etiam ingentia munera non ſine magna laude inter ſuos conſequi: fieri hæc non potuiſſe uidentur. & profecto grauia duraq; fuerunt: & tamen in antiquis martyribus tanta multitudo eiuſmodi hominum inuenitur: ut prius ipſe ſcribendo deficere ualeam: q̃ uel minima eorum pars a me recenſeatur: prætermiſſis igitur quæ mira patientiæ laude inter crudelia innumeraq; tormenta apoſtoli tulerunt: utpote quæ naturæ uim propter recẽtem Chriſti agnitionem tranſgreſſa ſunt: ex martyrum numero non excellentiora quæq; notabimus: ſed ea tantum quæ prima nobis ſe offerent: ſequemur. Qui enim auidiores omnia noſcendi erunt: his ab hiſtoria petendi ea facultas erit: quemadmodum autem in his quæ proxime commemorauimus: patientiam in fœmineo ſexu deſcripſimus: in eodem ſexu recentiora ſcribentes: initium a Barbara uirgine diaſcoridis Nichomedienſis filia faciemus. Hæc cum tenella adhuc chriſtianum nomen induiſſet: a patre ad Martium prætorem deducta: neq; promiſſis: neq; minis unquam mota eſt. Itaq; cum diu grauibus plagis cæſa eſſet: neq; id tormenti genus curare uideretur: pedibus appenſa iterum cedi cœpit: tunc quoq; immobilis in ſententia perſtans: per brachia appenſa fuit: & ne tum quidem quanq̃ ardentibus lampadibus pedes atq; latera ei adurerentur: a ſancto propoſito diſceſſit. Demum defectis uberibus cum neq; etiam tunc ea tormenta cũraret: ſed patrem grauiſſimis ac prudentibus increparet uerbis: eum in tantam compulit rabiem: ut manu ſua Barbaram interimeret. patientia profecto minime fœminea: atq; tantum Sceuolæ præponenda: quanto muliebris molicies a uirili robore: puelariſq; ætas a militaribus præduriſq; annis ſuperatur: præterq̃ quod ipſe Sceuola ut grauiora euitaret mala: ignibus manum iniecit: Barbaræ cauſa patiundi ſola uoluntas fuit.

De Catherina uirgine Alexandrina.

QVa etiam patientia fuit Catherina Alexandrina uirgo? quæ leto uultu patienterq; ſceua flagella: præacutis ſeptas gladiis rotas: deniq; mortem ipſam pertulit: uirorum ipſorumq; philoſophorum deuicta in tenera uirginaliq; ætate patientia.

De Agatha Catinenſi uirgine.

NOn minus miranda Agathæ Catinenſis uirginis patientia fuit: cuius nomen ob id ſolum quia chriſtiana ferebatur eſſe: tanq̃ maleficæ mulieris apud Quintianum Catinenſem prætorem cum delatum eſſet: ſpretis promiſſis miniſq;: ac plagis atq; fidiculis neglectis: cum inſuper a pectore deſecta eſſent ubera: atq; ex pedum plantis deraſa cute ſuper tegularum fragmenta incedere cogeretur: intrepido uultu uerbiſq; ceu eã tormenta non attingerent: defeſſis tortoribus ipſa tamen inuicta mortem in carcere obiit.

De Eulalia uirgine hiſpana emeritenſi.

DEficiet me dies: nec labori ſufficiam: ſi omnia foeminarum patiẽtiæ exempla in chriſtiana religione ſcribere uoluero. Itaq; modũ eis poſiturus: quæ ſi religionis cultus abſit: fidem nullam inueniant: Eulaliam ſolum uirginem hiſpanam emerita urbe ortam ponemus. Hæc omnibus cruciatibus grauius q̃ ullus unq̃ pro Chriſti nomine torta cum tertium decimum annum non impleret: mirũ dictu: ne uerbo quidem: aut ulla lachrimula donec aĩam efflauit: mutati aĩ aut doloris ſigna unq̃ oſtẽdit.

De Petro Dioclitiani Auguſti cubiculario miniſtro.

DIoclitianus auguſtus acerbus chriſtianorũ perſecutor: cum ſciret Petrum unum e cubiculariis miniſtris ſuis chriſtianæ religioni initiatum eſſe: dum ab ea deducere ipſum ſtudet: plumbeis flagellis cedi: & deinde præacutis clauis dilaniari iuſſit. Cum autem inter hæc tormenta læto perſtaret uultu: aceto ſaleq; totum perfundi: ac deductum ut erat nudus in ferrea crate diſtendi iuſſit: ubi lentis ignibus adurri ceptus eſt: ut tormenti diuturnitas ſceuius dolorem acueret. Cæterum ne ita quidem uictus quo uultu fuit: cum incoarentur turmenta: hoc ſibi ipſi conſtans & uitæ & tormentis finem fecit.

De duobus Iuuenibus antiochenis.

DVorum antiochenorum iuuenum miranda patientia: quæ longe romanum Sceuolam prætergreſſa eſt: iniuriam pateretur: ſi eam ſilentio præterirem. Nam cum eorum nomen imperante Dioclitiano: qđ chriſtiani eſſent delatum eſſet. & proterea Dioclitianus cuſtodiri eos iuſſiſſet: blanda oratione diu temptatum eſt: ut ad colenda Idola deſcenderent. Cæterum cum in caſſum laboraret: & patis tormẽtis ante aras ut ſacrificarent: Dioclitianus eos ſtatui iuſſiſſet: cõcordibus aĩs reſpõderunt:

patientiæ ſuæ periculum ſe facere paratos. ne quis conſideret tormentorũ magnitudine poſſe eos a chriſtiana fide deduci. quod cum dixiſſent: ambo manus ſacrificii ignibus iniecerunt: nulloq; doloris oſtenſo ſenſu: tam diu in eis manus tenuerunt: quo ad urrendo deſicata carne nuda oſſa reliquerũt. O non mira iam ſolum: ſed prorſus diuinitus data in ferendis duris conſtantia: quam digna es ut non in cœlo ſolum premia feras. ſed etiam in hoc ſæculo ſcriptorem nanciſcaris: cuius facundia tantæ uirtutis magnitudo: ut geſta eſt: repreſentari poſſit.

De Ioanne boneto Veronenſi.

RE centior ſed non minus inſignis Ioannis boneti Veronenſis patientia fuit: cum ab Ecerino quem a romano oppido nuncupabant: Veronæ ac Taruiſinæ marchiæ principe: qui omnes crudelitate ceu nouus fallaris ætate ſua anteibat: ad prætorem patauium Anſedinum ipſius crudelitatis miniſtrum miſſus eſſet diu promiſſis primo allectus deinde tormentis diſcruciatus: ut initæ in tyrannum coniurationis quoſdam nominaret: quos ipſe inſontes norat. ne forte doloris magnitudo ad ea dicenda cogeret: quæ ipſe ſponte ſua nunq̃ faſſurus erat: in ipſius p̄toris conſpectu ſibi ipſi dentibus linguam abſcidit. atq; haud multo poſt inter tormenta defecit: quemadmodũ eius pater Thomaſinus eadẽ de cauſa ante defecerat.

De Bardilone Vincentino.

QVadam in parte bardilonis quoq; Vincentini patientia haud diſſimilis fuit: qui cum aduerſæ factionis accuſationibus. quæ falſæ erãt premeretur: & proterea magiſtratui in cuſtodiam traditus eſſet: & diſquiſitione habita torqueretur cum tormentis putaretur adduci poſſe ut falſa fateretur & ita perdi poſſet. prius uerbis ſe excuſauit ne dolore uinci poſſe crederetur: deinde dentibus linguam abſcidit. ſanguineq; inde largius manante Anaxarchum imitatus periit.

De Ioanne atq; Hieronymo hus boemis.

PAtientia quæ uirtus alioquin eſt inſignis. ob malos comites. quibus nonnunq̃ adheſiſſe inuenitur. interdum mutata appellatione in obſtinationis nomen tranſit. hæc in Ioanne atq; Hieronymo hus boemis contigit: qui ſacerdotii honore inſignes. neq; indocti ad Cõſtanciense concilium iuerunt ut rationibus hæreſim eam tuerentur quæ huſitana appellata eſt. de eccleſiaſticorum pauperie & redemptoris corpore ſub utraq; ſpecie ſumendo. Illic multis argumentis retractata cum eos catholici conuiciſſent: in cuſtodiam miſſi ſunt. ubi cum in peruerſæ opinionis ſententia perſtarent: ad locum in quo cremandis extructa erat pirra deducti: Ioannes aliquanto ante q̃ Hieronymus cum eos neq; amicorum preces neq; tormenti ipſius preparata ſpecies flecteret: poſteaq̃ ſuccenſa fuit pirra clara uoce pſalmos ambo decantantes conſumpti ſunt chriſtianis martyribus niſi q̃d

cauſa diſpar uidebatur: patientia ſimilis.

De duabus boemis mulieribus.

IN Boemia poſt Vinciſlai regis mortem: cum huſitana hæreſis regionem quemadmodum incultos ortos malignæ herbæ cito infeciſſet: Gallus quidam natione Picardus nouæ hæreſis ſcelus in eam intulit. Is Adami nomine inter ſectatores uſurpato: cum adoptiuum ſe dei filium appellaret: atq; redigere gentem ad primos hominum ritus uellet: inſtituit ut nudi degerent: ac promiſcuus fœminarum uſus eſſet. cuius turpitudinis magnitudinem abominatus Ioannes Ziſca: qui eo tempore magna ex parte boemorum genti imperitabat: q̄q̄ huſitana hæreſi laboraret: gentem hanc quæ lyſmitii amnis inſulam incolebat adortus omnem occidione deleuit, ſuperſtitibus tantum fœminis duabus: quod eas grauidas eſſe inuenerat. hæ autem cum neq; ante: neq; poſt partum diſcedere a ſceleratæ diſciplinæ inſtituto uellent, & proterea ſupplicio ſuccenſæ pirræ ignibus iniectæ afficerentur carmina modulãtes nũq̄ donec eas uita defecit canere deſiuerũt.

De Margarita Tridentina: & aliis hæreticis albigeſiis

PArem quoq; obſtinationi coniunctam Nouariæ patientiã oſtendit tridentina mulier Margarita nomine: fratris Dulcini hæreſiarchæ coniunx: cuius hæreſis haud multũ ab ea abhorrebat, de qua nuper dictum eſt: in eam ſectam cum ingentem traxiſſet numerum crudeliter comburri maluit: q̄ ſcelus qđ profitebatur deſerere: id qđ in Bonifacii octaui pontificatu actum fuit. eodem quoq; modo ſalutis anno ducenteſimo ac decimo ſupra mille in Auſcetãnis capto Minerbia oppido: qđ gentẽ eam albigeſium hæreſis teneret: populi qui cruce ſignati aduerſus ipſos alioſq; male de fide ſentientes expeditionem ſuſceperant: optione omnibus ſeruandæ ſalutis facta: ſi ad catholicam fidem reuerterentur. centum octuaginta illic inuenti ſunt qui comburri q̄ erroris pœnitere maluerunt. Idẽ quatuor & ſeptuaginta contigit ex eiuſdem ſectæ hominibus: obſidione capto oppido in regione Geneſi. nam cum poteſtas eis facta eſſet euitandi ſupplicii ſi abnegare hæreſim uellẽt: hilari uultu preparatam ſupplicio ſuo pirram quæ iam ſuccenſa erat: canentes conſcenderunt.

De Georgio cella nouarienſi.

AEtate noſtra Georgius cella nouarienſis ciuis cum Bononiæ hæreſeos conuictus eſſet: eumq; nec promiſſa nec minæ a propoſito deducerent: ut uiuus comburreretur damnatus fuit: non ut ceteri quibus in eo mortis genere opera datur: ut laqueo appenſi ad minuendos cruciatus celerius emoriantur: ſed in ſumma pirra ſine laqueo ullo conſtitutus: ueſte ſeuo delibuta amictus eſt: ut tormenti aucto terrore facilius a fero propoſito reuocaretur. uerum cum in ſententia perſtaret: ut ad pœnitetiam quoque regreſſus relinqueretur in ima pirra

prius conſectus ignis ita eam ſenſim ſuccendebat:ut adhuc ſpacii permultum Georgio ad ſalutem retinendam ſi eum poeniteret daretur. Cæterum quo periculum magis augebatur: eo obſtinatius in hæreſi permanens & carmi/na ſemper decantans:paulatim donec pars ulla ſuperfuit combuſtus eſt.

De Hieronymo olgiato Mediolanenſi ciue.

QVæ hactenus ſcripta ſunt a nobis exempla: ea aut legendo aut ab iis qui uiderunt audiendo ad noticiam noſtram peruenerũt: uni/us in hoc uirtutis genere nunc in mentem nobis uenit quod certo a nobis uiſum poſſumus affirmare: ut ex hoc quod ipſi uidimus:quo patientiæ laude maius nihil poſſe eſſe uidetur: eorum quæ non uidimus certior fiat: ac magis confirmetur fides. Hieronymus olgiatus ciuis Mediolanenſis ex qua/tuor unus fuit qui Galeacium Sfortiam Mediolanenſem ducem occiderũt: hic captus atq; in cuſtodia acerbe diſcruciatus ut eius cedis conſcios detege/ret: & ſi ſecundum ac uigeſimum annum nondum excedebat: effigiæ mo liq; corpore uirgini quam uiro ſimilior: neque armis aſſuetus: unde in ho/minum animis uigor roburq; comparatur: funi quo torquebatur appen/ſus: ceu ſi tribunali inſideret: procul ab omni dolore clara uoce: intrepidoq; animo: & ſuum & comitum facinus commendans: nullũ unq̃ poenitentiæ ſignum oſtendit. intermiſſis inde tormentis ſoluta oratione carminibuſque ſuas & ſociorum laudes deſcripſit. demum ad locum ubi excarnificaretur deductus: Carolum Francionumq; comites: qui præ timore exanimati uide bantur cohortatus: carnifices orauit: ut a ſe prius cedem incoarent: ut eius exemplo comites patientiam diſcerent. Nudus igitur in diſco protenſus cruribus brachiiſq; ad diſci pedes deligatis cum eos qui aſtabant preparatæ mortis ſpecies atq; horror auerteret: ipſe ſpecioſis uerbis atq; intrepida uoce peractum facinus extollens nequaq̃ ſe quod tunc inſtabat ſceuum mortis ge nus curare oſtendit. A ſummo igitur humero uſq; ad medium pectus lanii falce diuiſus nec uerbis nec uoce mutata uitam ſimul cum catholica ad deũ oratione finiuit. O admiranda patientia. o uirtus priſcis illis in quibus tan tum animi robur fuit anteferenda ſi alio in facinore eius experimentum face re contigiſſet. Inique profecto fortuna egiſſe uidetur: cum tanto animi ac corporis robore ornatum uirum non eo contulit:ubi aduerſus catholicæ fidei hoſtes oſtenderet: quanta chriſtiani hominis pectori uirtus inſideret. nunc iniectis in principem ſuum manibus quid Hieronymus egiſſe dici po/teſt? niſi in Galeacii morte Italicam pacem turbaſſe? & tantorum ma/lorum: quæ poſtea mors illa in Italia atque Europa: euerſis urbi/bus ac regnis ſecum traxit: quorum nullum adhuc finem intueri licet cauſa fuiſſe?

De iis qui humili fortuna orti clarum ſibi nomen uendicarunt. Caput quartum.

VIrtus cui ut inuidia: ita etiam plerunq; fama comes eſſe ſolet: ut ſe nullis contineri uinculis oſtendat: non ſemper nobilitatem aut opes ſequitur: ſed ueluti toti humanæ amica naturæ: eam querentes amplectitur: perſæpeq; ad eos profecta: qui humili loco orti ſunt claros facit: atq; in ora hominum euehit: ſpemq; minime ingratam facit: eſſe omnibus integrum & dum fruuntur uita: & poſteaq̃ mori contingit: famam laudemq; ut infamiam quoq; ac dedecus prout ratio uitæ fuerit comparare. quorundam igitur exemplis oſtendemus ignobili fortuna ortos famam ingentem obtinuiſſe.

De. P. Virgilio marone poeta.

VIrgilio Maroni quod pater ut uictum pararet: figulinam exercuerit: aut etiã ut quidã alii operarius eſſet: non obſtitit quin inter eos qui obſcuro orti loco grande nomen compararunt: principatum excellenti fama nõ teneat: quod ei nomen & doctrinæ magnitudo & carminis excellentia inter poetas peperit.

De. Q. Horatio Flacco. & Statio Papinio poetis.

HOratium quoq; Flaccum lyrici carminis uenuſtas: & Statium papinium thebais ac ſiluæ ad grande nomen pertulere. neq; obſtitit q̃d libertinus parens utriq; dicatur fuiſſe.

De Eſchine oratore.

ESchinis fama maior eſt q̃ ut ullius teſtimonio egeat: & tamen certis auctoribus traditum eſt: Athenis natum patre inopi abiectoq; in tantum ut publice lucanicas uenundaret.

De Theophraſto philoſopho.

QVanq̃ tyrtamus Eſchine dicendi præſtantia minor non eſſet: qui tanq̃ diuinitus datum loquendi genus haberet: Theophraſtus poſtea fuit appellatus: tamen nihilo ſanguinis genere nobilior fuit: nã ſi illi farctor parens fuit: Fulo theophraſtum genuit.

De Menedemo athenienſe philoſopho.

MEnedemo philoſopho Athenis ob ingẽtis uirtutis ac doctrinæ meritum q̃d raro aliis contingit: poſitæ fuerunt ſtatuæ: atq; in eo maior uirtutis q̃ natalium habita ratio eſt. patre enim ortus eſt: qui mechanicum opus conſuendis tentoriis conficiebat.

De Alfeno uarro Cremonenſi.

NOn minore fama romæ atq; in Italia Alfenus Varro Cremonẽſis q̃ Menedemus Athenis fuit: cuius mentio his quoq; temporibus inter claros iureconſultos non ſine honore ſeruatur: q̃q̃ Cremonæ

adoleſcens tonſtrinam exercuerit. a qua profectus paruo tempore ſub Sulpitio ad tantam ciuilis diſciplinæ ſcientiam peruenit: ut Romæ conſul factus fuerit. & mortuus qđ raris contingit de publico ſepulturæ honorem aſſecutus ſit.

De Pythagora philoſopho.

PYthagoras philoſophus q̄q̄ ob doctrinæ magnitudinem non minus famæ q̄ ſuperiores obtineret. & ob id eius ſectæ princeps fuerit: quam poſtea italicam nominauerunt: tamen quantum legendo deprehenditur: honeſtiore loco q̄ illi natus non eſt. & enim Nexarchus pater eius in tenui fortuna annularius ſculptor fuit. Sed iam relictis qui per doctrinam excelluerunt: ad eos tranſeamus: qui aut partis regnis: aut inſigni militari uirtute magnum nomen adepti ſunt.

De Hyphicrate Athenienſi.

HYphicrates Athenienſis uir militari ſcientia admodum inſignis: poſtea q̄ lacedemonios proelio deuicit: atq; Epaminuudæ feros animos retudit: in eam exiſtimationem uenit: ut perſarum rex Arthaxerſes ægypto arma illaturus ducem eum quæſierit: minimeq; barbarus rex regni magnitudine plurimum elatus: indignum ſibi duxit: græcæ ſe uirtuti ſubicere: & tamen tanti uiri nequaquam in incerto eſt: patrem ſutorem fuiſſe.

De Eumene Cardiano.

EVmenes quoq; Cardianus inter Alexandri magni ſucceſſores annumeratus: uirtute atq; prudentia nullo eorum inferior: adeo inope abiectoq; patre in Peloponeſſo natus eſt: ut ſe familiamq; uecturis quas curru preſtabat aleret.

De Viriato Luſitano.

QVam ingens uictoriarum curſus: egregiorumq; facinorum fama fuit in Viriato Luſitano in hiſpania? Nam cum romanis quatuordecim continuos annos bellum geſſit exercitibus ducibuſq; eorum uictis atq; etiam captis. In priuata enim fortuna hoc annorum ſpacio populi illius potentiæ reſtitit: cui Carthaginis: cui Antiochi: cui Tigranis ac Mitridatis. totius deniq; terrarum orbis immenſæ uires atq; opes non ſuffecerant: maioraq; etiam preſtitiſſet: niſi a ſuis proditum cum maiora moliretur mors intercepiſſet & tamē parentes eius ip̄mq; paſtoritiā exercuiſſe ferūt: quibus initiis uenator ac poſtea latro factus militari uirtute eo euaſit ut in hiſpania quia inde ortū ſuū duxerat alius nullus maiore fama res geſſerit.

De Arſace parthorum rege.

ARſaces qui poſt Alexandrum magnum barbarorum primus in parthia regnauit: a quo poſtea parthorum reges arſacidæ ſicut romæ qui poſt auguſtum imperarunt: auguſti ſunt cognominati:

In quam famam? quantumq; regnum aſcendit? cuius primæ originis ob nimiam humilitatem noticia nulla habetur: niſi qđ premente inopia primam ætatem latrociniis exercuit: a quo uitæ genere audaciæ cõiuncta uirtus in ampliſsimi regni imperium ingenſq; nomen eum euexit.

De Phtholomeo Syriæ atq; ægypti rege.

PHtholomeus primus Lagi filius fuit. Lagus autẽ ſub Philippo macedonum rege inter equites ãnumeratus eſt: nullo alio honore maior. At Phtholomeus ſublimiore gradu apud Alexandrum militauit. In cuius morte Syriæ atq; ægypti regnum ſibi uendicauit. a quo qui ſecuti ſunt reges per longum tempus Phtholomei nomen ceu peculiare tenuerunt.

De Agathocle Syracuſano rege.

LOnge uilior Agathoclis parentis fortuna fuit. nec tamen paternæ obſcuritatis filium puduit. qui q̃q̃ pene tota potitus Sicilia: quia figulinam pater exercuerat: in conuiuiis inter aurea uaſa fictilia quoq; adhibebat: ut eodem tempore et paternæ obſcuritatis: et magnitudinis in quam ipſe euaſerat: ſpecies repræſentaretur.

De Dauide iudeorum rege.

HAud excellentiores putari oues: quas Dauid paterq; eius Ieſſe atq; maiores pauerunt: q̃ Agathoclis fictilia poſſunt. & tamen ut hic Syracuſis atq; in magna Siciliæ parte regnauit: ita ille meliore fortuna partum totius Iudeæ regnum poſſedit: tanta morum ſanctitate: ac ſapientia: tanto animi atq; corporis robore: ut poſt eum iudea uerum regem nullum habuiſſe putetur: qui ex dauidis ſtirpe non deſcenderit: hoc quoq; tempore per terrarum orbem ut ſapiens ſanctuſq; ac fortitudine clarus habetur. cuius pſalmi dum per omnem terram diuinas laudes reſonant: qualis & quam deo gratus uates eſſet oſtendunt.

De Veſpeſiano auguſto.

VEſpeſiani qui ad romanum imperium uirtute conſcendit: ac duos filios qui in imperio ſucceſſerunt reliquit: maiores rheate orti ſunt & uixerunt. Inter eos Titus petronius centurionis ordinem: Sabinuſq; filius primi pili honorem non exceſſit. primi pili igitur honos magnus ad romanum imperium conſcenſus fuit: ſed maior etiam fuit eius qui ſequitur.

De. P. Heluio pertinace imper.

OMnis fatetur hiſtoria pertinacem qui uirtute ad romanum imperium ſibi uiam aſtruxit: etiam anteq̃ ad imperium conſcenderet: uirtute atq; ſapientia inter eos qui mirandi ſunt annumerandum fuiſſe: neq; tamen eius uirtuti ignobilitas obſtitit: & enim pater eius Heluius ſucceſſus libertino patre atq; eodem mercatore ortus interdum mechani

cum opus in liguria exercuit: quo minus ipſe ab obſcura ſtirpe ad imperii cul men eueheretur. laudi quippe ſibi generis obſcuritatem ducens: paternam officinam marmore exornauit: ut eo ornatu clarius appareret q̃ uili ex loco tanta uirtus emerſiſſet.

De Aureliano imper.

ORbi terarrum toti perſpecta fuit inſignis Aureliani uirtus ac fama: & tamen eius patria proter ignobilitatem adhuc in occulto manet. Quidam in Sirmio nonnulli in Meſia: alii in Dacia ortum eſſe dicunt. & quemadmodum de patria eius diſcordes ſunt ſcriptores: ita omnes eius maiorumq; humilitatem affirmant.

De. C. Aurelio Valerio Diocliciano imper.

Dioclitianus qui ingenti animo conceſſum ab exercitu ſenatuq; romanum imperium diu rexit: clariſſimiſq; uictoriis illuſtrauit: adeo abiecto humiliq; loco ortus eſt: ut patrem eius quidam notarium alii libertum fuiſſe tradiderint.

De Maximo: qui pupienus dictus eſt imper.

PAr quoq; originis obſcuritas Maximum pupienum per uirtutem una cum balbino eo deduxit: ut ipſum ſenatus populuſq; romanus aduerſus Maximinos imperatorem delegerit: & enim ferrario fabro ortum fuiſſe quidam dicunt: alii fabro qui ploſtra conficeret tradiderunt.

De. M. Iul. Liciniano imper.

NIbilo clariore ortu Licinianus ad auguſtale culmen aſcendit: propter uirtutem belliq; gerendi ſcientiam Galerio maximino auguſto comes datus. Is in Dacia puer patrem admodum inopem In aratione cultuq; agrorum iuuit. Cæterum poſtea ruſtico opere in militare munus conuerſo: quatuordecim annos imperatorium ſeptrum miſerando tamen fine rexit.

De Bonoſio imper.

BOnoſius imperator non modo ciuis romanus non fuit: ſed peregrino ſanguine in brithannia natus patre inope: ac magiſtro ludi litterarii ad auguſtale ſolium euectus eſt. uerum iam tandem uetera omittentes ad recentiora tranſeamus.

Recentiora de Petro ap̄lo & Ioanne euangeliſta

PIſcatores piſcatorumq; filii fuerunt Petrus apoſtolus ac Ioãnes Euãgeliſta: tantumq; his initiis poſtea diuinæ gratiæ uirtutiſque aſſecuti ſunt: ut nominis ſui ſanctimoniæq; magnitudine totum terrarũ orbem repleuerint: quorum memoria iam poſt tot ſæcula apud chriſtianos omnes: ceu qui in cœleſtium numero primariis locis a deo recepti creduntur: ſumma in ueneratione eſt: cui ſecularium regnorũ maieſtas: quãq prin

cipes alios emineat: ſubicere ſe minime pro indecoro ducit. Quin etiã templum honores adorationeſq; quibus humana potentia atq; adulatio regum atq; imperatorum quoſdam proſecuta eſt: longe excellentiores atq; in pluresgentes ſparſas apoſtolis ſingularis ipſorum uirtus ac ſanctitas peperit: quando quidem communis fidelium omnium conſenſus apoſtolorum ſucceſſoribus: omnium: quæ in humanis rebus excellentia habentur: maieſtatem conceſſit.

De Maumethe ſceleratæ legis auctore.

MIrum profecto uidetur ex diuerſis ualdeq; contrariis cauſis: ſimiles prouenire effectus. Nam ueritas continentia: ceteræq; uirtutes Petrum atq; Ioannem apoſtolos in eam gloriam de qua diximus extulerunt. At mendatium libido: ceteraq; ſcelera: ne fideles: ac iuſtos exercendi materia deeſſet: in non minorem uenerationem ac famam maumethem euexerunt. Is in Arabia ex arabe patre ortus uectigales camellos agebat: ubi arte atq; perfidia in eam magnitudinem conſcendit: ut rex creatus propheta etiam putaretur: mortuus quoq; in eam exiſtimationem uenit: ut dimidium terrarum orbem ac multo plus in ſceleratam diſciplinam traxerit: uitæ quidem turpitudine: cæterum ſagaci uafroq; ingenio parta tanta gloria famaq; quantam innumerabiles philoſophi prophetæq; uirtute ac ſcientia: ac martyres chriſtiani ſparſo ſanguine magna in parte non obtinuerunt. Maumethi enim id quod heroſtrato contingit. nam Dianæ epheſiæ templum ſuccendit ut apud poſteros diuturnũ ſibi nomen cõpararet. Maumethes quoq; ſcelerate agendo docendoq; cum fama diuinos quoq; in terris apud ſectatores ſuos aſſecutus eſt honores.

De Lamuſio longobardorum rege.

MElioribus artibus ſed non minore fortuna ad regium ſolium magnumq; nomen Lamuſius tertius longobardorum rex aſcendit: qui a matre quæ publice queſtum faciebat cum aliis fratribus tunc cum ipſo ortis in foſſam proiectus ubi aqua ſtagnabat: quæ longobardorum lingua lama nuncupatur: forte in ea ab Agelmundo lõgobardorum rege conſpectus eſt: atq; haſta quam is manu tenebat tactus quia infans eã apprehendit: & tenuit: Agelmundus illius tam teneri uigore permotus nutriri infantulum iuſſit: atq; a Lama in qua eum primo uiderat Lamuſium nominauit. Is hoc initio Lamuſius adeo uirtute excelluit: ut Agelmundo in regno ſuccederet: atq; eius ſtirps magna gloria uſq; ad Alboinum in longobardis regnaret.

De Primiſlao tertio boemorum rege.

NOn minus famæ inter boemos ſibi peperit Primiſlaus qui inopi atq; ruſtico patre dum araret ſicuti romæ Cincinnato contigit a boemis ad ducatum uocatus: libuſſæ ipſorum duci uir datus eſt: id au

tem equi augurio ducta boemorum gens egit: quod infrenatus recta ad primiſlaum ſupra aratrum manducantem equus cucurrit: ea re impletum arbitrata quod ei prædictum erat: ſcilicet apud boemos regnaturum: qui ſuper ferream menſam manducabat: eius adeo fœlix principatus fuit: ut pragam urbem muro cingeret: permultaſq; leges quibus boemi uixerunt conderet: ea autem uiri illius apud boemos reuerentia fuit: ut in primario templo ligneas ſoleas quibus arans utebatur: diutiſſime ſeruarint: eaſque ceu ſacram rem nouis regibus dum diademate ornarentur præferrent. Vbi autē cum ad ducatum uocatus fuit arans eſt inuentus: templum conditum eſt: accolæq; pagi illius in quo ipſe agebat omni onere immunes facti fuerunt.

De Tamborlano perſarum rege.

TAmborlanus quem auorum noſtrorum ætas armis iuſticiaq; priſcis principibus equalem: regni autem atq; exercitus magnitudine Xerſe maiorem nedum parem uidit: quantum percipi potuit a Scithis ortus eſt: non regia ſtirpe aut inſigni aliquo ſtemmate: ſed patrem extrema inopia paſtorem habuit: inter paſtores ipſe nutritus & puerilibus ludis a paſtoribus rex creatus: aſtu nouaq; induſtria eos ut iureiurando imperata ſe facturos pollicerentur impulit. Pecora igitur uenundare eos atq; ut a tam inopi uita ſe uindicarēt: arma equoſq; comparare iuſſit. Hoc numero ad quingentos enim peruenerāt: quaſdam mercatorum ſocietates quæ per eas regiones magno numero præſidii gratia commeare ſolent: & uulgo carauane dicuntur: armis deuicit: atq; in partienda preda adeo ſe inter comites iuſtum liberalemq; præſtitit: ut mutatæ condictionis paſtores non modo non pœniteret: ſed fide amoreq; enixius ei deuincirentur. Ad compeſcendam prædonum audaciam cum mille equitibus dux in eius regiōis fines ubi hæc aduerſus mercatores geſta erant: a perſarum rege miſſus: cum a latronum duce in colloquium uocatus eſſet: latronis arte uerbiſq; delinitus ex hoſte comes ei factus eſt. Interim inter perſarum regem fratremque eius orta controuerſia: fratris cauſam latronum duces ſuſceperunt: cui poſtq̄ regnū aſſeruere: maiori exercitus parte ab eo impetrata: dum cum eo fingunt in exteris gentibus imperium parare uelle: compulſis ad rebellandum populis: breui ſe qui ante latronum princeps erat: perſarum regem fecit. Quod autem ſcia debilitatus erat: eius nomini temir: quod ſcitharum lingua ferum ſignificat: lang perſæ addiderunt: quod uerbum priſca lingua ſcia debilitatum oſtendit: coniunctiſq; ambobus uerbis temirlang nuncupatus fuit: a nobis autem uerbo ob linguarum diſſimilitudinem uiciato pro temirlang Tamborlanus eſt dictus. Hic perſico regno Armeniam Syriam: babylonemque atq; ingentes alias gentes addidit: urbemq; mercantam ambitu maximo condidit: ſibi ingenti parta fama omnibuſq; quanuis paruo infœliciq; ortis loco ſpe facta: ut corporis animiq; uirtute atque induſtria ad quæuis ingen/

tia regna imperiaq; euadere poſſint.

De Abdelmonio africæ: ſiue ut nunc dicitur barbariæ rege.

Abdelmonio qui ſe totius africæ regem fecit parens dicitur fuiſſe figulus: cæterum a falſis prophetis maumethanæ legis eum ſibi populorum fauorem conciliauit: ut pulſo uero rege regium nomen inuaderet: atq; rex creatus africæ: magnam quoq; hiſpaniæ partem adderet. Sed iam barbaros omittamus: & de Italis ſcribere adoriamur.

De Sfortia armorum duce inſigni.

Italos autem a Mutio Attendulo auſpicabimur: qui Cottoniolæ tenui uico: ut tunc erat: inter Fauentiam rauenamq; urbes ortus Sfortia ipſe nuncupatus: Sfortianæ genti primum nomen dedit. Is Ioannem patrem cuius nundum obſcura memoria eſt inopem cottoniolæ accolam habuit agrorum cultorem: ipſe autem Mutius caſtra ſecutus prima militiæ rudimenta inter lixas caloneſq; poſuit: uirtuteq; ad eum conſcendit locum: ut Ioannæ quæ poſtrema andegauenſis generis Neapoli regnauit: omnium militarium copiarum dux eſſet: & magni coneſtabilis honorē cum ea geſſerit: multorum populorum in eo regno imperiū aſſecutus. Moriens autem Franciſco filio qui poſtea Mediolanenſem ducatum indeptus eſt: ingentem exercitum reliquit: non ſine magna fama & Sfortiacæ factionis nomine cui complurium regum atque imperatorum affinitas coniuncta fuit.

De Nicolao picinino & ipſo militari duce percelebri.

Nicolai picinini peruſini ciuis parens lanius fuit: cuius nomen ob ignobilitatem in obliuione ſepultum eſt: tam tenui uiliq; principio ortus Nicolaus uirtute in immenſum auctus: ingentes exercitus per Italiam ductauit: multis atq; inſignibus prœliis uictoria potitus: unde fama nomini ſuo parta Macello in urbe patria non minus honoris q̄ romæ Terentius Varro contulit.

De Franciſco Carmaniola.

Picininus a peruſino Macello ad inſigne nomen euaſit: a paſcendis quoq; porcis non minus grande aſſecutus eſt Franciſcus Carmaniola: ingentibus editis facinoribus: uniuerſarum Philippi ducis Mediolanenſis copiarum omnium dux creatus: nec uero minus pace clarus dum urbem Genuam ſingulari moderationis laude rexit: ingens ſibi nomen peperit: adeo ut inuidorum delationibus a Philippo ſine exercitu diſcedere coactus: primi militaris ducis apud Venetos ultro delatum honorem accepe rit. Tanta uero in eo ſe uirtute atq; prudentia geſſit: ut cum Carmaniola a Philippo duce ſecundæ etiam fortunæ atq; uictoriæ ad Venetos tranſiſſe uiderentur. hacq; inſigni laude mortuus eſt: quod partis ingentibus uictoriis

nullus unquam exercitus cui ipſe præfuerit: aduerſæ fortunæ damna pertulit longeq; eo per fraudem ſublato plura ueneti amiſere: quam ipſe: cui licet ſerius decedere a uita contingeret: omnino tamen moriendum erat.

De Blaſio Axareto genuenſi ciue.

INter tam multa inſignia eorum exempla: qui ab humili loco ad magnum fortunæ gradum aſcenderunt: haud per iniuriam annumerabitur Blaſius quoq; axaretus genuenſis ciuis. Is enim aurifice patre ortus: & ipſe in tabellionum ordinem aſcitus: quod una tantum triremi pyratarum triremem ceperat: tantum ſibi nominis comparauit: ut claſſi ſuæ genuenſes aduerſus Alphunſum Siciliæ regem præfecerint. Quo tempore arcta obſidione is Gaietam urbem premebat. Nauali igitur proelio Blaſius regem ipſum una cum Ioanne fratre Nauariæ & ipſo rege: magnoq; aliorum principum atq; equitum nnmero deuicit: ac captos ſecum duxit. Itaque a philippo ut eius uirtuti honos haberetur in uicecomitum gentē adoptatus cum aliis quoq; expeditionibus præfectus uictoriam retuliſſet: per omnem italiam celeberrimus eſt factus. Huius igitur ortus ex argētario operario qnem in urbe genua nobilis fortunæ locum dici poteſt habuiſſe? Quæ uero duobus uno proelio captis ingentibus regibus cum magna procerū manu dici poteſt uictoria maior? aut dignior de q̄ homines cū laude loq̄rentur? Profecto & ortus ignobilitatem magnam omnes fatebuntur: & huius uictoriæ gloriam nulli eorum cedere: qui gloria plurimum inſignes fuerunt: nam ſi non armis ſed dolo Iugurtha capto Marius adeo gloriatus eſt: ut armis cum Sylla decertarit: quia Iugurthæ capti gloriam ſibi uendicabat: Si perſa quoque rege deleto qui alioquin inter ignauos annumerandus erat: Paulus emilius proter laudis cupidinem in eam ſui obliuionem uenit: ut duorum filiorum funera ſine doloris ſignificatione preteriret: quanto Blaſii gloria maior cenſeri debet: qui Paulo Marioque fortuna inferior duos reges: perſa atque Iugurtha maiores: non dolo ſed uera uirtute una cum multis principibus coepit: hoc quidem ſolo fortaſſe Mario atque Paulo minor uideri poterit: quod illi partis uictoriis triumphorum honos exhibebatur: Blaſius quod captiuos reges duci Philippo qui genuenſi imperio potiebatur: & non patriæ tradidit: tantæ uictoriæ fulgorem alicuius perfidiæ nota maculaſſe putatus eſt.

De Ioanne uigeſimo ſecundo pontifice maximo.

A Secularibus uiris ad eccleſiaſticos tranſituri: Ioannem uigeſimum ſecundum pontificem commemorabimus: quod is ad pontificatum uirtute atq; doctrina conſcendit: in quo mores non per lu-

xum ac deſidiam corrupit: ſed ueri pontificis ſuſtinendo perſonam: Ludo/ uici bauari imperatoris efferatum animum atq; ſuperbiam armis atq; ani/ mi uigore contudit. Cui rei cum multa alia per uirtutem præclare geſta ad didiſſet: a uita diſcedens eccleſiaſticum imperium opibus atq; exiſtimatio/ ne longe maius q̄ acceperat reliquit. & tamen pro explorato habetur patrē ei natione gallum tanta inopia fortunæq; humilitate fuiſſe ut cerdonica arte uitam tueretur.

De Nicolao quinto. & Sixto quarto pont. max.

AEtate noſtra Sargianenſis ciuis Thomas q poſtea ſub Nicolai quin ti nomine pontifex maximus fuit: cuius mater oua pulloſq; uende bat: & Franciſcus ruuerus minorum fratrum ordinem profeſſus: ſauonenſis ciuis: qui & ipſe pontificatum ſub Sixti quarti nuncupatione ade ptus eſt: patre ortus qui ſemper nauticam exercuit: multis in ſacro ſenatu pre teritis: qui in magnis opibus principum ſanguine nati erant: Ambo ſola uir tute doctrinaq; adiuti ad apoſtolatus apicem per temporis interualla aſcen derunt: magnaq; laude ac fama claues tenuerunt: urbe roma ita ædificiis exornata: ut eorum temporibus depoſito ſenio ad iuuentæ honorem reſti/ tui uideretur: neq; ulla in parte uel Nicolai maternorum ouorum: uel Sixti patris remorum non modo non ſubpudere: ſed longe magis tam obſcu/ ræ originis uilitate: cui ingens coniuncta fuit uirtus: quam multorum alio/ rum pontificum magnis natalibus ſine uirtute uideatur gloriari debere.

De Campano in omnifariam doctrinæ genere præſtantiſs.

IOannes Antonius in teramnenſis epiſcopus omni ſcriptorum ge/ nere nulli ætate noſtra ſecundus: ut pote qui priſcorum in dicendo laudem ſi non ſuperauit: eis minime pudendus æquare ſaltem ui ſus eſt. Cauellis campaniæ pago unde ei campano cognomentum fuit: or/ tus eſt: atq; in eo puer paſtoriciam ut ante pater: atq; eius maiores exercu/ it. O quanta in his uirtus laude digna eſt. qui non opibus: non generis no/ bilitate adiuti ipſi ignobilitatis nubem qua tecti latebant diſcuſſerunt. & uir tute ceu face prelata ſe orbi manifeſtos oſtenderunt. Contra tanto ii magis culpandi qui non modo nullam preſtant operam: ut eos propria aliqua la/ us uirtuſq; illuſtret: ſed ſcelere atq; ignauia relictum uirtute opibuſq; ma/ iorum ſplendorem obfuſcant: De iis ceu de fœda re ut adoleſcentes eorū exemplo ab ignauia ſceclereq; deterreantur quædam pauca ſubiungemus exempla.

De iis qui claris orti parentibus degenerarunt. Caput quintum

De Chteſippo Cabriæ athenienſis filio.

CAbriæ athenienſis qui magnis uirtutibus: magniſq; uictoriis apud athenienſes excelluit: & qui multo fœlicior fuiſſet: ſi nullis procreatis liberis a uita diſceſſiſſet: filius fuit chteſippus adeo a paterna uirtute degener: ut perſæpe Photionem eius tutorem uirum alioquin patientiſſimum uecordia Chteſippi dicere coegerit: ea quæ ob Chteſippi ſtolidam mentem perferebat: ad referendam cumulate pro acceptis a Cabria meritis gratiam abunde ſufficere.

De Gerſa & Eliezer Moiſi filiis.

TAm nota eſt Moiſis gloria: ac uirtutis magnitudo ut indicari nõ egeat: & tamen qui olim paſtor hebreum populum dura ceruice ſeditionibuſq; inſignem rexit: magniſq; contentionibus perpetuum ſacerdotium fratri ac ſucceſſoribus reliquit: non ne Eliezer & Gerſam filios iuxta legem ex ſe ortos in dignitatis ſucceſſione preteriit? & enim in eis neq; ingenium: neq; ullum intuitus eſt uirtutis genus: q̃d tanto poſſet oneri ſufficere: atq; ob eam rem in hebreorum hiſtoria de eis niſi perexigua: ut de abiectis mos eſt: mentio eſt facta.

De. C. Caligula imperatore germanici filio.

QVantum Germanicus animi uigore prudentia atq; morum honeſtate præſtitit: tantum eius filius Caligula animi ignauia libidinibus atq; ſtultitia ab eo degenerauit. quem q̃uis ad romanum imperium fortuna euexerit: permulti tamen germanici uirtutem in priuati hominis fortuna: q̃ Caligulæ in tanto ſcelere imperium maluiſſent. his additur q̃d defunctum germanicum non romanus tantum populus amicæq; gentes. ſed barbari quoq; lachrimis ceu communem parentem proſecuti ſunt: at filius Caligula ob eius ſcelera nedum lachrimis aut alio inſigni honore: ſed ne publica quidem ſepultura dignus eſt iudicatus.

De Commodo imper. M. Antonini philoſophi filio.

MArcus Antoninus philoſophus qui romæ imperauit omnium uirtutum ſingulare exemplum: Commodum filium imperii & non uirtutum hæredem habuit: atq; ob eam rem non ſine magno dolore magnum perſæpe ſui deſiderium reliquit. & enim Marci bonitate in filii Commodi maliciam mutata: clementiaq; in atrociſſimam crudelitatis carnificinam: cum ferendo ro. pupulus eſſet defeſſus Commodum interimere coactus eſt: cum iam palam in urbe ferretur: Commodum non Marci ſed Laniſtæ ac Gladiatoris filium fuiſſe. Neq; enim fieri poſſe putabant: ut e tanta Marci uirtute tantorum ſcelerum labes prodiret: neq; Marci glo

riæ aliud magis deſuiſſe: q̃ ut filiis orbus uitam finiret: uidebatur.

De Licinio galieno imper. P. Cornelii licinii Valeriani filio.

VAlerianus auguſtus uirtutis magnitudine inter clariſſimos principes commemorandus erat: ſi uirtuti par in eo foelicitas fuiſſet: hoc patre ortus eſt Galienus adeo proter ſceleratos mores patri diſſimilis: ut proter inſignem impudiciciam atq; ſecordiam: non paternos tantum militares duces ab imperio rebellare compulerit: uerum etiã egerit ut Zenobia atq; uictoria imbeciles mulieres: qđ antea nũq̃ uiſum fuerat: aſciſcere ſibi imperii habenas auderent. Itaq; quod ingens atq; paccatum a Valeriano patre imperium acceperat: ipſe iminutum atq; lacerum miſerandũ in modum reliquit.

De Carino imperatore Cari filio.

CArus qui Probo auguſto: æque animi bonis ut in imperio ſucceſſerat: & qui animo ingenti finibus auctis ſingulari ſanctitate populos rexerat: Carinum filium imperii ſucceſſorem habuit: moribus adeo patri diſſimilem: ut prorſus ſimile nihil haberet. Fuit Carus animo magno nulliuſq; rei magiſq̃ iuſticiæ moderationis atq; continentiæ cultor: At contra Carinus impudicus iniuſtus animoq; prorſus efferato: adeo ut pater cum eius ſubpuderet de ſucceſſore ei creando: atq; etiam ad minuenda publica mala de adimenda ei cum cæſarea dignitate uita cogitaret: effeciſſetq; niſi iniqua nimis ro. imperio fortuna: hæc animo agitantem Carum repentina morte intercepiſſet.

De filiis Samuelis prophetæ.

QVod Carus ob ſceleratã Carini filii uitam agere decreuerat in romano imperio: Samuel propheta qui iudicia in Iſrael habebat: ob filiorum ſcelera peregit. nam cum proter grandem eius ætatem filii populum regerent: rapiniſq; dilaniarent: Saulem primum ac nouum regem in Iſrael conſtituit: ne filiorum auaricia & ſcelus: id quod iam agi ceperat: ipſius iuſticiam ac bonitatem macularet: adeo per diſſimiles filios ex fulgenti ſole tetra nubes prodiiſſe uidebatur: id quod in recentioribus quoque nonnullis intueri licet: e quibus pauca quædam exempla ſubiciemus.

Recentiora de Henrico imperatore Henrici ſecundi filio.

ORbi ſatis ſine alio teſte patet: Henricum ſecundum iuſtitiæ pietatis atquæ catholicæ fidei cultorem fuiſſe. Nam prudentia atq; auctoritate ſua ſciſmata compreſſit: atq; eccleſiam ſemp tutatus eſt.

Henricum tamen tertium reliquit a paternis uirtutibus prorſus degenerem. Inſigni enim crudelitate notus: non modo ut pater non compreſſit: ſed malignitate ſua concitaſſe aluiſſeq; ſciſmata putatus eſt: ob quæ crimina tandē auguſtalis culminis maieſtate priuatus eſt.

De Vinciſlao Cæſare boemiæ rege Caroli quarti filio.

CArolus quartus boemiæ rex: magnis uirtutibus ad imperium uocatus: catholicæ fidei cultor: animi plenus atq; doctrinæ habitus eſt. Itaq; non paccatum ſolum tenuit imperium: uerum etiam uirtute ſua obtinuit: ut romanorum rex Vinciſlaus filius creatus: paterni imperii ſucceſſor deſignaretur. Sed cum pro uirtute uenerem uoluptateſq; amplexus paternos mores deſeruiſſet: & mortuo patre non eſſet: qui uirtute ſua filii errata tegeret: ob ſcelus atq; ignauiam non modo patri in imperio non ſucceſſit: ſed etiam ea quam iam aſſecutus erat dignitate: ut indignus eſt priuatus.

De Noradino Damaſceno ſulthano Saladini filio.

AEque Noradinum propria ignauia ab imperio deiecit: quod ei patris Saladini uirtus pepererat. Damaſci enim regnum ei Saladinus reliquerat: unde ob ignauiam a populis exactus eſt: Saphadino patruo ei ſuffecto. Adeo autem a paterna uirtute degenerauit: qđ ubi Saladinus auctum regnum moriens: optimiq; principis quantum infidelium ullus ante eum unquam: nomen reliquit: ita hic amiſſo per ignauiam patrimonio eo redactus eſt: ut fratrum miſericordia uitam tueretur: atque ita cum ignauiſſimi hominis dedecore moreretur.

De Ioanne uicecomite primi ducis Io. Galeatii filio.

ANimo ingenti liberaliq;: atq; omni uirtutis genere ornatus quæ in magno principe deſiderari poterat habitus eſt Ioannes Galeatius qui Mediolanenſis ducatus titulum primus indeptus eſt. Suis carus atq; hoſtibus formidoloſus magnam Italiæ partem poſſedit: quam ingenti uirtute ac gloria parauerat: adeo ut multis chriſtianorum populorum regibus ſuperior potiuſquā par putaretur: inter filios quos reliquit: unus Ioannes nomine ei in ducatu ſucceſſit: phalaride ipſo crudelior: & in omni uirtutis genere a patre adeo alienus: ut acerbus hoſtis ei uideretur. Quod uirtute ſudoreq; pater pepererat Is amens ridēdo magna in parte amiſit: ſuiſq; demū inuiſus atq; contemptui factus: ab eis occiſus eſt: alius Gabriel ſine matrimonio natus haud amētia diſpar: amiſſis piſis q̄s poſſidebat: genuæ ſecuri palam

percuſſus eſt. Horum duorum calamitoſi exitus amiſſas in patris morte prorſus eſſe eius uirtutes oſtendebãt: niſi tertius eius filius Philippus ceu inter mortuas: ducatu potitus aliqua in parte excitaſſet.

De Franciſci Sfortiæ filiis.

SOceri ueſtigia ſecutus Franciſcus Sfortia qui ei in Mediolanenſi ducatu armis ſucceſſit: omni uirtutis genere inter chriſtianos principes plurimum excelluit: neque uero Traiano humanitate ceſſit: aut Alexandro pro fortunæ ſuæ captu liberalitate inferior habitus eſt: a tanta uirtute filii degeneraſſe putantur: quod natu maior Galeatius ambitioſior eſſe ferebatur: & in libidinem haud parum propenſus: id quod tamen ætas: neque enim ſecundum ac uigeſimum annum excedebat: cum ad ducatum conſcendit: excuſare poteſt. Addunt præterea nequaquam animi uigore eum elatæ menti reſpondiſſe: ſed ut minimis ſucceſſibus efferebatur: aduerſis etiam effeminate nimis cedebat. In philippo qui ſecundus fuit ſi corpulentiæ quam in iuuenta præ ſe tulit: par ingenium fuiſſet: de eius uecordia concitati rumores dicendi minorem materiam præbuiſſent. Sequitur Ludouicus: nam præter Aſcanium qui magnum ſe uirum quanq̃ aduerſa eſſet fortuna oſtendit: & Sfortiam legitime ortum: cuius quanta eſſet uirtus apparere non potuit: quia cum armis redire ab exilio in patriam moliretur: fata hominem interceperunt: alios commemorare nihil refert: de Ludouico igitur grauior aliquanto fama mannauit. nam religionis atq; iuſticiæ: cuius nos cultorem uidimus: inſtitutionem fingi ab eo ad continendos facilius in fide populos ii ferebant: qui in caſibus ſuis ſub ipſo remedia non tulerunt: elati quoq; animi: id quod nimiis fortunæ ſucceſſibus accidere ſolet: & auaritiæ infamia laborauit: quorum poſtremum miniſtrorum culpæ ex toto aſcribi poſſet: qui ſub eius nomine diuinis humaniſq; rebus turbatis omnia in priuatam utilitatem ſuam retulerant: niſi ipſius hoc crimen proprium eſſet. Nam in adminiſtrando ducatu dum primi honoris titulum ut acciperet: pſuaderi ſibi paſſus eſt: pecuniæ publicæ præfectis ad id pecuniam neceſſariã pollicentibus nimis temere in ſe atq; in populos ius omne permiſit. Libidinum quoq; intemperantia id ei contigiſſe putarunt: qui moli fractoq; eum animo in aduerſis rebus eſſe uiderunt: ut cunq; ea fuerint: illud inficias iri nõ poteſt: partum armis a patre imperium: quod in ſingulari omnium beniuolentia ac charitate uſq; ad mortem poſſedit: ipſe motis a Ludouico. xii. gallorum rege armis: cum numero militum ſuperior eſſet: ſexto decimo die amiſit. Cæterum ne uiuentes fortaſſe lædantur manum contrahamus: & iam ad eos tranſeamus qui fortuna illuſtri in ueſtibus atq; aliis rebus communem morem dum licere ſibi omnia putant tranſgreſſi ſunt.

De iis qui patriæ conſuetudinem in ueſtibus & aliis ornamentis exceſſerunt   Caput ſextum.

PRopriæ uirtutis confidentia atq; immenſis fortunæ ſucceſſibus interdum homines compelluntur: ut in ueſtibus aliiſq; ornamentis patriæ morumq; eius obliti plus ſibi q̃ per bonos mores licet indulgeant. Aliquot igitur exempla illuſtrium uirorum commemoraturi ſumus: qui eiuſmodi in rebus ſibi frena laxarunt. Neq; uero Neronem attingemus qđ in cithariſtarum habitu inceſſerit: ſibique ea forma poni ſtatuas uoluerit nec Caligulam ſcribemus qđ foeminea ueſte uteretur: nec enim digni ſunt qui inter illuſtris fortunæ principes enumerentur: cum ſcelerum caligine in obliuione ſe demerſerint. uerum de his tantum dicemus: qui maiori ex parte aut uirtutis aut uictoriarum magnitudine hanc ſibi licentiam uendicarũt.

De Alexandro magno.

MAcedonum rex Alexander ſupatis perſis abiecta macedonica modeſtia: ueſtem patriam perſicis ornamentis mutauit: qua re Macedonum animos a ſe auertit: quibus non macedonum arma de perſis: ſed perſarum deliciæ de Alexandro triumphare uidebantur: & ſi ob id re ſæpe oſtendit. cum patria ueſte macedonicam quoq; militarem uirtutem non exuiſſe. Nam poſt eam mutationem de hoſtibus multas magnaſq; uictorias ſæpius peperit.

De Gn. Domitio Aenobarbo.

GN. Domitius ænobarbus deuictis Aruernis: alobrogibuſq; quos hæc tempora Delfinenſes & Sabaudienſes appellant: noua atq; inuſitate facie elephanto uectus inter legiones ceu triumphans per totam Italiam ad urbem romam profectus eſt.

De. M. Antonio triumuiro.

NOn minus inſolenter ſe geſſit in triumuiratu. M. Antonius qui poſt partas ingentes uictorias: ſummamq; dignitatem ardente terrarum orbe ciuili bello: Athenis græca ueſte utebatur: occioſuſq; deambulabat: deinde ea leuitate motus quæ ei a natura erat inſita: preter omnem romanum morem: & ipſe & filii quos ex Cleopatra genuerat: in aureo throno ſederunt: & quia ſtirps eius ab Hercule dicebatur manaſſe: ſuper arma leonis pellem induit.

De Sex. Pompeio.

PAri quoq; modo Sex. Pompeius magni pompeii filius multis nauali bello potitus uictoriis aduerſus Octauium: magis uentis q̃ alia re adiutus: paludamẽto ceruleo uſus eſt. Marini enim & coeleſtis coloris eſſe fertur: cum geſtare purpureum romanus mos eſſet.

De Zenobia palmirenſium regina.

Enobia palmirenſium regina cum deſertum in oriente imperiū
2 galieni auguſti ignauia ipſa tueretur: ſumpto a uirtute præclariſ/
que facinoribus ſuis animo: quotiens alloqui exercitum uolebat:
armata uirilem induebat ueſtem: atque eo more: quo cæteri cæſares atque
auguſti romani ſe oſtendebat. Quin etiam ut ueſtem imperatoriam ita
etiam nomen uſurpabat.

De Elio Adriano imperato.

NOn minus in Elio Adriano ambitionis fuit: cum ut noua ſpecie ute
retur: primus inter romanos cæſares barbarorum regum more
barbam nutriuit: ut ita ab aliis qui ante eum fuerant differre ui/
deretur.

De Aureliano imperatore.

AEque ac Zenobia confidentis animi ſigna Aurelianus imperator
reliquit. qui multis partis uictoriis aduerſus barbaros atq; tyran/
nos: cum triennio totum paccaſſet imperium: quod uix expeditus
homo peragrare poſſe uidebatur: auguſtorum primus regio diademate uti
uoluit: cum uſq; ad id tempus alii imperatores quibus modeſtia inerat: haud
a cæteris diſparem habuiſſent habitum: niſi quod ſoli cum magiſtratibus
purpura utebantur.

De Ca. Aurelio ualerio diocltiano impera.

Diocltianus quoq; cum paccatis in oriente rebus imperii fines protu
liſſet: impulſus uictoriarum ſucceſſu: qui plerunq; inſolentiam pa
rere ſolet: primus inter auguſtos poſt ignauum atq; eundem ua/
niſſimum Caligulam ueſte atq; calciamento gemmato uti coepit: atq; ante
alios inſtituit ut romani eius pedes deoſcularentur.

De Dauide iudeorum rege.

IVdeorum reges ab aliis iudeis ſolo nomine diſcerni mos erat. cæ/
terum poſteaq̄ Dauid amonitas bello ſuperauit: urbemq; eorum
munitiſſimam nomine rabath ui cepit: diadema aſſecutus quo eo
rum rex utebatur: quod magni erat precii: geſtare incepit: ut inſigni diade
mate non uenerabilior ſolum: magiſq; conſpicuus in poſterum eſſet: uerum
ut ſimul quoq; ingentis uictoriæ recordatio repeteretur.

De Ariſtobolo iudeorum rege.

ARiſtobolus quoq; cum patri hircano in iudeorum pontificatū at/
que principatu ſucceſſiſſet: deuictis itureis: circunciſiſq; quia Da/
uid hoſtile diadema uſurpare coepit: ita ipſe primus aſſamoneo/
rum machabeorū: anno uno & octuaginta tribuſq; menſibus poſt quadrin
gentos a prima babiloniorū captiuitate: iudaicum principatum in regni no/
men conuertit: gentiq; ſuæ diadematis inſigne reſtituto primus illud capiti
ſuo impoſuit: atq; pontifex & rex appellatus eſt.

Recentiora de Gratiano imperatore.

GRatianus auguſtus parta ingenti uictoria in gallia aduerſus germanos haud longe ab Argentina urbe: cum percaros haberet milites quoſdam allani generis armiſq; allano more uteretur: magna romanarum legionum indignatione: equo quoq; atque amictu ut ceteri allani cœpit uti. Qua re Maximo qui ab eo rebellarat de ſe faciliorem uictoriam fecit.

De Leonegildo hiſpaniarum rege.

INter recentiores etiam Leonegildus gothus hiſpaniarum rex partis ingentibus uictoriis ac multis gentibus ſubactis: fortaſſe ex fortunæ ſucceſſu quo perſæpe in uicia uirtus delabitur: regio diademate primus uti cœpit: cum ante id tempus alii gothorum reges non alia re magis q̄ nomine a cæteris gentis ſuæ hominibus dignoſcerentur.

De Carolo Caluo imper. ac gallorum rege.

PAri inſolentia animi Carolus Caluus gallorum rex poſteaq̄ regno imperatoris nomen addidit: depoſito amictu: quo cæteri gallorum auguſti ante eum uſi erant: græca ueſte perpetuoq; diademate ornatus inceſſit: capite orientalium regum more inuoluto.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

COntra Ludouicus undecimus gallorum rex Caroli ſeptimi filius gloria regnoq; atq; in primis liberalitate q̄tum ullus ſuperiorū regum ingens: multis uictoriis clarus: cum alii reges auro ſericoque amicirentur: lana aut bombace induebatur: aſinumq; pro equo non nunq̄ in uſum adhibebat: & quo precioſiore ueſte ut fulgerent alii curauerant: ipſe ut uiliore amictus inſpiceretur operam dabat. fortaſſe ob eam cauſam ut cum inter chriſtianos reges omnium maximus liberaliſſimuſq; haberetur qui uiderent eum habitus humilitatem mirarentur.

De Alphunſo ſecundo neapolitano rege.

ALphunſus aragonius patre Ferdinando primo ortus: poſteaq̄ turcas deuicit a quibus magno Italiæ periculo Hidrons urbs in extrema Calabriæ orta occupata fuerat: armatus falcato enſe in turcarum morem fortaſſe ut nobilis uictoriæ memoriam excitaret: perſæpe utebatur. cæterum huius generis exempla tandem omittamus: & ad ea trāſeamus qui ſui ipſius ingentem fiduciam habuerunt.

De ſui ipſius Confidentia Caput ſeptimum.

SVi ipſius confidentia ſi a militari egregia uirtute: aut ab emendatiſſimis moribus: aut ab ingenti doctrina proficiſcatur: ut plurimū foelicem nanciſcitur euentum. id quod contra euenit cum confidētiæ immodica audaciæ magnitudo: aut impudens iactantiæ ſtudium cauſa eſt ſicuti ſequentibus exemplis oſtendetur.

De Cleone Athenienſi.

CVm Athenis in republica adminiſtranda perpetuas contentiones Cleon atq; Nicias exercerent: quorum Nicias peritiſſimus rei militaris dux habebatur: contigit ut græcis prœlio ab Athenienſium exercitu ſuperatis: quadringenti lacedemones ſe in ſtatiram inſulam reciperent. eos in poteſtatem ſuam redigere athenienſes plurimum cupiebãt: & proterea in inſula ab athenienſium copiis obſidebantur. ſed cum potiri inſula quanquã magnis laboribus defunctos athenienſes hiems ſceua ſimulq; loci ſitus egregie munitus: ac præterea obſeſſorũ ſingularis uirtus nõ pateretur: hac de re Nicias Cleonq; ſæpius contenderunt. Itaq; qd ea res uoto non reſponderet: culpa Niciæ quia dux rei gerendæ fuerat aſcribebatur. adeo autem inter ipſos contentio exarſit: ut Cleon ſi illius expeditionis munus ei demandaretur: ſe breui fœliciter finiturum offerret: decreta igitur ei prouincia: tantum fiduciæ Cleon præ ſe tulit: ut athenis abiens dixerit intra uiginti dies ſe lacedemonios qui obſidebantur: aut occiſurum: aut in poteſtatem uiuos habiturum. huius fiduciæ fortuna quoq; aſpirauit: ut qd Nicias militaris dux præſtantiſſimus perdifficile cenſuerat: Cleon intra deſignatum tempus fœliciter conficeret: uirtute enim uicta temporis ac loci difficultate ſimul hoſtium: qui obſidebantur fractis uiribus: parte eorum cæſa alios captiuos Cleon Athenas perduxit.

De Ageſilao Lacedemoniorum rege.

LAcedemoniorum rex Ageſilaus ipſe quoq; in prima iuuenta cũm non ſine ingenti græcorum omnium trepidatõe grauis fama manaret: perſas ingenti exercitũ in græciam traiecturos: ciuibus ſuis paruo exercitu obtulit: ſe non defenſurum modo patriam: ſed in Aſiã quoq; traiecturum: atq; inde de perſis aut uictoriam aut honeſtam pacem reportaturum. huius animi fiducia freti lacedemones decem milia armatorũ ei dederunt: quibus copiis Ageſilaus in Aſiam profectus prœlio perſas deuicit: ac deinde a ciuibus ſuis in patriam reuocatus integras copias letus uictorq; domum reduxit.

De Alexandro magno.

INgentem animi fiduciam Alexander oſtendit: cum ante quam in Aſiam tranſiret: immunitates reddituſq; ingentes in Macedonia donaret: cum autem perdica amicorum unus ei diceret: omnia dando quid ſibi retineret: reſpondit ſpem bonaq; perſarum: ad mirabili fiducia oſtendens: ſe quod adhuc in poteſtate hoſtium erat: ceu rem propriam ducere. ea permoti ſpe Macedones ſpretis muneribus quæ tunc Alexander repreſentabat: ſola ipſa ſpe cum ipſo contenti manſerunt: longe pluris eam quæ nondum uenerat quam præſentia munera facientes.

De Aurelio Valerio Probo imper.

PRobus quoq; imperator non minorem ſui ipſius fiduciam oſtendit: cum captis Phtholomaide Coptaq; urbibus: Narſeris perſarũ regis oratoribus qui cum ingentibus donis ad ſe miſſi erant: dixit ut regi ſuo referrent: mirari Probum quod e tantis rebus quæ cum iam captis Probi futuræ erant: iiſq; bene uſurus eſſet: tam paruam ad ipſum partem miſiſſet: qua animi confidentia perſæ moti: præ formidine pacem petierunt: qui uſq; ad eam horam bellum romanis inferre auſi erant.

Iterum de Probo.

QVanta etiam laude digna fuit eius confidentia? cum perdomito oriente toto dixit: confidere ſe breui efficere poſſe: ut romanum impiũ milite amplius non egeret. Sanctitatis profecto plenũ uerbũ. Quid enim aliud hoc eſſe poterat? niſi pace iuſticiaq; ita omnia moderari: ut ultra nec bellum nec belli ſuſpictio eſſet futura: quia omnes ſorte ſua contenti eſſent manſuri: opus pfecto tanto cæteris excellentius rebus magiſq; laudandum: quanto illius imperii magnitudo omnem alium principatum excedebat. Neq; uero ab animi uanitate atq; iactantia proficiſci uox illa uideri poterat: cum nihil temere ſibi Probus unq̃ arrogare uideretur: et enim uirtutis eius experimento in oriente facto iam in prouerbium uenerat. ita Probi ſapientia in oriente res compoſitas eſſe: ut illic ne mus quidem immodeſtam uocem edere audiretur.

De Antigono macedonum rege.

CVm Antigonus Macedonum rex cum claſſe apud Andrũ eſſet: et militum unus hortaretur: ut inde abiret quia hoſtium claſſis nauium numero maior appropinquare dicebatur. ut qui ingentis animi plenus erat Antigonus reſpondit: et me pro quanto nauium numero cenſes? Hoc enim modo animi ſui uigore æqualem ſe hoſtium multitudini oſtendit eſſe poſse.

Iterum de Antigono.

QVæ hactenus de animorum confidentia ſcripſimus: omnia ad militarem uirtutem pertinuerunt. Nunc ea quæ ſequuntur ex parte uitæ ſinceritatem ac morum temperantiam teſtabuntur. uirtus profecto nec minus rara: nec proterea paucioris facienda. huius exemplum Antigonus quoq; de quo diximus prebebit. nam cum ad regiam dignitatem recens aſcendiſſet: et haud obſcure populi eam rem queri dicerentur: uirtutum ſuarum conſcientia fretus in populorum conſpectu diadema ſceptrumq; depoſuit: palãq; monuit: ſi alium quempiam ſe regno digniorem inuenirent: ad eum ex arbitrio diadema ſceptrumq; deferrent. Cõmemoratis autem iis rebus quas magna uirtute gloriaq; geſserat: ita huius animi fiducia populos mouit: ut ultro omnes ad capeſcendum denuo regnum horta

rentur: ac magnis precibus peterent: quod ipſe conſtanter renuit: niſi ante de ſedicionis auctoribus ſupplicium ſumeretur.

De. M. Catone.

NOn minorem ſui confidentiã ſenior Cato in cenſura petenda aduerſus competitores oſtendit: cum altiorem conſcendens locum palam dixit romanos mores ſceuero medico: nõ autem moli egere: atq; ob hanc rem illos qui animi morbo laborarent: quia eis notus eſſet: ipſius cenſuram deuitare: ſuffragiaq; ad competitores deferre: ne eſſet qui ipſorum errata corrigeret. Itaq; ſi populo romano uirtus curæ eſſet: odioq; uicia proſequeretur: atq; romanos mores ad priſcam frugalitatem reſtitui uellet: Valerio Flacco ſibiq; cenſuram deferrent: hac oratione moto populo cum aliis prelatus eſſet: cenſuram aſſecutus tãta integritate adminiſtrauit: ut ei in foro populus romanus ſtatuam poneret: addito titulo qui teſtabatur Catonem cenſorem ſtatuæ illius honorem meritum eſſe: qđ ſolutos romanos mores prudentia ſua ad priſcam frugalitatem atq; uirtutem reſtituiſſet.

De. L. Sylla dictatore.

LVcius Sylla dictator poſt multos ciues patria exactos: ſparſumq; ciuilibus bellis ſanguinem: depoſita dictatura cum in foro deambularet: interrogatus: quomodo tã multis crudeliter atq; auare perpetratis rebus a tam ſublimi loco ubi imperabat: iterum ad priuatam uitam redire auſus eſſet: reſpondit: Si neceſſe eſſet omnium quæ in dictatura geſſiſſet ſe rationem redditurum. Quo uerbo fortaſſe innuit: crudelitatem rapinaſq; ceu medicinam ad cohercendum ſeditioſum auarumq; populum neceſſarias fuiſſe: ut in grauibus morbis contingere ſolet: perſæpe enim inſulſis cibis: guſtuiq; humano prorſus ingratis pharmacis: nonnunq̃ etiam ſectione ignibuſq; medentium ars male ualentibus afferre opem quærit: quæ omnia moleſta plerunq; interdum etiam doloris plena ſunt: & tamen ſine his recipi ac retineri ſalus non poteſt.

De Epaminunda Thebano.

MEmoranda quoq; eſt Epaminundæ Thebani confidentia: in qua multo plus q̃ in Sylla temperamenti fuit: qui ab ciuibus ſuis aduerſus Lacedemonios in peloponeſſum miſſus: q̃q̃ ſciret apud Thebanos capitale eſſe: prætura prefixo tempore non cedere: tamen perſpiciẽs eo bello Thebanos ſuperatum iri: ſi finito præturæ tempore expeditio aliis demandaretur: præteritorum facinorum ſuorum conſcientia fretus: collegis perſuaſit: ut adhuc quadrimeſtre tempus in imperio quod ſolis prætoribus dabatur perſeuerarent. quo tempore bello Lacedemonios deuicit: & Thebas reuerſus collegas monuit: ſi accuſarentur: qđ tempore quo per leges debebant: imperium non tradidiſſent: ipſi uni culpam omnem aſſignarent: Id quod ab eis cum actum eſſet: ipſe in iudicium uocatus non negauit legem

ſe tranſgreſſum eſſe: mortemq; mereri. Quod ſi ut morte mulctaretur uolebant: illud petebat: ut ſaltem tumulo inſcriberent: Epaminundam morte mulctatum eſſe: quia thebanos apud Leutram ſuperare Spartiatas coegiſſet: quorum ora ante id tempus Thebanus nullus inſpicere auſus erat: horũ uerborum confidentia omnium confeſſionem extorſit: uere ab Epaminunda patriæ uictoriam ipſiſq; gloriam & ſalutem partam fuiſſe.

De uiro Lacedemonio.

CVius dam Lacedemonii minime ſpernenda fuit confidentia qui cũ in clipeo pictam: ut uera uideretur: muſcam ferret: atq; ei diceretur inſigne nimis paruum id eſſe: neq; ab hoſtibus uiſum iri. reſpondit ſe ita hoſti appropinquaturum: qđ longe maior quam eſſet ei muſca uideretur.

De. M. Antonino philoſopho imper.

PLus rationis. M. Antonini philoſophi imperatoris confidentia ſecum habuit: cum periniquo animo ferre ſe oſtenderet: qđ Auidius Caſſius qui rebellauerat: deinde proelio erat uictus: occiſus fuiſſet: Nam quodã ex iis qui aſtabant dicẽte: ſi Auidio uincere contigiſſet qd is feciſſet? ſtatim magna animi fiducia reſpondit: non ita nos cum diis hominibuſq; gerimus: ut Auidius unq̃ bello uincere nos deberet. Fiduciæ profecto ingentis uerbum: ſed non maior tamen q̃ illius uirtus & morum ſanctitas requireret.

Iterum De eodem.

HAud minorem tunc quoq; confidentiam oſtendit cum uirtute atq; innocentia ſua fretus ut bonitatis ſuæ periculum faceret: ſolus Eleuſinæ cereris templum ingreſſus eſt: qđ non ſine periculo niſi ab innoxiis adibatur. Neroni profecto conſcientia lõge diſpar fuit: qui cum ſe parricidam meminiſſet: eo templo abſtinuit.

De Verito & Malorige legatis germanis friſiis.

IMperante Nerone: cum orta eſſet inter germanos controuerſia: germani quidam legati friſii romam uenerunt: & Theatrum ingreſſi ut populi ro. magnitudinem inſpicerent: mirati eius in ſedendo ordinem: nonnullos minime romana ueſte amictos inter ſenatores ſedere animaduerterunt: & cum qui eſſent illi petiiſſent: ut intellexerunt urbium: quæ fide ac uirtute alias antecedebant legatos eſſe: propria uirtute ac fide freti ipſi quoq; ſeſſum inter ſenatores iuerunt: dicentes nationem nullam eis notam eſſe: cui ob militarem uirtutem ac fidem locus ille magis quam ipſis deberetur & ob id a ſenatu leta fronte accepti: romani ciues creati fuerunt.

De. C Fabricio.

CAius Fabricius ab omni leuitate atq; iactantia alienus quæ uirtutis ſuæ fiducia eſſet oſtendit: cũ legatus ad Pyrrhũ miſſus ab eo rogatus eſt: ut inter duces atq; amicos ſuos primum uellet accipere locum: ei enim in aurem reſpondit: non hoc Pyrrhe e re tua fieri poſſet. nam qui nunc uirtutem tuam mirati te ſuſpiciunt: teq; amant ac colunt: cum me experti eſſent: a me potius q̃ a te regi cuperent. Tãtumq; eius uiri exiſtimatio apud Pyrrhum potuit: ut non modo uerbum illud patienter ferret: ſed ut uerum quoq; probans illi uni captiuos quorum cauſa uenerat dono dederit. Sed iam ab ea confidentia quæ a propria uirtute aut rebus bello geſtis proficiſcitur: ad eam quæ a doctrina quæ illi propinqua eſt uirtus: tranſeamus.

De Neuio poeta.

MAgnam Neuius quoq; poeta doctrinæ eloquiiq; fiduciam oſtẽdit: cum tumulo ſuo iuſſit a ſe confectum epigramma hoc poni.

Si immortalibus fas foret
Mortalem aliquem lugere: Muſæ
Næuium nunc lugerent
Poetam: poſt cuius mortem par non erit
Romæ: neq; ſciatur neq; ultra curetur
Latinum eloquium. Sed inſoleſcat

Iudicium fortaſſe de ſe ipſo arrogans: niſi a doctioribus quoq; non minorem doctrinæ laudem acciperet.

De. P. Ouidio naſone poeta.

OVidius quoq; ingenio excellenti poeta peracta methamorphoſi ſua: doctrinæ ſuæ magnitudine fretus: non ne operis finem carminibus illis clauſit? quæ oſtendunt peractum ab ipſo opus eſſe immortalis famæ: dum terrarum orbis ſtaret duraturum: cuius iudicio euentus quoq; fœlicitas ſatis hactenus uiſa eſt reſpondere.

De Menandro poeta Comico.

RAtione iocoq; non caruit fiducia quam Menander quoq; oſtendit: cum prælato philemoni: qui in theatralibus concertationibus fauore ambituq; ut uictor declararetur: ſæpius obtinuerat: ſub ridens dixit: heus Philemon? quæſo dic mihi ſine ambage: nunquid non erubeſcis cum me ſuperas? Comico nobili ac ſuaui uerbo ſuam Philemoniſq; doctrinam arteſq; ſimul quibus ille uincebat: cum aduerſarium iudicem faceret oſtendens.

De Chriſippo philoſopho.

PAri quoq; modo Chriſippus philoſophus doctrina ſua fretus amico petenti cuius doctrinæ filium traderet: ſibi ipſi daret reſpondit: Nam ſi alium ſe doctiorem ſciret eſſe: ad illum audiendum ea ip

ſa hora ſe profecturum affirmabat. Neq; uero ad arrogantiam id ei debet aſcribi. ſed rectum de ſe ipſo iudicium putari: & enim ætate ſua ſolus ſapiens habitus eſt: cum cæteri ſola doctrinæ umbra dicerentur.

De Aſclepiade pruſienſi medico.

NOn minor quoq; Aſclepiadis fiducia in medendi arte fuit: cum diceret: ne medicus fuiſſe diceretur: ſi unq̃ in uita aduerſa ualitudine laboraret: in qua re fœlix uſq; ad ſeptuageſimum fuit annum: mortuus cum e ſcalis fallente ueſtigio forte corruiſſet.

De Zeuſi pictore.

MAgnam quoq; artis ſuæ fiduciam Zeuſis pictor oſtendit: cũ athletæ quem pinxerat: in quo ſibi ipſi ſatiſfeciſſe uidebatur: carmen inſcripſit in hanc ſententiam. opus ſcilicet illud eſſe cui facilius præclari poſſent inuidere pictores: q̃ quicq̃ imitari: ſed omiſſis ueteribus iam ad alia tranſeamus.

Recentiora de Edgaro brithannorum rege.

INter recentiora in quibus fiducia inſignis uiſa eſt: Edgarus brithannorum rex primus a nobis ſcribetur. nam cum reges omnes qui ei parebant in conuiuium adhibuiſſet: eiq; eſſet relatum Kinandum ſcottorum regem: cum eum ſtatura puſillum inſpexiſſet: cũ aliis dixiſſe: non mediocriter ſe mirari: q̃d ipſe aliiq; reges uiri fortes proceroque corpore: tam paruo homini ſubiectos ſe eſſe paterentur: Nulla prorſus re dicta uenatum deduxit eum: dataq; opera ut ſolus cum eo ab aliis diſiunctus eſſet: Kinando alterum e duobus gladiis quos ſecum tulerat obtulit: dixitq; fortitudinis eius periculum facere uelle: ut ſciret an uerbis in eo facta reſponderent. Qua re Kinandus uehementer territus errori ueniam petens tandem eam impetrauit: cum ei Edgarus generoſo facto ſingulariq; uirtutis ſuæ fiducia oſtendiſſet: uirtute ſe & non ſorte electum regnare: ei ut hoc experiri poſſet poteſtate facta.

De Gulielmo Normandiæ duce.

INgens etiam militaris peritiæ confidentia illa fuit: quam præſe tulit Gulielmus Normandiæ dux: cum in brithãniam aduerſus Heraldũ eius inſulæ regem exercitũ traieciſſet. Nã detectis captiſque hoſtiũ exploratoribus: ſua exercituſq; ſui uirtute fretus deduci eos per tota caſtra iuſſit: & omnia eis oſtendi: deinde cibo recreatos cũ muneribus ad ſuos remitti: neq; uero multo poſt haud leuiter: temereq; ſe expeditionẽ ſuſcepiſſe oſtendens: prœlio adortus brithãnos uicit: Heraldumq; occidit: & primus Normandorum illius inſulæ regno potitus eſt: haud mutata uirtute quæ ut in inſulam deſcendit in eo perſpecta eſt: & enim ut exercitui oſtenderet in ſola uirtute ſpem ponendam: illicq; aut uincendum aut moriendũ eſſe: naues quibus uenerat: ſtatim omnes incendit.

De Genuenſibus ac Piſanis.

POtentiæ uirtutiq; ſuæ Genuenſes quoq; ac Piſani pluri mum fide/re oſtenderunt graui bello: quod inter ſe ſalutis anno ducenteſi/mo ſexageſimo ſecundo poſt mille geſſerunt. Nam cum utriq; in alterorum urbem ſub aliarum rerum prætextu inſpecturos qui apparatus fierent miſiſſent: utriq; libere in urbe ſua iis permiſerunt omnia inſpicere: & ad ſuos inſpecta ſcribere: adeo uterq; populus potentiæ militarique uirtuti ſuæ fidebat. quarum rerũ confidentia diu incerta uictoria paribuſq; dam nis bellum acriter continuarunt.

De Blaſio Axereto Genuenſi.

INſignis quoq; ea fuit fiducia: quam Blaſius Axeretus genuenſis claſſis præfectus aduerſus Alphunſum regem caietam obſiden/tem oſtendit. Nam cum ad eum ab Alphunſo legatus eſſet miſ/ſus qui ſub pretextu indicendi genuenſibus belli claſſem genuenſem diligen ter inſpiceret: ei Blaſius mandauit: ut regi ſuo omnes eas genuenſis populi naues precioſis mercibus: quæ in oriente mittebantur onuſtas eſſe referret: & proterea ſi uictoria potiretur: ſciret predam ſe ingentem de genuēſibus acturum. Fiducia profecto ingens hominis noui: & qui ante non naualem rem ſed tabellionicam exercuiſſet: minore nauium numero paucioribus mi litibus: duorum magnorum regum: multorumq; principum rerum mariti marum peritorum: eo uerbo auariciam accendere: aut indignatione iram augere. Cæterum uictoria quam de eis peperit audacem eum ac pruden/tem & non iactatorem fuiſſe oſtendit.

De Ioanne Ziſca boemo.

CVm Ioannes Ziſca boemus q̃q̃ lumine captus multas de hoſtibus uictorias peperiſſet: huſſitanãq; hereſim excitaſſet: in aduerſam ualitudinem incidit. Itaq; populi qui ei parebãt: periniquo animo eum caſum ferentes: ceu euerſam communem ſalutem deplorabãt: ab eo q; petebant: quid illis ſi ut uerebantur: mortem obiret: faciendum cenſeret. O inuictum animum animiq; uigorem nulla unq̃ obliuione prætereundũ: multis prœliis in cæcitate uictor euaſerat: mortuus quoq; ex bellis ſe uicto/riam deportaturum rebatur: populis igitur reſpondit: ut ſui mortui corpus excoriarent: atq; timpanum ex pelle facerent: pollicitus ſi ad illius timpani pulſum pariter eius nomen inuocarent: hoſtes ei nunq̃ repugnaturos: cuius dictum cum populi abominarentur: exercitus pars duces ſibi non perpetu/os ut ipſum: ſed ad tempus delegit. pars autem cũ omnes poſt Ziſcam ue/lut ignauos ſpernerent: & proterea eorum tederet: orphani ab eo tempore appellati fuerunt.

De Gregorio Sexto pontifice Maximo.

GRegorius ſextus pontifex maximus cum æger in uitæ diſcrimine uerſaretur: ſciretq́ȝ de ipſius acta uita cardinales male ſentire: idq́ȝ habitis inter ſe colloquiis eos oſtendiſſe: animi ſui conſcientia fretus: accerſitos ad ſe cardinales de iis quæ dixerant uehementer increpuit: & cum efficaciſſimis rationibus omnem rerum a ſe geſtarum ſuſpictionē purgaſſet: ut omnia de ſe exploratiora eſſent hoc addidit: ut defuncti corpus in feretro ante ualuas ædis ſancti Petri ſtatuerent: eaſq́ȝ ante diligenter clauderent. Quod ſi numine corpus ſine humana ope in templum introduceretur: male de ipſo cogitata emendarent. Sin autem extra templum corpus remanſiſſet: ſacra ſepultura indignum cenſerent. Eo mortuo cum condictio quam poſuerat ſeruaretur: omnibus admiratione captis magna uentorum ui reſeratis templi foribus in templo iacere Gregorii corpus fuit inuentum. Fiducia profecto Gregorii conſcientiæ ingens: & quæ ne temere iudicemus: retrahere nos debeat: oſtendit enim tantum ab humano iudicium differre diuinum: quanto diuinum humano occultius atq́ȝ iuſtius eſt.

De Marcellino Anchonitano epō.

FVit etiam admiranda Marcellini anchonitani epī confidentia: cū urbe ingenti incendio correpta: extinguendo igni remedia nō inuenirentur. ipſe enim pedibus captus contra incendii uim deferri ſe iuſſit uitæ ſuæ meritorum fiducia fretus: cum incedendi uſum amiſiſſet. Itaq́ȝ cum eo appropinquante ſedatum eſſet incendium: prorſuſq́ȝ extingueretur: confidentia eius in laudem conuerſa eſt: quæ ſi de extinguendo incendio ſecus ceſſiſſet: temeritas atq́ȝ ſtulticia re ab euentu nomen ſortiente putata eſſet.

De Ioanne uigeſimo tertio pontifice Maximo.

EXemplis quæ de ſui ipſius confidentia ſcribere cepimus Baldaſſar Coxa finem imponet: qui Bononia ubi aliquot tempus magna diligentia litteris operam nauarat: cum Romam proficiſceretur: rogatus quam ob rem Romam tenderet: ut ſe pontificem faceret: neq́ȝ id ioco reſpondit: atq́ȝ haud diu poſt ab Alexandro quinto ad Cardinalatus honorem euectus: in pontificatu ei ſub Ioānis uigeſimi tertii nomine ſucceſſit.

De Conſtantia Caput Octauum.

DE Conſtantia quæ ſingularis uirtus inter animi leuitatem obſtinationemq́ȝ media eſt: aliquot exempla ſcripturi: primordia ab iuniore Catone ſumemus.

De Catone iuniore.

IVnior Cato qui poſtea ab urbe ubi mortuus eſt: uticenſis cognomentum accepit: omnis etiam priuatæ quæ ſuſpecta eſſe poſſet: potentiæ: ceu a natura editus hoſtis: nedum apertorum tyranno

rũm grauis perſecutor fuit. Itaq; cum uerba faceret aduerſus ciuilem occultamq; tyrannidem in quam Craſſus pompeiuſq; ac Cæſar ſub triumuiratus nomine inuaſerant: Trebonii tribuni pl. iuſſu: lictor eum a ſuggeſtu in quem uerba facturus aſcenderat: detraxit: cum ob id loqui non deſineret: foro ab eodem pulſus fuit. Sed cum conſtanter tunc quoq; in trium potentiam inueheretur: Tribunus in carcerem duci iuſſit: & cum ne tunc quidem ſileret: multitudinis concurſu de lictorum manu liberatus eſt.

De. C. Mario.

CAii quoq; Marii miranda ea fuit conſtantia: qua aduerſus Cottæ conſulis uoluntatem ferre legem de ambitu uoluit: prohibiturus ne quis largitione magiſtratum conſequi poſſet. Nam quia in ea re conatus ſui effectum tulit: quanq̃ ei non ſenatus modo conſulque cotta: uerum etiam Metellus tribunus ſe oppoſuerant: ex conſtanti animo ingentẽ laudem aſſecutus eſt.

De eodem.

IS autem ut clarior eſſet ipſius conſtantia: in eodem tribunatu in quo de ambitu legem tulerat: aduerſante populo frumentariam legem ferri conſtanter uetuit: popularem impetũ minime ueritus: cum incompoſitæ plebi ueluti de manu panem extorquere magno ſui diſcrimine uideretur. Conſtanter enim in utraq; lege: altera ferenda: altera reiicienda: quia ita e re. pu. uidebatur eſſe: ſe geſſit.

De Pomponio equite romano.

MIlitarem quoq; Conſtantiam haud ſine laude Pomponius eques ro. oſtendit: qui in Luculli exercitu contra Mitridatem militabat. Nam cum uulneribus confectus ac ſimul in mitridatis manu captiuus a rege interrogaretur: ſi curatis uulneribus liberaretur amicus ne ei futurus eſſet: intrepide reſpondit: fore ſe ſi ipſe quoq; ro. populi amicus foret. Audacia procul dubio ingens & animi robur romano uiro dignum.

De Senatu populoq; romano.

MIram etiam conſtantiam ſenatus populuſq; romanus oſtẽdit: Annibale cum exercitu pro portis urbis romanæ manente. Nam quanquam ſummo in diſcrimine rei romanæ ſumma uerſaretur: tamen nunquam a capua exercitus ſuos reuocauit: & ob id cum Annibalem ſpes fefelliſſet: Campani deſperatis rebus deditionem coacti fecerunt.

De Plantio laterano.

PLantius lateranus piſonianæ coniurationis aduerſus Neronem particeps: cum ut mortem obiret a Tutio tribuno qui eiuſdem cõiurationis conſcius erat deduceretur: non modo eũ nõ detexit: uerum ne uerbum quidem dixit: aut aliquid innuit: unde Tutius in ſuſpitio/

nem uenire poſſet.

De Magiſtona Elienſe: & eius comitibus.

QVod natura fœmineum ſexum inconſtantem ac timidum feciſſe uidetur: Magiſtonæ Elienſis animi conſtantia magnitudoq; merito ſuo alias fœminas laudibus ſuperabit. Hæc cum ab Ariſtotimo immani tyranno una cum filiis: multiſq; aliis fœminis in carcere obſeruaretur: ipſiuſq; & aliarum mulierum uiri parenteſq; a tyranno patria pulſi armis eam libertateq; ſimul repeterent: fretus poſſe exules ad pacē redigere tyrannus: ſi uxores filiiq; eorum id per litteras petiiſſent: carcerē ingreſſus mulieres captiuas: ut de pace ſcriberent: humanis uerbis hortatus eſt. Omnes autem ad Magiſtonam conuerſæ reſpondendi curam ei detulerunt. Magiſtona uero minime tyranni preſentia mota: non ſolum qđ petebat negauit: ſed ne aſſurrexit quidem: aut alio honore tyrannum dignata eſt. pariterq; idem ceteræ mulieres fecerunt. Quare adeo commotus eſt Ariſtotimus: ut ſtatim in carcere Magiſtonæ filium ad occidendum perquiri iuberet. Sed ne hoc quidem Magiſtonam mouit ut ſententiam mutaret: uerum ipſa manu apprehenſum filium his tradidit qui tyranni iuſſu eum quærebant. q̄q̄ uero ita tyranni ira ob hæc ſuccenderetur: ut uix quin manu ſua eam interimeret temperare ſibi poſſet: efficere tamen nequiuit ut Magiſtonam comiteſq; propoſiti pœniteret: atq; uel unum uerbum: ut cupiebat ſcriberent. cum plus apud eas induta ſemel conſtantia: q̄ carcer tyranniq; minæ ualerent.

De Onnia iudeo.

INfœlix quidem quanquam haud indigna laude Conſtantia Oniæ iudei fuit: qui ab omnibus uir ſanctus: & qui a deo multa impetraret habebatur. Itaq; cum inter Hircanum atq; Ariſtobolum Alexandri iudeorum regis filios de regni ſucceſſione grauis orta eſſet contentio: atq; ab Hircano templum quod in Ariſtobolis manu erat & ſacerdotes obſiderentur: ab iis qui Hircani pates ſequebantur captus eſt Onias: qui ne alteri partium adhereret latebat. ab eis autem ad templum deductus: cum precibus ac minis urgeretur: ut rogando infeſtum Ariſtobolo deum redderet: Ipſe immobilis contra nitebatur. Itaq; cum illi urgere: ut id ageret non deſinerēt: ipſe autem de ſententia non flecteretur: ne ſe eorum contentionibus immiſceret: clare ut audire omnes poſſent: deum dixit ſe rogare: ne ullam ipſarum partium aduerſus alteram: quod utraque populus eius eſſet: audiret. Itaque ab Hircani fautoribus ſtatim fuit occiſus.

De Prexaſpe perſa.

CVm perſarum rex Gambiſes falſis ſuſpictionibus motus per Prexaſpem occidi Smerdem fratrem ſuum iuſſiſſet: & eo tempore alium Smerdem magum longe bellum gerentem inueniri conti/giſſet: qui regis fratri occiſo perſimilis uidebatur: Is hanc ſimilitudinis occa/ſionem nactus finxit eum ſe eſſe: qui occiſus erat: atq; ita populorum fauore regnum occupauit. Cæterum cum huius fictionis ſuborta poſtea ſuſpi/ctio eſſet: & iam perſarum populi id ſe aduertere: parumq; probare oſtenderent: falſo Smerdi uiſum eſt hanc dubitationem ex animis populorũ pel/li poſſe: ſi Prexaſpes palam affirmaret: ſe non Smerdem regis fratrem: ut iuſſus a Gambiſe erat: ſed alium pro eo occidiſſe: Smerdemq; uerum eum eſſe qui regnaret. Deductus igitur ad regem Prexaſpes cum negandi ſublatam facultatem uideret: promiſit ſe quod petebatur facturum. In foro igi/tur congregato perſarum magno numero Prexaſpes in altam conſcendit turrim: ut ita facilius ab omnibus audiretur. primaq; Cyrri ſtirpe repetita dixit: ſe a Gambiſe iuſſum fratrem eius Smerdem manu ſua interemiſſe: magoſq; falſo Smerde regnare: a quo ut falſa teſtaretur in eum locum erat deductus. & proterea eos hortabatur ut a medorum tyrannide atq; a falſo Smerde perſæ ſe liberarent: finitaq; oratione precipitem ſe a turri mittens uoluntaria morte uera ſe dixiſſe teſtari uoluit.

De Iacobo iuſto redemptoris Chriſti fratre.

COnſtantiæ ac mortis ſimilitudo facit ut poſt Prexaſpem de Iaco/bo iuſto domini fratre ſcribamus. Nam cum Ananias iudeorum pontifex periniquo animo ferret chriſtianorum augeri numerum: arbitratus eſt ſi Iacobus: cuius uitæ ſanctitas apud omnes nota: omnibuſque probata erat adduci poſſet: ut Chriſti fidem reprobaret: omnes eius auctoritatem ſecuturos eſſe. Cum autem precibus ac minis fruſtra ut id Iacobus ageret laboratum eſſet: ſupra templi pinaculum perductus fuit: ut niſi ab eo loco populis quæ de Chriſto eius lex continebat: tanq̃ falſa diſſuaderet: inde preceps deturbaretur: fretus eſt enim Ananias periculi preſentis ma/gnitudine territum Iacobum qđ uſq; ad eã horã negarat: fortaſſe facturũ. Sed ne ob id quidem Iacobus ſententia motus eſt. locutuſq; contraria ideſt Chriſtum uere dei filium fidemq; eius ueram ſanctam atque iuſtam eſſe: indignatis iudeis eorum impulſu inde deiectus uir ſanctus uerba ſimul cum uita finiuit.

Recentiora de Geſualdo longobardo.

PAri conſtantia inter recentiores Geſualdus longobardus uſus eſt: cũ a Romualdo benenentano duce: beneuenti a Cõſtantio imperatore obſeſſo: clam miſſus ad Grimoaldum longobardorũ regẽ ipſius Romualdi patrem rogatũ: ut filio opem ferret: cũ ip̃o atq; auxiliario

exercitu beneuentum reuerteretur. A Grimoaldo enim iuſſus clam ante ire ad Romualdum: atq; opem quam pater ferebat nunciare: aduerſa eũ fortuna in hoſtes tulit: ab eo de propinquis auxiliaribus copiis hoſtes certiores facti: ſpectare eo ceperunt: ut ad pacem Romualdum traherent: arbitratiq; ſe id melioribus condictionibus facturos: ſi auxiliorum ſpem Romualdo ademiſſent: Geſualdum monitum ante ut in eam ſententiam loqueretur: ad Beneuenti muros deduxerunt. Caterum ipſe ex fide omnia obſeſſis narrauit: breuiq; affuturum cum ualido exercitu Grimoaldum affirmauit. Qua re indignati hoſtes ſtatim Geſualdum occiderunt: & poſtera die motis caſtris obſidionem ſoluerunt.

De populo romano.

Magna etiam illa populi ro. conſtantia fuit: cum a gothis quãq̃ iam in greciam Belliſarius eſſet reuocatus: rebellauit. obſeſſus enim in urbe a Totila gothorum rege in aggeribus murorum: aliiſq; per urbem Romam deſertis locis diligenter frumenta ſeminauit: eaq; conſtanter uſq; ad maturitatem expectauit. Itaq; hac conſtantia feros gothorũ animos pene contudit. Nunc ad ſacerdotalem conſtantiam tranſeamus: u. ex ea ſacerdotum noſtri temporis leuitatem agnoſcamus.

De Martino primo pontifice max.

Imperantibus adhuc Romæ auguſtis: Conſtantius tertius imperator neq; promiſſis neq; minis adducere Martinum primum pontificem maximum potuit: ut monothelitanam hereſim confirmaret: qui cum neq; ab olimpio exarcho poſitis eius uitæ inſidiis flecteretur: & tandem a Caliope exarcho captus eſſet: maluit in exilio amiſſo cum patria etiam pontificatu emori: q̃ de hæreſi illa iuſtum mutare propoſitum.

De Conſtantino patriarcha conſtantinopolitano.

Eadem Conſtantinus quoq; patriarcha Conſtantinopolitanus conſtantia animiq; immobile robur fuit: cum a Cõſtantino quinto imperatore: ut manginorum hæreſi aſſentiretur: apud quos in honore idolatriã haberi putabat: nunq̃ ut id facere uellet: adduci potuit: quia exploſam a catholica fide eorum ſententiam ſciebat. Itaq; plagis a ſceuo imperatore cæſus. item in cuſtodia habitus: ac tandem morte affectus: nunq̃ ſententiam mutare uoluit.

De Ignatio conſtantinopolitano patriarcha.

In eadem urbe parem Ignatius dignitatem cum obtineret parem quoq; conſtantiã oſtendit: ut Michaelis impatoris filium decebat: prius enim in exilium ire ſuſtinuit: q̃ ut Vardã alterius Michaelis Amorati imperatoris patruum anathemathe ſolueret: quo eum innodarat q̃d dimiſſa coniuge quam habebat: in eius locum murum: duxiſſet.

De Vigilio primo. & Siluerio pontificibus max.

OMnem priſcorum romanorum Vigilius primus pontifex max. cō ſtantiam ſuperauit. Nam ſi priſci illi romani furentem populum aduerſoſq; magiſtratus altercando conſtanter ſuſtinuerūt: Vigilius ro. plebi atq; impatori in cuius manu ipſius uita erat: tuendæ iuſticiæ gratia ſemper obſtitit. Is igitur a Iuſtiniano imperatore atq; Theodora auguſta eius coniuge monitus: ut Antemium hæreticum extra eccleſiæ gremium ab Agabito Silierioq; ſummis pontificibus poſitum chriſtianorum communioni reſtitueret: minime Siluerii exemplo territus eſt: qui qđ eam rem agere noluerat: in exilium pulſus: mortem obierat: Se igitur id facturum conſtanter negauit. Quam ob rem Iuſtiniani imperio captus cū romæ in æde ſanctæ Ceciliæ ſacrificaret: atq; in tiberi paruæ cimbæ impoſitus: inſana eum plebe fuſtibus ſaxiſq; exagitante Cōſtantinopolim fuit perductus: ubi cum in Sanctæ Sophiæ templum cum pontificali honore profectus eſſet: qa reſtituere Anthemium coram Iuſtiniano audacter negauit: cæſus atq; contumeliis omnibus ab eo eiuſq; cōiuge Theodora affectus: cum inter tot mala illeſam animi libertatem ſeruaſſet: tandem a Iuſtiniano liberatus eſt.

De Adriano primo pontifice maximo.

ROmana eccleſia a Pipino gallorum rege multis commodis atque honoribus aucta hoc quoq; acceperat: quod a lōgobardorum potentia eam defenderat. Carolo mano Caroli fratre mortuo: Bertha eius coniunx malis ſuaſoribus impulſa: ad Deſiderium Longobardorum regem ſe recepit: quem cum haud lateret gallorum uires ſi per ſeditionem diuiderentur debiliores fore: ab Adriano primo pontifice Maximo petiit: ut Berthæ filium oblato diademate gallis regem conſtitueret: quod cum prudens pontifex negaſſet: ei furiata mente Deſiderius bellum intulit: & tamen neq; illata arma: neq; occupata æmiliæ uiæ loca: quæ nunc ſub romandiolæ nomine cenſentur: aliaq; permulta pontificem: ut a propoſito diſcederet: mouere potuerunt.

De Gregorio Septimo pontifice max.

COnſtantiſſimus quoq; habitus eſt Gregorius ſeptimus pontifex: qui qđ Henricum tertium imperetorem proter aperta nimis ſymoniæ crimina pro paſtorali officio reprehendebat: grauibus ab eo iniuriis affectus eſt. Itaq; iniuriarum magnitudine compulſus Henricū Gregorius ut hæreticum imperii honore priuauit. Cum autem Henricus ſolui eccleſiaſtica cenſura: non emendatione uitæ: ſed armis quæreret alium creare pontificem enixus: capta urbe Roma obſidere Gregorium coepit: quæ mala cum Gregorius pateretur: nunq̄ tamen a iuſto propoſito dimoueri potuit: cui q̄ ſimiles ſe recentiores pontifices gerant: cauſis non pro dei honore: ſed pro priuatis commodis ſæpe ſuſceptis: qui in eo conſtantes ſunt:

unde ſpes oſtenditur: ipſi norunt: ipſi fateantur.

De Sergio cenomanenſi archiepiſcopo.

NOn minori quoq; laude digna eſt Sergii Cenomanenſis archiepiſcopi conſtantia: dum ei aſſentiri recuſat: quam alii fecerant epiſci licet Arnoldi remnenſis epi a dignitate quam ſuſtinebat depoſitioni: Arnoldus enim natura tātum patruus erat Caroli gallorum regis: qui poſtremus ex Caroli magni ſtirpe regnauit: quem cum regno ſpoliaſſet Vgo Chiapeta: ſtirpem quoq; illam totam magni Caroli tollere nitebatur. Cenomanenſem igitur antiſtitem minis trahere in ſententiam conabatur: ut exauctorationis aſſenſorem ſe praeberet: qđ ille recuſans cum publice Vgonē reprehenderet: triennii exilium perpeti q̄ aſſentiri maluit.

De Theone heremita.

APpropinquāte exitu eorum exemplorum quae de Conſtantia edere conſtituimus: admiranda Theonis aegyptii heremitae in ea re uirtus ſe pre. eriri nō patitur: cui Hieronymus uerus ſcriptor teſtimonium perhibet: eum triginta annos cellula incluſum non alio q̄ crudo cibo ſemper uixiſſe, neq; ullius alloquio per id tempus unquam ne cum ipſo quidem Hieronymo niſi per litteras uſum: conſtantia proculdubio admiratione digna: ut unus uir inuentus ſit qui triginta annos a loquendo temperare potuerit: cum aetate noſtta non ſine labore uix ullus inueniatur: qui ſecretum in cuius communicatione interdum de uita agitur: uix diem unam cellare poſſit: cum in reliquis loquendi facultate ei non ſit interdictum.

De Paterno Scotto monacho.

PAterni Scotti monachi obſtinationem potius q̄ Conſtantiam appellarem: cum undebrunae quae in germania eſt: flagrante urbe tota omnes fugerent: ipſe cōſtanter maneret: ne preter longi temporis inſtitutum cella ſua eggrederetnr. uerum eius ſanctitas obſtare uidetur: & enim imperii Henrici tertii anno ſecundo ſaepius urbis illius incendium cum predexiſſet: profecto id deuitare poterat: niſi deo ita uolente: cuius conſilia abiſſus multa ſunt: ſatius duxiſſet in cella permanendi propoſitum non uiolare.

De Animi Moderatione Caput primum.

INter animi anguſtias abiectionemq; : atq; alia ex parte ſuperbiam & honorū cupiditatem: media eſt inſignis uirtus : quæ modeſtiæ nomen ſibi uendicat. De hac haud iniuria exempla quædam edituri ſumus: nō modo ut eum ordinem ſequamur : quem Valerius obſeruauit: uerum etiam quia res ipſa cognitu digna eſt :& ad cōpeſcendas cupiditates utilitatis plurimū allatura: In his autē non tā temporū ordinē quibus res ipſæ geſtæ fuerunt : q̃ ut inter ſe magis congruere uidebuntur in ipſorum exemplorum ſerie obſeruabimus . his uero exemplis haud obſcure perſpicietur omnes opes : omnia imperia : animorum moderatione ſuperari: qua homines paruo contenti fiunt. opulenti autem & qui magnis imperiis potiūtur: tutiores ſunt magiſq; amātur : ſibi aliiſq; minus incōmodi minuſq; turbulenti. Quod ſi temporis noſtri pontificum atq; principum pectora non opum atq; regnorum augendorum cupidine : ſed hac inſigni uirtute fragrarent : quietius maioriq; rerū decore in toto terrarum orbe homines agerent : & priſca ætas illa quæ magis ob uirtutum : q̃ opum magnitudinem aurea eſſe ferebatur : quæ una cū modeſtia proter hominum ſcelus iam diu a mortalibus exulat : ceu longo poſtliminio reuocata in terrarum orbem reuerteretur : & enim quis inficias ibit: quæ armis aut doctrina parata ſunt: ſi ab iis modeſtia abſit: niſi ſupra uerum blandiri nobis uelimus : non honores : aut uera bona : ſed latrocinia ambicioſorumq; pectorum aſtus appellari debere?

De Tito Largio & Cloelio conſulibus.

SEnatus populuſq; romanus cum ei proter externa bella : ciuileſque motus neceſſarium uideretur dictatorem dicere: Tito largio Cloelioq; conſulibus: quorum uirtuti fidebat : alterum ipſorum dictatorem dicendi munus demandauit. O ingentem temperati animi modeſtiam : quod contentionis alii ſuſcepiſſent: ut ipſis hic honor demandaretur: id totum inter eos conſumptum eſt : ut ipſum honorem collega acciperet : biduoq; conſumpto in tam honeſta mutuo tranſferendi in collegam honoris concertatione : uix tandem ſenatus ac collegæ precibus uictus dictaturam Titus Largius ſuſcepit: ſemper affirmans eo honore Cloelium ſe digniorem eſſe: cui non minus laudis : ac gloriæ hæc tanta animi moderatio atq; temperantia peperit: q̃ ſi primus in urbe dictaturam obtinuiſſet.

De Ariſtide Athenienſi.

NOn minus etiam laudanda Ariſtidis athenienſis animi moderatio fuit: cum ipſe Miltiadeſq; inter decem prætores aduerſus Darium creati eſſent. nam cum proter ducum multitudinem expeditionem illam corruere animaduerteret: per uices enim ad ſingulos imperandi munus tranſibat: ut ei ſors imperandi contigit: partes ſuas in Miltiadem militaris artis peritiſſimum tranſtulit: atq; exemplo ſuo aliis ut idem facerent auctor fuit. hac enim animi moderatione ſibi præturam ademit: ut patriæ uictoriam quæ de Dario optabatur traderet.

De Othane perſa.

OThanes perſa coniuratorũ aduerſus magos falſumq; Smerdem primus cum egregio perpetrato facinore diu fruſtra laboraſſet: ut ſociis perſuaderet: ut nullo ultra creato rege per ſidem patriam liberam relinquerent: poſteaq̃ uidit eos omnino ad creandum regem inclinare: cũ eis ita cõuenit: ut quo ad ſe neq; domini neq; ſerui cõdictionẽ ſubiret. nam ut regiæ dignitatis honore ſe priuabat: ita ſeruitutem quoq; non induere uolebat. Vere profecto generoſi moderatiq; animi inditium cum prorſus inter ſe duo aduerſa ſeruitutem atq; regnum æque abhorreret.

De Scipione Africano primo.

INgentem modeſtiam primus qui e Cornelia gente Africani nomen aſſecutus eſt oſtendit: cum in hiſpania poſt deuictum Aſdrubalem ab omnibus hiſpanis rex ſalutatus eſt. Declinato enim ſuperbo regis nomine hiſpanos grauiſſimis uerbis ut in populi romani fide permanerent hortatus eſt.

De. L. Sylla dictatore.

MAior quoq;. L. Syllæ modeſtia fuit: cum magnis laboribus: magniſq; periculis partam in patria dictaturam: atq; principatũ nulla neceſſitate compulſus poſtea depoſuit. Nam cũ ad priuatam uitam reuerſus nullo præteritarum rerum ſtimulante metu romæ in foro deambularet: ab immodeſto adoleſcente minis contumeliiſq; uexatus ne uerbum quidem ei reſpondit: & cum is pergeret: ac domum uſq; conuicio ſibi nihil temperans: eum proſequeretur: Sylla ſubmiſſa uoce aſtantibus dixit: faciet huius adoleſcentis immodeſtia: quod in poſterum alius nullus dictaturam deponet. Nam non ſine admiratione cõſpexere romani. L. Syllam a quo in dictatura duo equitum ro. milia: ac præter eos ſexcenti: a quo decem cõſules occiſi fuerant a quo tot patria pulſi: tot ſepulturæ honore prohibiti: palam tanta animi moderatione immodeſtum adoleſcentem ferre: cuius animi impotentia antea urbem totam non tulerat. hac igitur animi moderatione tantum laudis reportauit: quantum antea ob nimiam iram ſuperbiamq; criminationis incurrerat.

De Simili præfecto palatii.

REbus uerbiſq; ingentem animi moderationem Similis oſtendit: cum depoſita palatina præfectura ſub Adriano ceſare: quæ dignitas auguſtorum magnitudini proxima erat: moriens ordinauit: ut tumulo inſcriberetur. Hic ſimilis iacet: cuius ætas multorum fuit annorum: & tamen ex eis ſeptem ſolum uixit: annorum enim in ambitioſo magiſtratu multitudinem in mortis ſorte computauit: ſolos paucos quos in priuato ocio degit ad uitam referens: quemadmodum recte æſtimantibus uerum eſſe inuenietur.

De Germanico Cæſare:

MOderatiſſimo animo Germanicus cæſar fuit Caligulæ imperatoris pater. Nam cum poſt Auguſti mortem exercitus imperatorem creare eum uellet: Tiberii enim crudelitatem abhorrebat: priuatam agere uitam contentus: magna ui ne id ageret obſtitit.

De Triario materno.

TRiarium maternum poſt Commodi imperatoris mortem quia pertinax ſenior: & proterea tanto oneri parum idoneus uidebatur exercitus creare imperatorem uolebat: retinentibus eum militibus: & electioni hortantibus aſſentiri: relicta ueſte quam milites manu apprehenderant: nudus ab eis profugit. Extollant nunc Fabium homines Africanumq; aut Metellum: qđ triumpho aut conſulatu qui pauci temporis honor erat: & qui haud magnam utilitatem ſecum trahebat: aliqua animi moderatione abſtinuerint: & hos de quibus ſcripſimus aut etiam ſcripturi ſumus: qui ro. imperii culmen: perpetuus enim honos erat: & in eo rerum ſumma continebatur: cum ultro offerretur: non acceperunt: ſine laude in obliuionis ſilentio pretereant.

De Saluſtio palatii præfecto.

CVm occiſo in perſica pugna Iuliano ro. imperium ad interregnũ ueniſſet: magnis precibus egit uniuerſus exercitus apud Saluſtium palatinam præfecturam ſuſtinentem: qui non diligens ſolum uerum etiam audacis animi uir erat: ut imperii honorem ſuſcipere uellet. Sed fruſtra laboratum eſt. Saluſtio parum proſperam ualitudinem ſeniumq; excuſante: quæ res exercitum mouit ut Iouinianum ferret qui nulla publica auctoritate eum honorem uſurpauit.

De Caio Valerio Aurelio diocliciano imper.

INter alia qui moderato animo extiterunt principum exempla: primas ptes: niſi nos iudicium fallit: Dioclitianus obtinere debet: qui uirtute ptum impium cum multos annos rexiſſet: ingentiq; animo tueretur: ut ſenio grauari ſe ſenſit: ne ipſius imbecilitate imperium euerteretur: in eorũ manu depoſuit qui ſe iuniores erant: ac magis proſpa ualitudine

utebantur: ſe autem apud Salonas urbem in priuati hominis ſtatum contu/lit: ubi cum multos egiſſet annos: hortantibus Maximiliano atq; Galerio ut imperium reſumeret: reſcripſit ſi herbarum ordinem quas ipſe in orto ſuo ſeuerat uiderent: nunq̄ ipſos de reſumendo imperio mentionem ei factu/ros. Nam cum inter rariſſimos fuerit: qui bene imperare ſcirent: ſapienter/q; priuatam agerent uitam: multos in ancipiti conſtituit. Qua re maiorem is ſe oſtenderit: acquirendo ne ac regendo imperio: an illo ſponte ſua depo/nendo. longe enim plus ſe imperium egere q̄ ſe imperio oſtendit.

De Lidiade megalopolitano.

LIdiades diu megalopolis patriæ urbis poſſeſſo imperio: nulla ne/ceſſitate impulſus ad priuati hominis ſtatum ſe contulit: longe plu ris priuatum ocium faciens q̄ urbis in qua natus erat principatum.

De Conſtantio Cloro imperatore.

PLenum quoq; modeſtia ſe Conſtantius oſtendit: qui cum Gale/rio Maximilianoq; poſt depoſitum a Dioclitiano imperium impe rator creatus: cum ſorte ei ad regendum Italia Africaq; ac Gallia obtigiſſent: relictis aliis duabus regionibus collegis ſuis: ipſe ſola Gallia con/tentus fuit: atq; in ea adeo modeſte ſe ſemper geſſit: ut conuiuia celebratu rus alienis uaſis ea ornare cogeretur: adeo ab alieno continentes reſtrictaſq; atq; largiendo largas: neq; id ſine ratione: habuit manus.

De Agide Lacedemoniorum rege.

TAm moderato animo fuit Agis quoq; Lacedemoniorum rex: ut cum opibus atq; delitiis quemadmodum pleriq; regum agere ſo/lent: ſuperare alios poſſet: non ſolum augendi fortunas ſuas deſi derio abſtinuit: uerum renouatis quoq; Ligurgi legibus uoluit ut inter om/nes fortunæ æquarentur: & ut a ſe huius rei exemplum proficiſceretur om/nes opes ſuas in commune tranſtulit: atque aliis Lacedemoniis ſe opibus æquauit.

De Xenocrita Cumea.

REs profecto ſingularis uideri debet ea animorum modeſtia: de qua excellentium uirorum exempla nonnulla poſuimus: cæterum longe pluris facienda eſt: cum in fœmineo ſexu: cui natura opum honorumq; cupiditatem indidit: non minus q̄ in uiris reperiri contingit. Hu ius rei Xenocrita Cumea nobile preſtitit documentum: cuius opera cū Ari/ſtotimus qui uir eius erat: & Cumas tyrannide premebat: occiſus fuiſſet: uel lentq; eam ciues honore commodiſq; cumulare: quod ipſa ob patriæ chari/tatem & marito a quo diligebatur: & principatu ſe priuaſſet: pre modeſtia animi omnibus quæ offerebantur ſpretis ſolum Ariſtotimi uiri ſui corpus ad ſepeliendum uoluit.

De Aretaphila Cyrenea.

ARetaphila Cyrenea Nichoſtrati tyranni coniunx ab eo ſingulariter amata: ut patriæ charitas in qua tyrannidem Nichoſtratus ſceue nimis exercebat: in uiri comparationem uenit: duplici experimento oſtendit: nihil eſſe in humanis poſt deum: quod patriæ præponi debeat. Nam & Nichoſtrati fratrem Leandrum magno conſilio impulit: ut Nichoſtratum occideret: & cum ſe Leander fratre immitiorem gereret: & quod de eo occidendo egerat non patriæ charitate ſed auaritia egiſſe palam feciſſet: eadem Arethaphila conſilio ſuo effecit: ut Leander quoq; occideretur: liberæq; Cyrenæ eius morte remanerent. Cum autem eius opera duobus liberatæ immanibus tyrannis Cyrenæ inter ea quibus Arethaphilæ uirtutem honore proſequi decreuerant: principem eam publicorum conſiliorum atq; omnis publicæ adminiſtrationis facere uellent: ipſa omnibus ſpretis ſe in ſacrarum uirginum conuentum contulit: atq; inter eas humana ambitione moleſtiaq; procul uitam egit.

De Alexandro Sceuero imper.

FEmineæ ambitioni Leuitatiq; puerorum ætas ſatis cõgruere uidetur. Nam qđ muliebris preter rationem ſexus appetit: id in pueris annorum infirmitas frenare non nouit. Hoc igitur facit ut ſatis Alexandrum Sceuerum mirari nequeamus: qui uix annos ſexdecim natus cum a ſenatu imperator creatus: ob uirtutis magnitudinem patriæ quoq; parentis & magni cognomine decoraretur: nunq̃ in animum ut hos acciperet honores induxit. oportere enim aiebat ut res geſtæ maturiorq; ætas ea noia pararent: noia igit̃ q̃ alii ad honeſtandã fortunã omnibus ſtudiis aſciſcere ſibi laborarũt: ipſe adoleſcẽs adhuc oblata ſingulari ai moderatione non admiſit: ſed ne coniugem quidem precioſioribus uti gemmis q̃ ceteræ romanæ ciues permiſit: & ſi quæ dono datæ erant: eas uel uendi iuſſit: uel templis donauit. Affirmabat enim minime ſe uelle ut a coniuge ſua pomparum atq; profuſſionum exempla proficiſcerentur. I nunc & ueſtes Neronis tecum reputa rheticuloſq; aureos: atq; his adde coniugis eius popeæ gemmatas ueſtes: iumenta quoq; argento auroq; calceata. preterea Caligulæ calceos margaritis conteċtos: infinitaq; alia priſcorum temporum noſtrorumq; deteſtãdæ profuſionis ornamenta. Atq; his Alexandri ætatem quæ pubertatem nondum exceſſerat: atq; imperii magnitudinem confer. Concides profeċto huius tam raræ moderationis admiratione captus: quam aliis quoq; permultis rebus oſtendit.

Item de eodem.

ET enim adeo ſenatum legeſq; in honore habuit. ut ſe pene æqualem aliis faceret. quod cum ei a matre atq; coniuge obiiceretur: diceretur q; ab eo auguſtalis maieſtas ad imum atque in ordinem nimis redaċta: is reſpondit tutiorem ſe duraturamque magis eam feciſſe.

Neq; enim amori minus uirium dabat: q̃ alii armis timoriq; conceſſiſſent: nec minus quietis illi ob modeſtiam ſuam: q̃ iis qui contra ſentirent anguſtiarum & moleſtiæ ex inſolentia prouenit.

De. L. Murena.

QVanq̃ animi moderatio ſatis in gloriæ cupiditate frenanda oſtenſtadur: non minoris tamen facienda eſt: dum ultionis cupiditate accenſa proter iniuriarum indignitatem ira cohibetur. Quam ob rem de hac animorum moderatione exempla quædam ſcripturi a. L. Murena primordia ſumemus. Is enim. M. Catonem obiecto corpore ſuo a Metelli armis tribuni pl. in eum irati protexit: quis anno ante a Catone ambitus atq; Largitionis accuſatus magno in diſcrimine ſalutis uerſaretur: niſi eloquentiæ pater Cicero eum defendiſſet. Nam quanq̃ aliorum opera ulciſci ſe poſſe inimicum uidebat: patriæ tamen charitatem acceptarum iniuriarum dolori prætulit: hoſtemque quod multo glorioſius cenſetur: laborantem ſeruauit.

De Auguſto.

MOderatiſſimum quoq; Auguſtus ſe oſtendit: cum lata lege qua iudicandi de adulteriis forma ſtatuebatur: apud eum adoleſcẽs perpetrati cum Iulia filia adulterii accuſaretur. Indignationis enim dolorisq; magnitudine compulſus manu ſua cedere adoleſcentem cœpit: cũ autem is contra exclamaret uiolari ab Auguſto legem quam de adulteriis ſanxerat: repente eius ira concidit: adoleſcentemq; dimiſit: atq; eo die præ dolore cibo abſtinuit: adeo grauiter a ſe erratum duxit: cum legem quam condiderat ipſe uiolaſſet. nam q̃q̃ legibus præeſſet: æquum tamẽ ducebat non minus ſe q̃ alios legibus parere.

De Tiberio Cæſare.

VItrici exemplum priuignus Tiberius Cæſar ſecutus: cum rhodi Diogenem grammaticum ſabatis tantum diebus diſputantem: extra ordinem de alia re q̃ propoſita erat interrogaſſet: Diogenes ut ſeptimo die reuerteretur Tiberio reſpondit: cum autem poſtea Diogenes ad imperantem Romam ueniſſet: nullo acerbiore facto dictoue Diogenem ultus eſt Tiberius: niſi quod per ſeruum: reſpondit: ut poſt ſeptimum annum rediret.

De Adriano imper.

ELius Adrianus imperator quo die ad imperii culmen euectus eſt: cuidam quo cum graues exercebat inimicicias: & proterea noui imperii magnitudine is uehementer territus erat: palam dixit euaſiſti: eo enim uerbo ſingularique animi moderatione oſtendit: minime conuenire cum publicam induiſſet perſonam: priuatas amplius ulciſci inimicicias uelle.

De Dauide iudeorum rege.

MAior etiam animi moderatio in Dauide fuit: cum adhuc priuatã ageret uitam: eumq; iudeorum rex Saul infeſte nimis ut perderet perſequeretur. Nam cum in antro lateret: eandemq; ſpeluncã forte Saul: ut uentris onus deponeret: illic Dauidem eſſe ignorans ſolus eſſet ingreſſus: Dauid cum perdere eum hoſtemq; ulciſci: & ſimul regem ſe facere poſſet: magna ſe animi moderatione cõtinuit. Suſpenſo enim gradu cum regi appropinquaſſet regiæ ueſtis partem abſcidit: ut eo ſigno oſtẽderet: ſe perdendi regis occaſionem nactum: ea uti noluiſſe.

De Diogene Stoico.

ID temperamenti atq; moderationis quod interdum mortalium animis natura largitur: ſtudiis quoq; ac philoſophia non nunq̃ parari uidetur: id perfacete Diogenes philoſophus romæ teſtatum reliquit. Nam cum de Conſtantia atq; patientia diſputaret: Lentulus romanus adoleſcens parum modeſtus: cum buccam adhibita cura uehementer ſaliua impleuiſſet: eam totam in os Diogenis expuit: quo facto minime mutato uultu aut propoſito: Diogenes abſterſa facie ridens dixit: in poſterũ affirmare te buccam habere potero: quibus uerbis: oſtendit ſe quæ de conſtantia atq; patiẽtia uerbis diſſerebat: animo etiam ſentire.

De Socrate philoſopho.

NOn minus moderatum facetumq; ſe Socrates philoſophus atheni enſis oſtendit. Nam cum inſolens atque immodeſtus iuuenis pugno faciem eius percuſſiſſet: nihil aliud egit dixitque niſi ſibi permodeſtum eſſe: quod neſciretur quando cum galea domo egrediendum eſſet.

De Ariſtide Athenienſi.

ARiſtides athenienſis nullo crimine: inimicorũ tantũ inuidia in exilium pulſus: oſtraciſmi gratia: non ut pleriq; feciſſent aduerſus patriam ingratoſq; ciues indignatus in blaſſemiam ullam prorupit: ſed cum athenas egrederetur omnibus audientibus deos rogauit: ut ea foelicitate patriam ſuam cõplecterentur: ne unq̃ Ariſtidẽ meminiſſe oporteret

De Pithaco Mittileneo.

SIngularem quoque animi moderationem Pithacus Mittileneus oſtendit: cum miſſo ad eum a cumeis ciuibus in uinculis eo qui Tirreum eius filium occiderat: ut arbitratu ſuo filii mortem ulciſceretur: ſtatim eum liberauit. poenitentiæ enim ueniam miſericordiamq; preferri debere dixit.

De Stephano leuita & Iacobo iuſto.

INter alia moderati animi exẽpla quæ præbere nobis innumerabilia Chriſti diſcipulorum atque martyrum numerus poteſt: Stepha

num leuitam atq; Iacobum iuſtum ſolos commemorabimus:quorum alter lapidibus ceſus : alter e templi pinaculo in præceps deturbatus: uſq; ad extremum ſpiritum pro perſecutoribus orare deum ipſorũ crudelitate ſub ignoratiæ nomine excuſata non deſtitit : adeo temperato animo ut plagarum mortiſq; dolor nunquam eos ad odium iramue accenderit:Chriſtum magiſtrum ſuum imitatos.

Recentiora De Vinciſlao boemiæ duce.

REcentioribus moderati aĩ exemplis non iniuria principium Vinciſlaus Boemiæ dux faciet. & enim nõ p̄ſentium ſolum ſed priſcorum quoq; hominum hac aĩ æquitate iudicio noſtro primarius cenſeri debet : qui tanto philoſophorum moderationẽ:quanto alios philoſophi : hac ipſa animi uirtute tranſgreſſus eſt. Architæq; aut Platonis Staſyppiue modeſtia ſi huic conferatur iocus ludibriumq; ac ueluti pueriles ludi intra uiriles actiones uidebuntur. nam mortuo patre dux boemiæ creatus cum ſciret Boleſlaum fratrem uitæ ſuæ inſidias tendere : nunq̃ eum a facinore niſi uerbis deterrere uoluit : cum ei declararet quã iniuſte ipſum odio proſequeretur. quibus uerbis cum prauum Boleſlai ingenium non flecteretur : ac ſummo mane a templo redeuntẽm Vinciſlaum Boleſlaus offendiſſet : in eum cum aliquot comitibus impetum fecit. nemine accurrere auſo : quod Boleſlaus inter eos qui uim moliebantur primũ ſe oſtentarat:atq; fratri uulnus intulerat: Quo in loco Vinciſlaus humanus q̃dẽ uir cæterũ minime ignauus: magna ui ſe in Boleſlaum immittens ad terrã proſtrauit : gladiumq; ademit: quem cum manu teneret : atq; iniquo fratri perfidiam exprobraret : & quid in eum poſſet oſtenderet : enſem ei poſtea reſtituit : illud monens malle ſe ut frater deo ſanguinis ſui rationem redderet : q̃ ipſe ſi in fratrem manus iniiceret: fraternæ necis cauſam apud deum dicere cogeretur: neq; uero hac in ſe fratris manſuetudine perfidus frater a ſcelere deterritus eſt. ſed Vinciſlaũ crudelem in modum occidit.

De Boamundo Normando.

BOamundus Normandus qui ſub crucis ſigno ad ſyriacã expeditionem cum Gotifredo boliono ſe contulit: dum urbem Antiochiam ipſe permultiq; alii principes obſiderent : a Pyrrho qui Antiochiæ plurimum poterat monitus de dedenda urbe ea condictione:ut ipſe principatum eius ſumeret : & enim ob ſingularem aĩ uirtutem ac corpis robur eũ unice diligebat : Boamundus condictionem ante non accepit : quam re exercitus ducibus narrata eorum conſenſu princeps creatus eſt.

De Vraia gotho : ac Ludouico Turingiæ langrauio.

QVis in barbaro tantam animi modeſtiã inueniri poſſe crederet q̃tã Vraia gothus oſtẽdit: nam poſt Vitigẽ gothorum regẽ patruum bello captum quẽ Belliſſarius Cõſtantinopolim captiuum miſerat:

rum ad uraiam ob ſingulares uirtutes gothi regnum deferrent minime aſſentiri uoluit. affirmabat enim q̄q̄ captiuus eſſet uitigis patruus: tamē quia legitimus gothorum rex eſſet: locum eius dum uiueret: qa iniuſte id fieret: occupaturum non eſſe. Itaq; cum gothi ſine rege manere nollent: Idnaldū pro eo regem crearunt. Pius quoq; pontifex ſcribit ætate ſua Ludouicum Turingiæ langrauium ad imperatoriam maieſtatem electum uirum armis clarum iuſticiaq; inſignem cum litteras neſcire excuſaret. rem imperio perneceſſariam electione de ſe facta uti noluiſſe.

De Belliſſario patricio.

EActa de Gothis mentio in mentem mihi reuocat haud diſſimile: ceterum excellentius etiam Belliſſarii factum. nam cum haud longe gothi abeſſent ut a Belliſſario armis uicti uiderentur: antequā prorſus arma ponerent: uehementer gothi apud eum egerunt: ut qui ipſos Iuſtiniani auſpicio armis perſequebatur: Italiæ ſe regem facere uellet: polliciti ſi id agere uoluiſſet: ſe ſine contentione cum eo imperata facturos: adeo proter immenſas uirtutes eum amabant: Iuſtiniani autem auaritiam abhorrebant. Is cum ambiguis uerbis annuiſſe uideretur: dicto audientes aliquot tempus gothos habuit: Rauennaq; atq; uitigi potitus eſt. Cæterum poſteaq̄ ob eius rei ſuſpitionem ab Italia Iuſtinianus eum reuocauit: ipſe ſtatim parere conſtituit: q̄q̄ etiam inuito Iuſtiniano manere potuiſſet: gothi uero cum intelligerent profectionem eum: parare Papiæ ildoaldum regem crearunt: qui ſtatim ad Belliſſarium miſſit: qui offerrent: ſi ipſe italicum regnum ſuſcipere uellet: ſe ad eum iturum: & regno quod a gothis delatum habebat ei ceſſurum: quam rem tunc Belliſſarius aperte abnuit ſe facturum. maiore enim induſtria atq; arte uſus eſt ob animi temperātiam in recuſando regno quod ipſe armis ac uirtute ſua pepererat: q̄ multi ut potirentur egerunt: quanquam in eum ingrate ſe ob auaritiam iuſtinianus habuerit. parumq; æquus tantæ uirtutis æſtimator uiſus fuit.

De Carolo manno Franconiæ principe.

PRomiſſum regnum recipere Belliſſarius recuſauit: fortaſſe fidem datam ſecutus: aut periculo deterritus: ſed Carolo mannus Pipini frater eius partis quietus princeps quæ de Franconia cum fratre diuiſa ei obtigerat: ingenti animo: cæterum moderato & qui ſecularem uanitatem contemneret: ut uere philoſophus religioniſq; cultor: relicto fratri regno: Soracte ſe apud urbem Romā habitatum contulit: & inde ad Caſſinatem montem ubi ſub Benedicti diſciplina uixit.

De Iua brithāniæ rege & Gelulfo.

SImiliter Iua brithannorum rex uxoris Ethelburgæ hortatu relicto regno romam profectus heremiticam duxit uitā. Id qđ Gelulfus quoq; poſt eum egit: relicto Egeberto fratri patrueli regno: eru

beſcant nunc ætatis noſtræ docti uiri de huiuſmodi uiris ſilendo: qui profecto numinum inſtar ſunt: ſcriptis ſuis quoſdam philoſophos non ſine admiratione laudibus efferre: qđ uiles caſulas aut agros uirtutis gratia reliquerint. Nã his ſcriptoribus ea q̃ pſens fert ætas priſcis compata uilia duci debere uidẽtur. At meo quidem iudicio contra eſſe duco: quia efficatiora uirtutis ſtudia in pſentibus uideat̃: & longe plus recentia lectorem q̃ uetera mouere ſolent.

De Stratiqua boemo.

QVod in duobus de quibus nuper dictum eſt ob inſignem modeſtiam laudari ſatis non poteſt: in Stratiqua quoq; Boemo Boleſlai ſecundi boemiæ ducis fratre parem meretur laudem. Is cũ ſe monachum feciſſet: pragenſem pontificatũ renuit: cum ei ceu digniori ab Edilberto illius urbis epiſcopo eſſet oblatus: & ut chriſtianum cultum augeret in ſumma inopia ad pruſianos idolatras profectus dum predicando ad Chriſti fidem eos deducere conatur: ab eis crudelem in modum occiſus eſt.

De Auenir & Ioſaphat indorum regibus.

MOdeſtiæ commemoratio quæ de Stratiqua a nobis facta eſt: duorum indorum regum memoriam apud me excitat. Hi fuerunt Auenir filiuſq; eius Ioſaphat. anno enim chriſtianæ ſalutis octuageſimo ſupra tercentos quemadmodum Damaſcenus Ioannes ſcripſit: relictis regnis heremiticam uitam uixerunt. plus ea animorum quiete contenti: quanq̃ in magna inopia: q̃ opibus atq; moleſtiis quas regna trahere ſecum ſolent.

De Ioanne Armeniæ rege.

QVis Ioannem Armeniæ regem niſi impius prætereat? moderatũ q; ipſius animum ſilere poſſit? Nam Clemente quinto pontifice relicto Leoni nepoti regno heremum ſolus incolere potiuſquam regno uti maluit. Cum autem poſtea turcæ Armeniam infeſtarent: maleq; Leo eam tueretur: a populis regnum reſumere coactus: magno animo diu defendit: oſtendens neq; animi paucitate neq; inertia impulſum antea ſe regnum reliquiſſe. neq; poſtea ambitione aut leuitate reſumpſiſſe.

De Amorato turcarum rege.

NOn ſolum inter noſtri temporis chriſtianos homines hæc animi modeſtia: uerum in turcis quoq; a catholica fide alienis inuenta eſt. Id Amoratus turcarum rex teſtatur: cum Maumetho filio adoleſcentulo ſub Calir baſſæ tutella regnum uiuens reliquit: ſeq; ad heremiticam contulit uitam: quanquam poſtea populorum precibus arma reſumere coactus ſit: ut eos qui Ioannis uaiuodæ armis infeſtabantur: defenderet. Itaq; graui ac periculoſo proelio cum eum uiciſſet: paulopoſt naturæ conceſſit: eodem Mahumeto filio regni ſucceſſore relicto. His autem exemplis ſatis clare oſtenditur quanta ſit quietis moderatorumq; animorum iucũditas quan

do quidem & priſcis & recentioribus temporibus: ingentibus animis magnaq; rerum gerendarum gloria inſignes uiri inueniantur quietem magnis imperiis regniſq; prætuliſſe: præſertim Amoratus de quo dictum eſt: qui antea Ladiſlaum Poloniæ atq; panonniæ regem proelio uictum occiderat: ac deinde Vaiuodam potentia uirtuteq; clariſſimum: armis intra fines ſuos illata clade compulit: quæ aperte teſtantur in eo animi robur ſapientiamq; fuiſſe: neq; ignauia aut ſtulticia: ſed conſilio potius tanto regno ceſſiſſe.

De Imberto delfine uiennenſi.

m Agna quoq; Imberti uiennenſis delphini: huius enim honoris nomine priſcorum alobrogum pars a recentioribus uocitatur: animi moderatio fuit. uendito enim delphinatu Philippo ualoidi ſexto gallorum regi. poſt quem gallorum regum primo geniti Viennæ delphini uocari ceperunt: diſtributa in pauperes pecunia ſalutis anno tercenteſimo ac quadrageſimo nono ſupra mille Lugduni prædicatorum religioni ſe dicauit. Sed ne in hac re principum ſolum mentio fiat: ad ſacerdotes tranſeamus in quibus quod rarior eſt modeſtia animi cum inuenitur laude dignior ac magis miranda eſt.

De Ambroſio Mediolanenſi epo.

QVantum perfidiæ ambitioniſq; recentior ætas in quibuſdam ſacerdotalis ordinis habuit: contra in eo tantum modeſtiæ fideiq; ſuperioribus temporibus inerat. his enim uirtutibus honores opeſq; atq; auctoritatem quibus ſacerdotio inſignes nunc fungi perſpicimus pepererunt. Inter bonos illos priſcorum temporum Ambroſius romanus patricius erat: qui cum mediolanenſem præfecturam gereret: uideretq; a populo Mediolanenſi ad ſe deferri epiſcopatum: abiectiore uitæ genere contentus: ſequenti nocte Mediolano profugit. Cæterum a populo retractus coactuſq; epiſcopatum aſſumere: ea integritate uirtuteq; adminiſtrauit: ut poſtea eius memoriam ceu ſanctiſſimi hominis mediolanenſes ciues ſemper coluerint.

De Benedicto tertio pontifice.

EAdem modeſtia uſus eſt Benedictus tertius pontifex maximus: qui poſt Leonem cum ad pontificatum uocaretur diu lachrimis reſtitit dum ſe tanto honore indignum diceret. Sed tandem eum honorem aſſumere coactus ita geſſit: ut electionis auctores nunq̃ poeniteret

De Nicolao primo pontifice maximo.

BEnedicto Nicolaus primus ut in pōtificatu: ita in animi quoq; moderatione ſucceſſit. Nam cum ad pontificatum ſe electum intelligeret: clam ab urbe Roma profugit: magnoq; labore a romanis inuentus: maiore ut collatum accipere pontificatum uellet: cogi uix potuit: atq; haud minus in hoc laboratum q̃ his temporibus pleriq; ſoleant: qui

ad ſacerdotii apicem ſibi malis artibus uiam aſtruunt.

De Gregorio primo pontifice.

POſt Pelagii pontificis mortem Gregorius primus cum ſciret a romanis ei ſe electum ſucceſſorem: & enim temporibus illis pontifi cum electio parum ualida erat: niſi eam qui tunc imperabat confirmaret: ſtatim ad Mauritium auguſtum Conſtantinopolim ſcripſit: ne electioni de ſe factæ aſſentiri uellet. Cæterum a romanis nuncio cum litteris intercepto Mauritius populi precibus eum confirmauit.

De Leone nono pontifice max.

SImiliter poſt Damaſi mortē: cū miſſis populus ro. legatis ad Henricum ſecundum imperatorem: peteret ut arbitratu ſuo hominē idoneum ad pontificatum eligeret: & is Baurionem tulenſem epiſcopum elegiſſet: atq; cum pontificiis inſignibus eum Romam mitteret: in uia Baurio in Ildebrandum incidit: a quo monitus qđ erraret pōtificalem ſumere habitum: priuſq̄ a romano clero eſſet electus: ſtatim præ modeſtia habitum pontificium: & cum eo honorem quoq; quem ante gerebat abiecit: & nouæ electionis diſcrimen romæ ſubiit: qui q̄q̄ peregrino habitu Romam profectus eſſet: a clero tamen populoq; electus ſub Leonis noni nuncupatione fuit.

De Petro Damiano atq; Andrea ordinem minorū profitente.

INter clara pontificum exempla locum ſibi uirtute ſua duo Cardinales uendicabunt: & facinoris excellentia dignitatem: quæ in perſonis minor erat: æquabit. Nam Petrus Damianus: qui Cardinalatus honore inſignis hoſtienſis epiſcopatus titulum gerebat: pontifice Gregorio ſeptimo: Cardinalatus dignitati atq; eius pompæ longe maiori animo quam pleriq; eam parare nitantur: renunciauit: atq; in heremum ſe trāſtulit: ſapienter intuitus quot labores malaq; cardinalatus purpura tegat. cōtraq; quantum quietis atq; bonæ ſpei heremus polliceatur. Andreas quoq; minorum ordinem profeſſus modeſtiæ plenus ingenti animo cardinalatum abnuit: quem ei patruus Alexander quartus offerebat.

De Celeſtino quinto pontifice max.

PEtrus Muronus: ut omnes alios pontifices modeſtia ſuperauit: ita poſtremus pene in clericali ordine inuenitur: qui magnus modeſtiæ cultor eſſet. In eo enim clericalis caracteris bonitas feciſſe uidetur: qđ accenſæ lucernæ lumen conſueuit. ſcilicet ut deficiente materia atq; propinquo luminis fine: ſupra conſuetum flammam in maius effundat. Nā mortuo Nicolao q̄rto cū iam biēniū interregnū cōtinuaret ſacer ſenatus: qđ diſcors de noui pōtificis electione cōtendebat: demū Petrū ipſum Muronū omnibus ſuffragiis elegit. Cum autem diu laboratum eſſet: ut is delatum ac

ciperet honorem: ſpreta omni pompa quantum fieri poterat: ſeruare heremiticæ uitæ quam antea degebat: formam nitebatur: tandemq; pontificias curas faſtumq; abhorrens: nulla neceſſitate compulſus: quin potius multis contra nitentibus: atq; ne id ageret obteſtātibus: poſt quintum menſem pōtificatum ſolemni ritu ſeruato in cardinalium manu depoſuit: heremiticāq; uitam atq; habitum reſumpſit.

De Hylarione paleſtino:

Gloria quæ ſanctorum animis non minus quam auaricia officit: imo longe grauius uexat: quo occultioribus modis eos apprehendit: ſi deuitetur non minorem laudem quam auariciæ fuga ſecū fert: nā cū perſæpe ita uirtuti gloriæ cupiditas coniuncta inueniatur: ut uix diſcerni uitium poſſit: magno ingenio: magnaq; prudentia opus eſt: ut ſecerni colligiq; uirtutis fructus non admixtis inanibus gloriæ frundibus ualeat. Huius diligentiæ quæ ad gloriæ euitationem perneceſſaria eſt: clarum Hilario paleſtinus exemplum propoſuit: qui relicta patria in ægyptū ubi olim Antonius abbas erat: cum ſe contuliſſet: poſt aliquot tempus in patriam rediit: ubi cum mentis ſuæ quietem concurrentium ad ipſum hominum multitudine impediri uideret: iterum in ægyptum profectus eſt. Hic quoque haud diu manſit: cum ob uirtutis magnitudinem in honore haberi ſe atque coli uideret. Itaq; ut id gloriæ deuitaret clam in Siciliam traiecit. ubi nullo alio adiumento uitam trahebat niſi quantum paucula ligna quæ orando defeſſus a monte in urbem uendenda ferebat: ſuminiſtrare poterant. cum illic quoq; cognitus in honore haberi ceptus eſſet: ad urbem epidaurum in Dalmatiam ſe contulit: ut illic occultior eſſet. uerum ceu ſol qui quanquam ſigna mutet: mortalibus tamen ſemper fulget: cum illic quoq; noſci coepiſſet: eumq; homines ſequerentur: gloriam fugiens quæ non ſecus ac peſtis bonorum animos inficere ſolet: in cyprum nauigauit: ubi cum ea mentis trāquillitate quam cupiebat degere non poſſet: deſertum quendam illius inſulæ montem conſcendit: ubi & fugiendi et uiuendi finem fecit. his erroribus actus dūtaxat: ut id fugeret qđ plæriq; inter mortales adipiſci laborant: gloriam uidelicet et magnam famā: quæ quo ipſe longius abibat: illa inſtantius ſequebatur: quanq̄ uero ſæpe fallax ſoleat eſſe tunc uera ceu tuba multiplici ore hilario de uirtutum tuarum magnitudine populis reuelabat: quæ tu præ modeſtia tegere laborabas. & enim diuinitus hoc fieri uidetur: ut gloria proter deum eam fugientibus: aut dum uiuunt: aut ſaltem poſt fata cumulatior referatur. Secus autem hos qui famæ nimium appetentes ſunt: multis experimentis cognitum eſt & in uita & in morte obſcuros manſiſſe. Sed iam tempus eſt ut ab eccleſiaſticis ad ſæculares homines redeamus.

De Iacobo Tepolo patricio ueneto

MOrtuo Ioanne dandolo uenetiarum duce cum uniuerſus populus ei ſucceſſorem Iacobum Tepolum nominaret: reiiceretq; quicunq; præter eum nominatus eſſet: ipſe præ animi modeſtia clam nauem conſcendit: atq; in Africam nauigauit: ubi ſecretus tam diu manſit quoad certior factus fuit: Petrum gradenicum ducem creatum fuiſſe. Cæterum quoniam frequens in ea urbe modeſtia fuit: alia quoq; de Venetis ciuibus ſubiungemns.

De Ioanne particiaco: qui Baduerius dictus eſt: uenetiarũ duce

MOdeſtiam quoq; animi ſingularem Ioannes particiacus uenetorũ dux oſtendit: qui ſexto anno poſt initum ducatum cum nihil eum urgeret: ſponte ſua depoſito honore ad priuatam rediit uitam: cui cum Petrus Candianus ſucceſſiſſet: atq; prœlio cum ſclauis commiſſo occiſus eſſet: cogente populo denuo Ioannes ducatum reſumpſit: atq; in eo ſex tantum menſes commoratus dum ciuiles quaſdam ſediciones componeret denuo domum ſuam: in priuatam abiit uitam.

De Petro urſeolo uenetorum duce.

QVod antea Ioannes Baduerius fecerat. non multo poſt egit Petrus quoq; urſeolus: qui ducatus ſui anno ſecundo: depoſito honore: relictis cum patria uxore liberiſq; ut maiore animi quiete uiueret: deoq; magis uacaret: noctu clam uenetiis abiit: ſimulq; cum Romualdo heremita in galliam ut ſolitarius uiueret: profectus eſt.

De Raphaele Adurno genuenſium duce.

LOnge ab hiſtoriæ fide abeſſe debet: ut qui ſcribendi munus ſuſcipit: aliquo animi affectu ductus ueritatem uel omittat uel offuſcet. Hanc igitur legem ſecutus egregium Raphaelis Adurni genuenſis ducis facinus quo ſingularem animi modeſtiam oſtendit: minime p̃teribo. Nam hortantibus ciuibus quibus patriæ libertas curæ eſſe uidebatur: ut principatu cedere uellet: aſſerebant enim ſi ita fieret ſublato factionis metu concordes fore ciuium animos: atq; in cõmunem libertatem conſpiraturos: ſponte nulliſq; armis coactus ducalem dignitatem depoſuit: atq; ab uniuerſo populo in priuatas ædes ſuas deductus omni laudis atq; honoris genere cumulatus fuit. Cæterũ q̃q̃ res ipſa ut optabatur: urbis libertatem non peperit ipſe tamen ꝓ uirili ſua: ut libera eſſe poſſet effecit. Spoliare enim ſe honore quem gerebat: ut libertati locũ daret non recuſauit: atq; honeſtæ famæ gloria q̃ æterna erit: ducatum ꝑmutauit: quem aut mors aut alius caſus: ſicuti in humanis rebus contingit: ut ſemper retinere poſſet: paſſurus non erat.

De Alberto Bauariæ duce.

MOderati etiam animi exemplum: qđ ſilentio p̃teriri nõ debeat: Alberti Bauariæ ducis fuit. Nam cum ingẽs ad eũ legatio totius Boemiæ populorũ noĩe ꝑfecta eſſet: oſtenderetq; mortuo ipſorũ rege

Alberto auſtrio: qui Laudiſlaum infantem filium in cunis reliquerat: quia tamdiu expectare infantis grandiorem ætatem populi nolebant: ipſum omnibus ſuffragiis ab oibus populis regem electum eſſe· ipſe ingēti moderatoq; animo renuit: ac multis ſanctæ facundæq; in hanc ſententiam dictis populos ut regem ſuum paruum expectare uellent: hortatus eſt. O animum uere excellentem: & laudibus omnibus celebrandum: qui meo quidem iudicio dum oblatum ſpreuit regnum: non minor fuiſſe quam Alexander appetendo cenſeri debet. illud quidem haud dubium erit: honeſtiorem ſanctioremq; Alexandro fuiſſe.

De Federico Marchione brandeburgenſi.

PAr quoq; brandeburgenſis Federici modeſtia fuit: cum uacante Poloniæ regno in Vladiſlai morte per legatos ad regnum accerſitus: ut pote qui inter eos nutritus plurimum diligebatur: accipere abnuit: hortatus populos: ut Cazimirū Lituaniæ ducem defuncti regis fratrem: quia id æquius erat: regem acciperent.

De Alphunſo rege Siciliæ.

SI de quibus ſcriptum eſt ambitione abſtinuerunt. at Siciliæ rex Alphunſus: ut Architas: furentem in medio curſu iram temperauit: in qua non minus laudis modeſtia: q̄ in frenanda gloriæ cupiditate meretur. Nam cum Pyrrhum pocilatorem ſuum iuſſiſſet Gaſpari uni ex eius aula: quo cum graues inimicicias Pyrrhus gerebat: patera quam manu ferebat propinare: Pyrrhuſq; imperium geminanti non paruiſſet: haud iniuria Alphunſus ira ſuccenſus Pyrrhum ſtricto gladio inſecutus: ut in eum ſceuiret: ſtatim ut aſſecutus eſt cum uulnus iam inferre pararet: iræ ſtatim frena contraxit: abiectoq; gladio præ modeſtia in Pyrrhū ſceuiendi ſibi poteſtatem ademit: & ſi neq; ultionis neq; caſtigationis reſpectus ullus erat: qui eum mouere deberet.

De Ludouico duodecimo gallornm tege.

NVllus quoq; timor Ludouicum duodecimum gallorum regem cōtinuit: ut quo die Carolo octauo uxoris ſuæ fratri in regno ſuffectus fuit: miniſtrorum ſuorum uni quem percarum habebat morem non gereret. Nam ob rei fœlicitatem publicari ac dono ſibi dari fortunas petenti aurelianenſis ciuis: qui in Ludouicum ipſum hoſtili animo ſemper fuiſſe putabatur: id quidem negauit atque alia maiora pollicitus eſt: Quid enim ad tantum ſublatus regnum iam uereretur: ne inimicum priuatum hominem pro arbitratu ſuo ulciſceretur? Modeſtiæ igitur ſola cura id non concedendi cauſa fuit. reſponſi enim genus ita eſſe teſtatum reliquit: cum dixit iniquum procul dubio uideri gallorum regem uelle aurelianenſis ciuis iniurias ulciſci: quin illud etiam magis a modeſtia hoc profectum eſſe declarauit: quod repente ac præter expectationem

in tantam fortunam euectus omnium iniuriarum immemor omnes eos qui Carolo paruerant: locis ſuis in honore apud ſe retinuit: ita ut excepta regis perſona quæ mutata erat: nihil in Caroli aula mutatum ex conſueta ſpecie uideretur. mirumq; omnibus eſſet Ludouico eos regi ſtipatores eſſe: qui olim captiuum ex proelio duxerant: & eidem in honore illos aſtare qui ut in cuſtodia tam diu ſeruaretur conſuluerant: atq; ipſos qui in carcere eũ aſſeruarant: ea uultus lætitia hiſq; animis quibus Carolo operam dederant inſeruire illi: quem ante ut hoſtem captiuum habuerant.

De Ioanne Gualberto equite florentino.

SI Architæ Tarentino qđ in ira abſtinuerit uillicum cedere: quia male agros coluerat: ſi pariter Platoni qđ iratus ſeruo alteri caſtigationem mandarit: tantum peperit laudis: quanta Valerius eos magnificis uerbis cumulauit: Quanto illis anteponemus: maioribuſq; etiam efferemus laudibus modeſtiæ: plenum Ioannis Gualberti florentini equitis facinus? Nam cum ex agro in urbem magno hominum numero comitante rediret: eiq; forte obuius eſſet is a quo haud multo ante frater: quem ſolum habebat: fuerat occiſus: neq; diuertere poſſet: Ioannes iam gladium ut fraternam necem ulciſceretur ſtrinxerat: ſed cum humi proſtratus fraternæ necis auctor: ut ſibi ob Chriſti crucifixi reuerentiam parceretur: oraret: ſingulari modeſtia Ioannes iram compeſcuit: atq; illum gladiumque: quem ulciſcenda iniuriæ gratia ſtrinxerat: in templum quod primum offendit deduxit: & crucifixi imagini quam in eo uidit utrunq; preſentauit. Mira res: ſed tamen uera narratur. ſcilicet Chriſti imaginem cernentibus omnibus qui aderãt: demiſſo capite aperta ſigna dediſſe omiſſæ gratia ſua ultionis munus acceptum atq; gratum habere. Quod factum ita Ioãnis quoq; animum pupugit: ut relicta patria relictis fortunis: & ſeculari uita princeps condendæ congregationis quæ ſub umbroſæ uallis nomine cenſetur: perhibeatur fuiſſe: Imago autem: quæ hoc feciſſe dicitur: poſtea ſingulari ueneratione in Sancti Miniati fano haud longe ab urbe florentia aſſeruata eſt.

De iis qui cum inimici aut etiam hoſtes eſſent: non amicicia modo: ſed etiam affinitate ſe deuinxerunt. Ca. ſecundum

HAud incongrue iuxta eos qui moderato animo fuerunt: tanq̃ ramos in arbore ſua: eos ponemus qui ex inimicis amici facti ſunt: aut etiam reconciliatam amiciciam affinitate ſanxerunt.

De Gn. Pompeio. & M. Craſſo.

CVm conſulatum Gn. Pompeius. & M. Craſſus parum amico inter ſe animo geſſiſſent: fertur conſulatu ad finem tendente Sex. aurelius in ſenatu ubi ambo erant conſules dixiſſe in ſomniis ſe a

Ioue monitum ut conſulibus reuellaret priuſq̄ conſulatu abirent: poſitis ſi/multatibus mutuam beniuolentiam redintegrarent. Quo audito Craſſus quanquam natu maior: primus conſurgens Pompeio dextram porrexit: haud indecorū ſibi ducens: & ſi ſenior erat: a ſe prius Pompeium ad copu/landum amorem uocari: cum eum ſenatus quanq̄ in prima adhuc iuuen/ta magni cognomine honeſtaſſet: ac deinde cum per ætatem ſenator nun/dum eſſe poſſet: decretis duobus triumphis: inſignem reddidiſſet. Cui cō/tra cum Pompeius mutuam oſtendiſſet uoluntatem conciliatā ea hora ami/ciciam: quoad uixerunt incolumen ſeruauerunt.

De Cymone & Pericle Athenienſibus.

MAgnæ inter Cymonem periclemq; athenienſes inimiciciæ fuerunt adeo ut periclis opera Cymon in exilium pelleretur: conciliatoque demum inter eos amore Periclis opera Cymon reſtitutus: claſſi quæ in Cyprum mittebatur præfectus fuit.

De Maſſiniſſa Numidarum rege: atq; Scipione.

ROmanorum ab initio Maſſiniſſa: q poſtea numidarum regnum adeptus eſt: acerbiſſimus hoſtis fuit: omniq; ope quantum in eo fuit aduerſus Scipionem Carthaginēſes iuuit. Sed demum Scipio/nis uirtute allectus ſtudia mutauit: atq; a Carthaginēſibus ad romanos amo rem ita conuertit: ut Maſſiniſſa fideliorem nullum romani inuenerint. in amore autem Maſſiniſſa dum uixit perſtitit: & ut ita eſſe palam fieret mo/riens ſenatum romanum Scipionemq; liberis ſuis tutores reliquit.

De Veſpaſiano & Licinio Mutiano.

INter Veſpaſianum cum adhuc priuatam ageret uitam. Liciniū/q; Mutianum: ut inter pares plerunq; ſolet: inimiciciæ haud me/diocres erant. Cæterum cum poſtea Vitellius imperium laceraret: Veſpaſiano aduerſus iudeos bellum gerente: Mutianus qui ægypto atq; Syriæ præerat primus fuit: qui imperatorem Veſpaſianū ſalutaret atq; Syria/cos orientiſq; exercitus in Veſpaſiani partes traheret. In eaq; beniuolentia at q; fide: dum uixit Mutianus perſtitit. Contra quoq; Veſpaſianus Mutiani inſolentiam: ut inter amicos par eſt pertulit ac texit.

Recentiora De Alphunſo caſtulonenſi: alioq; Al phunſo legionenſi regibus.

NOn minores quoq; inimiciciæ inter duos Alphunſos caſtulonen/ſem legionenſemq; reges fuere. ſed heleonoræ caſtulonēſi. regi/næ opera finitæ: affinitatem ſecum traxerunt: quod legionenſis Al phunſus alterius Alphunſi gener factus eſt.

De Veremundo Caſtulonenſi: & Garſia Nauariæ regibus

GRaues etiā inimicicias inter ſe diu geſſere Veremūdus Caſtulonē ſis: Garſiaq; tremulus nauariæ reges. cæterū cū ſarracenorū armis

Veremundus infeſtaretur: ut primum ab eo ad ferendã opem Garſias uocatus eſt: poſitis ſtatim inimiciciis belli partem ſuſcepit: factiq; eo bello amici ſociiq; mutuum dum uixerunt amorem ſeruauere.

De Roberto Guiſcardo Appuliæ duce: & Nicolao ſecundo pontifice.

APpuliæ dux Robertus Normandus quia quædam eccleſiaſticæ dicionis loca occupabat: a Nicolao ſecundo pontifice iudicatus hoſtis: factuſque extra fidelium numerum: ab eodem pontifice: tandem non eccleſiæ ſolum reſtitutus: uerũ titulo quoq; Appuliæ atq; Calabriæ ducis inſignis factus: feudiq; iure eccleſiæ addictus: ſæpius in bello Nicolao ipſi atq; eius ſucceſſoribus ingentem opem tulit.

De Carolo ſexto gallorũ: & Ricardo brithãnorũ regibus.

GRaues inter ſe Carolus ſextus gallorum: atq; Ricardus ſecundus brithannorum reges inimicicias ac bella geſſerunt: & tamẽ in colloquium deducti ita abiere: ut non amicicia ſolum uerum affinitate quoq; Yſabella Caroli filia in matrimoniũ Ricardo collocata iũgerentur.

De Rainerio Lothoringiæ & barii duce: atq; Antonio ualidi montis comite.

NOn minus quoq; odiis inter ſe decertauerũt Rainerius andegauẽſis Barii atq; Lothoringiæ dux: q poſtea regni Siciliæ titulum uſurpauit: & Antonius ualidi montis comes: adeo ut cum Rainerius ualidum montem obſideret: ab Antonio ipſius loci comite burgundionibuſq; fuſus digionem captus eo prœlio fuerit perductus: ubi Philippi burgundiæ ducis opera ambo poſitis inimiciciis ad mutuam beniuolentiam cõciliati: affinitatem quoq; ducis filia in matrimonium comitis filio locata iunxerint: auctoq; in dies amore cũ ducis ſtirps deficeret: Rainerius ex nouo matrimonio natus materni aui magna ex parte hæres fuerit.

De Carolo Aurelianenſi: & Philippo burgundiæ ducibus.

QVam graui cruentoq; inter ſe bello diſſiderent duo inſignes duces Aurelianenſis Carolus: & burgundus Philippus: toti galliæ his quoq; temporibus notum eſt. & enim huius belli cauſa magna eius ps ferro igneq; uaſtata eſt magnuſq; in eo uirorũ numerus occubuit: cũ hæc inter ipſos odia arderẽt: & enim in parrhiſiis aurelianenſis Caroli pater: patris Philippi ducis burgundiæ opera cæſus fuerat: & dum Carolus patris mortem ulciſci quærit. Philippi quoq; pater interficitur: expleta utrinq; ira ambo mutuam amiciciam affinitatemq; inierunt. philippi burgundiæ ducis nepte in matrimonium aurelianenſi duci locata.

De Ludouico gallorum rege: atq; Heduardo plantagineto brithanniæ rege.

AEtate quoq; noſtra hoſtes inter ſe fuere Ludouicus undecimus gallorum: atq; Heduardus plantaginetus brithānorum reges. Cū autem Heduardus cum ualido exercitu in galliam traieciſſet priuſ q̄ proelium committeretur: in colloquium reges uenere: atq; inde concilia/ta amicicia atq; affinitate ambo retro in patriam ceſſere. Heduardi filia Lu/douici filio: qui pene infans erat: in matrimonium promiſſa.

De Ludouico Gōziaga Mantuæ principe: & Bernaboue uicecomite.

GRaui olim bello obſedit atq; preſſit urbem Mantuam Bernabos uicecomes: cum in ea Ludouicus Gonziaga rerum potiretur: tan/dem que inter eos non pax tantum inita fuit: uerum affinitas quo/que conciliata: Bernabouis nepte in matrimonium Vgolino Ludouici nepo/ti locata: accipitris auis annuo cenſu conſtituto pro urbe regio: quam is reſti/tuere Bernaboui debebat: a Feltrino patruo armis retentam.

De Galeatio uicecomite: & Actio eſtenſi Ferrariæ domino.

IDem inter Galeatium uicecomitem Mathei filium: & Actium eſtenſem ferrariæ principem ante contigerat. Nam cum crudelē in modum odia inter ipſos arderent: armatiq; ambo in agro cre/monenſi ad adduā amnem infeſtis exercitibus conueniſſent: inita pace atq; affinitate inimicicias poſuerunt: Galeatio in matrimoniū ab Accio ſorore Bea trice data: q̄ mortuo Nino priore uiro galluræ iudice: ea enim poteſtas inſi gnis in gallia erat: Alberti Scotti filio: qui Placentiā obtinebat ꝓmiſſa fuerat. Itaq; cū poſtea Aberti Scotti opera ut ꝑlatum ſibi Galeatiū ulciſceretur: Ga leatius cum Mattheo aliiſq; uicecomitibus patria pulſus eſſet: magna fide ab Accio exceptus: eum qui tanto caſui neceſſaria p̄ſtaret promptū habuit.

De Lotho piſano & Oberto Spinola.

DIu mutius grauibuſq; inter ſe odiis genuenſes atq; piſani decerta/uere: cum piſas Vgolinus comes: Genuam autem duo Oberti Au ria & Spinola gubernarent. Itaq; cū ſalutis anno duceuteſimo atq; octuageſimoquarto ſupra mille deleta piſanorū ingenti claſſe: Lothus Vgo lini comitis filius in proelio captus quadriennium in genuenſium poteſtate fu iſſet. eo tempore gibellina factio piſis Lothi parentem atq; fratres obſeſſos fame confecit. Cæterū cum poſtea initā piſani cum genuenſibus pacem uio/laſſent: Lothus e carcere mittitur: atq; a genuenſibus ciuitate donatus Ober ti Spinolæ gener: ab hoſtibus ſalutem honoreſq; aſſecurus: cum a ciuibus ſuis fratres eius miſerandum in modum periiſſent.

De Sfortia Attendulo. & Pandulfello Alopo.

FVerunt ſimiliter graues inter Sfortiam Attendulum inimicitiæ cū Ioannæ ſecundæ Neapoli regnantis copiarū militarium dux eſſet: & Pandulfellum ab eadem Ioāna pluſq̄ pudiciciæ ratio pateretur amatū. Itaq; cū apd̄ reginā plus ob amorē poſſet Pādulfellus Neapolis ſfortia

cuſtodiri iuſſus eſt. Cæterũ poſtea aduentante Iacobo rege cōmunis timor ex inimiciciis amorem inter utrunq; peperit: collocataq; Caterina ſorore in matrimonium cum Sfortia pandulfellus beniuolentiam affinitate confirmauit: egitq; ut Sfortia magnus in neapolitano regno Coneſtabilis: ea poſt regiam maior poteſtas erat: crearetur.

De Petro Fulgoſo genuenſi duce. & Ioanne philippo fliſco:

QVæ grauiores cruentæq; magis inimicitiæ fuerunt quam inter Petrum Fulgoſum genuenſem ducem: ac Ioannem philippum Fliſcum? Septennium durauere tanto animorum odio: ut nullum Petrus hoſtem haberet: quem ſtatim Ioannes philippus in Petri iniuriam beniuolentia non complecteretur: tantumq; ſanguinis atq; auri hæc odia exhauſere: ut quibus uidere ea tempora contigit: horrore pene exanimarentur: & tamen poſteaq̃ Alphunſi regis potentia peſte inſuper conflictatus deſerere Petrus principatum coactus fuit: Ioannes philippus in eum amorem cum eo rediit: ut nunq̃ poſtea niſi communem menſam lectumq; haberent: & tam acriter Ioannes philippus ad recuperãdam Petri dignitatem decertauit: ut pro ea uitam amiſerit.

De Alphunſo rege Siciliæ: ac Philippo Mediolanenſi duce.

LOngo tempore Alphunſus quoq; Siciliæ rex: & Philippus mediolanenſis dux graues inter ſe inimicicias geſſere: & tamen poſteaq̃ apud Caietam captus Alphunſus per Philippum libertatem obtinuit. Is inter ambos amor conciliatus eſt: ut poſtea non minus laborarit Philippus ad reſtituendum in regno Alphunſum: q̃ antea ut inde eum pelleret egerat. pariter quoq; Alphunſus ab eo tempore ceu parentem Philippum coluit: hoſteſq; eius amicoſq; omnes & pecunia & militibus non aliter q̃ ſi cum Philippo ſtipendia faceret promptiſſime: ut res poſcebat: uel offendit uel iuuit.

De Hercule Ferrarienſi duce. & Federico Gonziaga Mantuæ marchione.

ATroces quoq; inimicicias inter ſe exercuerũt Hercules Eſtenſis ac Federicus gonziaga mantuanus marchio: proter Nicolai eſtenſis mortem: quia Ferrarienſis ducatus competitor ad eum adnitebatur ab Hercule occiſi: Federico enim arcta affinitate iunctus erat: adeo autem inter ambos exarſerunt odia: ut cum uterq; cum populo florentino ſtipẽdia faceret: in iiſdem caſtris in ethruria prælio inter utriuſq; milites exorto ſummam rerum: niſi qđ Alphunſus hoſtis aberat: pene in extremum diſcrimen adduxerint: & tamen haud multo poſt conciliata inter ambos amicicia Hercules Yſabellam filiam Franciſco Federici filio coniugem dedit.

De Abſtinentia atq; Continentia. Caput Tertium

Res iam exigit ut ad continentiam abſtinentiamq; tranſeamus: in quibus uirtutibus magna ſunt ad humanas cupiditates cohibendas frena: tanto autem in principibus laudis plus merentur: quanto quod cum ſola ipſorum uoluntas explere appetitum poſſit: miræ magis eiuſmodi uirtutes ſi eas habuerint: uideri ſolent. Quod ſi in uirtutis neglectũ hæc frena cupiditatibus laxarint: principes eo cæteris perniacioſiores ſunt: quanto alios potentia etiam magis antecellunt: perſæpe enim principum exempla populi ſequuntur: atq; ut uel ſolutis moribus uel frenatis cupiditatibus uixerunt: quia ita publicos mores uel iuuant uel lædunt: aut laudem aut reprehenſionem merentur.

De Senatu ac populo romano.

Inter hos primus a nobis ponetur populus romanus: cuius plærumq; geſta omnifariam ſingularem abſtinentiam animiq; magnitudinem oſtenderunt: eo autem pluris hæc uirtus facienda eſt: quo rarior in publicarum rerum adminiſtratione inuenitur: præſertim ubi grauia premunt bella: in quibus perſæpe uerecundiam neceſſitas uincit: præſertim quod ubi plures in commune conſulunt: maior numerus eo plærunque inclinat: ubi utilitatis ſpes maior q̃ honeſti ratio effulget. Erat ſenatus populuſq; romanus: tũ lõgo ac graui Hanibalis bello: tum iis quoq; quibus nunq̃ ſatis uictæ hiſpaniæ præterea galli græciq; exercere uires romanas non intermittebant: adeo preſſus: ut q̃q̃ animo inuictus: uiribus tamen defeſſo proximus eſſet. Quo tempore non ſine magna animorum ſollicitudine: neq; enim proter hoſtis potentiam quem exitum res habitura eſſet: ſatis peſpici poterat: contra Antiochum Syriæ atq; Aſiæ regem ſumere arma coactus eſt: Itaq; cum ægypti rex Phtholomeus præter magnam uim frumenti mille auri: atq; totidem argenti pondo ei offerret: Philippus quoq; Macedonum rex milites auxiliares: pecuniam & frumenta: ſenatus populuſq; ro. uerbis grauiſſimis cum gratias egiſſet: nulla re accepta: a Philippo hoc ſolum accepturum ſe dixit: ut romanis ducibus aduerſus Antiochum eam opem quæ ipſi uideretur ferret: ubi re aliqua eis opus eſſe contingeret. Maſſiniſſæ quoq; regis oratoribus qui quingenta frumenti modiorum milia. ducenta ac quinquaginta ordei: præterea equos quingentos: elephantoſq; uiginti offerebant: reſponſum fuit: ſenatum populumq; ro. frumentum dũtaxat uenale accepturum. At Carthaginenſium legatis poſt eos de quibus dictum eſt: cum ingentes commeatus claſſemq; offerrent: atq; inſuper tributum multorum annorum: qui nondum lapſi erant. O animorum ingentium reſponſum: dici iuſſerunt nihil ſenatum ac po. ro. a Carthaginẽſibus niſi qd pacto tenerentur uelle.

De Philippomene megalopolitano.

QVantam æſtimare debemus Philippomenis megalopolitani continentiam fuiſſe? cum cupientibus lacedemoniis aliquo inſigni munere pro acceptis ei beneficiis gratiã referre: oratores qui ad eũ cũ centum uiginti talentis miſſi erant: perſpecta eius uitæ abſtinentia: nunq̃ de danda ei hac pecunia hiſcere auſi ſunt. Cæterum data Timoleo ut pote qui ei familiaris erat huiuſmodi cura: ne ipſe quidem prima aut ſecunda uice uerbum ei facere auſus eſt. Sed tandem tectis uerbis cum ei lacedemoniorũ animum oſtendiſſet: turbatus eſt grauiter Philippomenes: Lacedemonemq; profectus in ſenatu Lacedemonios grauiter increpuit: q̃d amicum quem ſine ulla impenſa habebant: coemere pecunia temptarent. his quæ ei iuſſerant offerri non minore modeſtia ſe affectum oſtendens: q̃ plæriq; ſoleant ſi eis nihil tribuatur.

De Epaminunda Thebano.

EPaminundæ fama uirtuteq; motus Arthaxerſes perſarum rex cũ ſibi eum facere amicum cuperet: hoc munus cum pecunia ſimul diomedunti dedit: qui de hac re Epaminundam compellare non auſus quinq; talenta iuueni cuidam Epaminundæ familiari: ut ipſe cũ eo hoc munere fungeretur dedit. Epaminundas autem uix auditis primis illius iuuenis uerbis Diomeduntem uocari iuſſit: dixitq; ſecum pecunia opus non eſſe: quoniam ſi de bona re apud Thebanos eius opera deſideraretur: ſemper eam ſine præmio facturus eſſet: q̃d ſi mala foret totius orbis aurum: ut ab ipſo obtineretur non effecturum. Qua re uehementer territus Diomeduntes ab Epaminunda petiit: ab eo ut cum præſidio mitteretur cui Epaminundas libenter aſſenſus eſt. ne ſi forte pecunia erepta foret ſuſpicionem a ſe acceptæ relinqueret. Thebanum quoq; iuuenem cui quinq; talenta Diomeduntes dederat: accepta reſtituere iuſſit.

De Phocione Athenienſi.

INſignis quoq; abſtinentia fuit: reſponſumq; ingenii ac bonitatis plenum: quo Phocion athenienſis cum Alexãdri oratoribus uſus eſt: qui cũ centũ auri talenta ad eũ tuliſſent: priuſq̃ aliquid ab eis diceretur: petiit quã ob rem athenas ad ſe ſolũ munus deferrent: qui cũ reſpondiſſent: id ab Alexandro agi: q̃d ſolũ bonũ iuſtũq; athenis ipſum eſſe iudicabat: dixit ſinite eũ me eſſe uideriq; quẽ rex ueſter iudicat: & aurum ueſtrum ad eum referte.

Item de Phocione.

SImilem etiã abſtinentiam oſtendit: cum Menili qui athenis antipatri præfectus erat: munera reſpuit. dixit enim cum Antipater Alexandro maior non eſſet: nec q; honeſtior dandi cauſa: nihil ſibi cur accipere deberet uideri: quod cum Menilus filio ea dare munera uellet:

Phocion reſpondit filium ſi patri ſimilis foret: neq; illis neq; aliis muneribus opus habiturum. uerum ſi diſſimilis ſolutos haberet mores: ei neq; antipatri munera: neq; longe maiora ſuffectura. Quam ob rem non iniuria antipater dicere ſolebat: ſe de duobus amicis quos athenis habebat neq; demadem unq̄ explere: neq; Phocionem ut acciperet: adducere potuiſſe.

Item de eodem.

TAnto autem ad abnuenda munera promptior: quanto ad accipienda multi præſto eſſe ſolent: cum Arpalus ab Alexandro Athenas fugiens pecunia eum conciliare amicum uellet: ſpretis ſeptuaginta talentis quæ ad eum Arpalus miſerat: renunciari ei iuſſit: niſi pecunia Athenienſes corrumpere abſtineret: inde ad eum graue malum peruenturum fore.

De Ageſilao Spartharum rege.

AGeſilao Lacedemoniorum regi: qui in ſumma rerum inopia uerſabatur: cum a titrauſtis grandis pecunia oblata eſſet: ſi ab eorum damnis abſtineret: reſpondit Lacedemonios longe maius ducere exercitus ſuos q̄ ducem locupletare.

De eodem.

DIfficulter auaritia uincitur: longe difficilius animi libido: & ueneris intemperantia. In ſolo enim animo auaritia ſedem continet: uenus autem & animum & corpus ſimul occupat: illa cupiditati laxatis habenis paratur: hæc nobiſcum ſimul oritur. Quam ob rem quanto hoſtis fortior atq; homini familiarior eſt quia difficilius uincitur tanto etiā pluris facienda uictoria eſt. hac potitus eſt Ageſilaus: cum Magabatem perſam: formoſiſſimum puerum iuxta ſparthanum morem diligeret. nā cum eum Magabates pro perſarum conſuetudine deoſculari uellet: cubito eum Ageſilaus auertit: qua re cum indignatum puerum eſſe animaduertiſſet: per iocum aſtantem quendam monuit: ut iterum ad temptāda oſcula puerum impelleret. In quo cum certior fieri puer uellet: ne ſi Ageſilaum inuitaret: iterum reiiceretur: reſpondit Ageſilaus ne unum quidem ſe oſculum accepturum licet diciorem ſe formoſioremq; mortalium omniū facturus eſſet atq; omnia quæ intueretur in aurum ei conuerſurus.

De Antiocho tertio Aſiæ rege.

NOn minore continentia rex Aſiæ Antiochus epheſo ſtatim abiit: ne amore captus cum formoſiſſima uirgine: quæ dianæ ſacerdos erat patrare inceſtum cogeretur. prudenter enim prœlio abſtinēdum cum eo hoſte duxit: qui uix neq; id niſi fugiendo uincitur.

De Iuliano imperatore.

COntinentiſſimus quoq; Iulianus impator fuit qui mortua coniuge Helena q̄q iuuenis admodum multos annos in celibatu ſine ullo

ueneris comertio egiſſe creditur: captaq; in perſide urbe malica in qua for/ moſæ permultæ mulieres erant: non modo nulla abuſus eſt: uerum ut con tinentior eſſet: ipſarum quoq; conſpectum deuitauit.

De Ioſepho patriarcha

ALia profecto continentiæ exempla omnia ſuperat id quod tu Ioſe phe inſignis adoleſcens egiſti: cum in ægypto ſeruus in prima æta te cui difficulter reſiſtitur: immoderatos dominæ complexus renui ſti: quæ formoſa formoſum te in tenera ætate deperibat adeo: ut fœminei pudoris oblita: flens oranſq; te ad ſtuprum cōpellaret: compeſcuit enim in te iuuenilē ardorē: audaciāq; ſeruili timori addidit uirtus in teneris ānis tuis ueluti ꝑcoces fructus in nouæ arboris ramo ꝑmatura neq; ad ſcelus deſcēde re paſſa eſt: cōtra autē libidine incēſa mulier pariterq; in rabiē ob denegatos complexus uerſa: cum pro amore odium ſuſcepiſſet: ut occidereris falſis criminibus enixa eſt. Quam ob rem quanto continentia tua blandiciis: ma liſq; propoſitis grauius oppugnata in magna te pericula deduxit eo maio/ res ei laudes debentur.

De Gn. Pompeio magno.

COntinentiſſimum ſe quoq; Pompeius oſtendit: cum ſuperato Mi tridatæ rege ponti: captiſq; permultis: quæ forma inſignes erant: eius concubinis: rem cum nulla habere uoluit: quin potius cum no bili genere ortas intelligeret: cognatis illeſas reſtitui iuſſit: quaꝗ iure belli ar/ bitratu ſuo de eis ſtatuere poſſet. hac enim continentia qđ ſe ipſum ſupera/ uit: non minus ꝗ Mitridate deuicto laudis reportauit.

De Valerio Dioclitiano imper.

DIoclitianus imperator cum bello uxorem filiaſq; Narſei perſarum regis cœpiſſet: magna earum pudiciciam diligentia incolumen ſer uauit: ea autem continentia non minus magnum ſibi apud hoſtes ꝗ armis nomen peperit: quæ res perſas mouit: ut qđ ante de ro. imperio oc cuparant: reſtituerent: atq; in romanis pluris uirtutem ꝗ arma facientes: ab eis pacem peterent.

De Monima Mileſia.

QVo muliebrē ſexum omni iure præcipueq; in re uenerea fragilio/ rem natura effecit quam uirilem: eo laudandæ magis quæ in eo ſe xu uiros continentia ſuperaſſe inueniuntur. Inter has enumerari Monima Mileſia debet: quæ quanquam haud magnis natalibus orta eſſet cum eam Armeniæ rex Mitridates ingenti pecunia atq; promiſſis in uenerē ſollicitaret: aſſentiri nunꝗ uoluit: niſi eam uxorem atq; in reginæ ſolium Mi tridates duceret. Quippe caſtum pectus aduerſus duos ingētes hoſtes aua riciam ac uenerem pudicicia protexit: quæ duo mala nō imbecilis ſolum mu lieris animum: ſed uiros quoq; ipſos atq; philoſophos. Sed quid dico? re/

gna ipſumque terrarum orbem expugnare potuiſſent.

De Hieronis Siracuſani coniuge: itē debilia duellii ro. uxore.

QVa debemus credere continentia fuiſſe Hieronis ſiracuſani coniugem? cum querenti uiro quod fetere ei animam nunquam dixiſſet: & id circo ab aliis non ſine dedecore de eo monitus eſſet: reſpondit arbitratam ſe aliis uiris idem odoris eſſe. quo etiam reſpōſi genere bilia cum duellio uiro uſa dicitur: qui primus in urbe roma naualem duxit triumphum.

De Zenobia palmirenſium regina.

Zenobia palmirenſium regina præter q̄ quod ab omni alio ueneris genere ſe contineret: cubitum cum uiro non redibat: niſi ex muliebribus ſignis ſe grauidam non eſſe animaduerteret. Poſt mortem autem uiri: diu bella gerendo inter milites ſanctiſſime ſine ulla infamia uixit. Grandis profecto res: atq; id circo uehementer laudanda: ut ab eo ſe contineret: quod in coniugio permiſſum erat. liberaq; inter militares ſolutis moribus uiros uiuens: in alicuius infamiæ labem non incurreret: quam continentiæ laudem temporibus noſtris ſacræ uirgines tot frenis: tot oculis: muriſq; cuſtoditæ per raro aſſecuntur.

De Catone Iuniore.

QVanq̄ libidini frena ponere durum uideatur: haud expertes tamen laudis cenſeri debent: qui alios quoq; humanos affectus: aut ob uirtutem ſolam: aut ut exemplū aliis darent cohibere potuerunt: quemadmodum Cato iunior fecit: qui cum per libiæ feruidas harenas iter faceret: & proter ſolis ardores laboremq; totus exercitus ſiti grauiter laboraret. porrecta ei galea aquæ plena a milite quam ſolam uix inuenerat: ut tolerantiam ſuam oſtenderet: neq; ſitientibus aliis ſolus ſitim expleret: in exercitus conſpectu aquam a galea in terram effudit: ut qui potu ora militum explere non poterat: oculis atq; exemplo ſuo expleret: idq; aſſecutus eſt: ut aqua quæ hauſta uix unius: idq; fortaſſe ægre ſitim ſedaſſet: ea ſparſa: ſitim facilius omnes perferrent.

De Alexandro magno.

ALexander cum Darium perſarum regem proelio uictum perſequeretur: grauiter ſiti uexatus incidit in quoſdam e ſuis iumenta aquis onuſta agentes: e qbus unus ſitienti in galea aq̄ cū porrexiſſet: Alexāder priuſq̄ guſtaret: petiit quo nā eā ferret: & reſpōdente eo ad filios ſe ferre: qui etiā ſi morerentur: diu ſuperuiuente Alexandro copia liberorū ei defutura non eſſet: Alexander cū manu iā teneret galeā ut biberet: dixit nolle ſe bibendo aliorū augere ſitim: atq; aq̄ illi a quo acceperat: reſtituit. Expertus ſitim ſolis ardore: atq; animi corpiſq; labore partam: facile huius abſtinentiæ magnitudinem intelliget: qd ſecus in ocio aſ

ſuetus eſt : qui cum orientem ſolem nunq̃ ſobrii uiderint : ſemperq; eis qui no ſtomachus nauſceet abſtinentiæ uires nullas ſentire poſſunt.

De Dauide iudeorum rege.

CVm paleſtini Dauidẽ iudeorũ regẽ obſiderent: iſq; orandi gratia in arcẽ conſcendiſſet : hoſtilẽ exercitũ intuitus: atq; ex re una in aliã: ut humani ingenii moris eſt cogitãdo trãſiens: aqs bethleẽ qd̃ ꝓpe portam erant ꝑmultum laudatis: cariores eas ſi tunc uti poſſe contingeret q̃ magnã auri uim ſe habiturum dixit. Quod cum Eleazarus Euſebius & Semeia uiri fortes : audaceſq; intellexiſſent : ꝑ medios ꝓfecti hoſtes eius aquæ uaſculum nõ ſine ingenti ꝑiculo attulerunt. Dauid autẽ q̃q multum eã deſideraſſet : qa magno ꝑiculo allatam ſciebat. & ꝓpterea humani ſanguinis iuſtar eã haberet : potu abſtinuit: deoq; eã ꝓ triũ ſalute q ipſam tulerant obtulit.

De Origene adamantio.

INter cõtinentiæ exẽpla a nobis Origenes adamantius ponetur. Nam ꝑter cõtinuas uigilias ieiunia calores frigora q̃ ferebat nudis pedibus una tantũ tunica tectus : cum nec carne nec uino unq̃ ueſceret : uitam in graui uoluntariaq; inopia ducens : nõ ſatis duxit corpus ab oi uenerea labe mundũ ſeruare : ut ſuſpictione quoq; careret : nec minus famã q̃ corpus ſine labe teneret : ſectis genitalibus mẽbris eunuchũ ſe fecit.

De quodam iuuene ægyptio.

ETſi Origenis continentia ingens uideatur : nullũ tamen de ſe tã grande fecit ꝑiculum q̃ iuuenis quidam ægyptius: quem Hieronymus fidelis teſtis imꝑante Valeriano : quia chriſtianus erat captum ſcripſit : & cũ Valerianus facilius rebus uenereis ob ætatis incentiua quã aliis tormentis a catholica fide ſe abducturum confideret: & enim ois uenus extra matrimonium chriſtiano homini interdicta eſt : in ameniſſimis ortis nudum in lecto floribus atq; omni odoramentorum genere inſtructo moliter deligaſſet : lateri eius formoſam mulierem ipſam quoque nudam addidit : quæ frequenti amplexu cum iuuenem foueret : ſuauia quoq; ad corrumpendum iuuenis animum immodeſtiſſime impingeret: haud longe aberat adoleſcens : quin in uenerem ipſius ſolueretur corpus carne: quãq̃ conſtanter ꝑſtaret animus : ueneris tam acres ſtimulos uix iã ferente. Itaq; iuuenis cum id agnoſceret : neq; aliud ſupeſſet remediũ admirationis plenã: laudeq; ſup oia quæ ulli unquã egerint philoſophi digniorem : ut ueneris ardorẽ cõpeſceret: uiã iniuit: dentibus enim linguam abſcidit : eiuſq; rei dolore affectum totum corpus : libidinẽ q̃ iã mouebatur extinxit : maioribuſque uiribus huic animi morbo : quam Zenochrates philoſophus & ebrius & ſenex reſtitit. Nã ꝓpter uinũ ſeniũq; factus somni quã ueneris auidior: tuto cum phirne meretrice athenieſi ſalua pudicicia cubare potuit.

Recẽtiora de Totila gothorum rege in Italia.

INgentem animi continentiam Totilas in Italia oſtrogothorum rex oſtendit: cum bello aduerſus romanos ſuſcepto: & ſi eorum rebellione grauiter exacerbatus erat: in campania cumas urbem cœpiſſet. Nam cum in ea permultas nobili genere mulieres romanas offen/diſſet: ſeruata ſingulari diligentia earum pudicicia: parentibus propinquiſ/que eas reſtituit.

De Henrico primo imper.

DRuſi germanici ornatiſſimis uerbis continentiam Valerius lauda uit: q͛d coniugalem fidem nunq̃ uiolaſſet: quæ res profecto pro merito in ea præſertim ætatæ: quæ ſolutos mores habebat: lauda/ri ſatis non poteſt. At Henrici primi imperatoris Kinegundæq; auguſtæ cõiugis: uirtutem in eo genere: quibus unq̃ præconiis ſatis efferre poterimus? Iuuenes enim principeſq;: atq; natione germani: quæ omnia ad uenerem ur rentes ſecum aculeos ferunt: non modo omni alia uenere abſtinuerunt: ſed inuiolatum quoq; uirginitatis florem ſeruauerunt: quod fortaſſe apud plæ/roſq; fide careret: niſi miraculorum magnitudo: neq; enim aut falli: aut fal lere diuinum iudicium ac teſtimonium ſolet: ueram de utriuſq; uirginitate famã eſſe teſtarent᷑: Sed q͛d illa miramur cũ hac quoq; ætate in urbe Bono nia duo ferantur eſſe nobili genere orti: q͛bus abũde opes ſuppetunt matri/monio in adoleſcentiæ flore cõiuncti: qui iã decimum & octauum annum in eodem thalamo eodemq; lecto uirginitatem illæſam cuſtodiunt.

De Almarico panõnio.

ALmaricus quoq; pãnonius Stephani filius q chriſtianorum primus apud pannonas regnauit: non minorem continentiæ laudem me ruit: cum iuuenis cum coniuge agens: ideſt ignem inter nutrimẽ ta ac fomites tenens neſcium ueneris ſe incolumi uirginitate ſeruauit.

De Alphunſo ſecundo legionis hiſpanien. rege qui ca/ſtus cognominatus eſt.

SImilis etiam ex parte Alphunſi continentia legionen. regis fuit: Nam non ſolum omni alia uenere abſtinuit: uerum etiam cum uxore caſtitatem ſeruauit. Amon ægyptius adhuc adoleſcens a parentibus uxorem ducere coactus: poſteaquam cum ipſa lectum iniit: ei perſuaſit: ut incolumem uirginitatem ſeruare uellet: ipſa in hanc ſententiam deducta decem & octo annos cum ea uixit: ſpretis his commodis ac uolu/ptatibus quas cõiugium ꝑmittit. Sola enim animi ſui conſtãtia libidini frena poſuit: quam uix fugiendo in paruis momentis nedum in tanta re homines uincere poſſunt.

De Luchino uiualdo genuenſe.

SAtis patet ueneris appetẽtiam amoremq;: & ſi inter ſe propinqua ſint ac ſimilitudinem habeant: differre tamen: req; ipſa diſiungi:

& enim exercendæ ueneris cupidi homines eſſe poſſunt: & tamen nõ ama
bunt: q̃q̃ amor quoq; perſepe ſine ueneris deſiderio ſit: notæ quoq; ambo/
rum uires cum ſimul eſſe contingit. ſiquidem ſingulis uix aut morte aut ſe/
nio uel etiam impotentia: non nunquam etiam ſeruandæ pudiciciæ propoſi
to reſiſtitur. Quam ob rem ſi hæc duo ſeparata difficulter uincuntur: de cõ
iunctis longe difficilius uictoria parari ſolet: maioriq; laude digni iuuenes
ſunt: qui ne ab iis uincantur aſſequi poſſunt. Inter hos Luchinum Viualdum
genuenſem commemorabimus: qui iuuenis in magnis opibus cum genuen
ſem fœminam matrimonio locatam deperiret: & ipſa amori aſſentiri re/
cuſaret: non deſinebat tamen in amore perſiſtere. Itaq; cum caſus tuliſſet:
ut proter bella: quibus tunc mare infeſtum erat: in ſardinia huius mulieris
uir caperetur: ipſa quæ ob eam rem in egeſtatem coniecta: non habebat
unde ſibi filiiſq; alimenta preberet: ultima neceſſitate premente: cum amo/
ris Luchini ei in mentem ueniſſet: miſit qui eum ad colloquium inuitarent.
profectuſq; ad eam Luchinus cum ueniſſe tempus arbitraretur: ut amata
potiri poſſet: mulier pedibus eius prouoluta manantibus lachrimis dixit:
mentem quidem ſibi ſemper fuiſſe: ut inuiolatam coniugi fidem ſeruaret.
ſed extrema inopia preſſam uictamq; paruulorum pietate liberorum: quos
fame iam confectos uidebat: cogi ſe ut ſuam filiorumq; uitam eius miſeri/
cordiæ commendaret. quibus uerbis auditis Luchinus amore in pietatem
uirtutemq; conuerſo: ne manu quidem mulierem contigit: ſed ſtatim do/
mum reuerſus omnia uxori communicauit: atq; per eam ne mulieris fama
macularetur pecuniam & cetera ad uictum neceſſaria miſit: neq; ultra ei in
mentem uenit: ut eam aliter q̃ ſororem diligeret.

De Sordello Vicecomite Mantuano goiti accola.

HAud diſſimilis Sordelli Mantuani inſignis equitis continentia fuit
erga Beatricem Ecelini romanenſis ſororem: qui tyrannus late re/
rum in taruiſina marchia potiebatur. Nam ab ea nec precibus nec
lachrimis neq; forma aut amore: quo illa furebat uinci ſe tulit: quin in ſecre
tum quoq; locum inuitatus cum a muliere precibus minæ adderentur: om
nia ſpreuit: ne erga eius fratres a quibus amanter Veronæ exceptus erat: in
gratus uideretur: tunc quoq; cum illa a fratribus profuga in uirili ueſte Mã
tuam eum proſecuta eſt: non ante quod ab ea optabatur effecit: q̃ Ecelinus
frater: ut ipſa ei nuberet contentus fuit: cum illius flammis ac dignitati for/
mæ ſemper honeſtatem opponeret. plus ueræ laudis ex hoc occulto periculo
ſoq; prœlio: q̃ tribus & uiginti perduellionibus aſſecutus: ex quibus uariis in
locis uictoriam reportarat.

De Ildegunda uirgine germanica & aliis.

VEre continentem fuiſſe Mantuanum Sordellum dicere debemus: ſed uir ſemelq; tantum continentiæ ſuæ documentum dedit: At Ildegunda uirgo germanica in qua ob ſexum nataleq; ſolum minus uirium ad cohibendam uenerem debere uidebatur non ſemel eſſe ſed longo tempore continentiæ ſuæ periculum fecit: hæc nuce orta quod oppidum haud longe a Colonia urbe in rheni ripa poſitum eſt: multis agitata caſibus poſt permulta: quæ non ſine ingenti admiratione ei acciderant: anno ſalutis centeſimo octuageſimoq; octauo ſupra mille: in puerili habitu monaſticam diſciplinam ſubiit in abbatia quæ prope Vormatiam urbem Scouania dicitur. In ea diu incognita uixit cum Ioſephi nomine appellaretur: inter uiros ſingulari continentia ac ſanctitate ſemper uerſata uſq; ad eam diem qua deceſſit: ne tunc quidem mulier eſſe cognita fuiſſet: niſi dum lauaretur detecto corpore ſexus patuiſſet. Hoc quoq; Euphroſina Alexandrina puella Smaragdi nomine ſexum mentita. item Marina ſub Marini appellatione in monachorum conuentu egiſſe a ſacris ſcriptoribus perhibentur.

De Franciſco Sfortia Mediolanenſi duce.

FRanciſcus Sfortia princeps illuſtriſſimus qui multarum uirtutum ætate noſtra ſingulare exemplum fuit: cum Florentini populi copiarum dux eſſet: ui capto caſanoua oppido: quidam milites inſigni forma puellam captiuam ducebant: clamantem: ut ad primarium ducem deduceretur: ad eum perducta interrogante Franciſco Sfortia quam ob rem ad ſe uenire cupiiſſet: reſpondit ut eius uoluntati obſequeretur: modo incolumem eam a militum iniuria ſeruaret: cum & forma inſignis uideretur: & ætatis flos ipſe eſſet: parum ſe erraturum Franciſcus putauit ſi uolente ea potiretur. Itaq; in lectum eam noctu ſecum adhibuit. & cum appropinquare atq; eam complecti uellet: puella lachrimarum plena ad uirginis dei matris imaginem conuerſa quam lecto e more affixam Franciſcus ſingulari ueneratione colebat: rogauit ut per illius quæ in tabella erat uenerationem. item per famam: quæ de ipſius bonitate apud omnes erat: ne eam uirginitatis honore priuaret. ſed marito intactam potius reſtitueret: qui cũ aliis captiuis in uinculis cuſtodiebatur. Adeo ingens Franciſci continentia fuit: ut q̄q̄ & formoſam & puellam in bello captam nudam prope ſe in lecto ſentiret: pudiciciæ eius conſpecto ſtudio ſtatim lecto proſiluerit: maneq; accerſito ad ſe uiro eam publice reſtituerit: adiurans nihil cum ea ſibi fuiſſe. Scipionem in pari facto non ſolum imitatus eſt. ſed etiam quod in ætatem minus bene moratam perueniſſet: iudicio meo ſuperauit: præſertim cum illud accedat quod cum nobili orta genere eſſet: quæ ad Scipionem perducta fuit: Scipioq; in urbe libera uiueret: fortaſſe ex uiolata mulieris pudicicia

cenſuræ iudicium expectare potuiſſet. At in Franciſco nihil prorſus erat: q̄d eum ab explenda cupiditate: ſi abeſſet naturæ bonitas: ob ullam metus ſuſpi/ctionem continere deberet.

De Pambo monacho.

A Veneris continentia iam ad auri abſtinentiam tranſeundum eſt. in qua re non minus auari: q̄ in uenere libidinoſi laborant: ex eo/rum numero: qui proter uirtutem deumq; auro ipſo opibuſq; abſtinuerunt: qui numerus ſatis late patet: tribus tantum contenti erimus. Primum ſcribemus Pambum ægyptium monachum. huic cum ſportellas te/xeret ut iuxta monachorum morem labore ſuo parto pane ueſceretur: meliana Romæ patricio ſtemate nata: quæ tunc in ægypto agebat: quadrin/genta argenti pondo dedit: quam pecuniam cum pambus uix aſpexiſſet: iuſſit monachum prope ſe ſtantem uicinis monaſteriis quorum inopia nota eſſet diuidere: nihilq; pro ipſius monaſterio retinere: neq; enim minus q̄ Curius aut Fabius abſtinens fuit: utroq; quidem longe pauperior erat.

De Clemente quarto pontifice.

INexplebilis habendi ſitis: immenſaq; cupiditas: quæ in quibuſdā ſacerdotibus noſtri temporis uiſa eſt: ecclesiaſticis opibus: quæ dei atq; pauperum ſunt: filios in immenſum locupletandi: difficiliorē miramq; magis Clementis quarti abſtinentiam faciet. Is in agro Narbo/nenſi ortus: iureconſultus inſignis ad Petri apoſtoli ſolium conſcendit. ad eū iam pontificem cum duæ filiæ quas ante ex matrimonio ſuſceperat ueniſ/ſent: fretæ illius opera ſe matrimonia non ex priſtina fortuna ſed ex pontificatus magnitudine conſecuturas: neq; ipſarum: neq; aliorum cognatorum precibus adduci Clemens unq̄ potuit: ut rem ullam ex pōtificatus bonis aut redditibus daret: quorum poſtulatis ſemper reſpondit: pontificibus ro. filios non eſſe: neq; eis licere quod ſuum non eſſet propinquis dare: & proterea contentas debere eſſe ſi fortunas q̄as ante pontificatum habebat omnes eis reliquiſſet: quibus opibus cum condictionem in matrimonio ex ſententia ſua non inuenirent: ambæ ſacrarum uirginum pudiciciam matrimonio præpoſuerūt: Nepotem quoq; e tribus canonicatibus quos habebat duos dimitte re coegit. Rara ꝓfecto abſtinentia: ſed tamen q̄ plurimum laudetur haud indigna: filiarū lachrimis in tā ſublimi fortuna id non imptiri: qđ ꝑmulti nō modo filiis: uerum cynedis quoq; ac meretricibus mimiſq; largiſſime donant. Nam filiis nō theſauri ſolum danť uerum principatus quoq; ac regna deſignantur: & ut ea aſſequi ualeant: ipi qui a deo pacis cuſtodes relicti ſunt: bello terrarum orbē inflāmare non uerentur. Nec uero ſacerdotia tantum ſingulariter filiorum aut nepotum uni conferunt: ſed cum cardinalatus honore qđ ꝑmultorum eporum eſſe deberet: certatim uni accumulatur.

De Tamborlano tartarorum q̄ Scythæ dicti ſunt: ac ꝑſarum rege

INſigne quoq; exemplum abſtinentiæ perſarum & pene totius orientis rex Tamborlanus oſtendit. Nam quodam tempore: cum iter per Syriam faceret obtulit ſe ei arator: qui tunc ingens uas aureæ monetæ arando impegerat. Cum autem omnes qui cum rege erant: regis aurum illud eſſe dicerent: quoniam inuenti qui occultantur theſauri phiſci putantur: iuſſit rex agricolam ad ſe monetam deferre: qui iam omni ſpe retinendi inuenti auri deciderat: inſpecta moneta rex ab aſtantibus petiit: putarent ne patris ſui imaginem eſſe: quam pecunia impreſſam habebat: cui cum reſpondiſſent romanorum principum effigiẽ eſſe: rex dixit. Si ergo hæc pecunia maiorum meorum non fuit: aratori eam relinquamus: ad quem deus eam detulit. Abſtinentia profecto ſingularis: & quæ in permultis principum noſtrorum optanda ſit: neq; enim contenti ſunt inuentos ſibi rape theſauros: uerum quotidie illa quoq; rapiunt: quæ priuatorum multo labore ac ſanguine pta ad cõiuges libroſq; eorum alendos neceſſaria ſunt.

De Genuenſibus.

ADeo priſcæ romanorum abſtinentiæ de qua antea inter uetera exẽpla mentio facta fuit: perſimilis una eſt: qua olim genua urbs mihi patria uſa eſt: ut me admoneat ne hic inter recentia eius facere mentionem omittam. Anno ſalutis ducenteſimo quinquageſimo octauo ſupra mille: cum in Syria proter priuatas contentiones quibus nulla adhibita fuerant remedia: inter genuenſes uenetoſq; graue bellum ortum eſſet: nõ ſine genuenſium detrimento: quod eodem tempore Piſani quoq; hoſtes erant: lucenſis ciuitas inſignes oratores Genuam miſit qui marcharum: põderis id genus eſt: auri duo milia genuenſibus dono offerrent: rogantes ne munus genuenſes: ſed animos mittentium munus inſpicerent: eoque interim auro genuenſes uterentur: dum Lucenſes aliam quoq; pecuniam pararent. Summa ea minime in tanta rerum neceſſitate contẽnenda erat: & tamen ingenti genuenſes animo: ueluti palma quæ contra onus nititur: hilari uultu lucenſium tunc acceptũ munus poſtridie integrum oratoribus reſtituerunt: atq; ut ad grauiores caſus Lucenſes eam pecuniam ſeruare uellent hortati ſunt.

De Alphunſo ſeniore Siciliæ rege.

NVllius uirtutis memorabile exemplum proponitur: in quo Alphũſus ſenior Siciliæ rex partes ſuas ſibi non uendicet. Is cum Iacobi Caudolæ copias quæ ex parte uulturnum amnem traiecerant: reieciſſet: illic inclinato iam ſole conſiſtere decreuit: ut prohibere Caudolam poſſet: ſi iterum traiicere exercitum temptare uellet. Sed quod repente illuc Alphunſus iuerat: ſub diuo manere in armis exercitum nulla ad ueſcendum re parata oportuit. Alphunſo autem cum miles panem cum rafano & paruo caſeo in tali caſu munus ingens miſiſſet: laudato multis

animo munus accipere recuſauit: dicens parum conuenire ut ieiuno exerci/tu rex ulla re ueſceretur.

Priſcæ abſtinentiæ cum ea quæ recentium temporum eſt comparatio.

NOn ſine magna laude admirationeq; Diogenem philoſophum Valerius ſcribit auſtere: & in magna rerum tenuitate uixiſſe: alii quoq; ſcriptores aliorum temporum philoſophos pene ad iactantiam abſtinentiæ modeſtiæq; preconiis efferunt. Quod autem eiuſmodi homines nacti ſunt ſingulari eloquentia præditos laudatores: qui ex culto dicendi genere eos illuſtrarent: idcirco poſteris digni de quibus ſcriberetur uiſi ſunt. his ſcriptoribus quia recentior ætas caruit: ſepulto cum pleriſque aliis bonis etiam litterarum cultu: q̄q̄ ſingulis philoſophis: qui continentiæ famam aſſecuti ſunt: innumerabiles habuerimus mares fœminaſq;: qui eos non il/lo tantum uirtutis genere: quibus illi laudantur: ſed permultis aliis longe uicerint: tamen quia qui ſcribendo memoriam eorum in tanto temporis curſu ſeruaret nullum habuerunt: in obliuione latent. A priſcis ſcriptoribus Xenocrates Sophocleſq; laudantur: item Socrates ac Plato: continentiæq; eorum magnitudo carminibus decantatur: & tamen plæriq; uxorem duxerunt: ac plæraq; alia fortunæ bona poſſederunt: qui etſi in delitiis non uixerunt: re/rum tamen neceſſariarum commodis non caruerunt. Nos autem ſilentio Ioannem baptiſtam præterimus: ſimiliter Ioannem euangeliſtam: Iacobū/q; domini fratrem: cæteroſq; apoſtolos ut alios omittam infinitos: qui in ſū/ma inopia auſteritateq; uitam traxerunt: qui ne dum ſe ab illicita uenere continuerunt: ſed uirginitatis quoq; candorem illæſum ſeruarunt: Catherinæ quoq; ac Luciæ. item Margaritæ Euphraſiæ & Agnetis atq; aliarum innu/merabilium uirginum uita quid aliud quam perpetuum atq; ingens aduer/ſus uicia mundumq; certamen fuit? Paulus primus heremita Cariotis & aqua tantum uixit: & ſolis palmarum foliis corpus a nuditate defendit. An/tonius ordeaceo pane neque eo niſi quarto quoque die ueſcebatur. philtrio bis tantum in ebdomadæ pultæ atq; aqua alebatur. eadem abſtinentia nō ipſi ſolum: ſed infinitus pene numerus herbis radicibuſque crudis ceu feræ per ſiluas nutriti: omni mundana cupiditate ſuperata: aſſidue cum uiciis at/que aduerſus carnem prœliantes coeleſtes potiuſquam humanos poſſede/runt animos. Dominico Franciſco: Benedicto atque Hieronymo & Origeni non ſatis erat omni ueneris commertio abſtinere: ut ex animis omnes quoque radices euellerent: unde ueneris aliqua poſſet oriri cogitatio: præter uitæ in cibis auſteritatem: nudis pedibus frigora caloreſq; ferendo: in ultima rerū inopia quā ſponte ſubibant: p niues p ſaxa ſpinaſq; domitis laceratiſq; corporibus: omnem ueneris ſcintillam prorſus extinxerunt. Sed hos tran/ſeamus: apud quem ueterum ſcriptorum unquam inter philoſophos au/

ſteritatis genus aliquod lectum fuit Stillitis ægyptiis ſimile: aut etiam per/
multis quæ ætate noſtra mediis parietibus incluſæ mulieres uitam agunt. Ita
q; ſi temporibus noſtris id facundiæ inueniretur: qđ ueteres habuerunt: qui
dicendo recentiorum hominum uirtutem atq; abſtinentiam illuſtrarent:
procul dubio ueluti ſolis iubar minores ſtellas: ita priſcorum philoſophorū
laudem recentiorum uirtus offuſcaret. Quin potius crebra noſtrorū exem
pla admirationem ſui uidentur ſubſtuliſſe: ut ætatis credatur eſſe magis q̄
uirtutis calcare omnia uitæ commoda: & uoluptatem ponere in contemptu
uoluptatum. Quæ res ſcriptoribus laborem ademit tanquam ſuperuacuū:
Quoniam per ſe lucem eſſet adepta publicam: & aliunde non exigeret te/
ſtimonium: cum ſit teſtatiſſima ac iam in hæreditatem multis quaſi per ma
num tradita. Huius rei nō leue argumentum ex iis paucis accipi poteſt: quæ
ante diximus: quibus nemo philoſophorum ueterum alicuius ſani hominis
iudicio comparandus uidebitur: quæ pauca nos ne uolumen in immen/
ſum creſceret delegimus: omiſſis tanquam rem notiſſimam mul/
tis uirginibus uiriſque ſacris quos ætas noſtra tulit: qui ut his conferri non
poſſint: de quibus diximus: philoſophos tamen longe ſuperare inue/
niuntur.

De Paupertate Caput Quartum.

NEmo negauerit inopiam uoluntariam matrem plurimarum eſſe
uirtutum: ſicuti ex aduerſo palam eſt ex opibus rerumq; affluen/
tia ingentia mala oriri. quemadmodum autem grauis paupertas
eſt iis qui in eam inuiti inciderunt: ita lætam fœlicemq; eam ducunt: qui abie/
cta opum cupiditate libenter eam complectuntur. Ita uerum eſſe Chriſtus
redemptor noſter: qui ſola ſapientia fuit nobis oſtendit: in ſe ipſo enim exē
plum nobis propoſuit quæ ad uirtutem recta nos uia ducere poſſet. Nam
cum hortaretur ut opes deuitarentur: palam fecit uoluntariam paupertatē
multis uirtutibus ſolidum eſſe fundamentum. Fieri enim non poteſt ut cum
ea ſimul ambitio uenus atq; auaritia maneant: quæ tria ceu peſtis humanas
inficiunt atq; prorſus obruunt mentes: adeo autem Chriſtus inopiæ ſtudio
ſus fuit: ut diceret aues feraſq; nidos & foueas habere: in quas ſe reciperent:
Solum autem hominis filium nihil habere quod ſuum eſſet: ubi reclinare ca/
put poſſet: Hanc autem doctrinam diſcipulis cum reliquiſſet: quanquam a
nouis chriſtianis ad eos ingentes teſauri in communem uſum deferrentur: ta
men paupertatem ſecuti datorum bonorum non poſſeſſores: ſed diſpenſa/
tores eſſe maluerunt. Quam ob rem de hac uera pauperie quæ longe ar/
ctior quam ullius unquam romani fuit: quædam dicturus ex innumerabi/
libus quæ uolenti occurrerent pauca recentiorum hominum exempla

minus uulgata attingere decretum eſt. Si prius nonnulla quæ priſcorum hominum fuerunt poſuerimus.

De Liſandro Lacedemonio.

PRimus inter eos a nobis ſcribetur Liſander Lacedemonius q̄ multorum exercituum ſparthanorum dux fuit: & Athenas urbem potentiſſimam Lacedemoniis parere coegit. Is moriens nullam argēti dragmam reliquit. quin cum eius generi non inueniret unde uxores dotem aſſequerentur: dimittere eas decreuerant: niſi magiſtratus ut eas retinerent propoſita graui pena coegiſſent.

De Epaminunda thebano.

SImiliter Thebanus ciuis Epaminundas: cuius uirtute egregiiſq; facinoribus nullus audiendo ſatis expleri poſſet: in tāta rerum inopia deceſſit: ut domi eius unum tantum ferreum ſpiculum neq; preterea alia res ulla neceſſaria ſit inuenta. Itaq; cum e ſuo nihil haberet unde funus duceretur: publica impenſa tumulatus eſt.

De Ariſtide athenienſi.

ARiſtides athenienſis qui domi foriſq; athenienſem rem pu. diu ex ſententia ſua rexit: adeo rerum omnium inops mortuus eſt: ut cū non inueniretur e ſuo unde in ſepulturam impenſa fieret: de publico elatus ſit. ex iis intueri ſatis poteſt: athenas thebaſq; ac Sparthā foelices fuiſſe: ingentibuſq; uictoriis potitas: dum hac continentia ciues rectores habuerunt. Contraq; in ſeruitutem redactas euerſaſq; fuiſſe: cum pluſq̄ uirtuti auro quod ferro nocentius eſt mettallum: operam dederunt. nam ferrum & corpora & domos tollit: aurum autem preter corpora domoſq; cū eis famam quoq; & deum ipſum adimit: cum uirtutem pellat: & ſecum uicia trahat.

De Leuino.

LEuinus: quem romani conſulem habuerunt: & qui corintho urbe armis potitus eſt: cuius ſpoliis non urbs Roma ſolum ſed pene tota Italia exornata fuit: tam pauca de Corinthi atq; aliarum urbium quas deuicit præda ſibi retinuit: ut a ſenatu cum ipſe non haberet: filia eius de publico dotem acceperit.

Recentiora De Philippo balearidum regis filio.

TEmporibus noſtris Philippus balearidum regis filius: multorum ſacerdotiorum quæ poſſidebat cura depoſita: eo ſe uolens redegit: ut uno adiutore contentus uiueret: atq; ex inopia eā uoluptatem cupiens quam alii ex magnarum opum uſu conſequuntur: ab eo tempore uictum mendicauit.

De Alexio Romano patricio.

QVam fuit pauptatis ſtudioſus atq; cultor Alexius quoq; romanus patricius euphemiani uiri ditiſſimi filius: qui ut expeditius uirtutē deumq; coleret: atq; aſſequeretur: patria pentibuſq; relictis opes ceu peſtem deuitauit. Romam poſtea reuerſus in patris domum incognitus ſub mendici ſpecie ſe recepit: in tantaq; rerum tenuitate: qđ uitæ ſupererat egit: ut uix nuditate uilibus pannis tecta ſub ſcalis haud ſecus ac canis ageret: diogene ipſo inopiæ magnitudine ſuperato.

De Antonio ægyptio.

NOn ne paupertatis amator Antonius ægyptius fuit: qui a patre in magnis opibus relictus: bona quæ acceperat pro Chriſti nomine diſperſit: monachorumq; multorum rector in tāta rerum inopia deceſſit: ut teſtamento nihil præter melotem paliūq; Athanaſio: Serapioni alteram melotem: & diſcipulis qui eum ſepeliuerunt cilitium reliquerit.

De Paleſtino hilarione.

NOn minus q̄ Antonius opum ſpretor fuit Hilario: neq; plura moriens teſtamento reliquit. Diſcipulis enim euangeliorum librum: quem ipſe ſcripſerat cum palio trito: & cuculla nihilo meliore reliquit. O uere cœleſtes animos: qui ea ſpreuiſtis: quæ tantopere alii appetūt: quibus ſi alii mortales eſſent ſimiles: plus pacis & fœlicitatis orbis haberet: iterumq; aurea rediret ætas quam auri nimium ſtudioſi pepulerunt.

De Eliſabetha Andreæ ſecundi panōniæ regis filia.

ELiſabetha Andreæ ſecundi panōniæ regis filia atq; uxor Ludouici Turingiæ Lantgrauii: id in germania dignitatis nomen eſt: poſt uiri mortem a populis ceu prodiga principatu deiecta eſt. omnia enim quæ habebat pauperibus impartiebatur: Itaq; exul ad tantam rerum inopiam redacta fuit: ut ueſte uario panno ſarcta tegeretur: coloq; ac lana uictum pararet: ſpretis omnibus: quæ poſt illum caſum ei a patre aliiſque propinquis offerrebantur: atq; Cornelia pauperior facta eſt: quæ ſi uoluiſſet longe ditior eſſe poterat.

De Alexandro & Melchitilde Scotiæ regis filiis.

PAr pene fuit Alexādri Scotiæ regis filii inopiæ ſtudium atq; amor qui ſororis Melchitildis hortatu a patris regno atq; opibus ceu a peſte in galliam ſimul cum ea profugit. Illic ouium religioſi conuētus paſtor factus omnem uitam egit: nulli uſq; ad mortem notus.

De Pudore. Caput Quintum.

PVdor utile uerumq; ad omnia uicia frenum atq; inſolentiæ iactantiæq; acerbus hoſtis qui uera ratione honorem famamq; & ex aduerſo infamiæ dedecus atq; tenebras metitur: cogit me ne eius mentionem ſilendo prætereā: primordiaq; exemplorum in ea a populo ro.

ſumam: quemadmodum ipſe quoq; in reliquo terrarum orbe primas partes obtinuit.

De populo romano.

APpius Claudius Sabinus acerbus atq; perpetuus inſolentiæ ro. po. hoſtis cum ſe ipſum occidere maluiſſet: q̃ a tribunis citatus adeſſe. A propinquis in forum delatus ut iuxta ueterem morem honoraretur funus: ſepulturæ honore a tribunis prohibebatur. Cum autem ſubpuderet populum ro: ut tanti ciuis corpus: cuius uirtute atq; uictoriis imperii fines aucti erant: funeris honore fraudaretur: uoluit ut contra tribunorum decretum: ſicuti uirtuti eius par erat: honorifice efferretur: frequenſq; non minus prompte funus celebrauit: quam ante dum uiueret accuſationi eius affuerat.

Iterum de populo romano.

CVm Romam Paulus Aemilius parta de perſe uictoria rediiſſet: quia parum large premia militbius diuiſerat: in commitiis ubi de eius triumpho agebatur: ita aduerſum habuit populũ: ut a prima tribu: idq; Sergii galbæ opera: honor ille ei negaretur. Quam rem cum M. Seruilius animaduertiſſet uirtutis pauliq; amicus: in eminentem locum conſcendit: atq; inde cum uirtutem Pauli: reſq; ab eo geſtas commemoraſſet: ueluti indignabundus addidit uelle ſe ex eminenti loco conſpicere: cui tã a recto ſenſu mens auerſa eſſet: ut ſuffragio ſuo Pauli uirtuti atq; uictoriis debitum negaret honorem. hac ſeruilii oratione cum totus populus pudore ſuffuſus eſſet: nihil prorſus in contrarium luctatus omnibus ſuffragiis triũphum: ira honeſto pudori cedente Paulo Aemilio decreuit.

De æmilio conſule: ac Cornelio lentulo.

DEletis canenſi prœlio romanis exercitibus: ubi pluſquam arma romanos fuga defendit: inter eos qui prœlio uiui exceſſere Cornelius lentulus Aemiliũ conſulem uulnere confectum extra uiam perſpexit: qui q̃q̃ hoſtes inſequerentur: plus pudore q̃ mortis metu motus prope Aemilium ab equo deſcendit: atq; eum Aemilio obtulit: obteſtatus multis uerbis ne morte ſua grauiorem populo ro. eam cladem facere uellet & enim ſe iuuenem aiebat corporis robore adiutum pedibus ſalutem inuenturum. Quod ſi alterutri moriendum eſſet: referre ad reipublicæ ſalutem ut ipſe potius q̃ conſul moreretur. O contentionem uere romanis animis dignam: puduit æmilium alterius ciuis morte ſuam ſeruare uitam: prorſuſq; recuſãs equum: iuuenem: ut in tutum ſe locum reciperet hortatus mandata magni momenti quæ ad ſenatum populumq; ro. perferret dedit: nec multo poſt ab hoſtibus oppreſſus fuit.

De Romano equite.

REginus a triumuiris proſcriptus atq; hoſtis iudicatus erat: capitale au tē ſine ulla ueniæ ſpe habebat ſi quis p̄ſcriptū hoſpicio iuuaret: au tem cum poſſet: non caperet & Contra proſcriptorum percuſſori ingēs premiū propoſitū: mutato habitu is igit̃ fugā molians aſinū frondoſis faſſibus onuſtum agebat iamq; ad urbis portas ut eggrederetur peruene rat cū illic a milite cognitus eſt: qui alias ſub eo militauerat: in eū non modo militem puduit manus iniicere: uerum ut ducem ſuum ſicuti olim fuerat ſalu tauit: fugiendiq; inde uiam dedit. plus enim apud militem ſanctus pudor q̄ mortis metus aut premiorum ſpes ualuit.

De Octauio Conſule.

PVdorem quoq; non ſine magna laude ciuili bello Octauius cōſul oſtendit: nam cum ei ſuaderetur ut ſeruos ad pileum uocaret: ar maretq;: q̄d ciues quibus ſeruiebant eos liberaturi erant: & illis in bel lo aduerſus Marium uteretur: reſpondit nunq̄ ipſius animum laturum eſſe ut ſeruos ea ciuitate donaret a qua Gaium Marium depuliſſet. qui a Theu tonis Cimbriſq; eam liberauerat. O pudorem ſanctiſſimum: cui inter ar ma: ciuiliaq; bella locus patuit: ubi nec fidei nec pietati locus eſſe ſolet. ſed in omne crudelitatis pfidiæ iræ atq; auaritiæ genus frena laxantur. Quid enim præſtare tibi maius potuit conſul romanus? cum maiorem tui q̄ proprii ne ceſſitas rationem habere uoluit.

De Panthite Lacedemonio.

QVantæ ſint ueri pudoris uires pantithes quoq; Lacedemonius oſtē dit. Is cum in tercentorum numero eſſet: qui cum Leonida aduer ſus pſas thermopilarum ſaltum inſederant: a Leonida in theſali am cum litteris miſſus cum aliis qui in thermopylis pro patria pugnando oc cubuerant: eſſe non potuit. cum poſtea eum cæteri ciues deſpectui haberent: arbitrati non in theſaliam a Leonida miſſum: ſed præ ignauia ex prœlio fu giſſe q̄q̄ & uere & honeſte excuſari poſſet: tamen præ pudore cum dede cus ſuſtinere non poſſet: ultro ſe ipſum ſuſpendit.

HAud longe diſſimilis pudor pennium poſthumium militarē præ fectum in Brithannia imperante Nerone impulit: ut gladio ſuo ſe ipſum traiceret: poſteaq̄ Suetonii paulini aduerſus brithannos egregia facinora atq; uictorias intellexit. Nam cum ſub eo militaret: contra militarem ordinem præ ignauia imperium detractarat. Itaq; cum a ſuis re prehenderetur q̄d tantæ gloriæ occaſionem amiſiſſet: pudore uictus ferre do lorem non potuit.

De uxore Panthei Lacedemonii.

Coluiſſe ſe pudorem non ſine magna laude oſtendit Panthei Lacedemonii uxor. nam uirũ ſecuta in ægyptum quo is cum Cleomene ſe receperat: poſt uiri mortem cum Phtholomeus ipſam quoqꝫ cum cæteris Lacedemoniis mulieribus quæ illic erant: occidi iuſſiſſet: priuſq̃ occideretur ueſtem diligenter pedibus obuoluit: omnemqꝫ aliam corporis partem texit: nudo iugulo relicto ut honeſte cadens pudorem quem per omnem uitam ſeruauerat inuiolatum relinqueret.

De Olympia Alexandri magni matre.

Olympia quoqꝫ Alexandri magni mater cum eam Caſſander interimi iuſſiſſet: diligenter cauit: ne cadens in morte aliq̃ corporis partem detegeret: quæ celanda pro matronali pudore uideretur.

Recentiora De Alexandrina uirgine ægyptia.

Inter recentia pudoris exempla orationem Alexandrina uirgo ægyptia auſpicabitur: quemadmodum in externis apud Valeriũ Spurina incoauit. nam cum aſpectu decoro eſſet: ueteri tumulo ſe incluſit. illicqꝫ duodecim continuos egit annos: per paruum foramen cibo cæteriſqꝫ neceſſariis acceptis: rogata autem quam ob rem his tenebris ſe dãnaſſet: reſpondit cognouiſſe ſe ſui amore iuuenem exarſiſſe: & ne ei ultra aut alteri huiuſmodi flammis animum incenderet: tumuli carcerem pro remedio delegiſſe: quæ tanto Spurinæ pudorem ſuperauit: quanto ipſius ſexus fragilior erat: duodecimqꝫ annos in tumulo perſeuerauit: uix autem tẽporis momentum Spurina dum faciei decorem deformauit: doloris moleſtiam ſenſit.

De abate & monachis in acri.

Fortaſſe Spurinæ facto ſimilius uidebitur: qđ abas mulier cum uirginibus ſuis in acri egit: cum ſalutis anno ducenteſimo nonageſimo primo ſupra mille urbe a Saracenis capta cum plus ueneris uim ſacræ mulieres quam mortem uererentur: ipſæ ſibi naſos deſecuerunt: arbitratæ fieri poſſe ut hac deformitate ab iniuria tutæ forent: idqꝫ eas minime feſellit. nam ut ita affectas ſaraceni perſpexerunt nulla re dicta omnes interemerunt.

De Michaele imper. Conſtantinopolitano.

A fœmineo pudore ad uirilem tranſeundum eſt: atqꝫ in eo rariora tantum attingemus. Michael Conſtantinopolitanus imperator cum in bello uictor ſemper extitiſſet: quia contigit ut ſemel prœlio a bulgaris: qui ueteri nomine inter Scithas cenſentur eſſe uinceretur: præ pudore imperium depoſuit: & quod uitæ ſuperfuit: religioſæ ſemper in ſolitudine tranſegit.

De Almanſore Arabum rege in hiſpania.

Mirus quoq; Almanſoris pudor fuit: qui Arabum in hiſpania agentium rex erat. Nam cum ante de chriſtianis uictoriam ſemper reportaſſet: poſtremo a Garſia Caſtulonenſi comite: nundũ enim comitatus in regium nomen tranſierat: atq; ueremundo legionis hiſpanienſis rege bello ſuperatus: conſpectu arabum atq; alloquio humano: omniq; cibo abſtinuit: atq; ita cito confectus eſt.

De Gotifredo bolliono Lothoringiæ duce.

Hoc pudore ne afficeretur Gothifredus bollionus dum imperatoris iudicio cum agnato quodam ſuo de Lothoringii ducatus parte quam ille petebat: proelio decertaret: uſq; ad capulum enſem confregerat: quod conſpicati principes: qui aſtabant cum ne uinceretur metuerent: compoſitionis mentionem intulerant. cæterum ipſe obaudiens omnibus uiribus nixus ita capulo hoſtem contudit: ut attonitum humi proſterneret. Itaq; ipſe ex equo delapſus hoſti ademit gladium: princípeſq; compellans a quibus ad res componendas fracto gladio inuitabantur: dixit tunc cum proelio hoſtem uiciſſet: poſſe ſe ſine dedecore ad paciſcendũ deſcendere.

De ipſo quoq; iam hieroſolymarum rege.

Modeſtiæ laudiſq; immenſæ plenus is pudor fuit: quo idem Gothifredus uſus ẽ: cũ a toto exercitu q ad hieroſolymitanã expeditionẽ pfectus erat: rex ſalutatus fuit auro ei diademate recuſauit ornari qd iniquũ eſſe diceret ſeruũ mortaleq; hominẽ ac peccatorẽ auro gẽmiſque confectam coronam eo in loco geſtare ubi Chriſtus dei filius qui coelum & terram condidit: ut a nobis culpam auferret: acutiſſimis ſpinis ad contumeliam confectum diadema tulit.

De Ioanne altauilla.

Quibus eloquentiæ uiribus ſatis ex merito pudor laudari poteſt? qui in Ioanne Altauilla perſpectus eſt: cum Ferdinandus iunior rex neapolitanus apud ſeminariam uicum in Lucania a Berardo Stuardo Aubignini domino: qui Caroli octaui gallorum regis uicarius inferiorem illius regni partem regebat: proelio ſuperatus eſt: nam fugienti Ferdinando ita laſſo equo: ut ultra eum uix ferret: Ioannes Altauilla ut eum conſpexit: ſuum integris uiribus obtulit: quem cum Ferdinandus præ pudore recuſaret: enixe monuit Ioannes ut acciperet: qd ſibi ſimiles permulti eſſent. cæterum ipſi qui cum eo eſſent regem ſolum ipſum Ferdinandum haberẽt. Itaq; Ferdinandus accepto equo haud longe illinc profectus erat: cum aduenientes galli Ioannem interemerunt. O ſingularem uirtutem pudoremq; ſilentio nunquam prætereundum: quibus enim laudibus Ioãnes ſatis efferri poterit? qd in ipſo fugæ: & quaſi præſentis mortis terrore: omnibus attoni

tis pudori tantum apud ſe locum relinqueret? ſpernendus quoq; is pudor non eſt: quem fugiens Ferdinandus oſtendit: cum tam periculoſo tempore equum ſtatim non accepit: ſed aliquantiſper uitæ pudorem præpoſuit.

De Coniugali charitate Caput ſextum

FAteor minores meas in ſcribendo uires eſſe: quam ut ex merito cõiugalis amoris laudes ꝓſequi poſſim: & pro rei dignitate ipſius magnitudinem referre. Quis enim non eximius tantæ rei copiam dicendi parem afferat? & tamen quia ordo ita exigit quædam ea de re exempla ſcribemus. Nam quæ nos inculto ſtillo non aſſequemur: rei ipſius excellentia per ſe in lucem proferet.

De Cyampo Theſalo. & Aemilio Sybaritide.

ARdens Cyampi theſali: & Aemilii Sybaritani amor fuit: uterque enim uenationis ſtudioſus q̃q̃ diuerſis locis temporibuſq; eundem tamen incurrit caſum fatumq;: atq; ex eo argumentum ingens mutui amoris oſtenditur. nam cum eos nimium ſuſpicioſæ coniuges uſq; in ipſas ſiluas ſecutæ eſſent: atq; illic inter prunos dumetaque laterent: ad eaſq; propter frondium motum ceu ad feras excitati canes accurriſſent: prius canum dentibus dilaniatæ occiſæq; fuerunt: q̃ earum uiri mulieres atq; multo minus coniuges eſſe uidiſſent. Cum autem amborum erga uxores mutuus eſſet amor: doloris uterq; impatiens ſibi ipſi manu ſua mortem conſciuit. Cum tanti amoris in maritis perrara ſint exempla de uxorum charitate ſcribemus.

De Panthea uxore abradatæ.

IMmenſus Pantheæ erga abradatam uirum amor fuit. Nam cum is in Cyrri exercitu aduerſus babilonios militaret cæſus in ꝓlio ab hoſtibus poſteaq̃ ab uxore iuxta gentis morem deploratus ornatuſq; fuit: neq; aliud iam funeri niſi ut ſepelliretur ſupeſſet: ſupra mortui uiri corpus ſe peremit.

De Phila Demetrii regis coniuge.

PHilæ erga Demetrium regem uirum ſuum inſignis amor animi quoq; magnitudinem coniunctam habuit. nam cum eum accepiſſet proelio uictum in caſſandriam amiſſis regnis ſe recepiſſe: neq; ferre poſſet regno priuatum uidere: quem regem uictoriiſq; inſignem amaſſet: ingenti compulſa amore ueneno ſe ipſam extinxit.

De Ligarii romani coniuge.

DVrante triumuirorum lege qua par pena proſcriptis propoſita erat: atq; iis qui proſcriptos recepiſſent: cuius metu permulti uiros fratres parentes & filios prodiderunt. Ligarius proſcriptorũ unus fuit: quem diu coniuux eius ac ſerua ſola ſecretum Romæ tenuerunt. uerum tandem a ſerua detectus: ab iis qui eiuſmodi curam gerebant: interemptus fuit. uxor autem amore ſtimulata uirum cum abduceretur obſeruatis ueſtigiis ſecuta cædis eius miniſtros orabat: ut ſe quoq; perderent: q̃d ipſa etiam per legem morti debebatur: quia proſcriptum uirum domi tenuerat. hæc uociferans uſq; ad triumuiros peruenit. Cæterum cum audire eam nemo uellet: domum reuerſa cibo abſtinuit: atq; in magno merore: & fame & lachrimis ſimul confecta eſt.

De Paulina uxore Senecæ.

CVm Senecæ Nero generis mortis arbitrium obtuliſſet: ipſeq; de ſectis uenis delegiſſet: ut in balneo cum ſanguine ſimul etiam uiam effunderet: Paulina eius uxor coniugali amore compulſa quã quam Seneca repugnaret: mori tamen ipſa quoq; decreuerat: ut non minus in morte q̃ dum uixerat uiro fidiſſima comes eſſet. Cæterum cum rem Nero præſciuiſſet: miſit qui ſanguinem ſiſterent: atque eam in uita retinerent. Itaque cum iam multum eſſet ſanguinis effuſum: palida ſemper manſit: atq; in uultu pudici amoris ſui ſigna ſemper retinuit.

De Triaria. L. Vitellii coniuge.

TRiaria. L. Vitellii coniunx: Auli Vitellii imperatoris fratris non ſecus atq; Mithridatem hipſicratea uirum armata ciuili bello q̃d aduerſus Veſpaſianũ uitelliani geſſerunt ſecuta eſt. ac nocte qua uir Taracinam magno militũm numero ingreſſus eſt: ipſa inter ſtrictos gladios audendo agendoq; dum hinc illincq; manu ſua hoſtes obtruncat: nulli ſe comilitonum uirtute inferiorem præſtitit: adeo audaci animo muliebre pectus maritalis amoris flamma repleuerat.

De Annia romana.

HAec coniugalis flamma Anniæ romanæ prudentiam inſpirauit: cum hortanti ut uidua iuuenis formoſaq; iterum nuberet: reſpondit: nolle ſi bonum coniugem: ut primum habere contigiſſet: perpetua ne eum amitteret moleſtia torqueri: quod ſi contra in malum incidiſſet uirum: nimium graue ſemper habitutam illud malum quod nulla neceſſitate cogente ſibi ipſa peperiſſet.

De Valeria romana.

PErſimile quoq; Valeria maior meſſallarum fratrum ſoror: quanq̃ aliis uerbis reſponſum fertur in pari caſu dediſſe: dixit enim Seruium qui eius uir fuerat: etſi aliis mortuus uideretur: apud ſe tamen adhuc uiuere.

De uxore Stratonis Sidoniæ principis.

MAgnum quoq; ueri coniugalis amoris experimentum illud fuit: quod Stratonis Sydoniæ principis uxor edidit cum urbe a perſis obſeſſa uerita eſt: ne in hoſtium poteſtatem uir ueniret. id autẽ etiam morte ſi fieri poſſet: deuitare decreuerat. Itaq; cum iam accepiſſet hoſtes urbem ingreſſos eſſe atq; haud longe abeſſe: ut uiro eius potirentur: adempto ei gladio manu ſua ipſum occidit: corpuſq; eius quantum pro tẽpore potuit: decenter exornauit: cui poſtea ſuper incumbens ipſa gladio ſe ipſam traiecit ut eadem in morte uiro qua uiuens charitate comes eſſet. una enim re ſimul & coniugalis charitatis & animi ſui magnitudinem atq; inſuper honoris quoq; curam: cum ne uiui in hoſtium manibus indigna paterẽtur prouidit palam teſtata eſt.

De piſcatoris uxore.

NOn minus etiam magnum coniugalis amoris illud ſignum fuit: q̃d Plinius in epiſtola narrat in piſcatoris coniuge: quæ cum uiro inſulam Larii lacus incolebat. Nam cum piſcator læſa haberet pudibũda ægritudine: quæ moleſtiæ plena curari poſſe non uidebatur: uxor cum diu a uiro quem ægritudinis ſubpudebat hoc petiiſſet: tandem impetrauit: ut morbi locum inſpicere poſſet: pollicita ſe libere quid de morbo ſentiret poſtea dicturam. perſpectum locum ut curari non poſſe animaduertit: amoris animiq; ſimul plena: ex fide omnia quæ ſentiebat uiro narrauit. hortataq; ne ſemper in tanto cruciatu uitam ageret: ut cum uita morbi quoq; dolorem finire uellet: cum ipſe ei annuiſſet: arctiſſimis uinculis ſe cum uiro ſimul colligauit: atq; ita de rupe ambo in lacum precipites miſſi ſimul interierunt.

De Arria romani Senatoris coniuge.

INgentem erga uirum petum amorem Arria oſtendit. Nam cum petus in ſcriboniana coniuratione nominatus atq; in Illirico captus Romam perferretur: ipſa precibus lachrimis atq; muneribus diu contendit ut ſimul duceretur: nã peto in naui opam ſuam præſtare cupiebat: q̃d cũ fruſtra temptaſſet paruo celoce nauem qua petus uehebatur ad urbem uſque ſecuta eſt: ubi a propinquis diligenter cuſtodita quod nimio amore ne ſe occideret uerebantur: cum aliam rationem nullam inueniſſet: erecta impetu facto caput in murum impegit: & cum inde ab aſtantibus reuocata: quod optabat non effeciſſet gladio pectus tranſegit atq; non minus animo fortis q̃ amoris plena eductum gladium intrepida uiro porrexit affirmans uulnus quod fecerat nihil dolere: ut exemplo ipſe quoq; animaretur: atq; in hæc uerba dum uirum hortatur moribunda corruit:

Recentiora De Pandoeri perſæ coniúge.

NOn eſt ætas noſtra inſignibus exemplis coniugalis amoris frauda/ta: & ob id unum Arriæ romanæ perſimile ſcribemus. A Iacob perſarum rege: qui uſſon caſſani filius fuit: rebellauerat militariũ ducum unus nomine Pandoerus. hic formoſiſſimam habebat coniugem: quæ ſextum decimum non excedebat annum: a qua ardenter diligebatur. Ab ea diu rogatus Pandoerus ne cum hoſte confligeret: cum aſſentiri con/iugi nollet: petiit uxor ut ante proelium ſaltem eam occideret: ne poſt eum uiueret. id quoq; cum negaſſet: proelium iniit in quo uictus occiſuſq; fuit: & uxor eius ab hoſtibus capta militarium ducum uni a rege data eſt. Cum is eam in matrimonium ducere uellet: ipſa diu reſtitit: & cum ad extremũ uim parari cerneret: ſumpto in ea re ad deliberandum tempore: in parua ſe/dula cum ſcripſiſſet: nunq̄ ferent homines Pandoeri uxorem diu poſt eum uixiſſe: gladio ſe traiecit: uirũ moriẽs ſecuta: poſteaq̄ aduerſante fato uiuum non potuerat.

De Cecilia barbadica ueneta.

IDem fecit temporibus noſtris Cecilia barbadica ueneta: quæ mor/tuo uiro Philippo uendramino in tam pertinaci ſe dolore immer/ſit: ut nec monitis nec precibus propinquorum ad ueſcendum ali/quo modo impelli poſſet. Nullo igitur unq̄ reſpõſo dato mortua eſt. Nunc etiam ad uirorum amorem tranſeamus.

De Dominico Gataluſio Lesbio principe.

SIngulari etiam memoria dignus eſt amor: quem Dominicus Ga/taluſius qui Leſbi rerum potiebatur: erga uxorem oſtendit: quæ cum in lepram incidiſſet: uir minime ueritus aut contagione infici poſſe: aut aſpectus horrore auerti: & enim illuuies magis q̄ uiuum corpus ui/deri poterat: neq; tetro odore: quem ulcera mittebãt: nunq̄ aut menſa aut lecto comuni eam prohibuit. Coniugalis enim charitas apud eum contagio/nis timorem: tetrumq; conſpectum odoremq; in ſecuritatem ac uoluptatẽ uerterat: quod eam iuxta dei uerbum eandem carnem ſecum eſſe arbitra/batur.

De Neapolitani regni quodam accola.

REſiſtere nequeo qn agricola Lẽtiſcolen. in neopolitano regno ortus humili fortuna: ſe quoq; magnis uiris ubi de coniugali charitate agitur inſerat: is cum iuxta mare agrum coleret uxorq; ab eo ali/quantiſper diſiuncta: a pyrratis mauris qui in littus predatum deſcenderant.

capta eſſet: ſtatim ut uxorem non apparere: triremem q; pyrraticam haud longe anchoras iecisse conſpexit: arbitratus id quod erat: in ea uxorem eſſe ad triremem ſtatim adnatauit. atq; eius gubernatore uocato dixit ſe id circo ueniſſe: quod ſequi uxorem ſtatuerat. Minime barbarie illa territus nationis fideiq; chriſtianæ inimica: neq; ingenti miſeria qua remigio addicti laborant: omnium horum immemiorem coniugalis amor eum fecerat. Quã rem cum mauri non ſine ingenti admiratione audiuiſſent: permultos enim eius regionis accolas uiderant prius perpeti mortem quam illam miſeriã male: atq; eam poſtea per ordinem Tunetenſi regi narraſſent: tanta hominis charitate motus rex & uirum & uxorem liberos eſſe iuſſit. atq; inter regiæ cuſtodiæ milites uirum adoptauit.

De Amicicia Caput ſeptimum.

QVam uenerabile ſanctumq; amicitiæ nomen reſq; ipſa ſit: & quãti uerus amicus fieri debeat: permultis experimentis cognoſci poteſt. uerum quam rara & ſæpe nõ intellecta ſit: ſola aduerſæ fortunæ facies oſtendit. nam quem admodum igne aurum excoquitur: & per eum quod reprobum eſt detegitur: & purum perfectius fit. ita ſceuis temporibus amiticia quæ uera eſt declaratur. cuius in eo uis precipua eſt: ut uera niſi inter bonos eſſe non poſſit. Nam in aliis rem nomenq; permutat quẽ admodum multis exemplis oſtendetur.

De Epaminunda & pelopida thebanis.

ADeo inter Epaminũdam atq; pelopidam thebanos arcta fuit amiciciæ neceſſitudo: ut cum ambo in eo proelio eſſent apud Mantineam: quod lacedemonii thebani ſociiq; eorum aduerſus archades commiſerunt: & iam inclinante thebana acie humi uulneribus cõfoſſus pelopidas iaceret: quanquam omnes mortuum putarent eſſe: epaminundas tamen ut erat pectore brachioq; ſaucius: deſerere eum noluit: donec a Lacedemoniis lata ope una cum pelopida tutum ſe in locum recepit. Quantum igitur credendum eſt epaminundam adnixurum fuiſſe: ſi pelopidam uiuum crediidiſſet: cum pro defuncto corpore tanta fide amoreq; non ſine uitæ diſcrimine ſaucius depugnauit?

De Lucilio & Bruto ciuibus romanis.

QVod pro pelopida epaminundas fecit: ob id fortaſſe mirum minus uideri poteſt: quod in proelio fortes uiri honoris & gloriæ gratia maximis ſe periculis obiiciunt: neq; in eis tam certa mors eſt: ut euadendi quoq; ſpes aliqua non ſuperſit. Itaq; pluris illud faciendum uidetur: quod Lucilius ut brutum a morte redimeret: in ſe ſuſcepit. ultimo enim proelio quod in philippis campis commiſſum fuit: Brutum fugientem bar

bari equites antoniani grauiter inſequebantur: quod conſpicatus Lucilius dum Brutum ſe fingit eſſe: inſequẽtes tam diu remoratus eſt: ut Brutus ab eis longe abeſſet. Capto igitur Lucilio Antonius ad quem is perducebatur: obuiam ſe lætitiæ plenus: Brutum eſſe arbitratus: ꝑbebat. Cum autem Antonio Lucilius iam ita propinquus eſſet: ut inuicem audiri poſſent: magna uoce exclamauit Antoni ne unq̃ Brutum uiuum uinctum expecta. ego cũ hos Brutum inſequi equites cernerem: Brutum me finxi: ut is fugiendi tempus haberet: & ita ad te perductus ſum eo animo: ut quecunq; in me ſtatueris perferam: qua re attonitus Antonius tantæ amiciciæ reuerentia Lucilium ſeruauit: atq; in amicorum numero habuit.

De Caleno romano & Varrone philoſopho.

QVo tempore triumuirorum proſcriptio durabat: propoſita iis graui pena qui proſcriptos re aliqua iuuiſſent: aut non accuſaſſent: Cõtraq; propoſitis iis qui accuſaſſent ingentibus premiis: cum inter ꝓſcriptos Varro philoſophus eſſet Caleni peramicus: eum domi ſuæ Calenus aliquod tempus celauit: in quam domum cum perſæpe Antonius ſpaciatũ ſe conferret nunq̃ territus eſt: aut animum mutauit Calenus: etſi aſſidue uel animaduerti uel premia dari prout edictũ aut uiolaſſent homines: aut ei paruiſſent: cernebat.

De Auguſto & Arrio philoſopho.

INgens amiciciæ exemplum Auguſtus oſtendit: cũ deuicta Cleopatra in ægypto Alexandriam urbem cœpit. Alexandrino enim populo qui in theatro conuenerat: tribus de cauſis ignoſci a ſe dixit: primam affirmans urbis eſſe pulchritudinem. ſecundam autem Alexãdri amorem: qui eius urbis conditor fuerat. tertium uero ſuum eſſe in Arrium philoſophum amorem quem amicum habebat: manu eum deſignãs ut a populo cognoſceretur. neque enim in eum minus humane ſe geſſit: quam erga epheſtionem Alexander: id quod Valerius magni ſe facere oſtendit.

De Demetrio Antigoni regis Aſiæ filio & Mithridate.

REs illa quoque qua Demetrius erga Mithridatem amicum & comitem uſus eſt: non mediocris amiciciæ argumentum fuit. Nam cũ a patre Antigono accepiſſet ſe ſomnio monitum ſtatuiſſe Mithridatem occidere: q̃q̃ iureiurando pater eũ aſtrinxiſſet: ne cui eam rem apperiret: pluris amiciciam quam ſacramenti religionem aut paternum imperium fecit. Spaciatum enim e more cum Mithridate profectus: aliquantiſperque ab aliis ſecedens: haſta quã manu tenebat in terra deſcripſit.

Fuge Mithridates:quam rem is ut prudens cum uidiſſet: nocte proxima profugit in Capadociam:ubi ipſe poſteriq; eius poſtea diu regnarunt.

De Ionata Sauli iudeorum regis filio.

HAud diſſimili ratione in amicicia Sauli iudeorum regis filius Ionata erga Dauidem amicum & comitem uſus eſt. nam cum reſciuiſſet iure iurando addactus patri ſtatutum eſſe Dauidem occidere: haſta in harena ſcripſit: ut fugeret: & ſi norat non obſcure Dauidem idcirco patri Saulo ſuſpectũ eſſe: quod Dauid ad iudeorum regnum aſpirabat. & enim regni reſpectus apud eum amiciciæ ceſſit.

De quodam miniſtro Sauli iudeorum regis.

DE Saulo nuper facta mentio me monet: ne prætereā unam rē q̄ ueri amoris teſtimonium: miniſtrorũ unus erga Saulum geſſit eo p̄lio quo uictus Saul interiit. Nam cum ab hoſtibus circundatum ſe Saul uideret atq; uulneribus confectum: ne uiuus in eorum poteſtatem ueniret: miniſtrum qui prope aſtabat magnis precibus orauit: ut eum interimeret: quod cum miniſter ob pietatem in dominum recuſaſſet: Saul ut id ipſe ageret temptauit. Sed proter uulnera deficientibus uiribus cum ipſe nō poſſet: id ab alio petere coactus eſt. quod cum impetraſſet: idq; miniſter qui operam ſuam in eo negarat uidiſſet: in ſe ipſum manum conuertit: quā domino preſtare noluerat. & qui domino mortem inferre noluit: ut amorem fidemq; ſuam teſtaretur: mortis eius comes ultro eſſe uoluit.

De publio Catieno philotino.

ET gratum & amicum publius Catienus philotinus erga patronum ſuum ſe oſtendit a quo bonorum omnium heres relictus erat: uiuum enim ſe rogo iniecit: in quo patroni corpus iuxta priſcorum morem ardebat: cum eoq; ita emori uoluit: ut quorum animos ſingulari amicicia uita coniunxerat: corpora in morte non diſiungerentur.

De quibuſdam equitibus. M. Othonis imper.

EXempli magna ſimilitudo temporum ordinem preuertens cogit ne preclarum amiciciæ facinus quorumdam. M. Othonis militum prætercam. hi poſteaq̄ Othonem mortuum uiderunt. facie eius item manibus pedibuſq; deoſculatis ſe ipſos ſupra illius corpus interemerũt. O inextimabiles amiciciæ uires: quæ alios ſine ulla cōmodi ſpe ad uitam relinquendam cogat: cuius ſeruandæ gratia tantis laboribus ac curis homines conficiuntur: quod eam uiuentium pars maior rebus omnibus anteponit.

De. M. Vulpio Traiano imper. & Surra.

QVicūq; diligenter ueterum recentiumque principum ſuſpictiones atq; multorum in eo numero mortes inſpexerit: quas aut propinqui: aut qui putabantur amici procurarunt: proculdubio neq; id ſine admiratione iudicabit: q̄ alte cum adhuc priuatam uterq; uitam ageret inter. M. Vulpium Traianum imperatorem ac Surram amicicia radices iecerat: nam cum mane Traiano ſignificatum eſſet: Surram in ipſum conſpirare ueſpere eius diei non inuitatus ad eum Traianus cum duobus ſolis comitibus cenatum ſe contulit: radiq; ab eius tonſore uoluit: atq; oculos ab eius medico inſpici: eidem poſtea cum denuo de conſpiratione affirmaretur: ridens reſpondit: ſe nullo modo ut id crederet: adduci poſſe: quod eo die periculum ipſius rei fecerat: ita ut Surra ſi uoluiſſet id quo inſimulabatur agere poſſet. Itaq; in amicicia firmus perſtitit: nec multo poſt tribunatum Surræ detulit: & cum ut mos erat ei enſem traderet: eumq; non uagina tectum: ſed ſtrictum porrigeret: Surræ dixit ut acciperet enſem: ſi bene imperium regeret tuendi eius gratia: occidendi autem ſi male imperaret.

De Dioclitiano & Maximiano herculeio imper.

EXperimenta non rara ſolum uerum pene unica ueræ amiciciæ ea fuerunt: quæ inter ſe Dioclitianus & herculeius cæſares ediderunt. Dioclitianus enim ſolus in auguſtali ſolio Herculeium neque eum nationis ſuæ uirum imperii participem elegit. ad quem locū eorum nullus qui ante ipſum imperarunt: præter admodum paucos neq; fratres neq; filios unquam uocarant: & ii quidem qui uocaſſe inueniuntur: ex toto uocatos ſibi non æquarunt. Hi autem in eo concordes ſemper uixerunt: quod non modo in aliis hominum gradibus: ſed in ipſis quoq; filiis cum parentibus diſcordiam ſerere: ac cruentos edere effectus conſueuit. Herculeius autem iam imperii dulcedinem expertus. O inextimabiles amiciciæ uires: ſola comitis oratione motus: ex tanto faſtigio ad priuatam fortunam reuerſus eſt. In eo comiti quiete aſſenſus: in quo ne filio quidē poſtea qui romæ ei in parte: nec Conſtantino genero qui ſimiliter in gallia ſucceſſerant: ne cum uitæ quidem diſcrimine ac morte aſſentiri uoluit. Plus enim Dioclitianam amiciciam uir alioquin ferus: atque armis aſſuetus: q̄ romanum imperium aut imperandi cupidinem: rem in humanis rebus potentiſſimam: aut deniq; uitam ipſam fecit: ex quibus rebus haud falſo iudicari poteſt: hanc firmiorem earū oium amiciciam fuiſſe de quibus unq̄ ſcriptū ſciatur. Nam cum proter priuatas opes quæ interdum puſillæ quoq; ſunt: non lites ſolum inter ſe ſerere inueniantur etiam arctiſſimi propinquitatis gradus: uerum ad cædes quoque ipſas prorumpere: hi duo imperium quod maiorem potioremque

orbis terrarũm partem continuit: per concordiam poſſederunt: in cuius primordiis ob unam paruamq; romam imperii cupidine gemini fratres fraterno ſe ſanguine macularunt.

Recentiora De quodam equite Garſiæ nauarienſis regis.

POſitis quorundam ueterum de amicicia exemplis manũ ad recentiora extenſuri: duobus ſed iis quidem inſignibus cõtenti erimus. Cum in hiſpania inter ſe bello decertarent Ferdinandus legionenſis: atq; Garſias nauarienſis reges: Garſias qđ ſuperbus audaxque nimium ſceue regni ſui proceres habebat: in magno eorum odio uerſabatur: Idq; cum animaduerteret unus militum eius qui puerum Garſiam aluerat: arbitratus ſi proelium committeretur: Garſiam a ſuis deſertum iri: ut qui ex fide eum diligeret: re detecta quam intellexerat Garſiæ ſuaſit: ut proelio abſtineret. Cæterum Garſias immodici ſpiritus amicorum æque atq; inimicorum contemptor: decertare proelio cum hoſte decreuit. Quam rem conſpicatus is qui: ut dictum eſt: contra ſuaſerat. in hæc uerba prorupit. Quãtum Garſia aduertere poſſum tibi ſtatutum eſt: ut omnino moriaris: cui rei poſteaq̃ aliud afferre opis nequeo: id ſaltem enitar ne te uel mortuũ uel ꝓlio uictum uideã. Itaq; galeam atq; torace exutus: ac ſolo gladio haſtaq; armatus in hoſtium aciem ingenti animo irrupit: ubi ipſe haud multo poſt cæſus & Garſias a ſuis: ut ipſe monuerat: deſertus fuit.

De Sanctulo ſacerdote Nurſino.

SAanctius q̃ Damon pithiaſq; pictagorei amicitiæ uinculum Sanctulus ſacerdos Nurſinus in diacono oſtẽdit. Captus enim a longobardis diaconus haud paruo in diſcrimine uerſabatur. pro quo penes longobardos adeo Sanctuli efficax opera fuit: ut ꝑ ipſo uadẽ ſe prebente ea nocte cuſtodiendus ei diaconus daretur. Acceptum autem apud ſe Sanctulus: ut fugeret hortatus eſt. Diaconi autem tanta erat bonitas: ut uix Sanctulus id ab eo magnis precibus impetraret. Itaque cum poſtea dies illuxiſſet captiuuſq; non appareret: indignati Longobardi comprehendi Sanctulum iuſſerunt: ut capite mulctarent: a quo mortis genere ob id ſolum ſeruatus eſt: quod dum id ageretur Longobardi miraculo territi a cæde eius abſtinuerunt.

De Liberalitate Caput octauum.

POſt amiciciam cuius ſanctitas inter mortales omnia ſuperat: quid conuenientius ſcribi a nobis poteſt q̃ de liberalitate? quæ non tam in munerum magnitudine quam in dandi modo rationeq; conſiſtit. & enim ſi menſura deſit quæ ei debetur: interdum in prodigalitatis uicium tranſit. Idcirco eum tantum liberalem uocabimus: qui iuxta

ſortunæ ſuæ uires erga bonos proter honeſtas tantũm cauſas largum ſe prebet, hinc auaricia inde prodigalitate deuitata. Nam ſi horum alteri adhæſerit: de inſigni uirtute in perniciosum uicium corruet.

De Alexandro magno.

GRaui iniuria affici uideretur Alexander cognomento magnus: cũ omnes liberalitate anteceſſerit: ſi alteri in huius uirtutis commemoratione primæ partes darentur. Quam ob rem ne eum honore ſuo fraudemus: ab uno ipſius liberalitatis genere ſermonem ordiemur. Eũ perillus rogarat ut ſe ad parandam filiæ dotem iuuaret: cui cum Alexander quinquaginta dari talenta iuſſiſſet: & perillus decem ſibi ſatis eſſe dixiſſet: Alexander reſpondit q̃q̃ tibi qui ea accepturus es: decem ſatis ſint: mihi a quo dantur: ea non ſufficiunt. Magno enim liberaliq; animo non tam honeſti amici neceſſitatem: q̃ fortunæ ſuæ uires metiri uoluit.

De eodem.

CVm idem diſpenſatori mandaſſet ut Anaxarcho philoſopho daret quantum popoſciſſet: petiiſſet autem poſtea centum talenta: ueritus diſpenſator tantam ſummam dare: niſi id ante regi ſignificaſſet: & proterea ei Anaxarchi poſtulatum declaraſſet: reſpondit Alexãder Anaxarchum noſſe: eum ſe habere amicum: qui hãc ſummam & longe etiam maiorem dare & poſſet & uellet.

De eodem.

NEqueo in his quæ ad liberalitatem pertinent: ab Alexandri in exẽplis ſecedere: adeo ingens ſcribenti eorum numerus ſe offert: & tamen ut aliis quoq; locus detur unum adhuc poſuiſſe contenti erimus. Superato Dario cum in itinere uideret Alexander macedonem agaſonem: qui mulum defeſſum auro onuſtũ agebat: a mulo in humeros ſuos ſarcinam tranſtuliſſe: uerentem q̃a Alexandri aurum illud erat: ne eo amiſſo ipſe quoq; uitã perderet. & tamen ipſum quoq; agaſonem ſub onere: q̃d ingens erat: deficientem: ultra progredi non poſſe: agaſoni uicinior factus dixit: ut tibi hic labor minus grauis ſit in tabernaculum tuum hoc aurum deferes: quia iam hac ora tuum eſſe iubeo. O liberalitatem immenſam pluris q̃ auri uim tantam: agaſonem facere.

De Phtholomæo Philadelpho ægypti rege.

NOn tantorum populorum rex: ſed tamen non minus liberalis fuit Phtholomæus Philadelphus ægyptius rex. Nam quod iudeorũ legem in græcam ex hebraica lingua transferri per Eleazarum ſacerdotum principem curauerat: ut huius operæ gratiam interpreti

referret: ultra ingentem uim auri dono hieroſolymarum templo datam iudeorum quoq; gentis captiuos omnes per totam ægyptum conquiſitos: ſub prioribus regibus bello captos: quanq̃ centum milium numerum æquarent pecunia ſua a dominis omnes redemit: ac libertate donauit: ut ſine populorum iactura: quod non ab omnibus regibus fit: ipſius liberalitas exerceretur. Magnum profecto liberalitatis argumentum & Ptholomeo rege dignum & ſi tanta res in longe quoq; potentiore pluſq̃ ingens uideri debuit.

De Demetrio rege.

SI tanto opere Valerius Flamminii liberalitatem laudauit: quod a Philippi armis liberata græcia uno edicto omnibus græciæ urbibus cum conſul eſſet: & non dominus: ueterem libertatem reſtituit: quanto magis Antigonus & poſt eum Demetrius filius efferendi laudibus ſunt? qui ſceua Caſſandri tyrannide liberatis athenis quanq̃ ab athenienſi populo inuitati athenas inire tamen nunquam uoluerunt: priuſquam in poteſtatem redactis omnibus munitis locis eos populo athenienſi reſtituerunt affirmantes ſe athenas niſi liberas non ingreſſuros. Cum autem non deeſſent qui Demetrium monerent: ut ſibi athenas retineret: reſpondit ſemper putaſſe beniuolentiam uerum firmumq; regnorum fundamentum. O rem uocemq; tanto dignam rege. & quæ omnia de liberalitate ſcripta exempla ſuperaret. Nam ſi alii pecuniā profuderunt: uidimus ea ſæpe homines uſos ut principatus regnaq; uel pararent uel parta augerent ac confirmarent. uerum potentiſſima eademq; clariſſima urbe cum potireris Demetri retinereq; eam poſſes: liberam faciendo & populi arbitrio remittendo: longe omnium qui liberalitate inſigne nomen adepti ſunt largitatem exceſſiſſe uideris.

De Plateenſi populo

PErſæpe non minus odii atq; bellorum inter uicinas urbes de finibus oritur: quam inter magnos reges propter regna ipſa proelia feruntur. Idcirco inſignis ducenda eſt liberalitas: qua plateenſis populus magna agri ſui parte athenienſibus data uſus eſt. Nam bello quod toti græciæ Xerſes intulerat: cum Ariſthidi qui græcorum omnium nomine conſuluerat: delphicum reſpondiſſet oraculum: ut in ſacris eleuſinæ cereri campis dimicarent. neque alibi locus eſſet ullus cereri eleuſinæ: niſi in athenienſi agro ſacer: nemini dubium erat: quin iuxta oraculum in athenienſem agrum redeundum foret: quod ſi fieret: gerendi belli rationibus uehementer id aduerſari putabatur. Itaq; cum conſilio incerti omnes manerent: dicerentq; aut oraculo aut militaribus conſiliis in quibus communis ſalutis ſpes poſita erat: deeſſe oportere. Plateenſes qui cæteris populis uiciniores athenis erant: in quorum agro græcorum tunc caſtra erant: ne ab eo lo/

co exercitus cederet: qui rebus foeliciter gerendis opportunus uidebatur: & ut ſimul oraculo ſatiſfieret: quod agri inter urbem ſuam Athenaſq; poſſidebant: athenienſibus donarunt. In quo cum & græcorum caſtris & ad pugnandum ſatis eſſet ſpacii: idq; dono athenienſium eſſet factum: & proterea eleuſinæ Cereri ſacrum dici iam deberet: egerunt plateenſes ut cum oraculo militare quoq; conſilium congrueret: atq; ita penes græcos eius proelii uictoria maneret. Huius rei gratia Alexander non liberalis ſolum ipſe uerũ etiam liberalium amator & ſtudioſus: cum Plateearum urbem muro nudatam offendiſſet: pecunia ſua muro ſepſit: in liberalitatis premium: quo Plateenſes uniuerſam affecerant græciam.

De Troezeniis.

EOdem bello magnam liberalitatem Troezenii oſtenderunt: cum monitis oraculo Athenienſibus: ut communem ſalutem muris ligneis tuerentur: iuxta Themiſtoclis ſapiens conſilium omnes qui arma ferre poterant relicta urbe naues conſcenderunt: mulieribus ſenibuſq; cum omni imbelli ætate Troezenem miſſis: qui a troezenio populo læte omnes ſuſcepti gratis neceſſariarum omnium rerum impenſa adiuti ſunt: publico confecto decreto: ut Athenienſibus fructus omnibus in locis qui eis uiderentur: ſine præcio ſumere liceret.

De Maſſilienſibus.

HAud diſſimili liberalitate erga romanos uſi ſunt Maſſilienſes: cũ audita clade qua romanos galli affecerant publico funere mortuos romanos proſecuti aurum quoq; ro. populo miſerunt: ut facilius ſe a gallis redimerent: quod cum Maſſilienſes egerint nundum aliqua ſocietate aut foedere romanis coniuncti: proculdubio & amoris & liberalitatis laudes ferre maiores debent.

De Neapolitanis.

NOn minus etiam Neapolitani populi erga romanos commemoranda liberalitas eſt: cum durante adhuc Annibalis bello. Mar. Attilio & Geminio ſeruilio Muſitano conſulibus: romam quadraginta aureas pateras magni ponderis per legatos munus populo ro. miſerunt: omneſq; alias fortunas ſuas obtulerunt: cæterum non minor populi romani grauitas atq; abſtinentia fuit: qui minima lance ex munere accepta alias ingentibus actis gratiis reſtituit: quanquam diuturno bello impenſarumque magnitudine preſſus in magna rerum neceſſitate coniectus eſſet.

De Phytio Lydo.

DIgna quæ commemoretur liberalitatis contentio eſt: quam inter ſe Xerſes perſarum rex ac Phytius Lydus exercuerunt: quo tempore Xerſes in græciam cum decies centum milium & ſeptingentis milibus hominum proficiſcebatur: quem Phytius Lydus diem integram impenſa ſua, cum toto exercitu aluit. & præterea regi ipſi ingentem pecuniam obtulit: quam rem ſupbus rex miratus: quæ Lydi Phytii condictio eſſet interrogauit: atq; ubi accepit uirum priuatum quidem: ſed in magnis opibus eſſe: & alias Dario patri eius uitem platanumq; auream dono dediſſe: præter coenam qua totum eius exercitum exceperat: conuerſus ad Lydum Xerſes petiit quantam haberet pecuniam: cui cum Lydus reſpondiſſet duo milia habere argenti talenta: aureaq; darica quadringenta milia: ſeptemq; tantum huic deeſſe numero milia: quæ libenter omnia ei dono dabat: qd ad bellum proficiſcenti magno theſauro opus eſſe duceret: Xerſes admiratione captus reſpondit. magno mihi dedecori foret: ut tu qui me cum innumero exercitu tam large hoſpitaliterq; accepiſti: inſuper hoſpitalitati pecuniã quoq; adderes. uerum ne te lateat penes gratum liberalitatem tuam collocatam eſſe: tibi ipſi retinebis quæ mihi obtuliſti: & ut numerus quadringentorum milium daricorum impleatur: uolo ſeptem milia quæ deeſſe dixiſti ex theſauris meis copias: & tu perge liberalitatem exercere: quoniam ipſius te nunquam poenitebit:

De Cimone Athenienſe.

CImon Athenienſis bello aduerſus barbaros geſto: partis immenſis opibus agros ſuos ſæpibus ac muris nudauit: ut omnibus integrũ eſſet: qd uolebant ex eis capere: cuicunq; inopi qui in eius domũ diuertiſſet: aſſidue potus cibuſq; dabatur: & cum e domo in publicum eggrederetur magno nobilium iuuenum numero ſeptus erat: qui pulchris nouiſq; ueſtibus amicti ſi in probos uiros cæterũ tritis ueſtibus tectos incidiſſent: cum eis ueſtes ſuas commutabant. Iidem per uicos euntes ſecreto ſaculos pecunia plenos geſtabant: egentibuſq; omnibus nummos impartiebant: modo hi non indigni hac ope uiderentur. hoc modo cum bene partis opibus Cymon uteretur: Leontinus Gorgias Cimonen dixit opes paraſſe ut uteretur: uſumq; eſſe ut ex eis ſibi honorem pararet.

De. T. Pomponio athico patricio romano.

VEra Pomponii attici patricii romani liberalitas fuit: qui Bruto caſſioq; in bello aduerſus auguſtum conferre cum reliquis patriciis nihil uoluit: uerum poſtea q̃ Roma pulſus fuit Brutus: dono miſit ei ſexterciorum centum milia: & totidem in epyrro præberi ei curauit: contra pene omnium conſuetudinem Brutum dum foelix fuit: nihil iuuit: uerum poſteaq̃ pulſus aduerſa laborare fortuna coepit large opem tulit.

De Tullio hoſtilio rege romano.

TVllius hoſtilius e ſeptem romanis regibus unus: quod egrorum cæteri reges in uſum ſuum ſeruabant: publice pauperibus diuiſit: multorum regum moribus diſſimilis: qui quod pauperum eſt: ſibi uſurpare conſueuerunt.

De Porſena ethruſcorum rege.

QVam multi reges fuerunt: qui de ſuo populis ſuis largirentur: ſed qui hoſtibus dono darent rariſſime inuenti ſunt. huius liberalitatis Porſena ethruſcorum rex exemplum fuit. Nam cum inita cum romanis pace caſtra ab urbe Roma moueret: militibus imperauit ne præter arma aliquid ſecum ferrent: uerum omnia alia in tabernaculis relinquerent: quod ea romanis dono dabat.

De. T. Veſpaſiano imper.

NE inter liberalitatis exempla Iulium cæſarem aut Auguſtum commemorem: id me retinet: quod q̄uis ingentia dederint: id egerūt uel ambitione moti: uel ut muneribus occupata plæbis mente: facilius publicā libertatē pderēt: neq; enim uera dici liberalitas debet illa: q̄ aliis rapta ſuis largitur: aut ut immenſa parentur: mediocria donat. Nam congiaria: publicæ coenæ: aut Ludi quos alii imperatores ediderunt: quanquam magno conſtarent tamen ſi immenſis principum ipſorum opibus collata eſſent: aut minimæ res: aut certe non grandes iudicarentur: ut aureliani factum teſtari poteſt: qui ſine præcio romæ toti populo panem oleum & ſuillam carnem diuiſit. Hos igitur omnes omittimus: ut Titum Veſpaſianum imperatorem commemoremus: qui meo quidem iudicio liberalitate alios anteceſſiſſe uidetur. Nam pecunia ſua incēdia reſtituit: & quæ in urbe Roma: & quæ in ueſeuo eius temporibus facta fuerūt: idq; non parandi imperii gratia egit: qđ rebus paccatis ſine hoſte imperabat. Sed quia liberali benignoq; ingenio ad iuuandum humanum genus inuitabatur: ſemel quoque in coena quæſtus eſt diem illam ſe perdidiſſe: quia nulli ea die beneficium contulerat.

De Nerua Coccecio imper.

COnferre me ad recentiorum qui liberales fuerunt: exempla parantem: ſenior Cocceius Nerua in hac poſtrema parte inter priſcos liberalitate inſignes ſe mihi obtulit. Nam commemorauit ſe decrepita pene ætate: quæ auri ſolet auidior eſſe: his menſibus quibus imperauit in egenorum uſum decies ac quinquies centum milium aureorum nummum ſummam diſpenſaſſe: præfectis ſenatoribus: ut agros ad eorum ſuſtentationem coemerent: atq; iis diuiderent. quos ob inopiam ope dignos animaduerterent. in quos uſus ipſa quoq; aurea uaſa aliaq; impatoria ornamenta adhibuit. uir profecto principatu dignus: & qui populorum nō do

minum ſed patrem ſe exhiberet oſtendens.

Recentiora De Pipino gallorum rege.

CVm recentiora tempora non minus inſignes liberalitate uiros quã priſca tulerint:ingratus mihi uiderer niſi de eis ꝓ ingenii mei captu ſcriberem : principiumq; a Pipino ordirer gallorum rege : in quo inter permultas uirtutes liberalitas plurimum enituit. Is Gregorii tertii ponti ficis precibus : bis in Italiam cum ingenti exercitu impenſa grãdi pecunia de/ ſcendit aduerſus Longobardos : quibus cum Rauennam exarchatũq; ade/ miſſet : hæc enim longobatdorum dignitas erat : atq; in ea æmiliæ uiæ pars ſub romandiolæ nomine deſignata ferrariaq; continebatur. item quicquid inter Ariminum Placentiamq; comprehenſum eſt. ſpreto magno auri põ dere :quod Conſtantinus imperator offerebat : ſi ei cuius ea loca ante fuerãt: reſtituerentur. pontifici atq; catholicæ eccleſiæ omnia dono dare maluit.

De Carolo magno gallorum rege.

NOn minus liberalem ſe quam Pipinus pater Carolus magnus oſtẽ dit : qui ut Adrianum pontificem aduerſus Deſiderii Longobar/ dorum regis arma tueretur : bis in Italiam deſcendit : domitaque Longobardorum rabie:dono data a Pipino patre confirmauit : eiſq; Parmã Mantuam ac Lunas & cum eis haud contemnendam ethruriæ partem ad didit : quæ omnia ſi uoluiſſet retinere ſibi poterat.

De Ricardo brithanniæ rege.

QVanq̃ Ricardi brithannici regis munus iis quæ Pipinus Caroluſq; dederunt : æquari non poſſit : animo tamen haud minus liberalis eſſe uiſus eſt. nam cum mire apparato conuiuio animaduertiſſet duos ex equitibus ſuis attentius quædam mirari uaſa aurea : & una ſermo/ nes ſerere ad eos acceſſit : petiitq; quibus de rebus una loquerentur : qui cum reſpondiſſent inter ſe locutos:quod ſatis ſe opulentos fore putarent : conten/ tiq; uiderentur : ſi duo tantum ex eorum uaſorum numero haberent: ſub/ ridens rex dixit : ne ob id contenti eſſe deſinerent. ſe enim ea ipſa hora do/ no uaſa dare: quæ in ipſorum manu poni iuſſit : uerum quod ſculpturæ in eis excellens erat opus : neque ſine tantæ artis iniuria deleri poſſe uide/ bantur : in medio conuiuio inſpici eorum pondus iuſſit : & pro uaſis duo/ decim aureorum nummum milia : tanti enim eſſe cenſebantur : ambobus repreſentauit.

De eodem.

NAtaliciis Chriſti ſaluatoris diebus cum idem rex auro gemmiſque ſacram ædem quam in palatio habebat : pro more exornaſſet:at/ q; aquenſis epiſcopus Bonifacii pontificis legatus mane in ea ſacrifi cium peregiſſet : dum is pontificias exueret ueſtes ex aræ ornamentis nihil

moueri rex iuſſit: apprehenſoq; poſtea humane per manum legato: cum ad aram acceſſiſſet: dixit æquum non uideri ea die pontificium legatum in aliena ueſte ornamentiſq; ſacrificare: & proterea quæcunq; tunc in ea æde eſſent: ei dono ſe dare.

De Nicolao patrenſi.

INter tot regiæ liberalitatis exempla haud indignus eſt uir in priuata ortus fortuna cui locus fiat. Nam pro ipſius captu neq; pauciora neq; in re minus Laudanda q̄ quiuis de quibus ſcripſimus regum impendit: hic Nicolaus nomine patris in peloponeſſo honeſtis opibus ortus cum accepiſſet ciuem quendam patrēſem inopia preſſum tres filias iam maturas uiro: quod dare dotem nullam poterat: proſtituere conſtituiſſe: pilas auro confecit eius ſummæ ut ſingulæ dotem unius earum puellarum conſi/cerent: primiſq; tenebris ſolus ſuſpenſo gradu ne exaudiretur: ædibus illius ciuis appropinquauit: ac per feneſtram pilas iniecit: eas cum pater ac filiæ collegiſſent: rati a deo munus illud miſſum: pulſa egeſtate ex animis quoq; mali conſilii cogitationes pepulerunt.

De Paulino nolano epiſcopo.

CVm p̄cipue inter alia crimina quibus mortales addicti ſunt ambi/cione uenere atq; auaricia quidam ſacerdotalis ordinis horū tem/porum homines laborare ſoleant: mira res uidebitur quam Pau/linus fecit: qui poſtea ad Nolanam eccleſiam fuit aſſumptus ita enim libe/rales omnes uirtutis magnitudine antecedit: ſicuti lumine ſol alias uincit ſtellas. Nam ſi illi de quibus ſcripſimus multa donarunt: ea dederunt quibus plurimum habundabant: neq; illis datis ulla tamen res eis deerat. Id longe ſecus in Paulino fuit. Nam bona omnia quæ in patria habebat: aquitanus enim fuit: pauperibus cum dediſſet: nolam cum coniuge Tireſia uenit ea pauperie ut pene uictum mendicaret: poſtea autem q̄ ad epiſcopatum cō/ſcendit: & Vandali Genſerico rege ex Aphrica ingenti claſſe profecti: ur/bem romam ac oram totam illam populati ſunt: cum aliam rationem nullā haberet qua uiduæ nolanæ filium tunc a Vandalis captum redimeret: in Aphricam ſe contulit: illicq; ut captiuum iuuenem matri redimeret: ſeruitutem ipſe ſubiit: euangelicum paſtorem imitatus: qui pro ouibus ſuis animā ponit: cum contra temporibus noſtris perſæpē ouium paſtores in greges ſuos luporum uice fungantur.

De Serapione ægyptio monacho.

EXempli ſimilitudo annectere Paulino Serapionē ægyptiū mona/chū cogit: q inopibus cū ueſtes ac deniq; euangeliorū librū quem ſolum habebat dediſſet: incidit in mulierem uiduam quæ famæ cum liberis paruis grauiter laborabat: cum nihil ei ſupereſſet quod ultra donaret: precio libertatem ſuam uendidit atq; illud uiduæ mulieri dedit.

De Martino turonenſi epiſcopo.

MArtini turonenſis epiſcopi adeo in pauperes omnes quos norat: liberalitas & prompta & ingens fuit: ut cum in iuuenta militaret: & urbis ambianorum portam eggreſſus adhuc cathecuminus in nudum mendicantem incidiſſet: quia alterius rei quam daret facultas nulla erat: ſtricto gladio clamidem qua erat amictus; diuiſit: atque altera parte nudi corpus ut poterat contexit: epiſcopus poſtea factus non contentus in egenos diſpenſare annuos poſſeſſionum redditus: non dimidias ut ante in clamide egerat opes: ſed totas uix trita ſibi relicta ueſte dedit.

De Apollinari Alexandrino patriarcha.

A Sacerdotali ſolio ita uirtus omnis iam aliquot tempus proter quorundam malos mores exulare uidetur: ut rarior fenice ſit ſi quis in eo ordine liberalitate inſignis inueniatur. Cum autem inuenire quẽpiam contingit: eo enixius quo rarior eſt laudari meretur. Inter hos cum Alexandrinus patriarcha apollinaris locum ſibi pepererit. miram hac in parte eius liberalitatem ſcribemus. fuit enim eius temporibus Alexandrinus ciuis Macharius nomine: qui in magnis opibus a patre relictus paruo tempore iuuentæ mala ſecutus. omnibus conſumptis ad inopiam redactus eſt: quæ idcirco ei infeſtior erat. quod mendicitatem erubeſcebat. Hoc cum Apollinaris reſciiſſet: arbitratus id quod erat. s. Macharium ut aliquid helemoſinæ nomine acciperet præ pudore nunq̃ adductum iri: nouum inuentum ut eũ iuuaret excogitauit. Finxit enim in antiquis alexandrinæ eccleſiæ ſcripturis uetus inſtrumentum eſſe inuentum: quo oſtendebatur ſuperioribus temporibus alexandrinam eccleſiam contracto nexu quinquaginta auri libras annuas eius patri debuiſſe: atq; ea arte inſtrumentum erat confectum: ut quãuis tunc patriarchæ opera factum eſſet: multorum annorum ſenium præ ſe ferret. De huius inſtrumenti inuentione cum palam patriarcha feciſſet: idq; ſe præ animi conſcientia reuellare Machario uelle dixiſſet: ad ſe eum acerſiuit: orauitq; ut re inuenta quam nullus ita fore ſperabat: uellet unius anni penſione contentus pro reliqua ſumma eccleſiam liberare. Hoc contentus cũ eſſet Macharius. repreſentari ei quinquaginta auri libras iuſſit. Huius enim inuenti modeſtia & Macharii pudorem & ſuam largitionem texit. ea ad dãdũ induſtria uſus: qua plæriq; honore Apollinari ſimiles in extorquenda ab aliis per iniuriam pecunia. dies ac noctes utuntur.

De Archebio ægyptio monacho atq; heremita.

SI duo de quibus diximus pontifices pecuniam ueſteſque donarunt: & ſi in eo genere liberalitatis laude fraudandi non uidentur: nihilominus ob largitionem eis nihil defuit. & idcirco

in hoc uirtutis genere Archebius ægyptius monachus eis eſt anteferendus: qui cum heremum in ægypto incoleret: celulam quam ſibi iam quinquagenarius ipſe edifficauerat: Ioanni Caſſiano monacho qui illuc ab extera regione ſe contulerat: cum omni ſuppellectile dono dedit: ſub eo nomine qđ cuicunq; monacho dedit contigiſſet illuc uenire: eam daturus eſſet. Cæterum ut cella Caſſiano ceſſit: ſtatim aliam edifficare coepit. quam ſimiliter aduenienti pegrino monacho dedit: tertioq; idem repetiit. Tecū igiť reputa lector qđ inopi heremitæ: hæc totiens danti remanere poterat: & comparatum ei macedonem Alexandrum auarum iudicabis.

De Alexandro quinto pontifice.

ADeo liberalis pontifex Alexāder quintus fuit multis in uirtute preditos homines inſigniaq; opera impenſis: ut perſæpe amicis familiariter narrare ſoleret: ſe olim ditem epiſcopum fuiſſe: nouarienſi enim ecclesia potitus erat: poſtea cardinalem factum eguiſſe: atq; deinde pontificatu ornatum ad mendicitatem peneredactum eſſe. O felicem uirum: qui uirtute fortunaq; inter mortales tam ſublimem nactus honorem eo bene uti quod perraro contingit: ſciuiſti: cum amicos atq; bonam famam opibus utiliores honeſtioreſq;: atq; minus animi laboribus obnoxias q̄ aurū in quo omnia in contrarium inueniuntur eſſe. duxiſti.

De Luciano auria genuenſi ciue.

ILlud quoq; quod admodū generoſo animo Lucianus auria egit: cum genuenſi claſſe præfectus aduerſus uenetos in illirico bellum gereret: minime pretereundum eſt. Nam cum a Genua ſtipendium non mitteretur. & iam claſſis rerum omnium inopia laboraret: q̄q̄ ipſe neq; rem propriam gereret: neq; pyrraticam exercere uellet: ut ex rapto undequaq; claſſem aleret: eo quoq; qđ poſtremum relinqui uidebatur & ſi iuſte poterat uti noluit: ut imperfecto bello cum claſſe domum rediret. Ingentis igitur animi uir ac uere liberalis: impenſa omni pecunia quam e ſuo habebat argenteaq; ſupellectile inter naues diuiſa ut ea ſe nauales ſocii ſuſtentarent: cum eorum unus pecuniam peteret. neq; iam ultra quod daret aliquid ſupereſſet: a baltheo ornamentum argenteum quod pendebat abſcidit atq; ei dedit. Quod non precii gratia: uerum proter rē ipſam: plura enim daturus uidebatur ſi plura habuiſſet: magni eſt faciendum.

De Alphunſo ſeniore Siciliæ rege.

s Ine ſe liberalibus uiris finem imponi Alphunſus ſenior Siciliæ rex queritur. cum ſui temporis liberales principes anteceſſerit: cuius liberaliter geſta ſi complecti omnia uoluero: hac re ſola uolumen complebitur. Itaq; unum tantum ipſius factum cōmemoraſſe cōtēti

erimus. Geſtare in digitis annullos ingentis precii Alphunſus conſueuerat: & ne lauandis manibus gemmis officeretur: loturus annulis digitos exuebat ſeruandoſq; miniſtris qui opportunius ſe offerrent dare ſolebat. Cuidam igitur ſemel cum annullos tradidiſſet: qui oblitum regem arbitrabatur: & proterea in uſum ſuum eos uerterat: Alphunſus rem diſſimulauit: atq; ꝓ eis alios induit annulos: conſuetumq; morem ſeruauit. Itaq; poſt aliquot dies Loturo Alphunſo cum idem aſtaret: qui primos habuerat: & non reſtituerat: manum porrexit tanquam a rege annulos ut olim egerat accepturus. Alphunſus autem retracta ad ſe manu: in aurem ſummiſſa uoce ei dixit: hos obſeruaudos tibi annulos dabo: ſi prius alios: quos dedi: reſtitueris. Liberali profecto rege humanoq; atq; animo ingēti ꝑdito digna uox: quæ maiori laude q̄ ſtili mei uires ferant efferenda uideat᷑. Sed cū Alphunſo Franciſci ſf. Borſii eſtenſis: ac Nicolai quinti ingentes liberalitates una ac eadem ætas admirata eſt. De Sixto .iiii. uerſiculus ille notiſſimus eſt. Mitra caue: inſtituit dicere ſum quod eram.

De Bonitate atq; Clementia Caput primum.

HVmanitas atq; clementia quæ mortale hominum genus magna in parte a feris diſtinguit: in omni hominum ordine laudem ſuam meretur: Sed in regibus atq; aliis qui rerum potiuntur: eo clarior atq; excellentior eſt: quo etiam pluribus prodeſſe poteſt. Idem enim iræ atq; crudelitati eorum contingit: quæ plus uirium minuſq; ad compeſcēdum freni habens: plus etiā q̄ priuatorum iracundia perniciei malorumq; ſolet afferre. Hæc clementiæ atq; humanitatis inſignis uirtus Cæſarem deinde Auguſtum: ac poſtea Antoninos pium ac Philoſophum pluſq̄ alia præclare ab eis geſta: quæ procul dubio ingentia fuerunt: ut pro numinibus colerentur effecit. huius igit᷑ principes omnes cultores eſſe eamq; amplecti oporteret. Nullis enim exercitibus nullo munimenti genere coguntur populi: ut principum ac regū dicta magis ex animo audiant: aut libentius eos colant: Neq; uero ipſorum corporibus fidelior ſanctiorq; cuſtodia q̄ hæc humanitas clemētiaq; inuenitur. hoc priſcis. hoc recentioribus temporibus exempla quæ unde quaq; ſe offerunt: teſtari poſſunt. Nam qui clementes fuere maxima ex parte uſq; ad ſeros annos tuto uixerunt. contra autem qui ſuperbia crudelitateq; inuiſos ſe fecerunt: aut a militibus aut a populis ſuis cæſi ſuperbiæ ac crudelitatis penas luerunt. Itaq; cum ſatis ex merito hæc laudari uirtus nequeat: ſtilum ad commemoranda quæ in ea excellenter geſta fuerunt conuertemus.

De Furio Camillo.

ET humanum & clementem profecto multum ſe Furius Camillus oſtendit cum capta Veietium urbe ab arce conſpicaretur a romano exercitu eam diripi. Nam quanquam ſciret ueientes populo ro. graues fuiſſe hoſtes: tamen ex his humanos repenſans caſus: lachrimas continere non potuit.

De Gn Pompeio.

ADuerſus hoſtem populo ro. non minus grauem: humanitate ſingulari Gn. Pompeius uſus eſt. Audita enim Mitridatis morte qui deſperatis rebus ſibi ipſi uim intulerat quanq̄ ſciret eum obſtinato nimis animo contra populū ro. geſſiſſe bellum: permultaque eum hominum milia per id tempus inermia ſine cauſa crudelem in modum occidiſſe: tamen plus miſerādo eius caſum motus: militariq; diſciplina quæ ſine

modeſtia nomine ſuo indigna eſt: quam his quæ permulta hoſtiliter Mitri/dates geſſerat in honoratum relinquere corpus eius noluit: ſed iuſſit ut regia pompa in regum ſepulchris conderetur.

De Auguſto.

HVmanum perſæpe Auguſtus ſe oſtendit: ſed tum maxime cum deambularet cum Diomede liberto ſuo: effractis enim caueis aper proruperat: rectaq; ad Auguſtum tendere uidebatur. Itaq; libertus in quo formidinis q̃ prudentiæ plus erat: apprehenſo Auguſto ſe poſt eum texit. Ea re: periculi enim permultum habuit: & fortaſſe haud paucos ad ulciſcendum libertum impuliſſet: auguſtus neq; iræ: neq; commoti animi aliqua ſigna oſtendit. prudenter enim aduertit eos qui puſillo corde ſunt: ubi de uita agitur: omnis rationis iudicium amittere.

Item De Auguſto.

ADeo autem clementi ingenio auguſtus fuit: ut ſibi ſimiles amicos omnes optaret. Id patuit cum eo apud Polionem coenante ſeruus chriſtalinum uas confregiſſet. Nam domini iuſſu murenarum pabulo damnatus: in uiuarium perferebatur: qui cum ducentium manus effugiſſet: ſe auguſti pedibus ꝓuoluit: id unũ petẽs ut alio mortis genere periret. Auguſtus ut mortis cauſam genuſq; intellexit: ſolui ſeruum iuſſit: uirgulaq; omnia polionis chriſtalina ꝑfregit: uinariaq; euertit ſe enim cauſam dixit adimere Polioni uelle: ne in animi perturbationem incideret: aut ob eiuſmodi cauſam in poſterum ſeruum aliquem tam crudeliter perderet: qui cuiuſcunq; eſſet generis: in hoc ipſo: quod homo erat: pluris q̃ omnia quæ terrarum orbis haberet uaſa faciendus erat.

De eodem.

NEq; uero qui in aliena iniuria q̃q̃ parua flecti ſe ad humanitatem oſtendit: in iis quæ contra ſe ipſum patrari inuenerat: etſi grauia erant: inclementem ſe prebuit. Nam cum poſt triumuiratum apud eum Cinna Gn. Pompeii nepos accuſaretur: in gallia inſidias eius uitæ tetendiſſe: uxoris Liuiæ quæ haud imprudens fuit ſuaſu: Cinnam ſolum in cubiculum acciuit: eiq; omnia patefecit: quæ de hac re acceperat. Quare Cinna perterritus: cum neq; deprecaretur crimen neq; negaret. Auguſtus humaniſſime omne odium remiſit: atq; in ſequentem annum conſulem deſignatum in familiarium amicorum numero habuit. O diuinam prorſus clementiam: ei qui uitæ inſidias tetendiſſet: honores illos impartiri qui uix illis præſtandi eſſent: qui periculo pro tuenda dantis ſalute uitam obieciſſent

Item De Auguſto.

CVm idem pari clæmentia obtrectatorum malignitatem perferret atq; eius patientiam Tiberius carperet: hortatus ut ex eis aliquot ulciſceretur: reſpondit ſatis ſibi eſſe nequis eum pluſquam dicto

læderepoſſet.

De Arthaxerſe primo perſarum rege.

EXempli ſimilitudo præteriri nō patitur qđ perſarum rex arthaxerſes alcidi ſapſoni a quo ubiq; carpi ſolebat: dixit. Nam cum aliter ulciſci hominem pro maledictis nollet: ei iuſſit renunciari licere ipſi regem arbitratu ſuo criminari. ſed ſimiliter regi quoq; integrum eſſe & dicere & ſtatuere in eum quæ ipſi collibuiſſent. Eodem enim uerbo: & eo quidem humano: alcidis temeritatem: & potentiam atque clementiam ſuam oſtendit.

De Philippo Macedonum rege.

EAdem humanitate uſus eſt Philippus rex erga Nicanorem macedonem qui omnibus in locis quantum poterat Philippum criminabatur. Nam cum Sinycitus aliiq; Philippi amici ſuaderent ut in eū rex animaduerteret: recuſauit illud Philippus dicens: haud malum eſſe uirum Nichanorem ſibi perſuaſum eſſe. Cum igitur inopiam eius noſſet dono ei pecuniam miſit: poſt quod factum cum a Sinycitho moneretur Nichanorem non criminari ut ante: ſed regem laudibus efferre: Philippus Sinycitho fertur dixiſſe. Nunquid non uides in manu noſtra eſſe: ut quæ uolumus a populis de nobis audiamus?

De Agrippa iudeorum rege.

CVm in cæſarea moraretur Agrippa iudeorum rex: reſciit hieroſolymis ſe publice a Simone iudeo criminatū tanq̄ iudaicæ legis eſſet euerſor. Itaq; cum Simonem in theatrum ſpectante populo uocaſſet: aſſidereq; ſibi hominem iuſſiſſet. Interrogauit in quo iudaicam legem uiolaret: & ut id palam loqueretur monuit: Simon regis iram ueritus ſe ad eius abiecit pedes: ueniamq; errori petiit. Eum igitur ſupplicem manu ſua rex ſuſtulit: neque ueniam modo pro crimine petenti dedit: uerum muneribus quoq; affectum domum remiſit. Sapiens profecto nedum clemens Agrippæ factum: quo enim pacto melius & ſibi bonitatis nomen cōparare: & detractorem a maledicentia reuocare potuit? Sed non ita omnes ſe principes gerunt: adeo enim in deterius labuntur res: ut eos plerunq; grauiter ulciſcantur: qui ius fieri petunt: & illatas iniurias quæruntur. Quod fortaſſe contingit quia iuxta uetus adagium: nemo acrius: quam ſi uerum obiiciatur: ſolet commoueri: & quod etiam ſuperius commemoratorum regum uirtus innocenſq; uita freta animi conſcientia eiuſmodi maledicentia nihil mouebatur.

De Auguſto.

AVguſti humanitas ingens iterum me ad eius exempla reuocat: cogitq; ut præter ea quæ ante de ipſo ſcripſimus humanitatem quoq; oſtendamus: qua Alexandriæ. M. Antonium hoſtem proſecutus eſt. Nam cum gladium uidiſſet quo ſe ipſum Antonius peremerat ſeceſſit: Lachrimiſq; acceptum ex eius morte dolorem expreſſit: atq; regio honore ipſum Cleopatramq; ſimul tumulari iuſſit.

De. M. Aurelio Claudio ſecundo imper.

HVmanum quoq; ſe preſtitit Claudius ſecundus imperator erga aureolum tyrannum: qui in Illirico auguſtalem dignitatem nomenq; uſurpauerat. In prœlio enim cæſum ſepulchri honore dignatus eſt iuxta pontem: quem ab ipſo aureolum nuncupauit epigrammaq; addidit: quo oſtendebat cupere ut adhuc uiueret: modo id aduerſus rem pu. non eſſet. Quam humanũ igitur aduerſum amicos credere debemus fuiſſe: qui hoſti mortuo hunc rerum uerborumq; honorem habuerit.

De Dario perſarum rege.

PErſarum rex Darius cum ei caput hyſtici Mylleſſii quem hoſtem iudicauerat allatum eſſet: non quem ad modum principum fortaſſe permulti agerent: ad alios terrendos: ſiue etiam inſolentia elatus contumelia aut dedecore affecit: ſed ſtatim lauari & honorifice ſepeliri iuſſit.

De Cleomene Lacedemonio rege.

LAcedemoniæ rex Cleomenes cum acheorum exercitum ſuperaſſet: magnumq; hoſtium numerum interemiſſet: omnia ad ſepulturam petita corpora libenter conceſſit. Inter alia autem cum inuentum Lydiadis corpus eſſet: qui olim Megalopoli tyrannidem exercuerat: & ſponte ſua liberatis Megalopolitanis ad priuatam uitam redierat: purpurea ueſte tectum corona quoq; exornauit: magnoq; apparatu a ſuis uſq; ad Megalopolis portas deferri iuſſit: ne is in patria ſepulturæ honore careret: qui illi libertatem donarat.

De Dromichete getarum rege.

EA humanitatis ſigna quibus in mortuos uti homines ſolent: quia periculo carere uidentur: fortaſſe plus ad iactantiam accedere q̃ ad clementiam uidentur. Sed quæ uiuis belloque ſuperatis hoſtibus tribuuntur: iracundia & ea quæ uictorias ſequi ſolet inſolentia deuicta: futurorum quoque periculorum: aut etiam eorum quæ iam præterita ſunt ſpreto reſpectu: non poſſunt niſi uera atque ingentia dici: quemadmodum Dromichetes getarum rex egit: quo tempore regem Lyſimachum: qui nulla laceſſitus iniuria ultro arma intulerat: prœlio deuictum coepit. nam quanquam barbarus ferox & inops magnas in eũ irarũ cauſas

baberet: tamen depoſita illati belli iracundia familiariter: ut alii oſtentare opes ſolent: ipſe ſuam populorumq; ſuorum pauperiem oſtendit: atq; ea ſe ualde contentum uiuere affirmans ipſum liberauit: & ex rerum copia quam habebat muneribus affecit datæ: quoq; libertati ac muneribus conſilium ad/didit: ne in poſterum cum his bellum Lyſimachus gereret: quibus deuictis nihil eſſet fortnnarum: quod lucri facere poſſet: quin potius eiuſmodi ho/minibus amicis uteretur: eodem enim facto audacem ſe prudentemq;: ac humanitatis cultorem ſed auariciæ quoq; atq; ſuperbiæ non minus quam hoſtium domitorem eſſe oſtendit.

De Veſpaſiano imper.

VEſpaſianus quoq; Auguſtus humanitate clementiaque ſingulari uſus eſt. nam q̃q̃ Vitellius Sabinum eius fratrem occiderat: & fili/um ut occideret acerbe perſecutus erat: tamen poſteaq̃ urbem at tigit Vitelii filiam magna cura: ingentique collata dote ac muneribus nup/tui dedit.

De Tito imper.

PAtris humanitatem imitatus eſt filius Titus: ad ſe enim accerſitis duobus patricii ordinis uiris: qui affectare imperium dicebantur: modeſte eos coarguit: docens fato imperia: & non ingenio aut ul la alia induſtria dari: quod ſi quid cuperent: eos id ut peterent: hortabatur. quia libenter aſſenſurus eſſet: ambos quoq; cenæ ſecum adhibuit: idq; qui al terius eorum matri renunciarent celeriter miſit. ne cum detectam coniuratio nem intelligeret: uerita filii uitam in diſcrimine uerſari: ſibi ipſi mortem con/ſciſceret. poſtero puoq; die in theatro aſſidere ſibi utrunq; iuſſit: & ut ipſe oblata gladiatorum tela inſpexit: ea utriſq; inſpicienda porrexit. Itaq; cum hac ingenti humanitate amandum ſe omnibus præberet: minime mirum uideri debet ſi is populi ro. iudicio humani generis deliciæ appellaretur.

De Cocceio Nerua imper.

PAr quoq; clementiæ erga Craſſum Calfurnium imperatoris Ner uæ exemplum fuit: cum eius uitæ inſidias tetendiſſet: clementia ue re dei potiuſq̃ hominum: ut tam ſublimi fortunæ gradu collocatus tantæ iniuriæ ueniam daret: & munere ſuo fruendam ei relinqueret uitam: qui ipſi per inſidias ſalutem erripere temptaſſet.

De. M. Antonino philoſopho imper.

OMnes clementia atq; humanitate. M. Antoninus philoſophus im perator longe ſuperauit: id inter cætera in auidio Caſſio eiuſq; fa/milia cum ab eo in ægypto rebellaſſet: clare oſtenſum eſt. Nam cũ ſenatus acerbe Auidiũ propinquoſq; eius perſequeretur: Antoninus pro eis tanq̃ amici forent deprecatorem ſe ſemper exhibuit. In quo quoniã per/difficile mihi foret uerbis meis eam partem orationis exprimere: quam ad ſe

natum habuit: hic eam ut apertius bonitas agnoſcatur: totidem uerbis ponemus. Quod autem ad caſſianam rebellionem pertinet: obteſtor uos patres conſcripti: ut depoſita cenſuræ ueſtræ ſceueritate: ueſtram meamque clementiam ſeruetis: neq; per ſenatum aliquis occidatur: nec ſimiliter in ſenatorem animaduertatur: nullius patricii ſanguis effundatur: relegati redeant: & exulibus bona ſua reſtituantur: atq; utinam multos qui interempti fuerunt: ad uitam reuocare poſſem. Nunquam in imperatore proprii doloris ultionem probaui: quæ quanquam perſæpe iuſtiſſima ſit: plæriſq; tamē ſemper acerba uidetur. Quam ob rem Auidii caſſii liberis generoque eius atq; uxori ueniam dabitis. Sed quid ueniam dico? quando quidem nullus eorum errauit. Viuant igitur ſciantq; tutos ſe ſub Marco uiuere: uiuant in ſui patrimonii parte: ueſtibus auro atq; argento utantur: neq; opulenti modo: uerum etiam tuti ſint: tuto ſe ac libere ad omnia conferre loca poſſint: ut per totum terrarum orbem in populorum conſpectum ueſtræ meæq; clementiæ uerum atq; certiſſimũq; exemplum præ ſe ferant. neq; tamen hæc patres conſcripti magna eſt clementia: ut rebelliũ liberis atq; uxoribus ignoſcatur. peto igitur ut omnes ſenatores equiteſq; romanos qui inſimulati ſunt mortis poena exilioq; item formidine odio infamia iniuriaq; liberetis. date hoc preſentibus meis temporibus: ut in his coniurationibus quæ ad tyrannidem initæ ſunt: eorum tantum qui in tumultu ipſo cæſi ſunt: mors afferatur. neq; ultra poena progrediatur. Hæc oratio adeo ſenatui populoq; ro. placuit ut Marci clementiam miris laudibus efferrent.

De Pertinace imper.

SImili clementia Pertinax imperator erga Falconem imperium affectantem uſus eſt: cuius uitæ fortuniſq; uim ullam inferri nunq̃ uoluit.

De Flauio Iuliano imper.

INſignis quoq; clementia iuliani imperatoris illa fuit: quã Antiochiæ oſtendit: cum a collitigatoribus apud eum accuſatus eſſet Tallaſſus qui ſub Conſtantio miniſter a ſecretis fuerat. Nam cum galli Cæſaris qui Iuliani frater fuerat: mortis conſcius fuiſſe diceretur: faceto uerbo reſpondit: æquum eſſe cum hac in re maior ipſius q̃ collitigantium cum Tallaſſo iniuria eſſet: ſibi quoq; prius ſatiſfieret. & cum hoc dixiſſet: præfecto imperauit: ne in Tallaſſi cauſa aliud ageretur: niſi prius ſecum in gratiam eum rediiſſe intellexiſſet. Ita enim cauere uoluit: ut non modo ipſius maliuolentia Tallaſſus non læderetur: uerum ne ipſius quidē odii opinio apud alios aliquo modo detrimentum afferret.

De Pyſiſtrato athenienſi tyranno.

ATot humanis clementibuſq; romanorum principum exemplis ad quædam græca ac barbara tranſibimus. Pyſiſtrati athenienſis

tyranni uxorem publice conuicio iuuenes quidam inceſſerant: qui cū poſtri
die errorem ſuum agnouiſſent: & præ formidine profuſis lachrimis ueniam
a Pyſiſtrato peterent: ipſe nequaq̄ ad iram aūt ultionem animo permotus:
reſpondit in poſterum modeſtiores eſtote: q̄q̄ uxor mea ſicut uos arbitra/
bamini: heſterna die domum eggreſſa non fuerit: uerbo in quo non mi/
nus prudentiæ q̄ humanitatis fuit: iuuenum errorem & illatum uxori dede
cus texit.

De Mitridate ponti rege.

HVmanum generoſumq; Mitridatis regis factū fuit quo uſus eſt:
cum Thoridoracem gallatam qui in: ipſum conſpirauerat: occidi
iuſſiſſet. Nam uerentibus omnibus eum ſepellire: adoleſcentula
inſignis quæ eum deperibat: ut ſepelliret corpus exornauit. cum autem ab
eá Mitridates: deducta enim ad ipſum fuerat: intellexiſſet amore captam
illud egiſſe: non modo eius quem amauerat corpus illi ad ſepulturam conceſ
ſit. uerum ut funus quoq; exornaret: pecuniam impendit. Longe enim plu
ris hoc ueri amoris: humaniq; ingenii ſignum in puella: quā illatam ſibi ab
Thoridorace iniuriam fecit.

De Iazate adiabenorum rege.

PArthorum rex arthabanus principum regni ſui coniuratione preſ
ſus: minime ſe in eo poſſe tuto manere arbitrabatur: & cum uires
ut principes ad officium cogeret ei deeſſent: ad Iazatem adiabeno/
rum regem: & ſi ei notus non erat conferre ſe decreuit. Itaq; dum ad eum
tendit: incidit in ipſum per regnum obequitantem: ut eū uidit ab equo ſta/
tim deſcendit: expoſitoq; caſu ſuo rogauit: ut ope ſe ad repetendum regnū
iuuaret. cum Iazates eum agnouiſſet: ipſe quoq; in terram ab equo deſcen/
dit: coactumq; arthabanum in equum conſcendere pedibus eum proſequi
uolebat: quod ætas ipſius præteritaq; fortuna pluſq̄ præſens neceſſitas apud
ſe ualeret. Deductum igitur in regnum amice arthabauum ſolatus eſt: &
ceu parentem ſemper in honore habuit. Sumptis deniq; armis in regnum
quoq; reſtituit.

De Pericle athenienſi.

PEriclis quoq; athenienſis humanitas ac clementia inſignis fuit: qui
cum longo tempore athenas arbitratu ſuo in multis ciuium conten
tionibus rexiſſet: & iam haud longe abeſſet ut moreretur: nec ui/
res modo uerū etiā ſenſus pene eū defeciſſent: cōtigit ut inter amicos q in lecto
iacēti aſtabāt: de eius uictoriis atq; eloquētia q̄ in eo mira fuit: mētio haberet̃
eāq; ceu admiratione capti: laudibus efferrēt. Hæc autē cū ipſe audiret: ap
tis oculis aliquantiſp nixus ut loqueret̃: mirari ſe dixit: qđ uictorias eloquen/
tiamq; in eo laudarent: qđ earum rerum ꝑtem fortuna ſibi uēdicabat: ipos
qdem potius laudare debere: qđ cum longo tēpore athenas rexiſſet: nemo

ipſius cauſa lugubrem ueſtem unquam induerat. Sed cum de priſcis ſatis multa ſcripſerimus: tempus eſt ut iam ad recentiora tranſeamus.

Recentiora De Totila gothorum rege.

CVm Totilas in Italia gothorum rex urbem Romam recepiſſet: quæ in primo Belliſarii aduentu a gothis ad eum defecerat: accuſata eſt Ruſticiana primi Theodorici: qui gothos in Italiam traxerat ſtatuas euertiſſe. Quam ob cauſam cum iratus in ruſticianã animaduertere Totilas decreuiſſet: poſteaquam Boetii coniugem & Simachi ſororem amborum fortuna uirtuteq; inſignium uirorum fuiſſe intellexit qui falſis criminum ſuſpicionibus a Theodorico interfecti fuerant: adeo apud ferũ barbarumq; regem ratio ualuit: ob iuſtum mulieris nobiliſſimæ dolorem: ut iram qua percitus erat in clementiam uerteret.

De Iuſtiniano primo imper.

SI laudandus Totilas eſt q͏̄d Ruſticianæ clementer crimen remiſit. q͏̄d ipſa iuſto compulſa dolore incurrit longe magis laudanda uidetur clementia qua Iuſtinianus in uitigem gothorum regem po. ro. acerbum hoſtem uſus eſt cum a Belliſario captiuus Conſtantinopolim miſſus fuit: quoniam non ut hoſtem captiuumq;. ſed ut amicum habuit. patricia enim dignitate decoratum magnæ eum prouinciæ perſis finitimæ præfecit: ubi honoris & opum plenus aliquod tempus uixit.

De Iunipertho aripertbi filio longobardorum rege.

GRatam profecto in Iuniperthi animo aritperthi longobardorum regis filii clementia ſedem inuenit. cum prœlio uictum Alchuinũ longobardum qui tridenti ducalem honorem gerebat. Nam ab ipſo atq; ab eius patre rebellauerat quanquam illud pater grauiter ferret. nõ liberauit modo: uerum etiam ne ſine principatu uiueret pro tridento brixiam dedit.

De Roderico biuaro: qui cid nuncupatus eſt: hiſpano equite

ROdericus biuarus hiſpanus & humanitate & animo excellens: coacta ſatis grandi manu ex amicorum propinquorumq; numero præter eos quos ipſe pecunia ſua conducere potuerat: ut maurisq hiſpaniæ partem bethicam occupabant: bellum inferret: dum ad mauros tendit: & iam finibus regni Petri aragonii regis appropinquaſſet: a Petro armis ac bello petitus eſt. Dum ingenti animo illatam uim a ſe propulſat: in prœlio regem coepit: ab eoq; quanq̃ ob acceptam iniuriam haud inique id poſſet: neq; regni partem: neq; pecuniam ullam exegit. ſed libere cum dimiſiſſet ad mauros ut coeperat iter continuauit.

De Ferdinando Legionis hiſpanien. rege.

BEne eadem clementia cum Alphũſo Luſitaniæ rege Ferdinandus Legionenſis rex uſus eſt. Nam cum eius arma repelleret: multa

enim de ipſius regno: occupauerat: in p̄lio captum: atq; effracta coxa debilitatum præter q̄ quod curari diligenter iuſſit: menſæ quoq; honorē ei ſemper cōmunem fecit: ac coxa liberatum: nulla prorſus earum rerum: quas offerebat accepta: iis dumtaxat quæ occupauerat receptis dimiſit. Clementia profecto etiam Gn. Pompeio ac Paulo æmilio: qua in Tigranem alter: alter autem erga regem perſam uſus eſt præferenda.

De Alphunſo undecimo Caſtulon. rege.

NOn hominis aut etiam regis fuiſſe. ſed prorſus diuina putari clementia debet: qua Caſtulonenſis rex uſus eſt: cum algaziram urbem a mauris poſſeſſam obſideret. Ad eum enim Maurus quidam ceu ſceuola ut ipſum interimeret profectus: cum captus eſſet: atq; habita diſquiſitione fateretur eius rei gratia iuiſſe: ut pro patria diiſq; ſuis uitā offerret: nouis amictum ueſtibus data inſuper pecunia: multis contra ſuadentibus: cum p̄ſidio incolumem ad bellamarin regem miſit: cui maurus ille parebat. Is autem quanq̄ barbarus non minus tamen Alphunſo humanus diu acerba uoce increpitum: q̄d tanti animi regem occidere temptaſſet: ſtatim ne penam euaderet interfici iuſſit.

De Sixto ſecundo pontifice.

INter tot regum clementiæ inſignia exempla: haud indecore ſe Sixti ſecundi pont. uirtus offert: qui apud Valentinianum iuniorem imperatorem & Placidam eius matrem: a baſſo patricio maximis criminibus accuſatus: poſteaq̄ innocentiam ſuam purgauit: multis p̄cibus lachrimiſq; egit: ne baſſus in exilium mitteretur: in quo cum fruſtra laboraſſet: & poſt aliquot tempus baſſi mortui corpus romam deportatum eſſet: Sixtus nō modo honoris gratia funeri & ſepulturæ uoluit intereſſe: ſed manibus quoq; ſuis eum tumulauit. ſe eius uere eſſe imitatorem docens: dū honorem pro iniuria accepta retulit: cuius uicarium ſe gerebat.

De Lamba auria genuenſi.

HVmanitas quoq; inſignis in Lambæ auriæ facto fuit: qui ſub admirati nomine: dignitas enim ea eſt maritima: cum præfectus ingenti genuenſium claſſi maiorem uenetorum uiciſſet dum captiuas triremes cæſoſq; qui in mare e more proiiciebantur receſet: ut Andreæ Landuli qui uenetæ claſſi primarius dux præfuerat: corpus inuenit: non tulit ut cum aliis in mare gregatim proiiceretur: ſed ad Curzulam delatum inſigni funere tumulauit: ipſeque cum nauium præfectis omnibus adeſſe uoluit. q̄d eo magis etiam mirandum fuit: quia ipſe in eo prœlio filium amiſerat: quem gregatim proiici cum aliis iuſſit.

De Ferdinando Conſallo Caſtulonen. comite.

QVanta Ferdinandi quoq; Conſalli caſtulonen. comitis humanitas fuit? Nam cum decertaret cum pictonum ac toloſanorum comitibus: qui nauarienſibus: quibus cum ipſe graue bellum gerebat: auxilio uenerant: manu ſua obtruncato Toloſano comite: poſteaq̃ ei arma atq; alia ſpolia detraxit: ne minor in eo humanitas q̃ bellica uirtus appareret: occiſi corpus aureo panno texit: & Toloſanis qui eo bello capti erant redeundi ad ſuos poteſtate facta: collataq; in uiaticum pecunia dedit: nulla re ab eis exacta niſi ut iurarent principis ſui corpus: quod eis tradebat ſe toloſam cum toto comitatu perlaturos.

De Vgucione Fagiola Piſarum ac Lucæ principe.

SImiliter Vgucio fagiola cognomento egit: qui piſis ac Lucæ rerum potiebatur: cum oppidum montem catinum obſidione premeret: atq; inde eum pellere Roberti gallorum regis florentinorum fœderati ac Florentinæ copiæ tentarent. Nam q̃q̃ in eo prœlio filiũ Franciſcum inſignem uirtute iuuenem Vgucio amiſiſſet: tamen deletis hoſtium copiis dum mortuos recenſeret: inuentis corporibus Petri: qui tempeſtæ cognomentum ferebat: Roberti regis fratris: & Caroli eiuſdem regis nepotis: ea cum filio Piſas detulit: magnoq; pro eorum fortuna funere tumulauit. plus enim mortuorum dignitati q̃ proprio dolori uir ingentis animi indulgere uoluit.

De Turiſmundo Gepidarum rege.

SI erga mortuos ii de quibus ſcriptum eſt clementes ſe prebuerunt: quanq̃ ex eo non paruam Laudem meriti ſunt: non uidetur tamen eorum tanti facienda uirtus: quanti eorum qui in pari cauſa non minus humane erga uiuentes egerunt: quod aduerſus eos ultio atque ira explere magis dolorem poſſe haud æque læſo honore uidetur: quemadmodum Turiſmundo gepidarum regi contigit. Nam cum ad eum ſe recepiſſet Alboinus audonis Lõgobardorum regis filius: ut ipſius manu equeſtrem honorem atq; ornamenta acciperet: quæ barbarorum more: fas accipere niſi regis & eius quidem externi manu non erat: eum & dignitate militari & muneribus menſæque honore dum manſit apud eum proſequutus eſt. Neque uero eum latebat Alboini manũ in prœlio Turiſmundum filium eodem quo ipſe erat nomine interfectum. acerbiſſimis enim uerbis in ſuos inuectus eſt: qui eum interimere uolebant.

De Thoma Fulgoſo Genuæ duce.

CVm longe pluſq̃ alia moueant domeſtica exempla: præclarum aui tui Petre cui uolumen inſcripſi: cuius refers nomen: facinus tibi commemorabo: ut cum eius tibi referre nomen contingat: uirtu/tum quoq; imitator exiſtas: hoſtes urbem genuam irruperant: quos cum uirtute nouaq; arte auus tuus ꝓfligaſſet: atq; inter captiuos Raphael Adurnus cum filio qui aduerſæ factionis princeps erat. Item Orlandus Fliſcus Io/annis Philippi frater numerarentur: cum quibus erat Ludouicus quoq; Ful/goſus cum multis eius factionis uiris: uerentibus omnibus ne quid durius in eorum uitam ſtatueretur: auus tuus: ut erat armatus: omnes data dextera bono eſſe animo iuſſit: atq; omnes aut equis aut pecunia donatos eadem ipſa hora liberauit: qui quanq̃ prudenti uir ingenio præditus non ignoraret: ſublatis ex aduerſa factione principibus quietius ſe in poſterum regnatu/rum: Tamen clæmentiæ nomen magna ſua laude ſecuritati ſuæ anteponendum duxit.

De Alphunſo aragonio Siciliæ rege.

QVi tui facta mentio ne Alphunſi regis humanitatem prætercam: me admonet. Nam cum urbem Gaietam obſidere Gaietani ut in eiuſmodi caſibus non nunq̃ fieri contingit ut cõmeatibus pcere cupiẽtes imbellẽ ætatem mœnibus exegerant: qui ſenum mulierũ atq; pue/rorum numerus cum ab hoſte minis ſaxiſq; ad urbem repelleretur: neque eos Gaietani recipere uellent: inter duos hoſtes miſeri mortales conſtituti: planctu & lachrimis omnia replebant. quam rem poſtea quam Alphunſo exploratores retulerunt: omnibus qui in exercitu erant ſuadentibus: ut hæc ætas in urbem repelleretur: quoniam non ipſorum culpa. ſed Ga/ietanorum obſtinatione quorum ſanguis ipſi erant: in eam neceſſitatem compulſi eſſent: ipſe inſigni rex pietate contra omnium ſententiam recipere eos conſtituit: affirmans malle ſe regno depelli: quam tot præſertim inno/centium hominum cum ſeruare eos poſſet: mortis attuliſſe cauſam uideri. Itaq; ad ſe uocatos omnes cum ante unde alerentur dediſſet: quo uellent ſe recipiendi poteſtatem fecit.

De Saladino.

REi ſimilitudo hic me cogit inter Alphunſi exempla memorabile humanitatis facinus interſerere: quo captis hieroſolymis Saladinus uſus eſt. Nam cum eius pedibus chriſtianorum militum qui in prœlio occiderant: lachrimis oppletæ uxores obuoluerentur petentes: ut pacto promiſſa pecunia nihil prorſus habentibus remitteretur: non blando ſolum alloquio lenire earum dolorem nixus eſt: uerum & pactam remiſit pe/cuniam: & præterea tam large e ſuo eas donauit: ut haberent quomodo ſe in chriſtianæ dicionis loca recipe poſſent. Tecum lector conſidera: q̃ auare crudeliterq; in chriſtianos aduerſæ religionis populi bella gerere ſoleant. item

alia ex parte in eos multorum chriſtianæ religionis populorum feros animos
quos partim religionis diuerſitas: partim etiam armorum ipſorum atq; diu
turni belli conſuetudo alit. & ita facilius quanti hæc Saladini humanitas ſit
facienda cognoſces. Nunc ad Alphunſum redeamus.

Item De Alphunſo.

MOs erat Alphunſo quocunq; in loco euchariſtiam ferri perſpexiſ-
ſet: relicto equo quo ferebatur: pedibus eā proſequi in locum quo p
ferebatur. Dum hoc peragit: contigit ſemel in uetulæ domum in
gredi ſanguinis fluxu laborantis. Cum autem certior factus eſſet eiuſmodi
morbo plurimum iaſpidem conferre: miſit ſtatim qui unum quem ha-
bebat perferret: ipſeque mulieris manui eum inſeruit. breui autem libera-
ta anus cum poſt aliquot tempus ad Alphunſum ueniſſet gratias pro acce-
pto beneficio actura: excuſauit ſi iaſpidem non retuliſſet: ne ei daretur ui-
cio: quia ſiniſtro caſu eum amiſerat. Cum autem qui aſtabant grauiter eā
increpaſſent: ſubridens Alphunſus mater inquit mea ii qui ualitudinis ſuæ
nullam rationem habent: mirantur ſi tu ut ualere poſſis iaſpidem retinuiſti.
O humanitatem inſignem: regem clariſſimum cum uetula tam humane
urbaneq; ſe gerere.

Iterum de eodem.

VT Macedonum rex philippus erga Nicanorem: ita Alphunſus er-
ga Ioannem fortem militem ſuum humane ſe geſſit. Nam regi
Ioannes infeſtus factus proter cuiuſdam arcis præfecturam quam
ademerat: omnem Italiam pererrabat: ut ubi eius hoſtes inueniſſet: illic eius
nomini detraheret. Tandem egeſtate premente ad Alphunſum redire co-
actus eſt. Rex autem longe in ſeruanda humanitatæ q̄ Ioannes in pruden-
tia diligentior: non modo nulla ex parte Ioannis maledicentiam ulciſci cogi-
tauit: ſed data pecunia eius neceſſitatem ſubleuauit.

De Eodem.

EXigua illius fortuna qui Alphunſum maledicentia leſerat fortaſſe
eum mouit: ne dignum duceret: quem pro illata iniuria ulciſcere-
tur: & proterea eius clementiā minorē q̄ re ipſa fuit: uideri facit. Sed
quid in eam dici poterit: qua uſus eſt erga Antonium Caudolam andega-
uenſis factionis fautorem: atq; ipſius Alphunſi pertinacem hoſtem: cum
poſtremus omnium: Neapoli urbe iam capta: in bello adhuc contra Alphū
ſum perſtaret. Eo enim prœlio uictor Alphunſus cum locis omnibus quæ
is poſſidebat: potitus eſſet: non modo non induxit in animum aliquid in eū
grauiter ſtatuere: ſed etiam paternum ei principatum reliquit: atq; ex bo-
nis quæ mouebantur: quæ permulta eſſe uidebat: q̄q̄ longo bello exhau-
ſtus eſſet: & proter odiū Antonius uideretur uenia indignus eſſe: nihil pror
ſus præter chriſtalinum calicem quo biberet: accepit.

De Philippo Maria Mediolanensi duce.

Mirum profecto uideri non debet: ſi Alphunſus tanta clementia p̄ditus hoc ab immortali deo aſſecutus fuit: ut pari inſignes bonitate hoſtes haberet. æquum enim fuit ut humani ingenii bonitatiſq; ſuæ ceu optima ex arbore non inſuauem fructum colligeret: neq; iracundum atq; ſuperbum ſupercilium ſubiret: qui ſe tam humane gerebat quẽadmodum ei contigit: cum apud Gaietam nauali proelio uictus: in Philippi mediolanenſis ducis poteſtatem uenit: & enim non ceu captiuus ab eo habitus eſt: ſed feſtis ludis conuiuiiſq; honoratus ſine præcio dimiſſus eſt: qui ſe ingenti auri pondere libenter redemiſſet.

De Renato Lothoringiæ duce.

Poſtremum tantorum humanitatis & clementiæ exemplorum locum: ceu in principum agmine claudet Renatus Lothoringiæ dux: qui principatu ſuo omnibus incenſis: a Carolo poſtremo burgundiæ duce pulſus: poſtea heluetiorum foederatorum ope adiutus: eum ipſum a quo tam multa tulerat proelio uicit & interemit. Is haud paruo labore Caroli corpus in conferta cæſorum multitudine inuentum: nõ ut fortaſſe aliqui ad explendam iram laniauit: aut aliquo ludibrio habuit. ſed ceu prudenti animo inſigniq; uirtute princeps ad nanſeum oppidum in ſancti Georgii fanum detulit: cum omni aula ſua eum honoris gratia atratis ueſtibus proſecutus: tãto ſacerdotum facumq; numero adhibito quantus tunc inueniri potuit. Signa enim doloris omnia edidit: dum hoſtem grauiſſimum efferret: qui in ipſum omneſq; alios ſuperbus atq; immanis fuerat: non aliter ac ſi uerum parentem ſuum extuliſſet.

De Gratis. Caput ſecundum.

Humanitati atq; clementiæ haud aliter q̃ matri non iniuria ſe gratitudo coniungit: in omni amicicia ad eam ſeruandam uinculum maxime neceſſarium. huius gratitudinis præclara facinora eo excellentiora uidebuntur: quo illa quæ per ingratitudinem fiunt: & deteſtabilia magis & perniciosa ſunt: quæ ſi cum gratitudine conferantur: tenebris ipſis collatum lumen clariſſimum uidebitur.

De Celtis hiſpanienſibus.

Celtæ qui in hiſpania degunt ſe erga gẽtis ſuæ foeminas gratos oſtẽderunt ciuili bello quo inter ſe decertabant memores enim earum oratione lachrimiſq; ſe depoſitis ſimultatibus in gratiam rediiſſe: ſtatuerunt ut in poſterum omnibus conſiliis ſuis foeminæ intereſſent: & quicquid inter eos contentionis oriretur: foeminarum iudicio dirimeretur. Inter

foedera quoq; quæ cum Hanibale inierunt ſcribi uoluerunt: ut ſi celtæ cuipiam carthaginenſes iniuriam in hiſpania feciſſent: ea res a Carthaginenſibus iudicibus diiudicaretur. Contra autem ſi carthaginenſem celta læſiſſet: iudicium penes celticas fœminas foret. hoc enim honore fœminarum ſuarum prudentiam proſequi uoluerunt.

De Syracuſanis.

NOn minor Syracuſanorum quoq; erga Thimoleontem chorinthium gratitudo fuit: cuius opera Dionyſii ſecundi tyrannide liberati fuerunt. Nam cum poſtea Syracuſis quod ſupererat ætatis peregiſſet: & enim uſq; ad ultimam decrepitam uiuere ei contigit: nihil quod publicam rem attingeret: per id tempus Syracuſani decreuerunt: niſi prius in conſilium perlato Thimoleonte eius ſententiam perquiſiuiſſent: a qua diſcedere nefas erat. Cum autem Thimoleon deceſſit: candidatus populus Syracuſanus coronatuſq; eum extulit: laudes eius in magna lachrimarum ui decantans: publico edicto declarata funeris impenſa: ut quanti ea conſtitiſſet omnes intelligerent: in medio foro ſepultus eſt: ſepulchri area magna porticu circumſcepta: quæ a Thimoleontis nomine uocata eſt: in quo loco quotannis ludi in Thimoleontis memoriam edebantur.

De Plateenſibus.

PLateenſes in agro ſuo quod in eo commiſſum a græcis aduerſus perſas proelium fuerat: quotannis in græcorum memoriam qui illic pro communi libertate occubuerant: ſolemni pompa ſacra peragebant.

De Sicioniis.

CRati quoq; Sicionii erga aratum fuerunt: qui eos tyrannide liberarat. Defunctum enim extra Sicionis fines coronatus populus ingenti pompa decantatis in eius laudem carminibus Sycionem intulit miriq; operis & impenſæ ſepulchro ab ipſius appellato nomine eum honorauit. quotanniſq; illic diem arati natalem ſacrificiis ludiſq; apparatis celebrauit. & ſi quem eius gentis illic eſſe contingeret: eo die ut honoris gratia alios anteiret cogebat.

De Alcibiade Athenienſi.

FAcete ſe in eum Alcibiades gratum oſtendit: qui eius amore captus: omnibus quæ habebat diuenditis munus ei centum ſtatera tulerat. Nam poſteaquam ſimul cenarunt Alcibiades reſtituto munere monuit: ut poſtridie mane eũ in foro conueniret: ubi cum Athenienſium uectigalia ſubhaſtarentur: quæ ſocietas quædam conducere quotannis conſueuerat: ea condictione ut preſentis anni uectigalis

ſolutio in ſequentem tranſiret annum: amicum monuit: ut ſummam quæ oblata erat augeret: quod cum eſſet actum: publicanorumque ſocietas id ægre ferens a magiſtratu peteret: ut qui ſummam auxerat: ad ſatiſdandū cogeretur: audita re qui auxerat fugam meditabatur. Sed Alcibiades eum retinuit: atq; pro eo ſpopondit. Publicani autem: ne in maius ſumma augeretur: hunc alcibiadis opera retraxerunt: datoq; talento ut ab auctione deſineret impetrarunt. alcibiades igitur pulchre erga amicum & amatorē gratus pluſq̄ ipſe daturus fuiſſet: ut per ſe aſſequeretur effecit: atq; ut gratus eſſet in amicum: plus ingenio uſus eſt q̄ pro ſe ipſo feciſſet.

De Athenienſibus.

SVperius facta de Athenienſibus mentio exigit: ut illud quoq; addamus quod erga Ariſtidis liberos grate ipſorum ciuitas egit. Eorum enim memor quæ Ariſtides pro athenienſium ſalute perſarum bello egerat: honeſte dotatas e publico Ariſtidis filias ex publico palatio ad maritorum ædes deduxit. Lyſimachoq; filio centum argenti minas & totidem agri iugera: quadragintaq; dragmas in ſingulos dies unde uiueret contulit.

De Arthaxerſe perſarum rege.

ARthaxerſi xerſis filio perſarum regi cum per regnum obequitaret e more munera populi offerebant: ruſticus autem quidam tranſeunte ea rege habere ſe nihil quod daret cernens ſtatim ad proximum amnem ſe contulit: unde impletis aqua manibus ambabus alios qui cū muneribus anteceſſerant currendo conſecutus: regi aquam obtulit. eo amoris argumento motus rex mille daricos: & cum eis cantarum aureum ruſtico quia gratitudine uinci ſe nolebat dono dedit.

De eodem.

EAdem etiam gratitudine uſus eſt cum inopem militem ditauit: quod ei ex aquæ utre potum prebuerat: quo die aduerſus Cyrum fratrem decertauit. & prœlio defeſſus magno animi corporiſq; eſtu torquebatur.

De Demetrio Aſiæ atq; Phtholomeo ægypti regibus

GRatis ſe animis eſſe mutuo Demetrius aſiæ atq; Phtholomeus ægypti reges oſtenderunt: & ſi inter ſe bella gererent. Nam cum Demetrium Phtholomeus prœlio uictum etiam impedimentis ſpoliaſſet: regium tentorium cum aliis opibus captiuiſq; carioribus Demetrio remiſit: dicens inter ipſos de gloria non de opibus certamen eſſe. ei Demetrius cum gratias egiſſet dixit: deum ſe magno opere orare: ut cito parem ei referre gratiam pro accepto munere poſſet. nec multo poſt cum aduer-

ſus Demetrium Phtholomeus Cilem copiarum ſuarum ducem miſiſſet: Demetrius proelio uictum atq; captum Phtholomeo cum omni aliorum captiuorum manu dono remiſit.

De Philippo Macedonum rege.

MAcedonum rex Philippus cum ſubhaſtationis quorundam captiuorum ſpectator eſſet: ueſte ſupra genua collecta ſedebat. cum autem captiuorum unus rogaret ut eum liberare Philippus uellet quia amici eius fuerat filius: petiit Philippus ut nomen exprimeret: cui cum captiuus ipſi ſoli id ſe dicturum reſpondiſſet: uicinior factus: hoc unum dixit: ueſtem rex quam ſupra Genua collegiſti demitte. neq; enim ita ſedendo decorum ſeruas. quo uerbo audito Philippus ſtatim ueſtem demiſit: & ut amicæ admonitionis gratus eſſet: captiuum ſtatim ut amicum liberauit.

De Ioſue iudeorum iudice.

CVm Ioſue iudeorum iudex: ea enim ſuprema dignitas erat: urbẽ Ierico in poteſtatem redegiſſet: & ita a deo iuſſus non urbem ſolum euertiſſet: ſed accolas quoq; omnes peremiſſet: non cananeam tamen fœminam ſolum: uerum omnes quoq; alios quos ipſa domi receperat incolumes ſeruauit. Miſſos enim a Ioſue exploratores quos iericontis rex ut perderet inſectabatur: domi cananea texerat ita ut regis iram euaderent. Neq; uero Ioſue ſatis duxit cananeam ſeruare: agros quoq; unde uiueret ac pecuniam large dedit: q̄q̄ a deo iuſſus erat omnes quos in iericonte inueniſſet occidere. Neq; enim crimen a ſe admitti arbitratus eſt: ſi ut in tali re gratus eſſet diuinum imperium tranſgreſſus uideretur: in quo non peccaſſe eum res ipſa oſtendit. ſi quidem deus qui uoluntatis ſuæ tranſgreſſores grauiter caſtigare ſolebat: in Ioſue nihil animaduertit.

De Agrippa iudeorum rege.

FActam de iudeis mentionem haud iniuria Agrippæ regis gratitudo ſequetur: qui in priuata fortuna cum romæ eſſet: & cum propter falſas ſuſpictiones Tiberius cathenis ante palatiũ ad arborem uinciri iuſſiſſet: ut inde in carcerem duceretur: eo in loco proter ſolis ardorẽ animiq; moleſtiam magna ſiti torquebatur: ea cum pretereuntem Taumaſtem uidiſſet Cai ſeruum aquæ prægelidæ uas ferentem orauit: ut bibere ſe ſineret. quod ille cum amanter feciſſet: dixit Aggrippa ſe pro ipſa re gratiã aliquando ei relaturum. Haud multo poſt igitur Tiberio Caius in principatu ſucceſſit: a quo Agrippa qui in eius contemptum captus fuerat liberatus: atq; in iudea rex conſtitutus fuit: qui tunc a Caio impetrauit ut eius precibus Taumaſtes liberaretur. Itaq; poſtea ſuorum numero acceptum regni

procuratorem fecit: morienſq; teſtamento cauit: ut uxor ac liberi eodem apud ſe loco taumaſtem retinerent. Quæ res exemplo ſatis eſſe poteſt: omnibus inſeruiendum quantum fieri poteſt ſemper eſſe: præſertim his qui magno orti ſanguine aduerſa fortuna præmi conſpiciuntur: perſæpe enim contingit: ut ob paruam rem gratiæ cum magno fenore referantur.

De Romano Senatu.

QVæ de gratitudine exempla hactenus a nobis poſita ſunt: a græcis aut barbaris ſumpſimus. Itaq; iam tempus exigit ut de romanis dicamus: atq; ab eorum ſenatu ordientes: ipſius in Oratium coclitem declaremus gratitudinem. Nam cum unus irruentibus ad urbem ethruſcis porſenæq; ipſi obſtitiſſet: dum ſublicius pons reſcinderetur: ponteq; effracto incolumis poſtea armatuſq; ad ſuos tiberim trannaſſet: ſenatus decreto romani omnes unius diei cibaria domum Oratio pertulerunt: & inſuper dono ei ſenatus dedit quantum agri uno die circum arare poſſet. Gratitudinis profecto honor ingens ea ætate: quæ licet opum indiga eſſet. Quas q contempſit his non uidetur indigere: caſtos tamen quod maius erat habebat mores: in qua pro ſola gloria ampliandiſq; finibus dimicabatur. Itaq; minime mirum fuit ſi poſtea pro tam grata gente plurimi ſe periculis: ac morti obiecerunt.

De eodem.

NOn minus etiam ſe gratos preſtiterunt romani aduerſus latinos quos cum Paulo ante hoſtes eſſent in amiciciam ac ſocietatem receperunt. Nam cum uolſcorum legatos ad ſe miſſos: ut a romanorum ſocietate auerterentur latini coepiſſent: ac cathenis uinctos romam miſiſſent: opem in eo bello & ſi minime requiſiti fuerant offerentes. Romani ſex hominum milia latini nominis quos captiuos habebant: carcere liberarunt: omneſq; nouis amictos ueſtibus domũ ope quæ offerebatur ad grauiores caſus reſeruata remiſerunt.

De Largio ciue romano.

A Publicis ad priuatorum exempla tranſeuntes: non minore dignũ laude hoc quod ſequitur ponemus: cum largius ciuis romanus in triũuirali ꝓſcriptione noiatus eſſet forte inuentus a militibus q eã ꝓuinciam obeuntes alium inſequebãtur: præ miſericordia ab eis dimiſſus eſt: qui cum nondum ab eis longe abiiſſet: animaduertit ab aliis militibus qui ꝓſcriptos ipſi quoq; diſquirebant ſe detectum. Cum autem uideret ſe nullo modo eorum poſſe manus euadere: in ea animi perturbatione in qua de ſalutis periculo torquebatur: memor accepti a prioribus militibus officii qui eũ dimiſerant ſanguine ſuo poſteaq̃ aliter non poterat gratum ſe eis preſtare

uoluit. Itaq; ad eos reuerſus dixit uelle ſe ut ad ipſos potius capitis ſui premium perueniret: quia quantum in eis fuerat eum liberarant: q̃ ad illos qui ſine ulla miſericordiæ ſpecie ipſum inſectabantur. O ſceuam nimium fortunam. cur hunc potiſſimum inter triumuiros non creaſti? ut ab eo triumuirorum ipſorum quiuis exilio mulctaretur. ita enim tantæ gratitudini conueniens uidebatur fore.

De Alexandro magno.

ADeo inſignis quibuſdam gratitudinis uirtus uiſa eſt: ut ea non tantũ erga homines. Sed in bruta quoq; animalia uterentur: quẽadmodum Alexãder erga bucephalam equum ſuum egit: ipſius nominis urbe eo in loco condita ubi ſub eo confoſſus fuit: quem conſpicuo quoq; ſepulchro decorauit. quod non leuitate compulſus egit: ſicut permulti principes qui peruerſe omnia agentes in aues atq; alia animalia hac pietate utuntur: prærerita ſine ullo honore amicorum memoria. nam hic ut in equum gratus fuit. ita erga amicorum ꝑmultos inter eos qui grati fuerunt primos honores primaſq; partes ferre uoluit.

De Athenienſibus.

VT Alexander erga bucephalã grato ſe animo preſtitit: ita athenienſes cum mulis qui magno labore ad hecatompylon ferenda materia opus fecerant. ab eo enim tempore omni labore immunes fecerunt: permittentes ut ſoluti paſſim ubi uellent depaſcerentur.

De Xantippo athenienſi.

NOn minus erga canem ſuum Xantippus athenienſis gratus extitit: quia maria pernatans uſq; in Salaminam eum ſecutus fuerat: quo tempore aduenienre in græciam Xerſe: maior græciæ pars in eam ſe inſulam recepit. Nam ne tanto amori ingratus foret mortuo cane in ſalaminæ arce ſepulchrum ei condidit quod diu cynotaphium appellarunt.

De Populo romano.

NEque uero ſingulares tantum inuenti ſunt homines uel priuati uel principes: qui erga irrationalia quoq; animalia animi gratitudinem exercerent: ſed ipſum quoq; populum ro. non puduit perpetuo gratitudinis honore anſeres proſequi: quod dormientibus uigilibus: cum galli iam in ſummum capitoli um perrepſiſſent: clangore romanos milites excitarunt. Statuit enim ut in eo loco in poſterum magnus anſerum numerus publica impenſa aleretur: ad eamq; rem cenſores inter tot publica onera publicanos primo obligarent. Ne autem minus ſe ſceuerum q̃ gratum populus idem preberet: ipſo die quo hoc contigerat in loco deſignato quotannis aliquot uiuos canes ſuſpendebant: quod ipſi quibus maxime inuigilandum fuerat anſeribus uigilantibus dormierant.

De eodem.

IMperante Tiberio cæſare populus ro. coruum ſepeliuit ferentibus feretrum duobus ethiopibus ſeruis precinēte tibicine ac muſicis: cū prius eum qui coruum occiderat lapidibus obruiſſet. hoc autem egit: quia hæc auis nominatim mane Druſum ac Germanicum cæſares ac multos præterea alios: poſtremoq; totum populum ſalutabat. huius igitur honoris ultioniſq; exemplo patet quantum laudis gratitudo mereatur: quæ in homines exercetur cum erga irrationale animal uictor gentium populus ea uti uoluerit.

De Cane. T. Sabini.

CVm de hominum in beſtias gratitudine ſcripſerimus: haud ab re fuerit etiam brutorum in homines oſtenſam declarare: ut homines qui ingratitudine laborant tanto plus pudeat: cum ſibi cui ratione uti conceſſum eſt: uideant id deeſſe quod in brutis quæ ratione carent permulti ſcriptores fuiſſe tradiderunt: & quotidie aliquo exemplo perſpici poteſt. Primus autem a nobis ponetur. T. Sabini canis quoniā eius fides mira fuit is enim dominū in carcere nūq̄ deſeruit: eoq; poſtea ad ſcalas gemonias deducto: in gementium morem latrando ſemper domino aſtitit: mirantibuſq; hominibus panem qui oblatus erat non manducans: ori domini admouebat: qui poſteaquam in Tiberim proiectus fuit: in amnem ſecutus dominum ut poterat ex aqua caput eius alleuabat: quem uiuere adhuc arbitrabatur: quibus enim potuit modis gratias referre enixus eſt: quod ab eo enutritus & dilectus eſſet.

De Cane Iaſonis Lycii.

IAſonis Lycii canis poſteaq̄ dominum ſuum conſpexit mortuum eſſe: omni cibo abſtinuit: ut ei non ſuperuiueret: a quo dum uiueret ſingulariter amatus fuerat. eo enim modo quo ipſum natura permiſit: gratum ſe in dominum pro illius in ſe beniuolentia teſtari uoluit: cuius exemplo oſtenditur q̄ ſcelerate faciant ii qui illos qui bene de ipſis meriti ſunt male habent aut etiam perdunt.

De canibus Liſimachi regis & Hieronis.

NOn minus etiam ſe gratos oſtendere Durides canis in regem Liſimachum: & alius in Hieronem. Nam cum dominis percari fuiſſent: ut eorum amori reſponderent. in ipſorum dominorum rogos ſe iniecerunt: ut dominos in morte non deſererent: a quibus cum uiuerent nunq̄ diſcedebant.

De alio cane.

SCribit Ambroſius in examerone canem domini corpus noctu a milite in antiochia occiſi ſemper cuſtodiuiſſe: iuxta ut poterat ge-mentem, ad quem ſpectandum quia res mira uidebatur: cum po ſtridie multi conueniſſent: atque in eis is eſſet qui eam cædem patrarat: quia ignotum ſe cæde noctu peracta arbitrabatur: a cane dentibus comprehen-ſus cum inſuper latratu urgeretur. & ipſe præ animi conſcientia plurimum perturbaretur: ſuſpitionem perpetratæ cædis fecit. Itaque captus a magiſtra tu confeſſione criminis extorta mulctatus eſt.

In omni animantium genere homini exempla oſtenduntur: ut ipſe quo que ad eam uirtutem ardentius accendi poſſit. In equum Antiochi regis Cen taretrus Gallata cum regem in prœlio occidiſſet conſcendit. quo facto uiſus eſt equus ſentire tergo ſuo domini hoſtem inſidere. Itaque dentibus appre-henſo freno ita ut nulla iam ratione habenis regi poſſet: ad altiſſimum ſaxũ citató curſu contendit: atque ab eo ſe inſidentemq; ſimul hoſtem precipita-uit: ſua domini ſui mortem ultus.

De aquila & uirgine quadam ſextia.

IN urbe Sexto nutrita a uirgine aquila: ut educationis gratiam refer ret aues quas captabat ad uirginem deferebat: & cum poſtea uirgo deceſſiſſet: eodem rogo quo illa ardebat: ultro in eum deuolans cum uirgi-ne combuſta eſt.

De Aſpide atque ægyptio.

ASpis in ægypto in domo pauperis enutrita illic peperit: & cum uni us filiorum morſu interemptum hoſpitis filium uidiſſet: hæc ſerpẽs filios ſuos omnes occidit: neq; ultra in ea domo conſpecta eſt. O admiranda dei uirtus. Aſpis fera erga hoſpitem ſuum gratam ſe etiam fi-liorum morte oſtendere uoluit: & homo qui rationale animal eſt: aſpide per ſæpe longe crudelior hominem & hoſpitem perdet.

De panthera.

FEritate inſigni inter bruta omnes pantheram putant. & tamen a Demetrio phiſico traditum eſt cum in foſſam pantheræ catuli ce cidiſſent: matrem in celebrem uiam profectam cum hominem cõ ſpicata eſſet: qui philenis philoſophi parens fuit: leniter ut poterat mordicus apprehenſa eius ueſte: ad locum in quem catuli conciderant deduxiſſe: & quanq̃ uir ille haud leui timore tenebatur: tamen quia aliter non poterat ad locum perueniſſe: ubi ſtatim cauſam agnouit, quæ feram ut eum illuc dedu ceret impulerat. Itaque ei catulos ab foſſa eduxit. cuius meriti ut gratiam referret: per totum illud iter hominem proſecuta ab aliis eum feris hoſtibuſ-que defendit.

De Elephanto.

CVm Pyrrhus urbem argos irrupiſſet: elephas inter alios unus uictoriæ cognomēto in urbis porta magiſtrum a quo regebatur mortuum preſenſit: cuius rei dolore percitus: ſine diſcrimine amicos hoſteſq; urgendo inter hoſtes progreſſus prius non deſtitit q̄ magiſtri corpus adinuenit. Captum autem proboſcide ac dentibus retro in tutum ab hoſte locum retulit. & militem non pudebit in hoſtium poteſtate interdum domini corpus deſerere: cum bellua ingenio fera: tanto labore periculoq; ſuo magiſtri redimere uoluerit.

De Leone & Andruodo ſeruo & aliis animalibus.

APion Polyſtor græcus uir doctiſſimus ſcribit: quemadmodū Agellius in noctibus ſuis refert: mirum in modum Leonem quendam gratum extitiſſe erga ſeruum nomine Andruodū: quem ipſe ad beſtias damnatum uidiſſe affirmat. Is andruodus cum Leone in theatro poſitus quia morti damnatus erat: præ timore pene exanimis iacebat: cui Leo appropinquans magna totius populi admiratione manus & crura lambere & cauda quantum poterat blandiri cœpit: qua re miſer andruodus reſumpto animo cum ex hoc Leonem agnouiſſet: ipſe quoq; Leoni cœpit blandiri: Itaq; cum admiratione capti omnes eſſent: a Cæſare ut andruodo ignoſceretur petierunt. Annuit Cæſar: deductumq; ad ſe andruodū rogauit quæ huius rei cauſa fuiſſet: cui andruodus in hæc uerba reſpondit. Gubernante africam domino meo nimiis uerberibus ab eo profugere coactus in africæ deſerta me contuli: ibiq; forte in quoddam antrum me recepi. haud multo poſt Leo quoq; in eandem ſpeluncam uenit: qui querula uoce pede ſe debilitatum oſtendebat: unde perterritus pene concidi. Sed tandem a leone cōſpectus qui pede ſublato querulus ad me uenit: & ſi uehementer terrore mouebar: cum alia mihi conſulere ratione non poſſem: neceſſitatem in qua conſtitutus eram in uirtutem audaciamq; conuerti: manu feræ pedem apprehendi: atq; conſpicatus in eo confixam grandem ſpinam ut melius potui a pede euulſi. Itaq; ab eo die fera ex uenatione ſua partem meliorem mihi ſemper impartita eſt. Ego autem triennium cum ea moratus: non alio cibo niſi quem leo afferebat uixi: eum in ſole quia ignis copia nulla erat: decoquens. Sed cum hæc uita grauis mihi uideretur: profecto in uenationem leone ſpelunca eggreſſus: haud longe abii: cum captus ad dominum quem ante habebam perductus fui: qui me ad beſtias damnauit: & nunc ab hoc leone agnitus ex ſignis eum ipſum eſſe aduerto: quo cum in antro ut dictum eſt triennium uixi. His auditis populus romanus a Cæſare ſerui liberationem impetrauit: & ſimul ut cum libertate leo quoque

ei munus daretur. quem ſeruus dum per urbem ductaret lucri ad uitam ſuſtinendam adiutorem habuit. huius leonis exemplum adducere ad nos facilius in ſententiam poteſt: ut credamus ſanctum Hieronymum ad onera ferenda parentem habuiſſe Leonem. quem pede debilitatum ueluti hic de quo diximus ipſe curauerat. Item ut Machario ægyptio hæremitæ Læena cuius catulos oculis captos cæcitatis damno liberarat: quemadmodum Ruffinus ſcripſit pecudum ferarumq; aliarum ut inde indumenta conficeret pelles detuliſſe.

Similiter in expeditione quam pro Chriſti nomine Gothifredus bolionus ſuſcepit: Golfredus turriger audaci animo eques cum in iudea uenatum iuiſſet: audito leonis rugitu appropinquans colligatum a ſerpente conſpexit: atq; educto gladio ſerpentem occidit. per eum modum liberato leone Golfredus feram pro eo beneficio adeo erga ſe gratam inuenit: ut depoſita feritate ſemper eum in uenatione in canis morem ſequeretur. & cum is a Syria diſcederet: nautæq; in nauem accipere belluam recuſarent: natando rugiendoq; tã diu enatatis aquis ſequeretur: ut poſtea defeſſam cum redire uellet uires deficerent ac mergeretur. Libet hic in ingratos inuehi: quorum ſcelus quis excuſare poſſet? cum immanes quoq; feræ gratitudinis exempla proponant. nam ſi leo aquila equus ac canis. item panthera elephas atque aſpis grati in eos exiſtere laborarunt a quibus accipere beneficium contigit: pudeat uos quibus natura cum ratione clementiam quoq; atq; humanitatem indidit: per crudelitatem ingratos uos exhibere. Repellere fortaſſe iniuriam: aut hoſtem ulciſci: quibuſdam haud incongruum uideatur. ſed eum lederea quo tu beneficium acceperis: preter q̃ quod omnes humanæ naturæ terminos tranſgreditur: etiam feras ipſas quibus ut ſcæuiant ipſarum ingenium dedit: crudelitate atq; ingratitudine ſuperat: adeoq; horrendum hoc ſcelus uidetur: ut uix in feris eſſe conſpiciatur: quas natura ratione priuauit.

Recentiora De Fla. Valerio Marciano imper.

ADrecentiora gratitudinis exempla tranſituri Flauium Valerium Marcianum primum citabimus. nam cum adhuc in priuata fortuna eques in Lycia a Taciano & Iulio fratribus apud quos hoſpicio ſuſceptus erat grauiter laborans: ingentia beneficia accepiſſet: & inde profecturus mutua quoq; pecunia adiutus eſſet. hæc enim reuerentia in eũ moti preſtiterant: quod dormienti per eſtatem in agro aquilam in aere leniter ſe mouentem patentibus alis ſolem auertere uiderant: ut ad imperium euectus eſt: omnibus poſtpoſitis Lycios ipſos fratres uocari iuſſit: alteroq; Ilyrico altero Conſtantinopoli præfecto datis aliis quoq; muneribus: non ut plæriq; ſolent: in tam ſublimem euectus gradum beneficiorum quæ in parua fortuna acceperat: oblitum ſe oſtendit: præclaro enim exemplo per eum

omnibus in mentem reuocatur: perſæpe collata etiam in humilis fortunæ homines beneficia ob fortunæ uarietatem plurimum gratiæ beneficiorum auctoribus conferre.

De Admirato turcarum natione arabe.

NOn minor quoq; gratitudo fuit Admirati turcarum arabis. nam cum Balduinus hieroſolymarum rex eum in arabia prœlio fudiſſet & captam coniugem cum aliis multis quia uicino partu grauiter habentem ne grauius læderetur: uir in itinere reliquerat: in optimo lecto tentoriis circũ cluſit ſeruis quoq; atq; omni alia re neceſſaria adiutã inſuper pro ſtragula ueſte cuius eo in loco copia nulla erat clamide ſua cooperuit: atq; admirato eam illeſo pudore reſtituit. Itaq; contigit poſtea Balduino ut a turcis acie uictus in urbem rãmam immunitam ſe reciperet. ad eum ergo idem admiratus noctu profectus plus accepti beneficii q̃ ob religionis diuerſitatem odii aut etiam predæ quam ſperare poſſet memor: periculi magnitudinem quæ imminebat aperuit. oſtendit enim poſtridie mane turcas impetum facere in eum conſtituiſſe. a quo periculo ſi ſe ſequeretur incolumem ſeruaturum eum obtulit: cui cum oblatis uſurum ſe Balduinus reſpondiſſet: fidem gratitudinemq; ſimul pro iis quæ ante ipſe preſtiterat in turca expertus eſt.

De Caloianne conſtantinopolitano impe.

CVm poſtrema hæc tempora noſtra gratitudinis exemplis non careant eorum non nulla notabimus. A caloiane autem conſtantinopolitano imperatore ordiemur qui principatu a cathecoſſino deiectus peræ commorabatur. a Franciſco autem gattaluſio ciue genuenſe qui forte in orientem cum duabus triremibus iuerat adiutus: cum imperium recuperaſſet: in eo reſtitutus pluris acceptum a Franciſco beneficum q̃ eius fortunam fecit. Nam cum eo ſororem in matrimonio collocauit: atq; in dotem Leſbon aliaſq; inſulas in ea regione dedit: ita ut iam inter orientis principes non obſcuros Caloiani gratitudine nominari Franciſcus poſſet.

De Genuenſibus.

PRætereunda non eſt ingens gratitudo qua genuenſes Petrum fulgoſum proauum tuum proſequuti fuerunt: cum genuenſis claſſis admiratus aduerſus Cyprios inde parta uictoria atque in poteſtatem redacta urbe Famaguſta in patriam rediit: nam præter prædæ partem quæ ei ceu admirato publico decreto obuenerat: decem quoque aureorum nummum milia ciuitas addidit cum immunitate qua ipſe ac liberi fruerẽtur: decreto quoque edito ut in poſterum quotannis omnes urbani magiſtratus in gratam uictoriæ memoriam religioni minorum palium

perferrent. & qui ex Petri recta linea perferendo muneri intereſſet: omnes poſt principem ciuitatis eo die anteirent. Mirum autem uideri non debet ſi poſtea q̄ eſſe deſiuerunt: qui tam grate magnorum facinorum auctores proſequerentur: perrari quoq; inueniantur qui ingentes uictorias parere & ſciant & uelint.

De Foroliuienſibus.

INſignis quoq; Foroliuienſis populi erga Franciſcum sfortiam gratitudo fuit: cum Eugenii quarti pontificis copiarum dux in inſidias quas Sigiſmundo Malateſtæ Foroliuienſes tetenderant: ipſe incautus incidit. nam cum in ipſius populi manu eſſet: ut ſine ipſorum diſcrimine caperetur: non ut hoſtilium copiarum ducem torue conſpexerunt: ſed ceu amico dextera data omnia amoris ſigna cū eo ediderunt. cuius rei cauſa fuit: q̄d iuſſus arma Foroliuienſibus inferre: id q̄q̄ apoſtolici legati repugnarent: niſi indicto ante bello agere noluit: uillarumq; incendio abſtinuit. quod magno documento eſſe poteſt etiam hoſti fidem ſeruandam eſſe: & damna niſi neceſſario populis inferri non debere.

De Venetis.

INter multos temporum noſtrorum parum gratos principes cum Veneti gratitudinis immemores non uideantur fuiſſe: æquum eſt eorum quoq; mentionem inſerere in his præſertim quæ erga milites egerunt: qui contra Carolum octauum gallorum regem in parmenſi agro apud forum nouum fortiter dimicarunt. nam cum Neapoli parta uictoria Carolum redeuntem Veneti ac ſimul Ludouicus sfortia Mediolanēſis dux armis arcere finibus conſtituiſſent: Veneti Franciſco Gonziagæ mātuano marchioni & ſtipendium & tituli dignitatem auxerunt. Idem erga Bernardinum Fortebrachium egerunt: quem in acie poſtea pro mortuo relictum impenſa publica curari iuſſerunt: neq; uero erga ordinum ductores ſolum gratos ſe præſtiterunt: ſed gregarios quoq; milites uulneribus debilitatos perpetuis ſalariis aut datis magiſtratibus aluerunt. uxoribus quoq; ac liberis defunctorum in multorum annorum uſum collata pecunia parentum ac coniugum deſiderium lenierunt: ita ut per id tempus uenetorum nomen per Italiam magnis laudibus celebraretur.

De Ingratis Caput tertium

De Leonida erga agidem.

VT contentiones quibus Lacedemoniorum ciuitas laborabat componerentur: utile putauerunt ciues: ut Leonidas unus Lacedemoniorum regum: duo enim ſemper regnabant: in exiliū mitteretur.

Cum autem Ageſilaus in regno ſuffectus ut Leonidas occideretur operam daret: Agides alter rex obſtitit: nec minus q̃ pro ſalute ſua totis animi ac corporis uiribus in eo contendit: uerum poſtea ut non nunquam fortuna fert: quæ loco ſtare neſcit: Leonida in priſtinam fortunam reſtitutus omnium ab agidæ acceptorum meritorum ita ſe immemorem preſtitit: ut non prima ſolum ſuffragia de agidæ regni honore deiciendo tulerit: uerum crudelem quoq; in modum una cum matre eum in carcere ſtrangulari iuſſerit: uir prorſus ingratiſſimus nefanduſq; cum ei uitam ademit per quem ipſe ſuam ſeruauerat.

De Phtholomeo Ceraunio erga Seleucum nicatorem Aſiæ & Aſſyriæ regem.

HAud minor fuit ingratitudo qua uſus eſt Phtholomeus cognomēto Ceraunius erga Syriæ regem Seleucum: quem nullo pudore deterritus eſt ut manu ſua occideret: quāquam a patre pulſus: minorem enim natu filium ut magis gubernando idoneum in regno ſuffecerat: in Syria a Seleuco exceptus diu non ſine magna impenſa magno in honore habitus eſſet.

De Macharide boſſori rege aduerſus Mitridatem patrem.

QVanq̃ erga omnes ingratitudo crimen infandum ſit: tamen ea qua in parentes filii utuntur: haud immerito non ſceleſta tantum ſed ſcelus ipſum nominari debet. hoc crimine Macharides laborauit Mitridatis ponti regis filius. Nam cum a parente omnia quæ communiter a parentibus liberi ſolent: beneficia accepiſſet: & inſuper boſſori regno ab eodem honeſtatus eſſet: bello quod romani aduerſus Mitridatem geſſerunt: non modo patri auxilio non fuit. Sed omnibus in rebus ut hoſtem proſecutus eſt. Verum cum poſtea Mitridates Macharidem ulciſci coactus eſſet: morte ſibi ipſi procurata Macharides ingratitudinem qua in patrem peccarat ipſe ultus eſt.

De Tiberio Cæſare erga Liuiam matrem.

QVa ingratitudine erga patrem Macharides peccauit tantorū in ipſum beneficiorum auctorem: eadem Tiberius Cæſar erga Liuiam matrem uſus eſt: nihilominus de ipſo q̃ de Macharide Mitridates eſſet benemeritam. Nam poſt Auguſti mortem ſemper eam depreſſit. decretoſq; ei in morte a ſenatu honores: haud obſcuro odio abnuit: eius amicos hoſtili animo proſecutus: quanquam præter ea quæ communi naturæ iure matribus a filiis debentur: ipſe illius innumera ſuſtineret officia. Liuiæ enim gratia Auguſtus Tiberium adoptarat: & eiuſdem opera ad imperium Tiberius conſcenderat.

De Syracuſanis aduerſus Dionem.

NEq; tam mirum uideri neq; tam abominabile poteſt:ſi in uno hoc ingratitudinis ſcelus inueniri contingit. Illud magis mirum deteſtandumq; prorſus:cum tota ciuitas in id crimen incidit: quemadmodum Syracuſani fecerunt: qui Dionis opera non ſine ingentibus eius periculis magnaq; impenſa Dionyſii tyrannide liberati non multo poſt urbe eum pepulerunt, illiq; mortis oblato proditionis falſo crimine auctores fuerunt: qui eis libertatem cum uitæ ſuæ diſcrimine pepererat.

De Athenieuſibus erga regem Demetrium.

NOn occiderunt quidem Demetrium athenienſes:ipſius ope ſceua Caſſandri tyrannide liberati: nam integrum ipſis non erat in eius uitam ſceuire: ſed contemptũ contumelioſiſſimisq; uerbis quo tẽpore is a regibus hoſtibus ex eorum numero qui Alexandro ſucceſſerunt ſuperatus eſt: aperte oſtenderunt quanta eorum crudelitas: ſi data eſſet facultas: futura fuiſſet. experimento uetus adagium confirmantes. quod penes quos ingens doctrina eſt: apud eoſdem ingentia etiam uicia æque ac uirtutes inueniri ſolent.

Iterum de Athenienſibus erga Thimotheum.

IIdem non minus ingrate ſe in Thimotheum habuerũt: cuius uirtute atq; opera athenienſium imperio ſubactæ multæ inſulæ fuerant: cedentibuſque lacedemoniis maritimum imperium populus athenienſis pepererat. Nam cum conſiliarium mneſtheo ſocero Thimotheum dediſſet: quem aduerſus Samios claſſi præfecerat: & is populo mneſtheum accuſaſſet: quod eius culpa Samo potitus non eſſet: Mneſtheus autem in generum crimen reiceret: ingratus creduluſq; nimium populus pro eo quod imperitiæ Mneſthei tempeſtatiq; tribuendum erat: centum talentis Thimotheum mulctauit: & cum Thimotheus ſoluendo non eſſet: in exilium ire oportuit: ubi haud multo poſt mortem obiit: athenienſeſq; praui iudicii pœnitẽtia ducti: cononi Thimothei filio mulctæ nouem partes remiſerunt: decima ad urbis muros inſtaurandos aſſignata: quos Thimothei pater Conon ex hoſtium præda conſtruxerat.

De Hebreis erga moiſem

HOn minora moiſes in populum hebreum:q̃ Ligurgi in Lacedemonios merita fuerunt. quin eſtimanti longe maiora uidebuntur: & enim ipſius opera miſera ægyptiorum ſeruitute liberati fuerant: pharaonem fugientes ſiccis ueſtigiis mare rubrum traiecerant: mari demer

ſos inſequentes hoſtes uiderant. Deniq; ne omnia commemorem eius manu diuinam legem acceperant. & tamen creberrimis ſeditionibus motis hebrei ſeductorem eum prauũq; uirum appellabant. & ne a lapidatione quidem in eo abſtinuerunt.

De Adado Syriæ rege.

QVis neſciat etiam Adadi Syriæ regis ingratitudinem aduerſus Achab Iſraelis regem? a quo bis proelio captus atq; amice habitus ac liberatus poſt initam pacem: cum iniuriarum loco beneficia accepiſſet: iterum iudeis bellum intulit: atq; ut oſtenderet: quã ingrate Achab regis meritorum memoriam ſeruaret: milites ſuos iuſſit aliis in proelio quantum poſſent parcere: uimq; in unum Achab ad eum perdendum quemadmodum factum fuit uertere: hac gratia pro acceptis beneficiis regi optime merito relata.

De Gn. Pompeio erga uxorem Antiſtiam

MAgna quoq; Gn. Pompei erga uxorem Antiſtiam ingratitudo fuit. Nam cum Syllano bello eius pater quod pompeianus haberetur interemptus fuiſſet: eius filiæ Antiſtiæ ſine legitima cauſa repudium miſit: ut Aemiliam Syllæ priuignam duceret. Syllæ enim fauorem uirtuti charitatiq; Antiſtiæ atq; Soceri pro ſe ſparſo ſanguini antepoſuit.

De Fuluii coniuge erga uirum.

ET ambitio in Pompeio ingratitudinis cauſa extitit: ita quod Zelotipa erat Fuluii uxor: in uirum proſcriptum crudelis atq; ingrata fuit. nam cum ad eam Fuluius tanq̃ ad coniugem & proterea ut rebatur ſui amantem & fidelem: ſeruam enim liberauerat & coniugio dignatus erat: ut aliquo modo occultaretur ſe recepiſſet: mutatam animo atq; indignatam: quod alterius foeminæ captum amore ſuſpicabatur: pro cõiuge hoſtem inuenit. Ab ea enim triumuiris accuſatus miſerandum in modum periit. Hinc enim quantæ ſint Zelotipiæ uires deprehendi poteſt: cum tantorum meritorum quanta hæc a Fuluio de ſerua uxor facta acceperat: extincta recordatione ad huius ingratitudinis ſcelus impietatemque progreſſa eſt.

De Auguſto erga. C. toranium.

NOn fuit ingratitudinis expers Auguſtus: triumuir enim Toranium proſcripſit qui patri eius in ædilitate collega: & ipſi pupillo optimus tutor fuerat.

De. C. Calligula imper.

ET omnibus aliis in rebus immania horroriſq; plena Calligulæ principis ſcelera fuerunt: ita ingratitudinis quoq; crimine non alios modo mortales uerum feras quoq; ipſas immanitate inſignes ſupera

uit. id in eo pcipuum erat: quod omnes a quibus amabatur odio habebat. magis hoc patuit cum pro eius ualitudine quæ in diſcrimine erat: quidam ſe depugnaturum uouiſſet: morbo enim liberatus ut uotum ſolueret exegit: neq; abire campo niſi uictorem paſſus eſt: omni arte enixus ut qui pro eius ſeruanda ſalute diſcrimini uitam obtulerat: pro gratia mortem reportaret.

De eodem.

ALium qui uitam pro eo uouerat: cum intelligeret ad mortem ſoluendi gratia uoti nequaq̃ properare: uinctum pueris tradidit: q eum per urbis uicos flagellatum ab aggere demum precipitarent. res profecto non ſolum imperatore nequaq̃ digna: ſed quæ ne in truculentiſſimo quidem carnifice commemorari ut de homine debeat: tanta enim ſceuitia meritus eſt: ut mortales omnes amore in odium conuerſo: & ipſi & ſtirpi eius uitam adimerent: atq; ſepultura prohiberent.

De eodem.

CVius ſi ſingula ingratitudinis crimina exequar: ut in omni alio ſcelerum genere infinitum aggrediar opus. & proterea uno tantum adhuc eius exemplo contenti priſci temporis ingratitudini finem faciemus. Calligulam ſi quis in teſtamento hæredem nominaſſet: & poſtea foeliciori fato ſuperuiuere ei contigiſſet: quæſtus ſe ab eiuſmodi homine cõtemptui haberi: percuſſores ei mittere conſueuerat.

Recentiora De Theodato gothorum rege erga amalaſuntham.

THeodatus gothus qui ethruriæ regebat populos: regni particeps & ſucceſſor amalaſuntha quæ in italia gothorum regina erat Theodorico patre orta: cum Athalaricus eius filius deceſſiſſet cooptatus: ut pro tanto beneficio inſignem bonitate reginã promereret: in inſula in Vulſiniorum lacu in carcere eam condidit: ac deinde ſtrangulauit: ut eam morte afficeret per quam ipſe regnum acceperat.

De Alexio erga Iſabac fratrẽ cõſtantinopolitanũ imp.

PAri ingratitudine erga fratrem Iſabac imperatorem Conſtantinopolitanum a quo unice diligebatur Alexius eſt uſus. nam q̃q̃ a turcis culpa ſua captus: ab Iſabac fratre ſtatim magno auri pondere redemptus: dominum ſuum nedum fratrem tanti muneris auctorem: uir perfidus ingratuſq; oculis atq; imperio ſimul priuauit.

De Iuſtiniano primo imper. erga belliſarium.

QVæ uerba: cuiusue eloquium ſatis unquam pro rei indignitate Iuſtiniani primi imperatoris erga Belliſarium narrare ingratitudinem: atq; pro merito ſcelus damnare poſſit? Nullius profecto magiſq̃ Belliſarii ipſius. Nam cum a Iuſtiniano per inuidiam falſaq; crimina erutis oculis: omnibus opibus ſpoliatus: in publica uia uictum mendicaret: aiebat

nummum puſillum Belliſario date: qui uirtutem extulit: atq; in imum inui
diam coniecit. his uerbis prætergredientes omnes acerbe Iuſtiniani crudelita
tis atq; ingratitudinis commonebat. Tecum nunc lector conſidera & dilige
ter animo repenſa. hinc Belliſarii uirtutem: uictos ab eo perſas: gothos: ac
Vādalos. horum populorum reges bello captos: atq; ad Iuſtinianum miſ/
ſos: præterea recuperatas Siciliam Africam atq; Italiæ maiorem partem par
uo militum numero: minoreque impenſa. Item militarem diſciplinam
longo poſtliminio. legibus ſuis reſtitutam: demumque animi ipſius inte/
gritatem cum oblato italico regno abſtinuit: atq; ad hæc addas affinitatem
qua Iuſtiniano iunctus erat. Illinc autem ipſum luminibus captum: atq; ad
mendicitatem redactum: his malis ab eo affectum: cui ipſe tam multa
quibus in humanis rebus maius nihil eſt contulerat. Ira profecto moleſtiaq;
nimia: neque hoc dubium: moueberis. & longe magiſquam Belliſarius pa
tientia ut aliis uirtutibus inſignis: dentibus in Iuſtinianum fremes: atq; iis quæ
meritus eſt malis ſi in manu tua foret: eum afficeres.

De Federico ſecundo imper.

QVi princeps unq̄? qui ue inter augustos numeratus? tantis & tam
magnis a ro. eccleſia meritis cumulatus fuit q̄ Federicus? Huius
pater Henricus quintus Siciliæ regna a Coeleſtino tertio aſſecutus
eſt. deinde imperii diademate inſignis factus. Moriens hunc Federicum fi
lium in prima ætate ſub ro. eccleſiæ tutela reliquit. Eum Innocentius tertius
amanter ut filium aluit: ac poſt Innocentium Honorius tertius ro. imperii
titulo decorauit: tantorum meritorum immemor Honorium ſucceſſoreſq;
ac demum uniuerſam catholicam eccleſiam hoſtili odio proſecutus: eius om
nium temporum hoſtes crudelitatis acerbitate ſuperauit. hocq; in ro. eccleſi/
am animo uir ingratiſſimus animam egit.

De Rolando Petri Siciliæ regis fratre & Comiola.

IN claſſe quam Petrus Siciliæ rex liparitanis auxilio aduerſus Ro/
bertum neapolitanum regem miſit: cum aliis principibus magniſ
q; uiris: Rolandus erat Petri regis frater ſpurius: qui deuicta a Ro
berto rege ea claſſe in captiuorum numero fuit. Cum autem ut in eiuſmodi
rebus contingere ſolet: captiuorum propinqui ſatagerent ut captiuitate ſu/
os liberarent. eius cladis indignatione motus rex Petrus: quia ſiculorum igna
uia paruoq; eorum animo amiſſa claſſis uidebatur: Rolandum fratrem re
dimere negligebat. Itaq; miſer carceris pedore tenebriſq; macerabatur. Cō/
tingit ea tempeſtate Meſſanæ adoleſcentem adhuc foeminam uiduam eſſe
ſenenſem in magnis relictam opibus Comiolam nomine Torringam. quæ
Rolandi audita calamitate uiſa ſibi eſt uidere a fortuna uiam parari ut re/
gii ſanguinis uirū ſperare poſſet: cum ipſa ſatis fortunarū haberet. Itaq; ſe/

creto miſſis qui Rolandi mentem explorarent: ſi huius puellæ pecunia e manibus hoſtium redemptus foret: eam ducturus eſſet uxorem: ut compertũ eſt: eum tanquam celitus miſſi muneris loco rem hanc accepturum: matrimonio rite per procuratores ſtabilito: ipſum duabus auri unciarum milibus mulier redemit. Reuerſus in hunc modum Meſſanam Rolandus nõ modo deſpõſationem abnegauit: ſed ne pro liberationis quidem officio mulieri gratias agere uoluit: præ ſe qui regio ſanguine ortus erat ceu humili ortam loco ciuem deſpiciens: cuius ſi charitas defuiſſet in carcere uitam erat acturus. Comiola iuſto compulſa dolore: nam & ingentem pecuniam impẽderat: & ſparſa de matrimonio fama: ſi id infectum maneret: eius nomini notam afferebat: ad eccleſiaſticum tribunal Rolandum conuicit. Itaque rem propinquis & amicis Rolandi improperantibus: tandem is perſuaderi ſibi paſſus eſt: ut Comiolam duceret. In publico igitur conuentu ſicuti in eiuſmodi rebus mos eſt: cum Rolandus arbitraretur ſe cum Comiola de nuptiis tranſacturum: Comiola: ut Rolandi ingratitudini atq; ignauiæ par erat: commemoratis ſuis in eum meritis: illiuſq; in ſe: quod tam impudenter fidem uiolaſſet: ingenti ingratitudine palam dixit ſe pactioni de nuptiis cum eo renunciare. neq; ut tam ignauo homini nuberet æquum ducere: ſed ſe pro nuptiis uirginitatem opeſq; ſuas dei ſeruitio dicare. Animus profecto ingenua uirgine dignus: ut Siculis tanto animo Rolandi ingratitudinem ac ſimul cum pudica mente generoſum etiam cor ſuum oſtẽderet.

De Philippo Maria duce Mediolanenſi.

INgratitudine quoq; Philippus dux Mediolanẽſis erga Beatricem coniugem non caruit. Nam cum adoleſcens eſſet: & proter Ioannis fratris immanitatem magna paterni imperii parte amiſſa pars: quæ ſuperat magno in diſcrimine uerſare omnium egens Beatricem Facini Canis militarium copiarum ſuarũ ducis uxorẽ: ipſius Facini hortatu qui paulo poſt deceſſit in matrimoniũ duxit: quia & militum animos qui ei aſſueuerãt & pecuniã qua Facinus abundabat cum nuptiis ſecum trahebat. eius igit̃ ope cõpoſitis rebus quia ætas lõge diſp erat: neq; Philippo cõiunx ſed auia ſuperinducta uidebatur: ut ſe graui matrimonio liberaret Philippus turpitudinis inſimulatam, clam ut aiunt: iudicio tamen ante facto interimi iuſſit.

De Venetis erga Franciſcum foſcarum ipſorum ducẽ.

ILlud quoq; inter ingratitudinis exempla commemorandũ eſt: qđ a Venetis erga Franciſcum foſcarum ipſorum ducem patratum eſt. nam cum iuxta urbis morem perpetuum ducem eum creaſ/

ſent: iſq; & prudenter & iuſte diu rem uenetam rexiſſet: paruoq; tempore ipſius auſpiciis Brixia Bergomum Crema & Rauenna imperio ueneto partæ eſſent: quartum atq; octuageſimum ætatis ſuæ annum ducatus autem quartum & trigeſimum agentem cauſati eius decrepitam rerum adminiſtrationi magno eſſe impedimento: abire magiſtratus honore coegerunt quæ iniuria præ doloris magnitudine ita hominem concuſſit: ut uix pauciſſimos dies ſuperuiueret. itaq; qui in tam longo ſenio diuturnitatem ſibi in uita ſpondere non poterat: errepta ob eam iniuriam pauci temporis uita: magnam nomini ueneto ingratitudinis atq; inuidiæ notam reliquit.

De Genuenſibus erga Thomam Fulgoſum ipſorum ducem.

NOn minori ingratitudine genuenſes uſi ſunt aduerſus Thomam Fulgoſum ipſorum ducem uirtute non minus q̃ Franciſcus foſcarus eſſet illuſtrẽ. & ut paucis ipſius merita atq; genuenſiũ ingratitudo enarretur: ſatis erit hoc unum dixiſſe: quod cum ſedicioſi quidam in urbe de eo pellendo mentionem intuliſſent: neq; ullam iuſtam pellendi inuenirent cauſam: Thomæq; in genuenſes merita eſſent ingentia: uerbum uſurparunt. quod de Chriſto phariſeos dixiſſe ſcriptum eſt. hic homo multa ſigna facit: & niſi eum ſuſtulerimus: omnes eum ſequentur. quam ob rem cum iam Thomas proter uirtutem atq; bonitatem ab omnibus coleretur: urbſq; Genua floreret: ueriti ne in ea perpetuo rerum potiretur: armis grauiq; impenſa nec ſine urbis dedecore ac damno: principatum quo Thomam deiecerunt: ad externos tranſtulerunt. Sed iam tandem ingratis ceu materiæ: quæ permoleſta eſt: finem faciamus: & ad filiorum charitatem erga parentes quæ gratior eſt tranſeamus.

De Pietate erga parentes Caput quartum.

De Antigono Macedonum rege.

CVm proelio captus a Seleuco Syriæ rege Demetrius Aſiæ atq; Macedoniæ rex eſſet: Antigonus filius regni quietus poſſeſſor: regiam purpuram lugubri ueſte mutauit: atq; inter continuas lachrimas ad uicinos reges legatos oratum miſit: ut pro patris liberatione operam dare uellent: ipſe quoq; ad Seleucum miſit qui regnum ſe quoq; ipſum obſidẽ pollicerentur: ſi carcere patrem liberaret: qui poſteaquam reſciuit patrem mortuum eſſe: ingentem claſſem inſtruxit: ut ad accipiendum defuncti corpus proficiſceretur. Cum autem nauigans patris corpus obuium habuiſſet a Seleuco in Macedoniam remiſſum: tanto apparatu lachrimiſq; illud excepit: ut omnes in admirationem commiſerationemq; ſimul conuerteret. Sta

bat Antigonus in puppi magnæ quinqueremis eius apparatus gratia ædifi/ catæ: atra ueſte indutus mortuum parentem lachrimans: cuius in aurea ur na conditi inter uexilla ipſe continuus ſpectator erat. Illic cantu aliiſq; muſi cis modis defuncti regis uirtus inſigniaq; facinora decantabantur. canentiū autem uoces ad pietatem lamentabileſq; modos compoſitæ. remiges quoq; remorum pulſum eo ordine ad dolorem exprimendum temperabant: ut corynthо claſſe appropinquante ipſa quoq; ſaxa ad lachrimas mouerentur.

De Arthoxerſe perſarum rege.

ARthoxerſes primus perſarum rex Statiram coniugem ardenter di/ ligebat: quam & ſi norat matris pariſatæ fraude ueneno extinctã eſſe: tamen penes eum maritalem amorem materna pietas uicit: adeoq; matris iniuriam diſſimulauit: q̄q̄ perſæpe contra fieri uideatur: ut non modo de ulciſcendo eius ſcelere nihil loqueretur. ſed ne minimo quidē nutu offenſæ uoluntatis ei ſignum dederit.

De Alexandro Sceuero imper.

PErſimilis erga matrem Mameam Alexandri ſceueri charitas ac re uerentia fuit: qui nihil quæſtus tulit: ut proter muliebres contentio nes ambitioſorum animorum: mater exulatum eius uxorem mit teret in Aphricam: quam pauloante ipſe ab ea acceperat: maiuſq; pene ma tris in regendo imperio q̄ ipſius arbitrium eſſet.

De Licofrone periandri corinthii tyranni filio.

PEriander corinthius tyrannus occiſa Melita coniuge ſuſceptos ex ea filios ab Epidauro ubi apud maternum auum alebantur accer/ ſiuit: aui nomen procles erat: qui priuſq̄ nepotes a ſe dimitteret: ſe/ orſum uocatos monuit his uerbis. Ignorare uos nolo Periandrum patrem ueſtrum ſine ullo iure filiam meam parentem ueſtram Melitam occidiſſe: nullamq; rem ultra locutus pueros ad patrem dimiſit: ea uerba quæ maior natu filius parui fecit: altius in minoris natu pueri qui iam ſextum decimum agebat annum nomine Licofronis animo: tantam indignationem moue/ runt: ut poſteaq̄ corinthum peruenit: nec alloqueretur parentem: nec ap/ pellanti reſponderet. Quam obrem domo pulſus a Periandro patre apud quoſdam comites alebatur: cum ne ob id quidem ſententiam mutaret: Pe riander omnibus interdixit: ne eum exciperent. Itaq; cum eum iam excipe/ re nullus auderet Licofron in foro lociſq; publicis diuerſabatur: iis rebus tan tum uitam agens: quæ præ miſericordia offerebantur. cum ne hoc quidem incommodo Licofron a propoſito diſcederet: tandē a Periandro edictum eſt ut ſub capitis pena nemo eum alloqueretur: neq; re ulla iuuaret. Itaq; tri duum ieiunus Licofron manſit: & cum ad eum poſtea pater acceſſiſſet: & miſeriæ in qua erat admonuiſſet: ſpe facta ſi ſententiam mutaſſet principa/ tus ſe ſucceſſorem eum relicturum: filius hæc pauca reſpondit. penam pa/

ter incurriſti quia contra edictum tuum me allocutus es: unde magis indignatus Periander Licofronem in Corcyram miſit: & cum iam annoſus morti ſe uicinum putaret: accerſiri Licofronem iuſſit: ut ei Corinthium regnum dimitteret: arbitratus eum ingenio ac uirtute alios ante ire fratres. Cæterum Licofron immobilis perſtans aperte reſpondit: ſibi nunquam mentem dari poſſe: ut in ea urbe maneret: in qua is moraretur: qui parentem ſuam peremiſſet. Itaq; priuſq̃ Corinthum attingeret: hoc ingens Licofronis ſuæ in matrem charitatis exemplum fuit. ſed non minus paternæ quoq; in eum indulgentiæ.

De Opii ciuis romani filio.

OPius ciuis romanus a triumuiris proſcriptus cum nimio ſenio debilitatus eſſet: & filium haberet: qui domi manere poterat: maluit filius cum uitæ ſuæ periculo patrem debilitatum: morti quæ domi parata fuiſſet erripere. Sublatum igitur in collum magno labore ab urbe tulit ſub mendici ſpecie latentem: atq; cum eo in Siciliam peruenit. ubi Sex. Pompeius proſcriptos omnes recipiebat. Tandem hac ſingulari in parentem charitate a po. ro. patriæ reſtitutus inſuper ædilis quoq; factus eſt. In eo magiſtratu cum bonis ſpoliato ad feſtos ludos edendos opes nullæ eſſent: ne is conſueto honore careret: theatrales artifices dono ei operas ſuas dederunt ludorum apparatui neceſſarias. populus quoq; ro. uniuerſus priuatim in theatro tantum ei contulit: ut non modo agendis excellenter ludis ſufficeret: uerum ex eo quoq; quod ſuperfuit uehementer ditaretur: a po. ro. mirum in modum laudata ipſius in Opium patrem charitate.

De Metellis patre ac filio ciuibus romanis.

IN ciuilibus bellis quibus inter ſe Antonius atq; Octauius decertauerunt: quemadmodum ſæpe euenit contigit: ut fratres cum fratribus: & cum filiis parentes in diuerſa acie concurrerent. Itaq; poſtremo proelio quo apud Actium Octauius Antonium deuicit cum captiui recenſerentur: ſicuti mos erat: Metellus ad Octauium deductus eſt: cuius quãquam facies proter anxietatem carceremq; a conſueta uideretur mutata eſſe: a filio tamen Metello qui cum Octauio militabat agnitus fuit. Itaq; lachrimabundus ſtatim in patris amplexum cucurrit: deinde lachrimarũ plenus ad Octauium conuerſus dixit. hic tuus hoſtis mortem meritus eſt. ego autem præmio ſum dignus quia tibi inſeruiui: oro igitur te ut pro eo munere quod mihi a te debetur hunc ſerues incolumem: & me pro eo occidas. ea pietate motus Octauius filio Metellum patrem quanq̃ infenſiſſimus hoſtis eſſet dono dedit.

De Arriani filio.

ARriani qui proſcriptus erat filius cum minime eius proſcriptionis
penæ addictus eſſet: & rem & pericula omnia ſpreuit: cum arte
patrem carcere eripuit & cum eo profugit. Quæ res quanq̃ for/
taſſe haud magna præditis pietate filiis uidebitur: tamen non omittẽda mi/
hi uiſa eſt: quod permulti & priſcis temporibus & preſenti quoq; ætate inuẽ
ti ſunt: qui non uitam modo ſuam: ſed ipſas quoq; opes q̃q̃ tenues pluriſq̃
paternam ſalutem fecerunt: & ſceleſtiores alii ipſos parentes non opibus mo
do: ſed uita quoq; priuarunt. Itaq; eorum ſcelus fortaſſe de Arriani filio ſcri
ptum charitatis exemplum ut excellentius uideatur efficiet. Nunc ueteribus
omiſſis ad recentiores tranſeundum eſt.

Recentiora de Roſſimunda longobardorum regina.

ALboinus longobardorum rex qui primus in Italiam uenit: cũ Ve/
ronæ iuxta immanem gentis morem in conuiuio ſolemni biberet
in calua Turiſmondi Gepidarum regis filii: qui & ipſe eodem uo/
cabatur nomine: ut pote clarioris hoſtis quem occidiſſet: q̃q̃ ſciret eum Roſ
ſimundæ coniugis patrem fuiſſe: tamen quod fortaſſe uino incaluerat: cal/
uam ad coniugem miſit: monens ut cum patre biberet. Roſimunda & ſi
ante patrem in prœlio cecidiſſe norat a longobardis cæſum: eam tamen rẽ
ut cões caſus homines ſolent: perferebat. Cæterum ea propinatione certior
facta Alboini manu patrem interiiſſe: plus paterna charitate q̃ coniugalis
thalami facibus mota patrem ulciſci: & eius rei gratia uirum regnumq; ſi/
mul amittere decreuit. Cum autem e puellarum numero quas in obſequio
habebat: unam ab equite Longobardo Himichildo nomine diligi ſciret: egit
ut uocatus in obſcurum cubiculum tanquã cum amata puella cubiturus: ſecũ
is re minime detecta cõmiſceretur: & ut poſtea quid perpetraſſet eum non
lateret: aperiri cubiculi feneſtras iuſſit: interminataq; niſi Alboinum uirum
ſuum occideret ſe perpetrati flagitii eum accuſaturam: adeo enixe inſtitit: ut
is uerbis miniſq; uictus noctu in lecto iacentem Alboinum occideret. facino/
re autem perpetrato Rauennam ambo regno: honore: uitaque paternæ
necis uindictæ poſtpoſita: profugerunt.

De Alexio imperatore Conſtantinopolitano.

CVm Iſahac Conſtantinopolitanus imperator ab Alexio fratre im
perio luminibuſq; ſimul priuatus eſſet: Iſahachi filius & ipſe Ale/
xius nomine Baldoini atq; aliorum principum qui ea tempeſtate
ad ſyriacam expeditionem pro Chriſti fide proficiſcebantur: ope adiutus ar
mis imperium recuperauit: & quanquã eum omnes imperatorem ſalutarent
eo nomine abſtinuit: eductumq; e carcere patrem in conſueto honore reſti

tuit: atq; imperatoriam dignitatem paternæ charitati poſtpoſuit: quemad/
modum pro fortuna ſua hic quoq; qui ſequitur egit.

De Bernardo Carpio.

ALphunſi ſecundi Legionenſis regis qui cognomento caſtus diceba/
tur: Vermena ſoror cum clam fratre comiti ſandiæ ſaldanen. nup/
ſiſſet: atq; ex eo filium peperiſſet nomine Bernardum Carpium: rex ſororis
matrimonio uehementer perturbatus: eam inter uirgines monaſterio inclu/
ſit: comitem autem cui illa nupſerat: perpetuo carceri damnauit. natum
autem ex eis filium amanter aluit. qui cum in uirum magna præditum uir/
tute euaſiſſet: meritis atq; obſequio primum liberare patrem enixus ut id nõ
ſuccedere conſpexit: mauris coniunctus quid armis efficere poſſet tempta/
uit: neq; unq̃ uiuente Alphunſo deſtitit: neq; intermiſſa unq̃ poſt eum ea
opera cum Veremundo primo: Ramiro primo: & ordonio primo qui om
nes eo ordine in legionenſi regno ſucceſſerunt. tandem regnante Alphun/
ſo tertio armis patrem recepit iam non decrepitum modo: ſed cæcum quoq;
tantum enim penes filium paterna ualuit charitas: ut neq; temporis longitu
do eius uinceret animum: neq; aduerſa religio quam Mauri colebant: ab
incepto eum abſterreret: ſed aduerſus tam multorum regum potentiam:
uiribus longe inferior: indefeſſo animo ſemper contendit: donec uoto poti/
retur. quæ res quanto rarior inter mortales inuenitur: tanto plus laudis Ber/
nardo comparauit.

De quodam hiſpano toletano.

INnter tã multa inſignium uirorum charitatis erga parentes exẽ
pla unum tolletani hominis annectemus. in quo quod fortunæ de/
fuerat: id rei magnitudo æquauit. huius pater aurarius faber a Pe
tro primo Caſtulonis rege ob falſas ſuſpictiones morti damnatus erat: filius
amore erga patrem compulſus lachrimis precibuſq; agere non deſtitit: ut
ſeruato patre ipſe pro eo occideretur. quod aſſecutus uitam amiſit: ut in ui/
ta eum ſeruaret a quo ipſe per genituram acceperat uitam: tanto omnibus
aliis in hoc charitatis laude præferendus: quanto aliis omnibus rebus uita ca/
rior eſt.

De Pietate erga fratres — Caput quintum.

POſt filiorum erga parentes charitatem: haud immerito eam quæ
eſſe inter fratres debet deſcribemus. & enim gradu proximior eſt:
& proterea inſignia quædam de ea ponemus exempla. Te autem
Petre fili diligenter monitum uelim: ſi inter mortales fidus amicus magni
eſt faciendus: theſauriſque omnibus præferendus: longe magis eſtiman/
dum eum eſſe qui frater eſt: quia nullum beniuolentiæ uinculum cum

eo conferri poteſt: quod non delectus aut commodum ſed natura ipſa conciliauit. diligenter igitur cauendum eſt: ne q̄d natura tam arcte deuinxit: ſanctumq; in hominibus eſſe uoluit: id ambitione aut auaritia euertatur. huius igitur amoris magnitudo ſequentibus exemplis oſtendetur.

De Antiocho: qui accipiter cognominatus eſt.

ANtiochus accipiter Syriæ rex cum de regno cum fratre Seleuco cōtēderet: atq; a gallogræcis prœlio uictum atq; cæſum fuiſſe eum accepiſſet: plus fraterno amore q̄ bello qđ cum fratre gerebat motus: abiecta purpura omnibuſq; regiis ornamentis atratam inter lachrimas ſumpſit ueſtem. nec multo poſt cum reſciuiſſet falſum ſe de eius morte nuncium accepiſſe: pro eius ſalute in uniuerſo regno ſacra fieri: & diis immortalibus gratias agi: feſtoſq; ludos fieri iuſſit.

De Eumene atq; Athalo Aſiæ regibus.

ORta falſa fama Aſiæ regē Eumenē perſei inſidiis mortuum eſſe: Athalus frater: ſumpto diademate: uxorem eius in matrimonium duxit: ſed cum poſtea Eumenes rediret: Athalus autem obuiam profectus ut uenientem exciperet: timoris expers non eſſet: ob ea quæ falſa inductus fama egerat: Eumenes minime ſe commotum oſtendens ſummiſſa uoce Athalo in aurem dixit: nolito alias uxorem ducere niſi ante certo ſciueris qui mortuus fuerit. Cæterum cum haud diu poſt moreretur: & ſi ex uxore filium procrearat: fratri tamen Athalo uxorē regnumq; reliquit. Athalus autē ne fraterna charitate uinceretur: & ſi ex uxore multos poſtea procreauit liberos: unum tamen ab Eumene relictum in ſpem regni aluit: & ut aptum regendo regno uidit: regno ei ceſſit: diuq; poſt hoc priuatam egit uitam. Horum enim fratrum pietas aperte fraterna beniuolentia maius nihil eſſe oſtendit: cum poſtpoſitis propriis filiis: regno inuicem liberaliter ceſſerint.

De Pharnace rege Parthiæ.

PHarnaces Parthiæ rex fratri Mitridati & ſi minime liberis orbatus erat moriens regnum reliquit.

De. L. Lucullo.

LVcius Lucullus ſenator ro. quanq̄ natu maior q̄ Marcus frater: fraterna charitate compulſus præter conſuetum romanorum morē nunquā magiſtratum petere uoluit: donec ad legitimam ætatem petendi frater perueniſſet: proter quā rē abſentes ambos populus ro. ædiles creauit.

De Catone iuniore.

CVm in Aſia eſſet iunior Cato: & fratrem Cepionem in Aſiam uenientem accepiſſet Theſalonicæ graui affectum ualitudine ſubſti

tiſſe. & ſi hiems ſceuiebat: neq; ſatis idoneam haberet nauem: tamen urgente fraterna pietate: cum duobus ſolis comitibus mari hiberno ſe tempore credidit: & ad uiſendum fratrem perrexit. quem cum mortuum offendiſſet: non ſatis duxit ingentibus lachrimis fortaſſe pluſq̃ philoſopho homini æquum eſſet: proſequi funus ingenti apparatu atq; impenſa procurauit neq; eam impenſam cum nepte in diuidenda hæreditate computauit.

De Thimoleonte Corinthio.

INgentem fratri Thimoleon corinthius amorem oſtendit: cum inito aduerſus argiuos proelio fratrem qui uulneribus confectus in terram ceciderat: ſaltu tranſgreſſus clypeo ſuo protexit: & quanquam illic ipſe quoq; permulta accepiſſet uulnera: nunquam niſi in tutum locum fratre recepto ſe ueſtigio mouit: pluriſq; illius ſe quam ſuam facere ſalutem oſtendit.

De uxore Ithaphernis perſæ.

INter tam multa fraternæ charitatis exempla haud iniuria unum e ſororiis annectemus: ut palam fiat in omni ſexu hanc ſanctam beniuolentiam locum ſibi uendicare: atq; laudem comparare. Perſarum rex Darius ob quædam crimina Ithaphernem filioſq; atq; omnes ex eius gente morti damnarat. Ithaphernis uxor cum ad Darii palatium profecta planctu lachrimiſq; omnia repleret: Darium ad commiſerationem mouit. Itaq; miſit qui dicerent regem uitam ei dono dare unius damnatorum quem maluiſſet. mulier fratrem petiit: qui in damnatorum numero erat. Miratus Darius quod fratrē uiro ac filiis prætuliſſet: cauſam ab ea petiit: quæ reſpondit ſe cũ patre careret: fratrē ſi hunc amiſiſſet ultra ſperare non poſſe: ſed cum adhuc uiridi ætate eſſet: & uirum inuenire: & ſperare liberos poterat. Quo reſponſo motus Darius quia fraterna charitate ac prudentia plenũ erat: præter fratrē mulieri maiorē quoq; natu filiũ dedit.

De Clitaco & fratre Capadocibus.

CVm Arbiatorigē capadocem regulũ cum uxore liberiſq; Auguſtus bello coepiſſet: romāq; in triumphũ duxiſſet: decreuit ut cum maiore natu filio pater occideretur. Quam ob rē cum miniſtri ad hanc rē deſignati peterent: quis ipſorum fratrum natu maior eſſet: uehementer inter ſe contendebant: utroque maiorem ſe eſſe aſſerente: ut alterum fratrem morte ſua ſeruaret: & cum diu in hunc modum pietate inter ſe contendiſſent: uix tandem Clitacus matris precibus quæ per eum facilius ali ſe poſſe uidebat ceſſit: tulitque ut pro ſe minor tanquā natu maior moreretur. re poſtea ab Auguſto intellecta non modo factũ indoluit: uerũ etiā illum qui ſuperſtes fuerat cum matre honeſte habuit. Tantũ reuerentiæ & bonæ

exiſtimationis etiam inter ipſos hoſtes hoc fraternæ charitatis ſanctum nomen comparare ſolet.

De. P. Rutilio.

AD feruida magis fraternæ charitatis exempla tranſeuntes. P. Rutilium attingemus: qui quanquam leui affectus ualitudine domi cubaret: audita fratris repulſa in conſulatus petitione: mortuus inuentus eſt.

De Ligariis fratribus.

DVo Ligarii fratres in triumuirali proſcriptione nominati cum ambo eodem in loco laterent: & ſomnus eos oppreſſiſſet: alter eorum mortuus eſt inuentus: fugiens alter ut alterum occiſum eſſe accepit: a ponte ſe in tiberim precipitauit: adiutuſq; a piſcatoribus qui prope eum locum erant: arbitrantes aut lapſum forte: aut deiectum in amnem alterius opera fuiſſe: uehementer enixus eſt: ne inde retraheretur: & cum ita inter eum piſcatoreſq; contenderetur: ſuperuenere: qui proſcriptorum diſquiſitionem procurabant: ab ipſiſq; ut optabat occiſus fuit.

De duobus aliis proſcriptis.

NOn minori duos proſcriptos fratres inter ſe charitate fuiſſe Appianus ſcribit: quorum alter cum a militibus captus eſſet: alter qui ſe proſcriptum ignorabat: ad eos profectus magnis precibus orabat ut dimiſſo fratre ſe pro eo occiderent. uerum ut cognouerunt ipſum quoq; proſcriptum eſſe: utrunq; interemerunt.

De Iona hebreo.

ATam ardenti charitate ad remiſſiorem aliquanto tranſituri Ionæ hebrei mentionem faciemus: cui cum Agrippa iudeorum rex pontificatum max. daturus eſſet: accipere nunquam uoluit: ſed magno ſtudio precibuſq; ingẽtibus eum fratri Matthiæ quem meliorem ſe aptioremq; eſſe dicebat impetrauit.

De Tito Veſpaſiano imper.

QVanta etiam Titus ueſpaſianus imperator in Domitianum fratrẽ charitate fuit? nam quanq̃ ſciret eum de ſe immodeſte loqui: exercituſque ad rebellionem ſollicitaſſe: tamen ob id in minore eum exiſtimatione non habuit: neq; ab aliis haberi uoluit. conſortem eum ac ſucceſſorem imperii appellans: cum præterea ſeorſum ab aliis habitum non ſine lachrimis ac magnis precibus obteſtaretur: ut in ſe eo amore eſſe uellet: quo ipſe eum proſequebatur. O charitatem fraternam profecto ingentem: maiorem natu fratrem: qui rerum potiebatur non modo tanta in fratre perferre: uerum adeo quoq; clementer atq; humane cum eo agere.

De Iazate adiabenorum rege.

IAzates adiabenorum rex: q̃q̃ quatuor & uiginti filiorum pater eſſet

uni tamen moriens Monobazo fratri regnum reliquit.

Recentiora De Luiba gothorum rege in hiſpania.

LVIba gothorum rex in hiſpania ſecundo regni ſui anno Leonegildum fratrem hæredem ac ſucceſſorem regni conſtituit: & aliquod tempus ante obitum ſeruata ſibi tantum narbonenſi prouincia: reliquis regni partibus ei ceſſit.

De Ramiro primo qui decimus in hiſpania poſt arabum in aduentum regnauit.

NOnne Ramirus quoqꝫ fratris ſui Garſiæ amans fuit? cui cum in hiſpaniæ regno iam ex parte de arabũ manibus recepto: qa primogenitus erat: ut mos eſt ante latus fuiſſet: ſponte ſua regni ſocium aſciuit: cum plus apud eũ in regni cõicatione fraternus amor: q̃ ambitio poſſet: q̃ nõ fratrũ modo: ſed pentis quoqꝫ ac filiorũ extinguere charitatẽ ſolet.

De Eliduro qui Pius dictus eſt: brithãnorum rege.

CLarius fraternum amorem Elidurus brithãnus oſtendit: ob q̃ rẽ Pii poſtea cognomentũ adeptus eſt: & id circo locũ ei hic dedimus: q̃q ob temporũ rationem inter priſcos cõmemorandus fuiſſet aliquanto enim Iulii cæſaris ætatem anteceſſit: ſed quia rei ſimilitudine cũ Ramiri exemplo coniunctionem magnam habet. item quia nulli pene cognita eius hiſtoria eſt: inter recentiores poni debere uiſus eſt. hic a brithannis fratri Artagalo ſuffectus: quem populi ob nimiam crudelitatem atqꝫ auaritiã regno pellere coacti fuerant: in ſilua uenationi intentus: in ipſum fratrẽ incidit: in quo afflictam fortunam lacera ueſtis ſqualorqꝫ ſatis teſtabatur: quem ut agnouit: q̃q̃ ſciret antea ui atqꝫ arte enixum: ut in regno reſtitueretur: tamen amanter complexus: occulte in Aldeludum urbem deduxit: ubi ſimulata ægritudine tanq̃ teſtamento ſuas atqꝫ regni res ordinaturus: regni proceres ad ſe uocauit: & cum ſe ſingulos priuatim alloqui uelle oſtendiſſet: captis ut in cubiculum ſinguli ingrediebantur omnibus: mortem interminabatur: niſi fratri peperciſſent: & aſſentirentur: ut per ipſum in regno reſtitueretur: & cum omnes per hunc modum in ſententiam deduxiſſet: rem poſtea coram omnibus aperuit: atqꝫ Artagalum in regnum reſtituit. cui & iuſte poſt paucos annos mortuo: & cum ingenti gloria ſucceſſit.

De Cicho Ordelapho.

INgẽs quoqꝫ Cichi Ordelaphi foroliuienſis fraternus amor fuit erga fratrẽ ſuũ Scampettam: qui captiuus in regis Roberti manu in caſtri cari arce cuſtodiebatur: forũliuii quoqꝫ urbem idem rex obtinebat: quo tp̃e uinario uaſe latens Cichus curru in urbẽ bubulco rem ignorante deductus eſt: amicorumque ope adiutus per hunc modum urbe potitus magno auri pondere fratrem redemit: atque ei ſtatim urbis principatum reſtituit. Quantum ei Pinus frater diſſimilis fuit? qui ſalutis

anno quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto poſt mille Cicho fratre principatu deiecto cauſa fuit: ut Foroliuienſis res in externorum manus perueniret.

De fratribus uiteliis.

NOn minus memoranda: rariorq; etiam inter uitelios fratres Ioannem: Camillum: Paulum: & Vitellotium Nicolao uitellio natos in Tiſernate urbe primario uiro fraterna charitas fuit: nam patris primo: deinde eo mortuo illi ex fratribus qui inter eos natu maior erat: dicto ſemper audientes fuerũt. Nã et ſi inter eos qui in Italia arma ferrent: exercitusq; ductarent: ob uirtutis magnitudinem inſignes habebantur: magniſq; ſtipendiis conducebantur: tamen etiam ductis uxoribus patrum nomen aſſecuti: ne minima quidem inter ſe ambitione laborarunt: neq; prorſus ulla amoris offenſio cum eis interceſſit: maioreq; natu inter ipſos moriente in ætate proximiorem imperandi maieſtas transferebatur. In cæteris nulla re inter ſe diſpares erant: adeo ut inter fratres par eis exemplum inueniri poſſe diffidam.

De Charitate erga patriam. Caput ſextum.

CVm multi proter patriæ charitatem non opes modo: uerum uitam quoq; ipſam profuderint: eiuſmodiq; hominum laudibus fama nomenq; efferatur: iure credendum eſt: poſt deum mortales hanc unam habere: cui maiorem nauare operam debeant: quod ut aptius oſtendatur: nonnulla de ea re exempla ponemus.

De Ligurgo Lacedemonio.

LIgurus ordinandis ſcribendiſq; legibus quibus Lacedemonii uiuerent præfectus: cum eas diligenter ſcripſiſſet: populo oſtendit ſibi delphos eundum eſſe rerum gratia ad eas leges pertinentium: & ne interea dum abeſſet incoepta iam per leges turbarentur: populum iureiurando adegit: ſe contra leges ipſas non iturum quoad Delphis Ligurgus rediiſſet. profectus igitur cum reſponſum ab Apolline accepiſſet: leges ab ipſo recte conditas eſſe: ne Lacedemonem ipſo redeunte populus ſacramento ſe ſolutum arbitraretur: decreuit ante perpetuo a patria exulare: q̃ redeundo ſalutem Lacedemoniorum quæ legibus illis conſtabat: in diſcrimen adducere. Itaq; monitis lacedemoniis quæ reſponſa ab oraculo accepiſſet: ſibi ipſi ne in patriam rediret mortem conſciuit. maiori charitate patriam q̃ uitã ſuam proſecutus.

De Anchara Midæ regis Lidiorum filio.

CVm regnante Mida apud phrigios ingenti hiatu terra apud urbem Celenas patuiſſet: indeq; uis aquarum quæ ingens erruperat: & ædes & mortales permultos abſorpſiſſet: monitus eſt Midas rex oraculo: ſi in eum hiatum res admodum precioſa demitteretur: humum in conſuetam faciem reuerſuram. Cum autem demiſſis in eum locum gemmis auroq; ad priſtinum ſtatum terra non rediret: Anchurus Midæ filius patriæ q̃ ſalutis ſuæ amantior: interpretatus oraculum in hanc ſententiam: quod uitæ hominis conferri res nulla inter humanas poſſit: prius patrem uxoremq; complexus in eam uoraginem ut Chaliſthenes in hiſtoria tradit: equo inſidens ſaltu ſe demiſit.

De Spartio & Bulide Lacedemoniis.

CVm Lacedemonii Xerſis caduceatorem interemiſſent: grauiq; peſte laborantes: ob eam cædem morbo illo ſe affectos arbitrarentur exiſtimarunt ipſorum malorum ſe finem nũquam habituros: niſi prius pro cæde uiolatoq; iure gentium Xerſi ſatiſfeciſſent. Itaq; edixerunt ſi quis pro patria mori uellet: is ad ephoros: ita eorum magiſtratum uocabãt: ſe conferret. Spartius bulideſq; Lacedemonii oblati ſe morituros in perſidem uſq; ad Xerſem profecti ſunt: & rem ordine narrantes proter quam ad ipſum iuerant: ad corrigendam caduceatoris cædem uiolatumq; ius gẽtium morituros ſe obtulerunt. eam rem plurimum miratus Xerſes: non ſolum iniuriæ ſatiſfactionem cum uita dono eis dedit: uerum ingentibus quoq; promiſſis apud ſe eos retinere contendit: cui uterq; reſpondit in hæc uerba. Quam rem arbitraris o rex tanti apud nos eſſe poſſe: ut a patria nos ſeparet: cuius gratia tam longum iter emenſi uitam ipſam effundere uoluimus.

De quodam præneſtino.

CVm iuniorem Marium ciuili bello Sylla ſuperaſſet: in præneſtinos ſceuire coepit: & quo magis iram ſuam ſaciaret: interimi ſeparatim ſingulos iubebat: ex quorum numero unum tantum familiarem ſuum ſeruauerat. Demum mora & tamdiu ſpectandi faſtidio affectus imperauit: ut una omnes interimerentur. Imperio audito præneſtinus cuius uitæ parcebatur: cum iam deſperaret aliquem alium ſeruari poſſe: quod ante in diuturnitate perpetrandi ſupplicii fore non diffidebat: ira incenſus ad Syllam ſe conuertit: dixitque nullo modo per eum uiuere uelle: qui ex toto patriæ ſuæ euerſor eſſet: ſeq; in numerum morti deſtinatorum recepit.

De. C. Mario conſule.

SYllæ facta mentio ſecum. C. Marii recordationem trahit. Ei cũ aduerſus Cimbros prouincia eſſet deſignata: in ſomniis monitus eſt: de hoſtibus uictoriam reportaturũ: ſi filiã Calphurniã ſacrifi

caſſet: id egiſſe eum Dorotheus græcus libro tertio Italicarum rerum tradit. Cimbrorum quidem uictorem euaſiſſe: nulli qui eius geſta legerit dubium eſt.

De Erecteo.

CVm Erecteus graui bello cum eumolpo contenderet: deorum reſponſis monitus eſt: uictoria de hoſte potiturum: ſi propriam filiam himolaſſet. patriæ igitur charitate incenſus uxori praxitheæ rem communicauit: peractoq; ſacrificio uictor euaſit: ſe priuſq̃ hoſte ſuperato: paternum enim in filiam animum charitatis in patriam magnitudine uicit.

De matre Cleomenis regis ſparthani.

FOedus cũ Phtholomeo ægyptio rege Cleomenes ſparthanus rex aduerſus Antigonum Aſiæ regem: atq; acheos iniuerat: matrẽq; ac filium manſuræ cum eo fidei ideſt ipſum ſine eo pacem cum hoſte non facturum: obſides dederat. Cum autem mater eius reſciuiſſet Cleomeni pacem acheos honeſtiſſimis condictionibus offerre: ſcripſit ne ꝑter uetulæ corpus eam pacem omitteret: quam patriæ honeſtam ſalutarem q; duceret: maiore enim animo quam pro fœminæ captu uitam pro patria obtulit.

De. M. Bruto.

PErſæpe æque uidetur graue acceptarum iniuriarum indignitati ac ipſi uitæ cedere. Idcirco prætereundum minime uidetur. M. Bruti facinus. Nam cum Syllano bello pompeius Mutinæ Bruti patrẽ occidiſſet: & bello quod poſtea inter cæſarem Pompeiumq; ortum eſt: uideret Brutus id cæſarem eniti: ut patriam opprimeret. pluris patriæ q̃ ſuam fecit iniuriam. Itaq; patriæ quod a Pompeio acceperat iniuriarum condonauit: atq; in ipſius partes quem nunquam uſq; ad id tempus alloquio dignatus erat ſe contulit.

De Caſſio cherea tribuno.

PAtriæ Brutus iniurias ſuas condonauit: at Caſſius cherea uitam ipſam: cum neq; inde premium ſperaret: neq; iniuriis compulſus: aut ut alicui inſeruiret: eum animum induiſſet. Sola enim in patriã charitas eum mouit: ut Calligulam qui eam crudeliſſime dilacerabat manu ſua occideret: cuius rei nunquam adduci potuit ut pœniteret. & ſi ob eam rem ipſe morte affectus fuit.

De. P. Rutilio romano.

CLare Rutilius quoq; quanta ipſius in patriam charitas eſſet: oſtendit. Nam cum exulem ipſum amicus moneret parari ciuile bellũ unde reditum in patriam breui ſperare poſſet: reſpondit ei: quibus te incommodis unquam affeci? quod mihi maiori acerbitate reditum in

patriam q̄ inde profectus ſim exoptare oſtendis. Ciuium enim meorum quietem pluris q̄ reditum meum facio: maloq; ut exilii mei eos pudeat: quã ut propter reditum meum patria defleat. O uere romano homine dignum uerbum. in quo priſcorum exemplorum fine facto ad recẽtiora tranſibimus.

Recentiora De Flac. ualerio zenone imper.

CONſtantinopolitanus imperator Zeno cum apud Chalchedonẽ bellum gereret: ut accepit ab Verrina ſocru fratrẽ baſiliſcum imperatorem eſſe creatum: etſi permulti ut conſtantinopolim rediret horarentur: ſpe data armis in imperium rẽditurum: quia ea res permultis in urbe moleſta acciderat: ſumpturoſq; ſe pro eo arma pollicebantur: patriæ charitate motus cuius quietem imperio potiorem ducebat reſpondit: nolle ut ſui gratia inter ciues arma mouerentur: atq; ut omnes ſuſpictione liberaret in Iſauriam ſe recepit: unde haud multo poſt depulſo baſiliſco populus eum reuocauit: atq; in imperio reſtituit. Rarum profecto exemplum & cuius memoria celebretur dignum: pluris patriæ quietem q̄ imperium facere: quod a multis etiam uitæ præpoſitum fuit.

De Farinata Vberto equite Florentino

SCipionis facto haud diſſimile fuit quod Farinata Vbertus eques Florentinus egit: qui una cum cæteris gibellinæ factionis: urbis recuperata adminiſtratione: de firmando ciuitatis ſtatu in conſilio erat: Miſſis ad fœderatas ciuitates legatis quia imminere bellum putabatur: multi in eam ſententiam ibant: ut deſerta urbe quam propter guelfi nominis multitudinem diu ſe retenturos diffidebant: ciues omnes qui tum in urbe erant in propinquas eoſdem maioreſq; etiam honores q̄ Florentiæ habituri migrarent. Surgens igitur Farinata magna uoce ſe nunquam paſſurũ dixit: ut ſe pſente patria deſereret: pro qua uitã effundere patus erat: atq; in hæc uerba conſilium dimiſit: pluſquam ſe ipſum diligi a ſe patriam oſtendens.

De quodam ſaraceno.

NOn minoris faciendum eſt: ut quis pro patria certæ morti ſe offerat: quam ut pro ea uitam ſibi adimat quemadmodum in Syria ſaracenus quidam egit: quo tempore Gotifredus bolionus ac comites eius pro Chriſti fide in Syriam traiecerunt. In medio enim foro tiriæ urbis principem Conradum Bonifacii Montiſferrati marchionis filium occidit: ſtatimq; ipſe quoq; eodem in loco occiſus eſt. Nam cum uideret ob ſingularem Conradi uirtutem magna ſarracenis inferri damna: uoluit moriendo patriæ ac genus ſuæ legi tanta uirtute præditum hoſtem adimere. In hoc Sceuolæ ro. tanto præferendus: quanto fœlicius rem quam ſuſceperat trãſegit.

De alio Sarraceno.

ALius quoq; ſarracenus eodem ſtudio compulſus Eduardum britannicum regem qui Phtholomaide aduerſus Chriſti hoſtes chriſtianis in preſidio erat: ſecretum colloquium ab eo petens occidere temptauit. Sed Eduardus audacia periculum diſcuſſit. nam & ſi duo uulnera a Sarraceno accepit: ei tamen manus iniecit: & uitam ſuam perempto Sarraceno ſeruauit.

Item De alio.

PArentum quoq; noſtrorum ætate miſſus a Sulthano ſarracenus ut ſub prætextu ferendarum litterarum Iacobum Luſignanum Cypri regem confoderet: arbitratus ſe eum interemiſſe: humerum gladio traiecit: captuſq; atq; acerbiſſimis tormentis diſcruciatus: ingenti animo quia id ſe patriæ præſtitiſſe dicebat uitam egit:

De quodam Mauro bethicæ incola.

PArem erga patriam temporibus noſtris charitatem Maurus quidam in bethica oſtendit. Nam cum Ferdinandus & Eliſabeth caſtulonenſes reges malicam urbem a Mauris in bethica poſſeſſam obſiderent: fretus quidam Maurus eius regionis incola: ſe patriam eo bello liberaturum: ſi regem reginamq; bellum inferentes interimere potuiſſet: finxit ſe condictiones ferre: quibus finiri bellum poſſet: atq; ita ad hiſpanorum caſtra uenit: qui dum poſtea ad reges duceretur: in tentorium ornatiſſimum cuiuſdam hiſpani principis uocatus cum uxore cubantis: & audire quæ Maurus perferret cupientis: ornamentorum ſpecie deceptus regem & reginam putauit eſſe: & ueluti nouus Sceuola in utrunque impetu facto q̄q̄ uulneribus eos affeciſſet: tamē miniſtrorum interuentu prohibitus quod decreuerat explere nequiuit.

De Fœliciano equite pannonio.

AVdax quoq; animus: atq; in patriam charitas ſingularis fuit Fœliciani equitis pānonii: cum indignatus quod pānoniæ regnum ad exteram gentem: id eſt ad Carolum umbertum Caroli maleonis galli filium perueniſſet: Carolum regem cum coniuge ac liberis occidere decreuit. Solemni igitur paſcæ die quo mos erat: ut reges liberiq; eorum una ueſcerentur: rege uxoreq; Heliſabetha Poloniæ regis filia uulneratis: cum Ludouicum Andreamq; eorum filios petere uellet: ab iis qui aſtabant prohibitus occiſuſq; feri animi ob patriæ charitatem cogitata explere nequiuit.

De Symone Vignoſo & quibuſdam aliis genuenſibus.

FInem facturus exemplis quæ de ciuium in patriam charitate hactenus narrata fuerunt: unū uirorū genuenſiū q̄ a cōis patria: unde nobiſ ū orti fuerūt hoc poſcit: ānectere decreui: neq; enim aut publicanis aut ſeruorū dominis: aut etiā equeſtris ordinis hominibus: de quibus

bus Maximus Valerius ſcripſit cedere uidetur: ſed potius illa longe anteire. In urbe Genua duce Ioanne morta cum inſtruere claſſem neceſſe eſſet: neq; ad inſtruendam claſſem e publico pecunia ulla in promptu eſſet: edictũ propoſitum eſt. Si quis tunc priuata pecunia onus inſtruendæ claſſis ſubire uellet: intra breue tempus ei pro impenſa quæ facta foret ciuitatem ſatiſfacturam. Ea re moti nouem & uiginti ciues plæbei quorum primarius Symõ uignoſus fuit: ſinguli ſingulas triremes priuata pecunia inſtruxerunt. Cum autem poſtea per cicladas nauigarent: in publicam expeditionem proter q̃ inſtructæ fuerant: non amplius neceſſariæ: quia ea tempeſtate Chius inſula a græcis tenebatur: petere eam: atq; in eius imperium redire decreuerunt. eo quoq; tempore in orientem Viennenſis delphinus tendebat: qui cum genuenſem claſſem Chium petere uelle intelligeret: Symoni dena aureorũ milia annua: & aliis triremium dominis triginta milia ſemel tantum obtulit ad reſarciendam impenſam quam in claſſem fecerant: ſi ei ut inſulam illam peteret permiſiſſent. Quanq̃ omnibus ipſis integrum eſſet: neq; enim amplius ciuitatis nomine claſſis tenebatur: condictionem quæ offerebatur accipere: tamen proter patriæ utilitatem delphini poſtulata abnuerunt: & Chium profecti ipſi inſula urbis genuæ auſpicio potiti ſunt: ſalutis anno trecenteſimo quadrageſimo ſexto ſupra mille: atq; inſulæ prouentus ſibi ad impenſam quam fecerant reſarciendam retinuerunt.

De Parentum indulgentia erga liberos. Caput ſextum.

De Catone Seniore.

POſt patriæ charitatem: quædam aliæ amoris ſpecies: earumque exempla ſubiungenda ſunt. Itaq; a parentum in filios charitate: quæ amori qui patriæ debetur proximior eſt incoabimus: catonẽq; ſeniorem in hac re principem citabimus: cuius nunquam tantæ neq; tam multæ fuerunt occupationes: ut cum recens natus Cato filius lauandus eſſet: omnia non relinqueret: ut ipſe lotioni ſemper intereſſet: cui poſteaquã ætas ad diſcendum idonea fuit: nunquam alium quam ſe magiſtrum dare uoluit: & cum ab amicis moneretur. ut eam curam alicui erudito ſeruo traderet: reſpondit ferre ſe non poſſe: ut ſeruum inſpiceret: filio aures diuellicantem: cum præterea illud quoq; ſpectaret: ne cuiquam ſeruo filius litterariam inſtitutionem deberet. Qua cura ſi nunc multi uterentur: quam ſtulte aucupio & uenationibus intenti in aues aut canes conferunt: non tã ſæpe contingeret: ut ex generoſa arbore: pro pruno arbutei fetus legeretur.

De matre Antiſtiæ Gn. Pompeii uxoris.

CAtone feruidiorem ſe in Antiſtia amanda mater oſtẽdit. nã cũ uidiſſet a Pompeio repudiatam filiam: & pro ea æmiliam ipm duxiſſe: manu ſua ſibi mortem conſciuit.

De Blauo ac filio.

BLauus filiuſq; a triumuiris proſcripti fuerunt. Itaq; cum abire in Siciliam decreuiſſent: ad maritimam urbis partem ſeorſum profecti ſunt: ut minus ſuſpecta eorum profectio haberetur. cum autem falſo pater filium qui anteceſſerat: accepiſſet in triumuirorum milites incidiſſe: & ab eis cæſum fuiſſe: ad ipſos milites ultro ſe contulit: atq; ab eis ut interficeretur impetrauit.

De Arantii coniuge.

PRoſcriptus & ipſe a triumuiris Arantius cum petere Siciliam conſtituiſſet: uxoris ſuaſu filium ipſum quoq; proſcriptum præmiſit: qui cum nauem conſcendiſſet: atq; aduerſa tempeſtate actus: neq; procedere poſſet: neq; retro ad terram reuerti: ita eum fato urgente: fame conſumptus eſt. Quod cum mater intellexiſſet: magis eam premente dolore: quia eius conſilii ipſa auctrix fuerat: haud multo poſt ſeipſam interemit.

De Gordiano ſeniore imper.

GOrdianus ſenior aphricæ proconſul a pœnis atq; exercitu aduerſus Maximinorum crudelitatem imperator creatus: cum filiũ eodem quo ipſe nomine contra Capellianum Maximinorum ducẽ miſiſſet: accepiſſetq; uictũ eũ atq; cæſum fuiſſe: præ moeroris magnitudĩe clamſe in cubiculo ſuſpendit.

De Phtholomeo primo ægypti rege.

PErſæpe perſpecti ſunt principes regeſq; proter affectati principatus ac regni ſuſpictionem filiorum morte non abſtinuiſſe. hoc agit ut tanto magis mirum uideatur Phtholomeum primum ægypti regem cum adhuc proſpera ualitudine uteretur: non ſolum regno ceſſiſſe minori natu filio: uerum tanquam cum eo ſtipendia faceret inter uigiles eius fuiſſe: maiore affectus gaudio: quod regis pater: quam quod ipſe rex eſſet. Ab hac ingenti in filios charitate quoniam inſignia exempla iam deſunt: ad patris in filios ſæueritatem quæ rigidiora ſunt exempla tranſeamus.

De parentum ſceueritate in filios Caput Octauum.

CVm pauſanias Lacedemonius cum perſis aduerſus patriam conſpiraſſet: atq; ad urbem ab ephoris reuocatus animaduertiſſet: illud agi ut comprehenderetur: in Paladis aſylum confugit: unde cum religio eſſet ui eum deducere: decreuerunt ephori in eo incluſum ad

mortem famæ compellere: quod eius mater cum intellexiſſet: ipſa eſſe uolu it: quæ ante alios ad obſtruendas templi fores materiã perferret. Hac enim ſæueritate in filium pro patria uti uoluit: quanquam unicum illum haberet: & is præter multas uirtutes quibus ornatus erat: multas quoq; inſignes ui/ ctorias peperiſſet.

De Damatriona ſpartana.

NOn minus ſceuera erga filium Damatriona ſparthana fuit: quæ cũ accepiſſet eum uilli atq; ignauo animo eſſe: domũ reuerſum ma/ nu ſua occidit: ac græcis uerſibus ſepulchro inſcripſit. Damatrio/ na mater fuit: quæ hic filium condidit: & quia timidum atq; ignauum ma/ tre ac Spartha patria indignum uidit: eum ipſa occidit.

De alia Lacedemonia Foemina.

ALia erga filium ſimiliter ſceueriſſima fuit ſparthana foemina: quæ ex proelio redeuntem filium cum interrogaſſet: quo in ſtatu res patriæ uerſarentur: & is mortuos omnes reſpondiſſet: arreptam tegulam in filii caput ita impegit: ut eo uulnere moreretur: dixit enim er/ go te ſolum ad rem tam ſceuam triſtemq; nuncium miſerunt?

De Talantia ſparthana matre Pedareti.

CVm Sparthã ueniſſent Chii quidam exules apud ephoros Peda/ retum gubernatorem accuſantes: id ut mater eius Talantia intel/ lexit: Chios ipſos ad ſe uocauit: diligenterq; audita eorum queri/ monia: cum haud iniuſte queri arbitraretur: ipſa de filio ſtatuere uoluit: ad quem litteras in hæc uerba ſcripſit. Aut te melius in Chii adminiſtratione gerito: aut iſthic perpetuo maneto: neq; domum redeas. qđ ſi ſpartham re/ dieris: non eſt qđ ultra te uicturum ſperes.

De Tigrane rege armeniæ.

A Foeminarum ſceueris exemplis: iam res poſcit: ut ad uiros in eo genere tranſeamus. Tigranem igitur ponemus armeniorum re/ gem: qui in uenatione collapſo equo cum humi iaceret præſenteſ/ q; duo eius filii eſſent: maiorem natu quia parentem non iuuit: & mortuum arbitratus eius diadema capiti ſuo compoſuit: ſtatim uta caſu ſurrexit: eũ interimi iuſſit: regnumq; minori natu filio tradidit: quia & patrem iuuit: & ex caſu dolorem ſe accepiſſe oſtendit.

De Mitridate rege ponti.

TIgranis mentio Mitridatis qui in ponto regnauit memoriam ſecũ trahit: & enim ei ſocer fuit. Is cum aduerſus boſſoranos & colchos qui ab eo rebellauerant exercitum duceret: colchi ſe imperata fa/ cturos oſtenderunt: ſi eis Mitridatem filium principem dediſſet. In ea re cum eis morem geſſiſſet: poſitis armis colchi paccatos ſe prebuerunt. Cæte/

haud multo poſt is filium Mitridatem ſub aliarum rerum prætextu uoca/tum ad ſe: quia eius opera defeciſſe boſforanos & colchos putabat: cathenis aureis uinxit: & poſtremo mori coegit.

De rege byſaltidis in thracia.

CVm aduerſus græcos innumerabilem exercitum Xerſes duceret: Byſaltidum populorum qui in thracia ſunt rex: cum nullo modo adduci poſſet ut eius imperata facere: aut cum eo aduerſus græ/cos militare uellet: intra mõtes in loca difficilima ſe recepit. qbus niſi lõgo tp̃e pelli non poſset: his qui in regno remanſerunt imperauit: ne aduerſus græ/cos militatum irent: ſed filii ſpreto paterno imperio Xerſem ſecuti ſunt. Ita/q; cum poſtea finito bello ſex ex eis domum reuerſi nihil ob eam rem impen dere ſibi a rege periculi putarent: ipſe ob ſpretum imperium ira ſuccenſus omnibus ſceuere errui oculos iuſſit.

De Macheo Carthaginenſi.

CArthaginenſes deteſtandum patriæ morem ſecuti: conſueuerãt enim ducum ſuorum culpæ aſcribere quæ aduerſa fortuna conti/giſſent: Macheum cum toto exercitu exilio mulctarant: quia pe ſte magna ex parte conſumpto exerritu in Sicilia atque Sardinia uictus fuerat. hi autem in deſperationem uerſi: naues conſcenderunt: & carthagi nem profecti male de ſe moerentem patriam obſidere coeperunt. contigit ut ea iter faceret Carthalo ſacerdos Machei filius qui Tyro ſacrorum cauſa reuertebatur. is a patre uocatus ſubſiſtere neglexit: ſed recta Carthaginem tetendit. id ut debebat religione motus patienter Macheus tulit: ſed nõ mul to poſt carthaginenſium permiſſu Carthalo ſacerdotali ueſte amictus: atq; corona ornatus in caſtra ad uiſendum parentem uenit. Indignatus Mache/us tanto ornamento cum ante filium corripuiſſet: quod in tam ſuperbo habi tu ad miſerum parentem conciueſq; exules ueniſſet: quippe qui ita eorum caſibus inſultare uidebatur: in altiſſimam crucem ſublatum mori coegit

De Saulo primo iudæorum rege.

CVm Saul primus iudeorũ rex proelio paleſtinos inſequeretur: qui Ionathæ filii uirtute in fugam conuerſi erant: edicto prohibuit: ne quis in exercitu cibo uſq; ad noctem ueſceretur: ut ſine intermiſ/ſione omnes dum territi eſſent: hoſtes perſequerentur: cum autem Iona/tha ualde defeſſus forte oblatum ſibi fauum melis inueniſſet: paruamq; ex eo partem ſumpſiſſet: id Saul ut ſortibus reſcit Ionatham comprehenſum morte affecturus erat: niſi orto tumultu iudei eum e patris manibus erripu/iſſent

De Herode Antipa iudeorum rege.

LOnge crudelior non modo magis ſecurus Herodes primus fuit iu deorũ rex: qui falſis ſuſpictionibus criminatos Ariſtobolum atq;

Alexandrum filios crudeliter in carcere enecari iuſsit. ut ob eam rem non im merito Auguſtus diceret male ſe Herodis porcum quã filium eſse. Nam ꝑ ter iudeorum legem ſue non ueſcebatur: filios autem crudeliter occiderat.

Recentiora De Leonegildo gothorum rege in hiſpania

LEonegildus gothorum rex in hiſpania arriana hæreſi laborabat: eã q; ueram fidem eſſe rebatur: cum autem ſciuiſſet Emegildum filiũ ex arriano catholicum effectum: idq; uxoris Nigundæ chilperici gallorum re gis ſororis: item Leandri hiſpalenſis epiſcopi ſuaſu egiſſe: arbitratus eum uehementer erraſſe; cum ſceuere fidem ſuam tueri uellet crudeliſſima mor te affecit.

De Clothario gallorum rege.

SCeuerus in filium fuit Leonegildus: ſed Clotharius gallorum rex ſceuiſſimus habitus eſt. Nam cum uaſconibus aquitanniſq; Cra/ mirũ filiũ ꝑfeciſſet: & is iuuentæ feruido ingenio actus: neq; ami/ corum monita audiret: & patris poteſtatem atq; imperium aſpernaretur: & ob eam rem palam ab eo rebellaſſet: Clotharius pater aduerſus eum cum in genti exercitu profectus: cedere uſq; in Morinos uenetoſq; ſiue ut præſen/ tia nomina ſunt: in brithones filium coegit. illic demum uictus captuſq; & una uxor ac liberi eius: ſtatim Clotharii iuſſu ſimul colligati in paſtorali caſa uiui ſpectante patre combuſti ſunt: cum eum neq; paterna charitas neq; in nocentium nepotum tenera ætas quæ permultum tangere auorum corda ſolet: ulla in parte commoueret.

De Hirene Auguſta imper.

HIrene quoq; Auguſta: Conſtantinopoli nimis ſceuere acceptam a Conſtantino filio iniuriam ulta eſt. nam cum eam filius ab admi/ niſtratione imperii deieciſſet: in qua poſt Leonis quarti uiri ſui mor tem ſimul cum filio perſeuerauerat: contigit ut poſtea filius cum male rem publicam gereret a populo in uincula coniiceretur: & Hirene mater in impe rio reſtitueretur. Itaq; in carcere manenti mater effodi oculos iuſſit ubi præ dolore is haud diu ſuperuixit. hinc quæ ſit foemineæ ambitionis impetus in/ telligi poteſt: cum matrem eius oblitam pietatis quam ei natura erga libe/ ros indidit: in unicum filium ut tam crudeliter ſceuiret impulit.

De Deutera gallorum regina.

QVanto fragiliorem natura muliebrem ſexum feciſſe q̃ uirorum: tanto plus etiam alia ex parte ſuſpictionis ei inieciſſe uidetur: atque impetus: ut uel minima quæq; ulciſci cupiat: & minus etiam ad co hibendam iram freno uti ualeat. Id ante in Hirene perſpectum: apertius etiam hic in Deutera regina oſtendetur. hæc uidua cum eſſet: Theodeber/

to gallorum regi nupſit: ſecumq; formoſiſſimam ex primo uiro ſuſceptam filiam duxit: ſuſpicata Theodebertum ad hanc animũ adieciſſe: nulla adhibita cura ut certior eſſe poſſet: interimi puellam iuſſit: leuiſſimæq; ſuſpicioni: qui tam potens eſſe conſueuit maternus amor ceſſit.

De Federico ſecundo imper.

NOn ne immanis illa quoq; ſceueritas fuit qua Federicus ſecũdus imperator erga filium Henricum uſus eſt? eum enim in carcere peremit: ſuſpicatus ſentire cum Gregorio pontifice: quo cum Federicus ipſe bellum non ſine magna odii acerbitate gerebat.

De Carolo Caluo gallorum rege atq; imper.

CArolus caluus gallorum rex atq; imperator luminibus filium Carolomanum priuauit: quia iam ad diaconatum euectus abiicere ordines ſacros: atq; ad rebellionẽ ſpectare uidebat.

De rege bulgarorum.

IVſtior ea fuit ſceueritas qua in filium uſus eſt quidam bulgarorũ rex: hæc autem gens eſt ſcythica: quæ cum Conſtantino federe inito: utraſq; Danubii rippas inſedit: Nam rex ſacris chriſtianæ legis initiatus relicto regno ei ex filiis qui natu maior erat: in monaſterium ſe condidit: ubi auſtere uiuendo deo inſeruiebat. Sed poſt aliquot tempus cũ præter alia quæ in regni adminiſtratione perperam filius agebat: intellexiſſet eum ad priſtinam decreuiſſe gentilitatem redire: abiecto religioſo cultu arma reſumpſit: filiumq; regno oculiſq; ſimul priuauit: & cum poſtea minori natu filio in quo plus obſequii cernebatur regnum dediſſet: ad monaſterium unde diſceſſerat: reuerſus eſt.

De Vſſun caſſano perſidis atq; armeniæ rege.

QVid ſatis ẽt dici poterit de ſceueritate ſed qd dixi: parũ eſt: potius eni de ſceuitia dicere debemus: qua Vſſun caſſanus pſidis at armeniæ rex erga Maſubeum filium uſus eſt? eum enim ſecum ſemper in uinculis duxit: atq; ad extremum mori coegit: quia cum fratre ipſius Gurlumonech qui ab eo deſciuerat: ſenſiſſe dicebatur. Non ne iure fatebimur in regibus ambitionis eas eſſe uires: ut irritata omnes humanos uincat affectus? illud quoq; haud falſo dicetur: uere miſeros eos eſſe parentes: qui ſuorum morte ſupplicioq; regna ſtabilire quæſiuerunt. pariter etiam ſceleratos eſſe filios: qui uiolata parentali pietate: uel leuitate uel ambitione: aut quod etiam ſepius contingit malis ſuaſoribus in eam ſe trahi ſententiam permittũt ut uel ſola cogitatione in parentes peccare uelint.

De Antonio uenereo ueneto duce.

NOn ne ſceuerus aut potius immanis Antonius quoq; uenereus uenetus dux aduerſus Ludouicum filium fuit? cum eum in carcere

ad mortem adegit: quia amicæ indignatus: noctu mariti eius ualuis multa cornua affixit: uere ſceuiſſe dici poteſt. Sed aliquanto iuſtius quam id quod de perſarum rege dictum eſt: illata enim in alium iniuria per iuſticiam caſtigari poſcit: Quam autem tu accepiſti: cuius eſt penes te ulciſcendi poteſtas: per clementiam ubi uelis ſine iuſta alterius quærimonia eam tẽperare potes.

De Comite Fois.

QVam durus immaniſq; comes Fois: loci enim gallici nomen eſt: erga unicum filium Vaſconem nomine fuit: nam cum ei dotalẽ pecuniã celtiberorũ q nũc nauarien dicũt rex uxoris frater deberet: ſororq; ad eã repetẽdã ꝓfecta: nihil ꝓfeciſſet: uerita ad uirũ ꝓpter eius iracũdiam redire: ſe apud fratrem continebat: Filio qui ad eam uiſendam a patris domo profectus erat rex dum eum dimittit: poſteaq̃ de comitis ingenio quædam locutus: inique ipm̃ aduerſus coniugem pueri ipſius matrem agere dixit: puluerem in paruo folle dedit: oſtendens ſi ea pater ueſceretur: fore ut uxorem diligeret. Ita fore puer arbitratus: ab illegittimo fratre quo cum de ea re uerba fecerat: apud patrem accuſatus eſt: & pulueri uenenum ineſſe experimento cognitum fuit. Quam ob rem in uincula a patre coniectus morti damnabatur: niſi populi re intellecta ad principem cõueniſſent: ueniamq; ætati in qua dolus non erat impetraſſent. Cæterum durus pater contumelioſo nomine proditionem filio ſemper exprobrans: turpi ſupplicio affecturum ſe eum comminabatur: atque in tetro carcere macerare pergebat. Qua immanitate filius in deſperationem coniectus: cum morte finire contumeliæ dolorem ſtatuiſſet: obſtinato animo omni cibo abſtinebat: a qua ſententia. ut deduceretur: moliorem ſe in eum pater oſtendens quia blandiẽdo non proficiebat: uerberibus eum affecit: ſed filius in ſententia perſtans interiit: cum in gallia Carolus ſextus regnaret.

De Symone uignoſo genuenſi.

SCeuerus quoq; erga filium Symon uignoſus fuit cum ingentis genuenſium claſſis præfectus in oriente Chium inſulam genuenſium imperio ſubegit. Eo tempore cum edixiſſet: ne quis ex ſociis naualibus uineam aut ortum accolarum eius inſulæ peteret: penamque uirgarum edicto non parentibus: propoſuiſſet: Franciſcum filium quem quidam Chii cum non noſſent: in uinea deprehenſum ad præfectum ipſum deduxerant: uirgis iuxta edictum nulla in parte ſceueritate remiſſa Symon cedi iuſſit. O ſceueram cæterum laude tamen dignam hominis iuſticiã: quã

temporibus noſtris inſoleuiſti? quis enim ſit: qui in eiuſmodi re etiam ſer/uum ne dum filium excuſatum non uelit? ſed iam ab hac dura ſceueritate: de parentibus qui in filios ſe moderate geſſerunt ſcribamus.

De Parentum in ſuſpectos filios moderatione. Ca. nonum

De Dario ciue romano.

DArius ciuis romanus & ſi filium in manifeſto crimine poſitarum uitæ ſuæ inſidiarum deprehenderat: ob eam rem tamen ei ſtatim iratus non eſt. Sed tanquam eo tempore parenti in filium quæ uel/let ſtatuere fas eſſet. Auguſtum atq; alios amicos in conſilium adhibuit: qui cum damnarent oẽs filium: ut eum quem palam erat deliquiſſe: ipſe filio q̃q; is p̃ris ideſt eius cuius ipſe erant ſanguis rationem nõ habuerat ignoſcere uo uit: maſſiliã q; relegare ſatis habuit.

De Dauide iudeorum rege.

MOderatior quoq; Dauid rex erga Abſalonem filium fuit. Nam non contentus Abſalon Amonem fratrem per proditionem occi diſſe: a patre rebellaſſe: eum regno deieciſſe: ut magis iura pater/næ pietatis a ſe neglecta oſtenderet: palam paternis concubinis abuſus eſt. Dauid tamen pater cum in eum exercitum educeret: plus paternæ cha ritatis q̃ acceptarum a filio iniuriarum memor: enixe ab omnibus militibus petebat: ne in Abſalonem filium ſceuirent: & cum is cæſus in proelio eſſet: fugiens inde Dauid eum diu amare luxit.

Recentiora. De Folco andegauenſi comite.

NOn minus ſe mitem erga filium Gaufredum Folcus andegauen/ſis comes præbuit. Nam poſteaquã uiuens comitatus honorem ei tradidit armis poſtea laboreq; magno quia acerbe populis impe rabat: honore deiecit. in quo haud multo poſt eum reſtituit: quia filius agni ta culpa ad patrem uenit: iumentariaq; ſella in tergum recepta: patris pedi/bus obuolutus ueniam petiit: quem cum pater pede ter calcaſſet imprope/rans tandem uictum eſſe: ei filius haud conſternato animo reſpondit. A te pater fateor me uictum: quia cum pater ſis æquum eſt. cæterum cum aliis omnibus longe aliter ſentio: quibus uerbis ſe magni animi uirum: erga pa/trem humili corde uerentem filium eſſe oſtendit: id quod patrem magno/opere ad ignoſcendum mouit.

De Carolo magno imper. ac Gallorum rege.

NOn minus ſe miti ingentiq; ſimul animo Carolus magnus oſten/dit: neq; tamen truciorem Fulco ſe patrem eſſe: cum iam ſecũdo Pipini filii ſpurii coniuratio in eum detecta eſſet: nihilo enim iratior

quia primo ignouiſſet: parentem ſe magiſq́ regem oſtendens: quem alius fortaſſe capitali pena mulctaſſet: ipſe non ultra in eum animaduertit quam ut profiteri monacalem religionē cogeret: quæ pena eiuſmodi fuit: ut eius poenitere nunquam poſſet.

De Ludouico cognomine Pio gallorum rege & imper.

CAroli magni filius Ludouicus patri in galliarum regno imperioque ſucceſſor a Lothario filio non minus q̄ pater a Pipino læſus eſt. Nā cum ab eo in carcere habitus eſſet: quem ipſe pro paterna charitate imperii conſortem fecerat: id enim etiam grauius filii crimen reddidit: poſtea procerum opera in honore reſtitutus Lotharium in iis regnis quæ ante dederat uiuens confirmauit. a uolente enim patre cum honore ea accepit quæ ipſe per impietatem parare contenderat.

De Carolo ſeptimo gallorum rege.

CArolus ſeptimus gallorum rex cum maiorem natu filium Ludouicum rebellem haberet: & enim paternis hoſtibus ſemper adhæſerat: moriens tamen quanquam minorem natu obſequentem haberet regni ſucceſſione non priuauit.

De Blanca Vicecomite Mediolanenſi duce.

BLanca Vicecomes Mediolanenſis dux: & ſi a Galeacio filio ducatus adminiſtratione poſt uiri Franciſci ſfortiæ mortem priuata: magnis quoq; aliis in rebus graues ab eo iniurias tulerat: & alii eam filii uehementer reuererentur: tamen cum Cremona urbe dotali iure potiretur quam ſi aliis liberis reliquiſſet: grauiter Galeatium ulciſci poterat: in morte oblita Galeatii iniuriarum ne inter filios diſcordiæ ſererentur: teſtamento urbis prouentus æquis partibus inter liberos diuiſis: Galeatio ut pote maiori natu urbis imperium reliquit. Nunc cum de moderatione erga filios ſcriptū ſit: de iis qui æquo animo filiorum mortes tulerunt iam aliqua tradamus.

De Parentum æquitate animi inferenda filiorum morte Cap. x.

De .M: Craſſo.

MArcus Craſſus cum filium quem unū habebat proelio cū parthis inito occiſum eſſe: & ob id exercitū animo conſternatū intelligeret: diſſimulato dolore: q altius tamē in corde ipſius inſederat qa ſenio confectus aliū procreandi ſpem nullam habebat: ingenti animo p totū agmen profectus magna uoce dicebat: ne unius militis iactura tanto opere commouerentur: uerum fortiter dimicantes & ſui & patriæ decoris meminiſſent huius doloris ultione ipſi ſoli relicta.

De. M. Bibulo conſule Romano.

QVãta patientia. M. Bibulus conſul romanus cæſorum ſimul duorum filiorum nuncium tulit: profecto longe fortius: quam inſolentiam importuni ipſius collegæ Iulii Cæſaris. Nam partim pudore: partim dolore quo collegæ iniuriis afficiebatur: toto conſulatu domi manſit: eo excepto die quo de filiorum morte certior fuit factus. eo enim frequens in curia munus ſuum obiuit. Indignum profecto ſe oſtendens eſſe duobus acerbis illis caſibus: quorum alterum ob patriæ charitatem alterum proter propriam ipſius uirtutem humanis ſuperatis affectibus fortiter tulit.

De Tiberio Cæſare.

TIberius Cæſar magno animo: magnoq; iudicio in Druſi morte quem unum habebat filium putatus eſt. nam cum haud magni momenti eum duceret: quippe qui pluris uirtutem q̃ ſanguinem faciebat: a funere eius recta ad curiam ad publica munia obeunda ut ante ſolebat nullo doloris expreſſo ſigno perrexit.

De. M. Antonino philoſopho imper.

MArcus Antoninus philoſophus: mortuo filio deſecta poſt aurem uomica: non modo dolorem ipſe non oſtendit: uerum attonitos quoq; medicos ſolatus prohibuit ne ultra quinq; dies lugeretur: & ſi alii e more diutius lugebantur: neq; hoc funere tulit ut ludi Iouiales intermitterentur.

De Dione Syracuſano.

DIon quoq; quod longe maius eſt ſermonem cum amicis in cubiculo cœptum non intermiſit: cum audito ingenti ſtrepitu accepit filium de feneſtris collapſum mortuum eſſe. Nam cum mulieribus ſepeliendi eius curam demandaſſet: ipſe inceptum ſermonem continuauit nullo doloris edito ſigno.

De Dauide iudeorum rege.

MAiore prudentia quanquam nec patientia minore Dauid rex mortem tulit filii: quem unice non ob id ſolum diligebat: quod filius erat: uerum etiam quod ex Berſabe quam ſingulariter amabat: eum ſuſceperat. Is donec in ægritudine filium uiuere ſciuit: ieiunio lachrimiſque operam dedit: & ſacco indutus in cinere uerſabatur: a deo petens ut filius ſeruaretur. Mortuo autem filio cum nemo id regi nunciare auderet: quod ex his quæ uiuente adhuc filio regem feciſſe uiderant: coniciebant ex morte eius præ moerore deceſſurum: ipſe ex his quæ gerebantur: atq; aſtantium uultu cum ſuſpicaretur filium deceſſiſſe: eius rei certior fieri uoluit. Itaq; intellecta eius morte: ꝑter omniũ opinionẽ ab humo ſurgens cineres excuſſit: regiamq; ueſtẽ indutus læto uultu ut epulæ aſ

ferrentur imperauit. qđ cum oēs mirarentur: dixit: donec ſpes ſupereſſe ui ſa eſt: precibus humiliterqꝫ agendo ut filius ſuperuiueret a deo petere ſe nō deſiuiſſe: ſed poſteaq̄ intellexit mortuum eſſe: & ſe tantæ uirtutis eſſe non duceret: ut precibus ſuis deus illum ſuſcitaret: orandi atqꝫ in ſqualore manen di irritum laborem putare: & cum deo collibitum eſſet: ut is moreretur. eius uoluntati impium duceret conformare ſe nolle. ad qđ accedebat qđ luctus qui mortuis nihil prodeſt: inter uiuentes faſtidium ſolum parit. hoc reſpon ſo: quo prudentius aliud inueniri non potuiſſet: omnibus ſatiſfecit.

De muliere ſparthana.

DOloris abſtinentia in filiorum morte q̄q̄ in omni ſexu laudem me retur fortaſſe in uiris qui robuſtiores ſunt: & doctrina ac ſeueritа te magis confirmantur: minor in eo de quo ſcriptum eſt eſtimabi tur: q̄ in ſparthana muliere: quoniam eius ſexum natura in contrarios affe ctus rapit. hæc cum quinqꝫ liberos haberet in eo proelio quo haud longe ab urbe decertabatur: uenientem inde quendam rogauit: quo in ſtatu lacede/ moniarum rerū ſumma uerſaretur: reſpōdente autem illo filios eius oēs in teriiſſe: mulier ad eū malo tuo fato hoc a te non petii: ſed ut patria res ſe ha/ beat rogaui: & cum is poſtea ſubiunxiſſet: omnia bene cedere: mulier iam filiorum morte non dolere dixit.

De alia ſparthana.

SImiliter alia lacedemonia mulier: ut intellexit in proelio filium eſſe cæſum: monuit: ut quemadmodum habebat: eum ſepelirent: quoniam pro eo alium ad proelium miſſura erat.

De Foelicitate ciue romana.

QVod de quinqꝫ liberis Sparthana: id de ſeptem Foelicitas in urbe Roma egit: imperante Antonino uero: cum crudeliter pro catho lica fide morte affici eos uideret: neqꝫ eni uel lachrimas miſit unq̄: uel ſuſpiria traxit: ſed conſtanti animo hortabatur ut fortiter eam mortem perferrent: & poſtea Xenophontis aut Anaxagoræ uirtutem laudibus in im menſum extollemus: qđ mortuos liberos non luxerunt: cum hæc nullo do/ ctrinæ genere: aut etiam ſexus robore adiuta: ſeptem neque dum morti damnarentur: neque poſtea inter tormenta crudeli morte in eius conſpe/ ctu affectos: & quæ ſi uoluiſſet eripere eos morti poterat: prorſus non fle/ uerit. Obſecro qui hæc lecturus es: tecum pietatem maternam cogita: atque alia in parte animo propone tot taliumque filiorum corpora in matris conſpectu per carnifices dilaniari: cui procul dubio & ſanguis & uiſcera quotiens eos feriri uidebat conturbabantur: & ipſam ſuperato naturali affectu: quo maiorem eſſe nullum puto poſſe: ſiccis oculis ad ferenda tormenta filios ut fortes eſſent hortari: & ſponte tua mi/ ram ac rariſſimam hanc rem fuiſſe iudicabis: quæ non laudibus ſo//

ſum efferri: uerum etiam ppetuæ memoriæ cõmendari debeat: omnia enim gentilium exempla uirtutis magnitudine longe ſpperauit.

De Blandina Lugdunenſi.

His de quibus dictum eſt Blandinæ Lugdunenſis patientia ſimilis fuit in morte filii: quem ad ferendam fortiter mortem hortata eſt. Lugduni Imperãte Antonino uero neq; uero diu mora a pcſt filium: eandem ob cauſam ideſt proter catholicam fidem ipſa quoq; interempta fuit.

Recentiora De Lamba auria genuenſi.

Ambas auria genuenſis claſſis præfectus dum in adriatico ſinu cũ uenetis confligeret: ubi magno eos proelio ſuperauit: cum in medio proelii ardore ei nunciatum eſſet: filium pugnando interfectum fuiſſe: nullo alio doloris edito ſigno ut in certamine pergerent: & ad uictoriam eniterentur alios hortatus eſt. & qd ad filium pertineret in mare eum proiecerent: quod nullo nobiliore ſepulchro tumulari poſſet: q̃ illic ubi pro patria pugnans parta a ſuis uictoria mortem oppetiiſſet.

De Homulo iuriſconſulto neapolitani regni accola

Pari patientia Homulus iureconſultus neapolitani regni accola Xenophontem imitatus: romæ cum in palatio cauſam ageret: nunciata filii morte: neq; uoce neq; uultu mutato: magna conſtantia peregit quæ dicenda ſuſceperat: poſtea ad clientes atq; aduerſarios conuerſus orauit: ut æquo ferre animo uellent: dum unam tantum horam pateeno affectui operam daret: atq; his dictis in cubiculũ in ipo palatio ſeceſſit. Nec pluſq̃ horũ moratus: ad ea perficienda quæ ſupererãt reuerſus eſt: nulla in parte ab eo mutatus qui ante filii nuncium uiſus erat.

De Marzucco piſano

Marzuccus piſanus inreconſultus & equeſtri dignitate inſignis: relicto ſeculo in fratrum minorum ordinem ſe recepit. In eius ordinis diſciplina plus ad parandam moderationem ac patientiam animi q̃ permulti philoſophi longiſſimis ſtudiis profecit. unde cum ſciret Farinatam filium a Betino caprarienſi occiſum fuiſſe: non ſolum filii funeri ſine lachrimis interfuit: ſed ut uerius iniuriam ſe remiſiſſe intelligeretur: Betini filii percuſſori manum deoſculatus eſt. Mirandum profecto patientiæ exemplum: immenſæq; uirtutis uis: religionis cultu comparata: quam bene congrueret: ut facundum ſcriptorem nacta quibus digna es laudibus efferreris: ut omnes in tui admirationem conuerſi imitatores etiam eſſe uellent

De Carolo octauo gallorum rege.

De parentum æquitate animi in ferenda filiorum morte.

IN ea patientia ad quam religio Marzuccum in filii morte deduxit: prudentia quæ a natura inſita erat: Carolum octauum gallorum regem confirmauit: egitqꝫ ne in filii morte: quem unicum & iam trimum habebat: nequaq̄ animo perturbaretur: neqꝫ aut ueſtem mutaret: aut feſtos ludos omitteret. Nam filiis orbatus ſenatum ac populos ſuos terrere noluit: ne parata ad repetendum neapolitanum regnum arma refrigerent. Grauiſſimis igitur uerbis lætoque uultu deo gratias egit: plus animi quam antea ad obeundam expeditionem oſtendit: naturali tãtum prudentia adiutus in eiuſmodi re philoſophos doctoſqꝫ permultos q̄ adoleſcens iuuenis: atqꝫ in regio ſolio conſtitutus: id, quod plæroſque timidiores facit: longe ſuperauit.

De Pudicicia — Caput primum

SCripturum de pudicicia: cui illa quoqꝫ uirtus quæ honeſtas dicitur coniuncta eſt: utraqꝫ muliebris ſexus ſingulare ornamentum: eius recenſere laudes oporteret: ut ex eo quod ſexum illum maxime uenerabilem facit: homines bona intelligerent eos manentia: qui huic uirtuti operam daret. Sed de ea ſatius ſilere duxi quam parce loq. Quis eſt enim qui paucis uerbis exequi ualeat uel minimam eorum partem quæ tantæ rei præconio debentur? ad exempla igitur tranſibimus ex quibus id ipſum quod nunc omittitur facile proueniet: ut ſcilicet pudiciciæ laudes clarius ꝑ ea pateant q̄ ſi nunc longa oratione ſimul enarrare uellem.

De Alexandro magno ac Thimoclea thebana.

CAptis ab Alexandro Thebis atqꝫ eius urbis præda exercitui conceſſa: quidam eius milites thraces Thimocleæ nobilis fœminæ domū ingreſſi bona omnia dirripuerunt. ipſorum autem militum præfectus ea nocte mulierem ad augendam maiore iniuria eius cladem ut ſecum miſceretur coegit. Arbitratus autem ea re factā amicam petiit ſi conditum domi aurum haberet. ad quam rem illa tātæ iniuriæ minime oblitterata memoria: reſpondit in ſicco putheo auri uim magnam depoſuiſſe. In eū auarus hoſtis dum diligenter intuetur ſine ullo arbitro ne alius in lucri partem ueniret: Thimoclea pedibus ſublatum in caput ad fundum puthei deiecit: atqꝫ ſaxis illic obruit. Cum rem comites reſciuiſſent: atqꝫ Thimocleam ad Alexādrum deduxiſſent: Alexander ut rem ſicut geſta erat atqꝫ eius cauſam intellexit: non modo pro homicidio in mulierem non animaduertit: ſed reſtitutis etiam bonis una cum liberis quia motā iuſto dolore arbitrabatur inſuper immunitate donauit.

De. L. Lucullo & Damone peripolta Cheroneo.

DAmon peripolta inſigni forma adoleſcens: a romano qui Cheroneæ præerat ardenter amabatur. a quo cum perſæpe in uenerem inuitatus minime aſſentiri uoluiſſet: certior factus præfectum uelle quia blandiendo non profeciſſet uim inferre: adhibitis ſecum aliquot adoleſcentibus. ut armis pudiciciam tuerentur. ora fuligine tincti ne facile agnoſcerentur. præfectum in foro ſacrificantem obtruncarunt. atqꝫ peracta cæde urbe exceſſerunt. Cheronei ciues romanorum iram ueriti adoleſcentes il-

los morti damnarunt. cum poſtea ſub id tempus conſul Lucullus in Aſiam tenderet: cheroneæ eius rei gratia ſubſtitit: req; ut erat intellecta adoleſcētes iudicauit iuſtæ ob turpem iniuriam motos præfectum occidiſſe.

De Pauſania macedonico.

ILli de quibus eſt dictum cædem patrarunt: ut pudiciciam tuerentur. qui autem ſequentur: armis uiſi ſunt: ut uiolatam pudicitiam ulciſcerentur. Eorum autem apud nos primus pauſanias erit adoleſcens: in quo ætatis florem egregia decoris ſpecies commendabat. Ei cum ſede Athalus uim intuliſſet: atq; primæ iniuriæ maiori alia addita: deductum in conuiuium iis qui cuperent: abutendum permiſiſſet: Ipſe aūt pro eo ſcelere apud philippum Macedoniæ regem queſtus non modo remedium iniuriæ ſuæ nullum retuliſſet: ſed cum riſu dimiſſus contemptui haberetur: ira ſimul pudoreq; ſuccenſus: abiecta ſalutis ratione philippum occidit eius ſanguine arbitratus ſe ſtupri notam abſterſiſſe.

De Ciane Syracuſana uirgine.

NOn minus ſceue Ciane quoq; Syracuſana uirgo uiolatam ab ebrio patre pudiciciam ulta eſt: & enim ex ea re cum graui peſte ſyracuſæ laborarent: oraculaq; reſpondiſſent de ſcelerato ſacrificandum eſſe: cum nemo intelligeret ad quem ea res pertineret: cianæ parentem capillis apprehenſum ad aram traxit: illicq; manu ſua eum pro uictima mactauit atq; ſuper occiſi corpus ſe quoq; interemit.

De Medulina uirgine romana.

MEdulina uirgo romana in bachanalibus ab ebrio patre obſcuro in loco uim paſſa: ut ſtupri auctorem agnoſceret: digito eius annulum detraxit: quem aliquandiu ſeruauit: quoad maiuſcula facta ex annuli ſigno patrem iniuriæ auctorem cognouit: Itaque tunc denuo deprehenſum ebrium capite ſertis ut erat: redimito: ad fulguris aram traxit: atque illic multis conſperſum lachrymis tanquam pudiciciæ ſuæ uiolatorem ſacrificauit.

De Papyrio uolucre

QVa in parentem ſceuitia uſa eſt Medulina: eandem papyrius uolucer erga liberos exercuit. Nam cum filiam Camillam a romano fratre grauidam eſſe factam inueniſſet: miſſo ad filiam gladio quo ſe perimeret: filio alterum ut idem faceret: tradidit.

De Symeone & Leui fratribus.

CVm Iacob patriarcha ſecundum eorum temporum morem cum liberis in Cananeam prope urbem Syccinã ueniſſet: ubi tunc dies feſtus magno conuentu celebrabatur: Dinæ filiæ quæ ſola ut quædam neceſſaria coemeret: urbem ingreſſa erat: quia & forma inſigni per/benignoq; ingenio erat: inuitæ Sichem filius emor: qui tunc Syccinæ regna/bat uim intulit. Quam rem cum emor reſciuiſſet: uehementer indoluit: eggreſſuſq; ad Iacob Dinam filio uxorem deſponderi petiit. Cui rei Iacob aſ ſentiri ueritus: neq; enim hebreorum legem emor colebat: & proterea affi nitatem cum eo iungere lege prohibebatur: cum etiam proter illius uires aperte ei negare non auderet: ad deliberandum cum filiis tempus ſumpſit. Eis igitur cum rem ut erat: aperuiſſet: Symeon & Leui Dinæ ex eodem utero fratres iniuriam ulciſci decreuerunt. Itaq; noctu arreptis armis una cum magna ſeruorum manu Syccinæ muros tranſgreſſi: cum uino epuliſq; gra/uatos arcto omnes ſomno dormire inueniſſent: ſeruato muliebri ſexu: in lecto regem omneſq; alios obtruncarunt.

De Abſalone iudeorum rege.

ABſalon quoq; Amon fratrem crudeliter interemit: quia immode/ſte Thamar communem ſororem deperibat eiq; uim intulerat. Illius enim morte uiolatam in ſorore pudiciciam ultus eſt: quod eadem matre ſecum nata erat.

De undecim tribubus Iſrael.

EAdem ſceueritate undecim tribus Iſrael uiolatæ pudiciciæ in leuitæ cuiuſdam uxore iniuriam uindicarunt. Nam cum is iter faceret cũ uxore: nox eum comprehendit: ita ut in urbe Gabaad ſubſiſtere cogeretur: ea autem una urbiũ erat ex tribu Beniamin. Illic uiolata eius uxor dolore pudoreq; ſimul tanti dedecoris oppreſſa eſt: atq; ea ipſa nocte uitã egit. uir autem corpus eius in duodecim diuiſit partes: & ad ſingulas tribus ſingulis miſſis partibus orauit: ut illatum dedecus ulciſcerentur. Congrega/tæ undecim tribus ad Gabaonitas miſerunt: ut auctores ſceleris pena afficerent: qui neglecta undecim tribuum legatione: ultro undecim ipſis tribubus arma intulerunt: atq; haud multo poſt manus conſeruerunt. bis undecim tribus a beniaminis acie ſuperatæ: de ſuorum numero ſex & triginta mi/lia deſiderarunt: & tamen tanta eos ulciſcendæ contribulis ſuæ cupi/do accenderat: ut denuo maioribus uiribus bellum repararent. Itaque cum in fugam beniaminos uertiſſent: occidione eam totam tribum de/leuerunt: cum nulli ſexui nulli ætati peperciſſent: ita ut e ſex & uigin/ti milibus: ad quem numerum beniamini aſcendebant: ſoli ſexcenti fu/ga ſalutem ſibi pepererunt: Direptam autem Gabaad urbem poſtea ſuccenderunt: decreto edito ne undecim tribus in poſterum cum eo/

rum aliquo qui ex acie effugerant: affinitatem iungerent. Hæc autem cum aduerſus Gabaad egiſſent: arma in galatidem tranſtulerunt: atq; illic labitas peremerunt: quod iuſſi cum ipſis tribubus arma capere recuſarant: morte dignos eos cenſentes qui uiolatam contribulis ſuæ pudiciciam neglexiſſent.

De Dimocle adoleſcente athenienſi.

DImocles mira ſpecie adoleſcens athenienſis: cum eius amore Demetrius rex teneretur: nullo modo regis libidini morem gerere decreuerat. Contigit autem ut cum balnea forte ingreſſus eſſet: ad ea haud multo poſt Demetrius quoq; ueniret. Illic a Demetrio nudus ut erat: apprehenſus eſt. ab eius autem complexu diu luctatus euaſit. Cæterũ cum tamen eius manus ſe diutius non euaſurum cerneret: neq; alia ad effugium ſpes relinqueretur: ingenti labro in quo ad balnei uſum aquæ feruebant: operculum detraxit: atq; nudus in illud ſe demiſit. eo facto quanti pudiciciã faceret teſtatus. nam ut eam ſeruaret incolumem feruenti dolio immergere ſe atq; in eo emori non recuſauit.

De Sophronia romana.

SOphronia romana matrona nobilitate inſigni: quæ Maxẽtio imperante præfecti uxor erat: cum a Maxentio ut ſecum in uenerem ſentiret ſollicitaretur: ita ut niſi uolens Maxentio morem gereret uim imminere facile appareret: uiro omnem rem enarrauit. Cum præformidine uirum ſceleri animaduerteret aſſentiri: auro gemmiſq; ſe quam im penſe potuit excoluit: & cum eam a Maxentio miſſi uiri expectarent: ipſa una tantum comitata Ancilla cubiculum ſuum ingreſſa eſt: ubi poſteaq̃ longiore oratione ſe deo excuſauit: ſi ante ſtatutam diem uitam relinqueret: cultello ſibi ipſi mortem conſciuit. Lucretiæ romanæ in eo anteferenda. quod ipſa ne uel corpus uel animum quæ duo inſigni pudiciciæ candore fulgebãt labe aliqua inficeret: manũ ſibi iniecit: illa ut læſum iam pudorem excuſaret ſanguinem cum uita effundere uoluit.

De quadam Thebana uirgine.

CApt̃is euerſiſq; a Nicathore thebis. is in thebanæ uirginis flãmas incidit: & muneris loco q̃d ab eo diligeret acceptura͂ arbitratus. tamẽ diu rogando nihil profeciſſet: uirgo imminere uim uerita cũ in partẽ ſeceſſiſſet. aliud a ſe agi uelle fingens mortem manu ſua ſibi conſciuit.

De quibuſdam Sparthanis uirginibus.

HOc idem quinquaginta quoq; ſparthanæ uirgines fecerunt. Nam cum ad Meſſeniorum urbem ſacrorum cauſa profectæ eſsent ſicuti ex fœdere permiſſum erat: meſsenii iuuenes in uenerem eas ſollicitabant: quorum uim ut effugerent incolumi pudiciciæ uitam poſtponẽtes mortem oppetierunt.

De duabus boetiis uirginibus.

Inſigne quoq; pudiciciæ exemplum illud fuit: quod duæ Leutris ſcedaſio patre in Boetia ortæ uirgines ediderunt. Nam cum abſente patre duos iuuenes pro ueteri hoſpicio domi excepiſſent: ab iis uim paſſæ eodem ferro die poſtera ambæ concordes: cum prima eo uſa alteri eius uſum cõceſſiſſet ſe interemerunt: hoc teſtimonio declarãtes & ſi corporibus uis allata erat: animos tamen culpæ inſontes manſiſſe.

De quibuſdam antiochenis uirginibus.

IMperante Dioclitiano Auguſto qui grauiter chriſtianum nomen inſectabatur: mater cum duabus puellis comprehenſa: & plauſtro impoſita Dioclitiani iuſſu antiochiam: & illinc quia chriſtianæ ferebantur eſſe: ad proſtitutarum locum deducebatur: ut demum niſi diis quibus princeps uolebat ſacra peregiſſet: oẽs occiderẽtur: ipſe uero cum neq; pudiciciam uiolare: neq; chriſtiano nomini renunciare uellent: ut forte dum ducuntur: ad amnem quendam peruenerunt: petierunt ut e plauſtro deſcendere liceret: quia naturæ neceſſitatibus ſatiſfacere cogebantur. Illic cum aliquantiſper a cuſtodibus receſſiſſent: in caput demiſſæ in amnem corpus aquis: & animam innoxiæ creatori domino reddiderunt. Duæ quoq; ex eodem loco mari ob eandem cauſam cum antiochiam deducerentur e naui deſilientes immerſæ ſunt.

De. C. Iulio Cæſare.

ASceuitia quam hactenus aut in ſeruanda aut in ulciſcenda pudicicia ſcripſimus: ad mitiorem ultionẽ quæ tamen non minus inſignis eſt tranſibimus: rerum ſimilitudine magiſquam temporum ordine ſeruato. C. Iulius cæſar uxori repudium miſerat: quia domi eius. P. Clodius fœmineo habitu deprehenſus erat: & tamen poſtea citatus ut aduerſus Clodium ob uiolatas Cereris cerimonias: quæ eius domi celebrabantur: teſtimonium diceret: negauit aliquid apud ſe de ea re compertum eſſe: cum autem peteretur quam ob rem uxorem dimiſiſſet: reſpondit uxorem Cæſaris non crimine ſolum: uerum etiam criminis ſuſpictione carere oportere.

De Auguſto.

AVguſtus quoq; cuius poſt patrẽ haud immerito fit mẽtio: nulla tanta cura filias nepteſq; obſeruare potuit: ut eas ab adulterio compeſceret: & quanquam ab earum uiris rogaretur: ut crimen condonaret: in inſula pandataria eas incluſit: nullo eas unquam alio dignatus nomine: quam ut uomicas & carcinomata appellaret: morienſque teſtamento prohibuit eas ſepulchro ſuo inferri: tãquã illarum oſſa piaculum corpori ſuo illatura eſſent.

De. M. Fl. Valerio Conſtantino max. imper.

ADeo ſceuerus in ulciſcenda ſuorum impudicicia Conſtantinus fu/ it: quod apud ſe filium Chriſpum ſpurium iam uirum ac militari uirtute multis experimentis inſignem: a nouerca fauſta accuſatum tanquam eam ſtupri compellaſſet: ſtatim fide accuſationi habita: polæ quæ in hiſtria eſt: capite mulctari iuſſit. Cæterum poſt aliquot tempus cum re de tecta cognouiſſet non a Chriſpo nouercam compellatam: ſed a nouerca chriſpum: & ab ea non præſtiti aſſenſus dolore accuſatum: fauſtam quo/ q; capite mulctauit. In his enim quæ duo in humanis affectibus plurimum poſſunt ſceueriſſimum ſe oſtendit.

De Hierone Syracuſano.

QVam ſceuerum ſe quoq; in his quæ ad cuſtodiendam pudicidam pertinent Hieron Syracuſanus præſtitit? qui Epicarmum comicũ poetam mulctauit: quod ipſius coniuge preſente laſciuos uerſus recitauerat: uoluit enim ut domi ſuæ non cæteræ tantum corporis partes ab impudicicia cuſtodirentur: ſed ne aures quidem immodeſtam rem ullã audirent.

De Marcia Varronis filia.

NOn minus cuſtodiendæ pudiciciæ ſtudioſam Marcia quoq; Var/ ronis filia ſe oſtendit. Nam cum uirginitatis candorem illæſum ſer uaret: & ſculpendi pingendiq; arte inſignis haberetur: quia ea æta te imagines ſtatuæq; plærunq; nudæ fingebantur: ipſa præ pudore ne in ui ris pudibunda exprimeret: aut ob id imperfectum opus relinqueret: effin/ genda uirili figura ſemper abſtinuit.

De Eugenia romana uirgine.

REs pene tragica non quo ad ſcelus quidem: ſed pro incommodi at q; perſecutionis magnitudine uideri poteſt: id quod Eugeniæ ro/ manæ uirgini contigit. Nam Philippi proconſulis Alexandrini fi/ lia cum a Commodo imperatore nimis ardenter diligeretur: neq; enim mi/ nus opibus q̃ forma excellebat: uim uerita quæ appropinquare uidebatur: monachi habitum ac nomen mentita profugit: in quo ſtatu cum ſub falſo nomine occulta maneret: Aemiliana romana q̃ magno orta genere religio nis gratia in orientem profecta Alexandriæ morabatur: eam ardenter dili/ gere cœpit: & cum æque in conſuetudinem alium nullum admitteret: quia in uiri habitũ erat Eugenia: ob inuidiam tanq̃ cũ æmiliana adulteraret apud proconſulem accuſata neceſſitate ita premente proconſuli ſe & fœminã & fi

ſiam eius eſſe detexit: ſtatimq; iudicio liberata ad uirgines tranſiuit. Sed poſtea quia in chriſtianos perſecutio augebatur: ſub patris ſucceſſoribus cum abnegare Chriſtum nollet: ut ei cui inſeruiebat placeret: occiſionis mala pertulit. Sed iam ad recentiora tranſeamus: quæ meo quidem iudicio minus excellere non uidentur.

Recentiora De Phithomena uirgine alexandrina.

PVdicicia q̄q̄ precipuo candore inſignis habeatur: minime tamen ſeruilia quoq; pectora incolere perhorreſcit. Quippe quæ cupientem eam neminem aſpernatur. Ita eſſe experimēto docuit Phithomena Alexandrina uirgo: quæ romani ciuis ſerua: ab eo & proter formam & proter uirtutem uehementer diligebatur: eam cum diu promiſſis miniſq; fruſtra oppugnaſſet dominus: tandem amore in odium conuerſo ad iudices eam ceu chriſtianam detulit. Cum autem proter hoc puella de ſententia non moueretur: feruenti pici immerſa hoc tormento uitam agere q̄ pudiciciam uiolare maluit. Pudiciciam profecto mirandam. quis enim facile credat in ætatis flore ſeruam propoſita morte: & ut grauior eſſet publice inter grauiſſima tormenta: cum alia in parte libertas opeſq; ſi annueret oſtenderentur: omnibus reſiſtere? nedum uel parua in re aſſentiri uelle? Quā multæ noſtrorum temporum uirgines prorſus erubeſcerent: ſi hæc de te ſcripta legerent? legendoq; penſitare uellent? quarum permultæ conſpiciuntur quotidie non modo ubi uel periculum uel minæ immineant obſiſtere nolle: Sed ultro parentibus relictis: ſpreto familiarum in quibus ortæ ſunt decore acrius impudiciciam ſequi: q̄ hæc ne impudica eſſet omnia quæ in uita ſunt formidoloſa ſubire.

De Anaſtaſia nobile fœmina Conſtantinopolitana.

COnſtanter Phithomena pudiciciam ſuam defendit: ſed non minus indignabundam Anaſtaſia ſe: ne ſuam macularet oſtendit. Nam cum eam Theodora auguſta ſuſpicata a Iuſtiniano auguſto uiro ſuo diligi: acerbo uerbo carpſiſſet: ut uero experimento declararet ſe ea in re Iuſtiniano non reſpondere Alexandriam profugit: atq; illic inter ſacras uirgines latuit: ubi poſtea Theodoræ audita morte: cū ſe impenſius quam antea a Iuſtiniano Theodoræ iugo liberato diligi audiret: uerita ne tandem uis inferretur: eū declinauit amorem: quem permultæ magno ſtudio ſequi uoluiſſent. Itaq; uiriles amicta ueſtes ad extrema ægypti deſerta aufugit. ubi Anaſtaſii tanq̄ uir eſſet nomine ſumpto diu auſtere ac ſancte uixit.

De Dugna aquilegienſi.

CVm Attila hunnorum rex aquilegiam urbem oppugnaret: Dugna in ea urbe nobilitate atq; pudicicia inſignis quæ barbaros iā urbem

irrumpere uidebat: quos acceperat in diripiendis urbibus crudeliter auareq; rem gerere: neq; a mulierum pudicicia iniuriam abſtinere: ne eam uim incurreret: cum domum in amnis ripa poſitam haberet: a feneſtris in eum ſe precipitem miſit. Cæterum quoniam ſatis de his ſcriptum eſt: quæ ingenti ſeueritate pudiciciam tueri uoluerunt: iam de illis ſcribamus qui acerbe uiolatum hunc pudorem ulti ſunt.

De Iuliano gotho comite ſeptenſi.

CVm Rodericus gothorum poſtremus: qui in hiſpania regna rũt Iachabæ Iuliani comitis filiæ: quam in aula penes reginam habebat uim intuliſſet: puellæ pater adeo grauiter eam iniuriam tulit: ut clam in africam traiiceret: quo tempore in ea burgalemus miramoradenus rerum potiebatur: quem ut in hiſpaniam ad delendam gothorum gentem traiiceret inuitauit: is uero inuitantis conſilium ſecutus cum duce muza copias ingentes in hiſpaniam miſiſſet: ſalutis anno ſeptingenteſimo quarto decimo: crudelius in gothos Iulianus ipſe q̃ Mauri deſceuiit: omnibus in rebus filiæ pudicicia: cui uis illata fuerat: ſemper commemorata.

De Ioanne rata Caſerte comite.

SImili indignatione compulſus Ioannes rata caſertæ comes: poſtea q̃ reſciit uiolatam uxoris pudiciciam a Manphredo Siciliæ rege iniuriam ultus eſt. Nam cum Carolus primus a pontifice romano neapolitani Siciliæq; regnorum iure inueſtitus Manphredo arma inferret: Ioannes rata manphredi copiarum dux: quem manphredus rem prorſus: quã cum eius uxore habuerat: ignorare arbitrabatur: ut iniuriam ulciſceretur: non ſolum ad hoſtes tranſiuit: uerum uiam quoq; intra regni fines eis aperuit: cuius rei cauſa mortuus manphredus ſceleris ſui primum uiolata ioannis coniuge: deinde quod tanta iniuria affecto rem ſuam crediidiſſet penas quas debuit luit.

De Nicolao eſtenſi marchione Ferrarienſi.

NOn minus ſceuerus uiolatæ pudiciciæ ultor fuit Nicolaus eſtenſis ferrarienſis marchio. Nam cum accepiſſet ugonem filium ſuum iuuenem forma uirtuteq; eximium parũ pudice pariſinæ nouercæ: quæ gente malateſta erat: conſueſcere: ne temere in tanta re fidem habuiſſe uideretur: noua arte operam dedit: ut rem ipſe inſpiceret. Itaq; poſteaquam ita certior factus eſt ut iam nõ falli ſe credẽdo ſciret: adeo pro tanto facinore excanduit: ut abiecto uiri patriſq; affectu: quo maxime mortales mouentur: coniectos in uincula ambos capite haud multo poſt cum omnibus conſciis mulctauerit.

De Ioanne Malateſta.

MInus in uxore impudica ultionem Ioannes malateſta diſtulit: quæ Franciſca nomine polenta gence orta erat. Eam enim in complexu Pauli malateſtæ fratris ſui deprehenſam: gladio eo ipſo momēto una cum adultero tranſfixit.

De Ludouico Seneſchalco Normandiæ.

PAri ſceueritate Ludouicus Normandiæ Seneſchalcus: id in gallia honoris nomen eſt: ut accepit cum Ioanne Lauerno domus ſuæ gubernatore Carolottam uxorem eodē in lecto ſimul miſceri ſtricto gladio locum ingreſſus in quo iacebant: primo impetu adulterum: deinde uxorem occidit: nihil prorſus motus quod illa communes complexa liberos inter lachrimas errori ueniam peteret: nec quod Ludouici undecim gallorū regis ſoror eſſet: quoniam rex ipſe qui frater erat: non minus q̄ uir ipſe ſceuere Carolottæ pro crimine infenſus: ne minimam quidem pro eius nece offenſionem ſe accepiſſe oſtendit.

De Philippo gallorum rege.

PHilippus gallorum rex cognomento pulcher: non minus ſe in nurus ſuas ſceuere: q̄ Nicolaus Eſtenſis atq; alii de quibus eſt dictum in uxores geſſit: huic tres filii erant Ludouicus nauarienſis rex: Carolus Marchiæ & Philippus pictonum comites: maioris natu uxor fuit Margarita burbonenſis ducis filia: Secundi Blanca burgundiæ comite patre orta cuius etiam filia fuit Ioanna quæ poſtremo filiorum nupſerat. Cum igitur Philippus pulcher has minus pudicæ agere: q̄ regias ideſt pudicas nurus æquum erat: in cuſtodia obſeruari iuſſit: ac criminum diſquiſitione habita: pictonumq; comitis uxore crimine quia innocens erat facto iudicio liberata: alias duas perpetuo carceri addixit: ut in eo miſere uitam agerent: Philippū autem atq; Gualterium andegauēſ. fratres: qui adulteri erant: adempto ab eorum tergore corio ſuſpendit.

De Erkembaldo burbaienſi.

PAr facinus ad ulciſcendam pudiciciam & pene Mario perſimile Erkembaldus burbaienſis: uir nobilitate inſignis: ac prepotens in germania patrauit: qui cum graui ualitudine laboraret: & a cubiculo ſtrepitum exaudiuiſſet: quo reſonare ædes uidebantur: eius rei petiit cauſam: & cum tandem accepiſſet ſororis ſuæ filium: uim cuidam domeſticarum mulierum uoluiſſe inferre: uehementer indignatus: miniſtris imperauit ut nepotem ſuſpenderent: quod cum miniſtri agere diſtuliſſent: diſſimulauit dolorem: quo ad iuuenis: arbitratus auunculum rei immemorem factum: cubiculo cœpit obuerſari. Itaq; conſpectum in cubiculum ad ſe uocauit: Lætumq; ſimulans aſſidere ſibi iuuenem coegit: & altero brachio eum

complexus: altero gladium quem habebat clam eduxit: ac iugulauit. In eo
enim pudiciciæ reſpectus ac ſtudium affinitatis iura atq; affecti corporis uires
ſuperauit.

De Bertholino Siſtro papienſi.

Muro ſæpiebat ingẽtes fundos Galeatius uicecomes iuxta papiẽſem
arcem: ut in eis ad uenationem alere feras poſſet. Cum autem eo
muro poſſeſſiones Bartholini ſiſtri ciuis papienſis incommode di/
uiderentur. Bartholinus cum Galeatio quæſtus: & ſi optata non retulerat: ta
men aliquot dies rem patienter tulit. Cæterum cum poſtea in dies damnũ
grauius appareret: quod diuiſa poſſeſſio ſecum ferebat: ad Galeatium rediit
qui in papienſi foro equo inſidens ſubſiſterat. cum autem ſperaret ſi publi/
ce rem ei narraſſet: fore ut ad reſpicienda damna quæ inferebat: magis mo
ueretur: ei appropinquauit: ac modeſte inter cætera dixit: ſi hoc ipſum incõ/
modo afficeret: quid tandem tot filiabus quas iam nubiles habebat agendũ
foret? perinique autem ferens Galeatius huius querelis uoluptarium locum
impediri: iracundiæ plenus reſpondit: ſi neſciret quo alio eis modo conſule
re: illas ad proſtitutarum cellas mitteret: quo uerbo pudicus ciuis excanduit.
& enim parua nimis ubi de pudicicia agebatur eius a principe ratio haberi
uidebatur. Itaq; in furorem rabiemq; uerſus: pugionem quem ferebat: ſtrin
xit: atq; arbitratus Galeatii pectus ſe petere in Zonæ fibulam gladii mucronẽ
impegit: qui inde delapſus coxam perfodit. Quæ res & ſi non multo poſt
Bartholinus occiſus fuit: ſatis tamen magno documento eſſe poteſt agendi
loquendiq; modeſtiam quæ in omnibus deſideratur: principes ita decere: ut
in eos permulti quod nullam ob aliam rem egiſſent uerborũ atrocitate par/
citi ſceuierint.

De præfecto arcis nucerrinæ.

Quod nuper diximus de neceſſaria in principibus agendi loquendi/
q; modeſtia: Nucerrinæ quoq; arcis præfectus in Nicolao Bartho
lomeoq; trinciis fulginatum dominis: quibus ipſe ſeruiebat oſten/
dit: Nam cum animaduertiſſet Nicolaum ſæpe Nuceriam uenientem uxo
ri ſuæ uim intuliſſe: ad edendam uenationem eum cum fratribus inuitauit
nocteq; proxima cum labore defeſſi graui ſomno capti eſſent: duos ipſorũ
fratrum in lecto peremit: atq; ad libertatem populum uocauit. uerum cum
Conradus tertius frater re intellecta brachii qui peruſiæ rerum potiebantur
opem imploraſſet: atq; illuc aduolaſſet: præfectus ſpe diutius retinendæ ar/
cis adempta: a turri uxorem precipitauit cui ipſe a Conradi militibus cõfoſſus
haud diu ſuperuixit.

De Petro Temacoldo.

PAri crudelitate Socinum uiſtarinum rei laudenſis dominum ul/tus eſt Petrus Temacoldus: neque eum mouit quod Socinus Ludouici bauarii imperatoris uicarium ſe gereret. In carcere enim pedore fameq; eum conficere non errubuit: quanq̃ a molendino ad honeſtam fortunam ab eo eſſet euectus. Sceuiendi autem in Socinum ea fuit cauſa: qđ eius propinquæ quæ haud in magnis erat opibus Socinus uicium intulerat. Ab hoc igitur initio rem laudenſem inuaſit: cuius imperio uti: ſimulq; in ui/ſtarinam gentem ſceuire non deſtitit: quoadipſe ab Actio Vicecomite qui Mediolani rerum potiebatur laude pulſus fuit.

De Opicio laudenſi qui uerguſius dicebatur.

ACtii auo Mattheo Vicecomiti: quia galeacius eius filius cum placẽtinam præfecturam gereret: Blanchinæ uxoris opicii Landenſis: qui uerguſius cognominabatur: pudiciciam uiciare temptauerat: opicius non ſine ingenti omnium Matthei rerum periculo aduerſam factio tnem ſecutus: urbem placentiam ademit: diuque ea potitus eſt: adeo acerbe ulit: eum quem amicum putabat: uxori uicium inferre uoluiſſe.

De Raimundo aſſain græco.

TEmporibus quoque noſtris neapoli Federico aragonio regnante: Raimundus aſſain in grecia nobili ortus genere: & ſi patria tur/carum armis pulſus graui rerum inopia laborabat: quantum uiolatus pudiciciæ decor eum mouiſſet oſtendit: Nam publice in regio cubicu/lo Bernardinum ſanſeuerinum biſſignani principem apud quem uiuebat ſtricto gladio inuaſit: duoq; aduerſo eius pectori uulnera infixit: quod is ſorori quæ apud eum alebatur: uim intulerat. Cuius rei cum ad ſupplicium duceretur: nulla unquam ductus eſt poenitentia: quin affirmauit: cum principi familiaritate coniunctus eſſet: tuto ulciſcendæ iniuriæ magnas occaſiones habuiſſe: ſed eis uſum non eſſe: quia nobilitate inſigni uiro occulta ultio ſordida foret: & proterea palam ulciſci hanc grauem iniuriam quam acceperat: co/ram rege ipſo uoluiſſe: neque iam cum id egiſſet: acerbam ſibi mortem putare.

De Siculis.

QVanq̃ exempla de quibus diximus: ſatis palam faciant: nullis aliis incommodis æque ad rebellionem populos impelli: q̃ ubi apud eos per reges ac principes aut eorum magiſtratus ac milites pudici/cia uiolatur: idque teſtatum reliquerit populus ro. qui tarquinii ſuperbum dominatum: ſe ægre ferre non oſtendit: niſi poſteaq̃ lucretiæ uitiũ oblatũ fuit neq; deceuirorũ tyrãnidẽ exuere prius cogitauit: quã appius Claudius uirgi/nii filiam uiolare tẽptauit: hoc tamen apertius etiã declaratur Siculorũ ꝑſenti

exemplo: gallorum enim ſceua libidine quam in ſiculas mulieres effreni exercebant: perciti Siculi in unum conuenere: ut ad campanarum pulſum: quibus decantandas eſſe ueſpertinas orationes ſignificari ſolet: per omnem Siciliam gallos quicunq; in ea erant obtruncarunt. tanta edita in eos ſceui/tia: ut matrum utero ui diuulſos liberos humi alliderent: duabuſq; horis cõſtat eo tempore octo gallorum milia occiſa fuiſſe: regni illius poſſeſſione Carolo primo adempta: in cuius locum Petrum Aragonium regem Siculi ad ſe uocarunt.

De Franciſca Manphreda.

AVdax quoque procul dubio Franciſcæ bentiuolæ facinus ob pu/diciciæ ſtudium temporibus noſtris fuit: Nam cum duos adhibu/iſſet qui Galeotum Manphredum uirum ſuum: principem fauentinum necarent: intuita eum magnis uiribus ſalutem defendere: ſtricto pu/gione quo ipſa erat accincta: manu ſua eum uirili magiſquam fœmineo animo a duobus adiuta: interemit. ad quod facinus eam læſæ pudiciciæ de/ſperatio compulit. Nam in urbe fauentia affirmabatur Galeotum ante quam ipſa ei nuberet cum fauentina ciue matrimonium cõtraxiſſe: & re occultata honeſtiores poſtea nuptias cum ipſa ſecutum: quos rumores cum Galeotus nullo modo reprimeret: ſuſpictionẽ rei ueræ uidebatur relinquere.

De quadam fœmina Eſenſi.

HAud dubiũ eſt quod in Eſa. quæ in terræ nouæ comitatu non longe a Nicea eſt in Narbonenſi prouincia: mulier quædam patrauit: noctu enim dormienti uiro genitales partes abſcidit: fa/ctum excuſans quod cum ipſa uiro fidem præſtaret: ipſi quoq; æquum eſſet eandem a uiro ſeruari & quia is coniugalem fidem uiolarat: plecteri debere ea corporis parte qua peccauerat arbitrabatur.

De Franciſco Gonziaga.

NOn minus etiam ſceuerus ulciſcendæ pudiciciæ ultor Frãciſcus Gõziaga fuit cum coniugi Agneti Bernabouis uicecomitis filiæ: qui Mediolani rerum potiebatur: caput adimi iuſſit: quia eam manifeſte in adulterio deprehenderat.

De Rodulfo Gonziaga.

ROdulfus quoq; Gonziaga Federici Mantuani marchionis frater cum eſſet in caſtris: uxorem parum pudice agere certior factus eſt. Itaq; inde profectus ad ea loca in quibus uxor cum adultero erat: ambos manu ſua occidit: cum ante uxoris faciem adulteri ſangui/ne reſperſiſſet: non ſine graui uerborum contumelia: nulla quod nobiliſſi/ma gente orta eſſet habita ratione. Quanq̃ autem & Italorum & gallorum principum nobiliumq; hominum in hanc materiã permulta occurrãt exẽpla:

unum tamen tantum in quo ſceuitia incredibilis fuit : adhuc ponere contenti erimus : ut iam finis rei permoleſtæ fiat. Nam cum perſæpe nimium ſuſpicioſi uiri : & in quibus natura iracunda eſt : terminos caſtigãdo tranſgrediãtur. & grauius q̄ pro peccati magnitudine ad mulctam rapiãtur : huiuſmodi hominum facta ad feritatem magiſq̄ ad ullius laudandæ rei decorem accedere iudicari debent.

De Tiſone de campo ſancti petri.

Quo ergo nomine Tiſonis facinus compellare debemus? pudicũne an ſceleratum dicemus? Rem in medio ponemus ut pro ingenii qualitate integrum lecturi habeant : uel impium uel ſceuerum pudiciciæ ultorem eum nominare. Is matrem Conizam cum in adulterio cum Aymo burgundione deprehendiſſet : hortante matris fratre Marſilio Carrarienſi : heu ſceuum facinus : ambos occidit.

De Othone quarto imper.

Libet in fine tam multorum in quibus ad ulciſcendam pudiciciam coniuncta ſceuitia fuit : exemplum unum ponere : a quo & ſi ſceuicia abeſt : animi tamen uirtus inſignis in eo conſpicitur. Cum otho quartus imperator Florentiæ eſſet : & inter multas forma atque ætatis flore inſignes fœminas Gualdratam bertham ipſe plurimum laudaret : puellæ pater qui aderat Bellincionus nomine : obtulit facturum ſe. ſi ita eius ferret animus : ut deoſculandæ puellæ copiam haberet. Quod cum puella audiſſet : reſpondiſſetq; nullius unquam niſi eius qui uir ſuus foret : ſuauium accepturam : Adeo modeſto principi ea res placuit : ut indignum duceret : ſine premio puellam omittere. Itaq; eam in matrimonium Guidoni germano locauit : uiro non armis ſolum atq; uirtute : uerum generis quoq; nobilitate inſigni : & totam eam uallem quæ ſub Caſentini nomine in aretino agro cenſetur cum comitatus honore dono utriſq; dedit. A quibus poſtea familia manauit quæ comitum Guidorum nuncupata eſt.

De iis quæ libere uel facta uel dicta ſunt. Ca. ſecundum

In dictis factiſq; libertas quemadmodum laudem meretur : ſi a libero animo profecta ratione modoq; non careat. Ita ſi eius cauſa ſit animi malignitas aliqua : aut praua loquẽdi conſuetudo : quẽadmodum ſæpe fieri ſolet : auctores non nunq̄ in exitium deducit : etſi etiam prima cum in malignos auditores incidit periculo non careat. Cæterum cum eius ſatis certa norma dari nequeat : ad eorum exempla recurremus. quod per ea melius uires ipſius effectuſq; declarabuntur. Illud autem non omittendum eſt : ſi in iis aliqua in parte peccandum ſit ſatius eſſe : parum iſta quã nimis attingendo peccare.

De. T. Quintio Flamminio conſule.

QVintus Flamminius cum aduerſus poſtremum Philippum Macedoniæ regem bellum gereret: & in tractanda pace delectus ad colloquium locus eſſet: poſteaq̃ loco appropinquarunt. Philippus fraudem ueritus: obſides a Flāminio petiit: affirmans romanis multos eſſe flāminios: ſed apud macedones unum eſſe Philippum: ad quem Flaminius ſtatim reſpōdit: id ipſius Philippi culpa accidere: qui amicos & propinquos omnes interemiſſet: romano ideſt libero uerbo crudelitatem atq; perfidiā Philippo improperauit.

De Paulo æmilio conſule.

PAulus æmilius conſul aduerſus perſam macedoniæ regem creatus cum mos eſſet in eiuſmodi rebus populo ro. gratias agere: ut ſuam in dicendo libertatem ſeruaret: uirtute atq; innocentia ſua fretus ad populum dixit de duobus conſulatibus quos erat adeptus: primum ſe ſui ipſius gratia petiiſſe: hunc autem ſecundum ab ipſo populo delatum ſuſcepiſſe: huius igitur poſtremi cauſa gratias non agere. quin potius ſi quem ſe meliorem ad eam expeditionem populus inueniret: eum eligeret quia id ipſe æquo animo eſſet laturus. uerum ſi quid in eius uirtute ſpei repoſuiſſet: ſine uerbis dicto ei audiens eſſet. Quod ſi populo ſtatutum eſſet imperare malle: & non imperanti parere: ſciret ludibrio omnibus romanorum expeditiones fore. Ita enim ea libertate animi populum ro. qua uirum quemcunq; priuatum feciſſet allocutus eſt.

De Gn. Pompeio.

PEtebat Gn. Pompeius partis iam multis uictoriis triumphum a. L. Sylla dictatore ſibi decerni: cum autem ætas & lex obſtaret: neq; enim adhuc ſenator aut conſul creatus fuerat: Sylla pertinaciter contra reluctabatur. qua re minime motus Pompeius ſe triumphum a populo impetraturum dixit. & cum ei relatum eſſet Syllam ſi id temptaret: dixiſſe ſe ei aduerſaturum: reſpondit neq; ſe ob eam rem ab incœpto diſceſſurum: cum plures nationes per terrarum orbem inuenirentur quæ orientē q̃ quæ cadentem ſolem uenerarentur. eo enim mordaci dicto Syllæ ſenio iuuentam ſuam præpoſuit atq; exacerbata his uerbis dictatoris ira ſæuitiaque qui multa romanorum uirorum milia longe minorem ob cauſam occidi iuſſerat: extorſit ut Sylla exclamaret triumphet. & ita potitus eſt triumpho Pompeius.

De. C. Fabricio.

COrnelius Ruffinus uir rapax & auarus. cæterum in bello animo ingens manuque promptus: cum bellum immineret in conſulatu obtinendo. C. Fabritii opera adiutus eſt. uir ipſius quidem

omni integritatis laude digni: qui ob prauam uitam Ruffino ſemper aduer ſus fuerat. Cæterum eo tempore ob belli ſuſpictionem quia ignauos deſideſq; ipſius competitores uidebat: ſententiam mutauerat. Quam rem Ruffinus miratus cum Fabricio impenſe gratias egiſſet: ſubridens ad eum aperte Fabricius. noli mirari Ruffine: quia rapinis imminui malo q̃ uendi. commode enim acuteq; Ruffini rapacitatem: & competitorum ignauiam taxauit: oſtendit enim ſatius ſe ducere ab auaro conſule eodemq; gnauo homine & rebus agendis idoneo rapinis uexari: q̃ iis ad conſulatum euectis: qui per ignauiam rem communem proditturi eſſent: uictum ab hoſte uenūdari

De. C. Iulio Cæſare.

SEdente pro tribunali. L. Sylla cū prætor eſſet: atq; Cæſari adhuc priuato iratus diceret: ſe officio ſuo uſurum: reſpondit Cæſar recte tuum appellas officium quod pecunia tua comparaſti. Neq; enim magiſtratus maieſtate deterritus eſt: quin ei qua a te magiſtratum eſſet aſſecutus coram exprobraret.

De Geminio ciue Romano.

CVm triumuir Antonius in Aſia degeret: atq; una eſſet Cleopatra ægypti regina: cuius nutu Antonius eius amoribus nimium uinctus regebatur: per id tempus graues inter ipſum atq; Octauium controuerſiæ exarſerant. Amici igitur ab urbe Roma ad Antoniū in Aſiā Geminium miſerūt: ut omnia temptarentur: per quæ cum Octauio redintegrari communis amicicia poſſet: atq; in mutuam concordiam rediretur. Cum autem Geminium Antonius in conuiuium excepiſſet præſente Cleopatra: monuit ut mandata quæ habebat exponeret. Ad quem Geminius poſt ſalutem dictam: nulla aut ipſius amplitudinis aut Cleopatræ præſentis ratione habita: reliqua dixit Antoni quæ tibi dicere iuſſus ſum: cum ſobrio & alio loco q̃ ubi nunc ſumus tractanda ſunt. Sed ut cumq; rem unam uel ebrius dicere mihi poſſe uideor. ſcilicet res tuas omnes bene ſucceſſuras: ſi Cleopatram in ægyptum dimiſeris. paucis enim liberiſque uerbis & Antonii ebrietatem & eius in Cleopatram immodicum amorem: ſapienter carpſit.

De Subrio Flauio: & Sulpitio aſpero tribunis militaribus

VAlde profecto libera Subrii Flauii tribuni militaris oratio fuit: quo tempore conuictus: conſcium ſe piſonianæ conſpirationis eſſe: rogante Nerone quam ob rem eius uitæ inſidias tetendiſſet. reſpondit: nullus unquam erga te fide maior me fuit: dum ut amari poſſes dignū te preſtitiſti. Sed poſteaquam matris paricida fuiſti: uxoremq; tuam occidiſti: item auriga factus es: & mimicam artem exercuiſti: urbemq; ac pa

triam communem incendiſti: mortaliũ omnium et odio dignum te feciſti. Sulpicius quoq; aſper eadem dignitate: qua Flauius. & item pari culpa in/ſimulatus: cum ſimiliter qua re motus conſpiraſſet rogaretur: non minus libere: cæterum paucioribus uerbis reſpondit. Dixit enim ſe in Neronem conſpiraſſe: quia aliam rationem finiendorum eius immenſorum ſcelerum nõ inueniebat. his uerbis Nero magis conſternatus eſt: q̃ omnibus aliis quæ in ea coniuratione continebantur. Neq; enim uera: ut maior principum pars: audire conſueuerat. O miram in dicendo libertatem. O uere romanos animos coram eo atq; in eum qui terrarum orbis imperium obtineret: & crudelitate immanes alios omnes anteiret: non moueri animo: neq; minore in eum uti libertate: cũ in eius manu uincti eſſent: q̃ ſi ipſi imperantes uinctũ eum coram quo dicebant habuiſſent.

De Iſidoro Cynico philoſopho.

NOn minus quoq; libere Neronem Iſidorus Cynicus allocutus eſt: cum ei magna uoce palam dixit: bene eum naupli mala cantare & male bona ſua curare.

De quodam ſeruo bubulco.

QVidam bubulcus ſeruus: iam ſenio pene confectus: cũm aſſumpto ad imperium Veſpaſiano domino: proter nouæ fortunæ ſoelicitatem meritum ſe putaret: quem dominus munere dignaretur: uenienti in urbem Veſpaſiano ſe obtulit: & libertate ſe donari petiit. Cum autem minime aſſentiri Veſpaſianum uideret: continere ſe ſeruile pectus nequiuit: quin ut poterat dominum ulciſceretur. magna enim uoce exclamauit uero adagio dici: uulpem pillos non mores mutare. ita enim ueteris domini auaritiam natura inſitam exprobrauit.

De Mimmi Mordaci dicto.

VAlde liberum mordaxq; Mimmi cuiuſdam aduerſus Tiberiũ cæſarem uerbum fuit: cum is Auguſti heres ab Auguſto legata populo non impleret. Nam cum forte coram eo mortuus ad ſepulturam efferretur: Mimmus ſublata uoce mortuo inclamauit: ut nomine ſuo referret Auguſto: nundum pro eius legatis populo romano ſatiſfieri. Mimi me ueritus hac libertate quæ ei exitium attulit: Tiberium hæredem cuius ea erat culpa mordere. Inde enim factum eſt: ut Tiberius Mimmo pro eius parte ſatiſfaceret: & poſtea interfici atque ei dici iuberet: ut Auguſto nunciatum iret: iam cœpta eſſe eius legata perſolui: quo

exemplo haud obſcure oſtenditur non ſemper dicendi libertatem etiã in re uera tutam eſſe: diligenterq; penſitandum cui: quomodo: & quando atq; ubi loquaris.

De alio Mimmo & ipſo mordaci.

NOn minus liberũ & mordax illud quoq; uerbum fuit alterius mimmi: in triumphali pompa: quam Galienus ignauiſſimus imperator ducebat. Nam cum nonnulli in perſico ueſtitu comparuiſſent: & mimmus quidam eos ſtudioſius contemplari uideretur: fuerunt qui peterent: quid ſibi tanta illa cura quæreret: quibus reſpondit mimmus: inter hos perſas Galieni ſe patrem quærere. Hoc enim uerbo Galieni ignauiam carpſit: qui patrem iam diu apud perſas captiuum armis ab hoſte recipere non curaret: & nunc puerorum more de ſimulatis perſis triumpharet.

De duabus uetulis libere locutis.

NOn minoris facienda fuit macedonicæ uetulæ erga Demetrium regem libertas: & alterius erga Adrianum auguſtum: quæ quanquam diuerſis fuerint temporibus: tamen hic proter ſimilitudinem coniunctim enarrantur. Indignatæ enim quod loquendi petita poteſtate: hi duo principes audiendi ocium ſibi non eſſe reſpondiſſent: eis dixerunt: ergo reges non eſtote: Quod uerbum cum eos acriter pupugiſſet: in poſterum cum aliis uterq; humaniorem faciliaremq; ſe prebuit.

De homulio ciue romano.

ANtoninus pius ſingulari humanitate princeps homulii ciuis roma. ædes ingreſſus: cum porphiriticas columnas uidiſſet: petiit unde homulius eas habuiſſet: cui is reſpondit: in aliena domo hominem mutum ſurdumque eſſe oportere: libero enim uerbo fortaſſe magis q̃ apud imperatorem æquum eſſet: nimiam Antonini curam momordit.

De Valerio aſiatico.

CAeſo. C. Calligula imperatore populus ro. in forum conuenit: arbitratus principem ſenatus opera interfectum eſſe: Itaque cum id grauiter quereretur Caligulæ largitionibus aſſuetus: interfectorum nomina ut in eos animaduerteret requirebat. Id conſpicatus Valerius aſiaticus ſenator: honore quem gerebat non indignus: cum indignaretur uehementer moleſte populum eam rem ferre factam eſſe: quam proter tyranni crudelitatem: populum ipſum facere oportuiſſet: in eminentem locum cõſcendens clara uoce populum increpuit: quod cædis auctores quæreret: ſubiunxitque magni muneris loco accepturum ſe fuiſſe: ſi ipſe huius rei auctor eſſe potuiſſet: quam libertatem ob uiri reuerentiam populus æquo animo tulit: nihil in eum motus: & ſi haud multo poſt in omnes ſceuiuit qui in Caligulæ uitam conſpirauerant.

De Frontone conſule.

Pari libertate poſt Domiciani peſſimi principis mortem de Cocceio Nerua principe optimo atq; eodem patientiſſimo ut aſiaticus ad populum: Fronto conſul locutus eſt. Nam cum uideret nimium populo indulgeri: permittiq; ut in eius eſſet manu: uel accuſare: uel occidere: quem Domiciani miniſtrum fuiſſe diceret: clara uoce dixit. Malum eſſe ſub principe uiuere: qui nihil agi permitteret: Sed longe deterius ſub eo qui fieri nihil prohiberet: quod Nerua cum audiuiſſet: modum accuſationibus impoſuit.

De Cymone athenienſe.

Cymon athenienſis haud minus libere: neque minore ſuo periculo q̃ duo: de quibus eſt dictum locutus eſt. Nam cum per totam urbem diſſeminatum eſſet a delphico oraculo reſponſum eſſe. unũ athenis uirum eſſe: qui aduerſo omnibus aliis ciuibus animo eſſet: & cui preſentium rerum adminiſtratio inuiſa eſſet: populum aperte monuit: ne quis hic eſſet quærendo laboraret. Se enim eum libere fatebatur eſſe: cui nihil eorum placeret quæ per id tempus in adminiſtranda re publica gererentur: uerbo enim & aperto & libero eius temporis adminiſtrationem carpſit.

De Elpinice Cymonis ſorore.

Non minus libera Elpinice Cymonis ſoror erga periclem fuit: cum a deuicta Samo reuerſus: funere ingenti cæſos in proelio honoraſſet: laudibuſq; eorum uirtutem extuliſſet. Nam cum athenienſes mulieres poſtea flores ſertaq; e more rogis inicerent: elpinice Cymonis ſoror non ſine magna indignatione errupit: Sunt profecto iſta floribus ac ſertis digna pericle? qui nos tot præclaris uiris orbaſti. neq; hoc bello contra phenices aut medos ſuſcepto: ſicut Cymon frater meus egit: Sed urbem atque inſulam nobis beniuolentia propinquitatibuſq; coniunctam ſubegiſti. Animo magiſq̃ uirili auſa periclem palam carpere: qui gratia & arte omnium rerum moderamen athenis ſibi uendicarat.

De Demarato corinthio.

Quo tempore Philippus macedonum rex ortis diſcordiis cum uxore ac filio diſſidebat: ad eum uiſendi gratia profectus eſt Demaratus Corinthius: qui cum interrogatus eſſet: quam bene inter ſe græciæ ciuitates conuenirent: faceciſſime ei reſpondit: magnæ profecto tibi curæ eſt Philippe: ut de græcorum concordia certior fias: ſiquidem haud iniuria id ad te pertinet: poſteaq̃ cum coniuge tua ac filio tam concorditer tantoq; in amore uiuis: quod facetum nec minus mordax uerbum ita philippum pupugit: ut poſtea cum uxore ac filio in gratiam rediret.

De Demochare athenienſi.

CVm athenienſes ad eundem Philippum in Macedoniam legatos miſiſſent: acerbum quidem: ſed occultum ipſorum hoſtem: confecta legatione Philippus eos dimittens: ut mos eſt: dicere coepit: ſi quid aliud eſſet: quod athenienſium gratia facere poſſet: neq; ultra ad finiendam orationem pergebat: ſtatim legatorum unus Demochares cæteris audacior ſubiunxit: ut te ſuſpendas: aperte ei uerum faſſus: qui ficte operam ſuam athenienſibus uidebatur offerre. Quæ libertas magno ei malo conſtitiſſet. niſi eum plus ficta Philippi humanitas: quam propria prudentia texiſſet: neq; enim aliud Philippus egit: niſi quod ad alios legatos conuerſus dixit: referte athenienſibus: eum qui tam acerbum uerbum minime indignatus audiuit: longe eo qui uerbum nihil laceſſitus pronunciauit: modeſtiorem erga uos fuiſſe.

De Dercilide ſparthano.

NOn minus libere Dercilides lacedemonius miſſus a ſparthano populo ad regem Pyrrhum legatus egit. Nam cum eum Pyrrhus grauibus uerbis urgeret: ut lacedemonii Cleonimum regem quem pepulerant in regnum reciperent: nulla illius dignitatis ratione habita reſpōdit. Si deus es, nobis minime timendum a te ducimus: nam cum iuſtam habeamus cauſam deus qui iuſtus eſt: nihil aduerſus nos molietur: quibus tu ſi nō deus ſed homo es: melior profecto non es: & proterea tanto opere nobis formidandum non eſt.

De Sameo phariſeo.

HErodes adhuc priuatus: cum apud Hircanum iudeorum pontificem ac regem a multis eius gentis nobilibus præpotentibusque uiris accuſaretur: Hircanus qui eum diligebat monuit: ut in iudicium habita ſalutis ratione ueniret. Itaq; is purpuratus: & armatorum ſeptus corona in iudicio conſtitit. Cum igitur eo conſpecto territi iudices in ipm̄ hiſcere nihil auderent: Sameus qui inter eos uir erat & prudens & liber dixit. Tu Hircane rex uoſq; iudices ni fallor nunq̄ in iudicium capitis uenire aliquem uidiſtis: niſi ſqualidum: & atra neq; ea niſi trita ueſte amictum. Quam ob rem cum hic Herodem & nitida cute fulgentem: & ueſte ornatum adeſſe uideatis armiſque tectum: dici non poteſt aliud eniti uelle: niſi ut uel armis iudicium ad liberationem ſuam extorqueat: uel ſi id nequiuerit: ut nos iudices occidat. Itaq; ſi hoc ei uos iudices per ignauiam permittitis: ipſe quidem quod reo in periculo conducere uidetur egerit. at uos mihi creditote: haud multo poſt fore ut iudices oēs q̄ hic ſedemus: tuq; rex una cū iudicibus ab Herode occidamini. Audax enim liberq; Sameus ueritus nō eſt corā Herode ea

dicere: quæ audiendo alii præ formidine contremiſcebant. Secutum eſt igi/tur ut breui Herodes regnum occuparet: & Samei uerba quæ dixerat uera inuenirentur: ſolus autem Sameus e iudicum numero incolumis ſeruatus eſt: cui Herodes non modo ob uirtutem pepercit: ſed inter amicos etiam habe/re eum uoluit.

De Platone philoſopho.

DIu in Sicilia commoratus Plato: quem Dionyſius apud ſe tenuerat: cum tandem dimitteretur: ab eo ad cœnam uocatus eſt: atq; in/ter alia quæ cœnantes fabulabantur: cum Dionyſius diceret: Nonne o Plato cum athenis eris cum aliis philoſophis de nobis obloqueris? Ei Plato ſubridens reſpondit. nunquam philoſophos qui athenis uiuunt ita ua/care: aut de tam uili materia inter eos tractari poſſe: ut loqui de Dionyſio ualeant. Acute enim ſed modeſte tamen uitam eius: ut digna erat: mo/mordit.

De Anthagora.

NOn minore libertate argutiaq; Anthagoras poeta Antigono re/gi reſpondit. Nam cum ſolus caſtra Antigonus perambularet: & ad Anthagoræ tabernaculum ueniſſet: conſpicatus congrum de/coquere: ut faceto uerbo poetam morderet dixit. putas ne Anthagora Ho/merum cum Illiadem ſcriberet congros decoxiſſe. Cui facetus atq; extempo raneus poeta. Nunquid & tu rex Antigone arbitraris Aggamennonem cum ea gereret: quæ ab Homero ſcripta ſunt: caſtra græca perambulaſſe: querentem ſi quis congros aut aliam rem decoxiſſet? celeri enim acutoq; re/ſponſo antigoni nimiam curam loquacitatemq; ſatis apte repreſſit.

De Laberio equite romano.

QVemadmodum etiam egit Laberius eques ro. mimmorum fabu/larumq; ſcriptor. Nam cum iam grandis natu a Iulio cæſare pe/ne coactus ſaltaret & fabulas quas ſcripſerat ipſe ageret præter æta tem: id ut potuit ulciſci decreuit. perſonam igitur ſyri ſerui induit: & tanquā a domino uapulaſſet: fugientis ſpeciem præbens clamauit. Quirites profe/cto libertatem amiſimus. ficto eo ſermone perſonaq; cæſaris tyrannidem haud obſcure taxauit: quam ob cauſam poſtea laberius Cæſari nunquam gratus fuit.

De Alio poeta græco.

LIberum Laberii uerbum fuit: ſed non minus græci poetæ cum Au guſto factum: nam cum hic poeta Auguſto ſæpe uerſus dare con ſueuiſſet. neq; unq̄ ab eo aliquid tuliſſet: niſi quod poſtremo epi/grammate tanq̄ in omnium ſatiſfactionem donatus fuerat. poeta egregie laudato Auguſto appropinquauit: atq; ex pera ſumptos nummos quoſdā minimos in Auguſti manu poſuit: dixitq; non hos quidem ex fortunæ tuæ

amplitudine. O Auguſte dedi: ſed quoniam maior copia nō erat: hæc qualiacunq; malui q̄ nihil dare: qua re omnibus in riſum conuerſis largiſſime ab Auguſto pro omnibus remunerationem tulit.

De quodam equite romano.

AB equitis quoq; romani libero uerbo tactus æquo animo eius libertatem tulit. Nam cum cenſor Auguſtus eum repræhendiſſet tanq̄ fortunas ac bona ſua decoxiſſet: eo ipſo tempore eques a ſe auctas fortunas eſſe oſtendit. Item cum ab eodem carperetur: tanquam de matrimoniis legem non ſeruaſſet: ſtatim teſtibus quoq; crimen reiecit: oſtēditq; non ſolum uxorem duxiſſe: uerum etiam ex ea trium liberorum patrem ſe factum. itaq; eques aliquantiſper commotus his addidit. O Cæſar alias cum de probis uiris certiorem te fieri uoles: eius rei onus probis quoque & non maledicis dato. Aſperum profecto reſponſum: ſed liberum & equite ro. ad imperatorem eundemq; cenſorem dignum.

De alio equite romano.

NOn minus etiam liberum uerbum factumq; alterius equitis fuit: qui cum aucupii peritia magnus haberetur: magnoq; labore uix noctuam cœpiſſet: quæ rure Auguſto ſomnum moleſto carmine rumpebat: ab Auguſto laudatus: cum non ultra mille denariorum ſummā dono tuliſſet: muneris exiguitate indignatus dixit: malo noctua uiuat: atq; in hæc uerba eam dimiſit. Nulla eius quem offendebat habita ratione.

De Diogene Cynico philoſopho

QVam liberum etiam Diogenis Cynici philoſophi uerbum fuit: qui captiuus in caſtra ad Philippum Macedoniæ regem deductus: cū interrogaretur a rege quis nam eſſet. reſpondit ſe exploratorem eſſe ad ipſum profectum: ut inſatiabilem eius rapacitatem uideret: quam ob rem ea libertate dicendi uictus Philippus ſtatim eum dimitti iuſſit.

De Philode athenienſi.

POſt exempla de quibus ſcriptum eſt: in quibus ſatis libertas apparuit: non nulla alia libertatis omnino plena: ſed quibus ob infelicē euentum magno libertas conſtitit: ſubiungemus. In prœlio captus Philodes Athenienſium dux: cum a Lyſandro qui eum cœperat interrogaretur: quid is meritus eſſet: qui de lacedemoniis tantum ut ei uicio dabatur: oblocutus eſſet. interritus reſpondit. O Lyſander noli eum accuſare: qui iudice careat. ſed iam tandem aduerſus Philodem id exequere: qđ ipſe iam in te feciſſet: ſi tam tu in ipſius manu eſſes: q̄ ipſe in tua eſt. quam ob rem eum Lyſander occidi iuſſit.

De Pellopida Thebano.

NOn minus dicendo liber cæterum foelicior Pellopida Thebanus fuit. Nam cum ab Alexandro Phereo captus: haud ad modum arcta cuſtodia teneretur: per id tempus populos Alexandro ſubditos ſollicitare non deſinebat: monebatq; breui Alexandrum penas daturum: quod cum Alexander reſciuiſſet: miſiſſetq; qui Pellopidam moneret niſi linguam compeſceret fore ut ei mortis cauſam afferret: nuncio reſpondit: ut Alexandro referret Pellopidam mirari: quod tam diu diſtuliſſet: cum ipſe adeo in eum hoſtili animo eſſet: ut ſi unq̃ euadendi facultas daretur: ad dandas penas pro eis quæ impie in populos ſuos nulla eorum culpa ederet: ipſum coacturus eſſet. nec longe res ea abiit: quod Pellopidæ opera Alexander a ſuis interemptus fuit.

Recentiora de Inario chalchedonenſi epiſcopo.

PEr ſæpe graues caſus: magnæq; calamitates in hominibus audaciam augent: atq; imperterritos reddunt: ceu qui ſatis ſecuri uideantur: non poſſe in ipſis mala augeri: atq; eis morte finem imponi. quem ad modum ante de Pellopida diximus: & nunc de Inario chalchedonenſi epiſcopo ſcribemus. Ei proter ultimam decrepitam luminibus capto cũ eſſet Conſtantinopoli nunciatum Iulianum imperatorem in templo fortunæ ſacra facere: clara uoce Iulianum apoſtatam compellauit. cui cum indignatus Iulianus reſpondiſſet: Gallileum ita enim Chriſtum appellare ſolebat: ei uiſum non reſtituturũ: exclamauit ita ut ab omnibus audiretur: deo ſe pro coecitate gratias agere: q̄d ita ei facultas Iulianum impium imperatorem uidendi erepta eſſet. quo uerbo attonitus Iulianus: loquendi cum Inario finem fecit.

De Martino epiſcopo Turonenſi.

COllocutorum ſimilitudo ad Martinum turoneñ. epiſcopum atque maximum ea tempeſtate galliam tyrannide prementem me tranſfert. maximus enim primo compulſa ad rebellionem brithannia in qua imperatorium nomen uſurpauerat: in galliam aduerſus Gracianum traiecit: quo per fraudem occiſo galliam maioremq; germaniæ partem: nõ nullaq; alia ſubegit: deinde pulſo ab Italia Valentiniano: ut de ſe bonam opinionem relinqueret: Martinum ad coenam inuitauit. ſed ſanctus liberq; epiſcopus ire recuſauit: affirmans ſe cum eo in epulis cummunem menſam nũquam habiturum: qui duorum dominorum quos habebat: alterum occidiſſet alterum imperio pepuliſſet. Itaq; ante ut iret adduci non potuit: q̃ Maximus ſcelus culpa in milites reiecta excuſauit: quorum ſeditione ut imperaret coactum ſe dicebat in quo ſe pro uiribus enixurum. ut placarentur promitte-

bat. O ſingularem libertatem quæ ab animi ſinceritate morumq; ſanctimonia proficiſcebatur. q̃ temporum noſtrorum epiſcopis neceſſaria fores ut malis principibus ea palam dici poſſent, quæ alii in minore fortuna poſiti dicere non audent.

De Ambroſio Mediolanenſi epiſcopo.

MAiore etiam libertate cum Maximo uſus eſt Ambroſius mediolanenſis epiſcopus: cum a Valentiniano imperatore legatus ad eum uſq; in treuiros urbem miſſus fuit ad fratris graciani ab eo occiſi repetendum corpus. Nam publice in conſilium deductus. cum maximus aſſurrexiſſet: ut oſculo Ambroſium exciperet: ipſe ueſtigio ſe ne cum uocaretur quidem mouit: quin potius libere grauiterq; eum cum pro proditione cædeq; in Gratianum increpuiſſet: illic palam omnia in maximum reiecit. quæ ad purgandum crimen ipſe in medium adducebat.

De Agabito pontifice.

QVam grauis & quam liber Agabitus quoq; pontifex maximus fuit? cum a Theodato qui in Italia gothorum rex erat: Conſtantinopolim placandi Iuſtiniani gratia miſſus loquendo depræhendit Iuſtinianum euthichena hereſi laborare. in qua re aliquandiu conatus de ſententia Iuſtinianum dimouere: cum fruſtra laboraſſet: ſanctus pontifex ueritate atq; conſcientia fretus continere ſe non potuit: quin imperatori mentem ſuam aperiret: dixit enim ad Iuſtinianum chriſtianiſſimum imperatorem ueniſſe me arbitrabar: ſed quantum intueri poſſum ad Diocltianum me ueniſſe uideo.

De Sabino & Siluano chteſipontinis.

INdignationis quoq; magnitudo loquendi libertatem uſurpat: quẽadmodum hic duorum exemplo oſtendetur. cum pace inita cum perſarum rege Iouinianus imperator quædam loca a romanis poſſeſſa: & inter alia chteſipontem urbem perſis conceſſiſſet: preſenſq; urbem eam traderet. contra totis uiribus quantum ualebant nitebantur ciues. ſed cum impedire rem non poſſent: ceu muneris loco querebant: ut eis permitteretur: ſe ſe ſi poſſent defendere. quod cum a Iouiniano negaretur: & pene in deſperationem ciues coniecti eſſent: inter eos Sabinus libere dixit. Conſtantius interdum a perſis uictus ita afflicta fuit fortuna: ut eum uiderim panem ab anu inopi petentem: & tamen nihil unquam de imperii finibus perſis reliquit. Tu autem principatus tui initio chteſipontem urbem locaq; propinqua: quæ romani impii clipeus & ceu repagulũ aduerſus hoſtes dici poſ

ſunt & debent: hoſtibus tradis. Inter hæc uerba ciues cum e more coronam auream imperatori munus darent: quam difficulter Iouinianus adduci potuit: ut acciperet. Siluanus non minus Sabino liber præmente animi impetu. ita te cæteri coronare poſſint dixit: eo uerbo iouiniani ignauiam & animum oſtendens:

De Ioanne Capocio romano.

DIſſidentibus inter ſe Othone quarto: & Federico ſecundo imperatoribus: cum Innocentius tertius pontifex aperte fauiſſet Othoni primo: deinde poſt aliquot tp̄s ad Federicū ſtudia ſua cōuertiſſet: uidebatur multis pōtifex harum diſcordiarum cauſas ſerere: Itaq; cum per quadrageſimæ tempus Innocentius e more conciones haberet: mirantibus omnibus eius in dicendo facundiam: Ioannes Capocius ciuis ro. othoni deditiſſimus cum pontificem de concordia magno ſtudio prædicantem audiret: quia ab eo omnes has diſcordias ceu oblato fomite ali uidebat: continere ſe quin erumperet non potuit. Surgens igitur non expectato pontificiæ orationis fine dixit. uerba tua pater ſancte dei ſunt. cæterum facta: quæ uerbis longe contraria ſunt: diaboli uidentur eſſe: neq; in hoc clauium poteſtas neq; arma quæ ſimul in pontificis manu erant: hominem hunc quin libere loqueretur deterrere potuerunt.

De Velano prouinciæ in fratrum minorum ordine præfecto.

NIhil etiam plus penſi habuit q̄ Velanus prouinciā in ordine fratrū minorum regebat: inuehi in Ioannē uigeſimū ſecūdū pontificem: cum ad eum auinionem deductus fuit: proterea quod in eccleſiaſticis concionibus pontificem hereticum nominarat: quia eo tempore excitatā illorum ſocietatem qui fraterculi opinionis nuncupati ſunt: pontifex improbabat. ab eis enim dicebatur ſacerdotes omnes apoſthatas eſſe: qui apoſtolorum paupertatem non ſequerentur. in concilio igitur ea omnia confirmauit: quæ alibi dixiſſe accuſabatur. Denuoq; coram eum uere paupertatis apoſtolicæ eccleſiaſticæq; euerſorem uocauit: & proterea eum hereticum atq; apoſthatam dici pebere. Quam ob rem uelanus ductus in carcerem nūq̄ quæ ante dixerat ob id mutare uoluit.

De quodam epiſcopo & Gregorio undecimo pont.

CVm iam ſeptuaginta annos in gallia romani pontifices egiſſent: cōtigit ut per id tempus Gregorius undecimus ad pontificatum aſſumeretur: is cum abſente ab urbe roma pontifice uideret magnis incommodis catholicam eccleſiam affici: & ob id ad repetendam urbē romam animus inclinaret: forte euenit ut ſe pontifici ep̄s quidam offer/

ret. quem cum Gregorius hortaretur ad petendam eccleſiam ſuam: illicque commorari: ut in ea dominicum gregem ei creditum gubernaret: epiſcopus dicendo ſatis liber: ad ea. & tu ſancte pater reſpondit: a quo mihi aliiſq; bene agendi exemplum proponi debet. cur ab epiſcopatu tuo abes? qui propter abſentiam tuam permulta incommoda perfert: quo reſponſo pontifex ad eam diem in petenda Italia anceps. quod eum patriæ amor galliarumq; reſpectus mouebat: romam petere decreuit: ubi poſtea haud multo poſt cum deceſſiſſet: cauſa fuit: ut in poſterum romæ pontifices remanerent.

De Conuerſo Ciſterſienſis ordinis.

NOn minus libere arguteq; uir religioni inter poſtremos Ciſterſienſis ordinis addictus Cardinalem allocutus eſt: q̄ ii de quibus dictū eſt: pontificem compellarent: & ob id res ipſa non indigna uidetur: de qua inter iam dictos mentio fiat. nam cum Henricus ad cardinalatum a Ciſterſienſium ordine euectus a Clemente pontifice legatus in germaniam mitteretur ut aduerſus Chriſti hoſtes crucem prædicaret in comitatu aliquot habebat monachos. Itaque cum iter faceret ab eis petiit: ut aliquis eorum aliquid ad leuandum uiæ faſtidium loqueretur. unde audientium animi fructum aliquem accipere poſſent: Monachi autem cum inter ipſos unus eſſet ex eo numero qui quod ad ſacros ordines non promouentur: ſed in monachorum ſeruitia ali ſolent: conuerſi appellantur: non ſine difficultate eum impulerunt: ut is eſſet: qui tunc loquendi onus ſubiret. Ad cardinalem igitur ſubridens ſe conuertit: & dixit. Cum mortui erimus: id quod haud multo tempore poſt erit: & ad paradiſi ualuas perducemur: Benedictus ordinis noſtri primus parens obuius nobis erit: ut in paradiſum nos inducat. Cum is te domine intratum conſpiciet: quia ignorabit: petet quis nam ſis. & ſi e numero ipſius monachorum te eſſe reſponderis: dicet monachorum non eſſe capitibus cornua geſtare. Cæterum poſtquam tu multa ad hos ornatus excuſandos dixeris: ut certior de te fieri poſſit: regni cœlorum ianitori imperabit: ut tibi in terra extenſo ſtomachum aperiat: & ſi herbis leguminéq; te paſtum eſſe inuenerit: monachum eſſe credat: atq; in paradiſum inducat. Quod ſi delicatioribus cibis enutritum eſſe cognoſcet: ſciat uerum non eſſe monachum. Quid tunc domine mi dicturi erimus? cum in has difficultates coniectos eſſe nos uidebimus? O libertatem ingentem uerbumq; q̄q̄ ab homine profectum: qui in humili erat fortuna ſapiens tamen & aſtutum: & quod longe plus in receſſu relinqueres q̄ in frōte pollicereris.

De bubulco germano.

BEne ſimili dicendi libertate uſus eſt arator quidam ſenex in germania erga epiſcopum ducemq; colonienſem: cum iter armatus faceret: & magnus armatorum numerus ut in germania mos erat: eũ proſequeretur. Magno enim riſu arator ſolutus interrogatus eſt: quæ tanti riſus cauſa eſſet: arator autem cum negare ſe rem uideret non poſſe: reſpõdit ridere ſe qđ Petrus apoſtolus clericalis ordinis princeps: in tanta inopia mortuus eſſet: ut poſteros in eo ordine tanto opere locupletaret. Reſpondẽte autem epiſcopo ſe ſimul & ducem eſſe: & epiſcopum: & eo tempore ut ducem armatum eſſe: & cum armatis iter facere: & cum in templo eſſe contingit. illic ut epiſcopum agere. maiori etiam cachinno ſolui arator cœpit: denuo igitur cauſam rogatus dixit. uellem equidem declarari mihi cũ mortuum hunc ducem: cuius perſonam geris in inferno eſſe continget: quo putes epiſcopum eſſe iturum? Arguto enim liberoq; reſponſo oſtendit: q̃ ſtultum eſſet in eodem ſubiecto duas diuerſæ profeſſionis perſonas gerere uelle. & ſi in altera peccaret et putare ſe in altera penas errati non ſenſurum.

De Franciſco aragonio ordinis minorum.

LIberum quoq; & ualde conſideratum: id quod ad uirum iuſtum ac ſanctimonia inſignem pertinet uerbum illud fuit: quod Franciſcus aragonius minorum ordinem profeſſus Sixto. iiii. pontifici qui ab eodem ordine ad pontificatum aſcenderat reſpondit: cum primum ad eum pontificem uenerandum ſe contuliſſet. Oſtendente enim ei pontifice non nulla quæ præcii ingentis erant: dicentiq; frater mi iam dicere: ut Petrus apoſtolus: non poſſumus: auro argentoq; nos carere: reſpondit pater ſancte ne tu quidem claudo dicere poteris. Surge & liber factus ut ille dixit: ambula. Hac dicendi libertate oſtendens quem admodum Petrum apoſtolum opibus ſuperabat. ita ipſe ab eo uitæ ſanctitate uincebatur.

De Dunſtano archiepiſcopo Cantuarienſi.

CVm Dunſtanus Cantuarienſis archiepiſcopus echelſtanũ brithanniæ regem coronaturus eſſet: & peractis aliis cerimoniis poſtea capiti eius diadema impoſuiſſet: clara uoce ut audiri poſſet dixit: quia hoc regnum fratris tui ſanguine morteq; affectaſti: præterq̃ quod tota brithannia hoc factum grauiter latura eſt: ne tu quidem ex eo lætum exitum feres. Nouo enim immaniq; regi crimen ſuum palam improperare ueritus non eſt.

De Gerardo epiſcopo moriſeno in pannonia.

LIberior etiam Gerardus epiſcopus moriſenus in pannonia fuit. cum requiſitus ut Petrum Hungariæ regem diademate

inſigniret: qui Stephano regi ſucceſſit eius rei agendæ munus abnuit. Impro perauit enim crimen ingens quod perpetrarat: cum quadraginta ſenatorii ordinis uiros inſignes: conſiliarios ſuos turpi morte affecit: adacto per media eorum corpora palo: quod eius uoluntati obtemperare nolebant: quem cũ poſtea ab aliis epiſcopis coronari inſpiceret: pulpitum conſcendit adhibitoq; interpræte qui pannonia lingua pronunciaret quæ ipſe itala dicebat: denuo regi crimen ſuum exprobrauit tempuſq; ac uiam mortis: quæ breui eũ ma/neret prædixit.

De quodam hiſpano iuuene.

ADminiſtrationem Toletanam hiſpanus iuuenis ab Alphunſo octa uo Caſtulonenſi rege poſcebat: quem cum proter iuuenilem æta/tem rex reiiceret: audax liberq; iuuenis reſpondit. & tu princeps cum adhuc lacte infantem te nutrix aleret iam rex eras. & quotidie permul/ti in magnis muneribus apud te conſpiciuntur: qui pueri tecum alea lude/bant. Me autem quia tecum non luſi: exiſtimas ætate ingenioq; parum ua lere: quæ uerba a libero profecta animo ita Alphunſum mouerunt: ut mu neribus ornatum ultra deſiderare qd optabat non pateretur.

De hyra gallo militari duce.

MOrdax liberum atq; ſimul facetum uerbum fuit hyræ militaris du cis in gallia; Carolo ſeptimo regnante. Nam ab exercitu ad regem miſſus: cuius auſpiciis Genuæ in Aquitannia aduerſus brithannos bellum non ſine gallorum detrimento gerebatur, Cunctãte rege ut uolupta tibus operam daret: contra belli neceſſitatem in longum trahebatur. Itaque cum ei rex a quo neceſſaria ad alendum exercitum expectabat: uoluptatum apparatus, item ludos puellaſq; & conuiuia oſtentaret: ac peteret ab eo qd de eis ſentiret: reſpondit hyra nunquam alium regem qui ſua lætius q̃ ipſe perderet uidiſſe: cuius uerbi aculeo ab ocio uoluptatibusq; expre ctus rex: cõ feſtim confici ea quorum cauſa hyra uenerat iuſſit.

De Sceueritate. Caput tertium.

INter crudelitatẽ q̃ mortalibus odio eſſe debet: & clementiã q̃ om nibus natura gratã atq; deſiderabilẽ fecit: media cõſiſtit uirtus ſce/ueritas nuncupata: regendis impiis ad modũ neceſſaria: modo ad ſanguinem ideſt ad ſceuitiam nimium ne declinet. De ea ſcripturus quædã exempla Valerii ordinem ſecutus: a romanis in quibus plurima hæc uirtus fu/it incipiendum duxi.

De Q. Sertorio.

QVintus Sertorius qui bellis ciuilibus unus marianarum partiũ erat cum in caſtris tabernaculum ſuum ſatis propinquum ſeruis haberet: qui a Mario liberati militabant: quia nimis licenter opibus romaniſq; mulieribus abutebantur: imparatos eos ut pote qui uim non uererentur adortus: quatuor ex eis milia occidit: affirmans malle ſe illis militibus & ſi magno opere neceſſarii erant carere: quam romanis illatas iniurias non ulciſci.

De Themiſtocle athenienſi.

CVm legatos Xerſes ad græciæ ciuitates miſiſſet: eas ad imperata facienda hortantes: contigit ut una cum eis eſſet græcus interpres. Themiſtocles autem qui eo tempore athenis præturam gerebat: interimi eum curauit: indignam rem arbitratus: qđ ad barbarorum arbitrium in græciæ detrimentum græca uteretur lingua.

De lacedemoniis.

SCeueri fuerunt erga Archilochum poetam Lacedemonii. eum enim quanq̃ genere ſparthanus eſſet urbe pepulerunt: qđ carmen ſcripſerat: in quo oſtendi uidebatur. ſatius eſſe in prœlio arma: q̃ uitam amittere. Nam eo doctrinæ genere arbitrati ſunt homines ignauiæ atq; timiditatis plus habituros.

De Philippo Macedonum rege.

CVm Philippus Macedonum rex antipatri amici rogatu quẽdam in iudicum collegio adhibuiſſet: eumq; poſtea barba capilloque tincto inſpexiſſet: honorem quem dederat ademit. affirmauit enim nunq̃ eum fidelem conſtantem ꝗ fore: qui barbam capillumq; mentiretur.

De Senatu romano:

EAdem ſceueritate erga Fuluium argentarium uſus eſt romanus Senatus: quod ſecundo bello punico a feneſtris per meridiem in forum roſeo ſerto coronatus ſpectare uiſus erat. Carceri enim per omne tempus eius belli damnauit: ut intempeſtiuum gaudium quo laborante patria uſus erat: carceris moleſtia corrigeretur.

De Auguſto.

AVguſtus & ſi humano ingenio erat: ſceuerus tamen in Herothem ægypti procuratorem fuit. Nam quia coturnicem manducarat quæ alias pugnando uincebat: nauis malo configi eum iuſſit.

De Tiberio Cæſare.

TIberius cæſar quendam romanum quæſtura priuauit: quia uxorẽ decimo die poſteaquam eam duxerat repudiauit: ſine fide atque conſtantia eſſe eum arbitratus: qui in re tanti momenti tam paruo tempore uanum ſe uariumq; oſtendiſſet.

De Galba hiſpaniæ proconſule.

GAlba qui poſtea imperauit: cum in hiſpania proconſul eſſet: quibuſdam menſariis precidi manus iuſſit: & menſæ eorum affigi: quia fraudulenter pecuniam tractare comperti erant.

De Veſpaſiano auguſto.

SCeuerior Veſpaſianus imperator fuit: qui romanum iuuenem ad eum profectum: ut pro data præfectura gratias ageret: quia unguenta olebat: non contentus manu reieciſſe: contumeliam hoc uerbo ante prefatus: ſcilicet: mallem alium oboluiſſes: litteras quoque datæ præfecturæ reuocauit: ſceuero exemplo oſtendens quod quemadmodum nobili genere ortum iuuenem lauticia & terſi corporis: cultuſq; mundicia decet: ita fœmineos cultus atq; odoramenta uiro dedecori eſſe: preſertim ei qui aliorum regendorum curam ſuſtineat: muliebres enim mundicias in uiro leuitatis atq; impudicæ uitæ indicia eſſe aiebat.

De ſeptimio Sceuero legato romano.

PRofecto in Africam ſeptimio legato obtulit ſe amicus: & ut ante conſueuerat prælæticia eum amplexus eſt. Ea re indignatus ſeptimius: palam cædi eum grauiter iuſſit: precone magna uoce eum monente: ne ipſe homo plebeius in poſterum tam ſtulte: dignitatis non habita ratione: legatum romanum complecteretur. Illius enim principii ſceueritate iam indicabat qualis futurus eſſet imperator.

De Aurelio ſceuero Alexandro impe.

ALexander ſceuerus imperator: militem qui anum hoſpitam ſuam pulſauerat: non contentus militia exauctoraſſe: ſeruum atq; aurigam ipſius mulieris eſſe iuſſit: ut qui iniuriæ in eam auctor fuerat: ipſius commodis atq; neceſſitatibus impoſterum operam ſuam addictam haberet.

Item de eodem.

IDem in ipſa uia qua eius ſerui a palatio in uillam migrare ſolebant: unum ex ipſis cruci iuſſit affigi: quia centum aureos nummos propter nauatam cuidam in aula ſua operam acceperat.

De eodem.

SImiliter quia amicus eius Turinus multa ad ſpem aut ad timorem referebat. mentitus tanquam ea a principe accepiſſet: & inde pecuniam haud paruam congerebat: publice fumo extingui iuſſit. præcone ualenter clamante. fumo morere. quia fumum uendidiſti.

Item De eodem.

ADeo autem in eo ſceuera fuere facta ſicuti etiam nomen erat: ut palam edici iuſſerit: ne ullus qui in magiſtratu munera acciperet aut aliter aliena raperet: coram eo appareret. Conuictos enim huius ſceleris capite mulctaturum ſe nulla hominis alicuius habita ratione denunciauit. Quam longe ab huius temporis moribus hic princeps? Nunc enim eorum qui rerum potiuntur permulti inueniuntur operam dare: ut per huiuſmodi largitiones aut rapinas miniſtri opes congerant: quia eius lucri partem ab eis accipiunt.

De Peſcenio nigro galliæ gubernatore.

PEſcenius quoq; niger: cum galliam regeret: imperante Septimio tribunum lapidari iuſſit: quia militum ſtipendia decimaret.

De Aureliano imper.

MIlitis qui hoſpitam uiolarat: Aurelianus imperator duabus magnis arboribus ad terram deflexis alligari crura iuſſit: qui redeuntibus ui ſua in conſuetum ſtatum arboribus in duas partes diſcerptus eſt. Cæterum quoniam ſatis de ueteribus eſt dictum: iam ad recentiora tranſeamus.

Recentiora De Gulielmo Normandiæ duce.

GVlielmus Normandiæ dux qui Normandorum primus brithanniæ regnum adeptus eſt: cum in eam Inſulam aduerſus Heraldũ traieciſſet: conſpicatus Normandum militem in Heraldum adhuc ſceuire: poſteaquam ſagitta ictus ad terram conciderat: eum ignominiæ nota exauctorauit. uir enim bello clarus atq; uirtute inſignis æque indecorum exiſtimauit: uiuenti hoſti terga dare: & iam mortuum aut ad terram delapſum ferire.

De Senatu populoq; Conſtantinopolitano.

DEfuncto Heracleo conſtantinopolitano imperatore: imperii ſucceſſore relicto filio Conſtantino: Martina nouerca Heracleonque frater Pyrrhi olim patriarchæ conſilio: Conſtantinum ueneno ſuſtulerunt. Qua re palam facta Senatus populuſq; Conſtantinopolitanus: id grauiter ferentes ſceueriſſime ulti ſunt. Nam præciſa Martinæ Auguſtæ lingua: atq; deſecto Heracleoni naſo ambos in exilium miſerunt. Pyrrhum autem facto in eum impetu a populo peremerunt: creato imperatore Conſtantini filio. In ea autem re non minus perpetrati ſceleris q̃ eorum in quos admiſſum erat crimen honoris quo olim potiebantur: rationem habuerunt.

De Conſtantino pontifice maximo.

INter tot ſceueritatis immenſæ exempla: pontifices quoque noſtræ religionis admittemus: e quibus multi ita a priſcorum moribus de

generarunt: ut nimium familiares facti iam in cõtemptum uenerint. Haud igitur his fuit ſimilis Conſtantinus pontifex. Nam Philippicum imperatorẽ qui Bardanus dicebatur: non contentus per litteras reprehendiſſe: quod de catholica fide male ſentiret: poſteaq̃ monitus redire ad ſanitatem neglexit: nulla in eo imperatoriæ maieſtatis ratione habita: ceu ſciſmaticum extra catholicæ eccleſiæ gremium eſſe declarauit: nomenq; eius omnibus publicis rebus detrahi iuſſit: ut eius qui proter hereſim indignum ſe feciſſet: qui aliis imperatoribus annumeraretur: nomen quoque in obliuione ſepelliret. æque enim in eum inuectus eſt: ac ſi nullo unq̃ inſignitus imperatorio honore priuati hominis ſtatum non euaſiſſet.

De Innocentio primo pontifice.

EXtra communem fidelium gregem Innocentius quoq; primus põtifex Archadium Auguſtum atq; eius coniugem Eudoxam fecit: atq; id palã declarauit. quod Chriſoſthomo patriarchatus ſui honore depulſo: Theophilum alexandrinum patriarcham ab eis ſuffecerant.

De Nicolao primo pontifice maximo.

NOn minus ſeuerus Nicolaus primus regẽ Lotharium Ludouici ſecundi imperatoris fratrem excommunicauit: quod repudiata uxore terberga: Gualdradam iuſtæ uxoris loco palam haberet: præterea tegnaldum treuirenſis & Gontranum colonienſis eccleſiarum archiepiſcopos: quod operam ſuam in ea re præſtiterant: dignitate qua fungebantur priuauit.

De Gregorio ſeptimo pontifice.

GRegorius etiam ſeptimus pontifex Henricum tertium non contentus anathemate mulctare: tandem imperatorii quoq; honoris dignitate priuauit: quia eccleſiaſtica ſacerdotia uenalia habebat: & admonitum ut corrigi ſe pateretur: durum inuenit: neq; uero ante anathematis uinculo liberauit: aut ad priſtinum honorem admiſit: q̃ per hiemem nudis pedibus in niue colo indutus Zonam multas horas ad Canuſſiæ oppidi portas in regienſi agro ubi tunc pontifex agebat: erroris ſui ueniam petiit: ubi uix tandem Mathildis comitis fœminæ clariſſimæ quæ in ea regione late imperitabat: & adelini allobrogũ uelut nunc dicimus Sabaudiæ comitis uictus precibus: ut deoſculari pedes poſſet eum admiſit.

De Alexandro tertio pontifice.

ALexander tertius pontifex Federicum ænobarbum imperatorem quod ſciſma in eccleſia conciuerat: excommunicauit: neque ante anathemate ſoluit: quã uenetiis pro æde ſancti Marci pronus in terram pedes eius oſculo ueneratus eſt: ac criminis ſui ueniam petiit. Ne au

tem putentur pontifices in ſæculares tantum hoies hac ſceueritate uſi eſſe. de his iam ſcribemus quæ in eccleſiaſticos acta ſceuere fuerunt.

De Leone quarto pontifice.

LEo quartus pontifex maximus cardinalatus honore Anaſtaſium tituli ſancti Marcelli priuauit: quia contra canones quinquennium a parrochia ſua abſuerit.

De Vrbano ſexto pontifice.

VRbanus quoq; ſextus pontifex maximus ductos mari a Nuceria ad urbem Genuam ſeptem cardinales: qui clam cum Clemente cōſpirarant cum ipſo de pontificatu contendente: nulla mitiore pena dignatus eſt: q̄ ut ſaccis ſeorſum incluſos in mari demergeret.

De Caſtrucio Caſtracane Lucenſium domino.

AB eccleſiaſtica ſceueritate ad ſecularem iterum redeuntes Caſtrucii caſtracanis Lucenſium domini: facinus ſceuerum enarrabimus. Cum ſciret menſarium prædiuitem ſolum uertiſſe: nec multo poſt parua pecunia cum creditoribus pacta menſam repetiiſſe: atq; magnificas ædes ediſficare cœpiſſe: in uincula coniecit: atq; uocatis edicto creditoribus pro tota ſumma ſatiſfieri iuſſit. & quod ultra menſario ſuperfuit in publicū redegit. Appenſo autem menſario iuxta menſam: in qua aduerſus eos qui eius fidem ſecuti erant: fraus commiſſa erat: ceruices fregit. Neq; enim minus ſupplicio dignum eſſe arbitratus eſt: quam illos qui in uiatores craſſantur. Si quidem fallaces menſarii fraude eos circumueniunt: qui eorum fide ducti pecuniam ſuam menſæ crediderunt: at craſſatores non ſine uitæ ſuæ diſcrimine diſpoliare eos nituntur: qui nullam eis fidem habent. Quod ſi hac ſceueritate in noſtri temporis fallaces mercatores animaduerteretur: q̄ q̄ fortaſſe carnifices ſupplicio non ſufficerent: rapacium tamen hominum ſcelus compeſceretur: & boni mercatores iuſtiq; homines tutius negociationes ſuas: ac maiore omnium urbium commodo atq; honore tractarent: ſicuti nunc contra: cum dedecore atq; iactura quotidie multorum fortunas impudentium ſcelere qui ablato alieno uertere ſolum non erubeſcunt: euerti uidemus.

De Senatu Veneto.

MArtinus falerus uenetæ urbis dux deprehenſus cum quibuſdam plebeis conſpiraſſe: ut ex duce cuius poteſtas moderamine finita eſt: tyrannidem inuaderet: cōiectus in uincula a Senatu capite mulctatus eſt: ad palatii ſcalas: dirrutiſq; ædibus in uſta eius nomini perpetua ignominia fuit. Si quidem in eo conclaui in quo omnium uenetorum ducū

effigies pinguntur: Marini tronum ſedemq; atro colore operuerunt in ſcri-
ptione addita eum eſſe Marinum falerum: cui proter crimen caput fuit adē-
ptum.

De populo Florentino.

MAgna quoq; ſeueritate uſus eſt Florentinus populus ſalutis anno quadringenteſimo ſeptuageſimo octauo ſupra mille: in eos qui turbare ciuitatis ſtatum temptarunt. Inter quos cum Franciſcus Saluiatus eſſet piſanæ eccleſiæ archiepiſcopus: quod per fraudem occupare: palatium uoluiſſe inuentus erat: ipſum ad eius palatii feneſtras ſuſpenderūt Iacobumq; patium equeſtri honore magniſq; opibus inſignem ei ad eaſdē feneſtras addiderunt: quia in cōiuratorum numero eſſe depræhenſus erat. nec infami eius mortis genere contenti mortuum pueris: ut per urbem ab aſino traheretur tradiderunt: ac poſtea lōgo ludibrio affectum in profluentem arnum proiecerunt: publicatis quoq; bonis ignominiæ grauiorem notam appoſuere: ſanctione facta: ut ea gens ex florentina urbe deleretur. item ut uicus qui a ſaluiata gente dictus erat: in poſterum alio nomine appellaretur. honorem etiam recenter excuſſi ignis ſabato ſancto: quem magno apparatu ea familia per urbem circumferebat: ut uolentibus impartiretur: ad prioresiis magiſtratus eſt: laniſicio præfectos trāſtulerunt. ut autem huius acerbæ ſeueritatis perpetuo memoria extaret: ad feneſtras ubi appenſi fuerunt illi in quos animaduerterunt: effigies eorum in eo ſtatu in quo ſuſpenſi manſerant pingi iuſſerunt.

De Mathia hungariæ rege.

EXemplis que de ſeueritate ponenda diximus finem mathias Coruinus hungariæ rex imponet. Is tonſori ſuo quem pergratum habebat locupletaueratq;: labra ac naſum deſecuit: atq; in lance ferri iuſſit: quod is in regio cubiculo miniſtris aragonii cardinalis legati uxoris ſuæ fratris poſteriores ueſtium partes per iocum mutilauerat: & ipſe rogatus eius facti cauſam exprimere ridens regi faſſus erat: cui poenæ eum rex damnauit: ut qui in maleficio ridebat: ſemper exertis dentibus etiam cum fleret ridere uideretur.

De iis quæ grauiter dicta uel facta ſunt. Caput quartum.

GRauitas in uerbis rebuſq; cum ſuperbia aut iactantia caret: in omni hominum genere laudatur: & tamen iis præcipue qui in ampliore fortuna conſtituti ſunt: congruere magis uidetur. Eius igitur nō nulla a nobis exempla ſcribentur: ex iis quæ in eo genere clariora ad manum nobis uenerunt: atq; eam rem ab athenienſibus ordiemur.

De Athenienſibus.

RElictus in græcia a Xerſe Mardonius cum ingenti exercitu: ut græ
cos ad imperata facienda cogeret optimum in ea re duxit: Si ſere
re inter græcos diſcordiam poſſet. Itaqꝫ ad Athenienſes ſcripſit: ſi
diſcedere ab aliorum græcorum ſocietate uellent: offerre ſe eorum urbem
quam Xerſes incenderat pecunia ſua reſtituturum: græciæqꝫ adminiſtra/
tionem: poſteaq̄ ſubacta fuerit athenienſibus relicturum. Ea re audita La/
cedemonii quia graui inopia preſſos athenienſes uidebant: quod eorum ur
bem Xerſes dirreptam incenderat: ueriti ne rerum neceſſitate magiſq̄ iudi/
cio compulſi condictionem acciperent: legatos athenas miſerunt: qui popu/
lo offerrent. Si Spartham coniuges liberoſqꝫ mittere athenienſes uellent: eis
lacedemonios rerum omnium ad ducendam uitam libenter gratis copiam
facturos. Quibus athenienſes reſponderunt non miratos ſe ſi perſæ pu
taſſent auro athenienſes adduci poſſe: ut aliquid præter dignitatem face/
rent: quia pluris aurum quam membra ſua atqꝫ ipſam uitam perſæ facerēt
Mirari quidem nec mediocriter commoueri: cum a lacedemoniis ea audi/
ant: quibus oſtendi uidetur ipſos præſentem athenienſium neceſſitatem in/
tueri: Sed nihil prorſus eorum animi magnitudinem meminiſſe. Itaqꝫ reſpō
dere Lacedemoniis legatos iuſſerūt atheniēſes qcq̄d auri intra terræ uiſcera
cōditū eſt: & ſupra humū per totū terrarū orbem conſpici poteſt: cum græ
ciæ ſalute non collaturos eſſe. Perſarum igitur litteris reſponderunt. dum eū
curſum ſol tenebit: quem tenuiſſe hactenus perſæ uiderant: athenienſes bel/
lo perſequi perſas non deſituros: anteq̄ uiolata athenarum templa incenſaſ/
qꝫ domos pro urbis dignitate ulti fuerint:

De Conone athenienſi.

NOn minori grauitate uſus eſt cum perſis Conon: cum ſuperatis a
Lyſandro athenienſibus coactus Pharnabazum adire arthaxerſis
perſarum regis generum ac ſatrapam: ut eius opera opem aduer/
ſus Lacedemonios impetraret. ab eoqꝫ miſſus ad xerſem: ut tiſaphernem ſa
trapam tanq̄ ſuum atqꝫ athenienſium hoſtem accuſaret. poſteaq̄ ad ualuas
regiarum ædium peruenit: & miniſtros regios quis eſſet docuit ab eis mo/
nitus eſt, ut ſi xerſem alloqui uellet: morem perſicum ſeruaret: ac ſe regi in
dinaret. Quod ſi facere nollet: quæ coram ſi ipſe loqueretur. dicturus eſſet:
ſcripta daret. Conon &ſi ſatis intelligeret ſe coram loquentem melius rei ſuæ
ſatiſfacturum: reſpondit miniſtris ſibi nequaq̄ graue unq̄ futurum. omni ho
nore ac reuerentia perſarum regem proſequi: Cæterum uereri ne patriæ di/
gnitatem iminueret: ſi cum miſſus eſſet eius urbis legatus quæ ſemper impe/
rare conſueuiſſet. perſarum & non urbis ſuæ morem ſeruaſſet. Itaqꝫ ſcri/

pta dedit ea quæ dicturus erat.

De Themiſtocle athenienſi.

AB athenienſibus abire nos non patitur quæ in ea urbe frequentiſſima fuit grauitas. Itaq; a Conone ad Themiſtoclem tranſibimus. qui cum ad mare deſcendiſſet: ut occiſorum perſarum ſtragem inſpiceret: cum paſſim humi cum mortuorum militum corporibus ſparſos torques & armillas aureas uideret ad amicum conuerſus dixit. tu qui Themiſtocles non es: iſta collige: grauiſſimo uerbo oſtendens condictiones quibus hominum gradus diſcriminantur eas eſſe: quæ faciant: ut aliquid agere aut deceat aut non.

De Eodem.

CVm Symonides poeta prætoris Themiſtoclis operam pro amico in re iniqua peteret: reſpondit Themiſtocles nec Symonidem fore bonum poetam: niſi menſuram modumq; in canendis carminibus: quæ ſcribebat curaret: neq; ſe bonum prætorem habitum iri ſi legibus ac iuſticiæ alicuius gratiam præpoſuiſſet.

De Lacedemoniis.

GRauiter lacedemonii quoq; Philippo macedonum regi reſponderunt: cum rem iniquã ab eiis petiiſſet. hoc enim reſponſo uſi ſunt Lacedemonii Philippo regi. De eo quod ad nos ſcripſiſti non. nulla alia uel excuſatione uel uerbo addito.

De Syagro Lacedemoniorum legato.

GRauiſſimum etiam fuit reſponſum Syagri Lacedemoniorum legati cum una cum athenienſibus quo tempore Xerſes expectabatur ad Gelonem tyrannum ſyracuſanum miſſus fuit: ut in eo bello opem ab eo peterent. Nam cum Gelo offerret ducentas triremes duo equitum & octo peditum milia: ac præterea grandem pecuniam ac uim magnam frumenti: ſi græci in eo bello ducem eum creare uellent: Syagrus reſpondit: non accipere ſe condictionem: quia ad quærendos milites: & non ad ſumendum ducem miſſus erat: pluris enim patriæ dignitatem quam eã neceſſitatem in qua eos fortuna deprehenderat facere uoluit.

De Sene Lacedemonio.

CVm in ſparthanorũ conſilio quidam uitæ parũ probatæ cæterum lingua promptus ſententiam ſuã apprime prudenter dixiſſet: quoniam maiorem ſenatus partem magno ope mouerat: & proterea dictum erat: ut in eius uerba decretum conſcriberetur: Senex quidam inter alios uehementer Senatũ reꝑhendit: qđ ab illaudatæ uitæ homine aliquo modo conſilium cœpiſſe uideri uellet: oſtendens eiuſmodi rem uehementer grauitati lacedemoniorum aduerſari. Sed cum omnes illius tamen ſen

tentiam laudarent: perſuaſit ut eandem ipſam rem quam eloquens cæterū parum bonus dixerat: ab alio q̄q̄ non æq; diſerto bono tamen uiro dici iuberent: & ſub eius nomine Senatus conſultum conficerent. Quam ob rem ne ut monebantur: grauitatis immemores fuiſſe uiderentur bono uſi conſilio auctoris nomen præterierunt.

De Eumene Cardiano.

EVmenes Cardianus qui inter magni Alexandri ſucceſſores annumeratus fuit: cum ab Antigono Aſiæ rege in norana arce in capadocia obſideretur: de pace in colloquium cum Antigono uenit. In eo ingenti ſeruata uerborum grauitate: nunq̄ de ſalute ſua mentionem fecit. Sed tanq̄ ipſe Antigonnm ſuperaſſet reſtitui omnia poſtulauit grauitatis ſuæ minime immemor &ſi præmente fortuna grauiter affectus erat.

De Gallis.

MEntio hic de Alexandro facta: in memoriam me trahit grauis cuiuſdam reſponſi: qđ ei gallorum legati: qui in propinquo agebant ad petendam ipſius amiciciam profecti dederunt. Nam cum ab eis cauſam timoris Alexander peteret: proter quem ipſius amiciciam eo tēpore poſtularent: arbitranti dicturos: eius rei præpotentes ipſius uires cauſam eſſe: ſubridentes legati reſponderunt: nihil aliud gallos metuere: niſi ne in ipſorum caput cœlum rueret: & tamen ingentis animi regum ſicuti decebat: amiciciam magni facere.

De Romano ſenatu.

INgenti grauitate romanus ſenatus uſus eſt: cum urbe a Coriolano atq; uolſcis obſeſſa: quanquam ſenatus conſultum de pace conſcripſiſſet: aperiri tamen nunq̄ uoluit niſi prius romano agro uolſci cum exercitu exceſſiſſent ne aliquando diceretur: timore coactos romanos pacem cum uolſcis feciſſe.

Item De Eodem Senatu.

NOn minor etiam in eo grauitas habita fuit: cum tertio die poſt canenſem cladem Annibalis legatis: qui accepta fide cum quibuſdam captiuis uenerant: ut de redimendis ageretur: & ſub eo prætextu pacis mentionem inducerent. lictorem extra urbem miſit: qui iuberet ut eo die romano agro cederent. Tam afflicta fortuna cui iam uix ultra reſiſtere amplius poterat: eiusmodi grauitatem auſtere oſtendit qui ex præſentis fortunæ ratione optare ne dum non fugere factam de pace mentionem debebat.

De Scipione Africano maiore.

CVm Scipio maior in Africam traieciſſet: & carthaginenſes bello defeſſi aliquot legatos ad eum de pace miſiſſent dimisit eos ita ne

amplius redirent niſi Terentium ſenatorem romanum quem captiuum ha bebant: ſecum adduxiſſent. Deductum igitur ab eis Terentium lateri ſuo aſſidere iuſſit: atq; ita Carthaginenſium legatos audiuit: ac pacem quam pe tebant dedit: uſus enim quæ uirum romanum decebat grauitate: egit ut Te rentius eodem die carthaginenſium captiuus atq; pro tribunali ſedens peti/ tæ a carthaginenſibus pacis arbiter eſſet.

De. P. Licinio conſule.

PVblius Licinius conſul cum aduerſus perſam Macedoniæ regem bellum gereret: q̄q̄ primo proelio duo milia ac quingentos equi/ tes amiſiſſet: de pace a rege perſa compellatus grauitatem ſuam non omiſit: dixitq; ut perſa totum Macedoniæ regnum omniaq; alia quæ poſſidebat romanis relinqueret: ſeq; eorum arbitrio dederet: quibus rebus nihil maius a perſa peti poterat: ſi eum Licinius proelio deuictum penitus af flixiſſet: oſtendere enim uoluit Licinius acceptum in proelio incommodū nō animum ei: ſed equos ademiſſe.

De: L. Cornelio Sylla.

BEllum gerente in Aſia. L. Sylla aduerſus Mitridatem: Romæ. C. Marius in uxorem fortunas atq; amicos Syllæ inuectus grauiter omnes affecit: ut hac iniuria affectus Sylla redire Romam poſſet: in colloquium de pace cum Archelao Mitridatis copiarum duce uenit. Hor tatus autem Syllam Archelaus ut Romam ad ulciſcendas iniurias reuertere/ tur: regis ſui nomine daturum ſe offerebat claſſem pecuniam ac milites: mo do ei Aſia aut ponto cederet: cui non ſine animi indignatione Sylla reſpon/ dit: & tu Archelae quam ob rem non adduceris ut cum po. ro. amiciciam ineas: & tibi Mitridatis regnum aſſumas. Itaq; cum eiuſmodi proditionem Archelaus abominaretur: rurſum Sylla dixit. Tu qui Archelaus es capadox: barbari regis ſeruus: prætio coemptus ne tantum tibi regnum pares pudore deterreris: ne unq̄ regem tuum prodidiſſe dicaris: mihi qui romani exerci/ tus dux ſum &. L. Sylla: audes proditionis me compellare? ueluti ſi is Arche laus non eſſes: qui poſteaq̄ paruo celloce ab urbe Roma profugiſti: centum uiginti milia uirorum bello amiſiſti? quæ uerba poſteaq̄ Archelaus audiuit pacem his condictionibus: quas Sylla uolebat accepit.

Item De. L. Cornelio Sylla.

QVa grauitate Sylla cum ſeruo uſus erat: eandem maioremque etiā cum Mitridate rege ſerui domino oſtendit. Nam cum ad Syllā oratores rediiſſent nunciantes regem Mitridatem ratam habere

pacem quæ cum Archelao compoſita erat: in qua id noui inducebatur: qđ
Mitridates retinere Paphlagoniam uolebat. Sylla quanquam magnis ne/
ceſſitatibus præmeretur: tamen non ſecus ac ſi apud eum omnia quietiſſi/
ma eſſent: animi magnitudine aduerſæ fortunæ ſuperata neceſſitate graui
ter ſe oratoribus commotum oſtendit: dixitq; arbitratus eſſem Mitridatem
omni alia contentum re manſurum fuiſſe: ſi modo a me dextera ei relinque/
retur: qua ſcripſit ut tam multi romani ciues uno tempore trucidarentur:
quod cum Mitridati a legatis relatum fuiſſet: in propinquum tutumq; lo/
cum ſe contulit: ut in colloquium cum ſylla ueniret. Illic cum mitridates: ut
mos eſt ſyllæ dexteræ ſuam iungere uellet: ſylla retro ceſſit dixitq; ſcire ſe
prius uelle. utrum hoſtis an amicus mitridates ueniſſet. Cui mitridates cum
longa oratione cauſam ſuam: ut poterat defendens: conatus eſſet perſuade
re: ut Paphlagoniam ei dimitteret: ad eum ſylla. haud me latebat O mitri
dates te eloquentia plurimum ualere. & tamen id in preſentia magis etiam
animaduerti: cum tot ac tam ſpecioſis uerbis cauſam tuam quæ iniquiſſima
eſt: perſuaſiſti tibi æquam poſſe probare. ſed quæſo reſponde Accipis ne
pacem cum Archelao factam? Cui cum mitridates accipere ſe reſpondiſſet
ſylla eum amice complexus eſt.

De. Q. Sertorio.

POſt. L. Syllæ ex Aſia diſceſſum cum mitridates adhuc bellum ro
manis in hiſpania mouere uellet: ad Sertorium legatos miſit: qui
ciuilibus bellis pulſus in hiſpania hiberiam nullo romani imperii per
miſſu poſſidebat. pecuniam autem ac claſſes Sertorio obtulit: ſi ut populi ro
mani proconſul Aſiam prouinciam ei conceſſiſſet: cæterum quā̄q omnes
quos ſuper his ſertorius in conſilium adhibuerat: ſuaderent: ut quæ mitri/
dates offerebat: accipere ſertorius uellet. Arbitrabantur enim cum a patria
exularet: regis auxilia plurimum cauſæ eius collatura: præſertim cum a ſer
torio nihil daretur: niſi uanum nomen eorum quæ ipſe non haberet: ſerto
rius quanquam eum neceſſitas præmeret: tamen conſuetam grauitatem nō
omiſit: dixitq; ſe nunquam aſſenſurum: ut Aſia a mitridate in pacis condi
ctionibus accepta: ipſius ſertorii ſcriptura aut conceſſione mitridati data ui/
deretur: & ſi patria exul romanorum armis infeſtaretur. id tamen tanti
apud ſe non eſſe: ut mitridati Aſiæ poſſeſſione cedendum duceret. ſe qui/
dem contentum fore ut prouinciæ capadocia atque Bithinia ei darentur:
quod hæ iuris populi ro. non erant: his addebat non ſe cum hoſtibus de/
certare ut ro. imperium minueretur. ſed ut illud potius pro uiribus augeret:
quoniam etiam ſalus atque uita ipſa iis poſtponenda ſit: quæ dedecus

ſecum traheret. Quæ Sertorii uerba cum Mitridates accepiſſet: fertur aſtātibus dixiſſe. quid arbitramini facturum ſertorium fuiſſe: ſi & domi & conſul eſſet? cum exul atq; in extremo terrarum orbe poſitus: etiam leges imponat: & comminetur. Itaq; quas Sertorius uoluit condictiones accepit.

Item De eodem.

IN condictionibus quas cum Mitridate aduerſus romanos Sertorius iniuit: miſſo in Aſiam Mario prætore ut ſuo ac populi ro. nomine eam prouinciam obtineret: cauit ut cum faſcibus Mitridatē marius precederet: donec in ea prouincia mitridates maneret. neque enim exilium aduerſæq; res animum eius infregerant.

De Eleazaro iudeo.

GRauitatem non omiſit Sertorius cum Mitridate: eius quoq; in uinculis Socrates non oblitus eſt: cum oratione Lyſiæ quod ipſius iudicio nimis humiliter ſe demitteret uti uelle negauit. Grauior utroq; Eleazarus iudæus fuit: cum Antiochus epiphanes Syriæ rex ad Idolatram tranſferre iudeos temptans: cogere Eleazarum ut carnē Suilla ueſceretur enixus eſt: ad quam rem cum adduci nullo modo Eleazarus poſſet: ne ui quidem eius aperto ore: tandem ad mortem deducebatur. Id quod grauiter cum non nulli qui eum amabant perferrent: ſeorſum deducto dixerunt: ſatis ad effugiendam mortem eſſe: ſi ueſci fingeret: q̄q̄ re ipſa nihil manducaret: quibus turbato uultu Eleazarus reſpondit: ego ne qui iam nonageſimū exceſſi annum: qui ſcriba: qui nobili genere inter alios hebreos inſignis habeor ut puſillum uitæ ſpacium mihi prorogem: hac in re fingere incipiam? a qua multi qui nunc in iuuentæ flore conſtanter in lege noſtra perſtant: exēplo meo moti præuaricabunt. Nolo igitur non modo hoc admittere crimē ſed ne id quidem committere: ut illud perpetraſſe me homines ſuſpicentur. Longe enim eam infamiam exemplumq; quod inde manare poterat amiſſa grauitate pluris fecit: q̄ mortem: eam enim preſentem intuebatur. ſi quidem ſtatim poſt illud reſponſum occiſus fuit.

De iuniore Catone.

PVlſus ægypti regno Phtholomeus: & opis petēdæ gratia romam profectus e re ſua fore putauit ſi cum iuniore Catone de cauſa ſua loqueretur. Itaq; quod optabat Catoni ſignificari iuſſit: ſperans re intellecta eum ad ſe uenturum. Exonerabat uentrem Cato cum id accepit. Itaq; reſpondit ſi quid a ſe Phtholomeus uellet domum ad ſe ueniret: ne tū quidē cum ad ipſum acceſſit obuiam ſe ei Cato præbuit: ſed pene ceu prorſus priuatæ fortunæ hominem excepit. Qua re Phtholomeus uehementer turbatus: quod Catoni ſub liberæ populariſq; uitæ nomine tantum ineſſet ſuperbiæ: poſteaq̄ grauem eius ſermonem audire cœpit. odium in admirationem conuertit reprehendere enim eum cœpit Cato: q͛d proter diſcordiam

quæ ei cum popularibus ſuis eſſet: Romam opis petendæ gratia ad eos ueniſſet: qui præ auariciæ magnitudine eum expilandi nullum finem facturi eſſent. Itaq; eum hortari: ut cum ſuis reconciliare amorem uellet: ſeq; eius rei gracia in ægyptum uſq; profecturum offerre: ſequeſtremq; cõcordiæ fore: Catonis conſilium probabat: atq; illud ſequi conſtituerat. Cæterum poſtea in contrariam ſententiam aliorum ſuaſu deductus diuerſam ab ea quã Cato propoſuerat uiam inire coepit: tardeq; eum poenituit errati dũ quod Cato ſuadebat omiſit: quia experiendo longe melius q̃ alios rebus ſuis Catonem conſulere palam perſpexit.

De Probo imper.

A Rigido Catonis animo ad imperii culmen tranſibimus: ubi ſeueritatis ſimilitudo fuit: cum ab orientalibus exercitibus Valerius probus imperator nec quærens nec uolens creatus eſſet: militibus q eum elegerunt dixit. Non eſt e re ueſtra imperium meum o milites: neque ut arbitror mecum conuenietis: quoniam ego ut uobis blandiar adduci nũquam potero. Magna enim grauitatis ſuæ commendatione rigiditatem ſæueramq; uitam ſuam oſtendit.

De Zenobia regina palmirenſium.

REgina palmirenſium Zenobia cum ab Aureliano auguſto capta eſſet: Aurelianus ab ea petiit qua re freta: æquare ſe romano imperatori auſa eſſet. Ipſa quanquam captiua atq; in ultima fortuna conſtituta reſpondit: te qui uincere ſcis imperatorem agnoſco: ſed Galienum aureolam: atq; alios eis ſimiles nunquam imperatores duxi. Itaq; ſi optatis meis fortuna reſpondiſſet: imperii conſors ac ſocia tibi eſſe uolebam. Mira res profecto fuit: foeminam captiuamq; de participando imperio cũ romano imperatore mentionem facere auſam eſſe. Nunc quia de priſcis ſatis eſt dictum: ad recentiora tranſeamus.

Recentiora De Rolone Normando.

ROlon normandus cum Caroli opera cognomento ſimplicis gallorum regis: qui imperatoris etiam appellatione inſignis erat: recẽs cũ ſuis ad catholicã fidem eſſet ꝑductus: Roberti nomine nũcupatus neuſtriæ ducatus iure: quam poſtea a ſe normandiam normandi uocitarunt: a Carolo una cũ regione brithãnia dicta q̃ eſt in morinis in gillæ Caroli ipſius filiæ dotẽ donatus eſt. Qui cum Roberto erant eum monuerunt morem exigere: ut in eiuſmodi re deflexo genu pronus Carolo pedẽ deoſcularetur. Sed cum is meminiſſet ſæpe deuictos a ſe gallos eſſe arbitrabatur ꝓfecto indecorum: ut ipſe eorum regem tam ueneranter adiret. Itaq; nequaquam pronus Carolo pedem coepit: atq; ita eleuauit: ut ſtans ipſe cum alte in ſolio Carolus ſederet: deoſculari eum: minime deflexis genibus poſſet: quæ res egit: ut nimium elatis pedibus Carolus e ſolio ſupinus caderet.

De Vgone Cæſarienſi equite gallo.

VGo cæſarienſis: gallus eques: ab Almarico hieroſolymarum rege legatus ad eladettum calypham cararum urbis miſſus: ut aduerſus calypham baldacenſem cum eo fœdus iniret: cum e more data utrinq; dextra res ſtabilienda eſſet: ut uidit Vgo calypham non dignari eum dexteræ ſuæ contactu: & idem Sulthanum Suar & admiratos facere: ducentes calyphæ perſonam humanam exceſſiſſe condictionem: & ceu ſacram fas non eſſe ab homine contingi: præſertim qui diuerſa coleret numina: denunciauit ſe infectis rebus inde abiturum: niſi calypha eo modo quo ipſe Almarici regis nomine dextera data: ac iure iurando fœdus ſanciret: Coactus igitur cum ita rerum neceſſitas urgeret calypha dexteram Vgoni ſed ſericeo uelatam panno porrexit: contingere aũt eam Vgo abnuit: niſi cũ ipſe nudam porrigeret dextram: nuda etiam a Calypha porrigeretur. Itaq; Vgonis grauitas extorſit: ut nudam ipſe quoq; dextram Calypha daret.

De Georgio diſpoto Seruiæ.

NEquaq̃ Eleazaro: de q̃uo diximus: diſſimile illud fuit: quod Georgius Seruiæ: ea meſiæ pars eſt: princeps ac dominus egit: quanq̃ re ipſa a uera ſapientia magis aberrarit. Nam cum græcorum errorem ſequeretur in catholica fide: & regno ſuo a turcarum rege Maumethe pulſus eſſet: ad Ladiſlaum hungariæ regem in auſtriam ſe contulit: ut opem ab eo peteret. Cum autem forte eueniſſet: ut cum Ioanne capiſtrano qui ordinem minorum profitebatur: atq; eo tempore aduerſus Chriſti hoſtes in ea regione magna apud eos populos exiſtimatione concionabatur: ſermones per interpretem ſereret: hortari Georgium Ioannes cœpit: ut ad romanæ eccleſiæ dogma ueniret: quia id non animæ ſolum: uerum mouẽdis quoq; uehementius hungaris uiciniſq; gentibus ad opem ferendam plurimum eſſet collaturum: reſpondit: haud decenter id agi poſſe ut cum iam nonageſimum attingeret annum: neq; aliam induiſſet unquam religioſam diſciplinam: niſi quæ ei a maioribus tradita eſſet: nunc quanpuam infœlix prudens tamen inter ſuos habitus: mutato dogmate hac ætate leuis uanuſq; iudicaretur: ſubiungenſq; malle ſe regno priuatum laqueo uitam finire: q̃ a paterna auorumq; ſuorum religione diſcedere: a colloquio ſeceſſit.

De Sergio ſecundo pontifice maximo.

LVdouicus a patre Lothario qui imperatoris nomen habebat auguſtus creatus: atq; imperii conſors & ſocius nominatus: cum ma/

gnis uiribus grandiq; apparatu urbem Romam peteret : ut ei pontificis ma
nibus diadema impoſitum ſanctius haberetur : a Sergio ſecundo pontifice
ad ſancti Petri ualuas quæ argentearum nomen habent: quæ e more tunc pō
tificis iuſſu clauſæ erant deductus eſt : cum autem manu ſua eum pontifex te
neret ſenio confectus : inermiſq; ac ſolus iuueni Ludouico nulla eius uiriū
habita ratione omnibus audientibus hæc dixit. Si Ludouice paccato animo
ueniſti recludentur fores atq; ingredi templum tibi licebit : quod ſi alio ueni/
ſti animo : caue ne has fores contingas : quia uindex dei gladius in tuum tuo/
rumq; caput ſceuiet. Cui cum humane Ludouicus de animo ſuo reſpondiſ
ſet : recluſis foribus templum iniuit : atq; illic e more fuit coronatus.

De Ildebrando qui poſtea pontifex Gregorius ſeptimus fuit.

NOn minus grauis Ildebrandus fuit : qui ad pontificatum electus
cum ſciret conſuetudinem eſſe per id tempus : ne electus pontifica/
tum iniret : niſi ante ab imperatore confirmatus eſſet : ad Henri/
cum tertium qui Auguſtus erat : ſcripſit : ut a ſymonia abſtineret : denunci/
ans ſe in pontificatu confirmatum illud crimen ſi pergeret non eſſe laturum.
Res profecto graui pontifice digna. ſed non minus grauis eſt quæ ſequi/
tur.

De Rodulpho imper.

FVit Rodulphus aſburgenſis comes in Ottochari boemi regis au/
la magiſterii domus honore inſignis. Ottocharus autem alio no
mine Primiſlaus fuit dictus. hic Rodulphus uirtute ad imperium
ſibi uiam fecit. Itaque cum ab Ottocharo qui iam ei proter imperii nomen
ſubiiceretur peteret : ut ſecum fidei atque obedientiæ ſacramento adigere/
tur : indignatus Ottocharus ei parere cui iam ipſe imperare conſueuiſſet :
imperium neglexit. Rodulphus qui cum nomine animum quoque impera
torium induerat : ne ius ſuum amitteret armis id repetiturus uenerat. Sed
amicorum opera tandem Ottocharus perſuaderi ſibi paſſus eſt : ut iu/
raret : modo inter paucos ea res ageretur : quod ſubpudebat eum ut
coram Rodulpho deflexo genu in adorantis ſpecie conſpiceretur. Ro/
dulphus ut grauis uir & animi ingentis : ſed nec minore ingenio ſuper/
bo regi annuit : ut intra tentorium ſuum iuraret. Ad eum igitur po/
ſtero die Ottocharus rem occultam eſſe arbitratus ſe contulit. Dum igi/
tur in tentorium proficiſcitur inſpicit Rodulphum clamyde atque diade/
mate imperatorio ornatum in aureo trono principibus ſeptum ſedere.
Itaque ſtupore captus cum quid conſilii iniret non uideret : quia iam ad
pœnitentiam regreſſus non erat : deflexis genibus ad Rodulphi pedes

iacuit: ubi dum ſcriba longis uerbis iuramenti formulam recitaret: tentorii latera quæ ad eam rem per Rodulfum compoſita erant: cum ad terram cor ruiſſent: Rodulfum diademate inſignem Germanis boemiſq; in trono ſe/ dentem: Otthocarumq; ad eius pedes iacentem oſtenderunt. Eo facto boe mus rex uehementer indignatus: cum poſtea in Rodulfum arma cœpiſſet uitam amiſit. Oſtendere enim Rodulfus Ottocharo uoluit pro fortuna ani mum habendum eſſe. & qui olim cum ei pareret officio non defuerat poſtea mutata fortuna alium quoq; induiſſe animum: atq; ſibi quoq; alium debe/ ri honorem.

De Genigem Ottomano.

QVi diligenter intuebitur quæ iam de grauiter rebus geſtis ſcripta ſunt. & hoc quod de Genigem Ottomano ſcripturi ſumus: hoc ip ſum tanto aliis maius uidebitur: quanto hoc etiam plus eſt: quod ſuperiores cum liberi eſſent: hic autem captiuus id geſſit: quod grauitatis no men ac laudem tulit. Mortuo turcarum rege Maumetho Genigemi patre contentione orta cum maiore natu fratre Baiſetho Genigemi armis pulſus in Petri Daubuſonis poteſtatē uenit: cum hieroſolymitanorū equitū primarius rhodi rerū potiref. ab eo poſtea ad Innocentium octauum pontificem Ro/ mam miſſus: & ſi aliud fingebatur: re tamen uera Baiſethi fratris arte atq; pecunia: ut captiuus cuſtodiebatur. Dum igitur Romam perductus ad pontificem in conſiſtorium tendit: id ſacri ſenatus nomen eſt petiit ante qui mos eſſet pontificis adeundi. Itaq; ei neq; pedē neq; manū ut opinio erat: ſed humerum tantum deoſculatus eſt. Cardinales autē ſolo complexu neque alia re dignatus inde diſceſſit haud aliter ſeruata grauitate q̄ ſi quietus regni ſui poſſeſſor eſſet.

De Iuſticia Caput quintum.

GRauitati iuſticiam annectemus uirtutem profecto inſignem: neq; uero hanc aut leges aut id quod ad exercendas leges magiſtratus gerunt intelligimus. ſed uim ipſam æqui & honeſti: qua boni ca/ uere ſolent: ne alteri faciant quod ſibi fieri nollent. cui ſemper pudor comes eſt: qui continere ab omni re hominem ſolet: quæ etiam ſi lege permittatur aut in ea utilitatis ſpecies ſit: honeſtati tamen prorſus coniuncta non uidetur.

De collegio tribunorum.

CVm Tullus hoſtilius Mancinus ædilis curulis maniliam meretri/ cem ad populum accuſaſſet: quod nocte prætereunti eius ædes ſa xum in ipſius caput demiſiſſet: uulnuſque ad faciendam acceptæ

iniuriæ fidem oſtendiſſet. Manilia autem tribunos appellaſſet: dicens Mancinum poſt coenæ tempus fortaſſe plus æquo potum ad ædes eius acceſſiſſe ut ingrederetur: & quia non admittebatur: fores euertere molientem ſaxis a foribus eſſe repulſum: Tribuni maiori iuſticiæ q̃ dignitatis ac magiſtratus Mancini: aut etiam q̃ Maniliæ turpis uitæ habita ratione: iudicarunt ædilē iure ab eo loco depulſum fuiſſe: quem adire ipſi honeſte non licebat: & preterea prohibuerunt Mancinum Maniliam ad populum in iudicium trahere

De Auguſto.

AVguſtus iam rerum potitus: cum accepiſſet a Caſſio ſæuero ueneficii reum factum eſſe Nouium aſprenatem amiciſſimum ſuum: ueritus ſi pro Nouio in iudicio comparuiſſet: ne ipſius præſentia iuſticiæ officeret: & ſi comparere abſtinuiſſet: ne præiudicium amico faceret tanq̃ de eo male ſentiret: ſenatum conſuluit: quid nam ſequi eum oporteret. Multorum igit̃ ſuaſu ad iudicium profectus eſt: ubi neque pro Aſprenate neq; in Caſſum aliquid locutus eam rationem tenuit: ut neq; amiciciæ deeſſet: neq; iuſticiam uiolaſſe putaretur. Ita igitur exemplum reliquit ſummæ moderationis plenum: ut ſcilicet amicorũ q de p̃iculo ſubueniat̃: ſed ita tamē ne aliorum iuſticia opprimatur: & ſi in alterutro peccandum ſit: debere homines p̃ſertim q publicam perſonā ſuſtineant amiciciæ iuſticiam anteferre.

De eodem.

ETſi in triumuiratu durus admodũ habitus eſt: tamen in p̃ſcriptione cum eorum notaret nomina quos proſcribere uolebat: equeſtri dignitate ornauit Titum Iunium Philippomenem: quod non ſine periculo patronum ſuum occultauerat. quanquam per triumuirales leges grauem incurriſſet penam. magis enim honeſtatem quam leges inſpiciendas duxit.

De populo romano.

PRoſcriptus atherius a ſeruo ſuo accuſatus eſt: qui triumuirali lege liberatus fortunas etiam patroni eadem lege conſequebatur. Seruus igitur cũ patroni filios deſpectui hēret: & ipſi rei atrocitate p̃ſertim cum ad huc tenella ætas eſſet: territi lachrimātes ſilenteſq; eum ſequerēt̃: ueluti ſceuam nimis illā rē omnis populus abominatus eſt: atq; ea triũuiris declarata uoluit: ut ingratus ſeruus denuo apud atherii filios in ſeruitutem rediret: eiſq; patris bona reſtituerentur. Inter tam multa proſcriptionis infanda facinora in quibus crudelitas quoq; ingens undique oboriebatur: aliqua iuſticiæ imago eiuſmodi in rebus ſuperuiuere adhuc oſtendebatur: ſi quidē ueteri prouerbio non inſipienter dicitur: fieri non poſſe: ut illic homines diutius uiuant ubi omni ex parte iuſticiæ reſpectus ſit extinctus.

Item De eodem.

EAdem cauſa motus a triumuiris petiit: ut is ſeruus libertate donatus premium quoq; acciperet: qui in ſpelunca in qua eius latebat dominus: ipſius loco ſe conſtituit: ut pro ipſo moreretur: & mortuus eſſet ſeruato domino: niſi a conſeruo detecta res fuiſſet: qui ob eam rem muneris loco quod ei triumuirali decreto debebatur cruci affixus fuit.

De Nerua Cocceio imper.

EOdem modo Nerua quoq; Cocceius iuſticiæ cultorem ſe oſtendit ſtatim ut Domitiano occiſo ad imperii ſucceſſionem uocatus fuit. Nam ſeruos omnes a quibus ipſorum dominos accuſatos inuenit: ceu ingratos perfidoſq; iuſſit occidi: ut exemplum omnibus illius ordinis cōſtitueret: ne ingrate eos accuſarent quorum ſeruitutis iure accerrimi propugnatores eſſe debebant.

De Vitelio imper.

VItelius in germania a militibus imperator creatus aduerſus Galbā Romæ imperantem: qui per id tempus ab Othone interfectus fuerat: cum poſta Othonem in bebriacis campis ſupaſſet: inter Othonis ſcripta commentarium inuenit centum uiginti uirorum ab Othone premia poſcentium quod Galbæ morti ad eam procurandam interfuiſſent. q̄q̄ autem ipſe inimicus Galbæ fuiſſet: iniquum tamen arbitratus eſt non modo eiuſmodi hominibus premia dare; ſed ne perpeti quidem: ut uiuerent: cum principem ſuum precio occidiſſent. Quæſitos igitur diligenter omnes quos nactus eſt: interemit.

De Maximino imper.

EAdem iuſticia uſus eſt Maximinus: a quo oſdroeni rebellauerant & Titum ſiue ut Herodianus ait Quartinum imperatorem elegerant. Nam comiti eius Macedonio qui Titum ipſum occidit: & in caſtra Maximino caput eius tulit: poſteaquam lōga oratione gratias egit: quod hoſtem romani imperii occidiſſet: eum poſtea quia ſocium ſuum proditione interemerat: ſecuri percuti iuſſit.

De Aureliano imper.

AVrelianus imperator cum in Aſia Tianam urbem obſideret: quia ui capere eam non poterat: Heracleonis tianei ciuis qui in ea urbe opibus plurimum poterat opera: in urbem admiſſus tulit ut a militibus Heracleon occideretur: quia eius qui patriam ſuam prodidiſſet conſpectum ferre non poterat. & ne auaricia id egiſſe putaretur quia uir ditiſſimus Heracleon erat: eius fortunas omnes liberis incolumes ſeruauit. Cum au-

tem ad Manlium chilonem rem ut geſta erat ſcriberet: oſtendit a ſe prodi/tores diligi non poſſe. neque aliis eum fidem unquam ſeruaturum qui patriæ non ſeruaſſet.

De Alexandro magno.

ALexander magnus haud indiſſimili re ſibi quoq; perfidiam graue eſſe oſtendit. Nam poſtremo proelio quo perſarum regem euertit: cum Beſsum coepiſset: qui fugientem regem: q̃q̃ ei arcta aſ/finitate propinquus occiderat: ab eo petiit quam ob rem id facinus perpetraſſet: reſpondentem autem id ſe ut ipſi rem gratam faceret egiſse: pedibus eum deflexis ad terram duabus arboribus alligauit: indeq; in priſtinum ſtatum redeuntibus arboribus in duas partes eum diuiſit: illius perfidiæ ac ſceleri munere ex rei qualitate adinuento.

De Dauide iudæorum rege.

EOde iuſticiæ genere Dauid erga Rechab & Banaa iudæos uſus eſt: cum occiſo Iſboſeth Saulis filio ad regnum aduerſus Dauidẽ aſpirante: facinus ei ueluti rem pergratam nunciarunt. Nam & grauiter eum caſum indoluit: & ſtatim percuſſores ipſos interimi iuſſit: manuſq; ac pedes eorum ſupra piſcinam Hebron affixit.

De Mitridate Eupatre rege ponti.

SI in aliena iniuria iuſtum ſe præbere laudem meretur: quo præconio ſatis pro merito extolli poterunt ii: qui ne uitæ quidem ſuæ periculo adducti ſunt: ut iuſticiæ terminos excedere uellent? præſertim cum in principatu conſtituti arma gererent: & non ingenio ſuo tantum uerumetiam uſu immanitati aſſueuiſſent: ita egiſſe inuentus eſt Mitridates Eupater ponticus rex. Nam cum bellum aduerſus romanos gereret: Atilius romanus ſenator: exilio mulctatus ad Mitridatem ſe contulerat: tanq̃ illic tuto futurus: re autem uera ſperabat: ſi eum occidiſſet reditum ſe in patriam conſecuturum. Sed re detecta mitridates Atilium conſcioſq; morte cum affeciſſet ſolis ſeruis ignouit: arbitratus ut regem æquum decuit: ſeruitutis nexu coactos fortaſſe ſtudio etiam ac beniuolentia in dominum omnibus in caſibus fidem præſtare uoluiſſe.

De Cinnamo parthorum rege.

CVm parthi ciuilibus diſcordiis regno Arthabanum regem deieciſſent & is Izazate adiabenorum regis armis adiutus redire in regnũ satageret: parthi non modo proter imminens bellum uerumetiã aliis rationibus moti cum depulſi Arthabani eos poeniteret: ad ipſum atque

Iazatem legatos miſerunt monentes libenter ſe ab eis optata facturos. Sed cum depulſo Arthabano ei Cinnamum in regno ſuffeciſſent: & ceu regi fideles ſe fore iuraſſent: a iureiurando diſcedere religio erat: quam rem cum Cinnamus intellexiſſet: Arthabano atq; Iazati ſcripſit: ut uenirent quoniam parthico regno Arthabano ceſſurus eſſet. Hi autem cum uenirent Cinnamus regia ueſte diademateq; ornatus obuiam profectus eſt: & cum primũ arthabano appropinquauit ab equo deſcendens ita loquutus eſt. Cum parthi te regno pepuliſſent arthabane: atq; ad alium tranſferre ademptum tibi uellent: eorum rogatu illud accepi: ſed poſteaquam cognoui eis cordi eſſe: ut te uerum propriumq; ipſorum regem in regnum reſtituant: unũ q; illud obſtare: ne id inuito me ab eis agatur: non modo eis non obſtiti: uerum quemadmodum uides ſponte mea: neq; ob aliam rem ullam regnũ tibi reſtituo: & cum hæc dixiſſet detractam capiti ſuo thiaram ipſe arthabani capiti manu ſua compoſuit. In eo enim iuſtum ſe præbuit: proter q̄d mortales non modo iuſticiam deſerunt. uerum omni quoq; ſcelere manus nomenq; maculare non reformidant.

De Arthaxerſe Longimano perſarum rege.

ARthaxerſes Longimanus perſarum rex ſemel rem iuſtiſſimam & omnibus exemplo futuram peregit. Nam cum Satibarſes a cubiculo pergratus eius miniſter rem ab eo enixe peteret: quam arthaxerſes iniuſtam eſſe perſpiciebat: ſciretq; inde ad Satibarſem Daricorum triginta milium munus peruenturum: perferre coram totidem quæſtorem ſuum iuſſit. eaq; Satibarſi donio dedit: monens hac ſumma data nihilo ſe pauperiorem fore: Cæterum ſi q̄d Satibarſes petebat egiſſet: minus ſe iuſtum habitũ iri. & re & uerbo uere regio reges principeſq; alios monens: quanto pluris iuſticiam q̄ amicos aut theſauros facere debeant. neq; eum largum ac liberalem dici poſſe qui alienum largiatur.

De Antiocho tertio aſiæ rege.

ANtiochus tertius aſiæ rex omnibus regni ſui urbibus ſcripſit: ſi q̄d in litteris quæ eius nomine ſcriberentur eſſet: q̄d legibus aduerſum uideretur: crederent ignaro ſe eiuſmodi litteras ſcriptas fuiſſe: & proterea eis non parerent. Sanctiſſimum profecto uerbum: & quod iuſto regi maxime conueniat: ut quem admodum ipſe populis præeſt: ita ipſi leges atq; æquitatem præeſſe intelligatur.

Recentiora De Gontrano burgundionum rege.

PErſimilis quibuſdam de q̄bus diximus: Gontrani burgundionum regis iuſticia fuit: qui cum bellum gereret aduerſus Gondoualtum qui ſub falſo tanquam eius frater eſſet: nomine occupata burgundiæ parteam re gni titulum inuaſerat: ſagittarii atq; monioli epiſcopo/

rum: quibus Gondoualtus ceu amicis plurimum utebatur: Gontranus rationem iniuit: qua Gondoualtus occideretur: quod cum fieret ipſos quoque epiſcopos quia miniſtri fuerant interimi iuſſit: ne peſſimum exemplum maneret: ut aliquis prodere eum auderet: quem ſemel dominum agnouiſſet.

De Sancio tertio caſtulonenſi rege cui deſiderati cognomentum fuit.

QVam laudanda etiam Sancii tertii Caſtulonenſis regis iuſticia fuit: cui is uoluit ut fraternus amor: & ipſa quoq; ambitio cederet: peculiare principum pene omnium crimen: ac uenenum. Nam delatorum impulſu: qui ceu preſentaneum uenenum amicicias principumq; aulas ac regna euertere ſolent: Ferdinandus ſecundus legionenſis rex pontio comiti minerbæ ueteri paterno amico bellum intuliſſet: multaq; iam ademiſſet: Sancius re audita ſtatim comparato ingenti exercitu aduerſus fratrē profectus eſt. Is autem minime talem caſum ueritus: repentinoq; ac inexpectato hoſte perterritus: in equū conſcendens paucis comitātibus in fratris caſtra perrexit: ſeq; ſupremum ipſius ius agnoſcere uelle obtulit: arbitratus alia nulla ratione in tali caſu ſuum ſe regnum ſeruare poſſe. Sancius autem ut iuſtus rex: ac minime impius frater: ſpretis omnibus quæ obtulerat: dixit nō id circo ſe arma mouiſſe ut uel regni eius poſſeſſionem cuperet: uel eum ditioni ſuæ ſubigeret: ſed id ſolum ſpectaſſe ut comiti pontio ablata reſtituerentur: cum is communi parenti uerus amicus fuiſſet: fortemque ei operam aduerſus mauros præſtitiſſet: quo facto retro unde uenerat in fines ſuos ſe recepit.

De Ferdinando rege aragonio.

INſigne quoq; inter iuſticiæ egregia facinora illud fuit quod Ferdinādus patrauit: qui poſtea per creationem ad aragonium regnum cōſcendit. Hunc Henricus frater Caſtulonenſis rex tutorem filio puero reliquit. Is autem regnum tanta iuſticia rexit quod in magno caſtulonenſium conuentu actum eſt: ut ad ipſum hiſpanienſis regni titulus deferretur. Quē honorem cum ſe accepturum oſtēdiſſet: omneſq; in locum rei agendæ deſignatum conueniſſent: ipſe ingentem clamydē regio more amictus in qua nepotem puerum occultum tenebat: cum omnium ſententiam poſtulaſſet: quæ eiuſmodi fuit: ut ad ipſum hiſpaniarum regnum deferretur: repente nepotem paruum a clamyde extulit: & cum colo ſuo impoſuiſſet: exclamauit: en caſtulonenſes regem ueſtrum. cui reſtituto poſtea regno: auctiſq; omnibus rebus oſtendit: q̄ in eum iuſtus fuiſſet.

De Tancredo Normando.

IVſtus quoq; Tancredus normandus fuit qui cum apud Boamundum patruum antiochiæ principem in Syria eſſet: patruo eius in proelio ab infidelibus capto pro patruo tres annos principatum rexit: auctiſq; finibus auctoq; theſauro: grandi prætio patruum redemit. eiq; omnia reſtituit: non minus in patruum ipſe iuſtus: q̃ Ferdinandus in nepotem fuerat.

De Balduino Burgenſi tertio hieroſolymarum rege.

HVius iuſticiæ fidei atq; non minora expimenta: maiore etiam periculo Balduinus tertius edidit: cum mortuo Roglerio proter puerilem nimis ætatem Boamundi iunioris: qui Roglerii nepos Boamundo ſeniore patre natus erat. & ea tempeſtate in Appulia agebat: ab antiochenis ciuibus datam antiocheni principatus adminiſtrationem ſuſcepit. Nam non ſolum ingenti impendio periculoq; principatum defendit: uerum etiam illius gratia a Turcis captus fuit: e quorũ manibus biẽnio poſt magno auri pondere ſe redemit: & tamen cum ad eum Boamundus iunior repetẽdi principatus gratia ueniſſet: libere ſtatim illum ei reſtituit quẽ a Roglerio patruo antea impetrare nequerat. Admirãdus profecto iuſticiæ cultus: in eo iuſtum ſe præbere in quo mortalium plæriq; ius uiolant & impietatem exercent.

De Saladino Sulthano ægypti.

DIgna eſt profecto Saladini Sulthani ægyptii iuſticia: de qua mentio fiat: cum in oriente Syriaq; ubi ea quæ nuper diximus: iuſte geſta eſſe narrantur. is humanum ſceuerumq; ac ſimul iuſtum ſe oſtendit. Sceuerum quidem cum captos in proelio Guidonem Luſignanum hieroſolymarum regem: & cum eo multos alios principes omnes humaniſſime habuit: excepto Raynaldo Caſtiliono qui antiochiæ principatum obtinebat: cui manu ſua caput ademit: quod contra induciarum fidem bellum ei intulerat. Humanum poſtea erga eos qui in arce Crab olim deſerti petra nuncupata biennium obſidionem poſt amiſſas hieroſolymas Syriamq; omnem ſuſtinuerunt: cum ultra fames reſiſtere eos prohiberet: non modo enim incolumes omnes ſeruauit: uerum filios quoq; atq; uxores in obſidione diuenditos: ut unde alerentur haberent redemit: ac præterea ingentem pecuniam dono dedit: & cum præſidio in chriſtianorum populorum fines remiſit: dignos arbitratus qui iuuarentur: quia fidelem fortemq; operam præſtiterant: omnes enim ꝓut uel ſcelus uel bonitas ac fides aut pena aut munere dignos fecerat proſecutus eſt.

De Abenyuza Sulthano Murochi.

QVanq̃ in parte longe diuerſa ab ea in qua Saladinus illa geſſit quæ ſcripſimus:iuſtum tamen æque abenyuza Murochi rex ſe oſtendit. alphunſum duodecimum hiſpaniarum regem magnis delatorum artibus Sancius quartus eius filius regno pepulerat: atq; ita eius fortunam attenuauerat. ut diadema pro magna auri ſumma abenyuzæ mauro Murochi regi pignus dare cogeretur. abenyuza autem ut iuſtus atq; ingentis animi rex:audita alphunſi neceſſitate: non ſolum pecunia iuuit: uerũ magno quoq; exercitu ei opẽ tulit: magnaq; in parte regni pecunia ſua eum reſtituit. aiebat enim regibus indecorum eſſe ubi poſſent alios reges opera ſua non ſubleuare: præſertim qui filiorum impietate regno pulſi inuenirentur. cum in his quæ ad parentes pertinent: filii ad eos inſequendos iuſtam habere cauſam nequeant: uerbum uere regium: & quod iuſticiæ cultorem ſummoopere deceat. abenyuzæ igitur factum quis ſatis ex merito laudauerit? quem nec religionis diuerſitas: nec bellorum odia quæ diu inter ipſum alphunſumq; acerbe fuerant geſta retinuerunt: quo minus eum pecunia militibuſq; iuuaret: ac corpus etiam ipſum dum mare traiecit: atq; in exteras gentes ſe contulit: periculis ingentibus obiiceret: unde commodum nullum expectabat. In quo illud etiam non parua laude dignum eſt: qđ anteq̃ arma moueret: per legatos conciliare patri Sancium filium non omiſit: id quod magis etiam mauri bonitatem teſtatur. Nam hoc bellum quod niſi bonitate abenyuza moueretur: aliis rationibus haud incommodum habiturus uidebatur finire quærebat: atq; in eo iuſticiam q̃ commodum ſuum enixius penſitabat.

De Conrado imper.

IVſtus quoq; in eo Conradus imperator fuit: cum in imperio Henrico ſucceſſit: a quo Vinciſiaus polloniæ dux olim prœlio uictus:& imperio tributarius factus: poſtea rebellauerat & regem ſe dixerat: huic cum Miſias in regno atq; contumacia erga imperium ſucceſſiſſet: Conradus fratris opera coegerat eum deſerta pollonia ad Vlricum boemiæ ducem confugere: qui ea tempeſtate erga imperium hoſtilem animum gerebat: Vlricus igitur ſpreta hoſpitali fide Conrado ſi ipſius res componere uellet:obtulit ſe miſum captiuum ei in poteſtatem daturum: a quo ſcelere ita abhorruit iuſtus imperator: ut ſtatim miſiam periculi in quo uerſabatur moneret: ea re in qua iuſticiæ cultus inſignis apparebat motus miſus qui antea Conradi armis nunq̃ ceſſerat. ad Conradum profectus diadema depoſuit & conſuetum tributum confirmauit.

De Arnaldo Gerardo cathallano.

INter tam multa regum atq; principum inſignia exempla: arnaldo gerardo cathallano eum dabimus locum: qui ei pro immenſa ipſius iuſticia debetur. Hic in naue ſua oneraria cum Gulielmum auriam per

ferret: quo tempore piſani genuenſeſq; graui inter ſe bello diſſidebāt a piſa norum nauibus captus: quæ genuenſium tantum merces ac bona quere bant: nec minis nec promiſſis adduci unq̄ potuit: ut duo milia & quadrin gentos aureos nummos qui duplices appellantur detegere uellet: quam pe cuniam dum ab hoſtibus oppugnaretur Gulielmus auria ei commendaue rat: quia norat piſanos non in Cathallanorum: ſed ſolum in genuenſium bo na inuehi. Arnaldus igitur poſteaq̄ eum piſani dimiſerunt: ſecum eam pe cuniā ac genuenſes ſimul deferens: ut primum in baleárides peruenit: pecu/ niam tanto labore ſeruatam conſuli genuenſium in balearibus præſentauit ut ipſe eam Gulielmo reſtitueret. Facinus profecto nobiliſſimum. & quod ætas noſtra fallax plurimum notare debeat: in qua non pecuniā modo eius generis quæ ſine arbitro tradita eſſet: uerum depoſitā quoq; aut mutuo da tam auarum hominum genus negare non erubeſcit: pro eo autem facto ge nuenſes erga Arnaldum grati ciuitate multiſq; aliis commodis ſcripto hono rificis uerbis diplomate eum donarunt.

De Carolo comite Carolois Philippi burgundiæ ducis filio.

IOannes dinus Ioannem Coſtanum burgundionem accuſauit: cō pellatū ſe ab eo dicens: ut accepta grandi pecunia uenenū pferret: quo Carolus Carolois comes de medio tolleretur. Is comes poſtea q̄ coſtanum ſecuri percuſſit dinum quoq; ad ſe uocatum interrogauit ſi Co ſtanus pecuniam quam promiſerat præſtitiſſet: eum ne accuſatus fuiſſet. Cui dinus ne mentiretur: fretus quoq; indultum iri palam faſſus eſt: ſe eum non detecturum. Quam ob rem comes iuſſum dinū chriſtiano more ſacerdo/ ti crimina ſua fateri eadem hora ipſum quoq; ſecuri percuſſit. Iuſta neq; tar/ da mercede ei data duarum proditionum: quas & amico & domino ſuo ſi mul patrarat.

De fide publica atq; priuata Caput ſextum.

PVblicam priuatumq; fidem non patietur ſolū iungi ſibi iuſticia: uerum etiam ueluti mēbrum capiti ſuo perneceſſariū inuitabit: & ceu porrecta manu: ut ſibi coniungatur: & rogabit & annitetur. Su blata enim fide quid erit aut quo modo iuſticia conſiſtet? fides quoq; ſubla/ ta iuſticia quid aliud niſi nomē eſſet inane? Quam obrem cum utramq; na tura coniunxerit a nobis minime diſiungentur. huiuſq; fidei quædam a nobis: ut ante de iuſticia fecimus exempla commemorabūtur: ex quibus aperte de præhendetur: fidei præſidio imperia theſauros uitam denique non aliorum modo: ſed in primis ipſorū regum & principum cuſtodiri: hac fide per indu/ cias atq; oratores finem immanibus bellis imponi: per hanc paruæ papyri tu/ tella aut etiam ſine litteris conſueta teſſera ac ſimbolo inter medios hoſtes iter

incolumes facere homines atq; ab iniuria ſeruare. Itaq; iure noſtro affirmare poſſumus: ſublata ex terrarum orbe hac fide: pacem atq; hominum commertia: bonaq; alia omnia ex humano genere ſublatum iri: mortaleſq; ſine ea ferarum animos moreſq; in humanis corporibus ſeruaturos fuiſſe.

De Ieſu naue alio nomine Ioſue duce hebreorum.

CVm Ieſus naue filius: alio nomine Ioſue nuncupatus: Moiſi in iſraelis principatu ſucceſſiſſet: atq; in terram a deo promiſſam hebreos induxiſſet: & iuxta diuinum imperium cananeos omnes quos capere contingebat occideret: Gabaonitæ ipſi quoq; Cananei qui loca prope hieroſolymas incolebant: territi ad eum legatos miſerunt dicentes: q̄q̄ longe a Cananeis abeſſent: ad eum ſe ceu ad amicum miſſos: ut cum ipſo pacem ac fœdus inirent: & ut regionis ſuæ longinquitatem uero ſimilem facerent: tritis ueſtibus uenerant: ea Ioſue arbitratus uera eſſe: pacem cum eis compoſuit: ac foedus percuſſit: atq; utranq; rem iureiurando ſanxit. Detectum poſtea fuit: eos longinquitatem mentitos: & cananeos eſſe. Itaq; & ſi ſciret Ioſue ſibi a deo impatum: ne cuiq̄ cananeorum parceret: tamen cum ad iuſiurandi uim animum adieciſſet: atq; fidei iam datæ honorem penſitaret: eam cæteris rebus præpoſuit. perſuaſus ſibi deo ante omnia cordi eſſe ut illæſa ſeruaretur fides: ſicuti experimento depræhenſum eſt. ſiquidem nihil plus de ea re quam de cæteris a deo repræhenſus fuit.

De Senatu romano & publicola conſule.

INita pace a populo ro. cum Porſena ethruſcorum rege: ſolutaq; obſidione Porſena initæ pacis pignus obſides decem patriciorum filios utriuſq; ſexus accepit. Facta autem uirginibus balneandi copia: quia cuſtodes honoris gratia ſeceſſerant: ipſæ traiecto amne pene omnes Romam abierunt. In eis Valerii conſulis filia erat: qui ſuperato paternæ charitatis affectu: ſenatui perſuaſit: ut uirgines ad Porſenam remitterētur: & publica fides illæſa maneret.

De Abydenis.

PArem ſaguntinis erga romanos fidem: Abydeni erga regē athalum rhodioſq; fœderatos ſuos ſeruauerunt. nam cum ab eis triremem & aliquot milites in urbe præſidii gratia accepiſſent: Oppreſſi a Philippo Macedonio rege Abydeni ita: ut ultra ſe tuendi ſpes iam nō ſupereſſet: oratores ad Philippum de urbe tradenda miſerunt petentes: ut incolumes ſeruarentur quos a fœderatis ſubſidio miſſos in urbe habebant: hoc cum eis Philippus negaret: ſtatuerunt potius ſeruata amicis fide emori q̄ eos

qui auxilio uenerant feſelliſſe uideri: Quam ob rem omni auro quod habe/
bant nauibus impoſito: reliquas opes in medium forum contulerunt: et pro
fecti ad eam muri partem quæ hoſtiũ ui dirruta plus periculi habebat: illic iu
uentus ſe hoſti oppoſuit eo ordine: ut ſi ſuccubuiſſent: hoſtiſq; ipſis mortuis
urbe potiturus uideretur: ſeniores incenſis iis quæ in foro poſita erant: ac na
uibus q̃ in portu aurum continebant demerſis: reliquos omnes occiderent ut
bemq; inanem hoſti relinquerent. In hanc igitur deliberationem intio proelio
ſeniores ut acceperunt iuuentutem maiori ex parte cæſam: ad philippũ de/
dendæ urbis gratia miſerunt. Quod cum pauci iuuenes qui proelio ſuperfue
rant intellexiſſent: occiſis primo ſacerdotibus qui iuſiurandi principes fuerãt
ne urbs dederetur: deinde ſenioribus cum omni alio ſexu demerſis na/
uibus in portu urbem quoq; totam ſuccenderunt. eam rem ob furoris ma/
gnitudinem philippus uehementer miratus: ab oppugnatione abſtinuit: edi
xitq; triduum abydenis concedi ut ex cõmodo ſuo ſe interimerent: fides pro
fecto hæc & rara & cuius perpetuo memoria ſeruetur.

De Sexto pompeio.

MEmoranda quoq; Sexti pompeii qui magni filius erat fides fuit.
Nam diu poſt patris mortem Cum Siciliæ ſardinæque & aliarum
inſularum poſſeſſor eſſet factus: Et proter Cæſaris mortem trium
uiris uideretur ex quiete publica eſſe pacem cum eo inire data acceptaq; fide
per legatos apud putheolos: ad coenam ſe inuitarunt. & cum coenarũ ſors
prima Sexto obtigiſſet. Octauis & Antonius apud eum in ipſius triremi coe
nauerunt. Dum autem epulis opera intenderetur: Menodorus pompeia/
næ claſſis præfectus: qui olim ſeruus eius fuerat: miſit qui in aurem Sexto di/
cerent: meminiſſent in triremi ſua habere ea per quæ paternã fratriſq; mor/
tem ulciſci: atq; inſuper imperio toto potiri poſſet: & proterea niſi ipſe id fie
ri nollet: ſe ita claſſem ordinaturum ut ne unus quidem eorum quos in trire/
mi habebat euadere poſſet: Cui Pompeius reſpondit: nulla re dicta Meno/
dorum potuiſſe id efficere qui nec promiſerat nec iurarat: uerum poſteaq̃ il/
lud ei ſignificauerat: nullo modo fidem quam dederat uiolari uelle. Hoc re
ſponſo fidem hoſti datam ſanguinis ſui ultioni atq; imperio ipſi populi ro.
antepoſuit. Cæterum quoniam temporis longitudo interdum hiſtoriæ fidẽ
incertam facit: recentiora in medium adducemus.

Recentiora De Petro aſſurii comite.

ALphunſus aragonius rex qui Vrracham Alphunſi ſexti caſtulonẽ
ſis regis filiam uxorem duxerat: cum ea quod parum pudice uiue
ret: diuortium fecit. Ad eam caſtulonenſis regni per patris mor/
tem hæreditas obuenerat: & communi nomine eam cum uiro poſſederat.
Cæterum dimiſſa in paternum regnum cum ſe recepiſſet: præfectos muni/

torum locorum ac minores populorum dominos: qui Caſtulonenſi regno fidem obſtrictam habebant requiſiuit: ut ſibi ſoli tanq̄ patris hæredi in poſterum parerent. Petrus aſſurii comes caſtulonenſis: cum inito ab Vrracha matrimonio cum aragonio Alphunſo: in Alphunſi manu iuraſſet: nunc a regina poſtulatus inter has difficultates hanc: ut uir iuſtus: non ſine uitæ ſuæ diſcrimine rationem iniuit qua utriq; fidem datam ſeruaret: loca enim munita: & alia quæ in manu ſua habebat Vrrachæ dedit: cū iure ei q̄ patris erat hæres deberentur: ut uero aragonio quoq; Alphunſo pro fide quam ei dederat ſatiſfaceret: inſigni comitum ueſte amictus mane ad eum profectus eſt: cum omnis purpuratorum numerus adeſſet: & reſte in collum accepta regi dixit: loca omnia quæ fidei meæ credita erant: quia in caſtulonenſi regno poſita reginæ Vrrachæ: utpote quæ mihi domina eſt: hæreditario iure debebātur: ab ea iuſſus tradidi. uerum ut noſti cum eam duxiſti uxorem: tibi quoq; fidem pro eis locis ſacramento obſtrinxi. Itaq; pro ea tibi fide corpus meum manuſq; illas quæ iurauerunt tibi præſens aſſigno: ut ueluti eorū dominus in ipſa qđ ꝓ æquitate ac iuſticia tua duxeris ſed tuere ualeas. Quā rem cum rex omneſq; qui aſtabant nō ſine ingenti admiratione audiuiſſent. Petrus iuramento ſolutus eſt: quoniā eum omnes pro utriuſq; fidei nexu ſatiſfeciſſe iudicarent.

De Alphunſo Petro Guſmano.

INſigne ēt fidei exemplū fuit illud qđ alphunſus petrus Guſmanus egit: qui cum Tariffæ urbi: ſanctii: quarti Caſtulonenſis regis nomine præfectus eſſet atq; in ea arcta maurorum Ioanniſque ſanctii domini ſui fratris hoſtiſq; obſidione p̄meretur: nūq̄ aut p̄cio aut precibus ad deditionē faciendam flecti potuit. Cum autem Ioannes eius filium quo in obſequio utebatur ad muros deduxiſſet: fretus filii periculo patrem motum iri: non modo id pater neglexit: uerum ēt a muris gladiū porrexit: dixitq; nolleut ei modus ad occidendum filium deeſſet: quo autem uultu de muris enſem deiecit: eodem occidi filium nihil ab eo mutatus inſpexit. Rarum fidei exemplum. ſed non minus eſt illud quod ſequitur.

De Marco Guterio hiſpano.

CVm graui longoq; bello alphunſus nonus Legionenſis rrx cum Vrracha nouerca & fratre eius Didaco harro decertaret: pulſis e regno ambobus arcem giuarram longa obſidione preſſit. Arci præerat Didaci nomine Marcus guterius. qui aut mortuis aut profugis comitibus: quos in arce habebat ſolus ad eam tuendam remanſerat loci munimento adiutus. Cæterum cum ſuperatis aliis malis fames hominem ita

conſeciſſet: ut conſiſtere amplius non poſſet: appenſis collo ſuo arcis claui/bus in ipſa porta ut illic incolumi fide moreretur ſe proſtrauerat: hoſtes mi/rati ab arce nec tormentis q in pſidio erāt aliqd eniti: nec ſtrepitũ ullũ exau/diri: appoſitis ſcalis in arcem aſcenderunt: ubi pene exanimem Marcum ia/centem inuenerunt: quem ſtupore capti cum ad Alphunſum tuliſſent: illic hortando aliiſq; neceſſariis rebus ut in uita maneret impenſe laboratum eſt: poſteaq̃ ita Marcus ad ſe ſe rediit: ut loqui poſſet indoluit plurimum: quod emori ipſum in ea arce non permiſiſſent: ut prorſus fidem quam promiſe/rat præſtitiſſe uideretur. Dimiſſus igitur ab Alphunſo poſt paucos dies ad Didacum principem ſuum perrexit: qui tunc in Africam ſe contulerat. Cum in eum ut ſingularis fidei uirum laudes ab omnibus congeſtæ eſſent: quia Di dacus dixerat: q̃q̃ Marcus egregiam fidem præſtitiſſet tamen arcem ſe ſu/am optare: in eo Marcus aliquid deſiderari putabat: qđ præſtare ultra de/buiſſet. Abiecta igitur omni uiuendi ſpe: in extremæ fortunæ habitu ad Al/phunſum reuerſus eſt: atq; ubi eius canes ſtabulabantur habitatum ſe con/tulit. Alphunſus intellecta reditus cauſa: & quam ob rem ingratam habe/re ſe uitam Marcus oſtenderet: præcibus lachrimiſq; ipſius motus giuarræ arcem ei reſtituit. Marcus receptam paulo poſt confecto prius inſtrumen/to illius neceſſitatis in quam erat coniectus ne fidei eius ultra obiici aliquid poſ ſet: Alphunſo quia retinendi modum nullum eſſe inſtrumento declaratum erat eam reddidit, longe plus perfidiæ ſuſpictione q̃ ipſius mortis periculo motus: quo facto triplicis in iudicium rei ambiguo relictũ eſt. Fuerit ne hæc maior Marci fides: an Didaci erga eum ingratitudo: aut inſignis in Alphũ/ſo animi nobilitas.

De Almenone arabe Tolletano rege.

NOn inter chriſtianos tantum magni fidem factam eſſe conſtat: uerum inter mauros quoq; atq; alias aduerſæ religionis nationes: hoc ita eſſe Almenonis arabis exemplum ſatis oſtendit. Cum enim Sancius ſecundus Caſtulonenſis Nauarienſiſque rex fratrem ſuum Alphunſum Legionis Luſitaniæque regem cœpiſſet: & inuitum monaſti/cam religionem profiteri coegiſſet: clam prius fide accepta ad Almeno/nem arabem tolletanum regem Alphunſus a monaſterio profugit. Ab eo benigne exceptus: cum ceu filius haberetur Sagi quibuſdam notis al/menoni oſtenderunt: ſe deprehendere hunc Alphunſum aliquando mau rorum imperii euerſorem fore: & ob eam rem: ut interimeret: horta/bantur. Aſſentiri illa ſuadentibus maurus nunquam uoluit. Sed iuſiu/randum modo ab Alphunſo cœpit: dum uiueret uim tolleto non illaturum. Cum haud multo poſt defuncto Sancio ad Alphun/

ſum ipſum non regna modo quæ ante habebat occupatore mortuo: uerum
etiam quæ fratris erant hæreditatio iure peruenirent: Almenoni denuo ſua
ſum eſt: ut Alphunſum retineret quia tantorum regnorum dominus maxi
mi auri pondere redimi poterat. Sed Maurus in fide perſtitit: dimiſſumq; in
caſtulonenſe regnum comitatu ingenti ac muneribus proſecutus eſt quia no
rat Alphunſum a ſuis clam de fratris morte monitum: & ſi non deerant qui
contra ſuaderent: abire ipſo inconſulto noluiſſe. Qui igitur quatuor ingentia
regna ſecum conſiderauerit cum magnis teſauris ad Alphunſum perueniſ
ſe: & præterea a natura inſitum mauris aduerſus hiſpanos odium: quæ duo
nō maurū modo hoſtē: ſed quēuis alium ab officio deducere potuiſſent: Al
menonem fidei maximum cultorem fuiſſe iudicabit: nec minus Alphunſū
quod ob eaſdem cauſas non modo clam profugere non temptaſſet: Sed
datam fidem præſtiterit: atq; ut almenonem aduerſus cordubenſem regē
iūuaret tolletum ſe in eius poteſtatē contulerit. Sed nec ceſſit almenon cum al
phunſi fidem ſecutus poſtea in eius caſtra profectus eſt.

De populo romano

REbellauerat Tranſemundus Longobardus dux ſpoletanus a Luit
prando longobardorum rege: Luitprandus igitur coacto ingenti
exerciti paucis diebus omnia tranſemundo ademit. Is cum iam in
ultimum diſcrimen ſe deductū uideret fide a Gregorio pontifice ac Stepha
no patricio ro. populi ro. nomine accepta: fore ipſum apud eos incolumē:
galeſi arcem q̄ iuxta tiberim poſita eſt populo tradidit. Luitprādus aūt minis
ingentibus Tranſemūdū dedi uirum ſibi ſubditum ac rebellem depoſcebat:
Romani obſtare tranſemundo datam fidem aiebant. Indignatus igitur
Luitprandus uaſtato agro urbem obſedit: dirripuitq; oppida quædā agri
romani quæ ademerat: omnia tamen ferre romani q̄ datam uiolare fidem
maluerunt.

De Genuenſibus.

NOn eſt illa quoq; prætereunda fides quam diligentiſſime genuēſes
ſeruauerūt: quo tempore gibellina factio: ita enim appellabant:
in urbe rerum potita Obertum Auriam et alterum obertū ſpinu
lā capitaneos hēbat. Nā cū miſſi eſſent in exilium permultis guelfæ factionis
ciues hi ut mos exulum eſt quibus in patriā reditus ſemp cordi eſt: ottoboni
Fliſci cardinalis opera: qui ſub Adriani nomine ad pontificatum euectus fu
it: Carolo primo neapolitano regi propoſita magnorum commodorum
ſpe perſuaſerunt: ſe breui genuenſe imperium ei daturos: ſi una cum ipſis
bellum genuenſibus inferret. Carolus igitur imperii ſpem atque auri cu

piditatem ſecutus nulla fœderis quod cum genuenſibus habebat habita ra/
tione: nullo prius indicto bello: ut belli mala aduerſus genuēſes maiore ſuo
commodo auſpicaretur: genuenſes mercatores cum mercibus quotquot in
Sicilia atq; in Neapolitano regno erant: comprehendi iuſſit. Siculi autē mer
catores ac neapolitani regni: item narbonenſis prouinciæ accolæ ueriti: ne
idem ipſi Genuæ paterentur: undiq; ut poterant latebras quæritabant. Quā
rem cum genuenſis populus intellexiſſet: ſtatim edictum propoſuit: ut qui
cunq; in urbe ſua qui regi Carolo parerent inuenirentur: quadraginta dies in
urbe Genua inuiolati manerent: atq; intra id tempus rebus quas in urbe Gē
nua habebant: ac corporibus ſuis tuto conſulere poſſent: uoluerunt enim ho
ſti qui eis fidem uiolarat ipſi eam incolumem præſtare.

Item de genuenſibus.

EO quoq; tempore quo inter genuenſes uenetoſq; bellum gereba/
tur: atq; induciis factis belli mala ſuſpenſa manebant: in quatuor
genuenſium triremes haud longe a græciæ littoribus quatuor ue/
netæ irruerunt. Genuenſes uirtute ſuas tutati triremes uenetas cœperunt: &
cum calente adhuc prœlii ardore: ſimulq; indignatione quod in induciis il/
lata eſſent arma: præterea uulnerum quæ acceperant: dolore compulſi ſæ/
uire haud iniuria in captos poſſent: ipſorum iram induciarum fides leniit. &
ut ad ſe ſolam reſpiceretur compulit. Itaq; ſolum triremium præfectum re/
tinuerunt alios cum triremibus dimiſſerunt. Cum autem Meſſanam in Si/
ciliam perueniſſent: triremium præfectum quem captiuum habebant: con/
ſuli ueneto tradiderunt: ut is uenetias eum mitteret: ubi erroris ſui penas da
re cogeretur.

Item de Genuenſibus.

NOn minora etiam fidei experimenta dederunt erga uenetos: cum
poſt longum ac graue bellum quo inter ipſos tertio decertatū fue/
rat: ubi auri atq; ſanguinis uis immenſa effuſa eſt: cum occaſio ſe
obtuliſſet magno genuenſium commodo rei fœliciter aduerſus uenetos ge/
rendæ: fidem inita paulo ante pace uenetis datam commodis doloriq; acce/
ptorum in bello malorum antepoſuerunt. Nam cretenſes uenetiq; qui Cre/
tam incolebant: conſpiratione facta a uenetis defecerant: ac genuam lega/
tos uiros grauiſſimos miſerant: qui inſulæ deditionem facerent. Ea autem
expeditio &ſi nullius periculi magniq; commodi futura uidebatur: minorē
q; ob cauſam finitum paulo ante bellum aduerſus uenetos ſuſceptum fue/
rat: tamen legatis reſponderunt: uehementer dolere qđ integra fide ob pa/
cem cum uenetis factam: ea quæ cretenſes offerebant accipere non poſſent:
q̄q̄ adeo recens ea pax confecta eſſet: ut multi uulnera quæ eo bello accepe/
rant nondum ad cicatricem perduxiſſent.

Caput ſeptimum

De Chilonia Sparthana Cleombroti ſparthani regis uxore.

A Publica priuataq; fide ad uxoriam erga uiros tranſituri Chiloniā ante alias commemorabimus. Hæc Cleombroti Sparthani regis uxor fuit: ac Leonide filia: qui item ſparthanus rex erat. Nam cum ciuilibus diſcordiis Cleombrotus uir Leonidam eius patrem in exilium miſiſſet: a uiro patris reſtitutionem impetrauit. Cum autē mūtata fortuna Cleōbrotum poſtea Leonidas ab urbe depuliſſet: Chilonia pari opera apud parentem pro uiro uſa: cum nihil ꝓficere animaduertiſſet: & ſi fœliciter apud parentem in patria agere poterat: maluit cum uiro eius exilii comes eſſe.

De uxore Panthei Lacedemonii.

DEpulſo Cleomene ſpartharum rege ab Antigono macedonū rege: cum is in ægyptum ad Phtholomeum regē ſe recepiſſet: ac pantheum ſequi uxor: uellet a parentibus prohibita magno ſtudio ſeruabatur. Cæterum ipſa aſtu ingenti adinuento equo ad mare noctu ſe cōtulit: atq; incognita nauem conſcendens in ægyptum ad uirum peruenit: amboq; illic uitam peregerunt.

De Sarra uxore Habrææ.

MIranda quoq; fides atq; amor Sarræ erga maritum Habraam fuit: quæ cum ſe uirumq; iam grandes natu orbos inſpiceret: uiro pſuaſit: ut cum ipſius ancilla agar concumberet: temptaretq; ſi ex ea filios procreare poſſet. quod cum Habraam feciſſet: natuſq; eſſet Hiſmael: non aliter ac filium ex ſe natum Sarra eum ſuſtulit: nā præter aliarum morem prudens: atq; uiri ſui amans fœmina: Zelotypiæ graui in mulieribus malo: propagandæ uiri ſui ſtirpis reſpectum antepoſuit.

De Stratonica Deiotari galatarum regis uxore.

STratonica quoq; Deiotari galatarum regis uxor cum aduerſante ualitudine: cum uiro filios ſe concipere non poſſe uideret: ei perſuaſit ut liberis cum alia operam daret: ad eumq; deduxit electram cubicularem ſuam miniſtram moribus atq; forma inſignem: ex qua Deiotarus aliquot filios procreauit: quos Stratonica poſt uiri mortem amanter non ſecus ac ſuos aluit: atq; in regno ſuccedere permiſit.

De Liuia Augusti uxore.

LOnge etiam maior Liuiæ erga Auguſtum uirum fides atq; indulgentia fuit: quæ cum ſciret Auguſtum puellis nōdum maturis oblectari: clam magna diligentia perquiſitas ſecreto ad eum deduci curabat: prænimia fide amoreq; id marito concedens: cuius gratia non

nullæ cum pellicem ferre non poſſent : interdum uiros peremerunt : atq; id circo tanto magis laudanda quanto eius exempla rariora inueniuntur : anteponenda etiam Liuia tertiæ Aemiliæ fidei erga Scipionem uirum : quanto maius eſt rē ipſam ſponte agere : q̃ contra ipſius mentē ab alio factā pferre.

De Octauia. M. Antonii uxore.

CVm Antonius Octauiam uxorem Romam remiſiſſet: frater Augustus Octauiæ ſuadebat : ne in Antonii domo habitaret : cœptū enim iam inter eos bellum erat. ei igitur Octauia reſpondit ſe nū q̃ adduci poſſe ut in alia domo habitaret. Quam ob rem eodem animo Antonii amicos quo antea uidit : & priuignos haud ſecus habuit ac ſi ex ipſa ꝓcreati eſſent : conata quantum permittebatur fratrem ab armis in Antoniū dimouere. Dedecere enim plurimum aiebat : ut duo terrarum orbis gubernatores : unus quod alter ſorori ſuæ amicam anteferret : alter autem nimio erga amicam amore captus inter ſe bellum gererent.

De Herodiade Herodis tetrarchæ uxore.

INgētem quoq; fidem Herodias uiro Herodi tetrarchæ oſtendit: cum ad urbem Romam cum eo profecta : ut Agrippam fratrē accuſaret : rem in contrarium cedere uidit. uiro enim Lugdunum exulatum in galliam miſſo : &ſi multum a fratre : ac fratris cauſa a Calligula Auguſto rogata fuerat : ut redire in patriam uellet : principatus parte quā uir obtinebat oblata : maluit relicta patria in gallia cum uiro inopem uitam degere : q̃ ſine eo ingentes opes in patria peſſidere.

De Archoria flacilla priſci uxore.

PIſonianæ conſpirationis conſcius apud Neronem accuſatus priſcus perpetuo exilio mulctatus eſt. Archoria flacilla uxor cum romæ in magnis opibus manere poſſet : patriæ atq; opibus exilium cū uiro prætulit.

De Gnatia Maximilla galli uxore.

GNatia Maximilla Flacillæ exemplum ſecuta omnibus relictis uirum gallum ſequi uoluit : ob eandem qua priſcus conſpirationem damnatum.

Recentiora. De Giberti corrigienſis uxore.

SIngulare quoq; fidei exemplum Giberti Corrigienſis uxor oſtendit : cum propinquorum conſpiratione : & eorum quidem qui ipſius factionis erant : ab urbis Parmæ imperio Gibertus eiectus fuit. inter conſpiratos autē cum uxoris frater Rolandus Roſeus eſſet : & ſororē in tumultu rogaret : ut populi impetum in domos ſuas declinare uellet : qui eiuſmodi erat : ut etiam fortem uirum terrere poſſet : ipſa torua facie ad fratrem conuerſa proditorem eum compellans reſpondit. Dii faxint ne me profanem eius domus ingreſſu : quæ in propinquum ſuum adeo perfida fuit : ne

q; eo pane ueſcar: quem canes quoq; ob perfidiæ labem etiam in ingenti fame deuitarent: quin potius ad uirum meum profecta ſum: quem nuptiarum mearum pignore feſelliſti: & coram eo me conſtituam: ut hanc tuam iniuriam in me ipſa ulciſcatur. Hæc cũ dixiſſet nudis pedibus paſſiſq; capillis ad caſtrum nouum ubi uir erat profecta eius pedibus obuolui cœpit: & flens rogare ut ipſius morte acceptam a Rolando fratre iniuriam ulciſceretur. Cæterum cum iam ſatis ſcriptum ſit de uxorum fide in uiros: nunc de ſeruorum ſcribamus quæ multis rationibus non minus laudanda eſt.

De ſeruorum fide erga dominos. Caput octauum.

De Seruo Menenii.

SI uxorum fides erga uiros ingẽtem meretur laudem: & digna eſt cuius exemplo mortales plurimũ moueantur: q̃ tamen res & naturæ nexu & ꝓpriis bonis multifariã indiſſolubilia uincula ſentit: q̃to pluris facienda erit ſi tãta aut maior etiam in ſeruili genere inuenietur? Hæc enim naturæ nulla ope iuuatur: ſed maxime in contrarium tendit. Si quidẽ libertati nihil magis contrarium eſt: quam ſeruitus. & non nunq̃ ſeruis cõmodum a domini morte naſcitur. Id circo quo hæc ſeruilis fides rarior eſt: atq; difficilior: eo etiam pluris facienda & laudanda magis. Quam ob rẽ de ea quædam ſcripturi exempla: initium ſumemus a Menenii ſeruo: ceu ab eo cui ſimilis aut nullus aut pauciſſimi fuerunt. Inter proſcriptos Menenius erat: & cum eius domum circumſeptam armatorum corona qui Menenium quærebant ſeruus uideret: ſpreto omni præmio quod propoſitũ erat: ſpretis periculis: ac deniq; uita ipſa: ut domini uitam ſeruaret: lecticam ubi Menenius manere conſueuerat ingreſſus ferri ſe ab aliis ſeruis iuſſit. Menenium eũ eſſe milites arbitrati ipſum illic occiderunt: & moriens cũ milites feſelliſſet: dominũ ſeruauit: qui ſeruilem ueſtem amictus alia uia cum multis quos eadem fortuna urgebat in Siciliam ad Pompeium profugit.

De alio proſcripti ſeruo.

ALius quoq; proſcripti ſeruus ad mare profectus quærendæ nauis gratia: qua dominum in Siciliam traiiceret: dum reuertitur dominum offendit lætali uulnere a tribuno percuſſum: qui proſcriptorum conquiſitioni præerat adhuc ſpirare. Itaq; ad eum acceſſit: dixitq; domine aliquantiſper morare & cum hoc dixiſſet: tribunum interemit: & ſuper utrunq; ipſe quoq; gladio incubuit.

De Herone triumuiri. M. Autonii ſeruo.

POſtremo prœlio quo ab actio Antoniana claſſis Alexandriam ꝓfugit: cũ Cleopatra intellexiſſet: Antoniũ ſuſpicari ipſius culpa eã cladẽ acceptã eſſe: eius iram uerita: in ſepulchra locũ inexpugna/

bilem ſe recepit miſitq; qui Antonio nunciarent eam eſſe mortuam : Antonius autem longe grauius Cleopatræ commotus morte : quæ leuiter de ſuſpictione ſua nuncio crediderat : q̃ propter cladem : abiecto uiuẽdi deſiderio mori conſtituit : uocauit igitur clam heronem ſeruum ſuum : quem ante polliceri coegerat : quando iuſſiſſet ipſum occiſurum : iuſſitq; ut tunc eum occideret. At hero domini uitæ q̃ ſuæ ſtudioſior : arrepto gladio dũ fingit Antonium ferire in ſe ipſum gladium conuertit : & ſe interimit.

De. L. Piſonis ſeruo.

INcoante Veſpaſiani imperio Domicianus res urbanas abſente patre adminiſtrabat. Ab eo miſſi in africam milites ut. L. Piſonẽ interimerent : eo tempore africæ proconſulatum gerentem : cum Carthaginem ingreſſi ad. L. Piſonis ædes ueniſſent : ubi piſo eẽt petierunt piſonis ſeruus ueſte aſpectuq; conſpicuus : cũ rem quo tendebat animaduerteret : ut dominum ab eorum ui ſeruaret : ſe ipſum Piſonem eſſe mentitus eſt. occiſus autem dominum tamen non ſeruauit : quia re detecta Piſonem quoq; interemerunt.

De Cluentii peligni ſeruo.

CLuentii peligni ſeruus cum uideret dominum a ſuis compræhenſum eſſe : ut ad Pompeium deduceretur : fide animoq; in dominũ ſingulari decreuit : & dominum & ſe ſimul a crudeli ſupplicio turpitudineq; liberare. Repente enim in mediis militibus eum & poſtea ſe ipſum cum eo interemit.

De Fimbriæ ſeruo.

IDem Fimbriæ ſeruus fecit : nam cum a legionibus ſuis Fimbria ꝓditus eſſet : ab eo iuſſus ut turpi morte liberaretur : ipſum ſeq; poſt eum interemit.

De Micito Anaſilai ſeruo.

A Fidelibus ſeruis qui atrocia moliti ſunt : ad æque fideles : ſed minus truces tranſibimus. Anaſilaus meſſenius qui olim meſſanam in Sicilia condidit : & poſtea tyrannidem apud rheginos exercuit : moriens filios in miciti ſerui ſui tutelã reliquit. Is autem tanta fide bonitate atq; iuſticia commendatam ſibi adminiſtrationem rexit : ut rhegini ciues haud indecorum ſibi ducerent a ſeruo æque ut ante ab Anaſilao domino regi. Cæterum poſteaquam Anaſilai liberi adoleuerunt : urbis adminiſtrationem ſeruus eis tradidit : ipſeq; pauca ſecum accepta pecunia olympiam habitatum ſe contulit.

De quibuſdam ſeruis matronæ adrumentanæ.

CVm Adrumentum obſidione præmeretur: a matrona adrumē tana Serui quidam in hoſtium caſtra profugerunt: urbe autem poſtea ab hoſtibus capta ſerui quoq; profugi cum eis in urbem irruperunt: ſtatimq; ad matronam cuius ſerui fuerant profecti eam magna minati coeperunt: & cum durum ſeruitium ulciſci uelle dicerent tāq̄ hoſtes eſſent extra urbem in tutum ab hoſte locum eam deduxerunt ſemperq; ei fidem quam debebant præſtiterunt.

De patauinorum ſeruis.

CVm Aſinius polio acerbe patauinos urgeret ut pecuniam armaq; præſentaret: & ob id omnes laterent: edicto ſeruis libertatem propoſuit: qui latentes dominos detegerent. Mira res profecto fuit ſeruum neminem inuentum qui non conſtanter eo modo propoſitam libertatem ſperneret.

De Cepionis ſeruo.

ACcuſatus Cepio q̄d in Auguſti uitam conſpiraſſet: ad tiberim a ſeruo ſuo in corbe tectas: & inde hoſtiam: nocteq; proxima prope Laurentum perlatus fuit. ab eo loco nauem conſcendens: contrariis uentis Cumas uſq; reiectus: comite ſeruo Neapolim perrexit: ibiq; cum ſeruus eum abdidiſſet: a centurione qui eum perſequebatur captus ſeruus ipſe nec promiſſis nec minis: ſed ne tormento quidem adduci unq̄ potuit: ut dominum ubi eſſet detegere uellet.

De ſeruo. P. Cornelii Scipionis qui maior eſt dictus.

PVblius Cornelius Scipio maior proelio aduerſus Hanibalem grauiter uulneratus: a ſeruo in equo reſtitutus eſt: & cum cæteri eum deſtituiſſent. ab illo ipſo ſeruo in caſtra perductus eſt.

De Era & Carimonio Cleopatræ ancillis:

INter uirorum exempla quæ de ſeruis tradidimus: unum de duabus ancillis addemus anteq̄ finem in antiquis de hac re faciamus. Era & Carimonium reginæ Cleopatræ ancillæ: cum eſſent cum ea quando ſe interemit: eamq; regio ornatu compoſuiſſent. Era præ dolore ad Cleopatræ pedes mortua concidit: Carimonium autem dum capiti coronā accommodat: uigilum clamore excita: cum nondum peregiſſet reſpōſum: ipſa quoq; mortua eſt.

Recentiora De duobus ſeruis Cozagiani perſæ.

INter fidei inſignia recentiorum ſeruorum exempla. hoc quoque ſcribemus de quo tamen nihil præter auditum habemus. Cozagianus perſa cum tenuis fortunæ mercator in Indiam Cambargam urbem uſq; penetraſſet: ab indo rege ad magnam fortunam ſublatus eſt: opesq; ingentes apud eum congeſſit. Poſtremo apud regem: ut in

aula mos eſt : per inuidiam falſis criminibus accuſatus : ab eo morte affectus eſt . hic cum ad regem ingreſſus occideretur duos in exteriore conclaui ſeruos reliquerat : qui poſtea a rege iu cubiculū uocati : ut ab eis de domini pecunia certior fieret : ſtatim ut proſtratum humi herum mortuum uiderunt : adeo eos in dominum charitas urſit : ſpreta uita ambo unanimes cultellis : quos ſecum habebant regem occiderunt : atq; haud multo poſt ipſi quoque interierunt .

De Franciono Ioannis Andreæ Lampugnani miniſtro .

QVanq̃ hactenus de ſeruis tantum ſcripſerimus : hunc tamen liberæ condictionis miniſtrū addemus : qui quod in humili natus erat fortuna : & quod inops uili præcio operam ſuam locabat : permultis ſeruis de quibus ſcriptum eſt inferior haberi poterat . Itaq; haud iniuria inter ſeruos annumerabitur a nobis . Hic Francionus nomine Ioanniandreæ Lampugnano ſeruiebat : qui cum patronum mane eius diei qua Galeatium Sfortiam Mediolanenſem ducem occidit turbato uultu tumultuarie omnia gerere conſpexiſſet : orando blandiendoq; adeo inſtitit : ut ad ea detegenda quæ animo moliebatur patronum expugnaret . Itaq; re intellecta in eius periculi parte eſſe uoluit : minime territus mortis metu : quæ impendere uidebatur ; neq; etiam præmio quod re detecta ſperare poſſet a fide in Ioannem andream reuocatus eſt . Quartus igitur in eo fuit numero : qui tantum facinus adorirentur : paruo tātum pugione armatus in militari cohorte quæ Galeacii corporis cuſtodiam obibat . omnia enim pro nihilo duxit : ut patrono fortem aliquam præſtare operam poſſet . In hoc autem quia arbitror par aliud exemplum non inueniri poſſe de ſeruorum fide finem faciemus .

De morum ac fortunæ mutatione Caput nonum.

MOrum atq; fortunæ mutatio quam perſæpe in multis uidere contingit : quem ad modum ad bonam nos ſpem erigere debet : ut ex quocunq; etiam deteſtandæ uitæ genere fortunaq; lætum cernere exitum poſſimus ita etiam continere nos debet : ne primordia rerum in quibus boni aliquid eluceſit : nimis cito laudemus : neq; præſentis fortunæ fœlicitati nimium fidamus : cum utriuſq; rei ingentes fieri mutationes uideamus : quæ res ut magis etiam appareat : de ea ueterum recentiorumq; exempla permulta hic annectemus .

De Fabio Gurgite .

FAbius in urbe roma nobiliſſimo genere ortus : a prima ætate quā multis infecerat notis abſumptis perdite paternis opibus gurgitis

cognomentum ſibi comparauit. Cæterum poſtea relictis primæ ætatis libidinibus: id quod etiam nunc interdum fieri contingit: in eam temperantiā peruenit: ut dignus haberetur cui populus ro. morum cenſuram crederet. Senex enim inſigne ſe uirtutis ac modeſtiæ exemplum patriæ præſtitit: cui iuuenis in uenere gulaq; nimius: atram nubem obtenderat.

De Auguſto.

IN triumuiratu qui magiſtratus undiq; rapinas ac ſceuitiam ſpirabat. nullus legitur Auguſto acerbius in ſanguinem atq; fortunas ciuium ſceuiſſe. Nam durum ſe atq; inexorabilem in multis præbuit: ad quæ cæteri inclinabant: & falſis paruiſq; criminibus motus ciuium ſanguinem opeſq; auare crudeliterq; nimis hauriebat. Cæterum poſteaquā ſolus rerum potitus eſt: nemo neq; ante neq; poſt illo uel humanitate maior uel bonitate legitur fuiſſe. neq; enim contentus fuit: illis pepercıſſe qui in eius uitam conſpiraſſe conuicti erant: ſed multos quoq; ex eis affectos beneficiis ut amicos ſibi concillaret enixus eſt. Sed iam a mali in bonum mutatione ad eam quæ contraria eſt tranſeamus.

De Tiberio Cæſare.

LOnge magis uaria fuit Tiberii Cæſaris uita atq; fortuna: q ab Auguſto ſocero atq; eodem uitrico non ſine uitæ periculo rhodum relegatus: haud multo poſt ad imperium conſcendit. Humanum ſe ab initio atq; ciuilis bonitatis ſtudioſum oſtendens: omnem rerum adminiſtrationem conſulibus permiſit: ad id patientiæ perductus: ut palam in ſenatu etiam per exiguæ exiſtimationis ſenatores ei contradicerent. Cæterum cum ætate mutatis etiam moribus adeo crudelis ſuperbus atq; immanis fuit: ut mortuum populus romanus exclamauerit in Tiberim proiiciendum eſſe. Hic igitur & fortunam & mores tam uarios habuit: ut ab extremo nulla mediocritatis ratione ſeruata: ad aliud extremum tranſilierit:

De. C. Calligula.

NOn minor etiam mutatio illa fuit: quæ in. C. Calligula imperatore uiſa eſt. Nam poſteaq̄ ad imperium conſcendit: ut timore omnes liberaret factas aduerſus fratres quos Tiberius occiderat: accuſationes: publice combuſſit: & ut clarius humanitatis ſtudium oſtenderet: legere chyrographum recuſauit ad ſe miſſum: quo inita contra ſalutem eius conſpiratio detegebatur: ob id ut dicebat: ne aliquem ſupplicio afficere cogeretur: ſorores quoq;: ut fratrem æquum erat uehementer dilexit. Cæterum ficta eiuſmodi uirtus bonitaſq; haud longe abiit: neq; diu oſtenſum ante ingenium præſtitit. breui enim fratrem occidit. crudeliter ſorores urbe expulit

in romanorum ciuium qui nobilitate fulgerent: q̄q̄ Innocentium uitam atq; fortunas atrociter ſceuiit: adeo ut iis qui eum ante norant: Calligula ille nō uideretur: quem ab initio aliis moribus ad principatum conſcendiſſe uiderāt.

De Nerone imper.

QVis Nerone in morum mutatione magis uarius fuit? qui a prima ætate matris obſeruantiſſimus: ut qua bonitate eſſet clarius appareret: perlatis ad eum litteris quibus damnati hominis ſupplicium mandabatur: ut eis e more ſubſcriberet: dixit quam uellem litteras neſcire: ne cuiuſq̄ mortem mandaſſe uiderer: uectigalia aliaq; grauia populis impoſita onera diminuit. Senatoribus fortunæ caſibus: nulla ſua culpa ad inopiam uergentibus de publico ſalaria conſtituit. Sed; poſteaq̄ ætas inualuit: in matrem impius mortem eius procurauit: ſenatores claroſq; alios permultos uiros leuiſſimis de rebus interemit: nec eo cōtentus tormentis intereſſe uoluit: multas in ſe tanq̄ factæ eſſent coniuratores finxit: ut ſceuiendi materiam haberet. Cum autem in prouincias procuratores mitteret: præter generalem normam augendorum uectigalium: monebat ſeorſum ſcire ipos quæ ipſius neceſſitas eſſet: tandemq; in diuites omnes ceu in hoſtes inuectus eſt: uirtutibus quas adoleſcens præ ſe ferebat in contraria longeq; maiora uicia conuerſis: ut non homo: ſed infandum monſtrum inter homines emerſiſſe uideretur.

De. M. Ottone Siluio imper.

ILli de quibus eſt dictum ſemel tantum mores mutarunt. At Otto de quo ſumus dicturi ſæpius. Nam a prima ætate impudiciciæ nota laborauit: & præterea iniuſtus habebatur. A Nerone in Luſitaniam miſſus eam ſingulari iuſticiæ laude: ut omnibus mirum uideretur rexit. Factus poſtea imperator ad primas libidines conuerſus eſt. Deniq; moriēs adeo ab eo qui ante uidebatur diuerſum ſe oſtendit: ut animi fortitudine Catonem: Brutumq; ſuperaret: breui uitæ ſuæ curſu ſæpius morum mutatione facta.

De Domiciano imper.

DOmicianus primis imperii initiis non abhorrere modo uidebatur, ut humanus ſpargeretur ſanguis: uerum etiam ea loca tanq̄ moleſta deuitabat: in quibus cæſis ad ueſcendum animalibus eorū cruor manabat. Relictas quoq; hæreditates repudiabat. Sed ut alii de quibus diximus: ex bono in peſſimum conuerſus: leuiſſimis de rebus nobiliſſimos uiros permultos occidit: bonaq; eorum publicauit: In mortuorum bona inuaſit qui uel uno teſte probaretur dixiſſe uelle bonorum ſuorum hæredem principem eſſe: prorſus igitur a bonitate atq; abſtinentia quam primus initiis

oſtenderat ad ingentem immanitatem atq; rapacitatem ſe tranſtulit.

De Antonino Caracalla imper.

HVic perſimilis Antoninus Caracalla fuit: qui in prima iuuenta ſi quē ad ſupplicium deduci uidiſſet: oculos in aliam partem manantibus lachrimis auertebat: is poſtea mortuo patre immanis factus: ſine cauſa Antoninum getham fratrem: item ſenatores permultoſq; alios crudeliter interemit.

De Diogene Cynico philoſopho.

NOn minor quoq; ea fuit morum mutatio quam Diogenes Cynicus philoſophus fecit: qui Synope ortus urbe pontica: adulterinæ monetæ infamia notatus a patria pulſus fuit. Is poſtea athenis data philoſophiæ opera in tanto opes odio habuit: ut nudus degeret: atq; nautico dolio pro domo uſus a nullo uel pecuniam uel aliā rem acciperet.

Recentiora De Saulo apoſtolo.

A Priſcis exemplis de mutatis moribus ac fortuna ad recentiora trāſituri: Saulum Tarſenſem primo commemorabimus. Quis enim tam crudeliter in oues lupus: quam ipſe in chriſtiani nominis homines ſceuiuit pro uiribus ſuis uſq; quaq;: ubi inueniri per Syriam eos contigit? Nam id uſq; adeo enixe egit: ut q̄q̄ admodum adoleſcens ad lapidandum Stephanum leuitā: cum eius perſecutoribus conueniret. Mutatis poſtea moribus: mutato etiam nomine eius fidei cuius fuerat accerrimus perſecutor dux atq; prædicator extitit. & qui martyrum ſanguinem ſparſit: dum chriſtianam fidem impugnaret: ſuum poſtea ut eam tueretur: effudit. Nec minus ſtudioſum ſe promptumq; Chriſti diſcipulum q̄ ante ſceuus fuiſſet hoſtis oſtendit.

De Auguſtino aurelio epiſcopo hipponenſi.

AVrelius quoq; Auguſtinus manicheæ hæreſis ſectator catholicam fidem acerbe impugnauit: modica ortus fortuna: ſed ingenio tanto ut ei neq; ante neq; poſtea ullus uideatur poſſe præferri. Is poſteaq̄ Ambroſii opera ad catholicæ fidei gremium ſe conuertit: mutatis moribus manicheorum cæterorumq; hæreticorum dogmata impugnauit infregitq;: ac tantum in chriſtiana eruditione profecit: ut e quatuor quorum ſcripta ad alios in catholica fide errudiendos recepta ſunt: unus nec is quidem niſi clariſſimus habeatur: nulla re minus q̄ hipponenſi epātu notus.

De Maria ægyptia.

MAria mulier ægyptia primam ætatem uulgato corpore ut foediſſimum ſcortum egit: uino etiam plus æquo uſa: ſed poſteaq̄ petitis hieroſolymis ante actæ uitæ eam poenituit: & alios mores in

duit: profecta trans amnem Iordanem in deſerta ſyriæ loca ætate ſua ſingu larc uirtutis ac præſertim abſtinentiæ atq; honeſtatis exemplum extitit: libidi num quibus adoleſcentiam macularat poſt mutationem hoſtis tam ſceua q̄ ante per petulantiam ad alios in uenerem rapiendos pronam ſe præbuerat.

De Pellagia Mimma antiochena.

HVic ſimilis antiochena mimma non modo corpus uulgauerat: ue- rum antiochiæ quoq; ſcenæ ac theatro operam ſuam locabat. Hæc poſtea mutato uiuendi genere cum in deſerta loca ſe contuliſſet: li- bidines delitiaſq; in uitæ rigiditatem ſolidamq; uirtutem commutauit: ita ut abſtinentia aliiſq; uirtutibus permultos monachos atq; hæremitas ſuperaret: editiſq; & dum uixit & poſteaq̄ mortem obiit: miraculis in ſanctarum nu- merum referri meruit.

De Mutio latrone.

MVtius latro ægyptius ita in hominum corpora: ſicuti in animos Pel lagia ſceuiebat: alienis enim opibus inhians uias obſidebat: atq; in eos qui iter facerent craſſabatur. poſtea autem quam cor eius de coelo tactum fuit: & is uiuendi ſtudia mutauit: ad hæremum profectus nō modo per uirtutem plurimum profecit: uerum ſancti quoq; nomen conſe cutus eſt.

De Dauide latrone ægyptio: & Moiſe æthiope.

DAuid quoq; ægyptius æque ut Mutius latrocinium exercuit: atque inſuper Latronum dux fuit: in thebaida ſuperiore apud hermopo lim: hic immutata ſimiliter uita: monachalem ordinem profeſſus ad ſingularem morum ſanctitatem peruenit. Idem quoq; Moiſes æthiops egit: cum monaſticham uitam latrocinio permutauit.

De Phtholomeo & herone hæremitis.

COntra hæc: quæ ſcripſimus: Phtholomeus ægyptius quindecim an nos in hæremo commoratus eſt atq; uitam ſolo pane ac rore du- cens orando tempora ſua tranſigebat: ſed poſtea ad priorem ſce- leſtam uitam reuerſus apoſtatauit. Hero quoq; Alexandrinus cum magnā temporis partem auſtere atq; cum uirtute egiſſet: religione cum uirtute reli cta: ad ſecularem uitam ut inter ſcorta uiueret conuerſus eſt. cæterum illius etiam uitæ poenitentia ductus ad hæremum denuo ſe recepit.

De Gulielmo Gienæ duce & comite pictonenſi.

GVlielmus Gienæ dux ita enim in aqtanis urbs nūc dicitur: cū in pri- ma ætate ſceuus eēt: & multipliciter catholicā impugnaret eccleſiā tandem uitam moreſque mutauit. nam cum ſeculo renunciaſſet hæremiticam egit uitam: thoracemque quem olim aduerſus eccleſiā indue-

rat: ſuper nudo indutus macerandi corporis apud ſe inſtrumentum eſſe uo/luit: congregationem quoq; religioſorum hominum ſalutis anno centeſimo ac quinquageſimo quinto ſupra mille inſtituit: qui ab eo gulielmitæ appellati ſunt.

De Alphunſo ſecundo neapolitano rege.

FVit magna quoq; morũ fortunæq; mutatio: quam Alphunſus ſecundus neapolitanus rex fecit. nam ſimul cum iuuenta armis lit/teriſq; relictis: hortos una cum uino epuliſq; ſecutus eſt. Itaque ex forti manuq; prompto ac militaris prudentiæ pleno: egit ut ſocors ac proter obeſum corpus ad res gerendas ineptus: poſtremo pene amens etiam haberetur. Amiſſo enim animi uigore: ad primum Caroli octaui gallorum regis aduentum cum is in eum arma moueret: attonitus Ferdinando filio regnum tradidit: ac nauem conſcendens in Siciliam terroris plenus profugit cum & hoſtis iuuẽta q̃ conſilii plærunq; in diga eſt. Item parũ copioſa rei pecuniariæ ratio. Ita enim eſſe docebat corrogata in primo aduentu ab omnibus pecunia: præterea hiems: quæ uenientem hoſtẽ adoriebatur ſatis magnam ſpem facere poſſent: ut non reſiſteret modo: ſed in galliam ipſam il/latum bellum tranſferret: id quod haud difficulter poterat: cum affatim milites & pecunia ei ſupereſſent. Cæterum animo captus omnibus neglectis cũ præcioſa permulta præproperans: item arma: atq; innumerabiles equos: præterea munitiſſima loca relinqueret: qui in iuuenta inexpugnabiles arces deuicerat: qui turcas ipſos magno labore expugnata hydrunto urbe Italia depulerat: nihil ultra quæſiſſe uidetur: niſi ut ſe ac rationem aliquam indulgendi genio ſeruaret. Sed ne Sicilia qdẽ in quã ſe ꝓfugus recepit longo tempore ad ſeruandam uitam adiumento fuit. Siquidem illic nulla re minus quam hoſti/um armis opp̃ſſus: ſine regno in ea breui diem ſuum obiit: manu uehementi cancro debilitatus. De Pyrrho epirhotarum rege cui in prima ætate armis ac bello par uidebatur: inclinata ætate non Dionyſius quidem poſtremus. Nam dei atq; religionis quãquam fortuna affectus nunq̃ ſe immemorem oſtendit: ſed tamen ab eo qui in iuuenta fuerat: tam diſſimilis quam obſcurum ſidus ſoli comparatum factus.

De Io. Iacobo Triultio Gallici regni mareſcallo.

QVanquam mores uno tenore incolumes ſeruaſſe uideatur Io. Iacobus Triultius in Gallico regno mareſcalli honore inſignis: uarie tamen eũ fortuna habuit. Adeo ut quãuis de uiuẽte ſcribenti pudor atq; aſſentationis ſuſpictio difficilem materiam faciant: tamen proter rerũ

magnitudinem in quibus uitæ curſum hactenus tranſegit: ſine iniuria præ
teriri uideatur non poſſe in eorum numero, de quibus in uarietate fortunæ
mentionem facere cœpimus, in paucis enim enixius uires ſuas fortuna exer/
cuiſſe uidetur: ſi diligenter primordia eius cum mediis: mediaq; cum poſtre
mis collata fuerint. Sub principe nato honeſtior ortus contingere uix potuit:
quam ut Mediolani parentem nanciſceretur Franciſco Sfortiæ: & ante &
poſt indeptum ducatus honorem proter gentis nomen ac uirtutem gratiſſi/
mo: quam ut ab eodem principe ipſe quoq; uehementer in prima ætate di
ligeretur. Sed nec minore gratia apud Galeacium fuit qui Franciſco patri in
regno ſucceſſit: inter eius præcipuos ſodales ſemper annumeratus. ad poten
tiam quoq; maiorem conſcendit poſtea ſub Bona Galeacii coniuge: ſiquidē
poſt Galeacii mortem in eorum aſcitus fuit numerum: qui primas in princi/
patus adminiſtratione partes tenebant. Cæterum his ſucceſſibus plurimum
etiam addidit: poſteaquam Mediolañ. ducatus moderatio ad Ludouicum
Sfortiam Galeacii fratrem tranſlata fuit: omnibus enim tam externis q̃ do/
meſticis bellis quæ Ludouicus dum nepotis perſonam ſuſtineret geſſit: ma/
gna ex parte primarios honores triultius ſuſtinuit. Id oſtenſum fuit cum iis
qui ad uenetos in parmenſi agro defecerant: illata arma fuerunt. Cum ferra
ria quam Veneti inuaſerant defenderetur Cum motum ab eiſdem bellum
a Mediolañ urbis finibus In Brixianum atq; Veronenſem agrum tranſla
tum fuit. Cũ Innocentius octauus pontifex ſuſcepta contra Ferdinandum
aragonium arma omittere coactus fuit. Cum Bochalini tyrannide liberatam
urbē auximũ Innocentio. viii. atq; ro. eccleſiæ ipſe reſtituit. His rebus blandi
ri plurimum triultio & tanq̃ indulgens in eum parens eſſe uiſa eſt fortuna?
quæ haud multo poſt ceu nouerca facta: cum erga eum Ludouici immutaſ
ſet animum. non ne ea quæ citra mortem homini grauiſſima ſunt: intulit?
cum patriæ finibus ipſum cedere coegit: & illa cum aragoniis regibus Nea/
poli ad ſuſtinendam uitam quærere: quæ domi debere proter res bene ge/
ſtas large ad augendam dignitatē expectare uidebatur: ſed haud lōgo tpē
immorata his malis fortuna præſtitit: ut triultium exilii ſedes altius eueheret:
& ab aragoniis regibus inter primarios militares duces creatus nihil de priſti
na fortuna dum res ipſorum ſtetit: & tueri ſua armis uoluerunt deſiderare
poſſet. Quid poſtea Carolo octauo gallorum rege Neapolitani regni poſ/
ſeſſore facto? non ne ab eo benigne exceptus priſtinam fortunam incolumē
ſeruauit: cui unus ipſe quoq; præſtitit: ut in galliam rediturus cum parua
manu italiæ longitudinem inter armatos populos: hoſtileſq; exercitus calca/
ret: & haſtam uſq; ideſt in fines ſuos incolumem ſe reciperet. Idem etiam
cum Ludouicus. xii. qui paulo poſt Carolo in galliarum regno ſucceſſit re/

petere tanq̄ hæreditario iure debitum mediolan. ducatum armis decreuiſſet: non ne effecit ut q̄q̄ uiribus minime inferior Ludouicus Sfortia ſexto decimo die omnibus relictis in germaniam profugeret: atq; inde quinto menſe poſt reuerſus: cum iam ducatus magnam partem recepiſſet: apud nouariam a ſuis proditus in regis poteſtatem ueniret. Alia quoq; ad foelicitatem cum uirtute teſtandam triultius egit ut magis fortunæ uarietas oſtenderetur: ſed quia expeditionum alios habuit comites non eſt ut unius decori aſcribamus quod ad plurium laudem pertinere poſſe uidetur. Illud quidem ipſius erit proprium quo magis quanta ſit fortunæ uis pateat: quod in patriam reuerſus eorum poſſeſſor eſt factus: quæ ab iis parata fuerant quorum opera ipſe patria caruerat. Quod autem de expeditionibus quas communiter a triultio cum aliis confectas diximus: ad heluetiorum motus id pertinet: qbus reprimendis & ſi ipſius uirtus enituit: ſolius tamen decori ea res cedere non debet: cui Carolus Amboſia intererat: qui magno nomine regis perſonam in italia ſuſtinebat: qui paucis annis poſt armis de Ioannis bentiuoli manu urbem Bononiam extorſit: ac Iulio ſecundo pontifici atq; romanæ eccleſiæ liberam reſtituit.

De iis qui ab humili Fortuua in grandem emerſerunt. Caput Decimum

NOn minus mira res eſt: atque inconſueta: ut ab ignobili ſtirpe humilique fortuna ad magnam aliquis dignitatem magnumque rerum ſtatum conſcendat quam ut mores: ſicut ante diximus in contarium uertat. De hac igitur mutatione ſcribemus: ut hi qui in paruis opibus fortunæ uicio aut maiorum ſuorum culpa inueniuntur: ad ſpem excitentur: ſciantq; fieri poſſe ut uirtute laboreq; uiam ad excellentiorem fortunam ſibi aſtruant.

De Abartomio Sidoniæ rege.

HVius rei primum exemplum in Abarthomio oſtendetur: qui cum irrigare hortos Alexandro magno conſueuiſſet: ab eo Sidoniæ rex conſtitutus eſt: ut ex eo facto Alexandri magnitudo teſtata maneret.

De Seleuco Syriæ atq; aſiæ rege.

HOc quoq; Seleucus teſtabitur: qui inter Alexandri ſucceſſores an/numeratus eſt. Hic Aſia Syriaq; ac multis aliis rebus potitus: cum obequitanti Alexandro pedibus officium præſtare conſueuiſſet: uirtute in tam excellentem fortunam conſcendit.

De Spartaco gladiatore.

IDem oſtendit Spartacus thrax: romæ inter gladiatores ad eden/dos ludos aſſeruatus. inde enim cum profugiſſet cũ quatuor ac ſe/ptuaginta aliis gladiatoribus: adeo uires auxit: ut confecto ſeptua/ginta milium uirorum exercitu: triennium cum romanis bellum geſſerit par tis ſæpius ingentibus uictoriis qui demum ad eas uires atq; in eam exiſtima/tionem peruenit: ut ſolus Licinius Craſſus romanorum omnium illius tempe ſtatis potẽtiſſimus idoneus haberetur: q ei reſiſtere poſſet. tãtũ enim ſibi no mẽ armis compauerat ut de ſeruo ac gladiatore gerendo bello par romanis factus uideretur

De Opelio Macrino imper.

ANõ meliori fortunæ gradu ad lõge maiorẽ Macrinus fortunã cõ ſcendit: quem ſeruum quidam putauerunt: ſed liberatum poſtea lupanari operam ſuã locaſſe: relegatũq; non multo poſt in aphri cam cauſarum actorem factum eſſe: alii gladiatorem fuiſſe aiunt: & poſtea in aphricã munerum cauſa miſſum: undecunq; autem emerſerit hoc liquet: ex humili fortuna uirtute atq; induſtria ſua per Caracallam palatio præfe/ctum ad imperium deinde conſcendiſſe.

De Maximino.

MAximinus parem fortunam tulit. Micheæ gothi & ababæ alanæ fi lius a prima ætate ſub parentibus pecora pauit. arma poſtea ſecu/tus a romano exercitu ad auguſtale culmen euectus eſt.

De Marciano tyranno.

AD hũc honorem a ſediciosis exercitibus in germania aduerſus Ga/lienum promotus eſt Marcianus q̃q̃ triduum tantum poſt creatio nem uixerit: is in prima iuuenta ferrarius faber fuit: q̃d ei in cõtu/meliam a percuſſore qui eũm interemit obiectum eſt: cum diceret Marcia/num ipſum enſem excudiſſe: quo occidebatur: uerum iam a liberis ad ſer/uos tranſeamũs.

De Fœlice ac Pallante.

QVantum etiam Foelici atq; Pallanti Claudii Cæſaris ſeruis fortuna aſpirauit? & ad quantam potentiam eos extulit? Pallas enim impe rium regebat tanta exiſtimatione: ut offerẽte ei ſenatu cõſularia or namẽta oſtenderit dignitati ſuæ indecorũ ea accipe: opes autẽ ipſius adeo cre uerunt: ut quærente Claudio inopia ſe laborare: dictum fuerit ut a Pallante ſe

adoptari curaret: quoniam ita dites futurus eſſet: neq; uero hæc ipſius fortunæ ſatis fuerũt: cõſulatus p̄turæ atq; alii magiſtratus ipſius cõſilio atq; arbitrio dabantur. Fœlix autem iudeæ gubernandæ præfectus in eum dignitatis ſublimem gradum peruenit ut Agrippæ regis nepotem uxorem duceret.

De Cleandro.

HAud minorem gradum apud Commodum imperatorem Cleander habuit ipſe quoq; ſeruus: is enim unus imperatorio cubiculo præerat: atq; ipſius imperatoris cuſtodiæ curam habebat. Quin etiã palatinæ præfecturæ curam gerebat: in tantis opibus tantaq; exiſtimatione ut putatus fuerit ad imperium aſpirare: ſed auaritia rapiniſq; populo ro: inuiſus factus: cum ad mortem uocaretur: Commodus occidi eum cum filiis iuſſit: corporaq; ipſorum per urbem trahi. Ludi quibus in eos ſæpe fortuna utitur qui in principum aulis nimia honorum cupidine incenſi ultra quã fas eſt conſcendere non uerentur.

De Hermia eunucho.

HErmia eunuchus trapeſuntii ciuis ſeruus athenas profectus eſt: ut ſtudiis operam daret. audito igitur aliquod tempus Platone doctus euaſit. Itaq; Aſiam quæ patria erat cum domino reuerſus uirtute ſua patriæ urbis imperium ſibi peperit. ab infima enim fortuna: quæ ſeruilis eſt: debilitatoq; per euirationem ſexu: in eum excellentem gradum induſtria quam per doctrinam parauerat: euectus eſt. Sed poſtea finis miſerabilis fuit. captus enim cum in colloquium cum Menone rhodio ueniſſet: & ab eo perſarum regi datus ſuſpendio uitam finiuit. Verum quoniam ſatis de ueteribus ſcriptum eſt: iam tempus uidetur: ut ad recentiora tranſeamus.

Recentiora De Narſete eunucho.

QVoniam de eunuchis mentionem facere cœpimus: ueluti de his quorum infima eſt fortuna: non modo propter ſeruitutis humilitatem: uerum etiam ob debilitatem ſexus: qui facit ut nihilo meliores eunuchi q̃ fœminæ dici poſſint: in recentioribus enarrandis: ab eunuchis non diſcedemus: ut quo humilior eorum fortuna eſt: eo magis mirus ipſorum in tantam altitudinem conſcenſus uideatur. primum autem Narſetem eunuchum. ut uirum admodum uirtute inſignem commemorabimus. is a Iuſtiniano imperatore ex muliebri ſeruitio ſumptus: ſecretis ac regiæ Gazæ præfectus fuit: deinde cũ exarchatus honore in italiam miſſus: magna induſtria multiſq; p̄clare geſtis gothicam barbariem pœnitus Italia depulit: quam decem ac ſeptem annos tanta prudentia iuſticiaq; rexit: ut cum a Sophia Auguſta Valerii Iuſtini ſecundi: qui Iuſtiniano ſucceſſerat: coniu

ge: per inuidiam reuocatus eſſet: Italiã ab Auguſta rebellare potius decreuerit q̃ illi parendo: perperi ut Narſetes exarchatu cederet. Ioannis autem tertii pontificis opera poſtea Iuſtino reconciliatus conſul creatus fuit. per id tempus & romæ & uenetiis de manubiis atq; hoſtium præda permulta templa cõdidit. Itaq; qui eius uictorias conſiderauerit: ac ſimul tempus quo diu Italiam ad conſulares faſces atq; Italicum exarchatum ex tam infima fortuna naturaq; euectus rexit: longe maiori ad ea gerenda ætate quam illa qua uixit: opus eſſe dicet: fortaſſeq; ſi Scipione ſuperior non uidebitur: illi eum æquando non errauerit.

De Eutropio eunucho.

PAri fortuna: ſed diſſimili uirtute Eutropius eunuchus ab Archadio factus eſt conſul: adeo in homine natura morbuſque tam uili fortuna uires ſuas oſtendit. Nam ſi orientales populi ſeruituti aſſueti a ſeruis reguntur: id quod noſtra quoq; ætate fieri uidemus: inſita a natura ignauia longuſq; uſus facit: ut res non tam noua & proterea non mira uideatur. Sed quod romanus exercitus ingenio ferus: in quo par animi ac corporis ineſſe robur conſueuit: homini eunucho: ſi modo euiratus ſexus hominis nomen recipit: paruerit: quo res ipſa plus habuiſſe difficultatis uidetur eo etiam magis eſt miranda. hoc igitur cogit: ut huiuſmodi hominum ſiue uirtutem ſiue fortunam dicere malimus: non ingentem ſolum uerum maximam quoq; fateamur fuiſſe.

De Eurithio eunucho.

IDem Eurithio eunucho contigit: qui a Leone imperatore exarchus in Italiam miſſus fuit: ut ſemiuir qui paulo ante culinæ ſeruierat: tot tantoſq; regeret populos. Sed quoniã ſatis de eiuſmodi diximus: iam ad alios ſubliniores nos conuertamus.

De Eugenio Tyranno.

EVgenius tyrannus qui a Theodoſio rebellare auſus eſt: ante magiſter ludi fuerat. mox ualẽtiniani a ſecretis ſcriba. poſtremo Auguſtum ſe compellare auſus eſt.

De Fl. Val. Iuſtino.

LOnge a minore fortuna poſt Anaſtaſium ad imperium proſiliit: Iuſtinus primus: nepotemq; Iuſtinianũ reliquit. Thrax enim ignobili loco ortus: ſubulcus ob inopiam fuit: inde bubulcus factus: poſtremo operam ſuam lignario fabro locauit.

De Mauricio imper.

MAuricius qui ab initio notarius fuit: deinde uigilum præfecturam ſub Iuſtino ſecũdo geſſit: in oriente imperator creatus Tiberio ſocero ſucceſſit: uigintiq; annos imperium rexit.

De Theodoſio tertio imper.

A Simili officio ad imperium Theodoſius tertius in orientē conſcendit. publicanorum enim ſcriba fuit.

De Baſilio imper.

BAſilius qui olim abatis miniſter fuerat: a Michaele conſtantinopolitano imperatore in eam fortunæ magnitudinem euectus eſt: ut poſt imperatorem primus haberetur. Is demum domino per ſcelus occiſo: ad imperium in eius aſcendit locum: non minus infamiæ proter ꝓditionem q̄ honoris proter auguſtale nomen aſſecutus. In eo enim uerū eſt inuentum uetus adagium: quo ferunt homines ab infimo ad ſummum gradum raro niſi per magnam uirtutem aut grande nefas conſcendere.

De Maumethe auelanaginar arabe.

INſignis ab infima fortuna ad ingentem aſcenſus Maumethi auelanaginar arabis in hiſpania fuit. Regnante enim Alphunſo legionenſi rege: adeo is fauentē habuit fortunam: ut e bubulco a mauris ab bethicæ: ſiue ut nunc ferunt granatæ regnum fuerit euectus.

De Roberto epiſcopo arraſenſi.

IN ſacerdotali quoq; ordine perſæpe miranda hæc fortunæ incrementa conſpiciuntur. ad eū igitur tranſibimus. In eo ordine Robertus fuit fabri ferrarii Carnotēſis. filius quē ipſius fœlicitas ad arraſenſem tornacenſemq; ſimul epiſcopatum euexit.

De Ioanne bellouacenſi Cardinale.

SImiliter Ioannes bellouacenſis cardinalis in pictonibus Caligarii ſartoris filius aſtu fœlicitateq; ſimul in eam fortunam cum Ludouico undecimo gallorum rege peruenit: ut regem unus pro arbitrio regeret: & per eum ſe ad cardinalatum euexerit: q̄q̄ poſtea depræheſus in regē cōſpiraſſe: in uinculis diu habitus fuerit: ac demū Sixti pōtificis opera liberatus: romam inops iuerit: ubi eū ſe geſſit: ut ſub Innocentio octauo poſtea mortuus ingentes reliquerit opes.

De Gulielmo briſſonetto cardinale.

A Simili gradu ad maiorē Gulielmus briſſonettus tūronenſis cū Carolo octauo Ludouici filio conſcendit. Nā apud eūm ita gentē ſuā extulit: ut in eius propinquis quatuor galliæ totius primariæ publicæ pecuniæ procuratiooes ac quæſturæ permultiq; alii magiſtratus inuenirētur: ita ut per ipſum eiuſq; propinquos omnis regia pecunia tractaretur: cuius eas ſibi ſuiſq; quas uolebat partes faciebat: eoq; puerilem Caroli ætatem perduxit: ut penes Carolum regis tantum eſſet nomen: Cæterum regendi fruendiq; regni poteſtatem arbitriumq; Gulielmus haberet: ob quam fœlicitatem cardinalatus honore inſignis factus: inſuper rhenenſem epiſcopatum atq; titulum unius e duodecim galliæ patribus accepit.

De Ludouico patauino patriarcha.

SImili fortuna Ludouicus patauinus uſus eſt: qui chirurgus erat: cū ab Eugenio quarto in cardinalium numerū receptus fuit: & Aquilegienſis patriarchatus honore factus inſignis: opum magnitudine & apparatus magnificentia: excedere nedum multos æquare reges putatus eſt.

De Petro Riario cardinale.

AEtas noſtra non ſine admiratione Petrum Riarium ſauonenſem uidit: ordinem minorum profitentem: qui q̄q̄ non ignobili prorſus genere ortus: inops tamen panem ut ordinis eius mos eſt: mendicabat. Eum Sixtus quartus: cui diu in ordine ſuo miniſtrarat: ad cardinalatum euexit: & præterea conſtantinopolitani quoq; patriarchatus honore decorauit. Is in tantis opibus tantaq; aureorum uaſorum ædificiorum: ac omnis generis ueſtium pompa: tam prodige ne large dicamus uixit: ut æquari multis regibus poſſet. Luculloq; potius ac Xerſi q̄ Franciſco aut Bernardino quorum ordinem profitebatur uideretur conferendus: atq; omnes qui eius originis noticiam haberent in admirationem conuerteret.

De Hieronymo Riario himolæ ac foroliuii comite.

PEtri frater Hieronymus nomine nulla maiori fortuna q̄ frater: cum honeſtiore ſe negocio exercere non poſſet: in patria uili mercede publicanorum ſcriba fuit. is a Sixto pontifice auctus ac foroliuii atq; himolæ urbium nonnullorumq; aliorum locorum principatu honeſtatus ad neapolitani quoq; regni coneſtabulatum: qui poſt regem primus eſt honor: & militarium pontificis copiarum ducatum aſcendit. In cuius manu ita eſſe pontificis uoluntas putabatur: ut regum principumq; legati: item magni antiſtites pontificis aliqua in re aſſenſum cupientes: prius Hieronymum adirent tanq̄ ad pontificis flectendam mentem perneceſſarium: neq; uero is ſolus fuit: qui per Sixtum pontificem ab infima ad magnam fortunam creuerit: & enim haud paruus eorum numerus fuit: quos proter ſanguinis propinquitatem humillimo natos loco: ut alia minora taceam commoda: cardinalatus honore ducatibus ac urbis romanæ præfectura inſignes reddidit.

De Iacheo Corde bithurigenſi.

CVm autem ab eccleſiaſticis ad ſeculares tranſierimus: Iacheum cordem bithurigenſem ponemus: qui inops minora mercimonia per propinquam patriæ regionem uenditabat. Idemq; ob rerum tenuitatem mercibus ſuis non inſtitoris modo nomen: ſed iumenti quoq; officium præſtabat: uerum is poſtea apud Carolum ſeptimum in eam peruenit gratiam: ut principes ipſos opum magnitudine ſuperaret. & quod maius putari debet: per eum Carolus regnum totum adminiſtraret.

De Sulthanis ægypti.

SEd quam aliam magis mirandam ab humili ſordidoq; loco mutationem ad ingentem fortunam q̃ Sulthanorum eſſe dicemus? eos enim uidemus prius oportere ſeruos fuiſſe: q̃ ad eum honorem cõſcendant: manumq; illam quæ aureum tantorum regnorum ſceptrum acceptura eſt: neceſſe eſt ante defricandis equis aut culinæ immundis miniſteriis deſeruiſſe. Ex tam ſordidis autem initiis in eam principatus ſublimitatem efferuntur: ut ceu numina a populis ſuis colantur: eiſq; ægyptus tota. itẽ arabia: iudea: paleſtina: meſopothamia: deniq; Syria omnis pareat: quorum ſingulæ partes quondam magnorum regum ſedes fuere.

De humanis caſibus ac fortunæ uarietate. Caput undecimum.

DE uariis caſibus quæ materia ſuperiori coniuncta eſt ſcripturus: a Marci prætoris ac barbulæ mutatione: quæ peruaria fuit: incipiemus. Marcus cum in bruti partibus præturam geſſiſſet hoſtis iudicatus eſt: & poſtea acie in Philippis campis ſuperato Bruto ut plæriq; alii captus fuit. Aſtu uero cum ſeruum ſe fingeret a barbula coemptus eſt: qui cũ in eo & prudentiam & ingenium animaduerteret eſſe: aliis eum ſeruis ac ſimul domui gubernandæ præfecit. Sed cum in dies re ipſa uideret modeſtiæ atq; ueræ urbanitatis plus in eo q̃ communiter in ſeruis ſoleat eſſe: ſecreto compellatum efficacibus uerbis urgere coepit: ut ſi in rebellium numero eẽt: illud ne occultaret: quoniam eius liberandi rationem initurus eſſet. Sed Marcus riſu diſcutere rem quærebat negans ex eo numero ſe: ſed uere ſeruum eſſe: eos quoq; quibus ante ſeruiuerat: tempuſq; quo uenundatus fuerat: ceu rem ueram appoſite narrabat. uerum barbula ut certiora hac de re argumenta eliceret: dixit uelle ſe Marcum Romam ſecum ducere: ratus ſi inter rebelles haberetur: præ timore ſe Romam ire recuſaturum. Marcus autem nihilo minus quam barbula ingenioſus: affirmat libenter ſe iturum. Profectus igitur ad urbem cum barbula: dum ad conſulis ualuas dominum moratur: a ciue romano agnitus eſt: qui barbulæ ceu amico eum detexit. Is nulla mentione de hoc cum Marco facta: ſtatim ad Agrippam profectus: per eum ab Auguſto impetrat: ut Marco ignoſceretur: atq; eum poſtea ad Auguſtum deduxit a quo in amicorum numerum acceptus eſt. Non multo poſt barbula inter Antonii amicos poſt actiacam pugnam captus eſt: atq; incognitus a Marco emptus. Sed cũ Marcus paulo poſt barbulã eſſe cognouiſſet: ab Auguſto ſalutẽ eius impetrauit: ho-

rum caſibus fortuna ſatis uarietatem ſuam expreſſiſſe uidetur cum eũ: qui prætor fuerat ſeruum fecit: nec multo poſt egit: ut dominum cui prætor ſer uiuerat Marcus ſeruum haberet.

De Lepido & Balbino.

VArii quoq; & mirandi caſus Lepidi atq; Balbini fuerunt. nam Lepidus olim trium uirorum primus: ut pote qui potentior erat: ius uitæ fortunarumq; in romanos ciues habuerat. Sed poſtea ab Octauio triumuiratu depulſus: romam uenire coactus eſt. Illic Balbinum rogare oportuit: qui ſuperiore anno proſcriptus fuerat. Sed poſtea pace cum Pompeio facta romam reuerſus: conſulatum obtinuerat. paruo enim tempore fortuna quæ Lepidum ad tantam potentiam extulerat eo deiecit: ut rogare eum cogeretur: qui Lepido rerum potiente unus maxime infoelix ipm rogabat: cuius etiam calamitas hoc magis augebatur: quod Balbini ſeruis inuiſus aditu ad Balbinum prohibebatur. Qui enim aliis audiendi ſe paruum præbuerat: apud alium ſibi quoq; reſtrictum ad res agendas aditum ſenſit.

De Appio proſcripto.

CVm Appius proſcriptus ſe a triumuiris noſſet: opes quas habebat ſeruis ſuis diuiſit: & cum eis nauem conſcendit: ut in Siciliam traiiceret. orta ingenti tempeſtate ſerui eum in Lembum demiſerunt: monentes illic a tempeſtate tutiorem fore: & ipſi cum naue atq; opibus abierunt. Sed ita pro iuſticia agente deo: qui tutius ſe in naui futuras duxerunt: paulo poſt cum naui demerſi ſunt. appius autem. quem ſerui in Lembum demiſerant ut mergeretur: in Siciliam uentoram ui incolumis perlatus eſt.

De Vitelio imper.

VArii quoq; ac graues auli uitelii caſus fuerunt. A Galba enim in germaniam ad regendos exercitus miſſus in uiaticum pecuniariam rationem nullam habebat: niſi uxoris margaritas uendidiſſet: quæ poſtea cũ ſocru in parte alienarum ædium habitauit. Ipſe quoq; dum ab urbe diſcederet: uix a creditoribus explicare ſe potuit: is tamen ex tam humili fortuna ab exercitu in germania creatus imperator Romam uenit auguſti nomine ſalutatus. Cæterum fortuna quæ tam foeliciter arridere his initiis uiſa eſt breui tã tam foelicitatem in miſeriam luctumq; conuertit. Captum atq; uinctũ Veſpaſiani militares duces per urbem traxerunt appoſito gladii mucrone ſub mento: ne uultũ obtegere ab iniuria poſſet cum cœno ſordibuſq; eum pueri

inceſſerent: Cæſus per hunc modum: & ad ſcalas gemonias coniectus: ad quas aliorum corpora proiiciebantur: quibus ſepelliendi ius negatum erat tam uariam fortunæ uim habuit: ut qui tam paruo tempore utriuſq; fortunæ caſus tam uarie tam grauiter tulerint: perpaucos fuiſſe arbitrer.

De Celſo tyranno.

IMperante Gallieno: cum Celſus priuatam in Aphrica uitam ageret: ubi tribunus aliquot tempus fuerat: ob inſignem iuſticiam uenerabilemq; aſpectum: paſſieni opera qui in Aphrica proconſul erat: item Pomponii qui fines libicos tuebatur: ab exercitibus imperator creatus fuit. Sed cœptum hunc fauorem mutante fortuna: Gallienæ opera Gallieni imperatoris propinquæ poſt ſeptimum diem interfectus eſt. & corpus a Canibus deuoratum.

De Maximiano herculeio.

QVam uaria Maximiani quoq; hereculei fortuna fuit? is Dioclitiani opera iuſſuq; e priuato homine Auguſtus factus: non multo poſt Dioclitiani ſuaſu imperium depoſuit: atq; ad priſtinum uitæ gradum reuerſus eſt. cum autem breui poſtea huius facti eum pœnituiſſet: Dioclitiani filium Maxentium ſpoliare regno: quod eum maxentius exercitui præfecerat conatus: uix militum effugere impetum potuit. In gallia quoq; quo ſe ad Conſtantinum generum contulerat: cum depræhenſus eſſet pares tetendiſſe inſidias: in fuga compræhenſus miſere ſuſpendio uitam finiuit.

De Conſtantio Cloro Cæſare.

MEliorem quidem exitum ſortita eſt: ſed non minus tamē ante uaria fuit in Gallia Conſtantii pugna: qui magni Conſtantini parēs fuit. Nam a germanis proelio uictus atq; in Lingones profugere coactus: cum oppidani præ hoſtium metu aperire portas non auderent: fune per muros in urbem receptus eſt: in quam magna pars eius copiarum ſe contulerat: cum eodem tempore aliæ quoq; eius copiæ ſuperueniſſent: eruptione in hoſtes facta eodem ipſo die quo uictus fuerat: hoſtes deleuit: e quibus eo proelio ſexaginta hominum milia deſiderata fuerunt.

De Zenobia Armeniæ regina.

A Romanis ad aliorum exempla tranſeuntes: Zenobiam radamiſti Armeniæ regis uxorem annectemus: quæ proter populorum rebellionem cum una cum uiro fugeret: & in uia pariendi dolore capta eſſet: ita ut ultra ptogredi non poſſet: uirum rogauit: ut eam occideret: neq; in hoſtium manus uenire pateretur: uir poſt multas lachrimas uxorem amplexus: ne dedecus pateretur apud hoſtes: ferro iugulum eius petiit:

& mortuam eſſe arbitratus: in araxem fluuium: qui prope erat: proiecit: ne corpore hoſtes potirentur: ſed poſtea a quibuſdam inuenta paſtoribus cũ adhuc uiuere perſpiceretur: ad Tiridatem mariti hoſtem perlata fuit.

De Saulo iudæorum rege.

INnter hos fortunæ uarios caſus: annumerari poteſt illud quoque: quod Saulo iuniori contigit. Nam cum duas aſellas amiſiſſet: ad prophetam ſe contulit: ut amiſſas inueniendi ab eo indicium acciperet. Sed propheta Saulum iudæorum regem unctione ſanxit. Itaque qui rei uilitatem quam Saulus quærebat: uix enim inter iumenta aſino uilius aliud dici poteſt: & eius rei magnitudinem quam a propheta unctus accepit: non modo non petitã: ſed ne optatã quidem conſiderauerit: & uaria & mira res eſſe profecto uidebitur.

De Hircano pontifice ac rege iudæorum.

NOn ne etiam & uarii & miſerandi caſus fuerunt Hircani iudæorũ regis atq; pontificis? qui a fratre Ariſtobolo pulſus: & poſtea per Pompeium recuperato regno cum omnibus quæ ante poſſederat eius poſſeſſionem quadraginta annos quiete retinuit. deinde a nepote antiocho Ariſtoboli filio atq; parthis pulſus: deſectis auribus in parthiã captiuus eſt deductus: cũ aũt tpis lapſu poſtea Antigono herodes ſucceſſiſſet: & arte magniſque promiſſis iterum in iudæam perductus Hircanus poſt tantam calamitatem: in priuata fortuna quieturum ſe ſperaret: propter falſas ſuſpictiones ab Herode occiſus fuit: in eoq; aſſamoneorum regnũ finem accepit. In quo fortuna uiſa eſt uoluiſſe quam magnæ uarietatis atq; inconſtantiæ ipſius uires eſſent oſtendere.

De Sedechia qui etiam Ioachim dictus eſt quarto hieroſolymarum rege.

QVam miſerandi quoq; caſus fuerũt Malachie qui etiam Ioachim dictus eſt? cum opera Nabucdonoſor caldeorum regis deiecto a iudaico regno Ioachim qui Ieconias quoq; dictus fuit: ipſe nepotis loco ſuffectus eſt: cum nominis in Sedechiam permutatione. Sed cum uana ſpe inductus præſtare pactum tributum negligeret: a nabucdonoſor rege magnis uiribus obſeſſus: dum euaſurum ſe arbitratur: undecimo quo regnare cœperat anno cum uxore ac filiis captus: omnes ante filios interimi patriamq; ac templum ſimul incendi cum uidiſſet: errutis oculis babilonẽ perductus. Illic cum coniuge in carcere inter homines lingua moribuſq; diuerſos diem ſuum obiit.

De Perſa Macedoniæ rege.

NEquaq̃ foeliciore exitu uitam fortunamq; terminauit Rex perſa: q amiſſo regno ſimulq; ingentibus teſauris a paulo æmilio ductus in triumphum: perpetuo carcere damnatus eſt: cuius cum uigiles tederet: ſomno ab eis prohibitus: eo tormento periit: neq; uero his malis ip ſius fortuna contenta fuit: Sed filium eius Alexandrum in eam coniecit miſe riam: ut notarium profeſſus ſcribendo uitam duceret.

De Adonibezech cananeorum rege.

QVid uero de Adonibezech cananeorũ rege dicemus? qui in proe lio a Ioſue Iudæorũ iudice captus: amputatis manuũ pedumq; di gitis: in hunc modum miſerrime in uita ſeruatus eſt. Siquidem ui uere is dici poteſt: qui eo modo habitus in longam potius mortem coniectus uidetur: faſſus enim fuit ea ſe morte ſeptuaginta reges uicinarum urbiũ af feciſſe. Cum longo eos tempore ueluti canes ſub menſa ad pedes ſuos pa uiſſet.

De Demetrio Nicatore Syriæ rege.

EOrum de quibus diximus: uarii fuerunt caſus: ſed longe inconſtan tiores Demetrii eius cui Nicatoris cognomentum fuit. Nam cum in proelio pater Demetrius ſother Seleuchi filius aduerſus Alexan drum balantem: qui ſe Antiochi epiphanis filium ferebat: uitam cum ſyriæ regno amiſiſſet: & ob eam cauſam ipſe in creatam profugere coactus eſſet: inde amicorum ope adiutus Alexandro magnis uiribus reſiſtente parum ꝓ feciſſet: niſi fortuna inexcogitato caſu eum ſubleuaſſet. Nam cum Phtholo meus philometer: cuius filiam Alexander duxerat: genero opem in eo bel lo magnis uiribus ferret: detecta proditione quam in eum Alexander mo liebatur: mutata in Alexandrum uoluntate iniuriam ulciſci decreuit. Itaq; erreptam ex eius matrimonio filiam Demetrio Nicatori coniunxit: foedere q; inito: cum in Alexandrum arma: quæ ante pro eo habuerat conuertiſſet: Alexander in Arabiam pulſus illic eſt occiſus: relicto filio Antiocho quem Græci theon appellarunt: qui Diodori apameni triphonis cognominati ope ra Demetrium in ſyria perſecutus: paruo tempore: ut pater: regno eum deiecit. Nicator uero cum ſe in Ciciliam recepiſſet ſeruante eum ad alios gra uiores caſus fortuna: omiſſo ſyriaco bello a græcis quibuſdam uocatus in par thiam ſe contulit: fretus parthica expeditione confecta: facilius ſyriæ ſe rece pturum eſſe regnum. Sed in contrarium res ei ceſſere: quippe in proelio a parthis captus apud eos in carcere eſt aſſeruatus. Variante autem ſæpius ſy riæ fortuna poſt Antiochi theonis ac Diodori mortem. item fratris Antio

chi Sotheri: qui in proelio a parthis cæſus fuerat. Nicator a parthis liberatus eſt: atq; in aui regno reſtitutus. In quo uariāte iterum fortuna haud diu mā ſit. Nam ab Alexandro Zebenna qui apud Phtholomeum phiſconem regem ægypti in magna gracia erat: motis in eum armis ſuperatus pulſuſq; cum ſe Phtholomaidem ad Cleopatram coniugem recepiſſet: ab ea reiectus dum ceu attonitus inde abiret: in fuga captus: ac demū crudeliſſime interemptus fuit: cūm inter hos uarios caſus Nicatoris finem ut perſæpe ſolet: lachrimis fortuna terminaſſet.

Recentiora. De Romano conſtantinopolitano imper.

A Priſcis græcorum atq; barbarorum exemplis ad recentiora tranſituri. inter eos Romanum ſecundum qui Diogenes dictus fuit Conſtantinopolitanum imperatorē primo ponemus: qui in bello a belſech turca perſarum rege captus: deinde auro redemptus. cum ſe tutiore putauit eſſe loco: contemptus a ſuis ceu iners & excors: luminibus ſimul atq; imperio priuatus eſt.

De Iuſtiniano ſecundo imper.

QVanq̄ re uera tragica res magis q̄ hiſtoria Iuſtiniani ſecundi conſtantinopolitani imperatoris caſus dici poſſint: quorum recordatio mortalium mentes moerore poſſit afficere: ne dum eas proter ipſius in ſceuiores ſemper caſus uarietatem ut mirentur mouere: tamen quia ueri fuerunt: ut exemplo terreantur quorum inſolentia proter nimiam foelicitatem creſcit: & qui in miſeriam deuenerunt: ſperare poſſe diſcant: haud ab re putamus eſſe: eos enarrare. Iam decimum annum Iuſtinianus imperabat: cum eo ipſo tempore quo ſe in imperio firmiorem arbitrabatur: a Leontio patricio captus & impium & naſum ſimul amiſit: atq; in exilium cherſonam quæ in pōto eſt miſſus fuit. Leontius tertio anno poſt male adeptum imperium: pari ſorte qua iuſtinianus: & naſo & imperio priuatus: a Tiberio abſimaro quem punici exercitus per ſedicionem ad occupādum imperium iuuerant: in carcere ita ut erat aſſeruatus eſt. Deiecto Leontio Tiberius imperium occupauit ſuſpictionum plenus: ut eorum natura fert: qui malis artibus in magnam fortunam conſcendunt. Is cum accepiſſet iuuenem patricium Philippicum Bardanum nomine in ſomniis uidiſſe capiti ſuo aquilam inſidere: arbitratus ea re imperium portendi: in exilium Cherſonam eum miſit: tollere quoq; e medio Iuſtinianum decreuerat. Cæterum Iuſtinianus re intellecta ex uirtute compulſus opem ſibi parare: ad Cachanum turcharum regem profugit: atq; eius ſorore in matrimonium accepta: cum eius quoq; opera cum trebelio bulgarorum qui inter ſcythas numerantur rege foedus iniuiſſet: magnis uiribus ab utroq; adiutus depulſo Tyberio imperium recuperauit: inuentumq; in carcere Leontium poſt lōga tormenta publice interemit. & proter priora mala ſuſpicioſus ut Tyberius cum

eum bello cœpiſſet ipſum quoq; occidit. Cum eodem modo perdere philip
picum uellet: & cherſonam euertere: quod in ea exulem ſe contemptũ fuiſſe
dicebat: contra multorum ſententiã: qui ad humanitatem atq; clementiam
eum hortabantur: magna claſſe cherſonam profectus a cherſonenſibus at/
q; philippico. quos deſperatio ad rebelionem impulerat armis exceptus atq;
inſuper ab exercitu proditus in fuga una cum Tyberio filio captus fuit. Am
bos philippicus exul: ut erat: ſecuri percuſſit: qui de exule imperator factus:
nec multo poſt ab Anaſtaſio proditus & lumina et imperium amiſit.
Gaudente fortuna ex Iuſtiniani caſu uelut ex equo troiano non milites ſed
alios caſus atq; calamitates creando: dum de imperatoribus exules: atq; de
exulibus rurſum imperatores facit: atq; eoſdem ad grauiorem etiam q̃ an/
te haberent miſeriam deducit: in utroq; fœlicitatis ac miſeriarum ſtatu quãtæ
ſint eius uires & q̃ ipſa uaria atq; ſceua nihil in rebus humanis certi ac firmi
relinquat oſtendere. huic autem Iuſtiniano cum exituum ſimilitudine unius
imperatoris ac duarum reginarum caſus reſpondeant eos ſubiungemus.

De Andronico imper.

Pulſus in exilium Andronicus a patruele fratre Emanuele ſecundo
imperatore ortis ſedicionibus: ad turchas profugit. Cæterum po/
ſtea reuocatus ab eodem prouinciæ ponticæ præfectus eſt.
Interim cum Emanuele defuncto filium impuberem qui ſucceſſerat Ale/
xius patruus regeret auaricia atque crudelitate inſignis: ut eius admi/
niſtrationi quæ omnibus inuiſa erat: remedium daretur: Andronicus a po/
pulo uocatus eſt: qui conſtantinopolim profectus & pupillum & patruum
occidit cum ipſorum ſtirpe: ita ut unus yſacius eam uim effugeret. Per hunc
modum Andronicus imperio potitus: dum acerbe yſaciũ inſequitur: quia fu
ga parare ſibi ſalutem deſperaret coegit: ut impar præter omnem rationem
arma temptaret. Quam ob rem id quod omnium minime Andronicus ue
rebatur: & proterea paratos milites in urbe nullos habebat: nocte Yſacius
Conſtantinopolim ingreſſus: populum ad arma exciuit: obſeſſoq; in palatio
blaſcherna Andronico: paruo tempore locum expugnauit: atq; Androni/
co manus iniecit: quem primum effoſo oculo nudum in aſino auerſum con/
ſtituit. aſini cauda pro imperatorio ſceptro data: cum caput allii reſte tanq̃
diademate cinxiſſet. Deductus ãt p totam urbem Andronicus cũ in hoc ſta
tu eſſet: tandem furcis ſuſpenſus fœdiſſime uitam amiſit.

De Iezabel regina ſamariæ: & brunichilda regina gallorum.

AMe ſcribendo ſeorſum nequaq̄ ponentur Iezabel & brunichil/
da ambæ reginæ. Cum eas aduerſa Fortuna q̄quam diuerſis tem
poribus grauium caſuum atrocitate ſimiles fecerit. Fuit Iezabel Io
nabal tyri atq; ſydoniæ regis filia Acab autem coniunx qui Samaria regna/
bat: ac Ioram mater: & tamen quæ foelix uiſa eſt eſſe: ab Ieu militi du/
ce ſuo: qui ab ea rebellauerat: filio regnoque ſimul priuari ſe conſpexit: &
poſtea ab alta turri præcipitem demitti: cum demum corpus eius equorum
pedibus detritum eſca canibus daretur: Ita ut cum Ieu conquiri corpus ad ſe
pulturam iuſſiſſet: nihil præter manuum digitos fuerit inuentum. Fuit ſimi
liter Bruneuſch achatildi gothi hiſpaniarum regis filia: Sigiberthi Methen/
ſis regis uxor: quæ cum poſtea ex arriana catholicam ſe feciſſet: & mutato
nomine Brunichilda diceretur: haud multo poſt uiro a fratre eius Chilperi/
co gallorum rege occiſo: ipſa in exilium acta fuit: cum autem clam moro/
neo Chilperici filio nupſiſſet: ut noua affinitas in eàm Chilperici animum leni
ret: compræhenſo moroneo ab irato patre quia inuiſas ei nuptias fecerat:
denuo uidua facta eſt. quia moroneus cum patris iram ferre non poſſet: ſibi
ipſi manus iniecit. poſt autem aliquod tempus cum Childericum qui in re/
gno Methenſi patri ſucceſſerat accepiſſet mortuum eſſe: magno labore aſ/
ſecuta eſt: ut ad regendam nepotum Theodeberthi atq; Theodorici infir/
mam ætatem proficiſci poſſet. Quibus liberiſq; eorum mortuis: a Clotario
ſecundo qui ad ſe unum gallicarum rerum ſummam traxerat regno ſe pri/
uari uidit. atq; inde grauiſſimis criminibus falſo inſimulatam miſerandum
in modum diſcruciari: Nā nō cōtēta fortuna nudā nudo ac macilento equo
impoſuiſſe: atq; ita p tota caſtra ſpectandam traduxiſſe: egit ut pedibus ipſi
equo alligata per ſaxa per uepres ac dumenta traheretur: dilaniataq; crude
lem in modum corpus totum uitam ageret. Res profecto & mira & com/
miſeratione digna: ut regum filiæ: regum coniuges ac regum matres in eā
calamitatem uenirent: ad quam ne humili quidem fortuna ortus niſi rariſſi
me & grauibus patratis facinoribus ullus unq̄ peruenit.

De Heliſabetha & Maria hungariæ reginis.

SImilitudo caſuum magis q̄ ordo temporum facit: ut iis de quibus
eſt dictum reginis: duarū aliarum caſus ſubnectam: & ſi atrocitas
aliq̄to diſpar fuit: ex eis enim cognoſcet: q̄q̄ foemineus ſexus mul
tis rationibus a uiolentæ mortis ac uulnerum periculo abeſſe uideatur: ad utrū
q; tamen fortunam nouos adinuenire modos & caſus. Mortuo Ludouico
hungariæ rege Maria eius filia regni hæres ſub matris Heliſabethæ tutella re
gebatur: rexq; & non regina gentis illius more nuncupabatur. Neapolita/

nus rex Carolus qui eo nomine poſtremus fuit Mariæ patruus a multis Vn/
garici regni proceribus uocatus: cum ad eius regni fines cum ualido exercitu
ueniſſet: & ſi quo animo uenerat: q̃uis ipſe propinquitatis beniuolentiam p̄/
tenderet: reginas non latebat: tamen quia reſiſtendi facultas nulla erat: exce
ptus fuit. primo ſub gubernatoris illius regni nomine: deinde cum deterio/
ra impendere uiderentur: ut ipſarum reginarum poſtulatione. hungariæ
regno coronaretur. Cum hæc non ſine reginarum ingenti dolore fierent. &
ſi fortuna riſum abinuitis extorquebat atq; ipſæ quanquam in priuatam iam
fortunam redactæ in arce tamen Budæ manerent: ſub aliarum rerum præ/
textu rex Carolus in inferiorem arcis partem ubi reginæ habitabant ab eis uo/
catus Eliſabethæ reginæ cōſilio in caput lætale uulnus accepit: infuſoq; uulne
ri ueneno cum præterea in carcere conditus eſſet: haud multo poſt animam
egit infantibus Lancilao & Ioanna ſecunda liberis Neapoli relictis. Ad hæc
in Carolum patranda reginas pānonius eques iuuerat qui gentis illius more
dum iter fit: armatus ſub ducendæ uxoris prætextu ad eas iuerat: per eum
igitur reginæ tota arce potitæ priſtinā fortunam recuperaſſe uidebantur. ſu
blato enim hoſte: paruo negocio conſilio atq; arte magis q̃ uiribus in regni:
quod eis magno exercitu Carolus ademerat poſſeſſionem redierant. Itaque
cum eo metu ſolutæ budā profectæ inuiſere regni fines uellēt: Ioannes oruath
banus id præfecturæ nomen eſt: multis barbaris comitatus: in eas impetum
fecit: cum autem in earum conſpectu omnibus qui Caroli neci interfuerant:
caput ademptum fuiſſet: in tam foedo ſpectaculo in quo omnia ſanguine
madebant: reginæ ut in ipſas quoque crudeliter ſceuiretur expectabant. Sed
tunc a ui temperatum eſt: & conuitiis ingentibus oneratæ ad arcem quæ in
Ioannis poteſtate erat deductæ fuerunt. illic ab Heliſabetha iureiurādo mul
tipliciter certior factus Ioannes filiam Mariam conſpirationis in Carolum
factæ conſciam non fuiſſe eam in carcere aſſeruauit. heliſabetbam autem
ideſt matrem uulnere affectam dū primus in mulieres ipſas impetus fuit fa/
ctus: noctu in flumen demerſit. Neque uero hoc ſatis fortunæ uiſum eſt:
oſtendere enim in tanta calamitate uoluit quantæ ipſius uires eſſent. Nā cū
eo ipſo tempore quo Carolus interemptus fuit: reginæ Sigiſmundum mar/
chionem brandiburgenſem qđ ei Maria deſponſata fuerat: uocauiſſent: Is
iam ad regni fines uenerat. Quā ob rem territus Ioannes oruath cum Ma/
riam reginam ſacramento adegiſſet: ut omnem iniuriam remitteret: ad ui/
rū eam dimiſit. a quo ea igitur in arce quam tenebat obſeſſus: captuſq; inter
magnis cruciatibus mortem obiit. cum autem intra breue tempus Sigiſmun
dus ad imperium conſcendiſſet: Maria quæ paulo ante de regno ac paulo
poſt de uita magno in diſcrimine uerſata erat auguſtæ nomen indepta quā
uarii ſint fortunæ caſus: & quam etiam in miſeris rebus ſpes tamen haberi
poſſit exemplo mortalibus extitit.

De Adaleda Auguſta·

Non minus uaria Adaledæ fortuna fuit. Nã mortuo eius uiro Lotario Italiæ rege a Berengario qui imperium occupauerat: in carcere habita eſt in gardenſi arce: in qua aliquot tempus tã Auguſte uixit: ut rerum omnium inopia præmeretur. Inde cum clam Veronam ꝓfugiſſet in leardi epiſcopi domum: atq; ab eo in uilla ſua occultata eius opera Ottoni primo nupſit. recuperataq; libertate ſimul cum imperio: cum ex uiro Ottonem ſecundum genuiſſet: ab eo Berengarios euerti: & carceris ſui graues penas ſumi uidit.

De Ottone ſecundo imper·

Patris exemplum filius ſequetur Otto ſecundus qui ex germania in Italiam profectus: cum in Calabria aduerſus græcos bellum gereret: ab Alexio atq; Conſtantino imperatoribus proelio ſuperatus eſt. Fugiens autem cum in paruam nauem conſcendiſſet: incognitus a pyratis eſt captus: atq; in Siciliam perductus: illic præcio redemptus cum Romã rediſſet: intra paucos dies captos ipſos pyratas qui eum coeperant omnes ſuſpendit.

De Sanctio ſecundo caſtulonenſi rege·

Magna quoq; Sanctii caſtulonenſis regis fortunæ uarietas fuit. nam cum ingentibus copiis fratrem Garſiam Gallitiæ atq; Portugalliæ Luſitaniæ enim portio eſt regem obſediſſet: Is in rerum deſperatione ab urbe erruptione facta proelio Sanctium ſuperauit ac coepit. Interim autem dum Garſias fugientes inſequitur: Haluarus bauez Sanctium ab hoſte recepit: & cum ei Rodericus biuar cognométo Cidus ſe cõiunxiſſet ſtatim ꝑlii mutata fortuna ambo ex uictore Garſiã captiuum fecerunt. Inde cum ſe hoc fortunæ ſucceſſu Sanctius in alium fratrem Alphunſum legionenſem regem conuertiſſet: conſerta manu ſuperatus eſt: per noctem autem collectis copiarum ſuarũ reliqis Sãctius ex rerum deſpatione ad temptandã fortunam compulſus fratrem Alphunſum ob uictoriam ſecure nimis agentem & proterea imparatum adortus fudit ac coepit. Cæterum inſtaurato ualidius a legionenſibus exercitu cum iterum pugnaſſet nouo proelio fuſus Sanctius ducebatur captiuus niſi forte Cidus ſuperueniens denuo ex hoſtium manibus eum recepiſſet: & cum legionenſibus egiſſet ut contenti Alphunſo qui ipſorum rex erat liberato: Sanctium libere dimitterent. Ita paruo temporis momento Sanctius bis ſe dominum eorum inuenit a qbus ipſe captus fuerat: quo experimento clare oſtenditur nullius proelii quemq̃ uictorem dici poſſe niſi poſteaquam bellum finitum eſt.

De Petro Caſtulonenſi rege. & de eius fratre Henrico.

NOn ne etiam admodum uaria Petri Caſtulonēſis regis fortuna fuit: atq; Henrici eius fratris? Petrus alphunſi undecimi filius magnis criminibus populis inuiſus ab eis regno pulſus fuit: atque Henricus eius frater nothus ei ſuffectus. Quam ob rem præmente fortuna Petrus Boloniam ad Galetanum principem Heduardi tertii brithānici regis filium ſe recepit. eius ope adiutus Henricum eiecit: qui in aragoniam ſe contulit: unde prius exul ad capiendum regnum a populis uocatus uenerat. Illic cũ exul miſeram traheret uitam egre ferentibus gallis Petrũ brithannorũ armis reſtitutũ: Beltramus elaquignīnus galliæ magnus cōneſtabulis: ea enim poſt regem ſuprema dignitas eſt: henrici cauſam ſuſcepit. profectis iam inde brithannis Petrũ in arce menteila obſedit. Cũ autem ultra reſiſtere poſſe deſperaret: duplex ab eo caſu fama manauit: alii ferunt noctu accepta fide ad cōneſtabulis tentoriũ ueniſſe: alii profugũ ab arce in hoſtiũ manus incidiſſe: utcũq; res fuit: conſtat cũ in Conneſtabulis tentorio eſſet: henrici fratris manu qui tunc forte illic erat interemptum fuiſſe.

De Radagaſio gothorum rege.

A Secundis caſibus ad infoelices tranſituri miſerandum gothorum regis radagaſii caſum ſcribemus: qui cum in italiam aduerſus honorium cum ducentis equitum milibus ueniſſet: a Stilicone conſule inter Feſulanos montes obſeſſus: cum eius fugeret exercitus: ipſe in ſtiliconis poteſtatem uenit: a quo catenis uinctus: & per omnem italiam deductus turpiter interiit: omnibus admiratione captis: cum eum captiuum atq; uinctum cernerent: ad cuius famam paulo ante omnes præ formidine contremuerant.

De Conradino Germaniæ rege.

COnradini germanici regis haud multum a Radagaſii caſu diſſimilis fortuna fuit. Is in italiam aduerſus Carolum primum neapolitanum Siciliæq; regem uenit: cum ius ſibi in illis eſſe regnis diceret. Illic cum ſuperatus ac mutata ueſte fuga ſibi conſulere uellet: captus inuſitato miſerandoq; in regem more: In medio Neapolitano foro ſecuri percuſſus carnificis manu caput amiſit: qđ Germaniæ Siciliæ atq; Neapolis regnorũ diademate ornari conſueuit.

De Gulielmo tertio Neapolis atq; Siciliæ rege.

NOn minus etiam uaria atq; miſeranda ante ſors fuerat Gulielmi tertii neapolitani Siculiq; regis. Nam cum Gulielmus hoc nomine ſecundus in eis regnis ſine liberis deceſſiſſet: regnaq; ad Tācredum hæreditario iure perueniſſent: aduerſus pontificem pro feudo contumaciter agentē Celeſtinus tertius pontifex ex panormitano uirginũ monaſterio Cō/

ſtantiam olim Roglerii regis filiam iā ānum ad ſe acciuit: eāq; matrimonio coniunxit cum henrico Federici ænobarbi filio: hinc graue cum Tācredo bellum eſt ortum. In quo cum ipſe deceſſiſſet: Gulielmus tertius eius filius in regno ſucceſſit. Cum eo henricus inſidioſe pacem cum iniuiſſet: fraude Gulielmum compræhendit: quem cum tribus ſororibus uinctum in germaniā miſit. Illic non contentus eum luminibus priuaſſe: ut ſpem quoq; ſucceſſionis adimeret genitales partes deſecuit. itaq; gulielmus exemplum humanæ uarietatis ſatis grande reliquit: cum ſe ex ingenti rege cum ſororibus ad eam gētem captiuum uidit deductum cuius linguam non norat. & deſectis genitalibus non tolli ſolum propagandi nominis ſui ſpem: ſed ad grauiorem ēt calamitatem reſeruari prorſus: extincta guiſcarda gente ex qua olim ꝑmulti magni reges prodierant.

De Franciſco iuniore carrarienſi patauino principe.

RЕcentior q̄q̄ non minus ſceuus uariuſq; franciſci Carrarienſis iunioris caſus fuit: qui a Galeacio uicecomite patauino principatu deiectus: patre eius in uinculis poſito: cum in germania aliena ope uictum quæreret: mutatis rebus ut ſæpe ſolet: uenetorum florentinorūq; armis adiutus patauinum principatum recepit: eiq; etiam Veronam addidit. Qua foelicitate non contentus cum pro more humani ingenii maiora etiam parare cuperet: molitus Vincentiam Venetis adimere: proelio ſuperatus & captus: uniuerſa quæ poſſidebat amiſit. deductuſq; Venetias cum duobus ex liberis quos habebat: una cum eis miſerandum in modum ſtrangulatus eſt: ſalutis anno quadringenteſimo & ſexto ſupra mille.

De Sarra columnenſi.

NE tā multorū infoelicium caſuum cōtinuatio faſtidium moueat ad aliq̄to foeliciorem fortunā: q̄q̄ totā laboris plenā trāſibimus. Cum Bonifacius octauus Anania urbe in latio ortus: nimium guelfo nomini addictus acerbe Iacobum Ioannemq; columnenſes cardinales ambos. Item Sarram eorum fratrem inſequeretur: non contentus eccleſiaſticis eos honoribus priuaſſe patrimonium etiam atq; alia bona: quæ poſſidebāt ademit. Itaq; cum uitæ ſuæ Sarra uehementer timeret: diu per nemora errans furtim his cibis quos a paſtoribus accipe poterat alebanť: nemini ꝑter Bonifacii odium ac uires ſe credere auſus. Squalore igiť cōfectus cū inſup ꝑmiſſa barba demiſſiſq; capilli totū obtegerēt hominē: effigiē ꝑſus a cōſueta ſpecie mutauerat: ac lacera ueſte tectus: feræ potius q̄ homini ſimilis uidebatur. huius uitæ iā ꝑter lōgitudinē impatiēs ad mare deſcendit ut uideret ſi quo modo inde ad tutiora loca abeūdi uiā inuenire poſſet. illic a pyratis cathellanis: q ut pecora in uictum raperent ad terram deſcenderant: captus non auſus ſe/

n̄e Bonifacio pōtifici uenderet̄ detegere : remigaria ſeruitutē patienter acce/
pit. Cum poſtea pyratæ cum triremibus Maſſiliam attigiſſent : non ignarus
Sarra inter Philippum gallorum regem cognomine pulchrum : ac Bonifa/
cium pontificem graue odium atq; inimicicias eſſe clam ſe ei detexit : redem
ptuſq; a pyratis in galliam ad Philippum perducitur : qui cum in Italia mor/
tuus putaretur : in eam cum aecunia miſſus eſt : iuſſiq; pauci quidam galli mi
lites non ſimul ſed ſeorſum ſequi : ut ſub alio prætextu Italiam petiiſſe uide/
rentur. Sarra igitur cum anagniuis ciuibus gibillinæ factionis inita conſpira/
tione : ſcalis urbem ingreſſus Bonifacium ſecure in patria agentem : neq; ali/
quid minus q̄ Sarræ arma uerentem coepit : ei primum teſauros omnes ade/
mit. deinde re uerboq; non ſecus atq; in hoſtem inuectus : uinctum ad ur/
bem Romam deduxit : ubi eum tiberi immerſiſſe putatus eſt : q̄q̄ quidam
ſcripſerunt Sarram a ui in Bonifacium temperaſſe. Sed Bonifacium nimia
indignatione proter hunc caſum in furorem uerſum interiiſſe. Sed ut cunq;
Bonifacius perierit : Non eſt quin in ipſo atq; Sarra in uario caſu fortuna q̄tæ
ſint eius uires oſtenderit.

De Caſtrucio caſtracane duce Lucenſium.

VArii fuere eorum caſus : de quibus iam dictum eſt : ſed Caſtrucii ca
ſtracanis interminellenſis admirandus extitit. hic urbe Luca pulſus
per guelfam factionem in gallia atq; brithannia aliquot tempus militauit. In
de Lucam reuerſus : ubi rerum potiebatur Vgucio fagiolanus : non Lucenſiū
ſolum ſed etiam Piſanorum princeps : Vgucioni quia gibillinæ factionis fau/
tor Caſtracanis putabatur ſuſpectus In uincula coniectus fuit. Cum autem
Vgucio : Nerio filio ordinaſſet : minimis quibuſdam criminibus Caſtrucio
obiectis. ut eum capite mulctaret : Nerius uero Piſas ad patrem ſcripſiſſet :
non poſſe id ſine tumultu fieri proter amicorum quos Lucæ Caſtrucius ha/
bebat : multitudinem : Piſis Vgucio diſcedens ut huius rei gratia Lucam pete
ret : uix ex urbis conſpectu abierat : cum populus Piſanus clauſis portis arma
arripuit : ſtatimq; de eo Lucenſem populum certiorem fecit. Lucenſes quo/
q; ex compoſito arma capiunt : & urbis portas claudunt. ita paruo momen
mento Piſis atq; Luca Vgucio excluſus pulcherrimum principatum amiſit.
Cæterum a lucenſibus per tumultum effracto carcere Caſtrucius liberatus :
ut uir præſtans & Vgucionis hoſtis a lucenſibus princeps creat̄ : & a Ludoui/
co bauario imp̄atore titulū lucenſium ducatus impetrat. cui haud lōge poſt
Piſas atq; piſtoriā urbes addidit. fortuna igitur rebus : ut eius eſt mos : ua/
rie mutatis : principatum ademptum ei qui Caſtruciū morti damnauerat : ad
damnatum tranſtulit : & eum qui dominus fuerat in exilium egit.

De Petro hungariæ rege.

VT italicis exemplis egrediamur minuendi faſtidii gratia: ad panno/nas redibimus. Illic Petrus qui rex erat: cum a proceribus pulſus eēt aba in regno ſufficitur. Petrus Henrici imperatoris ope adiutus aba interempto regnum recuperauit: ſed quo tempore firmiorem ſe in regno eſſe putauit: noua eum grauiq; calamitate fortuna circumuenit. Nam a principibus hungaricis clam uocato Andrea qui e regis ſtephani ſtirpe ortus: ab hungaria pulſus per orbem terrarum inops errabat. captus atq; oculis priuatus in carcere haud diu poſt miſerandum in modum periit. Sed ne Andreæ quidem foelix hæc ut uidebatur fortuna perpetuam ſe præbuit. Nam cum filium admodum puerum diademate impoſito regni ſucceſſorem imo præſentem poſſeſſorem facere uellet: Abella eius frater: qui mortuo andrea ad regnum aſpirabat: adeo grauiter rem tulit: ut illato bello eum proelio uicerit: atq; interemerit. Itaq; partum poſt exilium pānonium regnum ei acerbæ mortis cauſa extitit. ſatiſq; apte oſtenſum eſt: in occulto manere ea quæ meliora ſunt: perſæpeq; ab hominibus mala ſua optari.

De Bella Secundo Ceco rege hūgariæ.

BEllæ mira fortuna præter multa alia: quæ diximus ſatis docere poteſt: humano conſilio aut nunq̄ aut perraro fata mutari: quæ res perſæpe efficit ut prudentes parum uidentes: & præcipitis conſilii homines: ſapientes atq; audaces uideantur. Fuit bella in hungaria dux: quæ ſecunda a rege in hungaria poteſtas erat: ipſe cū patre a Colomano hungariæ rege propinquo luminibus priuatus: q̄q̄ in eas tenebras ac miſeriam coniectus: minime tamen animum cum lumine amiſerat. Itaq; in græciam profugit: ut meliori ſe fortunæ ſeruaret: quæ non defuit. nam mortuo Colomano eius filius Stephanus Bellam in patriam rauocauit: & cū ſine liberis mortuus eſſet: in regno Bella ſucceſſit. Itaq; cum annos nouem Cecus regnaſſet filium Geiſam ſecundum ſucceſſorem reliquit.

De Matthia coruino hungariæ rege.

PErraro puerorum regna quietem atq; iuſticiam ſortiuntur: ſicuti inter alios in Ladiſlao Alberti filio perſpectum fuit. Nam cum ad eum per mortem patris hungariæ boemiæq; regna præterea etiā Auſtraſiæ ducatus perueniſſent: ipſeq; regi potiuſq̄ alios regere dici poſſet. adeo creuere odia inter Ioannis uniadi Vaiuodæ hungariæ gubernatoris filios: atque Vlricum Ciliæ comitem Auſtraſiæ gubernatorem: Ladiſlao affinitate coniunctum: ut Ciliæ comes eorum opera in urbe Alba dum in templo eſſet occideretur: ob eam cædem reuerſus Budam rex compræhenſis Vaiuodæ filiis maiorem natu Ladiſlaum ſecuri percuſſit:

minorem natu Mathiam in cuſtodia aſſeruauit. cum autem ſecum poſtea in Boemiam eum deduxiſſet: & ſine liberis illic deceſſiſſet: Georgius pogibratius illius regni gubernator a boemis ad regnum uocatus fuit. In pannonia quoq; legitimus rex in Ladiſlai morte ereptus erat. Itaq; cum intelligeret Georgius Mathiam & proter uirtutis paternæ memoriam: & proter magnas propinquitates ſimiliter a pannoniis electum regem: multis ab eo promiſſis oneratus in pānoniam ad capeſcendum regnum dimittitur: ubi qui ante cathenis in cuſtodia fuerat uinctus: regio diademate decoratus fuit.

De Iacheto Luſignano Cypri rege.

MAtthiæ coruini caſibus haud diſſimilis Iacheti Luſignani fortuna fuit. Nam in Petri Cyprii regis adhuc pueri coronatione cum controuerſia inter uenetos atq; genuenſes de præcedendi forma eſſet orta: atq; Iacheti opera regis patrui quidam genuenſis nationis cæſi fuiſſent: Genuenſes ut iniuriam ulciſcerentur: miſſa in Cyprum ingenti claſſe: præfecto admiratoq; Petro Fulgoſo Dominici ducis fratre: urbem famam auguſtam per arcem ingreſſi ſunt reginæ uiduæ opera: quæ cum filio male a Iacheto habebatur. Illic inter alios captus Iachetus ac Genuam perductus cum quibuſdam aliis in turri pharea aſſeruatus eſt: in ea cum nouem manſiſſet annos: mortuo demum Petro rege ſine liberis: qui iure hæreditario regnum Iacheto debebatur a cypriis populis ad regnum electus eſt: miſſiq; Genuam ab eis legati Iachetum a genuenſibus petierunt. Genuenſes autem accepta fama auguſta magnumq; pacti cenſus nomine auri pondus: atq; alia quædā: Cypriis Iachetum dedere: qui a genuenſium duce ac magiſtratibus a turri in qua captiuus ſine ulla libertatis ſpe degebat: ad nauem ingēti honore ſub umbella perductus eſt.

De Argo Can.

HAud diſſimili fortuna Argus tartarus: cūm ārma in patruum cœpiſſet tangotdam chan ideſt tartarorum in perſide atque armenia regem: qui alio nomine Maumethes dicebatur: prœlio ſuperatus ac captus: cum ad mortem damnatus Torim in armeniam perduceretur: incidit in principem tartarum olim argi parentis miniſtrum: a quo nocte proxima ui facta liberatus eſt: & tartarorum princeps ſalutatus: Torimque ubi morti deſignatus erat: ut princeps eſt deductus. Coactis autem illic copiis in Maumethem inuectus eum interemit: atq; per hunc modum in ipſo tartarorum regnum firmatum fuit: anno ſalutis ducenteſimo octuageſimo quinto ſupra mille.

De Melechuaſer Sulthano ægyptio.

MAgnam quoq; ſimilitudinem cum iis habuere uarii caſus Melechuaſer qui fratri Melechſeraph in ægypti regno ita uolentibus mamaluchis ſucceſſit: ſalutis anno ducenteſimo nonageſimo quinto ſupra mille. Nam cum proter teneram nimis ætatem gubernator ei gurboga tartarus eſſet datus: qui alio nomine Melechadel diſcebatur: regno ſpoliatus ab eo in carcere conditus fuit: ubi aliquot tempus infoelicem duxit uitã. Sed q̃q̃ Gurboga regno alachme melechmanſer pulſus eſſet: tamen nunquã captiuitatis finem habdit: niſi poſteaq̃ Lachmes a ſuis cæſus fuit. Tunc per mamaluchos liberatus Melechuaſer atq; in regno reſtitutus lõgum tempus regnauit.

De Kazimiro poloniæ rege.

KAzimirus quoq; alio nomine Carolus appellatus adhuc puer poſt mortem Meſti regis poloniæ patris ſui a regno in exilium pulſus in abatia cluniaca monachali habitu ſumpto: ſeptimo exilii ſui anno cum minime amplius ſe in regnum putaret reuerſurum: tunc apertam in regnum uiam inuenit. Nam cum ſine duce regnum diſcordiis eſſet agitatum: & proterea dilaniaretur uicinorum præda factum: cum tantis malis unius ipſius reditu occurri poſſe uideretur: a populis in regnum uocatus fuit: atq; a Benedicto nono pontifice ei conceſſum: ut monachali habitu depoſito: regnum ſuſcipere atq; uxorem ducere poſſet. Quod cum egiſſet liberos procreauit & regni ſucceſſores reliquit.

De Henrico quarto & Ricardo ſecundo brithanniæ regibus.

VAriã ualde fortuna ſe oſtendit in Henrico quarto: & Ricardo ſcd̃o ambobus brithanniæ regibus. Indignatio uehemens brithãnos populos cœperat: qd̃ Ricardus cũ Carolo ſexto gallorũ rege pacem atq; affinitatem iũxerat: cũ ante ipſe ob eã ſuſpictionẽ patruũ ducẽ goloſeſtrenſem interemiſſet: & filium Henrici derbitenſem comitẽ fratrẽ patruelẽ in parrhiſios relegaſſet: poſt aũt aliquot annos cum Ricardus pata claſſe aduerſus hirlandenſes: batauorum enim populi ſunt: nauigaturus eſſet: Lunthanus primarius brithãniæ populus ad ſe Henricum uocauit: cõiunctiſq; uiribus utriq; arma in Ricardum mouerunt: cũ oẽs eum deſeruiſſent in urbe Fluic obſeſſus breui Henrici fidei ſe credidit: demum in Luntham urbem deductus cum iudicium de eo rite actum fuiſſet: indignus regno Ricardus iudicatus eſt: atq; coram eo ipſius magiſtratus occiſi. eo metu impulſus Ricardus regia ueſte atq; diademate ornatus cum palam per contumeliam nothum ſe atq; ſacerdotis filium appellari audiret: Henrico regnum tradidit impoſito ei manu ſua regio ornatu: quem ipſe duos & uiginti iam annos geſſerat. Ita exauctoratus & in carcere conditus mortem obiuit. Henricus autem confirmatis cum gallorum rege induciis de exule rex ob eam ipſam cauſam factus eſt: proter quam Ricardus regno pulſus fuerat.

De Henrico ſexto brithaniæ rege.

AVariis caſibus principum qui exitus foelices habuerunt. iterum ad infoelices reuertemur: ſcripturi enim ſumus de Hērico ſexto qui tēpeſtate noſtra brithannicum regnum obtinuit. Is cum duodecimum annum non excederet: patri Henrico quinto ſucceſſit: brithannicis autem populis per diſcordiam ad arma compulſis ipſe in proelio a uaruichenſe comite captus fuit: ſed haud longe poſt apud ſanctum Albanum a regina Henrici coniuge amiciſq; eius ſuperato uaruichenſi comite captiuitatem exuit. Cæterum cum ad Lunthͣm urbem Henricus cum uictore exercitu ueniret: Lunthenſi populo ſedicione agitato cui uaruichēſis ac marchiæ comites opem tulerunt iterum Henricus proelio ſuperatus capitur: regnumque ad marchiæ comitem poſtea Eduardum quartum nuncupatum defertur. Sed hoc non contenta fortuna poſt duodecimum annum quo Henricus carcere maceratus erat uaruichenſis comes aduerſus Eduardum amorem in odium conuertit: coniunctoque Georgio clarecenſi comite Eduardi fratre henricus liberatus atque in regno reſtitutus eſt: Eduardus autem in belgicæ galliæ partem quæ nunc Flandria nuncupatur fuga ſe recepit: unde poſt ſex menſes in brithanniam cum exercitu reuerſus henricum non ſolum regno depulit uerum etiam coepit atq; in carcere interemit.

De Moſeyde tartarorum rege.

EX parte Moſeydi quoq; tartarorum regis magni tamborlani nepotis caſus ſimilis fuit. Nam cum aduerſus Vſſon caſſanum perſarum regem cum innumerabili exercitu profectus eſſet: qđ ei in gerendo bello cōſiliū deerat fuſus ac captus atq; ad Vſſōcaſſani pedes cū uxoribus deductus quarum ex gentis more magnū numerū habebat: primum diuidi eas uictoribus: deinde multis contumeliis affectum ſe captiuū dedi uzaibaichara qui ab ipſo rebellauerat uidit: a quo perdedecus necatus fuit.

De Carolo Simplice gallorum rege

NOn ne miſerabilis quoq; Caroli cognomento Simplicis gallorum regis fuit caſus: cum partis multis uictoriis egregieq; rebus geſtis herberti comitis uermendoiſenſis ſuaſu ac uerbis peronam deduci ſe paſſus eſt ubi carcere conditus interiit.

De Ludouico quarto gallorum rege.

NOn minus uaria ſed exitu feliciore fortuna habita eſt ludouici quarti qui caroli filius fuit cum eo adhuc puero panonis plena mater poſt uiri mortem in brithanniam ad patrem ſe contulerat: cum Rodulfus burgundio gallicum regnum occupaſſet: quo poſt aliquot annos defuncto: cum galli principes Ludouicum reuocaſſent: regnum recepit: ac patrem ultus eſt. Sed haud multo poſt cum Normādi in bello captum

in carcere aſſeruarent: fortaſſe illic uitam amiſiſſet: niſi Lotharium filium obſidem pro his quæ ab eo Normandi petierant dediſſet: per eum modũ carcere liberatus fuit.

De Ludouico Comite Flandriæ.

PErſæpe contingit ut proelio uincantur: qui honeſtis cõdictionibus pacem abnuunt: quemadmodum Ludouico Flandriæ comiti eueniſſe parentum noſtrorum ætas uidit. Nam cum Gandauenſem urbem quod ab eo rebellauerat; longe ab ea poſitis caſtris obſideret: in magnam populum Gandauenſem rerum neceſſariarum egeſtatem cõiecerat. Itaq; cũ miſſis oratoribus lachrimãtes ueniã errori ſuo peterẽt: Ludouicus ſuperbe reſpondit: ſe id nunq̃ facturum: niſi pedibus nudis: abiectis exterioribus indumentis: aperto capite extra urbem fune in collum accepto ad petendã ueniam uenirent. Tunc igitur cum id egiſſent: ſe reſpõſurum dicebat. Hoc reſponſo commota ciuitas: cum nullum iam niſi audendo remedium ſaluti ſuæ ſupereſſe putaret: decreuit armis ſumptis potius in acie cadere: q̃ per hunc modum uenia petita ludibrio haberi. Egreſſi igitur ad erruptionem temptandam cum quinq; milium numerum non excederent: magnamque tormentorum uim in curribus: & ſimul quatuor dierum cibaria ſecum deferrent prius chriſtiana confeſſione luſtrati: aduerſus comitem qui in urbe brugia cum ſuis agebat agmen dirrexerunt. Cũ haud longe ab eo abeſſent: munitis iam caſtris in eos comes cum circiter triginta hominum milibus impetum fecit. Ipſi autem omnibus tormentis uno tempore in comitis exercitum uſi: & una omnes caſtris eggreſſi: ingenti ſublato clamore tanto animorum ardore in eum irruerunt: ut temporis momento omnes eius copias funderent. Fugientes autem inſecuti ſuperueniente nocte cum eis Brugiam urbem ingreſſi ſunt. nec multum abfuit: quin comes in ea clade caperetur: qui cum ſe in furnarii lecto abdidiſſet: proxima nocte urbem pedes eggreſſus: uix ad Lillam: ea urbs eſt: tutum in locum recipere ſe potuit. Cum autem poſt paruum tempus ſine liberis deceſſiſſet gener eius Philippus burgundiæ dux uir ſocero longe temperatior omnem eum motum atq; controuerſiam compoſuit.

De Ioanne gallorum rege: & Eduardo Vualenſi principe: Eduardi tertii brithannici regis filio.

MEmorandus quoq; caſus: & ei perſimilis quẽm de rege Iuba Valerius ſcribit: ſalutis anno trecenteſimo quinquageſimo ſexto poſt mille: nono Kl. Octobres in pictonibus gallico populo contigit.

Eduardus uualenſis princeps: uir magni animi magnæq; uirtutis non maio/re q̃ octo milium hominum numero in galliam penetrarat. Aduerſus eum Ioannes gallorum rex ingenti exercitu profectus eſt: ut pote qui ſupra ſexa/ginta hominum milia potioremq; gallorum principum partem ſecum du/ceret. Eduardus qui biduum ſenſim cedendo iam abire longius ſe non poſ/ſe quin p̃lio decertaret uidebat: quia longe impar uiribus erat: obtulit capta ſe eo bello reſtituturum: atq; inducias cum gallis in ſeptimum annum con/firmaturum: ſed ob militum eius paucitatem ſuperbe nimis elati galli obla/ta ſpreuerunt: atq; in ipſa munimenta aduerſus Eduardum impetum fece/runt. Erant autem munimenta ſæpe frequentibus prunis denſa ducta ex/trinſecus foſſa. illic cum diu p̃liatum eſſet: atq; in eo p̃lio Eduardi milites ma gnum gallorum numerũ ſagittis eminus confixiſſent: conſpicati eos iã laſſos raroſque: in acie ordines non ſeruare: magno impetu in eos cũ bipenni/bus abiecto arcu erruperunt: atq; in mediã potiſſimũ aciem inuecti omnes in fugã uerterunt. Captus in eo proelio Ioannes rex fuit a Picardo exule no/mine Dionyſio Mombech & principi datus. captus quoq; Philippus eius fili us & principes alii p̃multi oſtenderunt quæ ſint fortunæ uires cũ honeſtæ pa cis condictiones reſpuuntur.

De Ferdinando Caſtulonenſi rege.

FErdinandus Caſtulonenſis. itẽ Siciliæ atq; Aragoniæ rex: qui be/thicæ ptẽ nunc granatam nuucupatam: octingentos ãnos a mau/ris poſſeſſam p̃domuit: Cũ barchinonem ueluti in ſpeciẽ triũphi ueniſſet: foeliciſſimus ab omnibus habebatur: & tamen illic uariante res hu manas fortuna: parũ abfuit quin uitã regnũq; ſimul amitteret. quidam enim Canemas nomine cathellanus: qui iã diu atra billi laborare uidebatur: gladio eũ confodere conatus collũ ingenti uulnere petiit. neq; eius facti per omne tormentorũ genus alia elici cauſa potuit: niſi q̃d interempto Ferdinando re/gẽ ſe futurũ ſpabat: id q̃d ſibi ſæpius ab Angelo nunciatũ dicebat: adeo par uo momento regna conſiſtunt: ut ſæpe in ueſſani hominis manu eã poſuiſ/ſe fortuna uideatur. Quod id circo contingit ut fortunæ aut potius dei: cui hoc fortunæ nomen ſeruit uires immenſæ cognoſcantur eſſe & nihil huma na ſuperbia uanius atq; incertius haberi.

De Henrico Pomeraniæ duce.

AEtate noſtra miſerabilem in caſum Henricus incidit qui olim Po/meraniæ ducatũ obtinebat. ea autẽ regio pollonis paret ad mare balticum ſita quæ pars recentiori nomine ſterlingorũ ſinus dicitur. Nã cũ Aquinus Nouergiæ rex Olao filio impuberi teſtamento matrẽ Mar/

ritam tutricem reliquit: & ante pubertatem filio decedente Margaritæ ipſi regnum: ipſa uirtute inſignis foemina: ac potius inter excellentes belli duces q̃ inter mulieres referenda aduerſus Albertum naupolenſem ducem armis regnum egregie defendit: belloq; ſuperatum hoſtē in triumphum duxit: quæ poſtea mortuo Olao filio regni ſucceſſorem Henricum conſtituit: quem Pomeraniæ ducem diximus qui ei uicinus erat: is cum in noruegia Suetia Datiaq; annos quinq; & quinquaginta regnaſſet: quo tempore ſenium ſe per quietē traducturū arbitrabatur: a Chriſtophoro Bauariæ duce: tam multarum prouinciarum regno pulſus eſt. Sola ei gothica inſula conceſſa: ſed poſtea mortuo Chriſtophoro cui Carolus ſucceſſit intra breue tempus: ipſa quoq; puſilla inſula ubi exulare magiſq̃ regnare dici poterat: Henrico adēpta eſt. qui iam decrepitus in pomeraniam miſerandum in modum redire coactus fuit. neq; uero Carolo fortuna certior fuit. nam cum aduerſus deum hominesq; impie ſe gereret: Ioannis epi opera concitatis ad arma populis ipſe quoq; in exilium in parua fluminis Viſtelli inſula pulſus fuit: in qua diem ſuum miſere obiuit.

De Ioanne decimo quarto pontifice.

AD ſacerdotalem quoq; ordinem conuertere orationem oportet: ut eorum ſtatus quem permulti a uarietate tutum arbitrantur: intelligatur non minus q̃ cæteras humanas res in fortunæ arbitrio eē. experimento ita eſſe Ioannes quartus decimus pontifex docuit: qui populo ro. ad arma per ſedicionem compulſo in uinculis habitus miſerrime diem obiit: ut quidam tradidere fame confectus.

De Ioanne uigeſimo tertio pontifice.

MAgis uaria qdem fuit: ſed non tā ſceuum exitum Ioannis uigeſimi tertii fortuna habuit: qui poſt quartum indepti pontificatus ānum cum eſſet in Conſtantienſi concilio damnationem ſuā confirmare: deinde pōtificatum deponere coactus: cum fugam temptaret: in inſula rheni cui ſancti Marci nomen eſt: in carcere aſſeruatus eſt: atq; ab eo loco ad bauariæ ducem tranſmiſſus in urbem dalbergam illic triennium per ignominiam in rerum omnium neceſſitate peregit: coempta demum: ab occultus amicis adiutus magno auri pondere fuga Florentiam petiit: ubi Martinus quintus erat: eius in pontificatu ſucceſſor. Illic non ſine omnium admiratione: ac ſimul commiſeratione: quia in fugitiui hominis forma lachrimabundus humi genu nixus ſupplicare aliis cernebatur: cui principes reges imperatorque ipſe non modo paruerant: uerum etiam pedes uenerabundi cōſueuerant deoſculari. qui præterea multos ad Cardinalatus honorem euexerat qui tunc in eo conſilio pontifici aſſidebant: pontificatu priuatus ingentis muneris loco cardinalatum accepit.

De Ioanne uitelio cardinale ac patriarcha.

DVobus pontificibus cardinalem unum annectemus. Is fuit Ioannes uitelius paruo loco Corneti ciuitate ethruſca ortus. a prima ætate litteris operam dedit. poſtea mutatis animi ſtudiis libros armis atq; equis mutauit. Stipendia cum tartalia: militaris is inſignis dux fuit: prima fecit. eius quoq; præcibus a Martino quinto pontifice prothonotariatus honorem adeptus eſt. deinde ab Eugenio quarto in cardinalium numerum receptus ecclesiaſtico equitatui præerat. atq; per hanc potentiam: aut ui aut alia arte Eugenio ſucceſſurus putabatur: aut fortaſſe uiuentem etiam pontificatu deiecturus. Sed fortuna quæ ad eam diem uehementer arriſerat ei: quem in tam ſublimem locum extulerat: terga dare coepit. nam cum armatus eccleſiaſticum equitatum trans amnem tiberim duceret: per pontem qui arci ſancti Angeli adhæret: repente tenſis cathenis ad pontis portam ita ut ultra progredi prohiberetur: cernentibus ſuis uulneratus ac captus intra arcem tractus eſt: eaq; nocte ut emori poſſet adiutus: tum nudus in publicum elatus eſt: ut per ludibrium a populo ro. ſpectaretur. Exemplum profecto memorabile ne nimium ſe homines læte fortunæ credant: ſed ea tanq̄ quæ mutari in horas poſſit fruantur.

De Corſo Donato ciue florentino.

NE ullus hominum ordo prætereatur ad priuatos quoq; ciues deſcēdemus. Corſus donatus ciuis florentinus: & opibus & amicorum numero in patria plurimum poterat: ciuilibus diſcordiis in exilium pulſus: Caroli ſenzaterræ opera: qui eum ad pontificem miſerat: ut urbem florentiam paccaret in patriam reſtitutus eſt. Illic nigræ parti adiunctus candidam eiecit. neq; nigrorū ſolum ſed totius urbis princeps habebatur. adeo enim opes aliaq; omnia adiumenta auxerat: ut ciuilem ſtatum tranſcendiſſe uideretur. præſertim poſteaq̄ Vgutionis fagiolani piſani principis filiam duxit uxorem. Quamobrem populo in ſuſpicionem uenit: tanq̄ tyrannidē in urbe affectaret: furens igitur arma populus atq; libertatis uexillum coepit: & ad Corſi ædes profectus oppugnare eas coepit: ipſe autem fruſtra conatus ſe armis tueri: cum in momēta ſingula augeri aduerſum ſe populi arma: eoſq; qui pro ſe arma coeperant imminui uideret: clam in equum conſcendit: & cum milites quidam inſequerentur: ipſe aduerſo caſu ab equo delapſus cum pes ephypii retinaculis uinctus adhæſiſſet: colliſus detrituſq; in eq fuga uitam amiſit: illic ſine ullo honore tumulatus. Cum aliis exemplis oſtenſum ſit magno his ſtetiſſe qui nimium fortunæ crediderunt: in hoc particulatim declaratur multo plus eos delirare qui populari gratia freti ad honores cōſcendere nituntur: cum plebis animis nihil incertius ſit. Nam quod cito eius opera homines conſecuntur: id longe celerius per ruinam & cladem admitur.

De Paulo Guiniſio.

HAud fœliciorem finem ſortitus eſt Paulus Guiniſius qui ex priuato ciue patriæ ſuæ lucæ factus tyrannus : inter opulentiſſimos Italiæ principes nomen aſſecutus erat. Mirum enim in modum fortuna eum extulerat. & cum eius temporibus bello Italia arderet: is in ſumma pace ac rerum ſuarum quiete uerſabatur. triginta igitur iam annos Lucæ rerũ potitus cum liberos adultos haberet militari arte præditos: ad omnes fortunæ caſus ſatis ſe munitum tutumq; arbitrabatur: cum repente a populo Florentino bellum eſt illatum. Sed cum ſubſidio ei Philippus Mediolanẽſis dux Franciſcum ſfortiam miſiſſet: orta ſuſpictione tanq̃ cum populo Florentino Paulus de uendenda ei Luca ageret: captus a Franciſco cum liberis ac fortunis Mediolanum miſſus fuit: ubi in arce modoecienſi tetro carcere conditus miſere uitam finiuit. Filii quoq; tandem liberati uitam per omnia extrema traxerunt: quod auri Venetiis a paulo cum fœlix eſſet: ut ad grauiores caſus ſubſidio foret: depoſitum erat: Veneti inuaſerunt: quia quibuſdã in rebus a Paulo uiolatam fidem eſſe criminabantur. oſtenſum eſt igitur finem ſolum in rebus humanis uerum de fœlicitate iudicium ferre: neq; quęquam cõſilio rebuſq; eniti tantum poſſe: quin illud leui momento poſſit fortuna ſubuertere.

De Aluaro Luna.

A Ciuili uarietate ad aulas tranſibimus ut ita fortunæ caſibus finem celerius faciamus. Aluarus Luna aragonius quanquam nobili ortus genere tamen quia minime legitimus erat: in magna rerum nopia uerſabatur. Cæterum uir erat magna induſtria: maioriq; animo præditus. his uirtutibus apđ Ioãnem Caſtulonenſem regem in eã gr̃am cõſcendit ut nõ contentus eũ rex ad maius. s. Iacobi magiſteriũ atq; ad caſtulonenſem cõneſtabulatũ euexiſſe: ab eo & ſe & regnũ regi pateret̃: unus pecuniã publicã: unus arma tractabat: uni etiã ſecreta omnia credebant̃. ꝑter hæc tãtũ ſibi contraxit inuidiæ: ut eum patrueles regii. regina. ipſa filius quoque regius graui odio inſectarentur. Itaq; ob eam rem per factiones diuiſum regnum grauiter laborabat: ſed tandem mutata fortuna rex Ioannes qui ad eam diem immobilis erga Aluarum manſerat: expugnari ſe delatorum ſcelere permiſit. tulitque ut Aluarus compræhenderetur: atque publice in ualle olithana bonis publicatis interficeretur: ad tantam miſeriam ex ingenti fœlicitate deiectus.

De Petro uinea.

FVit Petrus uinea ciuis campanus obſcuro natus loco cæterum do/ctrina atq; eloquentia quantum ætas illa tulit apprime inſignis. quē ob eam rem Federicus Secundus adeo dilexit: ut archanorum ſuorum omnium participem faceret ac penes ſe omnium rerum moderatorem haberet. Cæterum per inuidiam quæ in aula & oritur & nutrimenta habet: atq; uirtutis perpetua eſt inſectatrix: Federico in ſuſpictionem adductus tan q̄ cum pontifice ſentiret: quo cum Federicus bellum gerebat: luminibus eſt priuatus: cuius rei impatiens atq; ob id in furorem conuerſus in ſancto Mi/niato: quod ethruriæ oppidum eſt: ſibi ipſi manum conſciuit.

De Petro brochia. & Enguerra margno.

INter omnes mortalium gradus: quos uerſare fortuna conſueuit nullus eo incertior minuſq; ſtabilis habetur: q̄ is qui a principum uoluntate pendet: quorum beniuolentia ueluti in foemineo ſexu ut leuibus momentis perſæpe paratur: ita etiam facile dilabitur: & in alios mutatur affectus. Id q̄q̄ ex iis quæ iam fuerunt ſcripta ſatis pateat: clarius ēt ex non nullis aliis oſtendetur. Primus in his erit Petrus brochia: qui ex chi/rurgo per Philippum gallorum regem ingens factus honorem primum cum eo obtinuit: inter eos qui regii cubiculi adminiſtratione inſignes habebantur: ſoluſq; omnium rerum moderamen ſuſtinebat. Tandem inſimulatus quod regis archana detegeret publicatis eius fortunis ſuſpēdio uitā finiuit. Similiter Enguerra margnus cum diu poſt Philippi mortem Philippum cognomine pulchrum ita rexiſſet: ut unius ipſius arbitrio omnia in eo regno gererentur: a Carolo ualois comite pueri regis tutore paruis quibuſdam & nullius mo/menti criminibus aſperſus: publice ſuſpenſus fuit. ex tam magno rerum fa ſtigio in extremam calamitatem deturbatus.

De Calir baſſa.

ALtius Calir baſſa cum Maumethe turcarum rege atq; eius patre q̄ Enguerra cum Philippo conſcenderat. Nam domi bellique cum conſilio armiſq; poleret: omnia penes Maumethem patremque eius moderamine ſuo gerebat. & tamen nulla legitima declarata cauſa ſiue quod eius magnitudo Maumethi ſuſpecta eſſet. ſiue quod eius teſauris: qui ingentes erant inhiaret: Maumethes mane unius diei Calir ſtrangulari iuſſit.

De Petro Landoes brithonici ut nunc dicitur ducatus quæſtore.

QVanto aularum fortuna citius ſolet in magnam homines interdum foelicitatem euehere: tanto etiam maiora non a principibus ſolum ipſis: uerum etiam ab aliis ſecum pericula fert. Contingit enim ſæ/

pius ut ab iis qui penes principes plurimum poſſunt: longe plures lædantur: q̃ beneficium accipiant: quem ad modum Petrus Landoes inter alios exem plo eſſe poteſt: qui Calligarii ſartoris filius: non quæſtor tantum: ſed princi/ pis ſui ducis Franciſci qui poſtremus fuit: in uenetis & morinis: quibus ut ſæ/ pe dictum eſt nunc brithonum nomen eſt: ceu dominus factus: in eam apd omnes inuidiam uenit: ut ducis nepos orangiæ princeps: atq; alii quidã bri/ thonici proceres in ipſum manus iniicerent: & ſuſpendio interimerent.

De Oliuerio Dama.

HOc quoq; ipſum Oliuerio damæ contigit poſt Ludouici undeci/ mi gallorum regis mortem. Nam cum ei tonſor fuiſſet q̃q̃ natus in belgica parte galliæ: cui Flandriæ eſt nomen: immenſis conge/ ſtis opibus: in eam apud regem gratiam peruenerat: ut omnium conſiliorũ eius particeps: permulta: quæ alios latebant ipſe nota haberet. Magniſque de rebus multas legationes obiret. Cæterum mortuo Ludouico: qui filium ipſius Carolum adhuc impuberem regebant: obiectis quibuſdam crimini/ bus eum una cum fortunis omnibus damnarunt. Is igitur apud parrhiſiorũ urbem ubi furcæ extructæ ſunt ſuſpenſus miſerabiliter uitam amiſit.

De Philippa Catinenſi.

INter uarios uirorum caſus quos aula extulit atq; perdidit: ueluti rem inſuetam: & proterea quæ magis ad eam notandam moue/ re homines debeat: mulieris catinenſis ſubiungemus exemplum. In quo quoniam magna regnorum fuit uarietas: eiuſq; ante hoc tempus no ticia fortaſſe ad paucos peruenit: haud ab re putauerim aliquanto pluribus uerbis eius ſeriem enarrare. In Siciliam traiecerat Robertus dux Calabriæ Caroli ſecundi neapolitani regis filius: atq; in ea aduerſus Federicum urbem panormum obſidebat: in caſtra Robertum uirum Iolanta dux ſecuta erat. forteq; eueuit ut pariendi neceſſitas eam urgeret. Cum aliæ illic matronæ non eſſent: obſtetricis officium diligenter præſtitit catinenſis mulier Philip/ pa nomine: quæ quondam piſcatoris uxor: lauando uictum quæritabat. Il/ li poſtea ortus puer alendus eſt datus: qui & ſi haud multo poſt deceſſit: phi lippa tamen in aula ad Iolantis ſeruitia manſit. ꝑerat eo tp̃e Roberti Culinæ Raimũdus cãpanus: is ſeruũ maurũ emerat quẽ baptiſmatis charactere in/ ſignitum a nomine ſuo appellauit. Cũ aũt ipſe ad maiorẽ eſſet fortunã eue ctus: curauit ut Raimũdo mauro culinæ præfectura traderetur. Inde cam/ pano Raimundo rex Philippam coniugem dedit: cum ante equeſtribus eũ ornamentis donaſſet. Interim Iolanta decedit: & Robertus Sanctiam ducit

uxorem: penes eam quoq; honeſto loco Philippa remanſit. Ei Robertus ad regnum euectus Ioannam primam ex filio Carolo calabriæ duce neptem regendam dedit: & Philippæ uirum domus adminiſtrationi præfecit: cui in eo honore mortuo: filius ſufficitur. & cum is quoque deceſſiſſet relicta Sanctia filia: Robertus alius frater in eo honore ſuccedit. Interim auo patreq; defunctis Ioanna prima regnum accipit: atq; Andreæ patrueli qui in pannonia erat nubit. Cum in hoc ſtatu res eſſent: tanta fuit Philippæ foelicitas & induſtria: ut filius eius Robertus a domus adminiſtrãdæ præfectura ad magni conneſtabulatus honorem conſcenderet: & neptis Sanctia Morconi comiti in matrimonio collocaretur: ipſaq; arbitratu ſuo regni habenas moderaretur. Cæterum cum poſtea Andream Ioanna ſuſtuliſſet: atq; ex pannonia profectus Ludouicus rex Ioannæ ad ulciſcendam Andreæ fratis mortem arma intuliſſet: a principibus neapolitani regni Ludouici ſtudioſis Philippa cum omnibus ſuis capta eſt: cum ipſa Andreæ mortem molita putaretur: habita per uaria tormenta eius rei diſquiſitione: omnes e Philippæ ſtirpe Philippa ipſa ſpectante occiſi ſunt: & poſt eos ipſa quoq; inter omnium conuicia candentibus forficibus totum dilaniata corpus: uiua tandem combuſta eſt. Quam fortuna uiſa erat ex lotrice in eũ ſublimem gradum ad regendum ingens regnum euexiſſe: ut quo altior eius fuiſſet fortuna: grauior quoq; caſus atq; ruina foret.

De Ioannino Carazolo neapolitano.

NOn minus apud Ioannam ſecundam: q̃ Philippa catinenſis cum prima: gratia ualuit Ioanninus Carazolus roſeus ignobili gente ortus. Nam qui nobiles putantur non roſeorum: ſed Schirzorum cognomentum ferunt. hic cum in aula amanuenſis eſſet: in eius flammas Ioanna ſecunda incidit: ita ut perditiſſime eum deperiret: primum uelino comitatu ſub uxoriæ dotis nomine eum donauit: poſtea ad melphitenſem quoq; ducatum atq; ad magnum conneſtabulatum extulit. illum poſtea finem quem aula infida atque inconſtans præſtare ſolet: Ioanninus tulit. ab ea enim magnitudine ad quam turpis amor repente eum extulerat: non minus q̃ aſcenderat celeriter corruit. Nam eius imperio quæ tam multa proter amorem dederat crudeliter opibus honoribuſq; ſpoliatus ac ceſus fuit.

De Cicho Symoneta.

GEu agmen tam multorum qui in aula uarie a fortuna habiti ſunt claudet Cichus Symoneta quem nos ipſi uidimus: qui alia pleraq; quæ ſcripſimus apud bonos tamen tantum legimus. hic non ma-

gnis honeſtis tamen natalibus ortus in Calabria Franciſci Sfortiæ mediolanẽſis ducis: & poſt eum Galeacii filii conſiliorum in moderando imperio particeps: ob fidem egregiam atq; lõgi ſeruitii merita & opibus & honoribus plurimum auctus erat: & quem locum apud Sfortianos principes patrem ac filium habuerat: Incolumem etiam apud filii coniugem illiuſq; filium tuebatur: atq; diutius obtinuiſſet. Nam & ſingulari prudentia p̃ditus erat: & in multorum beniuolentia uerſabatur: ſed fortuna inuidit: quæ in humanis rebus firmi atq; diuturni nihil eſſe patitur: eum enim ceu ſcopulum inter Galeacii fratres ac coniugem obiecit: & quia Cichus ut uiduæ ducis ac pupilli ſaluti conſuleret Galeacii tres fratres cum Roberto Sanſeuerino: quorum magnitudo animuſq; iam formidoloſus eſſe cœperat: in exilium egerat: Ludouicus ac Robertus armis in patriam reuerſi: cum res ſuas cum Galeacii coniuge compoſuiſſent: in Cichum fœmina duce permittente ſeuierunt. direpta domo populatis poſſeſſionibus: filiis per orbem terrarum ſparſis ipſum demum poſt grauia tormenta ſenio iam confectum: neq; de dominis quos habuerat neq; de populis aliqua in parte male mœrentem in ticinenſi arce ſecuri percuſſerunt.

De Ludouico Sfortia mediolanenſi duce.

VErerer ſi Ludouicum Sfortiam omitterem de his ſcribens quos uarie fortuna affecit: atq; in graues coniecit caſus: id odio ne dediſſe uiderer: qui ante omnia abeſſe ab hiſtorico debet. Nam patrui ſcelere olim a genuenſi principatu deiectum: ipſe quoq; noueſi oppido me: ut patruo meo morem gereret: profugere ſeminudum coegit. Sed ut hæc in me egerit: erepta poſt aliquot annos reſtituit: nec minus iucunda fuerunt quæ poſtea amicus p̃ſtitit: q̃ grauia quæ hoſtis ante fecerat. Poſt Cichum igitur ei locum dabimus: quia non minus ſceue a fortuna habitus in ancipiti relinquit: dulciora ne fuerint quæ ſecunda fortuna aſſecutus eſt: an acerbiora quæ omnibus honoribus quos optare poterat cumulato ceu irata poſtremo inflixit.

Pueritiam eius non commemorabimus: in qua magnam indolem præ ſe ferebat: non parentes: niſi quatenus ducibus patre auo ac proauo ortum cum poſtremo omnia amiſit: oſtendamus in grauiorem caſum coniici nõ potuiſſe. Reſecabimus igitur omnia in quibus nulla inſignis in eo uiſa eſt fortuna fuiſſe. Ab exilio reuerſus: nam mortuo Galeacio fratre cedere patrio ſolo coactus fuerat: non exilio ſolum finem fecit: uerum ſuſcepta etiam nepotis tutella: diu mendiolanenſis rei moderamen ſine controuerſia obtinuit.

In eo ſtatu bello quo florentinus populus Sixti. iiii. pontificis ac Ferdinandi regis neapolitani armis præmebatur finem fecit. Idem Ferdinandum ipſum occupata a Turcis regni parte grandi pecnnia iuuit. Robertum Sanſe-

uerinum in adminiſtranda mediolanenſi re honoris participem finibus ex/pulit. Parmenſis agri principes: qui cum uenetis ſentiebant: cum per alios debilitaſſet: poſtea pſens ipſe debellauit. Ferrariam contra uenetorum arma defendit. Illatum mediolanenſi agro a Venetis bellum: in ipſorum uiſcera per magnos militares duces tranſtulit: ac deinde dandæ pacis penes eum honor fuit. Haud multo poſt iterum laborantem Ferdinandum principum ſuorũ rebellione in regno armis aſſeruit: atque ro. eccleſiæ opem tulit: ut de Boc/calini tyranni manibus urbs Auximum erriperetur. Genuam quæ ſub du/ce Bona Galeacii coniuge defecerat: ut imperium agnoſceret compulit. Alexandri. v i. pontificis inopiam pontificatus initio: nam parando pontifi/catu omnium egens factus erat: gratuita pecunia atq; ea ingẽti ſuſtentauit. Carolo ſabaudienſi duci ut principatus ſui proceres ad officium cogeret: auxilio fuit. ac poſtea Ludouicum ſaluc ienſem marchionem patria extorem: & cum eo alios proceres: quia per inuidiam pulſos apparebat: in rebus ſuis re/ſtituit. Blancam neptem Maximiliano romanorum regi matrimonio iunxit. Venienti Carolo octauo gallorum regi ad neapolitanam expeditio/nem: cum odia cum Aragonio Ferdinando: atq; eius filio Alphunſo inter/cederent: & pecuniam & arma dedit. Redeuntem confecta expeditione: qa ſuſpectus erat factus una cũ Venetis ꝓhibere conatus: ad tarrũ amnem in parmenſi agro: non ſine ſuorum clade pugnauit: & cum ante haſtam ur bem Aurelianẽſi duci erripere temptaſſet: ut ſibi in aperta ſuſpictione a gal lorum armis caueret: ipſe Nouariam amiſit. ac demum confecta cum gal/lis pace recepit. Non contentus titulo regendæ nepotis rei: fauentem fortu/nam habuit: ut dux ipſe a ro. rege crearetur. His rebus quid maius. aut ipſe optare: aut fortuna pſtare potuit? & tamen omnia quæ in uita optare pote/rat aſſecutus: ea momento pene amiſit. Mutata enim fortuna: qđ dum ad recipiendas piſas florentinum populum: ueterem quidem amicum: ſed tũc nullo fœdere coniunctum iuuare contendit: uenetos fœderatos parum cau te læſerat: Ludouici. x i i. gallorum regis & uenetorum ipſorum bello diuer ſis ꝑtibus eodem tempore petitus: partum patris uirtute mediolanenſem du catum cum neq; milites: neq; pecunia deeſſet Alexandro pontifice ſimul annitente: intra ſextum decimum diem: quia ita trahere fata uidebantur: amiſit. cum interim e tanto eorum numero quos ipſe in periculo ſeruaue/rat: nullus opem ferret: & domeſtici quos in magnam fortunam extulerat: eum prodidiſſent. Sed hæc ut cunque ferre poterat: quia amiſſo principa/tu: libertate tamen fruebatur. Cæterum hanc quoque amiſit ex germania quinto menſe poſt reuerſus: cum Nouariam de gallorum manibus magna

uirtute recepiſſet. Heluetiorum enim atq; aliorum tranſalpinorum magna manu conducta: cum plus apud eos hoſtium artes ac pecunia quam fides ualuiſſet: non modo deſertus ab eis: ſed etiam ducibus gallis uenundatus fu it. a quibus in galliam perductus non ſe ſolum atq; Aſcanium fratrem ca/ ptiuum ſenſit: ſed inſultantium quoq; inimicorum quorum ipſe uitæ neciſq; poteſtatem habuerat in caſu ipſo contumelias ac iurgia coram pertulit. Cuius ut fortuna grauior fieret cum poſtea ſpes aliqua liberato Aſcanio ful/ gere uiſa eſſet: romæ ad cumulandas erumnas deceſſiſſe eum audiuit. exē/ plo humano generi ſemper futurus: ut neq; nimia mortales optare uelint: & quam periculoſe ſpem in eorum ope reponant: qui diuerſam habeant linguam: diuerſiſq; moribus utentes hoc etiam mali habeant: quod in lon/ ginqua regione agentes: ut uelint: raro in tempore opem ferre longinquitas permittit.

De Eliſa bella Aragonia.

REprehendi opus noſtrum magnoopere poſſet: ſi inſignem uarie/ tate fortunæ foeminam quam præſentia tpa tulerunt: q̄uis etiam nunc uiuat: præteriremus. hæc fuit Eliſa Bella Aragonia cui quid maius ad honeſtandos natales dari potuit: q̄ ut magnorum regum filia ne/ ptis atq; proneptis fratrem: ac mox etiam patruum Neapolitani regni poſ/ ſeſſores uideret? quam ut ipſa auunculi filio ætate forma atq; fortuna cōſpi cuo: ut pote qui in Mediolanenſi ducatu patri ſucceſſerat: ipſa quoq; in æta tis flore nuberet. Sed poſtea quæ acerbiora hoſtilem in eam induta animū fortuna infligere potuit? quam ut aui regnū puella turcarum armis infeſtū: in ſummo diſcrimine uerſari uideret? quam ut parentem foeminam omni bus animi bonis in coeleſtium numero magis q̄ inter mortales referendam ante nubiles annos ammitteret? quam ut nupta cum uiro quamuis integra ætate eſſent: ceu pupilli grauius quam ſub tutore tenerentur? quam ut auo a gallorum rege Carolo octauo inferri arma uideret? q̄ ut belli formidine e bona mente depulſum parentem a regno profugum: & fratrem a patre ſuc ceſſorem regni factum: inimicorum armis eiectum audiret? Grauiſſima hæc fuerunt: ſed quid? quod poſtea frater recuperato regno in ipſo flore ætatis erreptus eſt: & patruus qui fratri ſucceſſerat gallicis armis tunc regno depulſus eſt: cum rebus compoſitis ſe quietum regni poſſeſſorem fore puta ret. Accedunt etiam miſerandæ magis fortunæ mala: quod uiro orbata ſi/

lium in paterni ducatus ſucceſſione præteriri; & ſe ipſius iure priuari ui/ dit: ac deinde ſibi auunculi manu extorto Mediolanenſi ducatu do/ tem adimi: filium quoq; ipſum in galliam apud exteras gentes in cuſtodiam duci. Minus quidem ſceua ſunt quæ poſtea ei contigerunt: ſi quidē in Nea politanum regnum profecta barienſem ducatum alias quoq; non nullas ur bes indepta principatus formam aliquam retinere uidetur. Sed priſtinæ ac maiorum fortunæ: ſi hæc conferantur non plus ueterem reſtituiſſe dignita/ tis ſplendorem dici poſſunt: quam ſolis fulgorem nocturnum atq; exiguum ſydus æquare.

De Foelicitate Caput primum

De Enoch & Elia.

EXigit ordo: ut poſt fortunæ uarios caſus in huius libri primordio de foelicitate ſcribamus: de qua minime mirũ uideri debebit ſi tot inſignia exẽpla quot aliis de rebus iam ſcriptis edidimus a nobis poſita non fuerunt. Nam cum inter mortales in hac communi uita foelicitas non exiſtat: quo modo quõd non inuenitur: tanquam ſit deſcribi poterit? impoſitæ enim mortalibus a natura neceſſitates: quibus permultæ corporis moleſtiæ coniunguntur: item auariciæ ac libidinis ardor: ac ſimul leuis ambitionis & gloriæ aura: quibus rebus plurimum hominum mentes perturbari ſolent: ad quas res humanæ condictionis natura accedit non inſatiabilis modo: uerum etiam irrequieta: hunc ipſum foelicitatis effectum ex uiuentium ſocietate auferunt. Nec uero Valerio crediderim .Q. Metellum inter foelices annumeranti: quando quidem uis ei ab Catino Labeone tri. pl. illata quam neq; publice neq; priuatim unq̃ ultus eſt: præterea pater eius in extrema ætate Luminibus captus: ne foelix eſſe poſſet: ideſt ut omni corporis & animi affectu atq; moleſtia careret effecit. Idem de Aglao quoq; Archado dicemus: quem quanquam temperato fuiſſe animo fateri poſſimus: tamen ſi in eo ſolo foelicitas conſiſteret: foelices philoſophi quidam: item foelices permulti chriſtianæ religionis uiri nominari poſſent: quos tamen non id circo cæteris foeliciores pluſquam aphros inter ethiopes: candidos eſſe fatebimur. nec uero apollinei oraculi atteſtatio me mouet: cum mentiendi pater in apolline locutus: non patiatur: ut uera: qui ueritatis eſt hoſtis: dixiſſe credamus. Ab hoc quoq; numero Alexandrum Macedonem. Cyrrumq; excludemus: neq; plus eos quam .C. Cæſarem aut Auguſtum inter foelices admittemus. nam præterq̃ quod iis malis non caruerunt: quæ omnibus mortalibus generatim ineſſe diximus: ipſorum pleriq; grauibus uiciis aut priuatis incommodis atq; indecoris rebus uehementer laborarunt. Cæterum cum uitæ foelicitas in animi ac corporis quiete conſiſtat: quæ futuri alicuius mali timore expers ſit affirmabimus ob hanc rem in his ſolis foelicitatem inueniri qui præcipuo dei munere mentem corpuſq; ſincerum: atq; ab omni humani affectus contagione illeſum: nullius mali formidine territi melioraq; ſemper ſperantes ſeruauerunt. Quod diuinum munus quantum hactenus conſequi legen

do potui: nemini alteri conceſſum eſſe depræhendi: niſi ſanctis Enoch & Eliæ prophetis: quia putantur a deo cum adhuc uiuerent: ad eas incolēdas ſedes deducti: quarum fœlicitatem nimia cura ſua primus hominum parēs amiſit: in quibus ſedibus non modo moleſtia nulla ſentitur: quæ uel corpus uel mentem poſſit afficere: ſed una læticia eorum mentes capit: cū certa melioribus ſemper fruendi ſpe. Idcirco hos ipſos duos inter uiuentes & nō alios uidemur poſſe ſolos connumerare fœlices.

De ſapienter dictis aut geſtis. Caput ſecundum

SIcuti rem ueram imitari umbra ſolet: ita fœlicitatem ſapientia ſequetur: cuius dicta factaq; ſcripturi ab Amaſi ægyptio rege incipiemus. Is enim magna animi dexteritate dignitatem ſuam ſine inuidia quod difficillimum eſt: a contumelia atq; neglectu uendicauit.

De Amaſi rege ægypti.

AMaſis ignobili ortus familia: ad ægypti regnum conſcendit: qui preterea cum ſe æque ac alios reges qui ante eum fuerant: non haberi in honore cerneret: ſtatuam numini condidit ex quorundam uaſorum auro in quibus ægyptii cum interdum regum conuiuiis adhiberētur exonerare uentrem atq; euomere ſolebant. Quod numen cum poſtea ab ægyptiis reuerenter coleretur: Amaſis habita oratione eis oſtendit: ſtatuam quam colerent: ex eo auro confectam eſſe: in quo cum uaſorum formam haberet: omnes uentrem leuauerunt. quod aurum quoniam nunc in numinis formam mutatum erat: adorare ipſi minime aſpernabantur. Idem de ſe eſſe dicebat: qui quanquam cum in priuata fortuna eſſet abiectus uideretur: tamen cum poſtea ad regnum aſcendiſſet: dignus erat cui honos atq; reuerentia haberetur.

Iterum de Amaſi.

NOn minus quoq; ſapiens fuit illius uerbum erga Polycratē Samiū tyrannū amicum ſuū. Nam cū audiret omnia illi proſpere cedere ſcripſit: ut temptaret aliquo quoq; incōmodo affici: quia fieri non poterat: ut fortuna præter naturæ ſuæ curſum conſtans maneret cuius conſilium cum ſequi Polycrates conſtituiſſet in mare demiſit magni prætii annulum, quem percarum habebat quod eo incōmodo ſecundæ fortunæ tenorem iuxta Amaſis conſilium interrumpi poſſe putabat. ſed cum eum annulum breui in piſce inuentum eſſe a ſe Amaſim monuiſſet: prudenter ani

maduertit amaſis Polycratem ad grauiorem : q̄ unius amiſſi annuli caſum a fortuna reſeruari. Itaq; ut illius ruina minus doleret : ad eum miſit : qui com muni amiciciæ renunciaret : Polycratis autem exitus ſapienter ab Amaſi iu/ dicatum fuiſſe oſtendit : neq; enim longe res abierunt cum perſæ illatis ar/ mis Polycratem regno deiectum uita quoq; priuarunt.

De Philippo Macedoniæ rege.

SImili uerbo non ſine prudentiæ laude Philippus Macedonum rex uſus eſt : cum eodem die nuncium accepiſſet: q̄drigas ſuas in olym picis ludis alias curſu uiciſſe. Item parmenionem ducem ſuum ho/ ſtes proelio fudiſſe: ac præterea natum ſibi filium eſse. Alexandrum: ueritus enim ne fortuna cum tot bona eodem tempore cumulaſſet : mutata grauio ribus malis hanc foelicitatem repēſaret:dixiſſe fertur. O fortuna celeriter po tius aliquid paruæ moleſtiæ ad penſanda hæc tanta bona : q̄ differendo ma/ iora mala afferto.

De quodam lacedemonio.

IN eandem ſententiam fuit uerbum quoq; cuiuſdam Sparthani er ga Diagoram Olympicis ludis : Nam cum uictores Diagoras ui/ diſſet coronari filios : atq; ex filia filioq; nepotes : eaq; re multum læ taretur : dixit. O Diagora nunc pulchrum moriendi tempus eſſet : magna enim prudentia oſtendit fieri non poſse : ut tantus foelicitatis cumulus alicuius rei infoelicitate ante mortem non compenſetur : & tunc mori eſſe cum uiuē tem plus ui ta delectat

De Themiſtocle Athenienſi.

EOrum dicta de quibus ſcriptum eſt : plurimum prudentiæ credi/ ta ſunt habuiſſe : ſed non minus ſapiens Themiſtoclis factum fuit : cum ingraueſcente fama de perſarum ad petendam græciam ap paratu : athenis magiſtratuum petendorum tempus appeteret. Nam cum Epicides electus fuiſſet : uir lingua ſolum promptus: ꝓter q̄ rem uiri q̄bus ali quid exiſtimationis inerat : magiſtratum abnuebant: ne ille eis collega daret Themiſtocles patriæ ſtudioſus atq; in hoc quem ad modum in reliquis pru/ dens : Epicidem ſuadendo impulit : ut magiſtratui renunciaret. eo ipſo tem pore tantum ei largitus : quantum eo anno ſi magiſtratum obiuiſſet conſeq poſſe uidebatur : eo modo in quo & prudentiæ & quietis plurima ratio habi ta eſt : hominem tantæ rei tractandæ quanta impendebat ineptum : nō tur/ batis publicis ordinibus ab adminiſtratione dimouit : uiamq; aliis ad magi/ ſtratum expeditioni magis idoneis patefecit.

Iterum De Themiſtocle.

NOn minus quoq; prudentem ſe eo tempore oſtendit: cum ducta græcorum claſſe ad Arthemiſium: ut cum perſis confligeret q̄q̄ & ipſe dux athenienſiũ: & nauium numerus quas athenienſes in ea claſſe hēbāt maior eſſet: tamē cũ accepiſſet Euribiadeē lacedemoniarũ trire mium ducem: uelle cum eo de præcedendi ratione contendere: ſine ulla uer borum controuerſia locum ei primum conceſſit: affirmans eum primarium ducem habitum iri: qui aduerſus perſas pugnando maiorem melioremq; operam nauaſſet: neq; enim ex publica utilitate putauit: cum eſſet confligen dum de eiuſmodi re quæ minima erat contendere: ſi quidem tũc nulla alia re facilius: quā hac contentione hoſtis uictor euadere potuiſſet. Itaq; haud multo poſt deleta perſarum claſſe: partæ uictoriæ laus ac gloria penes ſolos Themiſtoclem atq; athenienſes manſit.

De Alcibiade athenienſi.

ALcibiades quoq; prudenter feciſſe putatus eſt: cum cani mire ſpe/cioſo: quem paulo ante magno p̄cio coemerat: caudam penitus abſcidit: ac paſſim ire permiſit. Nam cum ex amicorum nume/ro factum quidam repræhendiſſent: dixiſſentq; illud perperam actũ eſſe: reſpondit uoluiſſe ſe paruo illo errore materiam ſui criminandi athenienſi/bus dare: ut dum de eo loquerētur de maioribus: quæ pertinerent ad ipſum ſilerent: p̄ſpicati enim ingenio animaduertere uiſus eſt: difficulter fieri: ut q uirtute aut dignitate aliis ſupereminea t: ita hominum linguas compeſcat: quin aliqua in re male audiat: & proterea enitendum eſse dicebat: ut popu/lo de leuioribus rebus loquendi materia daretur.

Iterum De Alcibiade.

SApiens quoq; illud eius uerbum habitum fuit: cum miſsus in Siciliā cum exercitu: paulo poſt ad iudicium reuocatus eſset: Nam cum in iudicio apparere nollet: & nonnulli eum monerent: debere ip̄m patriæ fidere: reſpondit in his quibus hominis uita contineatur: ſe ne matri quidem crediturum: ne fortaſse cum ſuffragium ſuum datura eſset: errore ducta nigrum pro candido ſuffragium porrigeret.

De Pyrrho epyrotharum rege.

CV ĝ Pyrrhus epyrotharum rex uouiſset Palladi in athenienſi arce rē ſacrā facere: Athenienſes libere eum in urbem atq; arcē rece perunt. uerũ poſteaq̄ urbe egreſsus fuit Pyrrhus dixit: mirum in modum gratam extitiſse fidem quam ſibi Athenienſes habuiſsent: Cete rum ſi ſaperent: in poſterum regi nemini portas aperturos eſse: eo enim

uerbo oſtendit non eſſe ex re liberæ ciuitatis: in cuiuſq̃ principis manu liberta tem ſuam credere: cuius conſilium non ſecuti athenienſes cũ poſtea Caſſan/drum quoq; in urbem accepiſſent: magna atq; innumerabilia mala ex eo tu lerunt re ipſa experientes a Pyrrho ſapientiſſime monitos fuiſſe.

De Cabria athenienſi.

HAbitum quoq; ſingularis prudentiæ Cabriæ uerbum fuit cum di/xit magis timendum eſſe ceruorum exercitum: cui Leo dux præ/ſit q̃ Leonum qui ducem ceruum habeant: acute enim declara/uit: ducis uel uilitatem uel uirtutem totius exercitus uilitati uel uirtuti præpo/nendam eſſe.

De Piſiſtrato tyranno athenienſi.

PRudens Cabriæ uerbum: cæterum ſapientius etiam Piſiſtrati fa/ctum fuit quo tempore athenis tyrannidem exercebat. nam cum ſimultas ei cum filiis orta eſſet: ſciretq; ea re inimicos lætari: in ma gno ciuium cetu: dixit ſe a filiis quædam exegiſſe: quæ bona eſſe arbitra/batur: & cum duros ut patri obſequerentur inueniſſet ſe tandem ne cum eis ſine amore uiueret: ſuam in filiorum uoluntatem mutaſſe: ex quo omnes noſſe uolebat familiam ſuam concordem eſſe. ſapienter enim præuidit: per ſæpe ex inimicorum uultu ueluti per ſpeculum homines moneri poſſe: quid in rebus ſuis cogitare ac decernere debeant. Semperq; damnanda eſſe quæ inimicis placere uideantur. & Satius multo eſſe: ſuis obſequi q̃ ob ſuorum in dignationem id cum inimicis agere. cum plerunq; his qui adultos habeant li beros neceſſe ſit ut in alterutrum incidant.

De Teopompo lacedemoniorum rege.

CVm Theompompo Lacedemoniorum regi dictum eſſet: eo tem pore bene lacedemoniis eſſe: q̃d bene regere reges didiciſſent pru/dentiſſime is reſpondit id potius accidere: quod populi parere di/diciſſent: eo enim uerbo oſtendit bonam popularium urbium adminiſtra/tionem: non tam in principum regimine: q̃ in populorum obedientia con/ſiſtere: nam ſi populi in diuerſum a principibus traherent difficillimum arbi trabatur eſſe: ut principes bene regere poſſent.

De Dionyſio ſeniore tyranno ſyracuſano.

DIonyſius ſenior Syracuſanus tyrannus cum filium repræhenderet: quod Syracuſani cuiuſdam ciuis uxori uim intuliſſet: atq; inter alia diceret: ſi unq̃ audiuiſſet a ſe rem ſimilem factam fuiſſe filius ex

tempore reſpondit: id accidit: quod nunq̄ patrem regem habuiſti: ad quem pater ne tu quidem fili niſi hæc facere deſiueris: filium unq̄ habebis qui regnum obtineat: cuius uerbum res ipſa uerum oſtendit: nam cum Dionyſio ſeniori filius ſucceſſiſſet: haud multo poſt ob prauam uitam Syracuſis pulſus fuit

De Ageſilao Lacedemoniorum rege.

QVam prudens quoq; Ageſilai Lacedemonii regis uerbum fuit: aiebat enim non minus laudatoris inſpiciendos eſſe mores q̄ eius qui laudatur. nam eo uerbo ſignificare uoluit perraro contingere: ut aliquis quæ moribus ſuis contraria ſint laudare uelit. forſitanq; & ſi aliter uideretur: perſæpe ex laudatoris ingenio poſſe: eius quoq; mores qui laudetur agnoſci.

De eodem.

CVm a quodam ei ſemel diceretur Ageſilae: ſcito te eam mihi rem promiſiſſe: ad regiam autem fidem pertinet: non uerba modo: uerum capitis quoq; nutus ſeruare: atq; huiuſmodi uerbis Ageſilaū urgeret: ut promiſſa præſtaret: quia res parum honeſta uidebatur: & proterea Ageſilaus fidē in eo præſtandam eſſe non putabat reſpondit. Scito tu quoq; neminem a rege iniuſtam rem petere debere: acuto enim reſponſo oſtendit rem inhoneſtam quæ importunitate promiſſa aut conceſſa uideatur: laudabilius reuocari: q̄ ut conſtantiæ fama paretur: mala quæ promiſſa ſint præſtari. Sed iam ab huiuſmodi exemplis ad philoſophos tranſeundum eſt.

De Ariſtippo philoſopho.

SApiens profecto Ariſtippi uerbum fuit: cum naufragio facto in littus apud Rhodum nudus eiectus: ob doctrinā inuenit: non modo qui neceſſaria ad uictum uerum etiam qui in ueſtes ipſi atque comitibus præberet: cum autem redeuntes domum quidam ex ipſis comitibus petiiſſent: ſi quid ſuis Ariſtippus mandare uellet. Reſpondit hoc tantum ſe mandare: ut nomine ſuo cognatos monerent ut filiis opes eas pararent: quas aduerſa maris tempeſtas perdere non poſſet. Oſtendit enim q̄ precioſa ſit doctrina: in quam neq; fortunæ neq; tempeſtati aduerſæ ſceuiendi poteſtas eſſet.

De Dyogene Cynico philoſopho.

SAlis atq; acrimoniæ plurimum habuit Dyogenis aduerſus muſicos dictum: quos mirari ſe dicebat quod cum tantum operæ conuenientiæ uocum impenderent: ut mores prauos poenituſq; a ratiōe diſcordes ad rectā uiuendi normā redigerent: negligere poenitus uiderē

tur.

De Chilone philoſopho.

Non prudens ſolum uerum diuinũ quoq; chilonis putatũ eſt uerbũ quo dixit: noſſe ſe ipſum quemq; debere: atq; idcirco apollini aureis litteris ſacratum fuit. Nam qui ſe recte noſſet: animam atq; corpus ut æquum eſt diligeret: neq; quod uni eſt impartiendum: alteri preberet. Quod cum pleriq; perperam faciant: id nullius alterius culpæ eſt aſcribendum: niſi quod nos ipſos ideſt humanam conpactionem agnoſcere nolumus.

De eodem

Non minus etiam ſapienter dixiſſe putatur: cum monuit hominũ bonitatem ita auro probari: quemadmodum aurum eo lapide per quẽ in bonitate eius diſcrimen inſpicitur. Oſtendit enim per multos qui aliis uiciis diu reſtiterint: opũ auiditate perſæpe a uirtute deduci & qui aduerſus opes conſtans fuerit: eum de cæteris uiciis facilius uictoriam reportaturum.

De Solone philoſopho.

Bonne etiam ſapientiſſima lex habita eſt: quam Solon athenienſibus præfixit: ut diuiſis per ſeditionem ciuibus: capitali pena mulctaretur: qui alteram partium non ſequeretur: profundis enim ſapientiæ ſecretis docuit: id iuſtiſſimum eſse: quod plærumq; iniuſtum homines putant: uidelicet alicuius in ſedicione fouere partes. Nam ſi boni ſimul ſentirent: fore eam partem aiebat uictricem: ad quam ipſi ſe contuliſſent. Sed ſi uel timore uel ignauia ad neutram partem accedentes concertationis ſe ſpectatores præberent: perfacile putabat fore: ut durante ſedicione tota ciuitas interiret.

De Platone philoſopho.

Plato philoſophus ſapienter auditores monebat: ut iratos ſe uel ebrios in ſpeculo contemplarentur. Nam cum faciem ſuam furibũdam per omnia frenetico ſimilem uiderent: perſuadebat ſibi eo dedecore territos homines: in poſterum ab ira atq; ebrietate ſibi temperaturos.

De eodem.

Dicebat quoq; omnes qui perdite amarent: in alieno uiuere corpore: atq; in ſuo mortuos eſſe.

De eodem.

Eo etiam differre doctum ab indocto dicebat: quo beneualentem ab ægro uidemus. Mentis enim ſanitatem ac lumen a doctrina perſæpe: ab ignorantia autem ægritudinem manifeſtis rationibus proficiſci.

De Cynea philoſopho.

CVm Cyneas philoſophus Pyrrhum epirotharũ regem Italico bello imminere cerneret: eiq; uehementer inhærere: cum ut prudens periculis eam rem plenam putaret: fretus ingenii dexteritate poſſe Pyrrhum de ſententia deduci: oblata occaſione ſolum alloquendi dixit. Noſti Pyrrhe romanos imperio præpotentes animo corporeq; polere: multaſq; feras gentes domuiſſe: ſi dii nobis tã fauentes eſſent: ut uictoria potiremur. quid tibi ultra agendum putares? Reſpondente Pyrrho qđ habita de romanis uictoria: totius Italiæ imperium tractatura ſecum eſſet: atq; ab Italia ſe poſtea in Siciliam traiecturum. Cyneas his deuictis ait: quid ultra agetur? ei Aphricam traiciemus inquit Pyrrhus: quo profectus olim Agathocles pene in fugitiui formã: paruo exercitu magna geſſit: atq; ab Aphrica quantum ego coniicio non habebimus qui nobis reſiſtere ualeat. Et Cyneas. his demũ partis: quibus rebus tempora noſtra tranſigemus? tum Pyrrhus læti una inter feſtos dies ludoſq; agemus. Cyneas autem. quis prohibet ſine tantis laboribus ac periculis: quin uel hac ipſa hora cum tu ſatis magnus atq; opulentus rex ſis læte ſimul uiuamus? Argute enim ſapienterq; hominum inexplebilem cupiditatem oſtendit: quæ incognita eos ad infinita pericula deducit. Huic ſi Pyrrhus obtemperaſſet: neq; in Italia uulnus accepiſſet: neq; argis poſtea oppreſſus uitam amiſiſſet. Si alii quoq; quos orbis terrarum habet principes in ſe ipſis iſta quæ Cyneas ſapienter Pyrrhum monebat metiri uellent: ambicioſas curas magis frenarent: atq; ſibi terrarumq; orbi ad quietioris uitæ curſum rectius conſulerent. Nunc prauos maiora habẽdi impulſus ſequẽtes: non modo id aſſequuntur: ut anxii ſemper uiuant: uerum etiam ut in grauiſſimas calamitates atq; in ipſam mortem ſine remedii ullius ſpe cum populorum perturbatione incurrant.

De Athenodoro philoſopho.

AThenodorus philoſophus uir doctiſſimus: in poſtremo congreſſu cum ab Auguſto abeundi ueniam peteret: monuit eum ut quotiens in iram incideret: ne quid prius uel ageret uel diceret: q̃ alphabetum ſecum recitaſſet: ea enim paruula mora iræ impetum deferuere aiebat: fieriq; ut quicquid poſtea uel loqui uel agere uellet: tranquilliori mente efficeret: unde minus poſtea doleret.

De eodem.

IDem quoq; multum eos damnari debere aiebat: qui longis orationibus deum fatigarent: eaq; peterent: quæ peti ab eis homines ſcire nollent: rogandumq; ſolum de eis deum eſſe: quæ minime moleſte homines ferant: etiam ſi ab omnibus intelligantur. Addebat etiam ita cum hominibus homines uiuere debere: non ſecus ac ſi deus eorum ſemper

actiones intueretur. hoc enim modo illos carpebat: qui iniuſta a deo peten tes: ipſi ſibi ne exaudirentur impedimento eſſent.

De Diagora philoſopho.

NOn ſolum prudens uerum argutũ quoq; Diagoræ philoſophi uerbum fuit in eum: qui deos ex eo arguebat eſſe: quod mirãda quæ fecerant: in ipſorum templis picta inſpicerentur. An neſcis inquit pictos eos non eſſe: qui quanuis a diis opem petiiſſent tamen perierunt? Carpſit enim eorum leues animos qui facile omnia credẽtes perſæpe in magnos incidunt errores.

De quadam Anu.

INter ſapientera philoſophis dicta haud erubeſcemus Anum etiã enumerare. Sal enim quo eius uerbum conditum fuit: hoc loco minime indignam facit. Tales philoſophus ſyderum atq; coeleſtium rerum ualde ſtudioſus & indagator: cum coelum aſtraq; iter faciens intueretur: & aduerſo fato in foſſam præceps ruiſſet: dum eum Anus inde educeret: audiuit argute ſibi ab ea dici: en quo modo te in coelo quæ ſunt ſpectare poſſe credis: ſi quæ inter pedes poſita habeas non diſcernis. Mordaci enim uerbo homini philoſopho nimiam eorum curam quæ perfectæ ſciri non poſſunt exprobrauit.

De ſeniore Catone.

SApiens quoq;. M. Catonis ſenioris ſententia fuit: cum ſemper ſe harum rerum poenituiſſe dixit. uidelicet ſi mulieri archana ſua detexiſſet: aut ſi mari profectus eſſet: quo terreſtri itinere eundi facultatem habebat. item ſi per negligentiam diem fruſtra elabi permiſiſſet.

De eodem

AFfirmabat idem inſanos prudentibus longe utiliores eſſe: q̃ inſanis ſapientes. quippe qui ſapientes cum ſtultarum errata inſpicerent: ob id in melius uitam mutare ſolerent. At amentes cum diſcendi capaces non ſint ex ſapientium benefactis fructum percipere nullum poſſũt.

De eodem.

ET ſapiens et aſtutum fuit eius reſponſum in hiſpania: cum bellum aduerſus barbaros gereret. Nam cum ducenta talenta pactus celtiberorũ qui nunc nauarenſes et aragonii dicuntur: auxilia condũxiſſet et ob eam rem quidam ipſum reprehenderet: reſpondit ſi uicerimus hoſtili pecunia hanc ſummam perſoluemus: quod ſi uicti fuerimus non habebunt celtiberi a quibus hanc pecuniam petant.

De Auguſto.

AVguſtus in omni uerbo ſuo prudentiſſimus: eos qui leuem ob cauſam periculis ſe exponerẽt: ſimiles aiebat eſſe aureo hamo piſcantibus: qui plus damni amiſſo ſemel hamo acciperent: q̃ multarũ capturarum lucro poſſet reparari.

De eodem.

SImiliter is quoq; dicebat illud ſemper cito factum poſſe dici: quod cum factum eſſet: bene haberet. tarditatem enim quæ tuta eſſet: celeritati anteponebat: cui periculum eſſet coniunctum.

De Omulio ſenatore romano.

OMulius ſenator prudentiſſime Traiano dixit: cum maiori utilitatis ratione malum principem optari poſſe: qui permultos bonos haberet amicos: q̃ bonum qui malorum multorum amiciciis uteretur Si quidem facilius foret a multis bonis unum malum ad bonitatem deduci: q̃ ab uno bono malos multos a malicia auerti.

De Ormiſda perſa.

SApiens etiam fuit Ormiſdæ perſæ reſponſum: cum oſtendenti ei Conſtantio imperatori urbis Romæ magnitudinem atque hominum ediſſiciorumq; magnificentiam: petentiq; quid de ea ſentiret: reſpondit ex tanta re quanta ei oſtendebatur: nihil eum delectaſſe magis: neq; eſſe ex quo maiorem fructum conſequi poſſet: quam q̄d ex iis quæ uiderat uerum eſſe compræhendit: In urbe quoq; Roma: quanq̃ amplitudine opibuſq; alias excederet urbes: tamen ſicut in cæteris orbis terrarum locis homines mori. breui enim ac ſapienti reſponſo rerum humanarum uanitatem taxauit.

De Miſoniano hebreo.

INter multa priſcorum ſapienter dicta factaq; hebrei quoq; equitis quem Miſonianum Euſebius appellat: & factum & dictum addemus. Nam cum moratam equitum turmam inſpiceret: in qua ipſe cum ro. militibus erat: & moræ cauſam intelligeret eſſe: quod augur prius inſpicere uellet: quid augurii capiendum eſſet ab aue: quam forte in uia offenderant: Miſonianns aliud a ſe agi fingens arcum tetendit. primaq; ſagitta confoſſam auem in terram deiecit: atq; ridens ad comites conuerſus dixit: parũ cõſilii atq; opis ab irrationalibus animatis poſſe quenq̃ ſperare: poſteaq̃ pateat: ea neſcire quæ ad ſe ipſa pertineant: & re & uerbo auguria uana eſſe: ſtulteq; eis credi oſtendens.

Recentiora De Edilberto cantuarienſi rege in brithãnia.

PRudentiſſimum ualdeq; conſideratum fuit Edilberti cantuarienſis regis uerbum. Nam cum adhuc gentilia numina coleret: audito ſacro Auguſtini hominis chriſtiani præconio: quem ad eum Gregorius pontifex miſerat: dixit & ſi agendæ ei gratiæ eſſent: q̃d a tam longinqua regione ueniſſet: ut brithannorum bono conſuleret: eoſq; illa doceret q̃ ꝓfutura eis arbitrabat̃: eum tamẽ religionis cultum quẽ brithãni a maioribus acceptum uſq; ad id tempus ſeruaſſent: temere relinqui non debere: niſi ante q̃ proponebant̃ diligentius eſſent inſpecta: id quod poſtea cum egiſſet temporis interiectu ad chriſti nam fidem tranſiuit. Neq; enim ſine ratione egit: ut ſuper tanta mutatione inconſiderati nihil fieret: atq; illius fidei cultoribus ad quam inuitabatur non humanus modo: ſed prudens quoq; ante agnoſceretur. Quæ res ſi a maumethanis quoq; acta fuiſſet: in eum errorem non incidiſſet. in quem ſtulte temereq; maumethi credendo uenerũt: & nunc in eos qui de chriſtiana religione apud ipſos uerba facere uolunt: tã immanes atq; impatientes ſe non præberent.

De Mattheo uicecomite.

POſteaq̃ anno ſalutis ducenteſſimo ſeptuageſimo ſeptimo ſupra mille Otho uicecomes mediolanenſis archiepiſcopus die ſub uirginis Agnetis nomine celebri turrigeros fudit: in quo prœlio de turrigeris capti fuere uiri inſignes Muſca Carneualis: atq; Lombardus: uſq; ad annum treccenteſimum ac ſecundum res mediolanenſis penes uicecomites manſit. Tunc poſtea Martinus turriger Philipponi Languſci qui papiæ rerũ potiebatur. Item Antonii Fiſſiragi penes quem laudenſe erat imperium: ac præterea Alberti Scotti in cuius arbitrio res placentina erat: armis adiutus Matheum mediolanenſi urbe expulit: qui iam ſenio confectus cum ſe Veronam recepiſſet: illic canis ſcaligeri ope ſuſtentabatur. Inde autem cum poſtea ad benacum lacum ſe contuliſſet: miſſus ad eũ Martini turrigeri nomine quidam pene per ludibrium petiit: quid ageret: & quãdo reuerſurum ſe in patriam ſperaret. Ei Mattheus. O ſapiens uerbum & q̃d minime negligi debeat: piſcor inquit: & ſolus ne quis piſcationem meam impediat piſcor: ea autem uia in patriam regredi cogito: qua inde profectus ſum: quãdo aduerſariorum meorum crimina peccatis meis præponderabunt. Reuerſus eſt autem poſtea Henrici ſeptimi in Italiam aduentu. pulſis enim ob nimiam inſolentiam turrigeris: Mattheus in patriam fuit reſtitutus: & rerũ moderamen recepit. Solus autem in Benaco piſcationi operam dare ſe fingebat ut occultius quæ de reditu ſuo agitabat moliri poſſet.

De Saladino ægyptio.

SAladinus Aſiæ Syriæ atq; ægypti rex non minus ſapere ſe in morte declarauit q̄ ante rebus gerendis uiuens feciſſet. Iuſſit enim ut interior lineus amictus quo indui ſolebat: haſtæ ꝓlongæ impoſitus ꝑ caſtra portaretur: & is qui eũ ferrebat magna uoce omnibus diceret: Saladinum aſiæ domitorem ex tantis opibus quantas pepererat: unum hunc lineum amictum ſecum in morte deferre. Sapienter enim & ſi ſero humanæ miſeriæ commonitus eo modo alios quoq; monere uolebat.

De Hieronymo Stridonienſi.

INter recentiora dicta quibus ſapientia ineſt: duo Hieronymi Stridoneuſis ponemus: uiri prudentis quidem: ſed quod pluris etiam fieri debeat: qui ingenti doctrinæ parem morum ſanctitatem addidit. Is enim & dicere & ſcribere ſolebat: auaro æque illa q̄ hēat q̄ illa q̄ non hēt deeſſe. Itē facile ab eo omnia contemni: qui aſſidue moriturum ſe cogitauerit. uerbo ſapienti oſtenſa auaritiæ miſeria atq; humanæ uitæ fragilitate.

De Didaco hiſpano epiſcopo oxonenſi.

NOn minore quoq; prudentia Didacus hiſpanus oxonenſis epiſcopus duodecim abatibus ciſterſienſis ordinis: quos eccleſia romana ut ad albigeſios in fide erudiendos ſe conferrent elegerat: ſuaſit ſi in demandata cura proficere atq; libenter a populis audiri cuperent: molia indumenta: præterea argentum delitiaſq; omnes abicerent: atq; apoſtolos immitati pedibus iter facerent: ut diſciplinæ quam aliis prædicarent congruere ipſorum uita inſpiceretur. Idq; ipſe primus egit: fructumq; ingentem ex negocio demandato peperit. quod ſi plæriq; noſtris temporibus eccleſiaſtici ꝑſules ſeruarent: non tanto riſu ſacerdotum monita exciperentur: cum uitam eos a uerbis diuerſiſſimam agere perſpiciant.

De Pio Secundo pontifice.

PIus Secundus pontifex in omni re uerboq; ſuo prudentiſſimus dicere ſolebat: uxores ſacerdotibus maiori ratione poſſe reſtitui: q̄ adēptæ fuerunt. Nam uir ſapientiſſimus optime intelligebat ſublatis uxoribus minime actum eſſe: ut nō ſacerdotum permulti in ea inciderent mala proter quæ uxores fuerant ademptæ. Sed longe quoq; ab eis quotidie deterius agi: qđ ſi uxorum uſus eis reſtitueretur: fortaſſe ipſorum criminum in quæ nunc dilabuntur pars aliqua deſineret.

De Aſtute dictis atq; factis Caput tertium.

HAud longe a ſapientia abeſt aſtus atq; ſagacitas: & ob eã cauſam recte poſt ſapientiam a nobis collocabitur in quo tamen illud homi

mines latere noluimus: qđ per hanc oblique uel commodum uel laus paratur: & proterea ſapientiæ cui obliqui nihil ineſt: conferri non poſſe. cui etiã illud additur: quod in ſapiente ſemper ſagacitas eſt: ſed non omnis ſagax & aſtutus id circo ſapiens habetur.

De Papyrio prætextato.

A Faceta igitur aſtutia eius rei exempla incipiemus. Mos erat in urbe Roma priſcis ſenatoribus ut parentes ſecum filios in ſenatum deducerent: ut adhuc pueri rebus agendis aſſueſcerent: quos omnes cum abire uellent iure iurando adigebant: ne quid quod illic eſſet actum reuellarent. Papyrii cum adhuc tener eſſet: mater ipſum rogauit: quid eo die in ſenatu actum eſſet: cui cum filius non poſſe id dicere reſpondiſſet: matri deſideriũ intelligendi auxit. Itaq; cum blandita nihil proficeret minas quoq; addidit. Filius aſtutus ut ſe hac matris importunæ moleſtia explicaret: mira atq; inſueta arte uſus eſt. matri poſteaq̄ adeo inſtaret: dixit actum in ſenatu: quid rei pu. magis conducere poſſet: aut fœminis permitti: ut duos acciperent uiros: aut ut uiri binas ducerent uxores. Mater filii uerbis uerum ineſſe arbitrata: rem aliis matronis communicat quæ facto ad curiam concurſu cum ſenatu grauiter queſtæ: huius rei factam eſſe mentionem indoluerũt Miratus ſenatus poſteaq̄ unde res profecta eſſet intellexit: cum riſu mulieres hortatus ut bono eſſent animo a ſe dimiſit: laudataque adoleſcentis Papyrii aſtucia: uirtutis munus: q̄q̄ ante legitimum tempus prætextæ honorem conceſſit. unde prætextati cognomentum ſibi peperit.

De Cleomene lacedemoniorum rege.

C Leomenes lacedemoniorum rex: cum ſeptem dierum cum argiuis inducias feciſſet: tertia nocte cum argiui ſecuri agerent: nihil per id tempus uerentes: Cleomenes incautos adortus: magnum eorum numerum cæcidit atq; cœpit. Cum autem perfidiæ argiui eum arguerent: ſeptem dierum ſe inducias dixit pepegiſſe: cæterum de noctibus nullã prorſus feciſſe mentionem. Hoc enim reſponſo perfidiam ſuam ex parte uelare uoluit: quam tamen totam tegere non potuit.

De Amaſi perſa.

A Maſis a perſis aduerſus barceos miſſus: ii enim ſunt: qui poſtea ſub Phtholomaidis nomine urbem incoluerunt: cum ui potiri urbe nõ poſſet: pacem cum barceis iniuit. cæterum nocte ea quæ pacẽ anteceſsit: ingentem foſſam effodit: totamq; poſtea ſubiectis lignis: ut æqua cum alia humo eſſet conſtrauit. eo in loco fœdus initus cum barceis iuramẽto confirmauit cuius unum erat caput: nunq̄ uiolaturum ipſum eam pacẽ: dum terra quam calcabant: formam quam habebat ſeruaret: eo uerbo barceos fefellit: arbitrantes intelligi dum orbis terrarum duraret. Itaq; proxi-

ma nocte foſſam aperuit : atq; ita ſacramento ſolutum ſe arbitratus barceos nullam uim facta iam pace uerentes inuaſit atq; dicioni ſuæ ſubegit.

De Moyſe ægyptiorum duce.

PAri aſtu Moyſes quoq; in iuramenti ſui interpretatione uſus eſt. diuino reſponſo a Pharaone aduerſus æthiopas creatus ægypti exercitus dux : eos in quos agebat : magno aſtu repulit : atq; urbem Saba : quam poſtea Cambiſes a ſorore moroen appellauit : obſidere cœpit. cum autem oppugnationi difficultas ingens ineſſet : Arbis æthiopis regis filia : ueluti alia niſi Silla : a muris Moyſem adhuc in iuuentæ flore pubeſcentem conſpicata : adeo eius amore incaluit ut per ſecretos nuncios polliceretur ſe urbem daturam : ſi ſe uxorem duxiſſet : neq; ultra æthiopem aliquem occideret. aſſenſus Moyſes atq; urbē ingreſſus in æthiopes magna peracta cæde : Arbim poſtea in matrimonium duxit : neq; poſt deſponſationem factā ultra quenq̄ occidit. tempus quo cædes præfiniebatur arbitratu ſuo interprætatus.

De Themiſtocle Athenienſi.

ET laude digna & mira fuerunt omnia Themiſtoclis opera : ſed omnia meo quidem iudicio ingenii magnitudine ſupauit una re : quæ a nobis nunc deſcribetur. Dirruti erant athenarum muri : neq; ut inſtaurarentur ferre Lacedemonii uolebant. athenienſes Themiſtoclis conſilio ſub alio prætextu cum neceſſariam ad ædifficandum materiam paraſſent : adhibita ſumma celeritate inſtaurare muros cœperunt. Eam rem lacedemoniis per oratores incuſantibus : Themiſtocles ad eos profectus orator uariis excuſationibus tegere opus cœpit. Cum autem poſtea uidiſſet nō poſſe ultra lacedemonios ſuſtineri : iamq; aliquantulum muros creuiſſe putaret : in lacedemoniorum ſenatum ſe contulit : atq; appoſita oratione rogauit lacedemonios ne male dicēdo aſſuetis ea credere uellent : quæ atheniēſibus damnoſa forent : ut autem de his quæ curæ ſibi eē oſtendebant certiores fieri poſſent : ſuadere ſe aiebat : ut quatuor ex principibus ſenatus ſui athenas mitterēt : q inſpectis rebus lacedemoniis uera referrent : ſe aūt interim Spartæ obſidem manſurū. ut ſi inuentum eſſet athenienſes urbis muros cōdere ceu in mendacem animaduertere poſſent. Cum lacedemonii quæ a Themiſtocle proponebantur. & æqua & tuta putarent : iuxta eius uerbum athenas legatos miſerunt. Is ſtatim athenas ſcripſit : ne Lacedemonios oratores ante dimitterent : quam ipſe a Lacedemoniis liberatus eſſet : atq; interim opus accellerarent. cum autem poſtea captos athenis oratores Lacedemonios accepiſſet : in Senatum Lacedemonium profectus : de legatis atq; muris athe-

narum res: ut erãt ingenti animo libere oſtendit:atq; ita egit: ut tandem res cum athenienſibus æquioribus condictionibus Lacedemonii componerent: atq; ipſe Athenas ad Lacedemonios legatos liberandos remitteretur. ipſius igitur induſtria Athenæ inſtauratis muris munitæ fuerunt.

De Alcibiade athenienſi.

IN athenienſium adminiſtranda re. pu. inter Tucididem atq; Alcibiadem graues erant contentiones: ob eam cauſam cum per id tempus Tucidides athenienſium nomine cum Lacedemoniis pacẽ iunxiſſet:atq; egiſſet: ut ab eis Athenas legati mitterentur ad ea confirmanda:quæ ipſi cum eis conuenta erant:lacedemonios oratores ante in Senatum deduxit: ubi ſine controuerſia facile de omnibus conueniebat. Cum igitur Alcibiades uereretur ne Tucididis opera ea res tranſigeretur: noctu ad Lacedemonios legatos clam ſe contulit: & cum ſe lacedemoniis amicum fingeret: ante quæ legati egerant laudauit. deinde athenienſem populum ſuperbo eſſe ingenio monuit: dicens ſi tam humanæ ut in ſenatu fecerant: apud eum in concione loquerentur: quia ita putarent ſe rei ſuæ melius conſulturos in eo uehementer ipſos opinione deceptum iri. qđ Athenienſis populus ſermonis ſubmiſſionem ceu indicium nimium optatæ pacis accepturus eſſet: & ob eam rem nouas condictiones paci illaturus. Se autem quia omnes lacedemoniorum amicum putarent euitandæ ſuſpictionis gratia palam ipſis oratoribus aduerſaturum. Cæterum ubi tuto poſſet eorum rebus ex fide fauturum. Lacedemonii oratores dicentis uerbo fidem ineſſe arbitrati: ſe conſilium ſecuturos reſponderunt. Alcibiades autem relictis oratoribus per multos ex plæbe ſubornauit: quibus perſuaſit: id a ſenatu agi: ut Athenienſis populus falleretur: quia minime uerum erat: ea Lacedemonios quæ ſenatus dicebat eſſe facturos: id quod clare populo legati erant oſtenſuri: quia Athenienſes nimium cupidos pacis eſſe animaduerterant. Mane igitut legati lacedemonii coram populo athenienſi longe diuerſa ab iis quæ ante in ſenatu dixerant non ſine magna Tucididis admiratione locuti ſunt: quibus Alcibiades cum in eum modum: quem dixerat reſpondiſſet: atq; oratoribus res ex ſententia ſuccedere uideretur: adeo mordacibus utrinq; uerbis progreſſum eſt: ut in eo conſilio Athenienſes bello perſequendos lacedemonios eſſe decernerent. atq; Alcibiadem bello præficerent: qui non minore ingenii dexteritate q̃ Themiſtocles apud Xerſem egit: ut hoſtium legati contraria rei ſuæ loquerentur: ad uincendos hoſtes hoſtibus ipſis uſus. ſed non minor Niciæ de quo nunc loquemur: aſtus fuit.

De Nicia Engionenſi.

HIcias engionenſis ciuis: eſt autem Engiona urbs in Sicilia quam po ſtea maceram nuncupauerunt: cum de Siciliæ imperio romani atq; carthaginenſes bello inter ſe decertarent: multum engionen/ ſes ciues hortatus erat: ut romanorum partes ſequerentur. cum autem ſciret aduerſarios ob eam rem decreuiſſe in primo conſilio ipſum interimere: atq; fruſtra profugere ab urbe temptaſſet: nouo aſtu ad ſalutem uiam: ſi poſſet aperire conſtituit. Maceranarum dearũ numina quæ illic ſancte coleban/ tur: quibus potuit uerbis impie cœpit contemnere: & cum non multo poſt in conſilio eſſet: ubi uerba facere cœperat: in terram ueluti mente captus cor/ ruit: exclamanſq; in ſe iratas maceranas deas flagellis ſeuire: dilaccrare a ter go ſuo ueſtem cœpit. cum ob eam rem nemo attingere hominem auderet: ululans ceu furiis agitatus errexit ſeſe & ad portam urbis currens: nemine ob ſtare auſo egreſſus eſt: uxor liberiq; quem ad modum ab eo edocti fuerãt rerum deſperatione agi ſe fingentes: omnia planctu replebant: atq; extra ur bem Hicã in ꝑquirẽ iũ morem ſecuti ſunt. per hunc Vafrum modum Hi/ cias cum alia ratio uim aduerſariorum effugiendi non eſſet ſe ſeruauit: atq; ad Marcellum conſulem romanum profectus eſt.

De Dauide hebreo.

EOdem aſtu Dauid uſus eſt: cum iratum iudæorum regem Saulũ fugeret. profectus enim in paleſtinam: ut illic tuto eſſet: cum ani/ maduerteret cognitum ſe a paleſtinis eſſe: omneſq; loqui: ipſum eum eſſe: qui olim tot paleſtinorum milia occiderat: ne ob eam rem interfi/ ceretur: aut Sauli hoſti dederetur: ab ore euomere ſpumam cœpit: atq; tor ue uerſis in contrarium oculis: non inſanum modo uerum furiis etiam agita tum se oſtendit: qui cum nihilo minus a paleſtinis captus ad achim ipſorum regem eſſet deductus: Achis ut ita furentem uidit: adduci ut Dauidem eſſe crederet: non potuit: uerum potius miniſtros ſuos acerbe increpuit: quod tan ta inſania captum hominem ad ſe deduxiſſent: ſtatimq; ut inde pelleretur iuſſit.

De Annibale Carthaginenſi.

QVa in re Annibal quoq; non ſemper aſtutiſſimus fuit? is cum ue/ reretur ne Syriæ rex Antiochus eum romanis captiuum traderet: poſteaq̃ ſuperatus fuit: in bithiniam ad pruſiam regem proficiſci conſtituit: ante aũt in inſulã Cretã traiecit. Illic cũ magnã uim auri ſecũ hẽret: ſciretq; cretenſes auaricia laborare: eos decreuit rhete ſuo ideſt artibus ſuis ca pe. Per multas igit urnas plũbo repleuit aurum ineſſe fingẽs: atq; cretẽſibus aſſeruandas in Dianæ tẽplo tradidit: multaſq; æneas ſtatuas quas in ædibus ceu neglectas inordinatim habebat: clam auro repleuit. per eum modum ablato inde in ſtatuis auro plumbum auaris cretenſibus reliquit.

De Pacuuio Calanio.

NOnne etiam aſtuciæ plenum Pacuuii calanii conſilium fuit? cum accepta a romanis clade ad traſimenum: ſenatus campani periculum quod ei a plæbe imminebat: ita diſcuſſit: ut & ſenatum incolumem ſeruaret: & plæbis gratiam retineret. Ita enim plæbi de perdendo ſenatu morem ſe gerere uelle oſtendit: ut tamen ante de alio ſufficiendo ſenatu paciſceretur: cum autem ſenatorum damnatione incoepta: ipſius plæbis iudicio non inueniretur: qui honeſte in ſenatu legi poſſet: deteriorumq; electionis puderet: atq; res eo uergeret: ut nihilominus omnes in damnatorum locum ſuffici ſe cuperent: quia alia ratio tollendæ contentionis meliorumq; habendorum non erat. De ſenatus mutatione integra res relicta eſt: quæ res in poſterum plæbem ſenatũq; ut melius conuenirēt: magna Pacuuii apud utrũq; ordinem gratia effecit.

De Eumene Cardiano.

NOuo etiam ſagaciq; conſilio Eumenes Cardianus hoſtis ſui conſilium diſcuſſit. nam cum Anthigoni opera: qui aduerſus Eumenē arma mouerat: in Eumenis ipſius exercitu ſparſæ eſſent litteræ: quibus ingens pecunia his proponebatur: qui Eumenem occidiſſent: Eumenes exercitum ad concionem uocauit: egitq; gratias: quod nemo inuentus eſſet qui fidei pecuniam ante ferre uellet: ſubiunxitq; latere eos nolle: quod ipſe eas finxerat litteras: ut fidem militum ſuorum experiretur. Hoc enim ſagaci conſilio prouidit ne in poſterum milites aut nunciis aut litteris hoſtium crederent: ueriti ſemper ne rex Eumenes experiundæ fidei gratia ea fieri iuſſiſſet.

De Apuleio et Aruntio proſcriptis.

PVlchrum Apulei atq; Aruntii proſcriptorum: ut imminentē mortem declinarent commētum fuit. Nam cum ipſi tribunorum militarium habitum ſumpſiſſent: ſeruos ſuos ceu milites armarunt: urbemq; eggreſſi tanq̃ ipſi proſcriptos inſequerentur: qua iter facerent: liberatis captiuis in quos inciderant: ſatis magna manu coacta in Siciliam una traiecerunt. Sed iam ab aſtute ad tuendam ſalutem ſuam factis ad ea tranſeamus quibus uafre agendo quidam aliorum ſalutem petiuerunt:

De Mneſteo Aureliani imper. liberto.

ERat Aurelianus imperator quemadmodũ cæteris in rebus uirtute ad modũ p̄ſtans: ita humani ſanguinis pluſq̃ bono principi æquũ eſſet auidior. Is cum ad pſicā expeditionē cum exercitu iter iā facere coepiſſet: & proter q̄dā haud magna ad modum errata Mneſteo liberto quē a manu hēbat: nō ſine interminatiōe ſuccēſuiſſe uideret: libertus q opti me principis ingeniũ caleret: ſciretq; leuiter eũ nec cōminari nec pcere ſolere

malo eſſe loco ſalutē ſuam putauit. Itaq; eo ſe timore liberare decreuit. Litte
ras igitur tanq̄ aureliani manu ſcriptas confinxit: atq; in eis quorūdam nom
na notauit: quos aut parum gratos principi: aut eis non multo ante ipſum
eſſe interminatum norat. Inter ea nomina ſuum quoq; inſcripſit. cū
autem non ſine timoris ſignificatione adactis ante iuramento rem in oc
culto ſeruaturos has litteras eorum quibuſdam qui inſcripti erant oſtendiſ
ſet a ſe caſu inuentas dixit cum principi excidiſſent: qui eas tribunis daturus
erat: ut nominati in eis interimerentur: illi præ timore in deſperationē con/
iecti: cum uera quæ a Mneſteo dicebantur eſſe putarent: tanquam nulla
ſalutis ſpes ſupereſſet intemptatum nihil ommitere decreuerunt: ut aureliani
mortem ſuæ anteuerterent. Itaq; eū poſtero die occiderunt: quo facto ſa/
gax Mneſteus comites adinuenit p̄ quos magno illorū periculo a morte re
ciperetur: neq; enim illi niſi de ſalute ſua actum putaſſent: in aurelianum ma
nus extendiſſent.

De Mithridate ponti rege.

Mithridates ponticus rex aduerſus Ariaratē nepotem capadociæ
regem bellum ſuſceperat: Sed cum ariaratis uires opinione maio/
res offendiſſet aſtu peragere decreuit. quod armis aſſequi ſe poſſe
diffidebat. Itaq; ut in colloquium uenire uellet ab ariarate petiit: miſſis utrin
q; qui explorarent ne occulte in colloquium arma ferrent: cum is qui mitrida
this corpus prætētabat manū ſub ueſte ad baltheū poneret: Mithridates ſub
ridens dixit: caue ne ſi inferiorem partem manu petieris: alium q̄ quē quæris
pugionem inuenias. Is uirilia dici arbitratus: quærere ultra abſtinuit. Re/
manſit igitur in ea parte penes Mithridatem paruus pugio: quo nepotem
dum alloqueretur interemit: qui plus eius uerbi ambiguitate: ut ferrum at
q; inſidias occultaret: q̄ omni alio aſtu profecit: cæterum omiſſa hac re quæ
parum gratiæ ſecum fert iam de aſtutis iudiciis dicamus.

De Claudio imper.

CVm præſente Claudio imperatore controuerſia eſſet de muliere:
quæ filium abnegabat ſuum eſſe: quod is longo tempore abfue/
rat: & proterea incognitum eum ſibi eſſe mater dicebat probatio
nibus utrinq; factis: cum res non liqueret: Claudius noua induſtria uerum
adinuenit: decreuit enim ut mulier quando quidem filium negabat: uirum
eum acciperet: Itaq; quæ immobilis in cæteris probationibus manſerat: cū
abhorreret filio commiſceri: tandem contentione depoſita uerum detexit.

De Salomone Iudæorum rege

SVbtili quoq; atq; acri iudicio ante iudeorum rex Salomon in dua/rum meretricum contentione de filio qui ſupuiuebat: altero a dormiente oppreſſo uerum erruit: quo modo enim melius ueram matrem agnoſcere potuit: q̄ cum gladio petito imperauit: in re dubia ubi ſigna ubi probationes non erant: ut diuiſus uiuens filius inter eas diſtribueretur? quippe ea patuit mater eſſe: cuius uiſcera in filii periculo magis commota fuerunt.

De Eunno Syro.

HAud prætereunda etiam Eunni Syri aſtutia fuit: qui in Sicilia cum ſibi manes infeſtos oſtenderet: ac deæ Syræ cerimonias ac ſacra populis concionabundus prædicaret: in ore incluſam nucem cū ſulſure atq; igne geſtabat. per hunc modum cum loquens perſæpe flammas uerbis mixtas effunderet: in eam exiſtimationem apud ſeruos atq; infimam plebem uenit: ut ex ea duo hominum milia cogeret: hac poſtea manu cum carcereseffregiſſet: numerum uſq; ad ſexaginta milia auxit: comparatoq; iuſto exercitu Manlium ac Lentulum piſonemq; romanos prætores: qui arma cōtra mouerant deuicit: & q̄q̄ poſtea a perpenna ipſe ſuperatus fuit: induſtria tamen maiore q̄ uiribus ingentia geſſit.

De Barchochaba iudeo.

BArchochaba iudæus pari aſtu quo Eunnus: præſertim euomen/di ab ore flammas: cum præterea ſtellam ſe a deo miſſam nuncuparet: leuiter hebreos ad tumultuandum exciuit fretos per eum ſe romani imperii iugum excuſſuros. Itaq; ab Adriano cæſare domiti: ſeditio/ſo propheta occiſo: diuerſa omnia ab iis quæ ſperabant retulerunt: hos exi/tus ſæpe falſa hæc commenta: ac temere concitati tumultus nanciſcuntur.

De .Q. Sertorio.

QVintus Sertorius cum ſe in hiſpania contra ſyllanas partes tueretur ut barbaris populis magnam de rebus ſuis opinionem faceret: cer/uam candidam ita edocuit: ut ſi quando magna nunciorum celeri/tate aliquid foeliciter geſtum accepiſſet: dimiſſa cerua ad ſedentem pro tri/bunali Sertorium accurreret: atq; eius gremio caput apponeret. Itaq; cū ip/ſe poſtea quid accepiſſet populis proferret: opinionem tanq̄ diuinitus id cer/ua attuliſſet magna ſui exiſtimatione apud eos faciebat.

De Maumethe falſo propheta.

MAumethes falſus propheta: & ſceleratæ legis lator: præter pluri/ma alia quæ magno aſtu confinxit: ut diuinitatis opinionem apud barbaras nationes captaret: hoc quoq; egit: columbam enim ita cō mode aſſueuerat: ut ipſo apud rudes populos contiones habente in eius hu/

merum uolaret: roſtroq; aurem peteret: ubi eam paſcere conſueuerat: per hoc egit: ut cum pdicaret populi crederent: ipſo ita affirmante: in columbæ forma ſpiritum ſanctum celitus deſcendere ut eum quæ dicenda populis eſſent moneret.

De Euſebio Vercellenſi epiſcopo.

QVantum Maumethi aſtus atq; uerſutia damnari debet: tanto magis laudibus eſt efferendum ſubtile Euſebii inuentum. Is Vercellēſis erat epiſcopus: qui cum in catholica ecclesia & doctrina & moribus in magna exiſtimatione haberet: a Conſtantio imperatore arriano Mediolanum ad concilium uocatus fuit. cum autem accepiſſet arte multos catholicos epiſcopos compulſos eſſe: ut damnationi Athanaſii: atq; Niceni cōcilii derogationi nomina ſua ſubſcriberent: atq; in eorum eſſe numero Dionyſium mediolanenſem epiſcopum: ut perſpexit q̄ grauiter per eā ſcripturā uera xpi fides læderet: q & ſi ab iis q ſubſcripſerant reuocari poterat: Tamen oſtenſa dubiam factura erat catholicam fidem: nouo aſtu euertere eam cogitauit. Itaq; requiſitus ut nomen ſuum inſcribere uellet: ſe minime reluctari uelle oſtendit: poſtq̄ igitur coram allata fuit ſcriptura: non ſecus ac ſi de ea nihil ante accepiſſet: ut in principio Dionyſii nomen inſcriptum uidit: ſe uehementer commotum oſtendit: quod primarium locū iuniori tradidiſſent. Itaq; dixit uos Arriani affirmatis filio patrem maiorem eſſe: & Dionyſium qui ætate atq; doctrina filius mihi eſſe dici debet: dum mihi præpoſuiſtis ipm q minor eſt maiorem me feciſtis. Id circo peto: ut noua ſcriptura cōficiat: & in ea ſeruato gradu omnes ſuum inſcribant nomen: quod ſi a uobis fiet: ego uobis morem gerere non recuſabo: ut tandem quæ inter nos eſſe uidētur cōtentiones finiantur. Arriani uera hominem locutum arbitrati: ſuperbiaq; impulſum requirere ut in ſcriptura Antiſtitū ætatis, atq; dignitatis gradus ſeruarentur: exuſta prima ſcriptura cui iam plæriq; ſe ſubſcripſerant: nouam confecerunt: quæ cum ad Euſebium perlata eſſet: ut nomen ſuum apponeret: reſpondit rem magni eſſe momenti: exigereq; eius magnitudinem ut ante diligenter ſuper ea diſputaretur.

De Ioanne ſeptimo qui fœmina inuentus eſt pont.

IOannis ſeptimi pontificis maximi aſtus: omnia in fallendo ingenia quæ unquam uiderim aut legerim ſuperauit. Nam cum fœmina eſſet brithannica: agnes appellata: domo fortaſſis ob impudiciciam profuga: fœmineo amictu in uirilem mutato: data ſtudiis diligenti opera athenis: ad eam doctrinæ magnitudinem peruenit: adeoque uirum effingere ſciuit: ut Leoni quarto in pontificatu ſuccederet. quem cum bienniū obtinuiſſet pariendi dolore cum in ſacra pceſſione iter haberet: emortua eſt.

adeo ſagax atq; aſtuta: ut iudicium chriſtianorum omnium falleret. Subtiliter fingendo aſſecuta ut non ſolum uir haberetur: uerum etiam digna pontificatu duceretur: cum ab utroq; quantum res ipſa docuit abeſſet.

De Ioanne comite Cunii

MOrtuo Alberto eſtenſi marchione ferrarienſi Actius & ipſe eſtenſis ſed exul fretus ad eum principatum conſcendere poſſe nicolao Alberti filio impuberi bellum intulit: ope Ioannis comitis cunii adiutus. Ioanni tutores Nicolai promiſerunt ſe lugum atq; conſilicem oppida donaturos: ſi Actium interfeciſſet. Ioannes condictionem non abnuit & cum uirum mortuum actio per ſimilem qui ex compoſito ob eam rem latebat oſtendiſſet: oppida quæ promiſſa fuerant accepit. Aſtu profecto magno nec illaudato ſeruata in primis amico fide: pro ſcelere non patrato munus tanq̃ ſi ſcelus patraſſet aſſecutus.

De Comite Roderico gutherio.

CVm Rodericus gutherius comes in proelio captus eſſet a Ferdinando caſtulonenſi rege: in quo proelio ipſius Roderici frater Aluarus mortuus erat: hac condictione a Ferdinando dimiſſus eſt: ut iuraret ſe fratre ſepulto rediturum. Itaq; ut promiſſa Rodericus præſtaret: fratris corpus aromatibus conditum atq; capſæ incluſum quocunq; proficiſceretur: ſecum ferebat. neq; ante ſepeliuit q̃ Ferdinandum regem deceſſiſſe intellexit. Ea enim arte ad Ferdinandum non redeũdo ſacramenti religionem ſe ſeruaturum putauit.

De Cacano bauarorum rege.

BAuarorum rex Cacanus cum in Carniam atque alia Venetiæ loca cum ingenti exercitu ueniſſet: primo proelio Giſulfum longobardorum eius regionis ducem occidit. atque urbem ubi Giſulfi uxor erat Romilia nomine obſedit. Ea de muris hoſtes cõſpicata ut Cacanum ætatis flore conſpicuum formaq; inſignem uidit: eius capta amore pepigit: ſi ſe uxorem duceret: urbem ac Giſulfi liberos daturam. Cacanus accepta condictione: ut fidem quam dederat præſtaret: prima nocte eodem lecto cum ea maritale munus impleuit: poſtea iis qui adire eam uellent uulgo permiſſa adacto a muliebri ſexu per totam ipſam palo: ſpectandam omnibus propoſuit: ut ea parte qua peccauerat: criminis ſui lueret penas: urbẽq; forum Iulii totam euertit: a qua poſt modum regio nomen accepit.

De Gregorio romano patricio.

VEra non tam aſtucia q̄ fraus & malitia fuit: qua Gregorius romanus patricius in eadem foroiulienſi regione uſus eſt. cum inuitatos Cachum Taſſonemq; Lungobardos fratres foroiulienſes duces ut ad ponendam apud ſe primam barbam: qđ priſcis Lūgobardis amiciciæ uinculum erat: opitergium quæ urbs Vderzum nunc appellatur uenirent: ut eos in urbem accepit: clauſis portis interimi iuſſit: delatiſq; ad ſe ipſorum capitibus: ut fidem præſtaret: ambobus manu ſua barbam ita ne cultri raſorii moleſtiam ullam ſentirent ademit.

De Ludouico tertio imp. & Attone ep̄o maguntino.

PAriter malicioſe minimeq; ſincere iuramentum ſuum interprætatus eſt Ludouicus tertius imperator Arnulfi filius: & Atto maguntinus epiſcopus. Nam cum Atto Ludouici nomine Alberto franconiæ comiti: quem Ludouicus in urbe barberga obſidebat promiſiſſet: Si ad colloquium cum Ludouico ab urbe deſcendiſſet: in barbergam ſe eum incolumem reſtituturum: poſteaq̄ urbe Albertus eſt eggreſſus: Atto tanquā ſi melius ad hoc cogitaſſet: mutata ſententia cum Alberto regredi ſe in urbē uelle ut pranderet dixit: affirmans qđ hora tardior uideretur. ſatius eſſe prius diſcubitum redire: moxq; ad Ludouicum ab arce deſcendere. pranſi igitur cum ad ludouicum deſcendiſsent: albertus captus eſt: & ſecuri percuſſus proter Conradi ludouici patris mortem qua eum albertus affecerat. Cum autem incuſaret albertus non ſeruari ſibi pactam fidem: atto aperte reſpōdit: ſe eum incolumem reduxiſse in urbem: cum pranſum cum eo profectus eſt: & quia ſemel tantum promiſerat eum ſe reſtituturū: idq; ſeruauerat: iniuſte eum quæri uiolatam quæ data fuerat fidem fuiſſe.

De Altinerio & Rainbaldo taruiſinis.

QVo nomine Altinerii Rainbaldiq; taruiſinorum factum erga Rizardum Caminum principem ſuum appellabimus? Nam cum uxori atq; filiæ eius uim attuliſſent: magnis promiſſis unum ex Riciardi militibus impulerunt: ut eum occideret: quem cum miles præſentibus Altinerio atq; Rainbaldo lætali uulnere confodiſſet: ambo ceu Rizardo fidelem præſtare operam uellent: arreptis armis ſtatim militem ipſum obtruncarunt: non modo ne res detegeretur: uerum etiam ut qua mercede dignus erat miles: cum dominum ſuum occidiſſet: pro pacto præmio pena eū afficerent.

De Ricio milite hiſpano.

ET ſi nonnunq̃ fortuna homines ita prӕterit: ut eis nihil aut opū aut
honeſtӕ originis impartiatur: ingenio tamen eos nō fraudat: quin
potius perſӕpe opum atq; nobilitatis damna ingenii magnitudine
cōpenſat. quemadmodum in ſequenti exemplo uidebitur. Ab Eugenio quar
to pontifice baſilienſis concilii nonnullorumq; aliorum principum impul/
ſu: ciues ro. deſciuerant: atq; is ſe clam florentiam contulerat a romanis Eu/
genii nepote magno camerario capto: obſeſſaq; ſancti Angeli arce quӕ in
Adriani mole cōſtructa eſt. p id tp̄s hiſpanus qdā nomine Ricius belli fama
permotus: ut militum mos eſt: Romam cum aliquot comitibus eſt profe/
ctus: ubi cum condictionem e ſententia ſua non inueniſſet: magno atq; no/
uo aſtu uti cogitauit: perſuaſit quibuſdam e romanorum primoribus ſi tan
q̃ tranſfuga in arcem recipere ſe poſſet: breui quia in ea multorum amicicia
uteretur: ſe curaturum ut in poteſtatem ſuam Romani arcem haberent:
atq; ſub hoc prӕtextu in arcem cum quatuor comitibus profugit. Illic quo cō
ſilio ueniſſet prӕfecto arcis ſtatim patefacit: atq; ad conſtitutum tempus cla
more ſublato: tanq̃ qui in prӕſidio erant inter ſe pugnarent: haud multo
poſt ceu uictor hiſpanus diploidem ac caligas prӕfecti arcis materia repleuit
ita ut ueri prӕfecti ſimulacrum appareret. idem de quibuſdam aliis effecit:
atq; ut ex compoſito erat: ad murorum pinnas eos ueluti arcis imperiū ade
ptus ſuſpendit. Romani impetu facto ad arcem cum enecato arcis prӕfe/
cto fraudem abeſſe putarent. aditum in arcem quӕrebant quos Ricius ſe
non permiſſurum ingredi dixit priuſq̃ promiſſa ei prӕſtarentur. aliquot qui
dem ex primoribus interim acceptuq̃rm in arcem qui cum ingreſſi eſſent.
eos in carcere condi iuſſit. aliam multitudinem ab arce tormentis repulit. his
quos in arce cœperat pro camerarii liberatione reſtitutis: aſtuti conſilii ſui Ri
cius prӕmia ingentia ab Eugenio pontifice retulit.

De Nicolao picinino.

CVm Nicolaus picininus qui in brixiano agro Philippi Mediolanen
ſis ducis exercitui prӕerat apud gardam circa benachum lacum: a
Franciſco Sfortia uenetarum copiarum duce in eum ſtatum com/
pulſus eſſet. ut neq; copiis ſuis iungi poſſet: neq; in eo oppido diutius ſine pe/
riculo manere. Si enim apud hoſtem palam factum eſſet illic eum eſſe: nec
fugӕ nec defenſionis ſpes ulla ſupfuiſſet: illinc igit̃ nouo aſtu abire cogitauit.
Sacco: & enim ut nomine ita & corpe puſillus erat: ſe incluſit atq; a Tode/
ſchino: ita nomen erat: magnӕ ſtaturӕ maioris etiam fidei uiro. qui ei ob/
equitanti pedibus officium prӕſtabat & caligas sfortiano diſcrimine nota/
tas indueret: deferri ſe per medios hoſtes ad ſuos in tuta loca curauit. reſpon
dente todeſchino cum quӕreret̃ quid in ſacco ferret: panem in ſuum ac co/
mitum ſuorum uſum eſſe. Neceſſitas enim coniunctaq; ei induſtria milita/
rem ducem cuius uirtute Italia tota perſӕpe tremuerat: eo compulerat ut

includeretur: atq; peditis gregarii ſe crederet fidei. In quo haud facile diiudi
cauerim: maior ne fuerit neceſſitas quæ ad hoc picininum coegerat: an fides
quam ei todeſchinus magna laude præſtitit.

De Alphunſo aragonio Siciliæ rege.

HAud ex toto Salomoni diſſimilis aſtus fuit: quo Alphunſus arago
nius Siciliæ rex cõtentionẽ de ſerua grauida explicuit. Nam cum ſe
a domino factam eſſe grauidam diceret: per cathaloniæ autem le
ges eiuſmodi mulier libera iubebatur eſſe: dominus factum negabat: ſed
cum res ſine teſte eſſet: nec ſatis liqueret: decreuit rex ut qui naſceretur filius
uenundaretur. quæ res cum domini uiſcera ad commiſerationem mouiſſet:
in quo plus paterni ſanguinis affectus q̃ pecunia ualuit: ſublata contentione
ſuum eſſe filium faſſus eſt: & ſerua libertatem obtinuit.

De Cæco agrigentino.

EIuſdem Alphunſi temporibus Agrigenti quæ Siciliæ ciuitas eſt: uir
cæcus fuit aſtutiſſimus: qui per inſulam proficiſcens ſine ullo errore
etiam uidentes interdum anteibat. hic cum haberet quingentos au
reos nummos: ueritus ne ſibi furto adimerentur: in agro eos defodit: quod
cum forte quidam uidiſſet: qui ei per baptiſmi ſacra cõiunctus erat: & haud
longe ab eo loco habitabat: ſequẽti die effoſſam inde pecuniam abſtulit. Cæ-
cus poſt aliquot dies ad locum rediit ut pecuniam quæreret: ſed cum eam
non inueniſſet: coniectura aſſecutus eſt: ut proter uicinitatem nullum alium
quam uicinum de quo dictum eſt: auertiſſe putaret. Itaq; rem diſſimulat:
atq; poſt aliquot dies uicinum illum conuenit. Sub iuſiurandi fide: ut melius
tegeretur aſtus: ceu amico communicat: ſe alias pecuniam defodiſſe: & cũ
tantundem nunc etiam haberet: petere ſe ab amico conſilium deberet ne ſi
mul cum alia defodere: aut ſeorſum eam apud ſe retinere: amicus qui hanc
quoq; cæci pecuniam ut aliam ſuam eſſe ducebat: ſuaſit ut cum alia defode-
ret. & ne cæcus ſi primam abeſse pecuniam inueniſset: hanc quam ſe habe-
re nunc dicebat: illic deponere abſtineret: primam illic ut ante erat repoſuit.
Cæcus poſtera die illuc profectus cum pecuniam inueniſſet: arbitrareturq;
id quod erat ſcilicet amicum haud longe ab eo loco abeſse: exclamauit. hac
in re amice oculatior uidente cæcus fuit: atq; ita cum præſenti ſagacitati pu
er initium dederit cæcus ei finem imponet.

De Militaribus ſtratagematis Caput quartum.

POſt ſagacitates atq; aſtucias de quibus eſt dictum: de militari caliditate: ſiue ut Valerius appellauit: ſtratagemate non nulla ponemus exempla. his ubi uires deſunt cum ſupplere boni duces ac milites non ſine magna laude: magniſq; commodis ſoleant: e re futurum eſſe arbitror: ut de ipſis mentio a nobis fiat. non modo ut eis uti cum opus eſt: nos quoq; ſciamus: uerum ut alienas etiam uitare poſſimus.

De Themiſtocle Athenienſi.

THemiſtocles prudentiſſimus uir: cum uideret græcorum claſſem quæ aduerſus xerſem parata erat: quod ex diuerſis urbibus confecta eſſet: perſæpe multis in rebus diſcordem eſſe: paruoq; tempore ob eam rem ſimul manſuram: & græcorum rem omnem ſtatim ut ſoluta claſſis eſſet euerſum iri: huic rei nouo aſtu occurrere decreuit. Siccinũ igitur ſeruum ſuum perſam ad xerſem miſit: qui ſignificaret ei Themiſtoclem amicum eſſe: & proterea monere græcorum claſſem præformidine tumultuare: facileq; ipſum totam eſſe capturum: ſi priuſq̃ fuga diſſiparetur: eam adoriri uellet: id cum xerſes ut a Themiſtocle monebatur egiſset: eo proelio Themiſtoclis aſtu: qui græcis abeundi conſilium ac tempus ademit: ſuperatus eſt. hoſtem enim uerbis Themiſtocles pellexit: ut alieno tempore dimicationi ſe offerret.

Iterum De Themiſtocle.

ILlud quoq; magno aſtu ab eodem actum fuit: cum ueritus ne xerſes quia male maritimam cedere expeditionem uidebat: omni conatu terreſtri bello incumberet: & tãdem omnem græciam opprimeret. norat enim parui animi xerſem eſſe: arſacẽ igit̃ eunucũ quem in perſica claſſe coeperat: noctu ad eum miſit: & per ipſum xerſi ſignificauit græcos deliberaſſe pontem in heleſponto factum reſcindere: ut retrocedendi adempta facultate: ipſum cum omnibus perſis in græcia intercluderent. Quod cum xerſes ita eſſe arbitraretur: uehementer territus mardonio in græcia cum exercitus parte relicto: ſtatim ipſe cum aliis copiis per pontem in Aſiam atq; inde in perſidem regreſſus eſt. Exitus autem poſtea docuit quãtum græciæ Themiſtoclis aſtutia profuiſſet. Nam ex periculi magnitudine in quod ſe cõiectos græci ſenſerunt: cũ ꝓfecto rege ſolus Mardonius cũ parte exercitus in græcia remanſiſſet: facile cogitando aſſecuti ſunt: ſi xerſes cũ aliis copiis remanſiſſet: quanto grauiora laturi fuiſsent. Itaq; haud iniuria dici poteſt græciæ rebus atq; ſaluti plus Themiſtoclem conſilio atq; caliditate: q̃ reliquos omnes græcos ſanguine atq; armis contuliſſe.

De Gilippo Lacedemoniorum rege.

CVm Gilippus Lacedemoniorum rex in Sicilia athenienſium exercitum cui Nicias præerat: acie uiciſset: atq; fuſum in fugam compuliſset: cum copiarum parte Nicias per inſulam abibat. quem cũ ea nocte Gilippus inſequi non poſset: ueritus ne ipſius noctis ſpacio tam longe abiret ut poſtea conſequendi eum facultatem non haberet: militem in tranſfugæ formam ad Niciam miſit qui moneret: cauendum ei eſse ne ea nocte ſe commoueret: quoniam Gilippus aditus omnes obſederat. cui Nicias cũ temere fidem habuiſset ſubſtitit: tempuſq; fruſtra contriuit: quo ſaluo fugiens conſulere potuiſset. Itaq; poſtridie mane inſeſsis montibus a Gilippo: Nicias quia temere crediderat: deditionem lacedemoniis facere coactus eſt.

De Zophiro perſa.

CVm Darius babilonem obſideret: quod ea ciuitas ab ipſo deſciuerat: atq; eius potiundæ ratio difficillima eſset: Zophirus Darii militarium ducum unus. maxime erga eum fide atq; amore inſignis: ſibi ipſe naſum aures atq; labra deſecuit. atq; ita male compoſitus noctu ad Darium ſe contulit. Cum Darius eo aſpectu commotus eſset: Zophirus ſe rei eſse auctorem narrat. ac conſilium aperit quo impulſus id egerit: ſtatimq; inde ad babilonios proficiſcitur. eis ſermone ad id compoſito narrat. ita ſe ut uidebant a Dario affectum quod eum quibuſdam de rebus repræhendiſset. Crediderunt babilonii ea narranti. quia etiam ſigna oſtendebantur quibus ficti nihil uidebatur obtegi poſse. Itaq; quia Zophirum ingentis uirtutis uirum norant eſse: quarundam copiarum curam ei demandarunt. his copiis zophirus ſæpe cum perſis manu conſerta uictor e prœlio excedebat: nec parua incõmoda perſis inferebat. Itaq; cum ſe in magnam apud babilonios opinionem per hunc modum inſinuaſſet: dux omnium copiarum ab eis creatus: haud multo poſt aſſecutus eſt: ut eo aſtu per noctem Darium in urbem reciperet. Hoc exemplo oſtendens: nunq̃ tam grande pignus de hoſte haberi poſſe: ut pœnitus ei credendum ſit. eſt autem in hac re illud quoq; adhuc incertum: fuerit ne in Darium maior zophiri fides atque amor: q̃ ipſius ad fallendos babilonios aſtus & caliditas.

De Adathame Cara.

ADathames Cara cum ab arthoxerſe perſarum rege rebellaſset: atq; aduerſus eum tenderet: monitus eſt Metrobarzanem ſocerum ſuum ad hoſtes profugere. ueritus igitur ne eo exemplo a reliquis copiis deſereretur: edixit in exercitu ſocerum iuſſu ſuo ad perſas tendere: ut cum ipſe cum perſis a fronte manum conſeruiſſet: ſocer perſarum terga cederet: ut ita facilius uincerentur. Huius rei facta militibus opinione in hoſtẽ

pergere continuauit. Cum autem citato curſu perſæ eum uenire uidiſſent: atq; Metrobarzanem cum magna manu anteire: arbitrati eũ ut primus perſas adoriretur præcedere: aut ſub transſugæ ſpecie prodere perſas uelle. ipm ut hoſtem armis exceperunt. & cum Adathames retro terga eius cederet cũ omnibus ſuis paruo tempore Metrobarzanes cæſus fuit. Dum autem per hoc proelium turbatæ apud perſas res eſſent: Adathameſque ultra cum exercitu in perſas inueheretur: non ante proelio deſtitit: q̃ perſas fudit. Eo igitur aſtu cum minime conſilium ac deliberationem in Metrobarzani fuga diſtuliſſet Adathames duo conſecutus eſt: ut & ſocerum fugientem ulciſceretur: & de hoſte uictoriam reportaret.

De Hãnone Carthaginenſi.

EAdem pene caliditate in Sicilia uſus eſt Hanno carthaginenſis: nã cum ſciret quatuor milia gallorum equitum proter retenta aliquot menſium ſtipendia decreuiſſe ad romanos tranſire: quibuſcum eo tempore Hanno bellum gerebat: paccatis miti oratione aliquantiſper gallorum animis: repræſentata etiam pecuniæ parte: ordinauit ut unus ex iis qui ipſius pecuniam curaret: ueluti adminiſtratæ pecuniæ rationem reddere nõ poſſet: a ſe profugeret: atq; octacilio conſuli romano ſignificaret: gallos qui cum Hannone eſſent in expeditionem profectos eſſe: tempuſq; ac locum unde abiiſſent: & quot eſſent moneret. Eos igitur incautos ac nihil tale uerentes romani inuaſerunt. Galli autem & ſi dum ſe tuerentur romanorum permultos occiderunt: tamen a pluribus circumuenti omnes ad unum interierunt. Hanc autem tantis gallorum impedimentis pecuniam quam ut eos placaret dederat: magno foenore redemit: Tria haud leuia ea caliditate cõſecutus. Nam & permultos ro. hoſtium per gallos interemit: & trãſfugas ad unum ultus eſt: & pecuniam quam male apud eos qui tranſitionem moliebantur locauerat recuperauit.

De Eumene Cardiano.

CVm Eumenes Cardianus in hiberna in regionem gabanenſem cõceſſiſſet: diuiſo per eius regionis loca exercitu: ſyriæ rex Antigonus putauit fieri poſſe: ut incautum adoriretur: atq; prius opprimeret q̃ milites ſuos Eumenes coegiſſet: magnis igitur itineribus ad Eumenem Antigonus perrexit. Sed ita properare nequiuit: quin Eumenes calidi uir conſilii id ante reſciret: qui ea manu quam repente potuit cogere: culmina montium inſedit: ut a longe conſpectus: q̃ multos ſecum haberet prorſus diſcerni non poſſet. Nocte igitur pro more accenſis ignibus in caſtris: totius exer/

citus ſpeciem præbuit: opinionemq; Antigono quod ad improuiſum ducē ueniſſet ademit. Itaq; Antigonus ſe haud ad incautum profecturum arbi/tratus retro cedendum eſſe duxit. Interim uero Eumenes reliquo coacto exercitu cauit: ne ultra eum Antigonus imparatum offendere poſſet.

De Alcibiade Athenienſi.

ILla quoq; magna calliditas fuit: qua Alcibiades cum biſantium obſideret uſus eſt. Nam cum ut capere urbem ſe non poſſe uide/ret: famam ſparſit ab athenienſibus ſe reuocatū eſſe: atq; toto exercitu in claſsem recepto: uella dare coepit. aliquantumq; ſpacii iam emenſus nocte in terram militum magnam manum expoſuit: atq; ipſe mane biſan/tium reuerſus oppugnare urbem aggreſsus eſt: cum biſantii ad maritimam urbis partem armati accurrerent: ut inde athenienſium claſsem auerterent: ii quos in terram expoſuerat occultis itineribus profecti ante urbem ingreſsi ſunt q̄ a ciuibus exaudirentur.

De Epaminunda thebano.

NOn minus etiam laudis merita eſt ea ratio: quam Epaminundas aduerſus lacedemonios iniuit: cum utraq; acies ſolum expectaret confligendi ſignum. Ipſe enim ante aciem magnum equorum nu/merum excurrere iuſſit: ita ut concitato ingenti puluere hoſtium conſpectus adimeretur. per id tempus in acie ſua ordines immutauit: ita ut cum poſtea confligeretur: ipſe atergo in hoſtes qui id minime aduerterant impetum fa/ceret: quæ res ei uictoriam facillime peperit.

De Titula ſerua & de romanis.

INter tam inſignia uirorum exempla minime omittenda nobis ui/detur ſerua cum in ea non minus ingenii atq; uirtutis q̄ in aliis oſtē/ſum ſit. Latini populi cum urbem romam gallico incendio adhuc fumantem inſpicerent nondum priſtinas uires recuperaſſe: a populo ro. ali/quot uirgines petierunt: quæ res q̄q̄ acerbitatis plurimum haberet. tamen cū propter recentem cladem debilitati palam negare eam non auderent: in ma/gna animi moleſtia uerſabantur. id cum Titula accepiſset: & ſi ſerua erat: egit tamen ut eius conſilio ipſa non nullæ eiuſdem ordinis mulieres matro/narum ueſtitu exornarentur atq; pro matronis eas ad latinos romani mitte/rent. Latini igitur cum diem inter feſtos ludos poculaq; peregiſsent: ac no/cte cibo uinoq; grauati magno ſomno præmerentur: Titula iuxta ordinem cum romanis ante compoſitum in ſilueſtrem ficum conſcendit. tectaq; ueſte ne latini eam agnoſcerent. ter lumine ſublato romanis innuit: nullas excubias ab hoſte agi. Itaq; romani magno clamore in eos impetu facto ſtatim lati/

nos omnes fuderunt: cædendiq; hoſtes tunc finis impoſitus cum defeſſos cædis magnitudine romanos ſacietas cœpit. Ne autem Titulæ caliditas ad ſeruandum patriæ decus oſtenſa ſine præmio ac laude ſua relinqueretur: romani ſtatuerunt: ut quotannis ſeruæ eo die matronali cultu exornarentur: atq; eis matronæ miniſtrarent: illiuſq; diei feſta a caprifico nominarentur.

De Iudith. ac Betulianis.

NOn ne Iudith ſe quoq; dignam fecit: cuius mirum conſilium magnaq; caliditas qua patriæ ſuæ ſalutem peperit: ſilentio non prætereatur? obſeſſa enim Betulia in q̄ ipſa nata erat ab Oloferne Aſiri regis Cambiſis duce: cum ſublata reſiſtendi ſpe omnia deſperationis plena eſſent: non ne ipſa re cum ciuitatis principibus cōmunicata: auſa eſt & mulier & formoſa una tantum comitata ancilla: hoſtium caſtra petere? atque ipſum exercitus ducem adire? tanq̄ ad eum facilius & betulianos & reliquos iudæos uincendi rationem afferret? In eum enim ſui amorem hoſtium ducem inflammauit: ut una ducem ipſum in poteſtate haberet. & ei defecto capite: illæſo matronali pudore patriam betuliam: totamq; iudæam audaci Vafroq; conſilio ſuo liberaret.

De Arthemiſia Cariæ regina.

SExus atq; uiduitatis ſimilitudo una cum ſingulari uirtute: aget ut poſt Iudith Arthemiſia Cariæ regina ponatur. Hæc in urbe Alicarnaſſo a rhodiis obſeſſa nouo aſtu: & ſe obſidione liberauit: & rhodios deuicit. Nam cum Alicarnaſſus duos haberet portus: altero hoſtes ingredi: & partem urbis capere permiſit: altero autem portu per occultam foſſam in eum eggreſſa quem hoſtes cœperant: ubi claſſem nihil tale uerentes inanem reliquerant: ut omnes maiore compendio prædæ operam dare in urbe poſſent: ipſa totam cœpit: atq; in pallantes rhodios prædaq; impeditos impetu facto cum noua res perterruiſset omnes occidit. Tum rhodia claſſe militibus ſuis inſtructa rhodum nauigauit: nulloq; obſtante: cum exercitum ac claſſem quam Alicarnaſſum miſerant: redire arbitrarentur: in terram eggreſſa facile rhodum cœpit atque dirripuit: in cuius facti memoriam duo ſigna ænea in foro poſuit: unum urbis rhodiæ: & alterum quo ipſius effigies formata erat manum extendens qua in fronte rhodum ſtigmate notabat.

De. Q. Sertorio.

CVm in urbe Cathallone ſtatiua haberet. Q. Sertorius ſub Didio prætore tribunus militum atq; per noctem Cathallonenſes in urbe Ethesinos hoſtes accepiſſent: una in Sertorianos inuehi: atq; eos oc

cidere coeperunt. Sertorius exaudito clamore clam cũ paucis ad urbe eggreſſus: haud longe a porta conſtitit: & fugientes ſuos colligere atq; in aciem ordinare coepit. Cum autem iam ſatis magnam manum coactam uideret: eadem porta qua hoſtes iuerant in urbem regreſſus: hoſtes inuenit in diuerſa loca ſparſos uni prædæ intentos. Itaq; paruo temporis ſpacio eos fudit: atq; ipſorum arma induit: inſtructa per hunc modum acie ſub ethesinorum ſpecie: Rigiſſam contendit: ubi a nihil tale ſuſpicantibus cum ſuos eſſe qui redirent arbitrarentur: portarum fores apertæ ſunt. Itaque urbem coepit: totamq; dirripuit: ut hoſtibus quod Cathallone dederant dupliciter ac bene cumulate referret.

De Hanibale Carthaginenſi.

Quis ſatis pro rei magnitudine Hanibalis caliditatem narrare ac mirari poterit? cum ſaltum caſſinatem petere ſe putans: ut illic commeatus ac pabulationē copioſius haberet: p ducum errorem Caſilinum ſe deductum inuenit: ubi proter loci iniquitatem ac ſimul ſterilitatem inſeſſis a Fabio montibus breui cum exercitu periturus uidebatur: quia uallis depreſſa atq; altis montibus obſeſſa: in quibus Fabius cum exercitu conſederat: uno tantum aditu per uulturni curſum ad mare patebat. non ne ſupra humanum ingenium euadendi inde quam iniuit Hanibal ratio fuit? Quis enim putaſſet alligatis ſtramentis ad bouum cornua incenſiſq; romanos milites qui fauces eius uallis inſidebant: ita terreri poſſe: ut locum deſererent? atq; ipſum Fabium Hanibalis ante dolis inuictum: tunc hoc ludibrio capi: ita ut inde eggrediundi libera Hanibali facultas relinqueretur? Hac igitur caliditate qui ſpem amiſerat armis inde ſe emittendi nullo effuſo ſanguine: ne temptata quidem pugna libere euaſit.

De eodem.

Nouo etiam aſtu cum Antiocho uſus eſt: cum nauali proelio docuit ut plenas ſerpentibus urnas in hoſtium naues demitteret: confuſos enim ſerpentium aſpectu terroreq; ſimul hoſtes ſtatim ſuperauit.

De Scipione Africano ſuperiore.

Scipio quoq; nõ ne artibus ſuis Carthaginēſes in Aphrica coepit. Nã cũ aduerſus eũ Aſdrubal & Siphax ingẽtes exercitus duxiſſet: ſub ꝑtextu tractãdæ pacis: ſæpius ad Siphacis caſtra oratores mittẽdo ꝓ ſeruis tribunos cũ eis delegebat: ut Siphacis caſtra atq; eorũ formã diligẽtius ſpecularentur: quæ poſteaquam ut erant ſatis intellexit: Vticam ſe proficiſci ſimulans: nocte clam in inſidiis aliquot cohortibus inter duo caſtra poſitis:

curauit ut ignis in Sifacis caſtris clam iniiceretur: in quibus quoniam taberna/cula ſtramentis frondibus atq; cannis confecta erant: quæ nimiis caloribus in ea regione facile aruerant: paruo temporis ſpacio incendium caſtra pene tota peruaſit. Barbari aũt cum arbitrarentur non dolo: ſed forte excitatum eſſe incendium: inordinatim inermeſq; ad extinguendum ignem concurrebant: quo tempore adortus eos Scipio in tanta perturbatione facile deleuit: ex aliis quoq; caſtris Afri qui conſpecto igne: auditoq; clamore ad opem ferendam armati inermeſq; aduolabant: cum in eos inciderent: quos inter utraq; caſtra Scipio in inſidiis poſuerat: aut occidebantur aut capiebãtur. Ignis igitur aſtu inuento duos Scipio præpotentes exercitus: qui armis atq; interdiu multis ra/tionibus uinci non potuiſſent: paruo temporis ſpacio nocturno incendio de/leuit.

De Gallis bois.

GAlli quoq; boi in ſilua Litana non ne aſtu Lucium poſthumium conſulem deſignatum cũ omni exercitu interemerũt? Serra enim arborum magna parte in inferiorẽ parte deſecta ita tamen ut ſta/re poſſent: poſteaq̃ uiderunt exercitum romanum totum in ſiluam eſſe in/greſſum: deturbatis extremis arboribus in eas quæ interius in ſilua erant: ar/borum ipſarum caſu nullo ab hoſte ſtricto gladio exercitus totus detritus eſt.

De Cominio atrebate.

QVa arte boi romanos uicerunt: ea ad ſe ſeruandũ Cominius atrebas uſus fuit. Nam cum a Cæſare ſuperatus in brithanniam profuge/ret: & acriter eum Cæſar inſequeretur: ſed adhuc in alto eſſet: Co/minius cum iam terram attigiſſet: refluente Occeano deſtitutus: ut mala diſ/ſimularet: in quæ coniectum ſe uidebat uela alta ſemper tenuit. Itaq; Cæ/ſar qui uela & non fundum in quo Cominius eſſet reſpiciebat: arbitratus eũ fœlicibus uentis agi: quia iam aſſequi eum poſſe deſperabat: retro nauiga/tionem ſuam conuertit.

Recentiora De Grimoaldo longobardorum rege.

SApiens Lyſandri dictum fuit monentis: ut ubi Leonis deeſſet pel/lis: illic uulpina aſſueretur: hoc plurimum Grimoaldo longobardo/rum regi profuit: qui cum beneuentanorum dux eſſet arithperti regnum ſpoliatis eius liberis inuaſerat. Hic cum ſciret ingenti ſe peti exerci/tu e gallia a Clodoeo rege miſſo: caſtra deſeruit uino rerũ q; omniũ copia re/ferta. Ea autem ab hoſtibus occupata non fidem ſolum Grimoaldi timoris fecerunt: uerũ ẽt materiam dederunt ut neglecto hoſte liberius uino ciboq; indulgerent: atq; in excubiis militarem diſciplinam remitterent. Noctu igiẽ Grimoaldus uino ſomnioq; grauatos adortus: facile oẽs fudit atq; deleuit.

De Fridigunda regina gallorum.

GAllorum regina Fridigunda uirum Chilpericum per adulterum landricum occidi curarat: atq; ſimul cum adultero galliarũ regnũ adminiſtrabat: ei bellum intulerat Childebertus auſtraſiæ rex. ingenti Longobardorum exercitu adiutus: cui audax regina cum impubere filio Lothario atq; adultero cum magno ipſa quoq; exercitu obuiam prodiit: Cum non longe a bruniaco: id oppidum eſt in ea galliæ parte: quam nunc uulgo Campaniam dicunt: hoſtilibus caſtris propinqua eſſet: ut improuiſa hoſtem adoriretur caliditate mira uſa eſt. Nam arborum ramos haud paucos frondoſos præparari iuſſit: quos quadruplici ordine ante agmen præmiſit atq; inter eos tintinabula quædam immiſcuit: quæ cum ſenſim procederent: ſpeciem armenti in ſilua depaſcentis præbuere: ſiluam in qua armenta agerent hoſtes rati eſſe: neq; enim quia nundum certa lux erat: diſcerni fraus poterat: caſtris eorum Fridigunda priuſq̃ hoſtes armarentur atque prodire in aciem poſſent appropinquauit. Inermes igitur atq; nihil tale uerentes adorta fudit atq; in fugam compulit. In quo ſagax mulier clare oſtendit: fœmineum ingenium non minus ad omnia mala promptum ac calidum eſſe: q̃ ad bona uirile ſoleat eſſe.

De Dominguello hiſpano mimmo.

MVliebri caliditati quid annectere melius poſſumus q̃ mimmi aſtũ? Is nomine Dominguellus uir erat Vafro ingenio ut eius ordinis plæriq; ſolent. Cum autem ſciret Lupum arenem equitem zorithæ arcem furtim Alphunſo octauo Caſtulonenſi regi occupaſſe: atq; eius loci præſidio regionem propinquam infeſtam facere: & ob eam rem Lupum regi uehementer eſſe inuiſum: ueluti alius apud Darium zophirus Alphũſo clam oſtendit ſe rationem iniuiſſe recipiendæ zorithæ arcis: modo equitem inueniret: qui ficta contentione uulnus ſibi in os inferri pateretur. A rege requiſitus Petrus didacus coram Alphunſo cum Dominguello uerbis contendere coepit: ac Lupum proditionis infamia criminari: Dominguellus primo humane tueri Lupum: atq; hominem excuſare. Sed cum acerbius eum Petrus urgeret: Dominguellus ſtricto gladio os Petri percuſſit: ſtatimq; ad Lupum zoritham profugit. homini narrat quo modo Petrum coram Alphunſo famam eius lacerantem uulnerarit. cum etiam per alios de eo Petrus eſſet certior factus: adeo mimmo blandiri. eum in delitiis habere coepit: ut unus ante alios arci præficeretur per hunc modum cum ſe inſinuaſset Dominguellus per occaſionem Lupum occidit: atq; a muris ſe demiſit: ut cum eius

rei nūncio ad Alphunſum aduolaret: haud multo poſt Lupi nepos ſecutus Zorithæ arcem Alphunſo reſtituit.

De Alardo equite prouinciæ Narbonenſis & Carolo primo Neapolitano rege.

POſſidebat Carolus primus neapolitanum regnum: atq; Siciliam a ro. pontifice datam: cum utranq; Manphredo Federici filio pontifex ademiſſet: in ea regna cum ius ſibi eſſe putaret Conradinus ſecundus Federici nepos: atq; in Italiam ingenti exercitu traieciſſet: ubi ceparano in regni primis limitibus appropinquauit: ut cum Carolo manum cōſereret: Alardi iam grandis natu equitis prouinciæ narbonenſis accolæ conſilio: qui bellicæ artis peritiſſimus erat: Carolus cum exercitu collem inſedit: magnamq; equitum alam in ualle in inſidiis poſuit. in qua cum regiis ſignis rex ipſe erat: proelium inire alium iuſſit regi ipſi perſimilem: regio ornatu inſignem: penes quem aliud erat regium uexillum. Hæc manus paruo tempore fuſa eſt: & captum uexillum regium atq; is occiſus qui ſe regem oſtendebat: fidem faciebant toto eo bello penes germanos uictoriam exiſtere. Itaq; iam pallantes prædæq; & non proelio intenti ordines deſeruerant: cum Carolus ex inſidiis repente conſurgens cum alia recentium militum manu: cū nouo fulgentiq; ſigno: cum præterea ſimul ingens tubarum ederetur clāgor: & terribilis tolleretur uictorum clamor: attonitos nouo caſu defeſſoſq; iam hoſtes inuaſit fudit: & deleuit.

De eodem Carolo.

NOn minor etiam illa fuit caliditas: qua motronem arcem munitiſſimam Piſanis ademit: ac florentino populo tradidit. Nam cum impeditiſſimis paludibus circumſepta adiri non poſſet: finxit ſe per cuniculos quos effodere coeperat: ad arcis muros penetrare uelle: & ut rei fidē faceret: a locis quæ effodiebat rudera tanq̄ dirruti muri: aliunde illuc aduecta: ut deductæ ex cuniculis materiæ ſpeciē præberent: in tumulo ut ſpectari a lōge poſſent collocabat. Ea re qui in arcis p̄ſidio erāt rudes homines: nihil arbitrati quod paludibus ad arcem appropinquare Carolus prohiberetur: ceu iam eo penetraſſet: attoniti: quibus uoluit Carolus condictionibus deditionem fecerunt.

De Cane Scaligero.

PLurima laude digna: atq; permagni eſt momenti caliditas quæ timore non perturbatur. Nam id perrarum eſt: atq; in paucis præſertim militaribus uiris inſpicitur. Idcirco magna laude dignus eſt Canis Scaliger: qui Veronæ atq; Taruiſii principatum obtinebat. Nam cū diſcubiturus eſſet: atroci nuncio pcuſſus patauinos magno exercitu in prima Taruiſinorum tecta ingreſſos eſſe: magnoq; in diſcrimine urbem illam uer

ſari. Ea re minime territus ſtatim occurrendi periculo ſalutare conſiliũ coe- pit. abiecta prandii cura ueſtem mutauit: atq; in ruſticanum iumentum cõſcendit: unoq; ſolo ac fideli comite magna celeritate Taruiſium peruenit. illic arma induit atq; in bellatore equo ante ſe hoſtibus oſtendit: q̃ uenturũ eum ſuſpicarentur. fretus id fore quod accidit: ut hoſtes ipſo conſpecto uenisſe maiorem numerum: aut proditionem duplici fraude molitam arbitraren- tur. Itaq; territi errepta uictoriæ ſpe cuius ſe iam compotes putabant: præte- rea nouo hoc terrore perturbatis ordinibus cum in eos Canis inueheretur fu ſi ſunt: eorumq; duces a Cane capti.

De Eduardo rege brithannico

PHilippus gallorum rex cognomẽto pulcher cum grauem cladem illatam a belgarum parte illa quæ nunc ſub flamingorum nomine cenſetur: quo tempore ab eo rebellauerant ulciſci decreuiſset: in- gentem exercitum coegerat. iamq; rebellibus populis appropinquauerat ui trum oppidum obſidentibus: minimeq; incerta de eo hoſte uictoria fore ui- debatur: cum Eduardus brithannicus rex: cui ea res permoleſta erat: ueluti Themiſtocles cum xerſe uerbis inde Philippum pellere cogitauit: idq; ut co gitarat: ei ſucceſſit. Nam cum uxore quæ Philippi ſoror erat: graui ſe mole ſtia affectum oſtendit: ob ea mala quæ ſcire ſe Philippo imminere dicebat. Quare diu a coniuge rogatus ut detegere rem uellet: dixit gallos principes multos coniuraſſe: cum Philippus prælium aduerſus rebelles inire coepiſſet: eũ deſerere. de quo Philippus a ſorore monitus cum ueram eſſe eam rem arbi traretur: in caſſum facta ingenti impenſa: deſudatiſq; magnis laboribus ut Eduardus cupiebat: retro in fines ſuos rediit.

De prouinciano Siluano ciue ſenenſi.

CVm Etruſcæ urbes magno ſuo dãno per guelſam atq; gibellinam factiones ſe diuiſiſſent. florentiæ rerum guelſi potiebantur. gibelli- ni autem Senas habebant: qui poſt multas preces tandem a Man- fredo neapolitano rege mille quingentorumq; equitum uſum in tres menſes tantum ſubſidio acceperant. his auxiliis incerti p id tempus quid potiſſimum agerent: excurrerent ne per dicionis florentinæ loca predamq; inde agerẽt id quod eis neq; ſatis laudis neq; cõmodi poſſe afferre uidebatur: an muni- ta loca atq; urbes oppugnarent: ex quo temporis anguſtiæ ut aliquid magni lætiq; ſucceſſus ſparent nõ patiebant̃: ꝓuincianus Siluanus uir magnæ inter ſenenſes exiſtimationis cogitauit optimum fore: ſi dum apud ſenenſes Man phredi regis equitatus eſſet: cum hoſtibus proelio decertarent: quod mini- me dubia fore uictoria uidebatur: cui rei ut uiam aperiret: duos ſenen-

ſes ciues clam miſit Florentiam: qui magiſtratui florentino nunciarent: atque ſimul fictas quorundam ciuium ſenenſium litteras in eandem ſententiam perferrent: ſcilicet urbi totæ Senenſi graue bellum illud eſſe: quod cum popu lo florentino gereretur: cupereq; ei finem imponi: cuius culpam nemini du/ bium erat penes prouincianum eſſe. Itaq; ſi eo tempore quoniam germani equites ſenas prædatum eggreſſuri uidebantur florentini ciues ſenis cum co piis ſuis appropinquare uellent: per multos ſenenſes: florentinarum copiarum præſidio tectos arma in urbe ſumpturos eſſe: atq; eis prouincianum uinctum tradituros. Arbitrati uera florentini eſſe: quæ nunciabantur de Senenſium ci uium aduerſus prouincianum animo: Item de germanorum equitum profe ctione qui eggredi ſimularant: cum exercitu ſenis appropinquarunt. Illic cũ expectarent: ut populus arreptis armis tumultuaretur: ac prouinciano ma/ nus iniiceret: repente germani equites erumpunt: eoſque populus armatus eſt ſecutus: hi in florentinas copias nihil tale uerentes tanto impetu inuecti ſunt: ut paruo momento turbatis florentinorũ ordinibus omnes funderet: fugarentq;: quibus eo prœlio ſuperatis gibillina factio in urbem florentiam reuerſa locum ſuum obtinuit.

De Guidone comite montis feretri.

FVit Guido montis feretri comes: uir proculdubio prudens: duxque ſummæ caliditatis: quemadmodum uiſum eſt: cum in urbe foro liuio obſeſſus a Guidone appia romandiolæ comite Martini quar ti pontificis auſpicio: operam dedit ut e ſuorum numero quidam cum hoſte de tradenda urbe paciſcerentur. Cum autem hoſtium partem ingreſſam eſſe in urbem uideret: fretus id quod erat non omnes: quia non omnino fi/ dem haberent: ingreſſuros eſse: ipſe per auerſam ab hoſte portam ſilentio eggreſsus eos qui foris manſerant adortus: quia nihil tale uerebantur: & ſuo rum qui in urbem iuerant exaudito clamore. captam urbem & uictoriam minime dubiam eſſe rebantur: pugna minime opus eſse putabant: paruo momento omnes fudit atq; deuicit. Inde in urbem regreſsus: impetũ in eos fecit: qui in urbem erant ingreſsi. qui cum pallantes per urbem ſparſi uni tan tum prædæ eſsent intenti: haud difficulter uel occidit uel cœpit omnes. hoc igitur aſtu uſus: ut hoſtes diuideret uictoria potitus eſt: quibus ſi coniuncti manſiſsent par nullo modo eſse potuiſset.

De Federico Aragonio rege Siciliæ.

PAri pene caliditate uſus eſt Federicus Aragonius Siciliæ rex. Cum in ſingula momenta expectaret ut Robertus Neapolitanus rex hoſtis in Siciliam deſcenderet. neq; plus exploratum haberet quo in loco deſcenſionem eſſet facturus: q̃ ſi uiribus ei par eſſe poſſet. Itaq; Drepanitanos quoſdam ciues coegit: clam nuncios obſideſq; ad Robertum mittere hortantes eum ut Drepanum primo deſcendere uellet: affirmantes ſi ea potitus eſſet urbe: nullo eum labore inſula tota potiturum. Quibus cũ Robertus crederet: & diu eum uerbis Drepanitani traxiſſent: quia urbs natura manuq; munita erat: & præterea præſidium in ea ualidum Federicus impoſuerat: q̃q̃ inuitus iminente hieme Robertus pacem inire cum Federico coactus eſt: atq; obſides reddere: quia amiſſa æſtate nihil erat quod per hiemem illic ſperare poſſet.

De Melche chelchemel Sulthano ægyptio.

AB Italorum militari caliditate. ut ũarietas faſtidium tollat: ad barbaros tranſibimus. Honorio tertio pontifice Ioannes hieroſolymarum: item Andreas ungariæ reges: cum permultis aliis germanis atq; gallis principibus in ægyptum profecti Caras urbem obſederant: neq; tamen ulla ratione unq̃ Melche chelchemel Sulthanum ut in certamen cum eis deſcenderet: pellicere potuerunt: quin is pacis mentione iniecta: magno ſe in timore uerſari oſtendebat. Adeo autem rem traxit: ut chriſtianos duces in id tempus deduceret: quo addauctus amnis Nilus totam regionẽ inundare ſolet: quam ut aquis magis infeſtam faceret: ipſe aggeres quibus accolæ amnem cohercere ſolent intercidit. Itaq; tecta aquis uniuerſa regione: chriſtianus exercitus grauiter laborare corruptis commeatibus atq; omni pabulationis materia coepit: cum omnes adeptæ eſſent uiæ eius regionis ignaris: niſi quæ per aggeres ducerent: quæ etiam duplici incommodo impediebantur: & quod erant anguſtiſſimæ: & q̃d Sulthanus in ipſo tumultu opportunis locis eas caſtellis muniuerat. Quam ob rem eo aſtu chriſtiani principes ac milites ueluti piſcis in naſſa circumuenti: cum ſalutis ſpem omnem amiſiſſent: pacem quam dare Sulthanus uoluit acceperunt.

De Tartaris.

PAri caliditate diuerſa tamen ratione Tartari: ii enim Scythæ ſunt: regnante bella quarto hungariæ rege: in pannoniam profecti: ut danubiũ traiicere poſſent uſi fuerũt. Nã cũ glacies danubium am/

nem aſtrinxiſſet: cuius rippas hungari accolæ armati obſidebãt: tartaros late/ret an tuto exercitus ſuper glaciem permeare poſſet: hanc ad temptandam glaciei firmitatem iniuerunt rationem. Motis a danubio caſtris tabernacu/la: ut erant: magna cum aliarum rerum: tum in primis bouum atq; equo/rum copia referta reliquerunt: ad quam prædam inuitati hungari cum ueniſſent: et tartarorũ ueriti inſidias morari minime auſi: omnes ſimul grẽges & armenta per concretum gelu amnem abduxiſſent: tartari per explo/ratores facti certiores hungarorum experimẽto: exercitui ſuſtinẽdo glaciem ſufficere: nocte proxima danubium traiecerunt: atque non ablata modo re/cuperarunt: uerum præda quoq; a tota regione abacta: regionis ipſius loca omnia atq; in eis ſtrigoniam urbem ferro igneq; fœdarunt.

De Petro roſeo uenetorum militari duce.

AD Italos iterum reuerſi Petri roſei militaris uenetorum ducis aſtũ commemorabimus. Is uenetorum auſpiciis bogulentæ in pataui/no agro arma intulerat: unaq; erat Marſilius carrarienſis. Cum in eum Maſtinus ſcaliger exercitum ingentem duxiſſet: petroq; neceſſitas iniecta eſſet inde egrediundi: qđ eo in loco comeatuũ difficultate præmeba/tur: ueritus ne in uia cum hoſte confligere cogeretur. quam rem uiribus infe rior nequaquam probabat: caliditate aduerſus ualidiorem uti cogitauit. Nã cum hoſtes ad eundẽ amnem apud quem ipſius quoq; petri poſita erant ca ſtra ſed inferiore amnis parte tenderent: neq; aliunde aquationis facultatem q̃ ex eo amne haberent: gualdo herba amnẽ infecit: ita ut homines iumen/taq; ꝑter amaritudinẽ eius aquas guſtare nollẽt. Ea re coactis mutare caſtra hoſtibus: qui congredi & dimicare cum eis non audebat: aſtu inde nullis ar/mis uſus ex rei ſuæ commoditate eos depulit.

De Brachio peruſino militari duce.

MAgno item aſtu Andreas peruſinus: qui poſtea a cognomine fami liæ brachius fuit nuncupatus: eſt uſus. cum a Camerte urbe depul/ſis Caroli malateſtæ copiis: quæ ſe fabrianum poſtea receperunt: ipſe cum parte tantum copiarum ſequeretur: reliquo pecorum præda capti/uiſq; atq; aliis rebus impedito exercitu: nam cum in eo hoſtes bene gerendæ rei occaſionem uiderent: ſi ipſi appenini iuga priores occupaſſent: & brachi/us quoq; ne id pateretur e re ſua eſſe optime intelligeret: cum laſsos iã equos ultra uel calcaribus uel alia ui urgere non poſset: ex captiuo pecore aliquot equas delegit: atq; eas agmen præcedere iuſsit: quarũ amor ac cupido equis adeo acres adegit ſtimulos: ut qui ante calcaribus nullis ſatis impelli poterãt

tunc freno uix cohiberi ac retineri poſſent. per eum modum cum prior brachius montem occupaſſet: uicti hoſtes brachii aſtu cum eius lædendi ſpem amiſiſſent: retro unde uenerant ceſſerunt.

De eodem.

NOn minor quoq; illa fuit caliditas: qua turres inter uerſas urbem ac Capuam poſitas occupauit: quo tempore aduerſus Martinum quartum pontificem: ac Sfortiam eius militarem ducem ipſe Ioannæ ſecundæ Neapolitanæ reginæ auſpiciis bellum gerebat: Audacem enim iuuenem fœmineo habitu ornauit: quem ad turres ipſas ueluti deuium & errantem iter facere iuſſit: ab iis qui in turrium præſidio erant captus: dum tan͞q fœmina eſſet non obſeruatur: in turrem conſcendit: ad ſeq; ſublatis ſcalis iis annuit qui cum eo a brachio miſſi haud longe in inſidiis rei exitum morabantur. Per eum igitur brachius turribus potitus excurſione totam regionem infeſtam reddidit: magnamq; inde prædam abegit.

De Federico montis feretri comite & urbini duce.

AStucia ſingulari uſus eſt Federicus mõtis feretri comes: cum Verruculæ arcem contra Sigiſmundum Malateſtam Ariminẽſem principem obſideret. fictis enim litteris ita ut omni ex parte Sigiſmũdi uiderentur eſſe: noctu per ignotum optime erruditum hominem ad præſidii præfectum in arcem miſit: monens ſe auxiliares copias mittere paratum. ſi ipſi opus eſſe uideretur. Cum autem ipſe uerum Sigiſmundi nuncium ac litteras arbitratus reſpondiſſet accepturum: Federicus militibus ſuis Sigiſmũdi ueſtitu ornatis: omniq; alia re neceſſaria compoſitis: ea nocte miſſis arcẽ in poteſtatem ſuam redegit.

De Federico ſecundo imper.

NOminis ſimilitudo me ad Federicum ſecundum imperatorem trahit: qui cum neceſſariis de rebus ab ethruria in Appuliam diſceſſurus eſſet: & multa eum mouerent: ut Samminiatenſem populum ad rebellionem ſpectare arbitraretur: miſit ad eos qui nunciarent: ſe captiuos quos habebat: atq; theſaurum Samminiatum mittere uelle: & proterea hortari: ut fideliter ea uſq; ad eius reditum cuſtodire uellent: populus eo inſperato commodo lætus: miſit qui renunciarent ex fide Sanminiatẽſes ea obſeruaturos: Federicus igitur armis pro pecunia onuſtis aliquot iumentis tectiſq;: ut ei mos erat cum pecuniam mitteret: item cathenis iniectis quibuſdam ex militum ſuorum numero fortibus uiris: atq; ante eos miſſis non nul

ſis captiuis. Inter quos fuit Petrus uinea: cui illic poſtea oculos defodi iuſſit: Sanminiatenſis populus arbitratus ueros eſſe captiuos: quia uincula inſpexerat cum ſarcinis omnes in oppidum accepit. Illi autem poſtea arreptis armis ſtatim occupato oppido Federico defectionis ſuſpictionem quam conceperat ademit.

De Franciſco Carmaniola comite ac militari duce.

CVm Franciſcus Carmaniola uenetorũ militaris dux aduerſus Mediolanenſis ducis Philippi copias apud uicum Machaloñ in brixiano agro caſtra poſuiſſet: nec longe ab eo loco eſſent Philipp. copiarum duces: Carolus malateſta: Nicolaus picininus: Franciſcus ſfortia: atq; Angelus pergulanus: Accidit ut Carmaniolæ eques quidam cum uno hoſtium equitum contentionem haberet. eam rem Carmaniola arbitratus eſt poſſe occaſionem alicuius rei bene gerendæ præbere. Itaq; ita uerbis eam rẽ deduxit: ut locum inter utraq; caſtra deligerent. in quo ſingulari certamine ab eis depugnaretur. euenit autem id quod Carmaniola fore præuiderat ut e ducis Philipphi caſtris maior militum pars inermis cum inſidias abeſſe putaret: decertantes perduelles ſpectatum prodiret. Itaq; ipſe potiorem exercitus partem armatam in tabernaculis manere iuſſit: & cum hoſtes ſpectaculo intentos conſpexit: in equos conſcendere armatos milites ſuos iuſſit: atque pleno curſu in hoſtes tendere: qui inermes inordinatiq; priuſq̃ arma induere aut in aciem ad ordines ſuos ire poſſent fuſi fugatiq; ſunt. Fugientes autem ipſe inſecutus cum eis in mediolanenſia caſtra ſe immiſit: ficto ſingulari certamine: quatuor inſignibus Philippi ducibus ſuperatis.

De Franciſco ſfortia.

ARte atq; aſtu ſuo nõ multo poſt a Frãciſco ſfortia Philippi copiarũ duce captus eſt Carmaniola. Nam cum franciſcus ſfortia ſciret in pado uenetos plura habere eius generis nauigia: quæ in bellicum uſum inſtructa erant: ipſe noctu cum magno equitum fortium uirorum numero in Philippi naues conſcendit: & ne idem ab Carmaniola ageretur: pro tranſfugis quoſdam e peditatu ſuo miſit: qui Carmaniolæ nunciarent ſfortianos in armis eſſe: ut eum illo ipſo tempore adorirẽtur. itaque ne ſuos carmaniola diuideret: opem nullam claſſi uenetæ miſit. & ob cã ĩ prœlio uicta claſſis ex magna parte incenſa atq; capta fuit.

De Eodem.

IN piceno etiam mira caliditate effecit: ut numero longe inferior de hoſte uictoriam referret. Nam cum manum cum Franciſco Nicolai picinini filio confereret: atq; omnibus ſuis equitum turmis

in proelium miſſis: picinino adhuc aliquot ſupereſſent: ueritus ne ſi Franciſcus noſſet ei amplius nihil eſſe militum in ſubſidiis relictum: his turmis quas ſeruauerat: auctis ſuorum qui decertabant uiribus: sfortianos ita præmeret: ut terga dare cogerentur. nouo aſtu occurrendum duxit. Coegit enim omnes militares pueros caloneſq; ac lixas: & in perrara ſilua ita condidit: ut inſpici quidem: ſed non ex toto diſcerni poſſent: atq; in eorum fronte illos quibus galeæ eſſent ſtatuit: ut ſpeciem magni equitatus præberent. Quare cum ob eã rẽ Picininus quantum poterat non eniteretur: & ipſas turmas quæ proelium nundum iniuerant ueluti in ſubſidiis retineret: Illa ſola re qui alioquin uictor erat: in eo proelio ſuperatus ac captus fuit.

De Federico marabotto genuenſi.

CVm ũrbe Genua ciuilibus bellis lacerata: guelphos q in urbe rerũ potiebantur: gibellini exules infeſtarent: Aitonus Auria quatuordecim triremibus Federicum marabottum guelphum qui ſeptem tantum habebat: uehementer inſectabatur. Cum autem nox ſuperueniſſet neq; iam longe a tiro abeſſent: Marabottus qui iam pene omnem ſalutis ſpem amiſerat: nouo aſtu ſalutem ſibi peperit. Nam cum maritimus in claſſe mos eſſet: ut per noctem ſolus triremium primarius dux in puppi ſua lumen deferret apertum: ob eam rem ut aliæ naues eum aſſequi ſcirent: ipſe cum ante ſuos cõmonuiſſet ea nocte ſe ad maraliam nauigaturũ eſſe: lumẽ in laterna clauſum clypeo tanq̃ cimbæ alligauit: atq; in mare conſtituit triremiſq; ſuæ conſuetum lumen extinxit. Cum autem: ut maris natura eſt: undæ clypeum cum laterna ad terram eieciſſent: hoſtes arbitrati Federicum deſperata ſalute in terram triremes impegiſſe: mutata nauigatione ab eo curſu quem ante tenebant: naues ad lumẽ quod in laterna clypeus habebat: dirrexerunt: atq; ita eluſi Federicum amiſerunt.

De Amiano Marcellino.

CAliditate qua Federicus in mari uſus eſt: ſe in terreſtri expeditione uſum Amianus Marcellinus ſcribit. Nam cũ noctu inſequentes perſas fugeret: atq; latebrarum ſpes nulla maneret: in equo ſe lumen deligaſſe ait: eumq; ad dextram qua in parte planicies erat dirrexit. ipſe autem cum aliis qui cum eo erant: in leuam conuerſus ad montes uim hoſtium qui lumen ad dexteram ſequebantur effugit.

De Ioanne Fulgoſo

INter multa calide a genuenſibus mari geſta hoc unum cõnumerabimus. Alphunſus aragonius Siciliæ rex in Corſica inſula Bonifaciam urbem obſidebat: cum Genuæ Thomas Fulgoſus ducatus titulum obtineret: ab eo Ioannes frater adhuc pene adoleſcens cum quatuor tantum nauibus ad opem ferendam miſſus eſt. Cũ is ad urbem penetrare non poſſet: qđ Alphunſi claſſis ſimul anchoris connexa: pontibuſq; inter ipſas naues iactis immobilis ceu humi magnis firmamentis ſtabilita manebat: Ioannes ut huic rei occurreret: miſſo urinatore qui ſupra humanam fidem ſub aqua morari conſueuerat in hoſtilibus nauibus anchorarũ uincula deſecuit: ita ut naues reſolutæ dum undis impellerentur: pontes inter ſe factos confuſis rebus omnibus confringerent: non ſine omnium qui cum Alphunſo erant admiratione: cum eos ipſius facti cauſa lateret: & nullis ſpirantibus uentis: nullaq; ui temptata agitari naues conſpicerent: fieri non poſſe arbitrati: ut uiuens quiſpiam ſub aquis tale moliri opus poſſet. Itaq; in Alphũſi claſſe ob eam rem omnibus confuſis territiſq;: Ioanni ad ferendam Bonifaciæ urbi opem uia patuit. Alphunſuſq; inde irrito conatu diſceſſit.

De Petro Fulgoſo genuenſium duce.

CVm Petrum fulgoſum genuenſium ducem eodem tempore præmerent externæ uires Alphũſi regis: cui Aragonis Siciliæ atq; Neapolis regna parebant: & ciuium genuenſium pars aduerſa ac Fliſca gens cum ea coniuncta: quæ q̃q̃ animo diſcors ea tamen in re aduerſus Petrum conuenerat: aperte perſpexit Petrus fieri non poſſe: ut ſolus tantam hoſtium molem ſuſtineret. Itaq; qđ aduerſus eos armis aſſequi poſſe deſperabat: militari aſtu: atq; caliditate agendum duxit. Arbitratus igitur hoſtes dum extra urbem manerent concordes fore: eoſdemq; ut deuictum eſſe Petrum inſpexiſſent: quod unus quiſq; urbis principatum uendicare ſibi niteretur: arma in ſe ipſos conuerſuros eſſe: id quod poſtea experiendo uerũm eẽ cognouit: in genuenſi arce uxorem cum liberis recepit: fratremq; cum trecẽtis peditibus: ac uiginti equitibus præſidio reliquit. ipſe autem genua apertis urbis ipſius portis profectus eſt: hoſtes qui præ timore fugiſſe Petrum arbitrabantur: ſibi ipſis & pugnandi metum iam ademptum eſſe ſublato hoſte: & confirmatam uictoriam ducebant. Itaq; cum omnes ad priuati commodi ſpem ſtudia conuertiſſent: ſtatim orta inter ipſos diſcordia decertare armis inter ſe cœperunt. Dum igitur ex uno exercitu iam in multas partes diuiſi: relicto primo hoſte: hoſtes ſibi ipſis facti inter ſe dimicarent. a ſuis certior factus petrus: tertio die poſtea quam genua abierat: ad urbem regreſ-

ſus: ac ſuis qui in arce erant coniunctus: hoſtes qui circiter decem milium nu merum excedere dicebantur: inuaſit: atq; haud magno tẽporis ſpacio omnes fudit: deuicitq;. Aſtu igitur dum fugam ſimulauit: eos ſuperauit: qbus ſtando longe impar uiribus erat: atq; aperte experiẽdo docuit: gerendis bellis non minus calliditate homines q̃ armis iuuari.

De Gamali pyrata turcenſi.

FInem recentibus militarium uirorum calliditatibus imponet Gamalis turca: qui cum una tantum biremi pyraticam exerceret: ui uentorum per noctem ita acriter eſt actus: ut diluceſcente die Siciliam in conſpectu haberet: illic forte offendit Francinum pauum cathallanũ: duarum triremium præfectum: earum altera ſtatim inſequi Gamalim cœpit: quæ cum magna ui remorum ageretur ita ut ab altera amplius conſpici non poſſet: iam Gamalis biremem roſtro pene attingebat. Cum igitur nautæ uela colligerent: Gamalis in triremem ingenti animo proſiliit: remigeſq; ad libertatem uocauit: Dum ergo nauales ſocii in remiges quos ad rebellandũ libertatis ſpes inuitabat: arma mouent: ut eos uinctos ad remigationem continerent: Gamalis momento triremi potitus eſt. A biremi autem ſua in triremem milites quos habebat cum tranſtuliſſet: a puppi biremem tanq̃ captiuam trahebat: iuſſiſq; tubicinibus ingenti clangore canere ad aliam triremem dirrigere curſum cœpit: quæ cum turcenſem biremem cum Gamali captum arbitraretur: læticiæ plena ceu uictoriam gratulatura uenienti obuiam ſe præbebat: in qua Gamalis: ut in alteram: cum ſuis inſiluit: atq; ipſam quoq; cum nihil hoſtile uerentem atq; incautam oppræſſiſſet: ambarum imperio potitus in uinculis omnes ad remigariam ſeruitutem poſuit.

De Repulſa Caput Quintum.

VAlerii ordinem ſequentes de repulſa ſcribemus. eos enarraturi qui cum ad dignitatem magiſtratuſq; peruenire contendiſſent: a principio repulſam paſſi poſtea longe maiora conſecuti ſunt: ut ſi cui in eiuſmodi re repulſam ferre per iniuriam contigerit: his exemplis animum ad iniuriam ferendam ualidius componat: neq; ob eam rem in poſterũ a bona ſpe deiiciatur. præſertim cum in his quos repulſa ſine ullo ſuo crimine preſſit: repulſæ cauſam aut aduerſi fati atrocitas: aut competitoris potentia atq; opes plærumq; ferant: & magno compendio rependere ſoleant: quæ antea ademerunt. Sed ut nihil ad repulſæ corrigendam iniuriam fortuna ferat non leue illud ſolamen eſſe debet: hominem nullius rei ſibi conſcium eſſe proter q̃ competitor anteferri deberet.

De Marcio Coriolano.

MArcius Coriolanus in urbe Roma nobilitate inſignis: rerum quas geſſerat magnitudine fretus: cum conſulatum peteret: ſatis fauentem populum habuit. Sed cum eodem die peragi quæ ad comitii atq; ſuffragiorum rationem pertinebant: non poſſent: poſtridie mane in forum magno patriciorum numero proſequente deſcendit. Itaq; mutata populi uoluntate: qui maiorem odii ſui in patricios q̃ Coriolani uirtutis rationem habuit: repulſam ab uniuerſo populo tulit. ei enim ademptus eſt conſulatus quem uolſci populi ro. hoſtes ut exercitui ſuo præficerent ob uirtutem dignũ duxerunt: unde haud multo poſt in ingentem calamitatem coniectus populus ro. ei coactus eſt ſupplicare: cuius antea præces audire noluerat.

De. C. Mario.

CAius Marius ſepties conſul: qui Iugurtham: qui Cimbros: qui theutones deuicit: romæq; quodã tempore omnia arbitratu ſuo geſſit: tamen in iuuenta ambarũ ædilitatum uno die repulſam tulit.

De. M. Catone iuniore.

IVnior Cato qui romanæ uirtutis atq; iuſticiæ ſpecimen & exemplum fuit: conſulatus repulſam tulit: atque ei ſulpitius præpoſitus eſt nullam ob aliam rem: niſi quod eum ad reprimendam. C. Cæſaris potentiam honorem illũ petere populus putabat. neq; enim uidit ignara plæbs a ſe cum Catonem repelleret: uerum gregis cuſtodem depelli: atq; eo depulſo ad lacerandum gregem lupum admitti. In eo quemadmodum in cæteris rebus cæſarianas blanditias quibus uenenum ſuberat: potiuſq̃ ueram ſalutis ſuæ rationem ſecutus.

Recentiora De Gabriele Condulmario.

AD repulſas quorundam ciuium ro. quas ſcripſimus non nulla recẽtiorum temporum q̃q̃ diuerſa in re exempla annectemus: in quibus primus a nobis ſcribetur Gabriel Condulmarius patricius uenetus: qui a Gregorio duodecimo pontifice ſenenſi eccleſiæ præfectus: a ſenenſibus ciuibus reiectus eſt. & tamen idem Martino quarto ſub Eugenii quarti nomine in pontificatu ſucceſſit. uniuerſæq; eccleſiæ omnium conſenſu præfectus fuitq; unius creatus epiſcopus: ab eius populo repulſam tulerat.

De Leontio Antiocheno patriarcha.

LEontius ſacerdotio nedum repulſus. uerum etiam cum eo fungeretur priuatus: haud multo poſt antiochenæ eccleſiæ patriarchatum obtinuit.

De Theodoſio Saguntino epiſcopo.

Heodoſius ſacerdotio ab Eugenio pontifice priuatus: ab eius ſucceſſore Gregorio quarto: non modo adempti ſacerdotii honorē recepit. uerum ſaguntinæ quoq; eccleſiæ antiſtes deſignatus eſt.

De Neceſſitate. Caput Sextum.

De Babiloniis.

E a cœpto iam ordine diſcedamus de neceſſitate ſcribemus: re in humanis rebus potentiſſima: cuius caſus perſæpe ſuperato pudore iuſticiaq;: quia ante alios humanis affectibus uim afferunt: ſemper honeſtam ſecum excuſationem perferre uidentur. Quis enim iure ei ad crimen illud imputarit: qd̄ q̄quam deuitare uelit: effugere non poteſt? & cui eas uires natura dediſſe uidetur: ut reſiſtere ei humani affectus non ualeant? Hac igitur in re ubi de neceſſitate mentio facienda eſt: a babiloniis ordiemur. eorum urbem Darius perſarum rex obſidebat: a quo deſciuerant. qd̄ inſitum eis a natura in ipſum erat odium. ut autem cōmeatus quos in urbe habebant babilonii diutius extenderent: ex toto fœmineo ſexu: cum ſingulas uiris omnibus delegiſſent: reliquas ne eis alendis illorum nutrimenta per quos urbs defendebatur conſumerent: ſtrangulauerunt.

De Cambiſis perſarum regis exercitu.

On minor illa quoq; neceſſitas fuit: qua Cābiſis perſarū regis exercitus ſuſcepta aduerſus ethiopas expeditione: deficientibus aliis omnibus humano generi conſuetis alimentis: milites decimabat: quorum carnibus in aliorum alimenta uteretur. Miſerandū profecto atq; atrox uitæ genus: comitis adempta uita: uitam ſuam prorogare uelle: cum tamen qui eiuſmodi aleretur cibo: lōge eo qui decimatus fuerat infœlicior dici poſſet.

De Athenienſibus.

T ſi ingens nimium dici ea neceſſitas debet: quæ perſas compulit: ut decimato exercitu humanis carnibus ueſcerentur: non minor tamen etiam illa fuit: qua athenienſes a Demetrio rege Syriæ obſeſſi adeo laborarunt: ut delapſo mure a tecto pater cū filio ut eum ſibi quiſq; caperet: non uerbis uerum etiam pugnis decertauit: fame ita urgente: ut non modo immunda beſtia ueſci non abhorrerent: uerum etiam inſitum a natura affectum atq; reuerentiam obliuiſcerentur.

De Samaritanis.

Mnem hactenus ſcriptam neceſſitatem illa ſuperauit: quæ Samaritanos circumuenit: quo tempore Ioram hieroſolymarum rex rerum potiebatur: & arcta obſidione a Benadab Syriæ rege præmebantur: qui alio nomine Adadus & Adeger nuncupabatur. Fames enim adeo apud eos inualuerat: ut aſini caput octuaginta argenteis nūmis ueniret.

Itaq; cum Ioram uereretur ne fame preſſi deditionem Samaritani facerent
ipſe urbē circuēdo murorū cuſtodiam obibat: fretus ipſius præſentia motum
populum ſibi a rebellione temperaturum. Cum igitur hoc munere funge/
retur: audiuit in propinqua domo tumultuātium ſimul hominum fieri ſtre/
pitum: cuius rei cauſam cum quæreret eggreſſa mulier acerbe quæri coepit:
q̄d cum ipſa cum ſocia muliere pepegiſſet: ut ambæ filiorum carne præſentē
fortunam ſuperarēt: ipſa quæ ſuum interemiſſet: cuius cibo ipſa comeſque
mulier in eam horam uixiſſent: nunc comitem foeminam filium abdidiſſe:
atq; initam pactionem ſeruare nolle. O ſceuam profecto nimis: miſerandā/
q; neceſſitatem. Quid enim aliud de te dicam? cum nullis cohibita frenis
maternum affectum: ut uſq; ad filiorum cædem: atq; ueſcendas eorū car/
nes progrederetur ſui immemorem reddidiſti?

De Iudæis & Maria.

NOn grauis modo ſed horroris quoque plena neceſſitas illa fuit: ad
quā obſidione Titus Veſpaſianus iudæos deduxit. Nam p̄ter quā
q̄d omni immundo cibo: quin ipſo quoq; humano ſtercore ueſce/
rentur: & quotidie permultos fames abſumeret: inuenta eſt mulier nomine
Maria quæ filium trimum occiſum igne aſſaret: ut eius carnibus quem ipſa
pepererat miſerandum in modum ſibi uitam prorogaret. detectaq; res eſt
per eos quos ſtimulante fame aſſatarum carnium odor ad eam traxerat: cū
autem in tanta neceſſitate eam depræhendiſſent: præ horroris magnitudi/
ne retro ceſſerunt: minuſq; graue ſibi duxerunt: fame cōfici: & ipſam mor/
tem obire: q̄ impio ſceleratoq; cibo in eum morem ueſci.

De Cleomene ſpartharum rege.

NOn adeo ſceua Lacedemoniorum neceſſitas fuit: neq; enim in ip/
ſorum uitam ſceuitum eſt: ſed cum bellis attriti non ultra mille ac
quingentorum numerum explerent: paucitas Cleomenem ipſum
compulit: ut ſeruos ad eum numerum libertate donaret: quo nouem milia
conficerentur: atq; ſedem ſceueræ nimium gentis: cui nihil erat penſi pro li/
bertate uitam effundere ſeruis ſuis communicaret.

De Carthaginenſibus.

QVam ingens etiam neceſſitas fuit: ad quam Carthaginenſes reda/
cti fuerunt: cum poſtremo romanorum armis a Mancino conſu/
le deuicti: euerſam Carthaginem uiderunt. Nam ad inſtruendam
claſſem cum obſeſsis materia deeſset: trabibus tabuliſq; priuatarum ædium
uſi ſunt: & cum romanis ante arma tradidiſſent: ut alia conficerent omni q̄d

in priuato uſu erat: ferramento ad noua conflanda arma conſumpto: alia inſuper ex auro argentoq; ubi ferrum deerat confecere. atq; ut in arcus fu/nes compararent: cum alia deeſſet ratio: foeminæ comas ſuas in eum uſum tradiderunt. Ad tantam Carthaginenſes neceſſitatem atq; induſtriam ro/mana arma: atq; ipſorum ut liberi morerentur: propoſitum: redegerunt.

De. L. Antonio conſule.

LVcius Antonius conſul Antonii triumuiri frater: ab Auguſto peru ſiæ obſeſsus in eas cõmeatuum anguſtias deductus eſt: ut cũ in ſer uos qđ alimenti habebat non conſumere decreuiſſet: e quorum nu mero proterea quotidie multi fame conficiebantur. ne ad hoſtes tranſirent: & Lucii neceſſitatem detegerent: aut deſperatione acti hoſtes in urbem in/ducerent: ſeruis carceres impleuit: atq; illic fame eos confecit.

De Nerone imper.

QVod. L. Antonium ut in alios ageret neceſſitas compulit: eadem Neronem ut in ſe pateretur coegit. Nam ab immenſis delitiis qui bus ante utebatur in omni re ſua immodicus: omnium odio eũ præ mente in ſerui ſui domum profugit: atq; illic urgente ſiti qui aureis gemma/tiſq; uaſis aſſueuerat ueluti nouus Diogenes quia aliter non poterat: e caua manu poculum ſibi fecit. & cum calcei deeſſent: atq; ipſi nudis pedibus per canetum nuperrime deſectum tranſeundum eſset: ut occulte locum peteret in quo latere poſset: magna ex parte pronus per terram in quadrupedis ſpe ciem perrexit. atq; ne acuti cannarum ſtipites læderent: ueſtem ſubdidit. Ad hanc neceſsitatem redactus eſt. qui olim urbes prouincias ac regna dare con ſueuerat. ut calceos in pedes non haberet. manuq; pro pedibus uteretur. & deficiente uaſe manum pro poculo adhiberet.

De Aquilegienſibus.

CVm Maximinus auguſtus crudelitatis magnitudine diu ferendo defeſſum iam ſenatum populumq; romanum ad defectionem cõ pulisſet: atq; is ad urbem armatus tenderet: aquilegiam urbem in itinere: qđ ſenatui pareret: obſeſsam in eam neceſsitatem redegit: ut cum in arcus cordas non haberent foeminarum ſuarum comis ad illud opus ute/rentur: quemadmodum romanos quoq; feciſſe legimus: cum a gallis in capi tolio obſiderentur: qui ob eam rem uenerem caluam poſtea conſecrarunt. Hoc idem Maſſilienſes quoq; aduerſus. C. Cæſarem peregerunt. & Cartha ginenſes cum a Mancino eorum urbs deleta fuit ut nuper diximus.

Recentiora. De Liguribus.

FVit etiam maxima ea neceſſitas qua Italia laborauit: imperante Iuſtiniano: cum gothi Belliſſarium in urbe Roma incluſiſſent. eo enim tempore cum per totam Italiam fames ualida eſſet: in liguribus inuentæ ſunt quædam matres filiorum carnibus uixiſſe: quos ante fa/mes ipſa abſumpſerat.

De duabus ariminenſibus foeminis.

EO etiam ipſo tempore procopius græcus ſcribit duas mulieres: quæ apud Ariminum hoſpitatoriam Cauponam exercebāt: famæ coactas decem & ſeptem homines diuerſis temporibus interemiſſe: qui forte ſeorſum apud eas hoſpitatum iuerant: quo tempore cubitum pro/fecti iam alto ſomno indormiebant: atq; eorum carnibus ſibi alimenta paraſſe: qd poſtea unus detexit: q ipſis cædē pagentibus inuigilabat: a quo ambæ nterfectæ fuerunt. Sed iam ad minus fera neceſſitatis exēpla tranſeamus.

De Balduino Conſtantinopolitano imper.

BAlduinus ſecundus Conſtantinopolitanus imperator: cum bello p̄meretur qd græci rebelles intulerant: atq; pecuniæ defectu laboraret: uenetis permultas ſanctorum reliquias uendidit. neq; eo con/tentus filium Philippū accepta pecunia a priuatis mercatoribus pignori obli/gauit: atq; eum ad ipſos uenetias miſit: ipſa quoq; templa plumbo quo te/cta erant ſpoliauit ac uendidit: ut inde pecuniam ad ſe tuendum conficeret.

De his quæ ex teſtamentis legitime factis abolita ſunt Caput ſeptimum.

IAm nos ordo ad teſtamenta trahit legitime facta: in quibus aliquid reſciſſum eſt: & de eis quoq; quæ cum iure reſcindenda fuiſſent aliquo reſpectu firma manſerunt: ac demum de his qui præter communem hominum extimationem hæredes reliq̄runt. Sed de primis perpauca ſcribemus exempla: quod a Valerii ſeculo in noſtra tempora ſcriptor nullus exiſtit qui eam rem attigerit. Si autem inter recentiores aliquod exemplum conti/git: perſonarum ignobilitas in obſcuro rem reliquit: & res ipſa iudicis auctoritatem potiuſq̄ hiſtoricum requiſiuit. neq; etiam Tiberium cæſarem com/memorabimus matris Liuiæ teſtamentum odio potiuſq̄ iure irritum feciſſe. neq; quod Calligula ueluti ingrata atq; inualida ac nulla iuſſerit eſſe ea teſtamenta: In quibus ipſe inter hæredes numeratus non eſſet. illud etiam ſilentio præteribimus quod Domitianus teſtamento hæres ab his ſcriptus q̄bus liberi eſſent: perſæpe hæreditatem repudiaret. Sed tantum iudiciaria exempla attingemus.

De Actilia Variola romana.

ACtilia Variola romana ab octogenario patre exhæredata undecimo die poſtq̄ is nouercam ei ſuperinduxerat: centumuirali iudicio in paternis bonis reſtituta eſt: reſciſſo teſtamento: quod libidinoſus ſenex feciſſe putabatur: nouæ uxoris illecebris a recto ſenſu abalienatus.

De. P. Virgilio marone poeta.

AVguſtus quoq; neq; id ſine magna ratione Virgilii teſtamentū in ea parte ſeruandum non duxit qua mandabat: ut æneis qđ eam ex ſententia ſua nondum correxerat: comburreretur: Lōge enim pluris putauit fructum quem poſteritas ex lectione conſecutura erat illius poematis: quo eruditionis magnitudine ac ſtili excellentia nullus uſq; ad eā diem carmen maius ediderat: q̄ poetæ infamiam ſi quid in eo carmine ſuperſtitio ſi caſtigatores in melius mutandum inueniſſent.

De Ruſco Cepione.

DOmitianus quoq; imperator teſtamenti Ruſci Cepionis eam partem reuocauit: qua hæredes obligabantur quotannis certam pecuniam ſenatoribus dare qui ſenatum frequentarent: eam enim donationem ambitioſam atq; parum utilem iudicauit eſſe.

Recentiora De Ianuario ſacerdote.

IAnuarius cum religioni initiaretur apud Auguſtinum hipponenſem epiſcopum: duos filios marem ac foeminam in diuerſis habebat monaſteriis. Itaq; cum bona ſua in pauperum uſum diuideret: partem eius pecuniæ ſub filii nomine retinuit: ut eam uſque in maturum ætatis tempus illi reſeruaret. Contigit autem ut is mortem obiret. itaq; ante teſtamentum condidit: detexitq; pecuniam quam habebat: ſuam eſſe: & ut ſuam monaſterio relinquere: Auguſtinus in cuius manu monaſterii adminiſtratio erat: eam pecuniam ceu fraudolentam accipere recuſauit: ſed filiis teſtatoris tradi iuſſit: affirmans non recte ei poſſe credi: qui contra religionis profeſſionem pecuniam priuatam poſſederat: atq; in re dubia ſatius eſſe filiis teſtatoris eam dari: qui grauiora proter eam pecuniam q̄ eccleſia pati poterant: cum eccleſiæ longe pluris bonum nomen: q̄ pecunia cum auaritiæ nota faciendum eſſet. Hoc Auguſtini iudicio quis non uideat: quæ modeſtiæ formula religioſis uiris in paradis per legata a ſecularibus uiris opibus proponatur.

De Aureliano Carthaginenſi epiſcopo.

ILla quoq; Aureliani carthaginenſis epiſcopi ſanctio quanta laude digna fuit? cum per eam carthaginenſis ciuis teſtamētum reſcidit. cui nati ſunt filii poſteaq̄ is reſeruato ſibi uſufructu dum uiueret: eccleſiæ omnia bona ſua dono dederat.

De Ludouico patauino cardinale ac patriarcha

PAulus ſecundus pontifex Ludouico patauino cardinali ac patriar-chæ ius teſtandi permiſerat:& tamen quod is bona nō in pios uſus distribui iubebat:ſed ob turpem cauſam unde & illi ſcādalum. & eccleſiæ ſiniſtra fama manabat. ea relinqueret:teſtamenti partem illam irritā fecit

De Ludouico undecimo gallorum rege

LVdouicus quoq; undecimus gallorum rex putatus eſt ꝓdige ſe ni mis erga ſacerdotes ac templa geſſiſſe. Is cum in poſtremo uitæ ſue tempore in gallico regno romæq; & alibi templis immenſos reddi tus aſſignaſſet:atq; in pacifica poſſeſſione eos quibus aſſignauerat cōſtituiſſet: cum in cæteris decreta eius ſeruata maiori ex parte fuiſſent:in hoc quod ad ec cleſiaſticas conſtitutiones extendebatur:ex toto quæ ſanxerat abolita fuerūt: ceu quæ nimium profuſa eſſent:atq; inutilia ſucceſſori regnoq; haberentur: quin etiam ſacerdotibus ipſis parum ſalutaria:cum auctis opibus in dei cultu negligentiores redderentur.

De Gotifredo boliono hieroſolymarum rege.

IDem quoq; in Syria antea principes chriſtiani qui hieroſolymas in colebant:in gotifredi bolioni teſtamento fecerunt. Nam cum is Im perto patriarchæ hieroſolymitano Dauidis turrem & maiorē urbis partē relinqueret:quippe qui eā hieroſolymitanæ eccleſiæ iuris putabat eſſe:quæ tamen cum ipſe recte ualeret petita concedere nūquam uoluerat:poſteri exe qui partem eam ceu regno hieroſolymitano damnoſam recuſarunt.

De teſtamentis quæ firma manſerunt cum cauſa ineſſet ut reſcindi deberent Caput Octauum

De Sabina romana

INter dubia teſtamenta quæ firmatamen manſerunt:id quod Sa bina romana egit commemoratione dignū eſt. Nā cum in teſta mento ſcripſiſſet:modeſto ſeruo meo.cui ut libertas daretur ordina ui talem rem lego:& cum ea mortua ſcriptum nihil eſſet inuentum:neq; te ſtes apparerent qui liberationis modeſti fidem aliquam facerēt:Plinius ſecun dus inter ꝓcipuos hæredes: uoluit ut Modeſtus libertate dōaretur:Legatūq; a Sabina relictum acciperet. Sabinæ enim uoluntatem: quam expreſſa ipſius uoluntatis uerba quæ non inueniebantur ſequi latius duxit.

De pomponia Galla.

POmponia Galla romana foemina exhæredato filio Aufidio Curiano: hæredem plinium ſecundum inſtituit: qui diu ab Aufidio rogatus ut hæreditatem maternam ei relaxaret. contentus fuit cauſas ab eo audire: proter quas male de ſe merentem filium exhæredare mater non poſſet: et cum ab eo ueram nullam cauſam in medium adduci uidiſſet: ipſo excluſo hæreditatem retinuit.

Recentioria De ludouico Corteſio.

INter recentia pars illa ſtulte poſita in teſtamẽto ludouici Corteſii: qua hæres iubebatur ipſius exequias omnium muſicorum qui in urbe erant cãtu celebrare: qui illic inſtrumentis ſuis canere per totum exequiarum tempus honeſto ſtipendio conducti non deſinerent: longa diſputatiõe re tractata ut neceſſaria iudicata eſt: atq; eam exequutus eſt hæres: quod aperte oſtendit niſi grauibus de cauſis teſtatorum uoluntatem: qualiſcunq; ſit ab hærede prætereundam non eſſe.

De Antonio Leonino genuenſi.

ANtonius Leoninus genuenſis mercator cum eger grauiter laboraret: ſeruos ac ſeruas qui ægro miniſtrabant: teſtamento ſi ad priſtinam ſalutem reſtitueretur: omnes libertate donauit: quod ſi decedere eum contingeret: omnes in ſeruitute retineri iuſſit. prudenter enim miniſtris deſiderium ſalutis ſuæ iniecit: propoſita eis libertatis ſpe. & proterea in eius curanda ualitudine ut diligentiores eſſent cauſas auxit.

De Ludouico Arcimboldo.

LVdouicus Arcimboldus ciuis Mediolanẽſis bis aduerſa ualitudine correptus: teſtamento trecentos aureos nũmos tõſori q ei miniſtrabat reliquit. Sed cùm liberatus eſſet: & poſt aliquod tempus in ualitudinem quoq; incidiſſet: tonſor longioris moræ ad conſequendum legatũ impatiens: ueneno uitam eius petiit atq; ut munus impenſa opera ſua dignũ acciperet: in foro fracta ceruice uitam amiſit.

De his qui contra communem opinionem hæredes delegerunt. Caput Nonum.

De uelio bleſo.

VElius bleſus uir conſularis regulum præſentem inter hæredes ſcripſit: quia is ægrum diligenter curare uidebatur. Cæterum poſtea q̃ ſcriptus fuit hæres: & medicos hortaretur: ut cito bleſum confice

rent: ne diutius ægritudinis moleſtia laboraret: ceu id ei bleſus pſenſiſſet aperto poſt eius mortem teſtamento Regulus inter hæredes non inuentus perfidiæ ſuæ pœnas luit.

De Conſtantio imper.

IN gallia Iulianus Cæſar a Conſtantio auguſto deſciuerat: qui in oriente aduerſus perſas bellum gerebat. Is autem audita Iuliani rebellione cum relictis perſis in Europam ad eos compeſcendos motus regrederetur: in itinere morte correptus: anteq̄ decederet: teſtamento Iulianum hæredem reliquit: tanto præter omnium opinionem: quanto uiuẽtes diſcordibus inter ſe animis fuerant.

Recentiora de Philippo Maria Mediolanenſi duce.

PHilippus Maria Mediolanenſis dux filiam multoſq; alios e gente ſua in teſtamento præteriit: atq; Alphunſum aragonium Siciliæ regem non modo affinitate nulla ei coniunctum: uerum etiam aliquando grauem hoſtem: atq; extra Italiam natum hæredem inſtituit.

De Reis magnorum criminum quam obrem abſoluti aut damnati fuerunt. Caput primum.

De Chritholao.

CAVSArum uarietates ſcripturi: proter quas magnorũ criminum rei uel abſoluti uel damnati fuerunt: Chritholaũ græcũ primo cõmemorabimus. is cum duobus fratribus aduerſus alios tres fratres ea conditione certamen iniuit: ut utri eorum uiciſſent: ita uel theagetes uel phineates cõtrouerſiarũ ac belli: quibus ante diu inter ſe certauerant: ius haberent. occiſis tribus aduerſis fratribus ſingulari Chritholaus animo atq; induſtria cũ ipſe duos in eo proelio amiſiſſet fratres: uictor euaſit: itaq; cum domum gloriæ plenus in triumphi ſpeciem rediret: oblata eſt ei ſoror magno planctu omnia perturbans: quod inter occiſos hoſtes uir eius erat: indignatus Chritholaus plus a ſorore uirum q̃ patriam ac duos diligi fratres qui amiſſi erant: illic ubi obuia facta eſt: gladio illo quo accinctus erat: & quo eam pepererat uictoriam: ſororem interemit: haud multo poſt ad populũ is accuſatus: matris precibus quæ iam duos pro patria filios amiſerat: eo iudicio abſolutus eſt: omni ex parte romanis Oratiis perſimilis.

De Ariſthide athenienſi.

ARiſthides athenienſis non aliam obrem decennii exilio mulctatus eſt: quã per inuidiam: multis ægre ferentibus eum ob morum excellentiam cognomento iuſtum appellari.

De Theocrito chio.

IN proelio captum Theocritum Chium: atq; ad Antigonũ hoſtẽ deductum: cum qui deducebãt hortari ut bono eſſet animo uellẽt: dicebant fore ut cum ante Antigoni oculos præſentaretur: ueniã impetraret. in tanto is periculo poſitus a dicteriis abſtinere non potuit: itaq; ſi ita eſſet de ſe actum eſſe dixit: ſiquidem alterum Antigonus tantum haberet oculum. cuius uerbi acrimonia motus Antigonus ſtatim eum interimi iuſſit: qui ſi linguæ temperaſſet incolumitatem aſſecuturus uidebatur.

De Suſana babilonia.

SVſanam Ioachim coniugem in babilone hebreorũ iudicis: a falſo adulterii iudicio ac pena: non ne Danielis pueri uerba liberarũt: cũ exclamaſſet ad ſe nolle falſi iudicii culpam atq; innocentis ſanguinis quem ſpargere Suſana perempta uolebant: ultionem pertinere.

De Quintio Cæſone.

CAeſo. L. Quintii Cincinati filius a tribunis falſo accuſatus tanq̃ ab eo M. uoluſius uir plebeius uapulaſſet: atq; uerberibus Lucium Interemiſſet: & ſi pene exploratum habebatur accuſationem illam calumnioſam eſſe: tamen quia Cæſo plebis iudicium ſpreuit: & citatus iudicio adeſſe nunq̃ uoluit: ob eas contentiones quibus inter ſenatum ac plebem decertabatur: exilio atq; ære mulctatus eſt.

De. M. Aquilio.

ACcuſatus. M. Aquilius repetundarum: ideſt parum ſincere pecuniam publicam tractaſſe cum iam in eo eſſet ut damnaretur: M. Antonius orator qui eius cauſam defendebat: aperta ipſius tunica iudicibus ac populo cicatrices oſtendit eorum uulnerum: quæ in pectore pro patria exceperat: quibus moti iudices ſtatim eum abſoluerunt.

De Demetrio Philippi macedonum regis filio.

ROmam profecti erant ciuitatum græciæ legati: ut iniurias quererentur quas philippus macedonum rex inferebat: & cum in ſenatu de ea re ageretur inter Philippi filium Demetrium atque oratores: quia Demetrius non modo argumenta defenſionis aduerſus tam multa crimina quæ uere patri obiciebantur: amiſiſſe uidebatur: uerum etiam præ pudore uehementer erubuerat: Demetrii honeſtate motus ſenatus ab accuſationibus ipſum patremq; liberauit: plus enim iniquæ patris cauſæ filii ſilentium pudorq; profuit q̃ cuiuſuis ingens eloquentia potuiſſet.

De C. Rabirio.

CVm ædilis curulis Cæſar a ſenatu diſentiret: ac quoſdam impuliſſet ut. C. Rabirio diē dicerēt: q olim cū ſenatu Saturnini ſeditioſi ciuis uim cōpeſcuerat: in iudicum numero cæſarem eſſe contigit: itaq; is Rabirium adeo acerbe ac propere damnauit: ut cum Rabirius poſtea populum apellaſſet: nulla re ad obtinendam abſolutionem magis q̃ ob Cæſaris acerbitatem adiutus fuerit. cenſuit enim populus in iudicio plus acerbitatis q̃ iuſticiæ fuiſſe.

De Duobus romanis equitibus.

DVos equites romanos a capitali iudicio illud liberauit: quod alios opprimere in iudicio ſolet. Nam cum in eorum numero fuiſſe accuſarentur: qui contra Domitianum conſpirauerant: nulla re domitianus magis ad liberandos motus eſt: q̃ quod impudicos eſſe norat. putauit enim fieri nō poſſe: ut ſimul impudicicia & animi uigor ac uirtus manerēt.

De Cornelia Maximilla ueſtali.

COntra in Corneliæ maximillæ ueſtalis uirginis cauſa pronunciatum eſt. Nam cum ante abſoluta eſſet poſtea a Domiciano non ob aliam rem putatur inceſti damnata fuiſſe: niſi ut crudelitatem ſuam expleret: atq; ex his iudiciis quæ ipſius temporibus facta eſſent: fama ei & nomen compararetur.

De Valerio Liciniano.

GRaue atq; abſonum ualde uiſum eſt iudicium de Valerio Liciniano ſenatore: cum inceſti cum Cornelia ueſtali accuſatus eſſet: Nã id circo Domicianus cum pontificum collegio eum damnauit: qđ faſſus erat inceſtum: qđ nunq̃ eum patraſſe omnes arbitrabantur. Cæterũ ipſe uir aſtutus cum Domicianum ſciret non iure: ſed ſceuiendi rabie in eo iudicio moueri: maluit fatendo penæ partem abolere: q̃ innocentem penitus perire.

De Didio Iuliano annonæ præfecto.

COntraria huic cauſa Didium Iulianum in Italia annonæ præfectum: qui Saluianæ coniurationis conſcius eſſe accuſabatur liberauit. Idcirco enim abſolutus eſt: quod cum permultos iam ſenatores Cõmodus peremiſſet: noluit occiſo Didio inuidiam magis augere.

De Septimio Sceuero.

SEptimius Sceuerus qui poſtea imperauit accuſatus Commodo imperante: qđ in Sicilia Aſtronomos de imperio conſuluiſſet. ea cauſa prætorii præfecto demandata: Septimium q̃q̃ eius criminis innoxium: præfectus odio in Commodum: neq; aliam ob rem liberauit.

De Romano equite.

TIberius Cæſar equitem romanum iuramento abſoluit: quo cum ei uxor deſponderetur: nunq̃ ſe deſerturum eam promiſerat: quia uir eam cum genero ſe commiſcentem depræhenderat.

De alio equite.

COntra alium quæſtura priuauit: quia uxorẽ repudiauit triduo poſteaq̃ eam acceperat. Leuiſſimum enim putauit & qui in republica nulla in parte utilis eſſe poſſet.

De Fabriciano

INſignis & ad modum iuſta fuit abſolutionis cauſa: qua Fabricianus iudicium euaſit. Nam cum adhuc in cunis eſſet per ſororem a matris crudelitate ſeruatus fuit: quæ cum petronio adulterabat & ob eam rem cum ualentinum uirum ſuſtuliſſet: filium quoq; occidere quærebat. Sed cum is poſtea adoleuiſſet. matrem cum adultero ſe miſcentem occidit. crimineq; occiſæ matris accuſatus: ſenatus decreto abſolutus eſt quod iuſtus dolor & cauſa ad perdendam matrem inpuliſſe uidebatur.

De quodam equite romano.

ET inuſitata & iuſta tamen fuit equitis romani damnatio: dum coram Claudio Auguſto litigaret. Nam deprehenſus ſecum geſtare ſerpentis ouum ſuperſtitione motus: quod eo litigantes iuuari putaret: tanq̃ ueneficus interfici iuſſus eſt. Inde cõparata ſibi morte: unde ad parandam uictoriam opem expectabat.

De Paulo apoſtolo.

PAulus apoſtolus a Felice iudeæ procuratore in uincula coniectus: & in manu feſti ſucceſſoris relictus: cum habita diſquiſitione pluſq̃ opus eſſet uereretur: auguſti tribunal compellauit. Itaq; Feſtus & ſi eum innocentẽ iudicarat: tamen coactus eſt ad illũ mittere Paulũ cuius tribunal paulus appellauerat. Nero aũt ut incẽſæ urbis inuidiã in xp̃ianos exoneraret: q̃q̃ innocentem poſt aliquot tempus capite mulctauit. cum appellatio quam ſibi fore Paulus ſaluti arbitrabatur: mortis cauſam ad urbem romam miſſo attulit.

Recentiora De Athanaſio patriarcha Alexandrino.

ATbanaſium patriarcham Alexandrinum non uitæ ſanctitas: non doctrina protexit: quin apud Conſtantium Auguſtum a multis epiſcopis arrianis ceu magus atq; ueneficus accuſaretur. Nam cum inſuper adderetur ab eo mutilatum brachio Arſenium: ut ex eo ueneficia cõflaret: conuocato tiri concilio: oſtenſoq; Arſenio incolumi: tamen non effugit: quin iudicum odio atq; iniquitate damnatus per totum orientem perſecutionem pateretur.

De Bricio turonenſi epiſcopo.

NOn in Athanaſio ſolum perſpecta eſt iudicum peruicacia atq; iniquitas aduerſus innocentiam fecuiſſe: ſed id quoq; aperte nimis gallia in Bricio turonenſi epiſcopo conſpexit: qui Martino in turonenſ. eccleſia ſucceſſerat. Nam cum eius ſerua peperiſſet: Bricio partus crimini dabatur: q̃q̃ ad purgandam eius innocentiam abiuratus infans qui nondum trigeſimum excedebat diem: plane bricii crimen ortum ſuum nõ eſſe reſpondiſſet. Id enim culpæ ſuſpicionem auxit: ſi quidem præterea magum eſſe eum inſimulabant. Illud quoq; ad purgãdam ſuſpictionem nõ ualuit: q̃d ignes illeſa ueſte deferret: In exilium enim actus fuit. Sed poſtremo innocentiæ locus ſuus fuit cum iam duo ei ſucceſſiſſent epiſcopi. Nã ſeptimo anno poſt reſtitutus fuit.

De Hilarione.

VEhementer ad Hilarionis quoq; damnationem aduertendum eſt: quemadmodum Ruffinus Aquilegienſis ſcribit. & ſi illud hieronymus neget. Nam cum hæreticorum fraude uiciatus ei liber eſſet

quem ipſe catholice ſcripſerat: & in cella in eo loco cõditus in quo primum habebatur cum uicium nullum ineſſet: In concilio poſtea hilario: dum per contumelias res ageretur hæreticus appellatus: ut obiectum crimen re ipſa dilueret: librum quem catholice ſcripſerat cum proferre uellet: fraudis ignarus uitioſum protulit. quæ res & ipſum a recto ſenſu præ admiratione doloreqʒ ſimul abalienatum reliqt. & alienos uehemẽter in eum cõmouit. Itaqʒ alieno ſcelere extra eccleſiæ gremium factus a catholicorum communione tanq̃ hæreticus fuit depulſus.

De clerico ac eius ſorore arraſſenſibus.

IVuenis arraſſenſis clericus cuius in deterius ibant mores: cum domi ſuæ hominem occidiſſet: una cum ſorore eum ſepelliuit. re detecta ad ſupplicium deducebantur: damnati ut ambo uiui cremarentur qui eo caſu conſternati chriſtiano more fateri crimina ſua & a deo ueniam petere noluerant. Sororquæ innocens eius criminis erat: cum fratre collachrimabatur: quod innocens comburri deberet. Itaqʒ cum iã ſupplicium inſtaret: & diuinitus monita luſtrare animam confeſſione decreuiſſet fratri: ut idem faceret ſuadebat. Sed frater prorſus rem abnuebat. Ipſa igitur ſola eccleſiaſtico ſacramento ſatisfecit. Cum autem intra pyrram una ducti eſſent ut comburrerentur: quia iuſtiora dei iudicia ſunt quam hominum: deo ita agente ſuccenſa pyrra clericum ſolum in columi atqʒ omni ex parte illæſa ſorore cumbuſſit.

De Chinegunda Auguſta et aliis

QVemadmodum uitæ atqʒ famæ ſuæ innocentiam tutia prodigio defendit: dum perfoſſo cribro ex tiberi aquam tulit: Ita Chinegunda auguſta henrici primi coniunx: falſo adulterii inſimulata innocentiam ſuam purgauit: Quin ſe etiam ueneris neſciam probauit: cum quindecim paſſus ſuper candens ferrum nudis pedibus illeſis plantis perambulaſſet. Gandulphi autem burgundionis uxor adulterio commaculata cũ probare uellet innoxiam ſe eſſe: in frigido fonte demerſa manu adiurauit ne eam ſine ꝓdigii ſpecie ſi culpam ferret inde poſſet leuare. mira & a deo res facta fuit: cum a fonte manum tolleret: deſiccatam extraxit non aliter: quam ſi in mediis eam ignibus tenuiſſet. Itaqʒ ob prodigium a uiro ſeparata fuit. Sæpe igitur ignis & aqua ad erruendum uerum: pluſq̃ conſuetus naturæ curſus efficiunt: cum ut ueri uis inueniatur: effectus adeo naturæ ſuæ contrarios parturiant

SI ſcriptorum hactenus iudiciorum cauſæ: prodigioſæ fuerunt: Ioannis quoq; Chriſoſthomi uariam & præter ordinem fuiſſe dicemus. Nam cum is ad Synodum uocaſſet Theophilum alexandrinum patriarcham proter crimina quæ ei obiiciebantur: Conſtantinopolim cum alia impiorum epiſcoporum manu Theophilus uenit: atq; aliam Synodum fecit: qui citatus coram Chriſoſthomo comparere debebat. quin etiam Chriſoſthomum ipſum citauit: cuius q̄q̄ maior eſſet poteſtas: tamen quia citatus non iuerat ad Theophilum: ab eo damnatus eſt: qđ dum concionaretur Auguſtam Iezabellam uocauerat: cuius cā Archadius quoq; exilio chriſoſthomum mulctauerat: poſt quam rem cum grauis terræ motus urbem atq; propinquam regionem infeſtaret: populus ſuperſtitione motus: quia eius rei cauſam eē̄ Chriſoſthomi exilium putabat: magnis honoribus eum in patriam reuocauit. Cæterum cum is etiam damnaret: ut in foro pro æde diuæ Sophiæ ſtatua Auguſtæ poneretur: denuo uocata in eum Synodo depulſus eſt: qđ redierat non a Synodo ſed a populo reuocatus: adeo uariæ fuerunt damnationum eius & abſolutionum cauſæ.

De Narciſo hieroſolymitano ep̄o.

IMpia etiam ac ſceleris plena fuit cauſa: proter quam Narciſus hieroſolymitanus epiſcopus fuit damnatus. Miranda quoque illa qua abſolutus: imperante enim Septimio ſceuero tribus falſis teſtibus conuictus iudicio ceſſit: & ad deſerta ſe contulit loca: atq; ei in epiſcopatu alter fuit ſuffectus: cum trium teſtium primus dum teſtaretur adiuraſſet: niſi uera eſſent quæ teſtabatur: ut comburri poſſet: incendio cum omnibus quæ habebat abſumptus eſt: reliquorum duorum cum alter imprecatus eſſet ut lepra corripi poſſet: alter autem ut luminibus caperetur: niſi uera teſtarentur: intra paucos dies: uterq; iis malis quibus ſe adiurauerat affectus eſt. quibus prodigiis ceu crimine liberatus Narciſus abſolutus iudicio fuit: & in locum ſuum reſtitutus.

De Ildebrando.

EVideti prodigio dānatus Symoniaco crimine fuit archiep̄s ambrunenſis ab Ildebrādo apoſtolico legato. Nā cum ſimoniacū crimē factum negaret archiep̄s: legatus autē affirmaret qa ſpiritusſancti ep̄alisdignitas munus eē̄t: illi ipſi ſe hoc iudicium remiſſurum eſſe: & pterea ab archiep̄o peteret: ut clara uoce uerſiculum recitaret: qui ab eccleſia in omnium pſalmorum fine dici ſolet: archiepiſcopus condictionem accepit: cum autem recitando ad ſpiritus ſancti nomen ueniſſet: implicata ad dentes lingua illud uerbum enunciare nunq̄ potuit. Itaq; ob eam rem damnatus eſt: & quod ante damnationem exprimere nō potuit: poſt damnationem ab epiſcopatu deiectus plane pronunciauit.

De Petro papienſi archiepõ florentino.

NOn minus etiam memoranda eſt damnationis cauſa Petri papienſis archiepĩ florentini. Hic ob ſymoniæ notã a Ioãne Gualbertho uiro morum ſanctitate inſigni: qui primus uallis umbroſæ monachalem congregationẽ inſtituit: cũ eſſet grauiter increpitus: re ad populũ ut diudicaretur deducta: ſup ea monachus poſt pacta miſſæ ſolẽnia cũ ita cõuetũ eẽt itinere habito inter duas lignorum ſuccẽſas pyrras: inter quas uni tantum per eius limes erat relictus: uiuus atq; nulla in parte læſus euaſit. Itaq; & prodigii: magnitudine: & ſimul ut populi impetus compeſceretur: Petrus ab Alexandro pontifice a Florentina eccleſia deiectus eſt: Sed quoniam ſatis de ſacerdotali ordine dictum eſt: iam ad ſecularia tranſeamus.

De Ioanne iuuenale urſino præpoſito parrhiſienſi.

QVanquam miranda fuerunt ea quæ de iudiciis hactenus ſunt ſcripta: non minus tamen illud inſigne eſt quod pertinet ad Ioannem iuuenalem urſinum parrhiſienſem præpoſitum. ita enim urbis illius pfectura nuncupatur. Regnante Carolo ſexto qui pene amens hẽbať apud eum Philippi burgundiæ ducis opera: accuſatus eſt is: quem præfuiſſe parrhiſiorum urbi diximus: & cauſa iis demandata fuerat: qui in præpoſitũ hoſtili erant animo: iamq; circiter quinquaginta teſtes clam interrogati falſum dixerant: cum contigit: ut iudices in eadem caupona omnes ſimul cœnarent: & cum cœnati ſcripturas agnoſcerent: uolumen illud quo teſtium dicta continebantur: ſub menſam delapſum: iudicum diligentiam fefellit. Ita enim abierunt: ut penes aliquem ipſorum eſſe uolumen arbitrarentur. Catellus autem qui ſub menſa erat: laſciuiens uolumen ſub lectum detulit: ubi ueſpere iam facto cauponis coniunx illud inuenit: ac uiro tradidit. Caupo autem ut rem ad præpoſitum pertinere uidit: uolumen ad eum detulit. Cũ autem iudices aliud non haberent exemplum: & præpoſitus apud teſtes: iis eſſet uſus remediis: quæ ad cauſam ſuam neceſſaria putauit eſſe: repetitis teſtibus iudicum errore atq; Catelli caſu abſolutus fuit.

De Bethiſacho gallo.

CVm multa Auſcetani populi quærerentur in ſe auãre & crudeliter geſta eſſe ſub adminiſtratione barienſis ducis. qui Caroli sexti gallorum regis patruus erat: a regio senatu capi iuſſus erat bethiſacus per quem dux ille omnia geſſiſſe uidebatur: quia ducem ipſum compellare non audebat: Bethiſacus autem omnem culpam

in dominum reiiciebat cuius imperio quæ fecerat geſſiſſe ſe oſtendebat. Itaq; iam ut innocens habebatur cum per fraudem ei ſignificatum ſui iudicio ipſum ut uel ſtrangularetur uel combureretur damnatum iri. ita que cum ea re bethiſacus attonitus cum iis qui illud nunciarant conſilium ad inuenienda opem iniret: monitus eſt ſi ſe hæreticum dixiſſet: Nam ita aliud tribunal cauſa requirebat fore ut auinionem ad pontificem mitteretur: e cuius manu dux borienſis facile eum poſtea recepturus eſſet. huius conſilio motus bethiſachus hæreticum ſe: & qui iam multos annos in chriſtum non crederet faſſus: adeo ira atq; indignatione omnem ſenatũ mouit: ut ſtatim tanquam peſſimus uir: nulla ultra eius defenſione audita ſenatus decreto cremaretur.

De inſignibus priuatis iudiciis. Ca. ſecundum.

De Archidamo Zeuſippi filio.

PVblicis iudiciis priuata quoq; addemus quæ inſigna ſũt: aut aliquo modo ordinem exceſſiſſe uidebuntur. exemplorum primum ponemus Archidamum lacedemonium Zeuſippi filiũ: qui inter duos collitigantes arbiter electus cum ambos in chalchidicæ mineruæ templum deduxiſſet: eos iure iurando adegit: ut quod ipſe iudicaſſet obſeruarent: quibus poſt præſtitum iuramentum imperauit: ne eo templo excederent: priuſq̃ poſitis diſcordiis mutuam beniuolentiam redintegraſſent: Hac ſacramenti religione ambos ut a lite diſcederent perduxit.

De M. Siluio Othone.

OTho qui poſtea imperauit: cum adhuc priuatam ageret uitam: a duobus de finibus arbiter electus: agrum emit de quo orta erat controuerſia: & alteri contendẽtium dono dedit: atq; ita inter ipſos litem ſuſtulit.

De populo romano.

COntra populus romanus Tarquinio capitolino: & Au. Furio agrippa conſs. inter ardeates atq; Aricinos de finibus contendentes arbiter electus: haud ſatis ex tanti populi pudore atq; modeſtia agrum de quo contendebatur: non Aricinorum aut ardeatiũ eſſe: ſed ad ſe pertinere adiudicauit ex arbitro & communi amico præ auaricia prædo atque hoſtis factus.

Recẽtiora De Natello ceuæ commarchionæ.

TEmporibus noſtris Natellus e ceuæ marchionum numero ũnus inter duos ceuenſes arbiter electus: ambos iurare coegit ei ſe daturos quod ipſe iudicaſſet. Iudicii autem ipſius hæc fuit ſumma: quicquid

illud erat de quo inter collitigantes controuerſia eſſet: non ipſorum collitigãtium ſed ipſius Natelli eſſe.

De Georgio Neocæſarienſi epiſcopo.

INter recẽtiora tempora Gregorii Neocæſarienſis epiſcopi inſigne iudicium fuit: nam cum de piſcoſo lacu: qui ad modum fructuoſus erat: duo inter ſe contendentes fratres digladierentur: multiq; iam in ea contentione homines eſſent interempti: fratrum ipſorum uoluntate iudex creatus: ad lacum de quo erat contentio cum ambæ partes adeſſent profectus: extenſis in orantis morem ad deum manibus rogauit: ut eum lacum exiccaret qui inter fratres tantarum cõtentionũ materiã preberet: Nondum autem huius precationis uerba ex toto protulerat: cũ utraq; inſpiciente parte exiccatus lacus & aquæ & liti ſimul finem impoſuit.

De Aimo Sabaudiæ comite.

CVm mutuis odiis inter ſe contendentes Emanuel atq; Andronicus fratres. Caloiannis Conſtantinopolitani imperatoris filii: quod uterq; patri in imperio ſuccedere uolebat: Andronicus thenedon inſulam populo genuenſi: Emanuel autem uenetis: qui eam ædificata arce muniuerant tradidit. Ea de re graue inter uenetos atq; genuenſes bellum eſt exortum. Cum autem iam aliquot annos utriq; decertaſſent finiendi belli arbitrum Aimum fecerunt Sabaudiæ quæ allobrogum pars fuit comitem. Is autem prudentiæ minime expers: ita iudicauit: ut dirrutis locis quæ in inſula ueneti muniuerant neutra partium eam inſulam poſſideret.

De fœminis quæ doctrina excelluerunt. Ca. tertium

De Sapho leſbia

CVm longe cõmẽdabilius ſit mulieres excellẽti doctrina extitiſſe: atq; ſcribendo philoſophis poetiſq; pares fuiſſe: quam ipſas coram magiſtratus oraſſe: & cauſas ſuas egiſſe: ſatius de illis ſcribere duximus. has enim audacia ac ſimul loquacitas femineo ſexui a natura inſita: atq; ſimul defendẽdi ſui neceſſitas: ad hoc ut publice cãs agerent impellere potuit. Sed ut doctrinam inſignem aſſequerentur: ac poetico more uerſus modularentur: haud ſine domino minime aſſequi potuerunt: exemplo eſt adoleſcens Sapho leſbia quæ multis græcis uatibus non inferior & docte & ſuauiter uerſus ſublimi ingenio concinuiſſe non contenta: ſaphici carminis cui ipſa nomen dedit fuit inuetrix.

De Erinna.

SAphon tanq̃ magiſtram imitata Erinna rhodia: ſiue ut alii uolunt Teya aut Leſbia: poema ſcripſit dorica lingua. quod carminis excellentia cum Homero contendiſſe putatum eſt.

De Damophila græca Pamphili uxore.

DAmophila quoq; Saphi in doctrina comes atq; imitatrix amatori/
os libros carmine compoſuit: atq; hymnos permultos quemadmo
dum Philoſtratus dauidis ſyri relatu ſcripſit.

De Corinna.

PAriter Corinna quoq; adeo eruditione excelluit quemadmodum
Suidas tradit: ut præter ea quæ ingēti laude ſcripſit: Thebis de poe
tica cum Pindaro contenderet: ac quinquies: quæ rara fuit gloria:
eum ſuperaret.

De Themiſtoclea.

QVanq̄ exploratum non ſit Themiſtocleam ſcripſiſſe: tamen nō mi
nus perita q̄ hæ de quibus eſt dictum habita fuit. Nam ut Ariſto/
xenus ſcribit philoſophus: Pythagoras Themiſtocleæ frater admo
dum ſubtilia multa quæ a ſorore ut a doctiore acceperat: ſcripta reliquit.

De Aretha cyrenaica.

ARetha etiā Cyrenaica ariſtippi patris ſocratici dogma ſecuta adeo
excelluit: ut mortuo patre idonea haberetur: quæ patris ſcolam in
philoſophia regere poſſet: rexitq; ingenti gloria dum uixit.

De Leontio græca.

LEontium adoleſcentula græca non ſatis duxit tantum aſſequi do/
ctrinæ: ut doctiſſimis philoſophis par eſſet: quia ut clarius ingeniū
eius oſtenderetur: etiam contra Theophraſtum diuinum pene phi
loſophum non ſine ingenti inter græcos laude ſcripſit.

De Cleobulina Lynda.

CLeobulina Lynda & ipſa Cleobuli philoſophi unica filia: tantum
doctrinæ: tantū etiam eloquētiæ ſtudio ſibi peperit: ut permulta uer
ſibus ſingulari laude conſcripſerit: & eius ſcripta dictaq; philoſophi
clariſſimi pro teſtimonio in medium afferre non dubitarint.

De Theſelide argiua atq; hipparchia.

THeſelis argiua: foemina q̄d in eo ſexu rariſſimum eſt fortiſſima p̄
ter alias uirtutes temporibus ſuis doctiſſima habita eſt. epigram/
mata: atq; alterius generis carmina peritiſſime ſcripſit. Nec uero
minus clara in philoſophia fuit Hipparchia. uerum ne græci ſolum eiuſmo/
di doctrina inſignes foeminas habuiſſe uideantur: quaſdam barbaras atq;
latinas annectemus.

De Argentaria polā: atq; Calphurnia Plinii ſecundi coniuge

ARgentariam polam Lucani uxorem tanto ingenio doctrinaq; fu
iſſe ſcriptum eſt: ut corptos a uiro permultos uerſus ipſa eadem ſti
li grauitate atq; elegantia perficeret: atq; epigrammata etiam pe/

ritiſſime conſcriberet. idem de Calphurnia coniuge plinius ſecundus ſcripſit

De Cornificia romana.

COrniſicia adoleſcens romana adeo excelluiſſe doctrina imperante Auguſto putata eſt: ut in omni poeticæ genere cornificio fratri poetæ inſigni par haberetur.

De Sulpitia romana.

QVam ingens etiam Sulpitiæ romanæ doctrina fuit? quæ heroico carmine perlaudato Domitiani auguſti tempora defleuit: tantaq; peritia ac uirtutis ſimplicitate habita eſt: ut martialis epigrammate eam celebrare decori ſibi duxerit eſſe.

De Proba Adelphi coniuge.

PRoba iuuenis romana græcis atque latinis litteris eruditiſſima fuit: adeo ut uirgilianis uerſibus truncatis atque ſimul ad diuerſam materiam contextis de Chriſti geſtis morteq; opus nobiliſſimum compoſuerit: quod a ſimilitudine centonam appellauit: carmine quoq; homerico idem feciſſe dicitur.

De Amaltea Sibilla cumana.

QVam ingens eruditio atq; ſapientia Amalteæ ſibillæ cumanæ fuerit his libris quos ipſa populo ro. reliquit: facile oſteſum eſt. his enim populus ro. non ſecus ac diuinis oraculis in imperii adminiſtratione ſemper credidit.

De Zenobia palmirenſium regina.

FOrtaſſe in his de quibus ſcripſimus fœminis: quia priuatam uixerunt uitam: non tam mira uidetur fuiſſe doctrina: quantum in Zenobia palmirenſium regina. nam & regni adminiſtratio: præterea delitiæ quæ in regnis atq; ampla fortuna conſtitutos mortales plerunq; ſecuntur litterarum ſtudiis adimere tempora ſolēt: præter q̄ quod qui in eiuſmodi loco ſunt tedere laboris ſolet: ſine quo proficere in diſciplinis homines nequeunt. Zenobia igitur his ſuperatis difficultatibus græca erruditione nō contenta: ægyptiam perſicamque linguam caluit: rerumque Alexandrinarum hiſtoriam non illaudato ſtilo ad compendium redegit: ſed ne ætas noſtra magis in hoc quam in alio uirtutum genere: de quo ſcripſimus defeciſſe uideatur: recentiorum fœminarum exempla non nulla ſubnectemus.

Recentiora de Roſuida ſaxona.

PRima igitur inter recētiores fœminas doctrina inſignes a nobis referetur Roſuida: quæ in Germania apud Saxones orta eſt: Ioanne octauo: qui femina eſſe deprehenſus eſt pontifice: Luthario primo regnante: hæc græce atq; latine omnium bonarum artium peritiſſima permulta nō ſine magna commendatione ſcripſit: præſertim ad monachas ſuas dum eas ad diuinum cultum atq; uirtutem hortaretur: ſex quoque comædias edidit: præterea carmen inſigne de Othonum cæſarum rebus geſtis: item ſanctarum feminarum: atq; in primis uirginis quæ mortalibus redemptorem tulit: uitam laudeſq; earum luculenta oratione perſcripſit.

De Eliſabeta germanica abate.

ROſuidæ diſciplinam atq; ſtudia Eliſabeta Sconaugiæ abas apud treuiros ſecuta: latine permulta quæ diuinitus monita eſt: item ſuaſorias orationes ad cōuentus ſui ſorores: atq; ad alios egregie cōſcripſit: opus etiam de uiis quibus ad deum inceditur ac ſimul eruditiſſimarum epiſtolarum uolumen edidit.

De Ildegarda germanica abate.

LOnge omnes de quibus ſcripſimus: ſuperat Ildegarda germanica in maguntina dioceſi abatiali titulo inſignis: nec minus nō doctrina mō ac ſcriptarū rerum magnitudine: ſed ingenti quoq; apud oēs ætatis ſuæ principes exiſtimatione. ſcripſerunt ad eam perſæpe Eugenius tertius: Anaſtaſius quartus: Adrianus quartus: item Alexander tertius pontifices: ut eam ad ſcribendum inuitarent: atq; per eam deo eccleſiam commēdarent: in ea quod munus haud ſæpe mortalibus contigit: doctrina eloquētiaq;: & uitæ ac morum ſanctitas optime congruerunt: his tot tantiſque dotibus prædita cum a contemplandis celeſtibus rebus nōn delineret: ſuper benedicti diſciplina multa ſcripſit: triginta theologales quæſtiones eruditiſſime abſoluit: uirorum uirtute excellentium uitas permultas ſcripſit: item de altaris ſacramento: omelias in euangelis quinquaginta: præterea in medendi arte quæ ſimplicia & quæ compoſita tollendis ægritudinibus proſint: facunde proſecuta eſt. item epiſtolas ac carmina permulta: in quibus ſtili dignitas atque eruditio plurimum enituerunt: quæ omnia adeo in ea excelluerunt: ut cum in treuirenſi concilio quæ ad chriſtianam diſciplinam ptinent Eugenio tertio lecta fuiſſent: apoſtolicæ auctoritatis teſtimonio cōprobaretur: mouerentque Conradum tertium & Federicum primum cæſares: ut ad eā reuereter ſcriberent: atq; per eā deo imperium cōmendari peterent. faceſſāt igitur hinc ætatis noſtræ contemptores: quos ſola delectat antiquitas: quando quidem: ut alias omittam: in una hac & femina & barbara tantum uirtutis: tātū eruditionis & præterea bonæ exiſtimationis apud tā multos pōtifices atq;

ipſos germanicos cæſares: q duo honorũ gradus ſublimiora duo humanæ dignitatis culmina habent. ætate nr̃a inuetũ eſt. hic uideãt uetuſtatis Amatores iſti: & penitus perſcrutentur omnes antiqtatis receſſus: ſi quã uel apud græcos uel apud latinos aliam inuenire poſſunt quam huic barbare conferre ne dum ſaluo pudore anteponere audeant.

De Baptiſta prima malateſta

BAptiſta prima Galeatii malateſtæ piſaurẽſis principis filia: & Guidoni monte feltrenſi urbinatium comiti matrimonio coniuncta miræ eruditionis qua prædita erat perſæpe periculum fecit: nam & cum doctiſſimis uiris ſæpe nõ ſine laude diſputauit: & latine de humana fragilitate atq; de uera religione luculentos quoſdam libros edidit.

De Iſota nouarola uirgine ueronenſi

ISota nouarola ueronenſis cum philoſophiæ ſtudia non uerbo tantum: uerum re quoq; profiteretur: litterarum ſtudiis ac perpetuæ uirginitati ſe dicauit. orationes permultas ad Nicolaum quintum Piũ ſecũdũ pontifices uiros doctiſſimos ſcripſit. Teologiæ atq; Philoſophiæ ſtudioſa dialogum confecit: in quo diſputatum eſt qui prius ac magis adamne an Eua pecauerit.

De Caſſandra fidele uirgine ueneta

QVæ autem nunc quoq; uiuit et ceu prodigioſa res doctrina ſingulari eminet: Caſſandra fidelis ueneta non ſolum ad liram commodiſſime concinit latinos uerſus: quos ipſa magna eruditione componit: uerum pataiii quoq; in uniuerſitate diſputando ingentem laudem hactenus ſemper retulit. cum omnibus in omni doctrinarum genere appoſite reſponderet. & ut clarius eruditionis ſuæ documentum præberet: de ordine ſcientiarum librum edidit. Sed ut Valerii ordinem teneamus neceſſe eſt ad iudiciales res iterũ regredi: & id circo de diſquiſitione quæ per tormenta fit: ſcribere aggrediemur.

De diſquiſitione per tormenta Caput quartum.

De Eſopo Demoſthenis liberto

ESopus Demoſthenis libertus diu diſcruciatus: nunq̃ ad patronum fateri uoluit pertinere adulterii culpam cum iulia niſi prius multorum teſtimonio conuictus Demoſthenes ipſe crimen faſſus eſſet

De Agatoclis comitibus.

AGatocles qui poſtea in Sicilia regnauit cum adhuc priuatus ſiracuſis uiueret: et mari clam prædaretur nunquam a comitibus qui

cum eo capti fuerant: q̄q̄ grauiter diſcruciati eſſent: accuſatus fuit. itaq; & ſi crimen exploratum habebatur: conſtans comitum animus: ſingulariſq; eorum patientia id in purgando Agatocle effecit: ut iudicio tanq̄ innocens abſolueretur.

De Tirone & filio.

CVm Herodes iudæorum rex Alexandrum filium ſuſpectum haberet: & ob eam rem Tironem miniſtrum eius in uincula coniecisset: quia tonſor quidam fatebatur ab eo ſe inuitatum ut Herodē occideret: ut eo defuncto Alexander filius eius regnaret: Tiro diu una cum filio cruciatus eſt: cum tonſor coram eſſet: amborum corporibus crudelem in modum dilaniatis: tironis filius ſiue nimis ad dolorem recens: ſiue quod patris commiſeratio eum moueret: cum ei promiſſum eſſet tormentis finem impoſitum iri: faſſus eſt ſæpius patrem decreuiſſe: ut Herodem occideret: cum ut ſolum adoriri poſſent occaſionem aucuparentur: & id ob eam rem tātum ut alexander poſt eum regnaret. Illius igitur confeſſione quæ poſtea falſa eſt inuenta: motus Herodes alexandrum filium interemit.

De Aretaphila græca.

ARetaphila Nicocratis uxor: qui Cyrennis tyrannidem exercebat: cum plus eam patriæ charitas q̄ uiri amor moueret: ut patriam tyrannide liberaret: aduerſo fato detecta eſt conſilium iniuiſſe: Nicocratem uirum ueneno tollendi. Itaq; uariis ac longis cruciatibus affecta a Caluia ſocru: q̄q̄ res pene manifeſta eſſet: adeo conſtanter tormenta pertulit: atq; ita eam rem ſemper excuſauit: ut tanq̄ innoxia in primum honoris gradum apud uirum reſtitueretur: quem tamen ipſa haud multo poſt interemit.

De Farione ægyptio.

COntra autem Farion ægyptius tormentorum metu ea latrocinia faſſus quæ nunq̄ patrarat. alexandriæ dum deduceretur ad locū ubi ſecuri percutiendus erat: forte in apollonium Tyaneum philoſophum incidit. cum is uel diuino nutu uel magica arte: id enim non cōſtat: innocentem eius criminis Farionem deprehendiſſet eſſe: dedita opera eum remoratus eſt. cum autem cæteri iam a miniſtris capite mulctati eſſent: Farion reuocatus eſt: cum noxii quidam in diſquiſitione quæ de eis habebatur: ipſa illa hora innocentem Farionem eius criminis eſſe dixiſſent.

Recentiora de duobus adulterii accuſatis.

VErcellis quem ad modum Hieronymus ſcribit: a uiro uxor adulterii accuſata dum torqueretur: conſtanter crimen ſemper negauit: iuuenis autem quo cum adulteraſſe dicebatur: tormentorum impatiens quod

non patrarat patraſſe ſe faſſus eſt. atq; ob eam rem amb obus a conſule in
quo rigoris plus q̃ iuſticiæ erat morte damnatis: prodigio ueritas detecta eſt.
Iuuenis enim mendax: gladio percuſsus: caput ſemel ictus amiſit: ſepties au
tem cum fœmina gladio percuſſa eſset non cæſim modo: uerum etiam iu/
gulo punctim petito: ferrum retro ab eius carne ueluti a ſilice ſemper reſi/
liit: præterq̃ in extremo ictu. ſeruandæ enim illius animæ gratia percuſſa: p
mortua: ut ſepelliretur elata fuit: atq; tunc uiua inuenta curato uulnere cum
demum iudicio abſoluta eſſet: uerum inuentum eſt.

De Iacobo Fuſcaro patricio ueneto.

CVm Hermolaus donatus uenetiis inter decemuiros principũ unus
haberetur: atq; is forte in uinculis adoleſcentem haberet: impudi/
ciciæ reum: qui tormentis nullis ut crimen fateretur adduci poterat:
contigit ut adoleſcentis amator fortaſſe fretus ita ſe amatum adoleſcentem
liberaturum: Hermolaum poſt ſecundam a ſolis occaſu horã a palatio do/
mum regredientem uno ſolo comitatum: extincto eius lumine uno uulnere
occidit. Cum autem caſus illius atrocitas uehementer ſenatum uenetum per/
culiſſet: & cædis auctor ignoraretur: coniectura eius facti ueritatem diſquire
re decreuit. Itaq; cum in mentem rediiſſet inter Hermolaum atq; Iacobum
Fuſcarum qui unicus Franciſci Fuſcari eo tempore uenetorũ ducis filius erat:
graues olim contentiones fuiſſe: arbitratus ſenatus Iacobum patris honore
fretum illius cædis auctorem fuiſſe in uincula poni eum iuſſit: qui illic uariis
acerbiſq; tormentorum generibus diſcruciatus q̃q̃ nihil fateretur: tamẽ cum
pertinaciter ſenatus in ſententia maneret: ab eo Hermolai cædem procura/
tam fuiſſe: & tamen inconfeſſum morte mulctare non poſſet: tandem in
Cretam eum relegauit. Cum autem haud multo poſt Iacobus in exilio de/
ceſſiſſet: qui cædem eam patrauerat cum ſe religioni dicaſſet: morti proxi/
mus rem geſtam a ſe faſſus eſt. quæ res ſatis aperte monet: non eſse ma/
gno opere tormentis credendum. perſæpe enim tormenta eos qui in dolore
recentiores ſunt: etiam quæ non egerunt fateri cogunt: quoſdam quoq; ue/
neficio a ſenſu alienatos uidimus tormentis ceu in lecto iacerent doloris exper
tes indormire. Nullam ergo de morte hominis quæ peracta irreuocabilis eſt:
cunctationem nimis longam ducere debemus. neq; enim ab re romanarũ
legum conditores ſtatuerunt: ſolam criminis confeſſionem quæ per tormen
ta extorqueatur ad damnationem non ſufficere: ſi cum ea ad probandam
rem aliud nihil conueniat. contra etiam tormentorum patientiam ſi in contra
rium probationes eſſent: ad abſolutionem ſatis non eſſe: ſed prudentia in
utraq; rem opus eſſe cenſuerunt.

De Teſtibus Caput quintum.

SEcundum Valerii ordinem ſcribenti hoc loco de teſtibus dicendũ eſſet. ſed cum hoc tempore populi uel ſenatus non ii ſint: qui iudicia peragant: quemadmodum apud romanos fieri conſueuerat: nihil mihi quidem quod operæ præcium mereatur ſcribere poſſe uideor: cũ eiuſmodi res aut legum formulam habeant: aut a principibus iudicentur: in quibus plus appetitum perſæpe q̃ius ualere uidemus. Itaq; ſolum nobis ſupereſſet ut teſtium exempla e litigantium libellis atq; iudiciis requireremus: rem profecto obſcuram: neq; hoc libro ſatis dignam: ubi inſignia tãtum poſituros nos profeſſi ſumus. Itaq; hanc partem ſilentio prætermiſſuri ſumus: cum illud ſatis eſſe putemus monere: permultum de teſtibus dubitari poſſe: q̃q & dites ſint: & in amplo dignitatis ſtatu collocati: niſi adhæc uitæ honeſtas atq; in primis dei timor accedat. neq; enim fides amplas ædes: aut multo auro plenas arcas: ſed hominum pectora inhabitat: ubi iuſticiæ ſedes eſt: quam & honeſtas & religio nunq̃ incomitatam relinquunt.

De his qui in alios animaduerterunt ſuper iis quæ ipſi aliquando patrarunt Caput ſextum.

De Populo Iſraelitico.

DE iis ſcripturi: qui in aliis caſtigauerunt quod ipſi interdum geſſere: Iſraeliticum populum primo citabimus: qui ſceuere atq; atrociter Cananeos alioſq; uicinos populos q̃d idola colerent euertit: cum ipſe tamen uniuerſus primo in deſertis locis dum ab ægypto remigraret: & poſtea decem tribus eiuſdem populi idem peregiſſent

De Saulo iudæorum rege.

SAulus primus iudæorum rex cum Ariolos & phitoniſſas: qui ei parebant interemiſſet: ipſe quoq; ab officio diſcedens de bello phitoniſſam conſuluit: qui poſtea pro crimine illo ea poena quam aliis irrogarat a deo mulctatus eſt.

De Pericle athenienſi.

PEricles athenienſis ciuis cum plurimum in patria poſſet: auctor fuit: ut filii qui naturales tantum eſſent: ciuium numero non haberentur: cui cum poſtea functis uita legitimis liberis ſolus qui naturalis erat ſuperſtes fuiſſet: dum ciuium numero eum habuit: primus fuit qui conditam a ſe legem uiolaret.

De. L. Sylla.

INter romanos quoq; .L. Sylla dictator cum per legem modum funeribus atq; conuiuiis præfiniuiſſet: in Metellæ coniugis funere atq; in epulo quod ſæpius populo exhibuit: primus nimia profuſione pompaq; legem a ſe factam tranſgreſſus eſt.

De Nerone imper.

NEro quoq; imperator lege condita de moderãdo in uictum ſumptu: edixit ne caupones in urbe Roma aliud q̃ legumen atq; herbas uenderent: pena pro delicatioribus cibis impoſita. neque uero diu cunctatus eſt: cum exquiſitiſſimorũ ciborum cœnis ſumptuariam legem ipſam uiolauit: atq; ipſe in cauponas atq; apothecas quas in tibridis ripa conſtruxerat excolendorum ciborum gratia ſe conferret.

Recentiora de Maſſelzere.

GIldo africæ præfectus in Theodoſii primi morte: eam prouinciam occupauit: & cum in eandem perfidiam Maſſelzerem fratrem ſuum trahere nequiuiſſet: fugientis inde uxorem liberoſq; peremit: Honorius autem atq; Archadius fratres imperio potiti Maſſelzerem ad repetendam africam aduerſus Gildonem fratrem miſerunt: quem is prœlio uictum occidit: recuperataq; omni Africa in eundem in quo Gildo inciderat errorem: quia ab Honorio atq; Archadio rebellauit.

De Eradiano.

ERradianus ab Honorio auguſto aduerſus Attalum tyrannum in hiſpaniam miſſus cum eum deuiciſſet: hiſpania recepta ipſe quoq; rebellauit. Sed cum poſtea ad urbem Romam cũ ingenti exercitu ueniret: a militibus ſuis occiſus eſt.

De Eleutherio Conſtantinopolitano patricio.

CAlabriam atq; Appuliam Eraclei imperatoris nomine Ioannes Cõpſinus græcus patricius regebat. Itaq; ab eo cuius auſpiciis ipſas prouincias adminiſtrabat deſciuit: ad perſequendum eum ab Eracleo miſſus Eleutherius Conſtantinopolitanus patricius: haud lõge ab urbe Neapoli in prœlio Ioannem occidit. pro quo merito ne ſine munere ab Eracleo præteriretur italiæ exarchatum accepit. cæterum ipſe dato honore non contentus rebellauit: atq; ſe regem appellauit. Quam ob rem a romanis legionibus quas ſecum habebat poſtea interfectus fuit: atq; ipſius caput a militibus Conſtantinopolim miſſum.

De Innocentio ſeptimo pontifice.

INnocentius ſeptimus cum nondum ad pontificatum conſcendiſſet: adhuc ſolo cardinalatus honore inſignis: perſæpe Vrbanum ac Bonifacium pontifices: qui ante eum ro. eccleſiæ præfuerant repræhendit: q̃d de tollendo a catholica eccleſia ſciſmate paruam gerere curam uiderentur. cæ

terum poſtea ad pontificatum euectus:in eoſdem ipſe quoq; incidit errores. a quibuſdam autem romanis ciuibus rogatus ut ad tollendum ſciſma curam adhibere uellet:cum eos ad nepotem remiſiſſet ipſius nomine reſponſurum: a nepote pro reſponſo id tulerunt:quod a feneſtris præcipites deiecti fuerunt. Illud enim is affirmauit ſuum eſſe reſponſum . Eſt autem cum in permultis aliis ſæpe hoc crimen : ut quod in aliis repræhendunt : illud repræhenſores ipſi agant : tum maxime ſacerdotum ordini uelut a natura inſitum : a Chriſto redemptore longe ante enunciatum : cum dixit a ſacerdotibus grauia aliis onera imponi : quæ ipſi ne digito quidem leuare uolunt.

De Studio atq; induſtria Caput Septimum.

INduſtriam ſtudiumq; multarum uirtutum omniumq; artium ueluti indicem atq; originem eſſe palam perſpicimus. neq; enim ſine iis niſi perraro proficere quenq̄ in diſciplinis : aut arte ulla contingit : & ſi quando inuētum eſſe aliquem accidit : qui aut nullo aut perexiguo impenſo ſtudio excelluerit : id aut ingenii magnitudine:aut prodigio factum uideri debet. Itaq; ne eius quem imitamur ordinem deſeramus : de his dicere aggrediemur. Nec uero aut Neronem aut ei ſimiles commemorabimus: qui induſtriam ſtudiumq; enixe his artibus impenderunt : quæ prorſus regibus atque imperatoribus erant indignæ. Quid enim ille dum ſe & uomitu atq; leuando uentre tanto ope purgabat aliud quæſiuit : q̄ ut uocē magis ſonorē habeāet? ut in theatris atq; foro clarius decantaret? qui etiam ob eandem rem porro oleo condito ueſcebatur. & plumbeam laminam pectori appoſitam gerebat : omnia ut inter cantores annumerari poſſet ꝑpeſſus. Quā ob rem ab eorū ordine qui ſecuntur ipſum tollemus:& ad eos in quibus plus laudis fuit nos conferemus.

De . C. Iulio Cæſare.

QVantum Iulius Cæſar literis impenderit ſtudii : ex eo facile intelligi poteſt : q̄d ne in bello quidem unq̄ ſtudium : q̄d litteris impendebat : intermiſit : neq; ludos aut alia publica munera ſine lectiōe ſpectabat : ſed omnium teſtimonia de hac re ſcribentium cōmentarii de rebus ab eo geſtis ſcripti longe ſuperant. Ab eo enim inter armorum ſtrepitum ac bellorum:tum externorum tum ciuilium curas litteris mandati : ut ſcriptoribus materia pararetur:ita eruditi limatiq; habiti ſunt : ut nullus eis apponere manum auſus ſit : cum ſtili nitorem militaremq; illam ſine ullo fuco facundiam non ſuperare modo : ſed ne æquare quidem poſſe : haud iniuria nemo ſibi perſuaſit. Fuit autem in omni diſciplinarum genere hæc ipſius tanta eruditio magis miranda : q̄d honorum cupidus:atq; ingenti ambitione laborās: inter arma magiſtratuſq; omnem tranſegit ætatem.

De Auguſto

IVlii cæſaris ex ſorore nepos:atq; idem per adoptionem filius auguſtus: ei in litterarum ſtudio perſimilis : quanquam prima ætas imperii adminiſtratione occupata eſſet : multa facunde ornateq; carminibus græce latineq; ſcripſit: mutinenſiq; bello cum omnia armis obſtreperent : ſemper uel legit uel ſcripſit uel declamauit:cum nec uita quæ in ſummo diſcrimine uerſabatur : nec militaris cura ac moleſtia eum auerterent : quo/minus aſſidue ſtudiis longe enxius quam alii in magno ocio ſoleant : operam impenderet

De Adriano imper

ADrianus imperator habitus eſt tã doctus atq; poeticæ ſtudioſus:ut perſæpe ei ad crimen aſcriberetur. Arithmeticæ peritiſſimus. item geometra fuit. pinxit egregie:muſicen excellẽter caluit : & ante alia aſtronomiæ ſcientia ætatis ſuæ omnes ante ire uiſus eſt : neque uero : & ſi imperii occupatiõibus diſtinebatur:unquam earum diſciplinarum ſtudium intermiſit: dum ſimul ſcriberet : dictaret: audiret loqueretur q;. Itaq; pro prodigio numerari poteſt tam multarum rerum ſcientiam in imperatore fuiſſe cuius uel dimidia pars in priuato atq; eodem ocioſo homine ſi inueniretur:id etiam ampliſſimum uideri poſſet.

De Helio ſophiſta.

HOc etiam Helio hippiæ ſophiſtæ contigit: qui præter litterarum ſtudia in quibus ætate ſua nulli ſecundus fuit : olympicis ludis Zonam ueſtem calceos ampullam annulum gemmam in qua ſignum ſculpſerat omnia ab ipſo fabre facta non ſine admiratione homines conſpexe/runt : quippe in uno tantarum rerum artem ac ſcientiam uiderunt : quantæ permultos ornare mortales potuiſſent.

D Aurelio Alexandro ſceuero

NOn minus admirationis meretur ſtudium quoq; atq; induſtria qua in re litteraria Alexander quanquam occupationum magnitudine in imperio pene opprimeretur : plurimum excelluit . fuiſſe enim legitur optimus aruſpex:excellens augur: muſicus inſignis : et qui ſolutã orationem carmẽq; erudiſſime ſcriberet. quibus rebus tantum impendit opæ : ut in cõuiuiis cõſueuerit uel legẽtes audire ; uel ipſe aliis ueſcẽtibus legere

De.M. Antonio philoſopho imper

M. Antonius philoſophus imperator ultra publicas curas : quas nunquam deſeruit. cuius rei argumentum eſt quod diu paccatum tenuit ro. imperium:plurimum ſtudii litteris impendit. cum de philoſophia uel ſcriberet uel diſputaret. Itaq; eius dicta ſcriptaq; inter philoſo/

phos eo tempore magni facta fuerunt.

De Cynea philoſopho

A Principibus ad priuatos nunc deſcendemus. Cyneas philoſophus a pyrrho ad populum ro. legatus poſtridie quam in urbem romã uenit: curiam ingreſſus Senatum atq; equeſtrem ordinem ſalutauit uno quoq; propriis nominibus appellato: idq; ipſe peregrinus facile peregit quod romani in urbe nati nullo modo facere potuiſſent.

De Eſdra propheta.

LOnge etiam maius memoriæ experimentum Euſebius tradit in libro temporum: ſcribens Eſdram hebreum omnes moiſi libros memoriter recitaſſe: quos chaldeorum reges ſuſtulerunt ita ne amplius extarent. & ex eius recitatione tranſcriptos hunc uſum qui poſtea habitus eſt prebuiſſe.

De Carneade græco.

CAarneadem græcum plinius ſcribit ut memoriæ periculum faceret: libros quos in aliqua bibliotheca legiſſet: confeſtim oẽs memoriter recitaſſe.

De Demochrito abderita

ADeo doctrinæ ſtudioſus atq; amator Democritus abderites fuit: ut omnibus relictis in caldeam proficiſceretur ob id ſolum ut aſtronomiæ operam daret: neq; eo contentus in perſidem tranſiuit: ubi geommetriæ menſuras didicit. Athenas poſtea profectus doctrinæ penitus amore captus: ut ei magis ex ſententia ſua uacaret: neq; ullius rei gratia ab ea auerteretur: luminibus ut a quibuſdam eſt ſcriptum ſe priuauit: corporiq; tenebras obiecit ut animo plus cernere poſſet.

De. C. Plinio

OMnium ſtudia diligentiamq; C. plinius ſtudio ſuo ſuperauit: qui q̃quam in armis & magiſtratibus obeundis totã tranſegerit uitam neq; aliquid quod agendum eſſet omiſerit: tam multa: tam docte atq; ornate ſcripſit ut etiam ocioſo perdifficile ſit omnia: quæ is ſcripta reliquit perlegere. nam præter naturalis hiſtoriæ libros opus diffuſum atq; uarium infinita pene alia edidit: neq; uero cum ocium eſſet tantum litteris operam dabat: ſed in menſa quoq; legentem audiebat aut notabat: etiam cum aliud agere eum oportebat. qui lectica quoq; utebatur: ut in uia uel legere uel ſcribere poſſet. & ſi equo ferebatur etiam inter tempeſtates miniſtrum manuleatum in pugilaribus excipere iubebat. q̃ ab ipſo dictabantur: intelligendi autem tanto ſtudio tenebatur ut dum nimis progreditur incendii quo ueſuuius deflagrabat cauſas inſpecturus: fumi magnitudine præfocatus interierit.

De dioſcoride

EAdem diligentia atq; induſtria uſus eſt Dioſcorides medicus atq; equeſtris dignitatis honore decoratus: qui cum herbarum petrarumque uires ſcriberet: atque inſuper animalium atque aromatum ſpecies proſequeretur: in eis deſcribendis non leuiter famam ſecutus eſt: ſed in omnibus graues auctores legere atq; magna ex parte eorum omnium periculum facere uoluit.

De Diodoro Siculo.

PAr ſtudium atq; induſtria in Diodoro Siculo fuit: qui triginta annos dum orbis terrarum hiſtorias ſcribendo complecteretur conſumpſit. & ne in iis erraret in quibus permultos erraſſe agnouerat: magno ſuo incommodo maiorem Aſiæ atque Europæ partem peſluſtrauit

De epicteto philoſopho

MIra profecto res: & quæ ante alia in quibus ſtudium atque induſtriã enituit: efferri laudibus debeat: ea fuit quam epictetus philoſophus pſtitit. nã ſeruus atq; omnium inops adeo ut unde fores obſeraret pauperis tigurii non haberet: his ſuperatis incommodis pmulta in philoſophia peritiſſime ſcripſit.

De plauto poeta comico.

PLautus quem uarro uir doctiſſimus adeo eleganter locutum ſcribit ut ſi muſæ latine loqui uoluiſſent eas affirmaret plautino ore locuturas fuiſſe. cum graui inopia preſſus magnum temporis ſpacium moleret: ut ita uictum pararet: quod temporis ſupererat: non quieti cæterum legendo atq; ſcribendo impartiebantur. Quam credibile igitur eſt longe maiora confecturum fuiſſe: ſi ocii atq; opum quibus alii affluenter abũdant: partem nactus fuiſſet? cum in tantis & temporis & rerum anguſtiis perpetuo pene labore preſſus: de litterarum ſtudiis tam multa ſcribendo bene mœreri uoluerit.

De Phedone philoſopho

HAud diſſimile phedonis elei ſtudium atque induſtria fuit: qui adoleſcẽtulus cum athenis in ſeruitute eſſet a domino ut proſtaret in lupanari conſtitutus: quantum iniunctæ neceſſitatis turpitudinem uitare poterat: cum Socrate incluſus philoſophiæ operam dabat In qua re ita egit: ut parto precio ab ea turpitudine ſe redimeret: atq; inter philoſophos doctiſſimus euaderet.

De Symone Coriario

NOn minus etiam Symonis Coriarii ſtudium fuit. cum ad eius apo/thecam Socrates perſæpe commoratus de philoſophia diſputaret: tanta enim Socratem diligentia audiebat: atq; eius dicta excipie/bat: ut quædam de eis non incompoſite uolumina ediderit

De Cleante philoſopho ſtoico

CLeantes quoq; philoſophus pmagno ſtudio atq; induſtria uſus eſt: qui cum pugil eſſet: adeo ſe philoſophiæ ſtudiis accēdit ut cum ob/inopiam coemere in ſcribendi uſum papirum nō poſſet: quod au/diebat in tegula oſſe notabat.

De prothogene pictore.

IN pictura prothogenes non minore induſtria quam alii in littera/rum ſtudiis uſus eſt. nam cum ialiſii imaginem pingeret: ſolo lu/pino aqua macerato alebatur: ut ita ſiti fameq; depulſa: minus cu/rando corpore occuparetur: ciboq; perſico cum uteretur: uaporibus quibus delicatiores cibi caput petunt: eius in conſiderando ſtudium ac ratio minus le/deretur.

De Nicaula ægypti atq; æthiopiæ regina

SEd non in uiris modo tantum doctrinæ ac ſapientiæ ſtudium fuit: inuentæ quoq;: id quod earum ſexus perrarum facit: atq; ideo etiā magis mirum: foeminæ fuerunt adeo intelligendi ardore incen/ſæ: ut neq; uiarum longinquitate: neq; regni in quo erant magnitudine deti/nerentur: quominus ad capeſcendam doctrinam peregre proficiſcerentur: exemplo fuit Nicaula ægypti atq; æthiopiæ regina: quæ audita Salomonis ſa/pientia ab extremo orbe in iudæam iuit: ut eum audiret: & pro eorū tem/porum more cum ſubtilia quædam quæſiuiſſet: Salomō difficultates eas ab/ſoluit. Hoc autem facit: ut minus Pythagoram Platonemq; & Apollonium terrarum orbem peragraſſe miremur. Cum hæc & foemina & regina: neq; ſexus debilitate: neq; amittendæ dignitatis formidine deterrita ſit: ut diſcen/di ſtudio tantum terrarum ſpacium obiret.

De Apollonio Tyaneo philoſopho.

NIcaulæ longum iter ad Salomonem audiendum: ut de his quæ di/ſcendi ſtudio impulſus Apollonius tyaneus aſiaticus philoſophus peragrauit: ſcribere uelim me admodum inuitat. Nam q̄q̄ ſexus imbecilitas: ut mira uideantur: quæ illa egit efficiat: in Apollonio longe ma/ior & longitudo perigrinationum & laboris difficultas fuit: is ſatis nō duxit tē/poris ſui philoſophos in ea regione in qua ipſe uiueret: doctrina æquaſſe: ueſpaſiano atq; poſt eum liberis imperantibus mirum in modum diſcendi ſtudio incenſus omnia petebat loca: in quibus aliquid diſcere ſe poſſe intellige

aliquid diſcere ſe poſſe intelligeret: neq; eum uiarum longitudo incommoda ue: neq; pericula aut impendia retinuerunt. Nam ut bragmanorũ ſciẽtiam haurire poſſet: pſas Caucaſum ipſum: albanoſq; ac Scythas: atq; Maſſagetas prætergreſſus: in Indiam penetrauit. deniq; phiſunte amne ſuperato ad illos ipſos quos optabat philoſophos bragmanos peruenit: ubi audito hyarcha in his quæ ad naturalem philoſophiam atq; aſtronomiam pertinerent: permulta quoq; alia ab eo didicit. inde autem per elamitas babilonios caldeos medos parthos aſſyrios ſyroſq; phenicas: arabes atq; paleſtinos in ægyptum omnibus aliis in omni ſcientiarum genere doctior regreſſus eſt. Sed ne tũc quidẽ extincta hauriẽdarũ ſciẽtiarũ ſiti in æthiopiã ad gynnoſophiſtas tranſiuit. ubi eorum principem Theſſionem audiuit: ut ab eo quoq; erudiretur. tunc diſcendi ſibi modum ponens cum uiuere deſtitit: pane herbiſq; ac ſimul aqua tantum ueſcebatur: ob id ſolum ut ingenio ad diſcendũ promptior eſſet. paternas autem opes: quæ ſatis magnæ fuerunt non ſtulte quemadmodum Crates thebanus in mari proiecit: ut expeditius uacare philoſophiæ poſſet. Sed parte fratri tradita quod ſuperfuit pauperibus qui propinquitate aut amicicia iuncti eſſent diſtribuit. Itaq; minime mirum uideri debuit ſi philoſophus atq; magus alios doctrinæ magnitudine ſuperaret: adeo ut illa quæ ab ipſo fierent: præ admiratione mortalium mentes caperẽt. atq; ob id eum permulti numen habere crederent: eſſentq; etiam extra catholice credentium numerum: qui ea quæ ueluti præſtigiator Apollonius ſupra communis naturæ curſum gereret: redemptoris rebus uere mirandis anteferre auderent.

De Antiſthene philoſopho.

QVanto etiam doctrinæ ſtudio Antiſthenes tenebatur? Nam cum diſputantem Socratem audiſſet: ipſius diſciplinæ amore captus ad diſcipulos quos ipſe habebat conuerſus: ut alium præceptorẽ quærerent monuit. ſibi enim ſe præceptorem inueniſſe aiebat. & cum ita dixiſſet illis fortuniſq; omnibus relictis uno tantum palio tectus Socratem poſtea ſecutus eſt: opibus liber atq; humanis curis quæ eũ a ſtudiis auertere poſſent.

De Laſthene Mantinea & Axiotea phliaſia.

PAri ſtudio ſcientiæ arſerunt Laſthena Mantinea: & Axiotea phliaſia quas Dicæarchus ſcripſit: uirilem amictum induiſſe: ut expeditius Platonis doctrinam ſequerentur: minime a fragili laſciuoq; ſexu impeditæ: quo minus cum aliis Platonis diſcipulis diligentia ſtudioq; proficerent.

De Hyparchia Maronea.

QVemadmodum Thebanus Crates opes contempſit ut potene diſcendi quo tenebatur ſtudiũ his impediretur: ita Hyparchia Maronea & diues & formoſa fœmina doctrinæ capta ſtudio: uiros quorũ matrimonia honeſtiſſimis cõdictiõibus offerebant una cũ opibus ſpreuit: ut inopem Cratẽ philoſophũ ſequeretur: quo cum ut cynicã ſectam plane imitaretur nudis pedibus orbem terrarum philoſophando peragrabat.

Recentiora De Paula Cornelia.

INter recentiora exempla Paula Cornelia romæ principum genere orta non ob id tantum clara qđ hebraicis græcis atque latinis litteris plurimum excelluit. ſed etiam qđ ueriorem philoſophiam atq; peritiorem doctorem ſecuta: relicta patria in paleſtinam abiit: ut illic chriſtiana dogmata quibus nulla maior eſt philoſophia: a Hieronymo qui illic agebat audiret. illicq; opes: quas ingentes habebat: ne a cœleſtium contemplatione abſtraheretur in pia opera diſtribuit.

De Amalaſunta oſtrogothorum regina in italia.

AMalaſunta oſtrogothorum regina Theodorici oſtrogothorum regis in italia filia & græce & latine eruditiſſima fuit: diſtincteque omnibus linguis locuta eſt earum nationum barbararum quæ in occidente imperium unq̃ uexaſſent: & poſtea mirabimur Cyrum Mitridatemq; ſi alter nomina ſua totius exercitus ſui militibus reddidit: alter autem duabus & uiginti nationibus linguis propriis ius reddebat. cum & fœmina & regina regni adminiſtratione occupata tam docta extiterit: & adeo uariis linguis loqui nouerit.

De. Q. Aſconio pediano.

QVintus Aſconius pedianus grammaticus atq; hiſtoricus: cũ ſeptuageſimo ætatis ſuæ anno oculis captus eſſet: atq; ita duodecim ãnos uixiſſet: eleganter quaſdam hiſtorias: diligentia atq; induſtria ſuperato ætatis atq; oculorum impedimento perſcripſit.

De Didimo cæco Alexandrino.

OMnium induſtriam ac ſtudium quos unq̃ legerim: Didimus Alexandrinus ſuperauit: qui amiſſo oculorum uſu: cum ad quadrageſimum ætatis annum perueniſſet: in grammaticum, geometram atq; dialeticum conſumatiſſimum euaſit. Nam cum in ſupputandis numeris dimenſionibuſq; atq; in ſcribendo aliena uteretur manu: multa ſubtiliſſime ſcripſit: atq; haud pauca in ſacra ſcriptura commẽtatus eſt. uiſus eſt enim deus hunc potiſſimum ob id creaſſe: ut alios omnes experimento doceret di/

diligentiæ atq; induſtriæ inuium nihil eſſe: cum Didimus ea re quæ ante ali/as doctrinæ pernece ſſaria eſt priuatus: induſtria tantum tamen doctrinæ aſſecutus fuerit.

De Ioanne Fernando.

QVod per induſtriam in Didimo poſt amiſſum oculorum uſum contigiſſe certum eſt: Id ætas noſtra in Ioanne Fernando uidit: cuius pater hiſpanus fuit: ſed ipſe in belgica parte: cui flandriæ eſt recentius nomen ortus in eadem uixit. Nam cum naſceretur cæcus erat: & eã inſuper calamitatem pauperies aggrauauit: his duobus ſuperatis quæ permultum doctrinæ atq; muſicæ repugnant: poeta logicus philoſophus muſicuſq; tam excellenti arte atq; doctrina euaſit: ut ſolus memoriter quatuor uocum carmen componeret. id quod uix alii ſcribendo conſequi poſſunt: prætereq̃ quod aliis muſicis inſtrumentis tam perite ſonos modularetur: ut audiẽtium aures non ſolum ſuauitate demulceret: ſed etiam artificii magnitudine ueluti captas admiratione detineret.

De Nicaſio uoerdano belgico eius partis quæ barbantia dicitur.

QVod primus uiſum amiſit Nicaſius uoerdanus belgicæ nationis quæ barbantia dicitur incola: & quod idem inſigni doctrina præditus fuit: duobus ſuperius poſitis exemplis a nobis annectetur: In quibus amiſſis luminibus quid per induſtriam aſſecuti homines fuerint haud obſcure patet. Imperante enim Federico tertio in colonienſi ſtudiorum uniuerſitate Nicaſius canonica atq; ciuilia iura profeſſus eſt: & in Louanienſi gymnaſio theologiæ peritiſſimum eſſe ſtudiorum præfecti eum cenſuerunt: Diu ſacrarum rerum concionator extitit: & aliena uſus manu in inſtitutionum interpretatione: atq; item ſuper ſententiarum libro multa ſcripſit: quibus etiã theologales quæſtiones atq; epiſtolas eruditas addidit.

De Origene adamantio alexandrino.

DIdimi conciuis Origenes adamantius: q̃q̃ magna premeretur inopia: q̃d paternas opes catholicæ fidei cauſa amiſerat: ſex milia uoluminum: ut Hieronymus ſe uidiſſe teſtatur: ingẽtis doctrinæ ſcripſit: cum aſſidue ſeptem notarios ſcribendo ac totidem additos ei pueros fatigaret.

De Aurelio Auguſtino hipponenſi epo.

IMmenſum quoq; Aurelii Auguſtini hipponẽſis epi ſtudium fuit: qui ad ſeptuageſimum annum perductus orandi prædicandi ſcribendiq; operam nunq̃ intermiſit. Sed cum demum ſtudiis finem fecit: cum uiuere deſiuit. Itaq; minime mirum fuit eum tanta ſcripſiſſe quanta uix pauci perlegere poſſunt.

De Ambroſio Mediolanenſi epo.

PErraro ad magnam doctrinam ſine ingenti ſtudio peruenitur: id quod clare docuit Ambroſius: qui æger ad mortem ſenioq; confectus: his duobus abſterreri non potuit: quin aſſidue aliquid dictaret. & cum poſtremis diebus æger iaceret: pſalmum quadrageſimum tertium commentabatur. quam commentationem morte interceptus nō pegit.

De Hieronymo Stridonico.

HIeronymus ſtridone oppido in hiſtoria natus: quatuor eccleſiaſticorum doctorum unus: ceu alter Plato aut pictagoras doctrinā per totum terrarum orbem ſecutus Syriam Iudæam atque ægyptum peragrauit: ut ea oculis ſuis prius luſtraret: de quibus poſtea ſcripturus erat: ſuperatiſq; quas natura obiecerat difficultatibus ut expreſſius hebreæ babilonicæq; linguæ ſtridores uerius q̄ uoces pronunciare poſſet: lima diminui ſibi anteriores iuſſit dentes: & tandem cum græce hebraice babilonice ſyre atq; latine ad earum linguarum ſummum perueniſſet: omnem ſcripturam quam ſacram religio chriſtiana appellat: in latinum uertit ſermonem. cuius traductionis elegantia atque ueritas. omnes ante eum factas traductiones excluſit. Nam ſtatutum fuit: ut Hieronymi ſola traductione catholica uteretur eccleſia. Itaq; ſi Ennius qd̄ tribus uti ſciret linguis: ut A. gelius tradit: trium ſe cordium hominem iactabat eſſe: multo uerius quinq; Hieronymum habuiſſe corda fatebimur: cum quinq; optime caluerit linguas.

De Andalone negrono genuenſi.

MAgnus quoq; genuenſis Andalonus negrona gente ortus rerum inquiſitor fuit. qui cum Aſtronomiam optime caleret: pene totū terrarum orbem peragrauit: ob eam rem ſolam ut climatum locorumq; orizontes ueterum normæ ac regulis æquaret: ut omnium earum rerum facto periculo aſtronomicæ artis peritior certiorq; eſſet. uerum quoniam a ſtudio atq; induſtria ſacerdotali ſumus egreſſi: unius exempli gratia ad eandem reuertemur.

De Aquinate Thoma.

THomas aquinas uitæ ſanctitatæ atq; doctrina uir mirandus: ob ea quæ in diuerſo doctrinarum genere luculentiſſime ſcripſit: ceu alter Ariſtoteles inter chriſtianos populos habitus: cum in parrhiſiis eſſet a Philippo gallorum rege: aut ut campanus ſcribit a rege ſancto Ludouico ad cœnam inuitatus: interim dum rex epulis operā daret: ipſe animo abalienatus cum ne oculis quidem conniueret: omneſq; præ admiratione in

eũ cõuertiſſent pcuſſa manu mẽſa clare dixit aduerſus manicheos cõcluſum eſſe. cuius rei cum ab eo cauſam rex quæreret: atq; Thomã uehementioris illius geſtus ſubpuduiſſet: tandem reſpondit dum ita abſtractus cogitando eſſet argumentũ ſe inueniſſe: quo manicheis reſpõdere iuſſus: eorum dogma penitus euerteret. Quid igitur putare debemus eum cum ſtudiis operam daret feciſſe: cum regis menſæ adhibitus ab doctrinæ tanta contemplatione ſibi nõ temperauit: quæ quoniam in regibus rarior inuenitur: atq; idcirco magis laudanda eſt: regum exemplis manum apponemus.

De Fl. Iuliano Auguſto.

IVlianus Auguſtus non modo doctus uerũm etiam litterarum ac philoſophiæ auidiſſimus fuit: adeo ut per noctem in exercitu aduerſus perſas atq; Germanos: quanq̃ preſſus curarum laborumq; quos bella ferunt magnitudine: quorum nullam partem omittebat: tempora quæ alii dabant quieti: ipſe uigilans uel ſcribendo uel legendo tranſigebat: multaq; per id tempus græce compoſuit.

De Alphunſo decimo Caſtulonenſi rege.

MIrum Alphunſi decimi Caſtulonenſis regis ſtudium atq; induſtria fuit: in qua re priſcis illis doctiſſimis pene æquiperandus uidetur. Nam quanq̃ regnorum curis gerendiſq; bellis occupata haberet tempora: aſſidue tamẽ ſtudiis operam dedit in quibus ante alia aſtronomiæ deditiſſimus fuit: in ea uero tantum excelluit ut tabulas ipſe compoſuerit: opus in ea arte difficillimiũ: quæ ab eius nomine dictæ: nunc quoq; ab aſtronomis in magna exiſtimatione habentur.

De Alphunſo Aragonio Siciliæ rege.

VT in alio uirtutum pene omnium genere: ita inter ſtudioſos quoq; atq; induſtrios Alphunſus aragonius Siciliæ rex locum ſibi uẽdicat: quem non ſeptem regnorum adminiſtratio curæq;: nõ bella ingentia quæ geſſit retinere potuerunt: quominus rex iam quinquagenarius qui tot populis imperitabat: litterario præceptori ſe ſubiiceret: ne latine loquendi uſu careret: & ne hiſpani litterarum expertes liuiana lectione fraudarentur: ipſe liuium e latina in caſtulonenſem linguam tranſtulit.

De Ioanne picco concordiæ comite: atq; Alberto pio carpi principe.

LOcum hunc dabimus Ioanni picco concordiæ comiti: atq; Alberto pio carpi principi: nõ tanq̃ doctrina aut ſtudio inferioribus iis de quibus eſt ſcriptum. Sed quia tempore poſteriores fuerunt: grauẽ enim iniuriam ætati noſtræ fieri putarem: ſi aut negligentia aut inuidia om-

nino prӕterirentur. Nam plane omnia ſcribere quibus per doctrinam atq; uirtutem excelluerunt: quis poſſit? cum uterq; tantum progreſſus ſit: ut nō plus illis inter doctrina inſignes uiros q̄ ſoli inter ſidera pares inueniantur. Ioannes enim in italia natus familia illuſtri in magnis opibus: forma inſigni: id quod prodigii habendum eſt loco: quanq̄ puer potius quā incerta iuuenta nunquam uelabocio: cuius ſimiles ei plerunq; nimis amatores ſunt: uel a uoluptatibus quibus pene pro piaculo eſt: nobiles uiro ea ӕtate non eſſe demerſos: a litterarum ſtudiis abduci ſe paſſus eſt. Itaq; in omni diſciplinarum genere adhuc tener tantum profecit: ut diſputando ſcribendoque re oſtenderit ad ſummum ſe omnium ſcientiarum perueniſſe: id quod uix per paucis etiam in longo ſenio contigit. archana quoque per multa in ſacris naturalibuſq; diſciplinis per eum e tenebris in lucem erruta ceu diuinitus homini illi ad alios errudiendos infuſa uidentur. Albertus quoque & fortuna & opibus atq; generis nobilitate minime impar: natu minor parem in litteris rationem ſecutus: uiuendo felicior picco qui iuuentam non impleuit: a picci meta minime diſiungitur. qui inteſtinis diſcordiis agitatus: quibus rerum ſuarum parte magna carebat: earum defenſionem quam litterarum ſtudia deſerere maluit: atq; earum artium quӕ a raris habentur: id quod etiam piccus agebat: magno ſtipendio domi magiſtros alebat: perſӕpe que ob nimiam diligentiā ad dies noctium totarum lucubrationes adiunxit: ita ut iam mirum deſinat uideri: ſi uterq; ingenium nactus longe maius quam mortalibus plerunq; impartiri natura ſoleat: tanto ſtudio atq; induſtria tantum doctrinӕ lumen aſſecuti fuerint: aſſequaturq; etiam nunc Ioannes Frāciſcus picci nepos: qui memoria incredibili in omnibus per patrui ueſtigia ad omnes bonas artes uia ceu in paluſtri ſolo per uirtutem ſibi munita non recuperauit modo amiſſa in patruo: ſed etiam maiora reſtituit: Atq; ad eadem filiumqui adoleſcentulus eſt manu ſecum trahit.

De Ocio Caput Octauum.

CVm in omni arte ſtudioq; ocium ita ſit homini neceſſarium: ut currenti animӕ ac ſpiritus reciprocatio: ordo exigit: ut poſt ſtodium atq; induſtriam ocium ponamus: ocium inquam appellantes non deſidiam qua franguntur animi: & corpora in hominibus emoliuntur: ſed longi laboris ac cogitationis quandam intermiſſionem: quӕ non memoriam bonarum artium & ſcientiā aufert: ſed eam qua corpora animique ſimul ad nouos labores nouumq; opus promptiora redduntur. Quam.n. obrem conditor rerum omnium deus in hebdomada ſeptimum quieſcere mortales diem iuſſit? niſi ut eo exemplo doceret: poſt certa ſpacia animi atq; corporis in labore interlaſſamentum quӕrendum eſſe: ob id prӕcipue: ut cum eius cultu operam damus: agendarum pro tot eius meritis gratiarum

non immemores ſimus: tum poſtea etiam ut ſalutari hoc exemplo doceamur: longos labores ut leuiores fiant: intermiſſione aliqua oportere léniri: ut per hunc modũ inſtauratis uiribus recentiores animo corporeque ad nouos perferendos labores reddamur. De hoc igitur ocio locuturi domitianũ omittemus: qui ſæpe ut uacaret: in cubiculo ſe condens muſcas captabat: puerile profecto aut potius ſtultum reſpirandi interlaſſamentum. alios quoque principes tacebimus: qui omiſſis neceſſariis negotiis turpiter tempora tranſigebant: ſed de iis tantum mentionem faciemus qui cum laude ocia neceſſario tempore non ſpreuerunt.

De Auguſto:

AVguſtus poſt aſſiduas curas atque moleſtias: quibus neceſſario proter imperii magnitudinem obſidebatur: interdum ut animum relaſſaret: uentoſo folle ſe exercebat: aut piſcabatur. Verum poſtea ingraueſcente ætate talis aut nucibus cum ſyris mauriſque pueris ludebat: ex eorum contentionibus riſum captans: ut ſpiritum quo terrarum orbem regebat: permultoſque ſuperbos reges domuerat: publicis defatigatum curis hoc ludorum genere recrearet.

De. M. Antonio philoſopho imper.

m Antonius philoſophus imperator diu in imperii adminiſtratione curarum mole: item philoſophiæ ſtudiorum aſſiduitate defatigatus: laſſum iam animum aut pila aut pictura recreabat: altera enim corpus exercebat: altera immutato cogitandi genere una cũ corpore ſpiritum renouabat.

De Aurelio Alexandro Sceuero imper.

ALexander imperator: quanquam ſimiliter adminiſtrando imperio neceſſarias curas non deſereret: non tam pictura aut muſica: & ſi in utroque plurimum excellebat: quam catulorum ſuculorumq; concertatione aut perdicum concurſu ocii ſui tempora recreabat.

De Ioanne Euangeliſta.

OStendit etiam nobis Ioannes euangeliſta uiuentem hominem: in negotiis perpetuo uerſari non poſſe: ita ne aliquando ocium attingat. itaque is ſæpe cum perdice ludebat: proter quam rem cum

eum adoleſcens irrideret arbitratus parum conuenire ſeni homini: qui ſan/ctimoniæ exemplum atque ſpecimen eſſet: ut ocioſus cum aue animi laxa/mentum quereret: Ioannes pendere arcũ ab eius humero conſpicatus petiit ut arcum tenderet: quod cum egiſſet adoleſcens ſæpiuſque ſagittaſſet: de/mum a Ioanne dimiſſus arcum remiſit: rurſus Ioannes remittendi cauſam quæſiuit: reſpondente autem adoleſcente arcui funem detraxiſſe: ut cum uti eo neceſſe fuerit: quia nimis tenſus fuerit: ſagitationi inutilem non inue niat: tunc Ioannes & ego & cæteri mihi ſimiles honeſto ocio interdum re laſſamur: ut maioribus uiribus orationi atque ieiunio ſufficere poſſimus: quod fieri nõ poſſet: ſi ſemp eodem rigiditatis tenore uiueremus.

De Attalo Aſiæ rege.

GRaue potius quam a ratione alienum prorſus dici poterat ocium Attali Aſiæ regis: qui fundendis ære ſtatuis interlaſſare curas: atq; ea re fatigatus ortum ſuum fodere ſolebat.

Recentiora de ſaracchо tartarorum rege.

HAud plus in ocio ſuo rationis tempeſtate noſtra habuit Saro/chus tartarorum rex: qui magni tamburlani filius fuit: is.n. ut re gni curis defatigatus animum recrearet: ſagittas in arcus uſum fla gellaque manu ſua conficiebat: ut ea poſt modum in foro uenirent.

De Maumethe turcarum rege.

MAumethes quoque turcarum rex regno longe maiore quam Saro chus potitus: cuius ipſe maiorem partem armis atq; uirtute pepe rerat: animi gratia pingere aut ſculpere ſolebat: regnique curis aut etiam ſtudio cui magnam temporis ſui partem impendebat: defeſſus ortum colere ſolebat: nunc raſtris fodienda humo: non nunquam putan/dis arboribus: fructuſque qui ex eo capiebantur magno ſtudio uendi cura/bat: non ut auarus plura congereret: ſed uoluptate captus eorum laborum quos in curando orto pertulerat.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

INuſitata recreandi animum ſpecies illa fuit: qua Ludouicus un/decimus gallorum rex uſus eſt. Nam cum æger uenationi: cui aſ ſueuerat: dare operam amplius non poſſet: per conclauia in qui bus morabatur: in mures immittere catellos ſolebat: atq; aduerſus papillio nes auiculis utebatur pro aquilis quas nunc falcones appellamus.

De Innocentio octauo pontifice maximo.

INnocentius octauus pontifex prorſus pontificias curas non omiſit: & tamen ſucciſiuas horas quas tranſigere ocioſus poterat: non ut pius pontifex non nulliq; alii ſtudiis dabat: ſed perſæpe putandis ortorum ſuorum arboribus impendebat.

De Paulo abate atq; heremita.

PAulus abas ægyptius cum ſolitudinem incoleret: ne ocioſus tempora ſua tereret: cum ea re nihil magis aduerſum uirtuti eſſe intelligeret: funes palmarum foliis aut ſparto monaſtico more texebat: & cum emptorem non haberet: quod parua res longæ uecturæ impendia non ferebat: tamen ne in cela operi nouo locus deeſſet: opera iam confecta incendebat: atque ita in ocioſo negocio ſemper occupatus: quæ iners ocium trahere ſecum ſolet: mala depellebat:

Quantæ ſint eloquentiæ uires Caput Nonum.

QVantæ ſint eloquentiæ uires de orpheo atque amphione a poetis fictæ fabulæ declarant: cum ſiluas atque ſaxa eos canentes dicerent eſſe ſecuta: in quo profecto nil aliud innuere uates uoluerunt: niſi illorum utrunque ui dicendi id aſſecutum: ut agreſtes uiros ad manſuetiorem uitam: & ad colendam uirtutem traheret. Idem nunc quoque eruditorum ſacerdotum concionibus non ineruditis fieri quis non uidet? cũ perſæpe ab eis perſuaſos uideamus mortales: non reliquiſſe modo quod haberent ſceleris atque uicii: uerum etiam e ſummis opibus ſe ad pauperiem profitentes religioſorum hominum conuentus: ut innocenter uitam agerent ſe contuliſſe. ut igitur euidentius inſpici poſſit quæ ſit facundi hominis uis insignia quædam exempla enarrabimus.

De Epaminunda thebano.

MAgnas eloquentiæ ineſſe uires Epaminundas thebanus oſtendit: cum in totius greciæ conſilio lacedemoniorum tyrannicam ſuperbiam tanta facundia lacerauit: ut græcia cui lacedemones per multos annos præfuerant: eamque in ſententiam ſuam ſemper traxerant: epaminundæ oratione mota: tota eos deſeruerit: itaque non iniuria quidã dixerunt plus mali epaminundam uerbis atq; oratione lacedemoniis: q̃ cum eos armis apud leutram deuicit intuliſſe.

De Philippomene megalopolitano.

QVanuis ingentes eloquentiæ uires iſtæ putandæ fuerint: quibus græciæ Epaminundas perſuaſit: ne Lacedemoniis impoſitum ſe ſubigeret: tamen quia a natura omnibus inſitum uidetur: ut ſeruitutem deuitent: atque principatum appetant: fortaſſe tanti epaminundæ quanti philippomenis megalopolitani fieri factum non debere uidebitur. Nam conciues ſuos megalopolitanos: qui meſſeniam profugerant occupata megalopoli a Cleomene Sparthanorum rege: per inſidias ſcalis urbē ingreſſo: hortatus eſt ne in patriam tunc redirent: oſtendit enim Cleomenem ſine populo urbem Megalopolim diutius non retenturum: itaque ſi patria aliquod tempus ut carerent: in animum megalopolitani inducere poſſent: neceſſario eã cũ laude recuperaturos eſſe: in quam ſi reditum accelerare uellent: & irrito conatu id moliri contigiſſet: ſeruitus eos minime incerta manebat: unus igitur philippomenes totum populum: in quo plerunque plus ſuorum poſſidendorum cupiditas: quam conſilium ac ratio ualere conſueuit: eloquentia retinuit: ne tunc periculoſe reditum temptaret: quia ſub patriæ priuatarumque fortunarum deſiderio quod proponebatur: foediſſimæ ſeruitutis uenenum latere declarauit.

De Themiſtocle atheníenſi.

QVod permulti ſæpe: licet perperam: pluris pecuniam quam patriam facere ſolent: forſitan non minus Themiſtoclis eloquentia quam quorumuis aliorum de quibus eſt dictum: ualuiſſe uidebitur: Athenienſibus enim perſuaſit: ut argenti fodinarum annuos redditus qui quotannis populo uiritim diuidebantur: ad ædificandam claſſem transferrent. Neque enim parui fuit laboris: auariſſimo populo perſuadere ut priuatis commodis ſuis publicam utilitatem anteuerteret. Cæterum quoniam hæc militarium uirorum exempla de eloquentiæ uiribus ſufficiunt: in quibus uis ipſa dicendi uerborum floribus culta utilior fuit cum rem ſibi coniunctam haberet: agendo enim fructum ferebant eorum quæ proponere ac ſuadere eiuſmodi ſolebant uiri: nunc ad philoſophorum atque oratorum facundiam tranſibimus: in quibus ſoli flores ineſſe uidentur dicendi: qui & ſi in eo quod bene olent: permultum gratiæ ſecum ferant: minus tamen utilitatis habent: atq;

publico commodo eorum opera minus adiumenti afferre uidetur.

De. M. Tullio Cicerone.

OMnium conſenſu receptum eſt. M. Tullium Ciceronem ita dicēdo ualuiſſe: ut unus romanæ eloquētiæ uerus appellari pēns & poſſit & debeat. Itaq; unū de eo exemplū proponemus. Satis enim in ipſa omnium perſuaſione teſtimonii poſitum eſt: ut eum in foro regnaſſe: in cauſis atq; in dicendo arcem tenuiſſe putemus. P. Rullus tribunus plebis agrariam legem laturus populo erat: in qua cum de diuidēdis in capita poſſeſſionibus ageretur: cui dubium erat: quin ei populus plurimum inhiaret? & omnia enixurus uideretur: ut lex promulgari poſſet? eam rem cum ſenatus permoleſte ferret: neq; tamen ad eam impediendam modum ullum haberet: Cicero unus habita oratione adeo populi ipſius mentes permulſit: atq; permouit: ut ultro legem populus repudiaret. Quid enim hoc aliud fuit niſi exurienti populo perſuadere: ut cibum quem pergratum mordicus apprehenderat: iam dentibus commaſticatum: in gutur ſtomachumq; ne recipere uellet? unius igitur Ciceronis eloquium pluſquam totius auctoritas ſenatus ad impediendam eam legem effecit.

De Carneade philoſopho.

ROmam miſſus legatus Carneades ab athenienſibus fuit: quo audito Cēſorius Cato ſenatui ſuaſit: ut cito ea quorū cauſa uenerat Carneades expediret: eumque a ſe dimitteret: periculoſam enim diuturniorem ipſius in urbe roma moram arbitrabatur: tanta linguæ ac dicendi uis in eo erat: ut ipſo diſputante a uero diſcerni falſum non poſſet.

De Cynea philoſopho.

DE Cynea philoſopho dicere pyrrhus ſolebat: plus ſibi urbium illius lingua: quam armis ſuis partum eſſe. O eloquentiæ uires immenſas cui pyrrhi uigor uirtuſq; Hanibali Scipionique ipſorum confeſſione anteferendus pyrrhi ipſius teſtimonio ceſſit.

De Tyrtheo poeta athenienſi.

ILlaturi arma meſſeniis proter uiolatas uirgines ſuas Lacedemonii: ab oraculo apollinis moniti opem ab athenienſibus petierunt: a quibus irriſi nil aliud quam Tyrtheum poetam ſcia debilitatum ſenemque retulerunt. Lacedemones autem ut oraculo pararent exercitui

Tirtheum ducem præfecerunt: illatis autem armis cum repulſi eſſent: do/
mumque reuerti rex decreuiſſet: Tyrtheus carminibus quibuſdam recitatis
quibus ad uirtutem conſtantiamque Lacedemones hortabatur: atque con/
ſilia quibus bellum gereretur proponebat: adeo omnium commouit ani/
mos: ut mutata ſententia uel uincere uel in acie occumbere decreuerint. ita/
que aliis abiectis: unius ſepulturæ cura ſuſcepta: omnes lacertis ſuis inſcripta
ſua atque parentum nomina alligarunt: ut ſi mori in prœlio contigiſſet: no/
minis inſcriptio deformata uulneribus & tabo corpora diſtingueret: ut a co
gnatis ſepulturæ mandarentur.

De Obet propheta.

TYrtheus lacedemoniorum ignauiam ad uirtutem tranſtulit: At obet propheta iræ incendia compeſcuit: & ad clementiam con/
uertit: nam cum phaccas iſraeliticus rex: achaz iudæ regem bello
uiciſſet: ac fœminarum atque puerorum alteriuſque turbæ iudeorum cir/
citer ducenta milia captiua duceret: ei obet occurrit: adeoque blande agen/
do orando monendoque profecit: ut ex immani ſuperboque: ita enim ui/
ctoria homines facere ſolet: in ſummam clementiam demulceret: impe/
trauit enim: ut non ſolum captiui liberarentur: uerumetiam ut qui amiſ/
ſis omnibus nudi erant relicti ueſtirentur: ſed iã ad recentiora tranſeamus.

Recentiora de Leone primo pontifice.

LEo primus pontifex Valentiniani iunioris imperatoris ſuaſu ad
padum profectus: cum attila ad Gubernum oppidum in collo
quium uenit. Eum q hunnorum rex erat ab ultima tartaria: ſcytha
rum ea gens eſt: profectum: nec alpes nec munita loca neque arma auer/
tere potuerant: quominus in italiam ueronam uſque deſcenderet: magna
romano imperio clade illata: cui toti internitionem minitabatur. Cum eo
autem dicendo adeo profecit Leo: ut perſuaderi ſibi Attila paſſus ſit: ut
in hungariam regredi uellet: neque iam ultra romanum imperium infeſta/
ret: dicendo enim plus leo quam totius imperii uires armaq; profecit.

De Zacharia pontifice.

NOn minus ſe eloquentia Zacharias pontifex cum Rachiſio longo/
bardorum rege oſtendit profeciſſe: quam cum Attila leo ege/
rat: nam cum Rachiſius magnis uiribus peruſiam urbem obſi

deret: ad eum in caſtra zacharias cum paucis profectus: uerbis aſſecutus eſt illud: quod maximo exercitu efficere difficillimum erat. Nam non ſolum eum impulit: ut urbis obſidionem ſolueret: uerum etiam dicendo ita præſentis uitæ uanitatem, premia penaſque futuræ eius animo impreſſit: ut tradito Aſtulpho fratri regno ipſe monachalem ordinem romæ profiteretur. O eloquentiæ ingentem uim de barbari regis manu arma conuellere: atque ut regno cederet perſuadere: pro quo parando multi non ſolum mille diſcriminibus uitam obiciunt: uerum etiam deum ipſum omnium rerum opificem offendunt.

Quantum habeat momenti uenuſta actio atq; pronunciatio. Ca. x.

Commoda pronunciatio concinnuſque corporis motus: adiecta aliqua exteriori re cum oculis illud infigat: quod per uerba aures accipiunt: quantum ad mouendas hominum mentes momenti habeant: ſequentibus exemplis oſtendetur: quanquam uel ſola Demoſthenis auctoritas ſatis clarum illud feciſſe uideatur: cum interrogatus in quo dicendi maior uis eſſet: ter in pronunciatione reſpondit: idque experiendo declaratur: quia actus mouere affectus ſolent: & lachrimas extorquere quæ alioquin non manarent.

De. M. Manlio.

Marcus Manlius a. Q. Capitolino affectatæ tyrannidis accuſatus. cũ populum alloqueretur & lachrimans capitolium oſtenderet: quod a gallorum armis defenderat: adeo actione aſpectuque illum mouit: ut quanuis crimen pateret: tamen ut Marcum damnaret adduci nunq̃ populus potuerit: niſi poſteaq̃ cauſæ actio alio traducta fuit: unde aſpici capitoliũ nõ poſſet: adeo enim in omniũ mẽtibus actio efficax ad cõmiſerationẽ cõpoſita: recenſq; publici beneficii memoria cũ coram locum oſtenderet: in quo beneficii eius ueſtigia uidebantur impreſſa eſſe: ut atrocis criminis præſens nota offuſcaretur: atq; ex populi animis dilaberetur. Mutatione autem loci cum mens quoq; una cum loco mutata in populo uideretur: ab omnibus damnato. M. Manlio: palam oſtenſum eſt: quanti eſſet in oratore momenti: actio commodæ pronunciationi coniuncta.

De. M. Antonio.

Occiſo. C. Iulio cæſare cum percuſſores fauentem ſenatum haberent: & iam in ſenatu non modo nulla de puniendis fieret mentio: ſed de remunerãda tyrãnocidarũ uirtute ſermo haberi ceptus eſſet:

Marcus Antonius conſul. qui poſtea triumuir fuit: cum. L. piſonis ope/ra delatum eſſe in forum Cæſaris corpus: atque ad eum ſpectandum accur/rere populum uideret: cõcionabundus cæſaris ingentes præclare res geſtas atque liberalitatem commemorare cœpit: conuerſus inde ad commiſera/tionem quod tantus uir a ſuis indigne peremptus eſſet: Cæſaris pretexta ſan/guine perfuſa: atque item cerea imagine ei perſimili producta uulnera oſtendere ac ſimul compoſita ad id actione lachrimis plenus inter ſuſpiria connumerare cœpit. Quibus rebus adeo populi animos ad commiſera/tionem mouit: ut Bruti ac comitum eius uirtutis: item partæ per eos liber/tatis oblitus: impetu facto ad percuſorum domos incendendas accurre/ret. Itaque Bruto Caſſioque ac cæteris percuſſoribus ab urbe abeundum fuit. Marci igitur Antonii lingua id egit: quod nullis armis tunc aſſequi po/tuiſſet. Tantum enim aberat ut pellere eos poſſet: ut uix reſiſtendi ſpes ei certa relinqueretur.

De Seniore Catone.

QVod Marcus Antonius in Cæſaris percuſſores: id Cato ſenior ad delendam Carthaginem ante egit. Nam ut ſenatum popu/lumque romanum ad ſuſcipiendum tertium punicum bellum moueret: plus oratione ſua oſtenſoque pomo ficu profecit: quam ante hi/ſpaniarum: Saguntique: item Trebiæ Traſimeni ac Cannarum comme/moratæ clades fecerant. Anxius enim ne iterum urbi romæ Carthago exiti/um moliretur: in ſenatu ficum recenter ab arbore decerptam oſtendit. & cum peteret a ſenatu ſciri ne poſſe putaret qua die ab arbore eſſet decerpta cum omnes recenter decerptam dicerent: affirmauit nundum tertium ex/ceſſiſſe diem cum in arbore carthagine penderet: & tridui uia propinquos populum romanum adeo infeſtos habere hoſtes: quibus uerbis ficuque oſtẽ/ſa ſuper tãta re experrectus ſenatus populuſque romanus: cum id iam agno/ſcere ſe oſtenderet: quod ante tot cladibus affectus intelligere noluerat: ſu/ſcepit tertio aduerſus carthaginenſes bellum. Carthagineque euerſa: hunc ſibi timorem: hocq; a Catone declaratum periculum exemit.

De Scorio Dacarum militari duce.

PAri arte ſed ad diuerſam rem. Dacas mouit Scorius etiam mili/taris dux. Nã cum diſſidẽtibus inter ſe romanis dacas imminere bello in eos mouendo uideret: fretos quia diſcordes inter ſe Ro/mani faciliorem de ſe uictoriam prebituri uiderentur: ipſe magnis rationi/bus illud improbabat. Cum autem ſatis orationem eſſe ut dacas moueret

non arbitraretur: in conſilium duos ingentes canes feroſq; adduci iuſſit: qui ut ſoluti fuerunt ſtatim tanq̄ inter ſe commiſſi mordicus certare inter ſe cœperunt: nec multo poſt lupum quoq; adduci curauit: quem ut canes inſpexerūt: nihil morati omiſſo prœlio quo inter ſe concertabant: concordes lupum ambo petierunt: ab ea contentione Scorius ſermonem iterum orſus a canū primo: deinde lupi ac canum contentione declarauit: nihil eſſe quod facilius romanorum dirrimere contentiones poſſet: q̄ ſi ſe dacarū bello peti ſenſiſſent. Contra autem fieri poſſe ſi foris quieti ſinerentur: ut inter ſe ciuilibus armis cōſumerentur: manu deſignans canes quos Dacæ uiderant colluctantes romanos eſſe. Dacas autem a lupo deſignari. Itaq; ea oratione prudentiq; ſpectaculo Dacæ permoti Scorii conſilium ſequi decreuerunt.

De Pupieno imper.

SEditionem romæ inter plebem ac milites excitatam in qua permultum ſanguinis effuſum eſt: ſenior pupienus imperator non oratione: non imperii maieſtate compeſcere ex toto ſed ne aliquantiſper quidem frenare potuit: quin ſaxis quoque ipſe petitus eſt: remedia igitur tantis malis ante nulla inuenit quam ſuſceptum infantulum gordianum ſediciosis oſtendit: illius infantis aſpectu uirtutem meritaque ac mortem aui & patris ſupplici uoce populo ac militibus commemorans: quibus auditis omnes ſtatim arma abiecerunt.

De Mario Antherio oratore.

MArius Antherius orator inſignis: ut quemadmodum olim graccus pronunciationem rebus quas tractabat accommodaret: ſeruum poſt terga habebat ſiue lentius rem agentem ſiue uehementius inuectum ueſtis contactu monentem. quod proter nimiam in dicendo attentionem proprio iudicio diffideret.

De Thimoteo mileſio muſico.

NOn oratoribus modo atq; poetis actio neceſſaria eſt: & agendo per magnum affert momentum: uerum etiam in muſicis atque cantoribus niſi inſit omnem aufert decorem. Nam & pia canentes depreſſa mitique uoce ſuccinentes lachrimas quoque ab auditoribus extorquent: contra autem ſi ad fortia ſe conuerterint: totum commouent hominem: & ad ardua magnaque temptanda compellunt: huius rei Thimoteus mileſius exemplo eſt: qui cum Alexandro Macedoni homericos uerſus de Achille canēs recitaſſet: adeo incēdit eū ut arma peteret. Ceterū ab eodem poſtea uoce in remiſſum carmen conuerſa Alexander repetita mēſa totum ſe immutauit.

Recentiora De Gregorio nono pontifice.

QVanq̄ inter recentiores uiros permulti fuerint: qui eloquentia excelluerunt. quos credibile eſt actionem facundiæ accomodauiſſe: tamen quia de eis perpauca ſcripta fuerunt: nos quoq; pauca dicemus: primumque Gregorium nonum citabimus: qui cum populum romanum inclinare ad Federicum imperatorem poſtremis temporibus cerneret: neq; alia reſiſtendi ratio eſſet: apoſtolorum Petri & Pauli capita cœpit: & lachrimabili uoce ſanctorum reliquias populo commendans ita omnium animos immutauit: ut qui ante rebelles atq; hoſtes erant pro eo in Federicum arma caperent.

De Laurentio Rodulfo florentino.

NOn minus Laurentii quoq; rodulfi florentini pronunciatio atq; geſtus effecit: cum preſſus armis Philippi mediolanenſis ducis florentinus populus ſæpius in caſſum a uenetis opem petiiſſet. is enim ultro nullo publico nomine uenetias profectus: poſteaq̄ in ſenatu facunde multa de populi florentini periculo diſſeruit: in peroranda oratione tanq̄ irarum & deſperationis plenus: turbato uultu: turbataq; uoce hæc ſubiunxit. Culpa ueſtra Veneti ſuperiore anno genuenſis populus cum diutius Philippi ducis arma ſuſtinere non poſſet: dominum accepit: atq; urbis ſuæ libertatem illius iugo ſubiecit. Eum nos quoq; hoc anno regem faciemus: ſequenti autem uos eum imperatorio diademate ornabitis: atq; ita dato tergo ſenatu egreſſus eſt. Cuius uerba actioq; quorum deſperatio cauſa eſſe uidebatur: pluſq̄ ſuperiorum oratorum facundia ualuerunt. ueriti enim ueneti ne deſperatione acta florentina ciuitas in grauem aliquem caſum ſe demitteret: inito cum ea fœdere iunctiſq; armis Philippi impetum compeſcuere.

De Franciſco Marcheſio iureconſulto & genuenſium oratore.

MEdiolanenſis ducis mentio facta apud me ſingularis rei recordationem renouauit: qua uſus eſt Franciſcus Marcheſius iureconſultus a genuenſibus ad Galeatium mediolanenſem ducem orator miſſus: Galeatius enim eo tempore rerum in genua urbe potiebatur: ſed urbs illa eū liberis admodum condictionibus principem agnoſcebat: qui cum redigere ad eam ſeruitutem genuenſes nitereretur: in qua trans appeninum Mediolanum atq; alias habebat urbes: animi inter ipſum ac genuenſes exarſerant.

Cum autem ut genuenſium ius oſtenderetur: ad Galeatium Frãciſcus Marcheſius eſſet miſſus: & difficilem ad Galeatium haberet aditum: die qua ſancti Ioannis ſacra celebrabantur: Franciſcus Galeatio munus baſilicæ herbæ uas plenum miſit: Dux ergo Franciſcum qui eum non imprudentem hominem norat eſſe: ſtatim ad ſe acciuit: ut miſſæ eius herbæ cauſas intelligeret. Franciſcus omiſſis iis quæ a genuenſibus mandata erant: paucis explicuit: ego princeps genuenſium ad te orator ueni: & cum in ea urbe natus atque educatus eos agnoſcam: tibique uera ſeruitute addictus ſim: uolui ut genuenſium ingenii noticiam haberes: eorum enim natura baſilicæ herbæ perſimilis eſt: quæ leuiter tacta ſuauem perfundit odorem: grauius autem attrita ſcorpiones procreare dicitur. Herbæ illius parabola: cui genuenſium natura ſimilis dicebatur eſſe: cuius arbuſtum coram Galeatius habebat adeo principis illius animum mouit: ut qui antea rationibus nullis flectebatur: tum ſeipſum cohiberet: & tanquam quæ antea in ea re dicta fuerant: auribus tantum accepta eum ultra non mouiſſent: tunc etiã uidiſſe ſe ratus quæ in genuenſium re dici cogitarique poterant: ueluti duplici freno cohibitus ſubſtitit: neq; ultra eſt progreſſus.

De Roberto lecienſe minorum ordinem profitente.

Robertus Lecienſis qui minorum ordinem profitebatur: & qui ſine controuerſia inter ſacrarum rerum concionatores ætate ſua principatum obtinebat: in patria ſua aperte oſtendit: quantas in dicendo pronunciatio uires haberet: rogatus enim a cõciue: ut eius filio ſacerdoti quoſdam ſermones ex iis quos eo ãno ornatiores habuerat dare uellet: cum ei morem geſſiſſet: poſteaquam pater filium eos recitantem audiuit arbitratus neque efficaces ad rem: neque ornatos eſſe: cum Roberto grauiter queſtus eſt ſe ab eo eluſum: quod non eos ſermones: quos ipſe antea ingenti laude ſua ſingularique audientium attentione pronunciauerat: ſed alios deteriores dediſſet: cui Robertus aliter nunquam ſatiſfacere potuit: niſi poſteaquam ipſe denuo eoſdem pronunciauit. Egit enim ut amicus experimento intelligeret: ſermones ipſos eoſdem & in filio & in ſe ſemper fuiſſe: ſed ueluti in muſicis idem carmen in diuerſo inſtrumento magiſtroque: ſic eundem ſermonem ab alio pronunicatum uarium etiam atque diuerſum uideri. Lecienſis igitur ille quod ex filio auditum uehementer damnarat: a Roberto cum denuo accepiſſet: mira delectatione affectus eſt.

Quam ingentes ſint quarundam artium effectus. Ca. xi.

OPeræ precium eſt inſpicere effectus ingentes: quos nonnullæ artes prodiderunt: ut ex eo intelligatur quantum induſtria atque diligentia poſſit: quod quoniam exemplis melius q̃ dicendo declarari poteſt: omiſſa longiore oratione ad ea deſcendemus.

De Hippocrate medico.

INgens medicinæ artis hippocrates experimentum oſtendit: cum ex aeris intemperie peſtem ab illyrico uenientem agnouit: atque ad urbes græciæ diuiſos diſcipulos miſit: omnibus enim qui remediis eorum uti uoluerunt: mirandum in modum ſalutem reſtituit.

De Aſclepiade medico.

MIrãdus quoq; effectus is fuit quẽ Aſclepiades pruſieſis in medẽdi arte preſtitit. Nam cum ſolus animaduertiſſet quendã qui pro mortuo ad ſepulturã efferebat̃: uere mortuũ nõ eẽ ſubſiſtere eos q illũ efferebant iuſſit: uereq; ac priſtinæ ualitudini hominem reſtituit.

De Erophilo cleophante medico.

ERophilus cleophantes medicus ſimiliter ut Aſclepiades ad uitam reſtituit quendam pro mortuo: ut ſepeliretur elatum.

De Talete Mileſio.

MAgnos aſtrologiæ effectus eſſe Tales Mileſius oſtendit: cum increpitus q̃d eius artis quæ inutilis haberetur nimis ſtudioſus eſſet: ſe minime inutili rei operam dare declarauit ſi eius apud ſe fructũ lucrũ: & nõ ſciẽtiæ ipius uoluptatẽ eẽ uellet. Nam cum ex aſtrorum inſpectione ſequentem annum oleis huberrimum fore perſpexiſſet: uenditores præoccupauit: diu ante olearum eius anni fructibus emptis: quos haud admodum grandi precio aſſecutus eſt: quod aliquot annos ante ſterilis olearum fuerat prouentus. Itaque cum ut ipſe præuiderat eo anno copioſæ oleæ: poſteroque infecundæ iterum fuiſſent: ingens lucrũ ex coẽptis conſecutus: aperte oſtendit quãtũ ex ea arte conſequi poſſent: qui ſtruendis opibus operam dare cupiunt.

De Iuda Eſſeno.

MIra quoque certitudo atque experientia diuinandi in Iuda ſetenſi hieroſolymarum Eſſeno fuit. Nam cum præuidiſſet diem locumq; in quo ariſtoboli iudeorũ regis frater antigonus occidi debebat.

& eo die prætergredientem templum uideret: ſciretq; diſcipulis a ſe ſignificatum eo die Antigonum interfectetum iri in ſtratonis turri quæ pluſquam ſexaginta ſtadia a hieroſolymis aberat: neq; iam fieri poſſet ut eo die illic antigonus eſſet: addubitare cepit: quorſum ea res euaſura eſſet. Cum interim ei nunciatur in regia hieroſolymis locum eſſe quæ Stratonis turris nominabatur: & in ea Antigonum interfectum eſſe: cuius loci nomen cum iudam lateret de Antigoni mortis loco addubitabat: quanq̃ diuinandi artem uerã eſſe ſciret: ut res ipſa docuit: cum neq; in tempore neq; in loco ſed in ſola interpretatione loci erratum eſſet.

De Poſthumio augure.

CVm apud nolam. L. Scylla eſſet: ut cum ſeniore Mario decertaret: perturbato admodum animo: quod rẽ perdiffiſcilem animaduertebat eſſe. Augur poſthumius qui eo præſente rem diuinam faciebat tenſis ad Syllam ambabus manibus dixit: ut uinciri eum iuberet: ac poſt modum occidi: niſi eius proelii penes ipm̃ uictoria maneret: felicemq; euentum nanciſceretur: ex eo quod tunc augurali ſcientia preuidere iuſſus erat. poſtero enim die urbem romam ingreſſus Sylla inde Marium expulit animumque ut optauerat expleuit.

De Traſibulo Mathematico.

NOn minus quoque uerax Traſibuli mathematici experimentum erga Tiberium fuit: cum is ab Auguſto uictrico rhodum relegatus haud parum ſalutis ſuæ timeret. Nam cum eo iuxta mare deambulans enixe ut meliora ſperaret hortabatur: Cum Tiberius contra ſentiret: atque parum abfuiſſet quin ira ſuccenſus in mare præcipitem daret: increpitans atrocibus uerbis Traſibuli artem falſam eſſe. Tunc enim Traſibulus aliquantiſper conſtitit: conuerſiſque ad mare oculis: ut rhodum uerſus uenientem uidit nauem: tanta eum artis ſuæ fiducia cepit ut affirmare auderet ea naui fælicia Tiberio afferri. Non multo autem poſt naue in portum delata litteras ab Auguſto liuiaque Tiberiũs accepit: quibus romam reuocabatur: ubi imperii ipſius fundamenta iacta fuerunt.

De Methopoſcopo:

MEthopoſcopus qui inſpecta fronte prædicere inſpecti hominis fortunam ſolebat: a Narciſo Claudii Cæſaris liberto deductus: ut Britanici filii fortunam inſpiceret: ut uidit eum negauit imperaturum eſſe euentuſque uerum ipſum dixiſſe oſtendit

quia ante Claudium brithanicus deceſſit: et cum iuxta eum uidiſſet titum adhuc puerulum: manu eum deſignans dixit illum quidem imperaturũ. Neq; id eum fefellit: ſiquidem poſt quinq; principes: ei imperium contigit.

De Aſcretarione mathematico.

Accuſatus aſcretarion Mathematicus: quod Domitiani Cæſaris mortem prædixiſſet: ab eo interrogatus ſi id egiſſet: ita ſe feciſſe non negauit: cum autem de morte quoq; ſua qui aliorũ prædicebat fatũ a domiciāo rogaretur: reſpondit breui ſe a canibus laceratum iri: itaq; cum eius dictum experimento confutare Domicianus uellet: interimi eum iuſſit: atq; profunda foſſa tumulari ſuper ingeſta præterea magna telluris ui. Sed haud longe res abiit cum magnis imbribus ab aſcretarionis tumulo dilapſa humo: nocte ut is dixerat a canibus erutus ac dilaniatus eſt: miſerando exitu id de ſe firmum eſſe teſtificatus: quod non multo poſt Domiciano quoq; ut ipſe prædixerat contigit.

De adriano imper.

Adeo mathematicarum & diuinādi peritus fuit adrianus imperator: ut quotānis calendis ianuariis ſcriberet quæ toto anno ſibi euētura eſſent. Eo igitur anno quo e uita exceſſit uſq; ad menſem tantum ſcripſit: quo deceſſit: ea re ſe menſem illum non tranſgreſſurum eſſe oſtendens.

De Germano augure.

Cum imperante Tiberio iuxta palatium agrippa in uinculis ad arborē teneretur inſigni amictus ueſte ut eius fortuna ferebat: Germanus augur qui in uinculis etiam tenebatur cũ ſupra agrippæ caput in arbore cui alligatus erat bubonē uidiſſet: a cuſtodibus quis is eſſet poſtulauit: cum aũt ei cuſtodes illius fortunā narraſſent: ita egit ut in ꝑpinquo ei alligaretur ut commode alloquendi copia eſſet. itaq; ei uicinior factus: blādis uerbis ipſum ſolari cœpit atq; affirmare preſentem uinculorũ iniuriam euaſurum: ac iudeorum regno feliciter potiturum: item liberos quibus regnum relinqueret procreaturum: ſed ſi in poſterũ capiti ſuo iterum eiuſmodi auem impendere uidiſſet: ſciret morti ſe propinquum fore. Nonmulto poſt Tiberium mori contigit. Calligula autem Tiberii ſucceſſor in cuius contumeliam agrippa cathenis uinctus fuerat: eum liberauit. atq; iudæorum regem conſtituit: qui poſtea in cæſarea urbe cum eiuſmodi auem conſpexiſſet in ægritudinem incidit: in qua dolorum magnitudo ei uitam ademit: regnumq; liberis quemadmodum augur prædixerat reliquit. Sed iam mathematici cedant: & aliquot magorum exempla proferamus.

Quam ingentes ſint quarũdam artium effectus

De Iane & Mambre ægyptiis magis.

NOn minus efficaces in magica arte effectus Ianes atque Mambres ægyptii oſtenderunt: cum coram pharaone: is enim chencres ægyptius rex fuit diuinum numen quo moyſes utebatur prodigiorum magnitudine auſi laceſſere: ut uirgæ quas habebant ſerpentes uiderentur: atq; ut aqua cruentaret: naſcere ntur q; ranæ fecerunt.

De Symone mago.

NOn ne prodigium illud ingens fuit: quod magica arte Symon Samaritanus effecit: quemadmodum Ambroſius in examerone atque Clemens pontifex in itinerario teſtatur: qui præter eius artis mira permulta quibus cum apoſtolo Petro contendit: dum ut aliud pro alio appareret perſæpe effecit: pennis per ſublime haud paruum ſpacium in uolantis ſpeciem uectus eſt.

De Apollonio Tyaneo philoſopho & De Brachmanis & Gymnoſophiſtis.

OMnia alia magorum præſtigia de quibus ſcriptum eſt: meo quidem iudicio ſuperata ſunt abiis quæ Apollonius Tyaneus geſſit: aperte oſtendens quantum magicam caluit artem: & ſi aſſidue eam ſe ignorare affirmabat: nam præterquam quod plurima prædixit futura: quæ ita ut prædixit euenerunt: cecos claudos atque ab immundis ſpiritibus uexatos ſanauit: Epheſum quoque urbem graui peſte laborantem liberauit: oſtenſo eis mẽdico, ſene turpique: quem a populo lapidari iuſſit qui poſtea lapidum congerie detracta canis effigiem habere inuentus eſt. quem ipſe demonem eſſe affirmauit: poſtremo autem cum in palatio publice cuſtodiretur apud Domitianum accuſatus: ab eius conſpectu euanuit: atque putheolis eo die inuentus eſt: quo comitem ſuum præmiſerat atque ut illic ſe expectaret mandarat: qui etiam imperante Nerone: cum in Tigilini manu libellus eſſet: in quo eius accuſatio cõtinebatur: prodigioſe effecit: ut apertus liber nulla in parte ſcriptus inueniretur. Non minora etiam perfectæ illius artis ſigna fuerunt: quæ idem Apollonius in india apud philoſophos brachmanos ſe uidiſſe aſſerebat: quos arbitratu ſuo & pluuias inducere atq; ſerenitates aiebat. Conuiuia quoq; uaſis epuliſq; aparatiſſima ſtruere: id qđ ſibi ab eis factum affirmabat: cum tamen qui apparando conuiuio: ferendis mutandiſque ferculis miniſtrarent: nulli conſpicerentur: quin etiam ut terra ipſorum arbitrio ingenti motu tremeret agebat. Idem quoque uidiſſe ſe apud Gynnoſophiſtas in ethiopia confirmabat:. qui arbores ut ad humum ſe

inclinarent: loquerenturq; efficiebant. Sed ne prodigiorum magnitudo fa/
ſtidium lectori afferat: ſi diutius in ea commoremur: ad pictores ſculpto/
resq; tranſeamus.

De Apelle pictore.

APelles pictor inſignis: etiam cum uiueret Alexander: Phtholomeo
inuiſus: poſtea aduerſa tempeſtate Alexandriam delatus per con
temptum cum ignotus eſſet: ut cum Phtholomeo cœnaret inuita/
tus fuit. Cum autem Phtholomeus eius eſſet rei ignarus: atq; Apelles in con/
claue cum aliis ueniſſet: a Phtholomeo torue interrogatus quamobrem illuc
ſe contuliſſet: inuitatum ſe dixit: & cum inuitatoris nomen ignoraret: ſta/
tim apprehenſo carbone in muro illius formam qui eum inuitarat: ita ſi/
gnanter expreſſit: ut is a rege cæteriſq; qui eſſet agnoſceretur.

De Prothogene pictore

QVam inſignem fuiſſe Ialiſii imaginem a Prothogene pictam puta
re debemus? Cum eius gratia Demetrius Rhodum non ſuccen
dit: ne ſimul Ialiſii imago corrumperetur. Tanti enim eam fecit at
q; eius pociendi tanto deſiderio exarſit: ut dum ea potiri ſtudet: potiri rho
do poſtea nequiuerit.

De Liſippo.

DIu in capitolio ſeruatus æneus canis: Liſippi opus: uſque ad uite/
llii tempora perdurauit. cum ciuilibus diſcordiis incenſum fuit ca/
pitolium. is in lingentis uulnus ſpeciem formatus adeo proprius
& uiuenti ſimilis erat: ut cũ ii quorũ curæ ac fidei res in capitolio poſitæ cre/
debantur: pro cæteris rebus pecunia populo cauerent: pro canis ſtatua ui/
tam deſponderent: adeo magni populus romanus per id tempus ænearum
ſtatuarum copioſus eam rem faciebat: ut ex cautionis forma operis mira
pulchritudo diiudicari poſſet: neq; enim obſcurum erat illud unum ſignũ
pluris q̃ alia aurea ſigna precioſaq; permulta quæ in capitolio condita erant
populum feciſſe.

De eodem.

IDemq; effinxit ſtatuam cui ordinariæ nomen impoſuit res ipſa: ei
enim dimenſiones atq; liniamenta dedit: quæ natura legibus ſuis
corpori attribuere potuit. Ab ea poſtea cæteri pictores ſtatuariiq;
ueluti a normæ ſimulacro menſuras cœperunt: cum liſippus uſque ad id tem
pus primus fuiſſet qui arte arti norman atq; regulam adhibuiſſet.

De Zeuſi atq; parrhaſio pictoribus.

MIra Zeuſis atque parrhaſius in pingendi arte iis contentionibus quas inter ſe exercuerunt oſtendere. Nam ad uuas quas zeuſis pinxit aues ſpecie deceptæ aduolarunt: ut eas manducarent. Parrhaſius autem cum pictam in tabula mappam qua tegi pictura in tabula uidebatur ad zeuſim tuliſſet: rogauit zeuſis ut ſublata Mappa tandem picturam oſtenderet. Sed mox erraſſe ſe magna mappæ ſimilitudine deprehendens: Parrhaſio primam laudem eius picturæ conceſſit: faſſus longe maius fuiſſe quod ſe pictorem Parrhaſius: q̄ quod ipſe aues feſelliſſet: ſed iā ueteribus omiſſis ad recentiora tranſeamus.

Recentiora de quibuſdam italicis magis.

MAgnæ magicæ artis uidebantur uires illæ: quibus Italæ quædam mulieres utebantur: cum oblatis cibis quibuſdam humanas mentes ita perſtringerent: ut illis ea quæ non erant eſſe uiderentur: quemadmodum a preſtantio ſe audiuiſſe Auguſtinus uir ſanctus ſcriptū reliquit. Narraſſe enim preſtantium dicit ipſius patrem eiuſmodi maleficis cibis per has mulieres forte correptum: ſtatim graui ſomno indormiuiſſe: ac poſt multos dies quorum ſpacio expergiſci nullis remediis unquam potuerat: narraſſe ſe per id tempus equi habuiſſe ſpeciem ac ſemper frumenta tuliſſe: addebat etiam portandi tempus locumque & quo modo tuliſſet. Quarum rerum cum poſtea ueritas inquireretur: aiebat inuentum eſſe: quod equus eius ſpeciei quā preſtantii pater dixerat: eo tempore eo loco frumenta iis tulerat quibus ille dicebat. Res profecto mira: foeminas tantum magica arte datis cibis potuiſſe ut alteri in ſomniis: alteri in uigilia: id ut uiderentur agerent: quod procul dubio nullo modo erat. unde meo quidem iudicio in iis quæ de ſtrigibus mulieribus dicuntur: haud aliud eſſe dexerim: quā fantaſticum magarum ſomnium quanquam ipſis aliter eſſe uideatur. fortaſſe etiam iis diſſimiles non fuerunt: quæ a Circe fieri dicebantur tranſformationes: & ſi alegorici ſenſus eis aliā preberent rationem: quemadmodum in puella ægyptia oſtenſum fuit: cum parentes in equam mutatam ad hilarionē duxiſſent: quā is breui in priſtinam humanam ſpeciem reſtituit. Cui etiam ſimilis dici poteſt fuiſſe iuuenis ille: qui per magas feminas in aſinam conuerſus uidebatur: de quo coram Leone pontifice Petrus Damianus accurate cum diſputaſſet: magicæ artis effectum & non figmentum eſſe aſſeruit.

De Guidone bonato aſtronomo.

MAgnos aſtronomicæ artis effectus Guido bonatus oſtendit: cum Guidoni montis feretri comiti diem predixit qua ſi urbe forolicio egreſſus aſtu inuaderet hoſtes eos ſuperaret: atque uictoria po/

tiretur : ſed in coxa uulnus accepturus eſſet: atq; ut Guido comes rem certiorem habere poſſet: cum eo in erruptione ipſe quoque proficiſci uoluit: ac ſtuppas ouaq; atq; alia quibus nundum facto uulneri opem ferret ſecum attulit: ſecutoq; pugnæ atq; uictoriæ euentu quem predixerat uulnus quoq; illatum eſt.

De Cutembergo argentinenſi.

Omnem mechancæ artis effectum non recentis modo uerum etiam antiquæ illud ſuperauit: quod ſcribendo Contembergus argentinēſis oſtendit: primum a ſe inuenta imprimendarum litterarum ſcientia: nam non ſolum uno die imprimendo plura ſcribere quam uno anno calamis docuit; uerum cauſa etiam extitit ut aucta librorum commoditate bonarum artium ſcientia quæ inter mortua erat uelut ab orco excitata uideatur. Viſus eſt enim immortalis deus huiuſmodi induſtriam huic homini diuinitus infudiſſe: ueluti commiſeratione motus quod tantarum doctrinarum uolumina ſcribendi difficultate perirent; per hanc igitur litterariarum impreſſionum artem preclariſſimi auctores & ſi diu ante fuerunt tamen anno ſalutis quadringenteſimo ac quadrageſimo ſupra mille haud iniuria iterum nati eſſe dici poſſunt.

De Chriſtophoro Columbo.

Mirus etiam nauticæ artis ac Coſmographiæ effectus fuit: quem Chriſtophorus Columbus natiōe genuenſis anno ſalutis quadringenteſimo nonageſimo tertio ſupra mille oſtendit: uno ac triginta diebus in indiā a gadibus p occeanū profectus: quemadmodum ſe facturū eſſe predixerat: & ſæpius coram Ferdinando Caſtulonenſi rege diſputarat: ei enim tandem rationibus perſuaſit non fieri modo poſſe: uerum etiam eſſe perfacile a gadibus recto curſu in indiam nauigare: quod tamen ante eum nullus ea breuiore uia fecerat alius: quanq̄ perrari quoq; illi fuerint q per ethiopiæ littora ac meridionalem occeanum magno tempore ingentibuſque periculis uix ad primos indiæ fines peuenerint.

De Quibuſdam quæ arte confici nequeunt. Ca.xii

Quædam ſunt: quæ nulla arte niſi per circuitionem aūt forte bene effici nequeunt: de quibus tanq̄ de iis quæ ad artem tamen pertineant & cognita uoluptatem afferant: ſcripturi ſumus.

De Prothogene pictore.

PRothogenes cum diligenter canem pingeret: & ſibi ipſi omni in alia eius parte ſatiſfeciſſet: laſſum effingere eum uolebat: & cui undiq; ſpumoſum os eſſet: re ſæpius temptata cum ars ipſum in eo deficeret: ut tanq̃ ueram ſpumam formaret: quæ ad naturalem prorſus accederet: animo perturbatus ſpũgiam uariis infectam coloribus in canem iratus impegit. Forte autem eo ictu canis os attigit: atque in eo dum formandi deſperatione totam imaginem ſe euerſurum putat: ceu uerã expreſſit ſpumam: quam arte nulla ante exprimere potuerat.

De Liſippo.

TAndem fortunam tulit æneum Alexandri ſignum: Liſippi opus: quo mirifice Nero captus erat: Nam cum ut ſpecioſius redderetur inaurari illud Nero iuſſiſſet: & tunc de priſtino decore uideretur aliquid amiſiſſe: detracto auro longe pulchrius: quam ante remanſit: qđ aurum in concauis ſtatuæ locis rugoſiſq; partibus ueſtis relictũ: qđ niſi offenſa ſtatua penitus aboleri nequibat: in ea plus luminis & decoris afferebat. Quod igitur in tota ſtatua ſuperimpoſitum decorem minuerat: illud ademptum præſtitit quod effici arte poſſe nemo exiſtimabat.

De Nealce pictore.

CVm nauale prœlium Nealce pingeret: quo perſæ cum ægyptiis in Nilo decertauerunt: neque penicillo tam bene aſſequeretur: ut inter Nili aquas ac mare diſcrimen appareret: id ingenio aſſecutus eſt: quod ars præſtare non poterat. Nã in nili ripa aſellum pinxit bibentem & iuxta cocodrillum addidit: aſinum inuadentem: ut deuoraret. Cum ſciret nullum animal maris aquas bibere: atq; in ea regione Cocodrillos ſolum Nilum ferre.

Quod omnes artis ſuæ optimi auctores ac diſputatores ſunt. Ca. xiii.

QVanq̃ multis rationibus magniſq; experimẽtis exploratum ſit: omnes artium ſuarum optimos auctores atq; diſputatores eſſe: clarius tamen etiam ſequentibus exemplis oſtendetur.

De Hanibale Carthaginenſi.

CVm Hanibal in chalcide apud Antiochum Aſiæ regem eſſet: atq; coram eo phormio philoſophus ut doctrinæ magnitudinem oſtẽtaret: uariis de rebus copioſe diſeruiſſet: poſtremo eo deſcendit ut de militari arte loqueretur. De qua cum permulta dixiſſet: Antiochus ingenii & facundiæ magnitudinem admiratus: poſteaq̃ hominem laudauit: ad Hanibalem conuerſus qui illic ſilebat: quæſiuit quid ei de phormione

uideretur: ei ſubridens Hanibal libere reſpondit: multos ſe iam ſenes deliros uidiſſe: ſed neminem qui phormione magis deliraret: Nam cum ne tubarum quidem clangorem unquam exaudiſſet: aut ſtringi gladium uidiſſet: ſe præſente de militari ſcientia loqui auſus eſſet: qui quindecim annos graui bello romanos uexaſſet: totque eorum exercitus ac conſules occidiſſet. Prudenti enim reſponſo illo oſtendit non omnes omnia ſcire: ſoliſque rerum magiſtris de illis quæ ipſi ſciant credendum eſſe: præſertim in arte bellica: quæ ſolo experimento comparatur.

De Ariſtophane poeta græco.

NOn minus ſe in arte ſua eruditum Ariſtophanes poeta oſtendit: quam Hanibal in armis. Nam cum a Phtholomeo philadelpho ægypti rege in numerum eorum poſitus eſſet: qui diſputantes de arte poetica iudicaturi erant: contra omnium aliorum opinionem: & præter communem populi ſententiam: uictorem declarauit eum qui minus laudabatur. Quam rem cum rex cæterique alii uehementer admirarentur: Ariſtophanes cum eis bibliothecam ingreſſus in ueteribus libris multa oſtendit eſſe: quæ diſputantes poetæ ueluti ſua in carminibus recitatis uſurpauerant: & idcirco ſe eos pro illis quæ furto ſubripuerunt laude dignos non putaſſe: præſertim quod is pro quo iudicium tulerat ex ingenio ſuo ea compoſuerat: quæ in ea diſputatione ab ipſo prolata fuerāt: ea enim ratiōe ſapiēter docuit: neq; populum qui ignarus plerunq; eſt: neq; regem non admodum peritum poetam: de ea arte poſſe æque iudicare: atque ipſe cuius poetica ſola & propria ars eſſet.

De Cantore quodam.

CVm græcus quidam apud Philippum macedoniæ regem cantaret: & Philippus quadam in parte modos eius repræhenderet: cantor qui plus ſe quam Philippum ea in re quæ ipſius propria ars erat: ſapere arbitrabatur: reſpondit: nequaquam deo placeat ut plus quā ego hanc artem caleas: libero enim uerbo plus ſe de muſica arte quam Philippum ſcire declarauit.

De Apelle pictore.

IDem in pictura Apelles erga Alexandrum fecit: tabernam eius frequentantem: nam cum interdum de pingendi arte Alexander uerba faceret: ridens Apelles: ut ſileret eum rogabat: aiebat enim cum de ea arte quam ignoraret loqueretur: a diſcipulis eum irrideri: qui colores attererent: oſtendens non a ſe ſolum qui in ea magiſter erat: uerum etiā a diſcipulis eum ſuperari.

Quod omnes artis ſuæ optimi auctores ac diſputatores ſunt.

De Liſippo.

REcte Liſippus pictor atque ſculptor inſignis dicere ſolebat: ab omnibus aliis pingi homines: ut erant: a ſe ſolo eos fingi ut uidebantur: ſubtili doctoque uerbo oſtendens picturam ſculpturamque ad ea extendendam eſſe: quæ ut oculis conſpectæ res apparent: eas oſtendunt: & non ad rerum ueritatem: quæ non emineat: & diſcernatur. Nam pingendi ars non ea eſt: quæ ipſa res efficiat: uerum repreſentat: ut res ipſæ nobis eſſe uidentur.

De Mathematico.

CVm Mathematicus proconſuli in Aſia ſeniori Gordiano prædiceret ad imperium ipſum peruēturum: & Godianum uerbis ſuis non habere fidem perſpiceret: artis ſuæ libris atq; inſtrumentis p rationem omnia quæ dixerat probauit: adeo ut fidem apud eum etiam experimento ipſo ſibi faceret. & enim omnia ut prædixerat: iuxta tempus deſignatum euenerunt.

Recentiora de Aurelio Auguſtino.

ADeo Auguſtini nota eſt doctrinæ magnitudo: ut minime nouo teſtimonio egeat: & tamen is doctus cum gentilium calumnias: ſicuti poſtea fecit: refutare uellet: qui clades in imperio romano acceptas nouæ religioni aſcribebant: atque eis oſtendere: longe plura atque grauiora perpeſſos romanos: antequam chriſtus nominaretur idque hiſtoriarum fide atque teſtimonio probare: ad eam rem Pauli Oroſii cui ea notior erat hiſtoria opem requiſiuit: eamque aſſecutus large ipſa uſus eſt.

De Origene Adamantio.

ORigenes Adamantius ætatis ſuæ doctorum hominum facile princeps cum Eſaiam prophetam interpretaretur: minime dedecori ſibi eſſe duxit: ad Huillum rabi hebreum confugere: ut ab eo diſceret: ubi olim urbs anhel eſſet: iudiciumque illius ſecutus ea reuocaret quæ ante ſcripſerat. Nam quanquam inter chriſtianos peritiſſimus eſſet magiſterque haberetur: in iudaica tamen hiſtoria peritiori in re ſua hebreo cedere uoluit: quem aliis in rebus inferiorē magis quam parē habebat.

De Hilario pontifice.

CVm uideret Hilarius pontifex in eccleſia ortam eſſe contentionem quo tempore paſcatis ſolemnia celebranda eſſent: & ſi ipſe omnium erat paſtor: tamen quoniam in eiuſmodi re arithmetica

atque aſtronomia erat opus: huius rei iudicium uictorino in Galliæ parte quæ pro morinis nunc: ut iam aliquotiens oſtenſum eſt Brithãnia dicitur certo: qui in utraq; illa arte peritiſſimus habebatur remiſit: uoluitq; ut temporis rationem quam ipſe inuerat ad diem inueniendum: catholica tota ſeruaret eccleſia.

De Sixto quarto pontifice.

PRoter hanc ipſam controuerſiam Sixtus quoq; quartus pontifex ex germania Ioannem Monteregium arithmeticum atque aſtronomum peritiſſimum Romam acciuit: & quanuis ipſe non ob aliam rem quam proter ingentis doctrinæ opinionem ad pontificatum conſcendiſſet: aliorum doctrinæ in eo in quo ipſe plurimum excellebat cedere uoluit.

De Michaele Attendulo uenetorum militari duce.

CLare Michael quoq; attendulus omnium uenetarũ copiarũ dux oſtendit: quantum omnibus in arte ſua credi oporteat: cum Frãciſco ſfortia mediolanenſis populi militari duce Carauagium obſidente: ueneti legati ſiue ut uulgo ferũnt prouiſores eum ad ferendam obſeſſis opem monerent: eis enim reſpondit longe ſatius ducere ut Carauagiũ amitteretur quam ut cum hoſte manum conſereret: quod ſine magno incommodo uenetas copias inire prœlium non poſſe uidebat. Itaque cum legati omnino urgerent ut opem ferret: prius ex ſcripto obteſtatus eſt: ſe id facturum: quia iubebatur: & non quod ita agi debere ſentiret: rationeſque attulit proter quas ſi prœlium iniretur neceſſario uenetæ copiæ ſuperarentur. Contra autem ſi cunctando abſtineretur a prœlio: nullius uenetis conſultum iri: itaque cum coactus eſſet dimicare cum hoſte: uenetus exercitus ut prædixerat: ſuperatus fuit: ipſe autem uenetias profectus ex iis quæ ante ex ſcripto prædixerat eam cladem excuſauit. in qua re eius ſententia uiri prudentis fuiſſe & qui longo experimento recte militarem artem calleret iudicata eſt: cum aperte oſtendiſſet: homines armis inſuetos: quanq̃ fieri poſſet ut in cæteris ſaperent: perſæpe bellicis in rebus errare.

DE Paulo Florentino geometra.

PAulus Florentinus geometra omnia quæ de arte illa aliis diceret: pictura aut ligneis machinis uera eſſe atq; neceſſaria oſtendebat.

De Senectute Caput quartum decimum.

DE Senectute ſcripturi ut ordo ſeruetur: longamque quorundam uitam oſtenſuri: quoniã ea res experimento magiſq̃ argumẽtis ẽ probãda: nõ multa ante præfati: ad exẽpla deſcẽdemus: ſi hoc ante monuerimus ſatis dici debere eũ uixiſſe: cui ut bene moreref cõtingit: cõ

tra nimiũ uixiſſe eum: qui male moriatur: ab horũ autẽ numero eximemus Adam Lamechq̨: item Sem qui alio nomine Melchiſedech dictus fuit. Noe quoq̨ ac Mathuſalem atq̨ alios permultos eorum temporum: qui omnes ſeptingenteſimum exceſſerunt annum. Ea enim res adeo trita eſt: ut repeti tum neceſſarium non ſit: tum etiam faſtidii plenum.

De Moyſe atq̨ Aron fratribus.

MOyſes propheta centum ac uiginti uixit annos: quem per id tẽpus nullum corporis langorem ſenſiſſe pro explorato habetur. Quin potius & colore & pelle ſe annum quinquageſimum non ſuperaſſe oculis atq̨ aliis ſenſibus polens uidebatur. frater autem eius Aron quanq̃ uiribus imbecilior centum ac triginta attigit annos.

De Ioiado pontifice iudeorum.

IVdæorum pontifex Ioiadus q̃q̃iam permultum ætas hominũ declinaſſet mortuus eſt cum centum ac triginta annos expleuiſſet. ſed ad proximiora tempora uenientes non nullorum italorum exẽpla proferamus.

De Tito Fulonio bononienſi.

TItus Fulonius bononienſis in claudii principis cenſura dinumeratis ab eo diligenter annis ne qua ineſſet fraus: inuentus eſt annos centum ac quinquaginta ſuperaſſe.

De Lucio Terentio bononienſi.

EO cenſu quem Veſpaſianus pater ac Titus filius habuerunt: bononiæ inuentus eſt L. Terentius centum annos impleuiſſe.

Item de quibuſdam aliis.

EOdem cenſu ſimiliter placẽtiæ tres inuenti fuerunt centum ac duodecim annos attigiſſe. item unus centum ac triginta inſuperq̨ aliũ impleuiſſe: brixelli alius centum uiginti quinq̨: præterea eo cenſu quo tota Italia cenſa fuit: apud oppidum ueliacium in placentino agro ſex inuenti ſunt ducentos ac decem annos uixiſſe: totidem ducentos ac uiginti: & ne mira in uiris ætas tam longa uideatur iam ad feminas quæ longum æuũ uixerunt deſcendamus.

De. L. Tertuleia ariminenſi.

L. Tertuleia ariminenſis Veſpeſianorum cenſu de quo dictum eſt: inuenta eſt centum ac triginta ſeptem annos habere: item alia fauentiæ duos ſupra centum atq̨ triginta

De Mimma & Valeria copiola Emboliaria.

LVceia Mimma ludis romæ cantauit :cum centum annos ageret.
Item Valeria copiola emboliaria a Pompeio Sulpitioque conſs. cū
iam centum ac q̄uatuordecim annos ſuperaret : ludis qui pro Au
guſti ſalute uoti erant iterum conducta fuit : quā exploratū erat multo ante
Mario & Carbone conſulibus a Marco Pompeio ædile conductam fuiſſe.

De Samula.

SAmula ut Aſconius pedianus ſcripſit mortua eſt cum centum ac
treſdecim ageret annos.

De Auguſto.

MIrum in Auguſto notari poteſt : quod cum primus fuerit qui im
peratoris nomen atque titulum ſibi ſumpſiſſet : ſex ac quinquagin
ta annos imperium rexit : & poſt eum in tanto numero ueterum
imperatorum nullus:quanq̄ in eis aliqui tenera adhuc ætate ad eum hono
rem aſcendiſſent : in adminiſtratione eum annorum numerum impleuerit
& ſi inter recentiores quidam ſatis prope acceſſerint.

De Symone Cleophe.

SYmon Cleophe ſecundus hieroſolymarum epiſcopus ſub traia
no principe crucifixus fuit ſatis robuſtus : cum iam centum ac ui
ginti ageret annos.

De Paulo primo heremita.

PAulus primus heremita cariotis ſiue ut aliud eſt nomen dactilis at
que aqua nutritus : nonaginta annos proſpera ualitudine uixit: &
poſtea cum uitam egit:centum ac uiginti annorum erat.

De Antonio ægyptio & Cronio.

ANtonius ægyptius Abas qui auſtere admodum uixit: integris ui
ribus ac iuuentæ ſeruato decore ad centeſimum ac quinquageſi
mum peruenit annum : atque quinque annis plus eius comes
Cronius uixit.

De Narciſo hieroſolymarum epiſcopo.

ILli ānorū numero uiuēdo undecim Narciſus ſup addidit : qui hie
roſolymarū epiſcopus fuit imperante ſeptimio Sceuero Auguſto.

De Democrito abderite philoſopho.

DEmocritus abderites ſtudioſiſſimus atq; idem doctiſſimus phi
loſophus : omnem ætatem contemplando inueſtigandoq; con
ſumpſit : ſolus in magna rerum inopia uitam ducens & tamen

centum ac nouem annos attigit: non morbo ſed longo ſenio mortuus. Quæ res experimento oſtendit: ſtudia minime tempora de hominis uita deducere. Sed eam incolumem ac longam præſtare.

De Galeno pergameno medico.

GAlenus pergamenus medica arte uir excellens: nos docuit quantum arte ſua poſſet. Semper enim proſpera ualitudine uſus eſt. & cum deceſſit nullo ante morbo correptus eſt: ætate uſq; ad centum ac quadraginta annos producta.

De Apollonio tyaneo philoſopho & Anneo Seneca.

EXceſſit centum annos: quemadmodum nonnulli ſcribunt: Apollonius philoſophus aſpectu minime ſenium fatente: item L. Anneus Seneca Cordubenſis ſaltem centum ac quatuordecim impleuit annos: permulti etiam plus eum uixiſſe putant: uiuendi modeſtia & ipſe & Apollonius ad eam ætatem perducti.

Recentiora De Pacomio abate.

QVorundam de quibus dictum eſt: uitæ auſteritatem ſecutus pacomius Abas in ægypto nono Honorii atq; Archadii principum anno deceſſit: cum iam ad centeſimum decimumq; inſuper annum perueniſſet. Experimento enim nos docuit non minus ad extendendam uitam ſobrietatem prodeſſe: q̃ ad corripiendam officere crapulam. cui illud etiam additur: quod per modeſtiam id ipſum temporis: quod uiuimus ꝓſperiore utimur ualitudine: atq; morborum moleſtiis caremus: quibus inter ægritudines confici ſolent: qui genio nimium indulgent: & delicatioribus utuntur cibis.

De patricio ſecundo niuernenſi epiſcopo.

HVius rei exempla quoq; in patricio ſecundo niuernenſi ep̃o in ſeptentrionali occeano nobis præbita fuit. qui ſanctam atq; innocẽtem uitam ſingulari modeſtia egit: & ad ſecundum uigeſimumq; ſupra centeſimum annum peruenit.

De Romualdo Rauẽnate heremita.

DVos annos minus uixit Romualdus Rauennas principum ſtirpe ortus: quorum centum in heremo tranſegit ubi Camalduẽſem religionem inſtituit.

De Attila Hunnorum rege.

OCcultum quidem cæterum iuſtum ſemper dei iudicium eſt: ſiue præmia ſiue penas aut ſua aut aliena manu mortalibus irroget: uel ob aliam cauſam quæ homines latet: quibuſdam longius q̃ aliis uitã extendat: quanquam non modo non ſobrie uiuant: ſed inter epulas ac uina

ætatem agent. Itaq; perſæpe contingit: ut de eis iudicando homines fallantur: quia diuini iudicii profunda intueri nequeant. interdum quoq; quorundam corpora tam robuſte compacta ſunt: ut quanuis eos in uiuendo temperãtia nulla tueat: tamen minus robuſtos qui modeſtius uitã ducunt: uiuẽdi longitudine excedant: quos credibile eſt longius uicturos fuiſſe: ſi ut corporis uiribus magis ualebant: plus etiam ſtudii ut temperãtius uitam agerẽt elaborare uoluiſſent. utriuſq; rei exempla in Attila Hunnorum rege perſpecta ſunt: hic crudelitate inſignis anno ſalutis quadringenteſimo quadrageſimo quinto deceſſit: cum annos ætatis ſuæ centum ac quatuor & uiginti impleuiſſet: tam diu fortaſſe dei nomine ſeruatus: et corruptos imperii mores poſteaquam leniter non corrigebantur: Attilæ ſæuitia mulctaret.

De Garcio Aretino.

VIxit Gartius Aretinus uſque ad annos centum ac quatuor proſpera ſemper uſus ualitudine. deceſſitque nullo ante affectus morbo qui appareret: niſi quod aliquantiſper debilitatas uires ſentiebat: quemadmodum petrarcha ſcriptum reliquit: cuius Gartius paternus fuerat proauus.

De Ricardo.

SCribit Guido bonatus aſtronomus ingentis doctrinæ ſalutis anno ducenteſimo uigeſimo tertio ſupra mille: hominem a ſe uiſum nomine Ricardum qui ſe cum carolo magno ſtipendia feciſſe dicebat: & iam quadringenteſimum annum uixerat.

De Ioanne Tampes equite gallo.

IOannes eques tampes loco gallico ortus: qui & ipſe cum Carolo magno militauit: cum iam unum & ſexaginta ſupra trecentos annos uixiſſet: imperante Conrado ſecundo: ſalutis anno ſupra mille centeſimo quadrageſimo ſexto deceſſit: eius itemque aliorum de quibus eſt dictum exemplo ſatis intelligi poteſt: nulla re certius mortem accerſiri q̃ ſenio. Nam aduerſa ualitudo ut grauis ſit perſæpe tamẽ curatur. incẽdia comprimi poſſunt ne homines ac alia abſorbeant. ruinis occurri poteſt ut lẽtius agant. mare quos abſorbet non nunq̃ uiuos adhuc reuomit: carnificẽ ſæpe a cæde uel caſus uel imperium reuocat. Sed ſenii nunq̃ alius q̃ mortis eſſe finis uiſus eſt. Quam obrem quia homini permiſſum non eſt: ut ſemper uiuat: quod uiuendi diuturnitate ei eſt ademptum: id alia arte ideſt gloria atq; fama ut reſartiatur elaborari ſolet.

Ca.xv.

GLoriæ famæque deſideriũ perſæpe ueluti calcar ad exercendam uirtutem homines impellit: per eam enim uera gloria bonumq; nomen comparari ſolet: atque in eo gloriæ deſiderium nequaquã laudis expers eſſe debet: quod longe aliter in his eſt: qui peruerſo ingenio dum quomodocunque in ore hominum uerſari cupiunt: pro bono nomi/ne male agendo in infamiam incidunt: ſi quidem gloria in his nulla dici de/beat: quorum finis in rebus agendis a uera atque ingenti uirtute abeſt: quẽ admodum exempla quæ de utraque re a nobis proferentur: ſatis clare pote runt oſtendere.

De Alexandro magno.

NAm Alexandrum Macedonem magni nominis auidiſſimum re gem: quid aliud ſpectaſſe debemus arbitrari? cum ab ultima in/dia reuertens maiora equorum frena: locaq; in quibus ſtabulan/tes equi manderent: item arma his quibus utebatur maiora in ea regione re/linqueret? niſi quod per ea credere apud indos poſteritatem cupiebat: & ſtatura & uiribus atq; inſuper uirtute ſe ſuoſq; maiores q̃ eſſent fuiſſe.

De eodem.

VRbes quoq; ab ipſo nominatæ in India apud Aſſyrios ægyptum atq; Aſiam. item a Seleuco Seleuciæ: Antiochiæ ab Antiocho: Cæ ſareæ quoq; per terrarum orbem a Cæſaribus conditæ quid aliud indicant: niſi immenſum famæ deſiderium? quia ſperabant huiuſmodi ur bium conditores: ea appellatione additis ſimul præclare geſtis rebus: ſe æterni tati nomina ſua conſecraturos.

Item De eodem.

QVid aliud quoq; in phrigia apud Achilis ſepulchrum lachrimas ab Alexandro extorſiſſe arbitramur: q̃ quod homericam eloquẽ tiam Achilis rebus geſtis præoccupatam uidebat? & quod ſibi pa rem in ſcribendis rebus ſuis contingere uatem cupiebat? ſperaſſet enim ſi ſua rum geſtarum rerum magnitudini Homero ſimilem præconem addidiſſet ſe nominis ſui æternitatem certius conſecuturum.

De eodem.

ADeo autem cupiditate incenſus erat alexander ut de ſe permulti docte: neq; id tamen præter ueritatem ſcriberent: ut cum de rebus ſuis non bonum poetam Cherilum ſcripſiſſe intelligeret: q̃q̃ ſæpe dicere ſoleret: ab Homero ſe Terſitem eſſe q̃ a Cherilo Hectorem aut achi lem ſcriptum malle: tamen ut alios ad ſcribendum meliores inuitaret: in ſin gulos uerſus aureum Cherilo philippeum nummum dono daret: præcipitẽ

quoque in hidaſpem amnem deturbare Ariſtobolum uoluit: cum ei falſas ipſius laudes recitaſſet: ademptum profecto ei librum in amnem demerſit.

De C. Iulio Cæſare.

ALexandro par animo atque gloriæ cupiditate Iulius Cæſar: cum in hiſpania quæſtor gadibus Alexandri imaginem conſpexiſſet: grauiter ſuſpirauit: cogitans ea ætate qua Alexander Aſiam pene totam ſubegerat: ſe nondum gerere præclaram rem ullam cepiſſe.

De Themiſtocle Athenienſi.

THemiſtocles Athenienſis poſt partam de Xerſe perſarum rege uictoriā cū in olympicis ludis: ab uniuerſa græcia ingēti omnium admiratione immenſaq; laude exceptus eſſet: tātæ gloriæ ac famæ ſuperato gaudio: ad quoſdam amicos conuerſus: tunc uere optatum præmium laboris periculorumque quæ pro græciæ ſalute ſubiuerat a græcis ſe accepiſſe dixit: gloriam ſcilicet: laudemq; omnibus aliis premiis anteponens

De Liſandro Lacedemonio.

LIſander Lacedemonius ductus & ipſe gloriæ deſiderio Cherilum poetam ſecum ſemper habebat: ut carminibus ea celebraret quæ ipſe armis atque uirtute geſſiſſet.

De Adriano & Sceuero imper.

QVod Liſander ad celebrādam nominis ſui famam per alium quæſiuit: Helius Adrianus ipſe efficere contendit: dum magna diligentia rerum ſuarum hiſtoriam ſcripſit: & ne ei nominis ſui inſcriptio fidem adimeret: ſub libertorum ſuorum nomine edidit. Septimius quoq; Sceuerus non alterius: ſed ſuum impoſuit titulum.

De Marco Tullio Cicerone.

EIus gloriæ deſiderio incenſus Marcus quoque Tullius Cicero lōga epiſtola a Lucio Luceio ciue romano enixe petiit: ut Catilinariæ coniurationis hiſtoriam ſeorſum ab aliis rebus ad propagandam nominis ſui famam ſcribere uellet: neq; abſtinuit illud quoq; depoſcere ut in ea etiam aliquid amiciciæ daret: ipſoq; uiuente eam ederet: ut uiuens gloria ſua perfrui poſſet adeo enim magna eſt in pleriſq; hæc gloriæ ſitis: ut quāquam Cicero per eloquentiam æternum ſibi comparaſſet nomen: eam quoque quæ ex ſapienter ac præclare geſtis in rei publicæ adminiſtratione ſequi ſolet: uendicare ſibi cuperet.

De. L. Sylla dictatore.

LVcius Sylla cũ haſtã ſpectaret ubi publicata quorundam ciuium bona uendebantur: & ei quædã carmina in ipſius laudem ſcripta non bonus poeta dediſſet: famæ deſiderio motus ex his quæ ſubhaſtabãtur non nulla munus poetæ dari iuſſit: ea lege ne imposterum de ſe ſcriberet: tanta eum famæ ſuæ cura tenebat.

De.C.mario.

QVid aliud primi odii inter Syllam Mariumque originem intulit? non ne magni nominis ac gloriæ cupiditas? quod cum Boccus mauruſiorum rex ſtatuam auream Syllæ poſuiſſet: qui ab eo Iugurtham captiuum acceperat: Mariuſque eo loco dimouere ſtatuam uoluiſſet: quod Marii qui conſul erat nomine eam ſylla acceperat: & item Marius de iugurtha triumpharat: ex eo inter ipſos ortũ ciuile bellum tanto partium damno atque periculo ſtetit: ut etiam nunc malorum memoria maneat.

De Gneo Pompeio magno.

QVid in creta magnus Pompeius egit: dum pyratas bello proſequeret? nõ ne cũ a Metello prætore in ea inſula oppugnatos intelligeret: nimia gloriæ cupiditate incenſus armis ſuis aduerſus Metellum eos defendit? ut romanum neminem Pyraticæ uictoriæ ſocium atque participem haberet?

De.C.Caligula.

ADeo apud omnes dulcis hec gloriæ cupiditas habita eſt: ut hi quoque qui per ignauiam ac ſcelus præcluſam ſibi nominis ac gloriæ apud poſteros propagandæ uiam uiderunt: ne in obſcuro ipſorum nomen maneret: eius celebritatem per magnum ſcelus comparare ſibi contenderint. Inter hos Caligula princeps cõnumerari debet: qui amens prorſus: atq; omni ſcelere imbutus cum per uirtutem ſciret ſe nominis diuturnitatem non aſſecuturum: temporibus ſuis palam optare ſe aiebat: ut ingens aliquod malum contingeret: de quo diu homines loquerentur: quemadmodum imperante Auguſto primo uariana clades fuerat: & ſub Tiberio Fidennis ruina Theatri: in qua uiginti milia hominum oppreſſa fuerant.

De Nerone, item de Adriano imper. & Lucano poeta.

NEro quoque Imperator cum nomen ſuum præclaris facinoribus aut uirtute cuius erat hoſtis: celebrare non poſſet: inter muſicos principatum appetiit: ſublatis omnium ſtatuis quæ temporibus ſuis olympionicis uictoribus cãtoribus aut tragædis poſitæ fuiſſent: & pro eis poni ſuas iuſſit. Lucanum quoque poetam prohibuit: ne carmen quod ſcri/

bebat ederet : ut ſolus in poetica excelluiſſe uideretur . Qua re non minus q̄ Nero nominis ac famæ uanitate Lucanus compulſus : cum eam contumeliã immoderate nimis ferret : cum piſone coniurauit : atq; ob id a Nerone dam/ natus eſt . Nero etiam præter alia deſiderio torquebatur urbem romam de nomine ſuo Neropolim appellandi : quemadmodum ante aprilem menſem Neronem nominari iuſſerat . Adrianus quoq; auguſtus præter modum cu/ pidus : ut in omni arte atq; diſciplina ſupereminere alios putaretur : cum ei auguſti nominis magnitudo : item hiſtoriæ a ſe ipſo de rebus ſuis geſtis ſcri/ ptæ ſatis non uiderentur : ſi multarum artium ac diſciplinarum : in quibus ip ſe re uera multum excellebat : quemq̄ inueniſſet ſcientiam habere talem : ut imminere periculum putaret : ne aliquando ab eo ſuperaretur : inuidia preſſus eum occidebat . inter quos Apollodorus architectus in ea arte uir admiran/ dus fuit : quod cum ad eum Adrianus inſpiciendam miſiſſet magni operis formulam quam ipſe deſignarat . is efficacibus rationibus oſtenderat quibuſ dam in locis corrigendam eſſe : quemadmodum Dion græcus in hiſtoria ſcribit .

De Commodo imper.

NOn melioribus q̄ ii de quibus ſcriptum eſt artibus : Commodus im perator cum fama extendere nomen ſuum cuperet : Carthaginem a nomine ſuo Commodianam appellauit : ſublatoque de Neronis colloſſo capite ſuum pro Neroniano impoſuit . item menſes quoſdam a ſe compellauit. Cæterum horum deſiderio qui oblique præter uirtutem famam quæſierunt : fortuna obſtitit : ne quod cuperent aſſequerentur . Nam quem admodum Alexandri : Cæſaris : Auguſti : & aliorum bonorum principum impoſita urbibus atq; menſibus nomina firma reliquit : ita in Caligula atque cæteris ei ſimilibus ut ſpē adimeret in poſterum retinendæ bonæ famæ : ubi eam per uirtutem non quæſiuiſſent : poſt eorum mortem ſtatim illa omnia extinxit : per quæ nominis ſui æternitati conſuluiſſe ſe arbitrabantur .

De Cheope ægypti rege.

NOuam rationem aut potius dementiam atq; ſcelus Cheopes egy pti rex ad comparandum ſibi nomen excogitauit . Nam cum pri/ ſcis ægypti regibus mos eſſet gloriæ operam dare ſtruendis inſa/ nis molibus & ipſe quoq; pyramidem incoaſſet : quam deficiente pecunia im perfectam relinquerat : filiam miræ pulchritudinis inter Lapanaricas proſti/ tuit : ut ita ad perficiendam pyramidem pecuniam pararet . itaq; perfecta omni ex parte pyramide : ut illius ſcelere atq; inſania dignum erat : pro glo/ ria quam inde ſperabat : dedecus eſt aſſecutus : cum pyramis non boni no/ minis & gloriæ : ſed ſtulticiæ atque ignominiæ eius perpetuum monumen/ tum haberetur .

De Rhodope meretrice.

RHodope græcum in ægypto ſcortum: parto turpi quæſtu ingen-
ti teſauro: quanquam ipſa humili fortuna orta eſſet: ſerua enim
fuerat: tamen famæ deſiderio incenſa minorem quæ cernitur py-
ramidem extruxit: quæ quantum molis magnitudine ab aliis uincitur: tan-
to alias ipſa operis excellentia ſuperauit: cum meretrix ac liberta cũ tantis re
gibus magni operis impendio contendere auſa eſſet: nec minus ſe in lupana
ri quam illi in palatiis famæ cupidam: nomini ac gloriæ dare operam uelle
oſtendit: quæ tanto reges ipſos in nominis ac famæ deſiderio ſuperauit: quã
to imperiĩ atq; opum magnitudine reges eam anteibant.

De Empedocle.

HAud meliori ratione neque minus ridenda: quin prorſus inſana:
Empedocles philoſophus famam ſibi comparare ſtuduit. Nam
cum panthiam agrigentinam in graui morbo curaſſet: atq; ob id ſe
pene pro numine coli animaduerteret: immortalitatis atq; famæ ſtudio in
cenſus ethnam inſiluit: atq; in medios ipſius ignes ſe coniecit.

De Metrodoro & Care perſis.

NOn ſolum inter claros atq; inſignes uiros hæc famæ cupiditas inue
nitur: uerum in mediocri quoque atque infima fortuna poſitos ca
pit: quemadmodum in Metrodoro & Care perſis inſpectum eſt:
nam cum in prœlio inter Arthoxerſem memnonem ac fratrem eius Cyrum
Metrodorus Cyri capiti uulnus intuliſſet: Cares autem retro poplites ſuccidiſ
ſet: Arthoxerſes huius famæ auidus: ut manu ſua Cyrũ interemiſſe uideretur
dum milites recenſeret ob uirtutem premio dignos: ad metrodorum miſſo
munere ei mandari iuſſit: ut munus acciperet: quia Cyri pileum ad Artho
xerſem detuliſſet: Cari autem quod primus Cyrum nunciauerat mortuum
ex uulnere: quod ei arthoxerſes intuliſſet: tanta in utroque gloriæ cupiditas
fuit: ut ſpretis muneribus: contra regis uoluntatem ſe ipſos predicarent eſſe
qui Cyrum interemiſſent: eumque ab Arthoxerſe ne tactum quidem fuiſſe:
itaq; indignatus rex cum ſibi ipſi eam famam uellet: utrunq; iuſſit occidi.

De Soſtrato Gnidio.

QVanta induſtria periculoq; Soſtratus Gnidius architectus inſignis
Alexandriæ famam ſibi comparare ſtuduit: nam cum turrim ma
gnitudine ſpecieq; eximiam ad portum exedificaſſet: clam in ma

gro marmoreo lapide inſcripſit. Soſtratus dexiphanis Gnidius diis nauigãtibus ſalutiferis. atq; huiuſmodi inſcriptionẽ calce ſuperiniecta occultauit: in qua poſuitq; regis nomen: cuius impenſa turris conſtructa fuerat: regis nomen in calce caducum ac fragile. ſuum autem in marmore perpetuum arbitratus.

De Quodam indo.

CVm Alexandro magno dictum eſſet: Indum quendam ſagitta arcu emiſſa ſingulis ictibus medium annulum petere: ad ſe accerſitum iuſſit ut ſe preſente id ageret. Is autem adeo obſtinatum ne id ageret ſe prebuit: ut iratus Alexander morte eum damnaret. Cum autem traduceretur: a multis interrogatus quam obrem non ſagittaſſet: dixit eam fuiſſe cauſam: quod cum iam diu eius rei in qua excellere plurimum putabatur: periculum non feciſſet: errare uerebatur: adeo magna eum urgebat cura ut excellens ſagittarius haberetur. Quam rem cum Alexander accepiſſet eum periculo liberauit: atq; inſuper ingentia munera addidit.

Recentiora de Conſtantio Auguſto.

COnſtantius quanq̃ romani imperii princeps: famæ tamen auidior ac gloriæ fuit: cuius ſine incommodo comparandæ occaſiones miro ſtudio captabat. nã ſi aliquãdo ab eius ducibus qui in longinquo bella gerebant: uictoriarũ nuncii perferebantur: ipſe ab italia: per ceteras orbis terrarum partes eas ſcribebat: tanquam uirtute ſua atque induſtria partas: quin ordinem modũque geſtarum rerũ tanq̃ ipſe interfuiſſet deſignabat.

De Belliſario patricio romano.

MEliorem rationem quam multi e ſuperioribus inter recentiores adſeruandam nominis ſui famam Belliſarius iniuit: poſtea quam in italia ſæpius gothos deuicit: regemque eorum uictigen cepit: atque in aphrica uandalorum regem Giliſmerem aphricamque atque Siciliam recepit: & de perſis quoque triumphauit: cruci enim aureæ gemmis contectæ centum pondo græcis latiniſque litteris uictorias ſuas inſcripſit: atque eã romæ ſancto petro apoſtolo munus dedit: ratus ob religionem perpetuam fore: atque inſigne omnibus ſeculis magnitudinis militariſque uirtutis ſuæ monumentum fore.

De Leone quarto pontifice maximo.

LEo quoq; quartus pontifex maximus: dum urbis romæ partem quæ cis tiberim eſt muro cingeret: ipſe etiam famæ ac nominis cupidus: a nomine ſuo leoninam urbem appellauit.

De Eugenio quarto pontifice maximo.

EVgenius quartus pontifex: & ipſe famæ cupidus: cum non ſatis ſibi duceret: quod a multis ſcriptum eſſet: ab eo florentiæ græcorũ armenſorum ethiopum atq; indorum eccleſiã in id deductam: ut ipſorum atque latinorum una eſſet fides: idemque ab omnibus crederetur: uoluit etiam ut tota illa hiſtoria duabus æneis foribus exprimeretur: eaſque ipſas fores ad primariam in petri apoſtoli templo portam poſuit.

De Sixto quarto pontifice max.

SIxtus quartus pontifex in porticu quam a fundamentis inſtaurata ſancti Spiritus hoſpitatoria domo romæ condidit: uitam ſuam reſque a ſe geſtas pingi iuſſit: pontẽq; qui in Tiberi dirutus erat inſtauratum a ſuo nomine Sixtum appellauit.

De Ioanne Capiſtrano ordinis minorum & quibuſdam aliis.

GLoria quæ propria ſanctorum hominum peſtis dici poteſt: clam perſæpe ceu fulgenti uirtutis amictu tecta: eorum pectora ſubit. quemadmodum in Ioanne Capiſtrano oſtenſum eſt: qui quanquam ex eo numero eſſet: qui minorum ordinem profitentur: quæ profeſſio nullius rei magis quam humilitatis ſtudioſa eſſe debet: cum prœlium ſcriberet: quo Maumethes turcarum rex apud belgradum urbem a Ioanne uniado eius meſiæ partis quæ nunc tranſiluania dicitur uaiuoda: hoc quoque honoris nomen eſt: ſuperatus ac fuſus fuit: nulla pene de eo atque de apoſtolico legato mentione facta: de ſe tantum loquutus eſt: ceu ipſius unius uirtute aut miraculo parta tam inſignis uictoria foret: & qui aliis predicabat ambitionem atque mundanam gloriam fugiendam eſſe doctrinæ ſuæ pene immemor: pleno curſu inſequutus: alienam occultata eorum uirtute ac robore qui uere res geſſerant: ſibi uſurpabat: quemadmodum in hiſtoria pius teſtatur. Sed minus fortaſſe mirum uideatur huius ſancti uiri pectus honeſtum hoc famæ deſiderium inuaſiſſe. cum auſteritate uitæ inſignẽ atque ſecularium honorum contemptorem Hieronymum legamus in libro quem de uiris illuſtribus ſcripſit: in eorum cathalogo ſe ipſum quoque connumeraſſe: diligentiq; etiam cura omnibus uoluminibus: quæ uſq; ad eam diem ſcripſerat: titulos ac nomina ſua reddidiſſe. Auguſtinum quoq; in confeſſionibus propriam uitam doctrinamq; luculenter cum aliud agere uideretur: non ſine magna dexteritate uideamus expreſſiſſe. adeo enim honeſtæ huius gloriæ auidum natura humanum fecit ingenium: ut aliorum doctrinam ſtilumque ad celebrandas ipſorum laudes expectare homines nequeant. Sed in iis haud inique ferendum eſt: ſi in tantis uirtutibus cum nondum mortalitatem exuiſſent: in re præſertim ita

quã a uero non aberrarunt: aliquid offenderunt. Illud quidem & mirum & permoleſtum uideri debet: cum qui in ignauia atq; omni ſcelerum genere a uirtute alieni totam uitam delituerunt: precio ſibi comparare laudatores non erubuerunt: & qui corruptis moribus quibus tenebras omni ſtudio obtendere debebant: falſarum uirtutum fulgorem præferre contenderunt. ut pro ignauis induſtrii: liberales pro prodigis: pro ſtupidis prudentes compellentur: atque impudicitiæ uenerisq; ſtudiũ comitatis appellatione leniatur. ac ſimiliter ignorantiæ culpam modeſtiæ uelamine celare contendãt: peruerſe uiciis ſceleribuſque in contrarias uirtutes quas nunquam agnouerunt permutatis. in eiuſmodi enim hominibus audacia ſatis culpari non poſſet: non eorum modo qui ex eo laudem ſibi apud poſteros quæſiuerunt: in quo ut elaborarent adduci nuncuam potuerunt: uerum illorum quoque qui per imprudentiam quæ falſa eſſe norant: pecunia adducti tanquam uera eſſent litteris mandauerunt.

De Alphunſo Aragonio Siciliæ rege.

ALphunſus Aragonius Siciliæ rex gloriæ atque famæ ſtudioſus: non contentus ædifficiorum magnitudine: qua nulli recentiorum regum ceſſit: apud ſe panormitam inſignem eo ſeculo poetam: itẽ Bartholomeum facium hiſtoriæ ſcribendæ peritum habuit qui geſtas ab eo res perſcripſerunt.

De Hieronymo olgiato.

VIx adduci poſſem: ut hac ætate noſtra: in qua una cum uirtutibus non pauci ſolum fit: uerum etiam pene deſpectui habetur fama: aliquem fuiſſe crederem: qui famæ deſiderio morti ſe obieciſſet: niſi ego ipſe libellum legiſſem Hieronymo olgiato dictante cum torqueretur ſcriptum: quod unus e quatuor fuerat: qui Galeatium ſfortiam mediolanenſem ducem confoderunt. in eo enim libro faſſus eſt ad id facinus ſe adductum ſolo gloriæ ac magni nominis deſiderio: quo incenſum ſe dicebat cum priſcorum hominum res præclare geſtas puer adhuc in litterario ludo legeret. Adeo autem eo is fuit animo ut notarius qui morienti aſtabat: ſcripſerit cum extremam pene animam Hieronymus ageret latine dixiſſe: mors quidem crudelis: at facinoris fama æterna: eo ipſo momento quo moriebatur: commemorato tam acerbæ mortis optato premio.

Quæ res magnæ quibuſdam contingerunt. Ca.xvi.

De Pyrrho epirotarum rege

INter eos quibus in uita magnæ res ac memoratū dignæ contige-runt: pyrrhum haud iniuria ante alios commemorabimus: Anti-gonus enim Aſiæ atq; Syriæ rex militaris artis peritiſſimus hac eū laude extulit: affirmauit enim ſi conſeneſceret primum ætatis ſuæ belli geren di ac militarium rerū ducem fore. Hanibal quoq; cū Scipione de militaribus ducibus: qui unquam uirtute inſignes fuiſſent: minime obſcure primum eſſe pyrrhum nominauit: Scipione idem affirmante: itaq; ingens profecto laus ducenda fuit: a tribus tantis uiris bello tam excellentem duci: atque tot tantiſque græcis ac romanis ducibus præponi: qui aute eum rerum preclare geſtarum magnitudine plurimum excelluerunt.

De. L. Fuluio.

HAud leuius romani quoq; ac tuſculani bellicoſorum populorum de Lucio Fuluio iudicium fuit: quam trium quos diximus de pyr-rho: Nam cum tuſculanorum conſul eſſet Fuluius: atque pro eis multa præclare geſſiſſet: romam tranſiuit: atque eo ipſo anno romæ conſul factus tuſculanos proelio deuicit: ac de eis triumphauit: ſolus romæ ac pri-mus qui ciuitate donatus: & conſul factus eſſet ac triumpharet eo ipſo anno quo hoſtium dux fuiſſet.

De. T. Quintio Flaminio.

TAnta etiam ſenatus ac populus romanus de Flaminio fuit opinio ut quanq̄ tribuni ple. omnes concordi animo aduerſarentur: ta-men ante legitimam ætatem conſulem unanimes eum creauerint: atq; in Macedoniam aduerſus philippum miſerint.

De. M. Vulpio Traiano imper.

QVid magnificentius alicui poteſt cōtingere q̄ id quod Traiano im-peratori euenit? eius enim bonitas ſucceſſoribus inter foelices accla-mationes: quæ a ſenatu ro. fiebant commemorabatur: Traiani bonitate in aliis æq; atq; Auguſti foelicitate deſiderata.

De Eodem.

Illud quoq; nō minus eſſe affirmari debet: neruā cocceium cum im-peraret: ſenio confectum multis romani atq; italici generis propin quitatibus prædictum: cum ſibi inſignem uirtute uirum imperii ſucceſſorem deligere uellet: aliis poſtpoſitis Traianum adoptaſſe Hiſpania oriundum: illius uirtute atq; animi uigore ad id impulſum. Is enim externo rum primus fuit: qui ad romanum imperium conſcenderet: quemadmodū in eius uita Dion ſcribit.

De Ariſtide athenienſi.

MAgnum & quod ſummo opere magnificū extimari debeat teſti moniū fuit: quod græci omnes Ariſtidis athenieſis uirtuti præſtite

runt: cum omnes cõcordes ob inſignem uirtutem Ariſtidem iuſtum cogno minauerunt.

De Iacobo minore.

IAcobus minor primus hieroſolymarum epiſcopus: frater domi/ni atq; eiuſdem apoſtolus a iudæis chriſtianiſque ſimul eodem iu/ſti cognomine honeſtatus fuit.

De Ioanne Baptiſta.

QVanq̃ magnifica putari debeant eorum præconia: de quibus di/ctum eſt: ſuperat tamen alia mea quidem ſententia: Ieſu Chriſti de Ioanne Baptiſta iudicium: quanto ipſe uiuentes omnes dignita te excelluit: & quãto creaturam is qui creauit uincere ſolet. De eo enim dixit: inter natos mulierum neminem Ioanne baptiſta maiorem ſurrexiſſe: Perſi/ca regna atq; Aſiatica. item conſulares cæſareoſque triumphos diuino ac cer to iudicio Ioannis Baptiſtæ uirtuti poſtpoſuit.

De Aron primo pontifice Iudeorum.

SI Scipio atque Pompeius ante legitimum tempus proter ingentem uirtutis opinionem a populo romano conſules creati fuerunt: id ta men non niſi hominum iudicio factum fuit: qui multis rationibus errare poſſunt. Sed diuinum quo Aron electi populi pontifex primus crea/tus fuit: longe magis faciendum eſt: cum prodigio electionem confirmaue/rit: egit enim ut uirgulta iam deſecta florerent: atq; una & eadem nocte fructum proferrent.

De Ioſue & Caleph Iudæis.

BEne ſimile fuit dei iudicium de Ioſue & Caleph Ieffoniæ filio am/bobus iudæis: quos ſolos ob uirtutem de ſexcentis iudæorum mi/libus: qui ægyptum egreſſi ſunt: deus dignos duxit: ut in terrã a ſe promiſſam ingrederentur.

De Moyſe propheta.

SIue propria uirtus ſiue gratia ea fuit: per quam Moyſes deum allo quutus eſt & uidit: quantum humanitas diuinitatem quæ infini/ta atque incomprehenſibilis eſt: poteſt intueri: profecto digna eſt quæ maximi fiat: non modo ut ea res quæ rariſſime contingit: mortali tatem ſupereminеat: uerum etiam quæ fortaſſe alteri nemini accidit: ſed iam a uirtute ad doctrinam tranſeamus.

De Eutimo poeta.

ADhuc uiuẽs delphici oraculi atque Iouis reſponſo conſecratus eſt Eutimus poeta locris in italia natus: cum ſemper alias olympicis ludis uictor declaratus: ſemel tantum præteritus eſſet.

De Sophocle tragico poeta.

SOphocles ſine controuerſia tragicorũ princeps athenis mortuuſ eſt: cum a Liſandro obſideretur: itaque in ſomniis ſæpius Liſandrum bacchus monuit: ut delicias ſuas ſepelliri pateretur: ea re Liſander motus: cum quæreret qui tunc athenis deceſſiſſet: inueniſſetque Sophoclem mortuum eſſe: permiſit ut extra urbem ad ſepulturam efferretur. Magni profecto facienda res. ut ab his quos gentilitas deos rebatur eſſe: tale de Sophocle atq; Eutimo teſtimonium prodiret.

De Beroſo aſtronomo.

BEroſo aſtronomo qui multa prædixerat quæ tempus uera fuiſſe declarauit: athenienſes in gymnaſio ſuo ſtatuam æneam poſuerunt: cuius lingua tota aurea erat.

De Marco Varrone.

MAgna profecto res ea fuit: quæ. M. Varroni contigit: cuius uiuentis imago in bibliotheca publica a polione poſita fuit. qui honos doctiſſimis poſt mortem ſolum habebatur tantum enim & magnæ exiſtimationis & reuerentiæ per doctrinam Varro ſibi pepererat: ut uiuens quoq; mereretur eo honore perfrui: quod cæteri docti etiam ancipiti ſpe poſt mortem aſſequi cupiebant: & ne uiris tantum eiuſmodi honores contigiſſe credamus: his quæ dicta ſunt quaſdam annectemus foeminas. Nec uero Mariam dei genitricem attingemus. Siquidem de his quæ humanitatem ſolam ſapiunt ſermo noſter eſt: ipſa autem a deo electa nimium cæteras mortales tranſgreſſa eſt: quam deus qui omnia creauit: & cuius nutu ſine errore cuncta reguntur: ſolam duxit dignam quæ dei filium ad redimendum genus humanum pareret: & eadem uirginitate inſignis dei parens non amiſſa uirginitate poſſet haberi.

De Vxore holitoris ægyptii.

HEron ægyptius rex luminibus orbatus: cum circiter decennium cecitati remedia quæſiuiſſet: tandem oraculo monitus eſt: ut oculos mulieris urina lauaret quæ alium quam uirum ſuum non agnouiſſet. Quam obrem a regina incipiens permultas ægyptias mulieres expertus: ægritudini ſuæ remedium nullum inuenit: niſi per uxoris urinam cuiuſdam Holitoris: quæ prodigioſo experimento oraculoq; inter ægyptias caſta inuenta longe ſolidiori laude digna mihi uidetur quam ſulpitia ob caſtitatem ſola romæ electa: quæ uerticordiam uenerem dedicaret. Fieri enim potuit: ut ſulpitia aliquo aſtu cæteras mulieres falleret: quod Holitoris uxor in oraculo quod prodigio ipſo confirmatum fuit facere non poterat.

De Agrippina auguſta.

AGrippinæ Auguſtæ inter fœminas romanas: quæ ante eam fue/runt: uni contigit: ut romani principis uxor: ſoror: mater: ac filia haberetur. Germanici enim filia fuit: quem Tiberius imperii ſuc/ceſſorem adoptauerat. Claudium auguſtum uirum habuit. Calligulæ ſo/ror erat: deniq; Neronem peperit.

De Meſa uaria.

LOnge etiam magis facienda mihi uidetur Meſa uaria urbe Meſa quæ in phenicia eſt orta. Hæc Iuliæ ſoror fuit olim Septimii Sceue/ri imperatoris coniugis. nam mortuo Baſſiano: a Macrino qui ei ſucceſſerat in imperio: in pheniciam remiſſa: aſtu mentiendoq; conſecuta eſt; ut nepotem ex filia Heliogabalum nomine cum nondum quartum de/cimum excederet annum in imperio conſtitueret: ipſa ſub eo romanum im perium q̃ diu uixit adminiſtrauit: quod etiam egit Alexandro imperante: quem ut Heliogabalum: cui æque auia erat; arte ſua ad principatum eue/xerat; hac gloria inſignis facta quæ aut nulli aut rariſſimis contigit: ut fœmi na in ſenatu ſederet: ac uerba faceret: nomen ſuum inſcriberet: ac cætera im peratorum munia obiret: item mortua imperatoria pompa ſepelliretur: at/q; in diuarum romanarum numerum reciperetur; omnium iudicio fœlix atq; prudens habita.

De Delbora propheta.

SI Aggrippina atq; Meſa apud romanos excelluiſſe plurimum pu tantur: Delbora hoc apud deum quod maius eſt: ac iudeos obti/nuit. nam cum prepheticum haberet ſpiritum uiginti annos Iſrae lis populum rexit iudicauitq;: & ne minus armis belloq; q̃ pace aut religione in adminiſtranda re iudaica excelluiſſe uideretur: cananeorum exercitum Siſara duce conſilio ſuo deuicit.

De Merchurio triſmegiſto.

IN Hermete qui idem eſt quod Merchurius: quem Eupolemus græcus Moiſem dicit fuiſſe a græcis muſeum appellatũ: a quo Or pheus permulta didicit. tria quæ plurimum excellerent inuenta fue runt; preter quæ dictus eſt triſmegiſtus: quod latine ter maximum ſonat. id quod Alexandro Pompeioq; ſemel tantum attributum eſt. Nam & rex maximus in ægypto fuit: item philoſophus mira preditus doctrina: præte/rea ſacerdotali honore qui maximus erat inſignis; quibus de rebus ab ægy/ptiis poſt mortem inter numina cultus eſt: primumq; anni menſem ei ſacra runt urbẽq; in ægypto clariſſimã ab eius nomine Hermopolim nuncuparũt.

De Hircano pontifice ac principe iudeorum.

HIrcanus alio nomine Ioannes nuncupatus: primus ſoluſq; inter he/breos fuit: qui princeps pontifex atq; propheta ſimul eſſet: habe/retq; unus tres gentis ſuæ primarios honores: inter quos prophetiæ

munus humana fraude minime paratur.

De C. Aurelio ualerio Diocliciano imper.

NOn parui faciendum eſt id quod Diocliciano contigit: Nā ſponte depoſito imperio cum nono anno poſt moreretur: primus atque poſtremus romanorum fuit: qui ſenatus atq; populi romani conſenſu ſine imperio in numerum deorum referretur: & ſi ei in imperio filius nullus ſucceſſerat: in priuata enim fortuna a romanis eum acecpit honorem: quod multi in imperio cum deceſſiſſent aſſecuti non fuerunt.

De Flauio Val. Valentiniano imper.

NOn leue ſingularis uirtutis argumentum teſtimoniumq; quod ab omnibus magni debeat fieri: Valentiniano primo Auguſto contigit: cum a romano exercitu concordibus omnium animis abſens & quem ea res prorſus latebat: ad imperium uocatus eſt ac decem dies ut ueniret expectatus: eo enim tempore ipſe in priuata fortuna fuit gente pannona: atq; humili ſatis fortuna: & quod pene maius eſt in interregno: defunctus enim erat iouinianus: alius nullus auguſtale ſceptrū inuadere auſus eſt: quæ res etiam ſatis oſtendit quæ de ipſius uirtute opinio haberetur.

Recentiora de Conſtantino maximo.

MIram Conſtantinus uirtute ſua gloriam aſſecutus eſt: nam primus ſoluſque inter romanos principes atq; imperatores a gentilibus in numerum deorum relatus a chriſtiana quoque eccleſia in ſanctorum cathalogo receptus fuit: dieſq; uigeſimus primus menſe martio in ipſius nominis honorem celebratus eſt: Nam ei ob uirtutem magna ipſius laude: maiore etiam omnium mortalium admiratione contigit ut duarum inter ſe plurimum aduerſantium religionū populi atq; eccleſiæ: ipſum ad tantum adeoq; rarū honoris culmen reciperent ad quod nullum antea unq̄ conſcendiſſe uiſum fuerat.

De Ioanne Chriſoſtomo.

VT nos iterum inter recentiores ac doctos recipiamus mouet nos Ioannes patriarcha conſtantinopolitanus: quem ob doctrinæ magnitudinem atq; ſingularem eloquentiam græci Chriſoſthomon cognominauerunt: quod os aureum latine ſignificat.

De Victorino.

VIctorinus quoq; ob doctrinæ magnitudinem romæ in foro poni ſibi ſtatuam uidit: quemadmodum in palatina bibliotheca uarro ſed ut faſtidium euitemus parum in omni qualitatis genere commorati ad ſanctimoniæ exempla tranſeamus.

De Caterina uirgine Alexandrina & aliis.

SI priſci noſtri Valeriuſq; in primis tanti græcorum honorem Amphiarao ad eius ſepulcrum habitum fecerunt: quid egiſſent ſi Caterinæ Alexandrinæ uirginis. item pauli primi heremitæ: aut mariæ ægyptiæ tumulum uidiſſent? quorum prima angelorum manibus tumulata in ſina arabiæ monte fuit: alios duos feri in heremo ipſa leones prodigioſe effoſſo brāchiis ſuis loco: tanquam humanus eis ſenſus ineſſet: ſepulturæ honore proſecuti ſunt: res profecto Mauſoleo ægyptiſq; pyramidibus aut cuiuſuis inſigni ſepulturæ generi longe anteferenda.

De Clara in umbria urbe Axi orta.

INrer raros quoque honores is annnmerandus eſt: qui Claræ in mōnaſterio prope urbem Axim mortuæ habitus eſt. nam cum in ea urbe Innocentius quartus pontifex eſſet: ſtatim cum toto urbis illius populo: totaque aula ubi mortuæ corpus erat profectus: canentibus tubicinibus intra urbem non ut mortuam: ſed in triūphantis ſpeciem eam detulit: atque ipſe omne funeris officium executus eſt. inopi enim quæ ciuilem ſtatum eggreſſa non erat: tantus princeps & cum eo populus totus hunc honorem preſtitit: quem fortaſſe alicui regi negaſſet: honorem inquam omni exparte non minus excellentem: q̄ cum macedones legati romæ Scipionis feretrum ſubiuerunt.

De Franciſco eadem Axi urbe orto.

QVam ingentem quoque perfectæ uirtutis prærogatiuam atque minime dubium argumentum Franciſcus axi urbe natus a deo tulit? nec uero id dico quia in ſanctorum numerū relatus fuerit. id enim etiam ad alios pertinere uidemus: ſed quod precipuo dei munere dignus & factus & iudicatus eſt: qui uiuens in corpore ſuo ueram certamque uulnerum pertulerit formam: unde humani generis abſterſa labe uita prodiit mortalibus: quos primi parentis error in eternum peremerat. ita autem fuiſſe prater quam quod res ipſa inſpiciebatur. Alexander quoque quartus. Gregorius nonus. Nicolaus tertius apoſtolica auctoritate teſtati ſunt. O ſingulare munus gratiaque diuinitus infuſa: O unica rerum excellentiſſimarū excellentia: ferre Franciſcum in corpore ſuo: ita ut inſpici tangiq; poſſent: ſigna illa quibus præcium conferri nullum poteſt: in quibus iuncta diuinitati humanitas dum per ea mortem accepit: ſalutem uitāq; terrarū orbi peperit.

De Victore e gente piſana patricio ueneto.

SI primo africano glorioſum ducimus fuiſſe: quod exercitus a ſenatu ac populo peteret: ut ante legitimum tempus ei conſulatum deferrent: cum is & liber & gratioſus eſſet: nonne maius eſſe dicemus id quod Victori piſano cum in carcere eſſet euenit? Nam cum capta a

genuenſibus urbe clodia.inter patricios uenetos nullus iam petere auderet.ut claſſi preficeretur:plebs nimio incenſa ardore.tota magnis clamoribus petiit ut uictor piſanus eligeretur: ſine quo uictoriam ſe aſſecuturam deſperabat. Itaq; ea re motus Senatus Venetus una cum principe a palatio ad carcerem ubi uictor erat falſo accuſatus ob acceptam antea apud urbem polam cladẽ deſcendit.eductumq; e carcere eius belli ducem creauit: populiq; ac Senatus iudicium res a uictore foeliciter geſta approbauit.

De Martino Quinto pontifice

NOn minoris momẽti chriſtianorũ omniũ iudicium in Martino qnto põtifice fuit:q̃ antea Venetorũ in Victore piſano fuiſſet.Nam cũ ſciſmate diſciſſa eſſet chriſti tunica ad diuerſos põtifices inclinãte uariis ſtudiis eccleſia:in cõſtantiẽſi concilio:ubi Cardinaliũ numerus duos & triginta ſuperabat abdicatis pontificatu Ioanne: Gregorio:atq; Benedicto:miro omnium conſenſu pontifex creatus fuit.atq; ex Odone qui gente columna ortus erat:Martinus quintus appellatus eſt. Vnum enim illũ ob ſingularem uirtutẽ bonitatem atq; doctrinam tãto honore dignum duxerunt: neq; iporum ſuffragiis:ſed a deo electum ferebãt:quæ res facit ut longe excellẽtius fuiſſe arbitremur id quod de Petro Chriſtus iudicauit. Nam q̃q̃ ter chriſtum petrus abnegaſſet:atq; inter apoſtolos ipſo doctiores eſſent aut qui affinitate arctius chriſtum contingerẽt:ipſum tamen neq; id ſine iuſto quanq̃ occulto iudicio in terris eccleſiæ principẽ eũ cõſtituit:neq; uero ipm ſolũ.uerum ſucceſſores quoq; ipſius cũ ei uiuenti aperiendi claudẽdiq; coeli claues tradidiſſet

De Nicolao quinto pontifice

NOn poteſt niſi mira res ipſa quoq; dici:& cui ſupra modum propitiam ſe fortuna preberet:ea quæ Thomæ Sargianenſi contigit. qui uno atq; eodem anno epiſcopus cardinalis ac põtifex creatus eſt. & in pontificatu Nicolaus quintus appellatus. Lõge enim hoc difficilius atq; rarius fuit quam pompeio ante legitimum tempus triumphare.

De Hominum luxu atq; deliciis. Caput primum.

HOminum luxuriam ſcripturi quo modo eã melius exprimemus? quam poſitis quibuſdam ipſius exemplis id eniti: ut per exempla ueluti in ſpeculo homines turpitudinem ipſius atq; uilitatem intuentes diligentius hunc ceu morbum effugiant. Cum inter uicia illa ſit luxuria quæ ad trahendas ad ſe hominum mentes plus ualeat: & per quam ingenii uires ac corporis robur magis eneruantur. Ei delitias quoq; tanq̃ ſorores annectemus: quas certatim inopia morſq; ſubſequuntur. quarum alteri hæc autem pauperies eſt comites morbi ſolent eſſe: atq; inanis peractarum iam rerum pœnitentia: quæ pluſq̃ cætera inter humanas res ridiculos ſine ulla cõmiſeratione mortales facit.

De Demetrio Aſiæ rege.

DEmetrius aſiæ rex effrenata libidine laborauit: qui cum urbem Megaram obſideret: audita Theſipholæ pathareæ inſigni forma: omiſſa urbe Megara: exercituq; ſine duce relicto: ut cum ea conueniret non ſine ingenti periculo profectus eſt. Paruo enim temporis momento: quin ab eis caperetur: hoſtes fefellit. Neq; uero eo periculo factus prudentior in Lamiæ tibicinis quanq̃ uetulæ atq; proſtitutæ amorem incidit: atq; ita captus eſt: ut ſe ab ea regi pateretur. Quare cum liſimacho contigiſſet Demetrii legatis in colloquio cicatrices oſtendere: eius uulneris quod Leo intulerat: cum ei ab Alexandro eſſet obiectus: Legati reſponderunt in brachiis colloq; poſſe Demetrium meretricis Lamiæ dentium notas oſtendere.

De Salomone iudæorum rege.

VT multa prætereamus: quæ Salomon iudæorum rex nimis delicate egit. hoc eius nimiæ quoq; libidinis inſigne facinus commemorabimus. Nam cum ſeptuaginta uxores duxiſſet: atq; inſuper trecentas concubinas addidiſſet: ut earum nonnullis morem gereret: ſpreto ueri numinis cultu ad idolatriam plus libidini q̃ deo tribuens tranſiuit.

De Sardanapalo Aſſyriæ rege.

NOn ſatis fuit Sardanapalo muliere corruptiorem ſe præſtitiſſe: quia etiam in fœmineo habitu penſa inter mulieres accipere ac nere ſolebat: poſteritatem quoque turpitudinis ſuæ teſtem habere uoluit. Tumulo enim ſuo inſcribi iuſſit: id ſolum quod ebibi atque uolu-

ptatibus impendi habeo: reliquorum nullam ſentio uoluptatem.

De Arthoxerſe Memnone perſarum rege.

ARthoxerſes perſarum rex Darii filius adeo libidini frena laxauit: ut non contentus trecentum ac ſexaginta concubinas habere: omni naturali lege boniſq; moribus deſpectis: acthoſim atq; meſtrim ambas filias duxerit uxores: quemadmodum Plutarchus ſcriptum reliquit.

De perſis Maguſeis.

NOn ſcelerata modo uerum etiam præter modum fœda Maguſeorum perſarum libido fuit: quos Euſebius cæſarienſis ſcribit nulla pudoris ratione habita: ſpreta ea quam feris quoq; natura impoſuit lege: cum ipſis matribus concubuiſſe. quod ſcelus indos quoq; atq; ethiopes ac Medos Hieronymus librorum poſtremo quos aduerſus Iouinianum edidit: non in matres ſolum uerum in auias quoq; ac filias perpetraſſe ſcripſit.

De Cambyſe rege perſarum.

EXhauſti quoq; ruboris uenus in Cambyſe perſarum rege fuit: qui duas ſorores ſuas in matrimonium duxit.

De Cypſello Corinthio tyranno.

NOn minus etiam Cypſelli Corinthii tyranni deteſtanda ueneris cupiditas fuit: cum Meliſſæ uxori iam mortuæ libidinoſe ſe commiſcuit: quæ res fidem iis præbet quæ ab Erodoto de ægyptiis ſcripta fuerunt. ait enim apud eos funerum curatores cum iis uenerem exercuiſſe: quorum corpora ſepulturæ mandanda acceperant: propter quam iniuriam apud ægyptios mos inoleuit: ut corpora ſepulturæ curatoribus quarto die duntaxat poſt mortem crederentur: ut fetor ab eiuſmodi iniuria mortuorum corpora defenderet.

De Euridice Macedonum regina.

EFfreni quoq; Euridices Macedonum reginæ ueneris ſtimuli fuere: quæ amynthæ uxor atq; Philippi mater fuit. hæc enim ut adultero regnum traderet Alexandrum ac perdicam filios ueneno ſuſtulit: atq; idem uiro feciſſet: niſi filia ſcelus detexiſſet.

De. P. Octauio: & Apicio romanis.

BArbaris græciſq; tandem relictis exemplis: ad romanos tranſibimus. Apud eos enim in omni uirtutis ac uiciorũ genere magna ſe ſcribendi copia offert. P. Octauius atq; Apicius piſcem Tiberio cæſari dono datum: qui in piſcario foro uenalis propoſitus erat: certatim aucto præcio eo perduxerunt: ut eum publius quinq; ſextertiis coemerit. neq; enim puduit in priuata fortuna uiuentem ciuem tam ingenti præcio piſcem emere quem ro. imperator uendi iubebat: nimio gulæ ſtudio publius hono-

ris atq; fortunæ ſuæ immemor factus.

De M. Scauro L. Syllæ genero atq; priuigno.

INgens etiam prodigalitas atq; immenſæ delitiæ fuerunt. M. Scauri. L. Syllæ generi atq; priuigni: nam ut in ædilitate ſua quem admodum eius honoris mos ferebat: ludos æderet: neq; publicis theatris uti uellet: ipſorum ludorum gratia tantum: quos ipſe æditurus erat: extēporarium theatrum extruxit: & peractis ludis opus ipſum demolitus eſt. Fuit autem illius magnitudo ſpecieſq; tanta: ut uiuentium regū nullus his temporibus ſimile pro manſuro opere facturus fuerit. In eo marmoreas columnas trecentas ac ſexaginta poſuit: quæ omnes tricenorum octonorumq; pedum aut circiter longitudinem implerent: ſcenæ autem pars marmorea fuit. altera autem polymito opere exornata: tota æneis inauratiſque tabulis tecta. Intercolumnia uero æ nearum ſtatuarum tribus milibus exornauit præter tabularum ornamenta quæ inſignium pictorum opere mira arte confectæ erant. reliquæ theatri partes auleis egregii operis ueſtitæ: ita ut quod in eius operis uſum ſupra neceſſitatem comparatum fuerat: mille ſextertiorum præcium excederet. cuius tam ornati præcioſiq; theatri amplitudo tanta fuit: ut in eo ſedere hominum octuaginta milia potuerint: quanq̄ circus maximus: quem pompeius lapide calceq; extruxit ultra ſexaginta milia non caperet. Delitiæ profecto atq; prodigalitatis tanto L. Craſſo atque Syriæ regi antiocho de quibus Valerius ſcribit anteferenda: quanto terras coelum anteire uidetur.

De. L. Lucullo.

POſt ingentes uictorias in oriente partas: romam reuerſus L. Lucullus luxuriæ atq; deliciarum inuentor ac parens habitus eſt. Nam quocunque in loco eum uoluptas coepiſſet: nunc in mari depulſis undis immenſa palatia ædificabat. nunc montibns ædiſſicando occupatis aquas ſuperinducebat: ut in his cum natura contendere uideretur: nullaq; eum impenſæ magnitudo deterreret: quominus perageret: quæ omnino fieri non poſſe uiderentur. Itaque haud iniuria togatus Xerſes a romanis appellatus fuit. piſcium quoq; atq; oſtrearum uiuaria aluit: marinis atq; dulcibus aquis diuiſa. Inſuper auiaria tanta: ut omnibus temporibus auium ſicut piſcium oſtrearumq; copia ingens ſuppeteret: ante alia etiam immodicus eius luxus tum præcipue apparuit: cum inuento in foro magnus Pompeius Ciceroq; ultro dixiſſent ſe cum eo coenaturos ea: cōdictione ne quid domi mandaret: ab eis enim is unum duntaxat exegit: ut miniſtris locum ipſum declararet: ubi ea die coenaturus eſſet. In Apolline igitur: ita enim conclaui nomen erat: parari coenam iuſſit: ad quem locum cum ueniſſent Pom

peius ac Cicero: tam magnifice tantiſq; deliciis paratam inuenerunt coenam:
ut ea etiam opulentiſſimi regis fortunam excedere uideretur. Quam rem
Pompeius Ciceroq; mirati: cum cauſam tanti apparatus quærerent: unius
duntaxat triclinii: in quo coenandum erat ſignificatione facta: reſpondit Lu
cullus omnibus tricliniis apud ſe conuiuiorum taxatam eſſe impenſam. & p
terea cum architriclinis ſuis locum ubi coenandũ eſſet declaraſſet: ſatis ſem/
per coenæ notum eſſe apparatum. Cum igitur ſemel architriclinum incre/
pitaret: quod parum laute coenam apparaſſet: & is excuſaret id circo factũ
fuiſſe: quia hoſpes nullus inuitatus eſſet: reſpondit Lucullus: ſciebas tamen:
& ſi hoſpes alius non erat: Lucullum hodie mecum coenaturum: hoc enim
reſponſo ſignificauit non pompæ tantum gratia eam a ſe fieri impenſam: ue
rum etiam ut gulæ atq; uoluptati operam daret: per delicias abſumendis
opibus quas ingentes magno ſudore: neq; ſine ſanguine orientalibus bellis
parauerat.

De M. Antonio triumuiro.

QVis unq̃ deliciis atq; luxuria M. Antonio triumuiro par fuit? Ebri
us enim in conſpectu populi ro. negotium publicum gerẽs heſter/
nam coenam euomuit: ac gremium ſuum totumq; tribunal inco
ctæ coenæ fruſtis uinum redolentibus impleuit: muſicis mimiſq; immen/
ſas poſſeſſiones oppidaq; donauit. nec contentus Cleopatræ arbitrio orien/
tem totum regere: ei Arabiam: phoeniciam: Syriam: Ciciliam: item Iudeæ
partem: prouincias omnes maximo populi romani labore ſanguineq; par/
tas dono dedit. nundum his expletus quæ antea in Italia libidinoſe egerat:
dum exercitus circuiuit: uir temporibus illis inſigni honore præditus lectica
una cum mima deferebatur.

De Cleopatra ægypti regina.

HIc amatorem Antonium ægypti regina Cleopatra ſequetur. quẽ
ad modum & uiuentem & morientem ſequuta eſt. Hæc ab ira/
to Antonio in iudicium uocata: cum ex ægypto in Ciliciã nauiga/
ret: flumen Cvdnũ incredibili pompa ſubiuit: nauis eius purpurea habuit ue
la: ſericeoſq; rudentes: argento quoq; remos exornatos: ut remigãdo minu
tiũ tibiarũ ſonũ per dimẽſa temporis ſpacia percuſſis undis imitaretur. ipſa
ſub aurea umbella in media naui in ueneris ſpeciẽ ornata ſublimior ſedebat:
circunfuſa uirginum choris in nimpharum formã auro amictarũ: ad extre
ma nauis latera permultæ aliæ inſignes puellæ aureis thuribulis ad fluminis ri/
pas odoramenta pfundebant. itaq; haud iniuria tunc diſſeminatũ fuit: uene
rẽ ad bacchum pfectã eſſe: egreſſa poſtea naui cum p iudicio res in conui/

uiuiorum certamen deducta eſſet: inter cætera quæ nimis profuſe delicate/ q; egit: cum pepegiſſet cum M. Antonio ſe plus impenſæ uno obolo q̄ Antonium magno conuiuio abſumpturam: ingentem unionem cui ſimilis magnitudine ſpecieq; nunq̄ uiſus erat: ab aure detraxit: atq; aceto maceratum abſorſit. & cum iam manū ad alterius auris unionem appoſuiſſet: ab Antonio cum uiciſſe eam declaraſſet: prohibita abſtinuit. quæ quanq̄ ingenti regno potiretur: non erubuit: cum uxor eſſe Antonii non poſſet: ſuperſtite Octauia eius uxore quæ Romæ erat: cum eo amicæ atq; impudicæ nomen ſuſtinere.

De Meſſalina.

APertam nimiam Cleopatræ uenerem nulla conuenientius quam Claudii coniunx Meſſalina ſequetur: cui ſatis non fuit aliis rationibus turpiſſimæ libidinis incendia implere: noctu ueſte mutata prima lupanar ingreſſa: ultima uiris laſſata: & tamen nondum ſaciata recedebat. tandemq; Silii iuuenis forma atq; amore capta palam uiuente Claudio nuptias parare non uerita eſt.

De Tiberio imper.

ROmani principes omnium uirtutum ſcelerumq; ueluti inexhauſtus fons iam me ut de his ſcribam inuitant: a Tiberioq; ordiamur: de quo ut permulta ſileam: ſcelerum magnitudo pudoriſq; mei ratio mouet. adeo enim fœda infandaq; in eo plurima ſunt: ut uel commemorando tantum ueluti per contagium inficere ſcribentem poſſint. Itaque ex tanta eorum copia notiora tantum deligemus: ex quibus facile eorū magnitudo quæ prætaeribuntur intelligi poterit. Hic uini appetentiſſimus gulæque obnoxius biduum continuum cum nocte quæ media erat potando epulandoque cum pomponio Flacco & L. piſone perditiſſimis ſenatoribus peregit. atq; huic turpitudini prodigalitatem quoq; addidit: ut imperium hoc perpetuo dedecore inſigniret. ipſorum enim alterum ſyriæ prætorem fecit: atq; alterum urbi Romæ præfectum. Crapulæ atq; ebrietati his collatis honoribus quæ uirtute olim dari conſueuerant: a Sexto Claudio iam grandi natu atq; nimiæ ueneris ſtudio infami: quem olim Auguſtus ob eam turpitudinem damnarat: coenam ea condictione exegit: ne quid in ea ex ſua conſuetudine mutaret: atq; ut in ea nudæ puellæ miniſtrarent. Inter quæſturæ quoq; competitores ignobiliſſimum quendam aliis præpoſuit: quia in conuiuium propinante Claudio uini urnam poenitus exhauſerat. Aſelio Sapino du

centa ſextertia dono dedit proter confectum dialogum: in quo boleti ficedu
læ oſtrea turdiq; introducti inter ſe qui ſuauius gulam explerent contende-
bant. Tandem iam annoſus cum caprearum ſeceſſum delegiſſet: ut illic libe
rius ſine multis teſtibus obſcoenas libidines expleret: inter ſiluas multis in lo-
cis antra condidit: ubi utriuſq; ſexus adoleſcentulos in nimpharum morem
excultos conſtituit: qui cum ipſum uidere contingeret: uenerem inter ſe exer
cerent: omnibus eius inſulæ locis exornatis obſcoenæ libidinis figurarum tabu
lis: ut ætate intermortua uenus his exemplis excitaretur: tanto aliis magis dã-
nandus: quanto ſceleſtius eſt effetas iam annis in uenere uires arte excitare
uelle: ac ſimul naturæ uim afferre: quam in ætatis flore: ipſo iuuentæ ardo-
re ad libidinem impulſum continere ſe non poſſe: & ut paucis tantam tur-
pitudinem quæ in eo erat abſoluamus T. Cæſonium priſcum ueneri delici-
iſq; nouo inuento magiſtratu præfecit: qui omnes alicuius in uenere inuſitati
modi inuentores præmiis afficeret.

De C. Caligula imper.

CAligula quoq; laſciuia ueneréq; perditus: nunq̃ niſi in odoribus la
uabatur: citreoq; ligno naues ædificabat: ornatis auro gemmiſq;
earum puppibus: in eis quoq; odoratas arbores atq; herbas plan-
tabat: & uiridaria porticibus atq; tricliniis auratis circunſepta conſtruebat:
quibus nauibus circum Campaniæ littora inter ſonos cantuſq; ac ſcorta na-
uigabat: in conuiuiis aureo pane: aureiſq; piſcibus in uerorum ſimilitudinẽ
expreſſis menſas inſtruebat: pulmenta quibus excitari ſtomachus ſolet: de
tritis maceratiſq; margaritis conficiebat: tanq̃ alia nulla romani conſumen-
di imperii ratio offerretur: qui deniq; ne intactum aliquid in uenere relinque
ret ſororibus ſuis ſe commiſcuit.

De Nerone principe.

QVod cũ ſororibus Caligula ꝑpetrare auſus eſt: id Neró dicitᷣ cũ
matre appetiiſſe. cætera omnia foeda libidine traſgreſſus animan-
tia. caſtratum ádoleſcentem Sporum atque in foeminæ morem
comptum ſolemni pompa duxit uxorem: & ueſtibus gemmiſq; auguſtali-
bus exornauit: & ne aliqua in parte deeſſet: in qua naturæ uim non afferret:
ipſe doriſero liberto ſuo nupſit. & dum ſe ſimul uirum uxoremq; efficit: in
eo ſtudia ſúa omnia repoſuiſſe uiſus eſt: cui prorſus natura repugnaret. ne-
que uero naturæ leges tam infami ſcelere uiolaſſe contentus: religioni quo
q; iniuriam addere uoluit: ueſtali uirgine inceſtata. Itaq; omni in parte ani

mi corporiſq; ſenſibus corruptis non minus uictus atq; amictus ſui deliciis q̃ uenere ipſa modum omnem exceſſit. nunq̃ pluſq̃ ſemel eandem induit ueſtem: aureo ſericeoque rhete piſcabatur: atque alea perſæpe uno puncto plus quadringentis ſeſtertiis perdebat. Ingenti ſumptu nimiiſq; deliciis ædificauit. triclinium grande conſtruxit: in cuius fornice ſtellæ ſol atq; luna gemmis expreſſæ colore ipſorum ſyderum proprietatibus congruente. quæ omnia ex cœleſtis curſus ratione mouebantur: in quo ſedilia aurea atq; eburnea erant: & muri argenteis floribus tecti: aueſq; quæ aſſidue omnium odorum fragrantiam ſpirabant. Itaq; ita egit: ut conſumptis imperii theſauris cum aliunde opes non ſuppeterent: ad rapinas conuerteretur deliciarum autē ac prodigalitatis eius magnitudo intelligi ex eo poteſt: cum is qui ſolus imperii romani habenas habebat: in quo eo tempore melior maiorq; orbis terrarum pars continebatur: nimiis profuſionibus in neceſſitatem coniectus eſſet: & ei uni id non ſufficeret quod reliquis omnibus in orbe terrarū ſatis erat.

De Popea ſabina.

EIus uxor Popea deliciis atq; prodigalitate non minus q̃ uir infamis fuit: quæ quocunq; tenderet ſecum ingentes aſinarum greges trahebat: ut earum lacte lauaretur. equoſq; quibus utebatur auro calceabat.

De Vitelio imper.

SVmptuoſiſſima quoq; cœna: quanquam extemporanea fuit ea: quam Vitelio principi frater fecit: in qua duo electorum piſcium & ſeptem auium præcioſarum milia præter alia exhibuit: quam cœnam cum ſuperare Vitelius uellet: In ſola una patina quæ tam late patebat: ut mineruæ clypeus appellaretur: ſcaurorum iecinora: item faſianorum atq; pauonum cerebrum tantum: præterea phenicopterorum linguas: & murenarum lactes ab orientali plaga athlanticoque freto triremibus eius rei gratia miſſis aduectarum præbuit: tā longe tantoq; impendio palati tam breuem atq; pudendam uoluptatem & bonæ ualitudini uehemēter aduerſam quærens.

De Commodo imper.

FAſtidium pene mouet immēſæ atq; ſceleratæ Cōmodi luxuriæ cōmemoratio: qui inter trecentas concubinas totidēq; pueros medius nullo ueneris genere quanquā fœdo nimis atq; ferino abſtinebat. In quibus non nulla fuerunt adeo extra omnem hominum morem aberrantia: ut a ſcribendo manus refugiat. Concubinas ut ſe præſente coirent co-

gebat : ac demum ſibi dum nimium indulget: eo foeditatis proruit : ut ipſe
ſorores ſuas inceſtaret : ueſte quoq; ac muliebri geſtu uſus : aureo puluere
capillos : ut igne quodam rutilare uiderentur aſpergebat : atq; cum nimia cra
pula nimioq; coitu guſtum omnem amiſiſſet : ad id furoris deuenit : ut hu/
manum ſtercus cibis immiſceret : eoſq; irrideret : qui eam mixturam abhor
rerent : irriſorum duos nudos Sinapi totum perfuſos corpus in menſa in pa
tinis ferri iuſſit : quos ſtatim muneribus locupletauit. Iulianum quoque urbis
præfectum multis ſpectantibus nudum ſaltare coegit. omnes : ut ipſe erat :
amentes haberi cupiens.

De M. Aurelio Antonino baſſiano Heliogaba lo imper.

OMnes omnium delitias : omne libidinis atq; ſcelerum genus pene
tranſgreſſus eſt Heliogabalus. Nam quanquam in priuata adhuc
fortuna eſſet : intectis auro lectis utebatur : argenteiſq; centum pon
do uaſis : ex colorum ratione conuiuia dabat. primo die rubentia omnia : ſe
cundo praſina : deinde perſa tertio. uini roſis conditi primus fuit inuentor :
triclinia lectos atq; abachos roſis uiolis atq; liliis integebat. In piſcinis odoriſe
rarum aquarum natabat. Lectos leporino pilo : aut quæ ſub perdicum alis
creſcunt plumis conficiebat. Quare poſteaq̄ ad imperium conſcendit : ma/
los quibus aſſueuerat mores ſecutus : pauonum atq; luſciniarum linguis ue/
ſcebatur : ac ſolis camelorum calcaneis : conuiuia inſtruxit linguis duntaxat
phenicopterorum faſcianorumq; atq; pſithacorum : ex eo autem quod de ip
ſis auibus ſupererat canes alebat. Cum mari propinquus eſſet : piſcibus nunq̄
ueſcebatur : Maritima mari longinquo appetebat : cum nihil a quo difficul/
tas abeſſet eum delectaret. Inter cætera conuiuium fecit : in quo unum ac ui
ginti ferculum ac formoſam mulierem ſingulis conuiuis appoſuit : ac ſtru/
tionum capita ſexcenta : & qui tam prodige atq; effuſe operam gulæ dabat:
In cæteris nequaq̄ reſtrictior fuit. Lucernas balſamo aluit : pomis quoq; gem
mas miſcebat : atque ita conuiuis apponebat. domi etiam pro foeno ad ar/
cendum frigus tantum brugi per pauimenta ſtrauit : ut pedes integeret. In
porticuum pauimento intritum lima aurum inſeruit : neque ueſte eadem
neque annulo pluſquam ſemel uſus : domi diademate auroque ornatus age
bat : calceos gemmis tegebat : uentrem aureis trullis leuabat : & ſcaphiis gem
ma confectis urinam excipiebat : atque in urbe Roma naualia proelia ma
nantibus uino lacubus edidit. & ut pecuniam parui ſe pendere oſten/
deret : naues ſæpe iocans cum ipſo onere demerſit. ut autem quem/
ad modum uiuebat ita etiam moreretur : in aureis uaſis uenenum

parauit. item ſericeos laqueos gemmatoſq; cultellos: ſi uel appendere ſe uel iugulare: ut caſus ferret uoluiſſet: atq; ſi ut præcipitem ſe ex alto daret in animum ueniſſet: turrim auratam totam extruxit: marmore auroq; conſtrato circa eam ſolo. Ex homine igitur ob amentiam factus beſtia: ne Neroni ceſſiſſe uideretur tanquam in mulierem conuerſus uirum coepit: maremque uxorem duxit. & cum ſe in ueneris forma oſtendiſſet repente dilapſa ab humero uſq; in terram tota ueſte: altera manu pectus altera pudenda texit. In urbe Roma lupanar in palatio condidit: atq; illic coacta romana foeminarũ exoletorumq; ſcorta magnis muneribus affecit. In curruq; aureo nudum ſe a quatuor nudis foeminis trahi fecit. Ne autem homines huius uitæ eum unq̃ poenituiſſe arbitrarentur: dixit hæredes ſuos obligare ſe uelle: ut eandem quam ipſe tunc agebat: uitam uiuerent.

De Helio uero Cæſare.

DElitiis præter modum Helius quoq; uerus deditus fuit: is quem Adrianus adoptauit: ac Cæſarem creauit: Lectos roſis uioliſque ſternebat: fortaſſe arbitratus Fabricios Scipiones: brutos publicolas Cincinatos atq; alios priſcos: quorum ſudore ſanguineq; partum fuit imperium: ita lectos cum bella gererent ſtrauiſſe.

De L. uero imper.

EIſdem delitiis L. uerus utebatur: qui una cum. M. Antonino imperauit. Nam cum ad perſicum bellum proficiſceretur conuiuium fecit. In quo conuiuæ omnes chriſtalinis gemmatiſq; iiſdem uaſis aut murinis: quæ recentiores achatea nuncupant biberunt: omnibus autem ferculis pocula ſeruiq; mutabantur: qui miniſtrabant: quos omnes conuiuis donabat cum argenteis curribus: quibus omnes ad domos ſuas deducerentur. Conuiuii autem illius impenſa circiter centum atq; ſexaginta ſeſtertiorũ nummum milibus conſtitit: ut uero is fulgentiore capillo uteretur auri limatura comam perfundebat.

De Gallieno atq; Carino imper.

NOn minus quoq; delitiarũ atq; ueneris appetens Gallienus in menſa Gauſapia ſericea aureaq; adhibebat: aureis gemmatiſq; uaſis ſemper utebatur: atq; auri puluere crines aſpgebat. menſæ mimmos ſemper: atq; ſcorta adhibebat: quotidieq; in balneis inter uetula foedaq; ſcorta adoleſcentulis commixtis exhilarabatur. in quibus magna ex parte Carinus imperator ei perſimilis fuit.

De prætorianis militibus.

PRincipum delitiæ libidineſq; ad romanos quoq; milites per contagium tranſierunt: adeoq; eos principum corrupti mores a priſcæ

uirtutis diſciplina abſtulerunt: ut Didii Iuliani imperatoris cohortatione moti prætoriani milites: ut imminente ſceueri bello urbem romam murorum inſtauratione foſſaq; munirent: pecunia ſua ad eam rem operarios conducerent: adeo raſtri paſtiniq; atq; militarium operum iam eos dedignatio coeperat.

Recentiora De Ioanne arminiaco comite.

NE in priſcis diutius cum ſcelerum moleſta nimis commemoratione immoremur: ad recentiores tranſitum multorum nominibus uiuentium abſtinebimus: ne quis eorum ſcriptione ac diligentia noſtra lædi ſe queratur. Ioannem autem armeniacum comitem primum commemorabimus: qui nimia incenſus libidine ſororem ſuam uxorem duxit. quam ob rem extra catholicæ eccleſiæ gremium factus atq; infamis habitus eſt. Caroluſq; ſeptimus armis illatis: euerſis eius rebus fortunaq; omni de uiuentium numero ipſum ſuſtulit.

De Genis Scotiæ rege.

IN brithanniæ inſulæ parte quæ recentiore nomine Scotia appellatur Iacobus rex eius gentis appellatione Genis dictus: publice quidem matrimonia non contraxit cum duabus ſororibus: ſed cætera quidem maritalia iura cum eis exercuit.

De Picente quodam Fabriani accola.

FEra prorſus libido fuit Fabrianenſis cuiuſdam ciuis: Nam cum deſciſcente populo a clauellis eius urbis principibus: ne fœminis quidem populi rabies ferrumq; pepercíſſet: ipſe cum mortua clauellorum uirgine commiſcere ſe per uenerem non erubuit.

De Petro Riario ordinis minorum ac Cardinali tituli. s. Sixti.

VIdit ætas noſtra Petrum Riarium Sauonenſem ordinem minorum fratrum profitentem: quem Sixtus quartus pontifex ad cardinalatum extulit. Inter domeſticos aureis ueſtibus utentem: neque uero lectos aureis ſtragulis integere ſatis habuit: ſed lectorum etiam ipſorum culcitras: & ſericeis & aureis pannis confecit: argenteis quoque uaſis onus uentris excepit. Is Heleonoræ aragoniæ cum Ferrariam Herculi eſtenſi duci nupta proficiſceretur: conuiuium Romæ fecit: quod proter ferculorum numerum quæ præcioſis atq; delicatiſſimis cibis conſtabant: inter quæ ludi inſignes pluribus interuallis edebantur: horas ſeptem perdurauit. Architricliníque in eo atque miniſtri omnes ſæpius: ut conuiuii magnitudini re-

ponderent:amictum pro ferculorum genere mutauere: populoq; ea ex cibis ſpargebātur quæ de menſis auferri coutingebat:quorū particularis cōmemoratio longiora ſpacia q̄ præſens patiatur locus occuparet: Et ne quid deeſſet in quo ordinis ſui ſceueritatem nō contempſiſſe uideretur: Amicam Tireſiā nō palam ſolum:ſed tāto etiā ſumptu alebat:q̄tus ex eo intelligi poteſt:quod calceis margaritarū tegmento inſignibus utebatur.tēporis meliore parte inter ſcorta atq; exoletos adoleſcentes conſumpta.carnibus toto anno etiā parte ea:cui carnium uſum religio interdixit ueſcebatur.arbitratus fortaſſe ita facilius ad celeſtia perueniri regna poſſe:quam per caſtitatem atq; ieiunia. quibus is operā dabat cuius ab initio habitum ſumpſit:& ſequi uitā uouit:& ante eum apoſtoli utebantur:quorum in cardinalatu factus poſtea ſucceſſor ita ut dictum eſt:eorum imitari debebat uitam.

De Maumethe Ottomano turcarum rege

MAumethes Ottomanus turcarum rex quamq̄ armis plurimū excelleret:adeo libidinibus ſuperari ſe paſſus eſt ut in ueneris uſum quadringentas tum fœminas tū mares ſeptis tāq̄ cauea incluſos haberet:apud quos nō nunq̄ ita perpotabat:ut nimio uino rationem amitteret: & ſomno captus ferarum modo humi iaceret:militari gloria inſignibus q; uictoriis huius uitæ fœditate:deturpatis.

De Crudelitate. Caput ſecundum

CRudelitas horrendum ſcelus: atq; feris quā homini conuenientius cuius in alieno malo uoluptas eſt: hic a nobis magis ut damnetur: quam ut memoratu digna ſit.deſcribetur:ſed neque longiorē orationem eius deſcriptio reqrit: ſiqdē poſita de ipſius ui exempla cuiuſmōi ſit ſatis eam declaratura uideantur.hæc uero quāquā in parte iuſticiæ uideatur poſita eſſe:longe tamen ab ea uirtute diſiungitur nam iuſticias ſi ad inferendam penam cogitur:miſericordiæ ſemper coniuncta eſt:atque ad leuiora penarū inclinat.cōtra autē crudelitas effundēdi ſanguinis auida ē: tormētorum q; ſtudio tenetur:tormētorum quoq; noui generis inuentrix:prorſus humanitatis expers.tanto hominē a deo ſeparat: quātum ei p iuſticiā cōiungi ſolet.

De Aſdrubale Carthaginenſi

ASdrubal carthagine obſeſſus a Scipione:cuius urbis iam partem romani milites occuparāt:impellēte q̄ ei a natura inſita erat crudelitate deductis in hoſtiū cōſpectum ciibus romanis captiuis:pl eorum ambos defodit oculos:qbuſdā linguā neruoſq; deſecuit:multis quoq; genitalia hamato ferramento diuellere nixus eſt:nō nullis ēt ex pedum plāta cutē abraſit.

aliquos poenitus excoriauit: atq; ita affectos ab urbis muris laqueo ſuſpendit: horum enim uariandis tormentis cum tanq̃ in re grauiſſima ſuum patriæq; periculum lenire ſtuderet: magis aggrauauit.

De Alexandro Fereo tyranno.

ALexander Fereus crudeli tyrannide inſignis: non nunq̃ uiuentes adhuc homines ſepeliebat: quoſdam quoq; ferarum pellibus contectos ceu feras immiſſis in eos canibus dilaniabat.

De aſtyage medorum rege.

QVam atrox aſtyagis medorum regis crudelitas fuit: cum paruum nepotem ſuum Cyrrum ab arpago contra ipſius imperium ſeruatum fuiſſe intellexit. nam nulla eius rei oſtenſa indignatione: arpagi filium ſub alterius rei prætextu ad ſe uocatum clam occidit: atque in uaria epularum genera coctum ignaro patri ueſcendum appoſuit: & poſteaq̃ arpagus his epulis naturæ ſatiſfecit: ne eum lateret et filii extis ſe ea cœna ſaturatũ: caput manus pedeſq; in lance pro ſecundæ menſæ frugibus ei iuſſit opponi.

De Arthoxerſe perſarum rege.

ARthoxerſes perſarum rex Xerſis filius: uiuentes homines duabus tecis includebat. e quibus cum capite manus pedeſq; eminebant: adhibitis in hoc ſtatu cibis eos uitam protrahere cogebat: quæ ut grauior eſſet: lacte ac mele ipſos paſcebat: atq; mele perunctos ora in ſole uerſabat: ut calore muſcarumq; morſu ualidius torquerentur. cum autem in tecis ipſis uentrem leuarent: & non modo a ſorde illa ſe purgare: ſed ne mouere quidem corpora poſſent: innaſcentibus paruo temporis ſpacio uermibus uiuorum corpora abſumebantur.

De Xerſe perſarum rege Darii diſtapis filio.

PAriter pluſquam ferina Xerſis perſarum regis crudelitas fuit: qui cum in exercitu ſuo phitii quinq; liberos haberet: rogatus ut unũ ad patris ſolamen ne omnes in eodem periculo haberet: relinquere uellet: reſpondit: ut phitius quem mallet eligeret: electum autem Xerſes in duas diuiſit partes: atque inter eas tranſire exercitum iuſſit: quem admodum maiore etiam crudelitate Darius pater cum Gebazo perſa ante egerat. Nam cum is Darium rogaſſet: ut e tribus liberis ſuis: quos ſecum in expeditione Darius contra Scythas ducebat: unum tantum ſolandi patris gratia domum redire pateretur: cum ſe omnes dimiſſurum reſpondiſſet: poſtero die eos occidit: ac mortuos reliquit. Nunc iam a barbarorum exemplis ad hebreos tranſeamus.

De Gedeone Iſraelitici populi iudice.

CVm Gedeon madionitas perſequeretur acie a ſe uictos: atq; in fugam conuerſos: ipſeq; ad urbem ſoccoth perueniſſet: pro petitis commeatibus ab eius urbis populo per contumeliam irriſus eſt. Cũ autem confecta expeditione inde reuerteretur: ſoccoth urbem prœlio adortus in poteſtatem redegit: ac ſeptuaginta ſocchotinorum ciuium primarios uiros: in torcularibus inter tribulos ſpinaſq; nouo crudeliq; pœnæ genere p̃ſſit: atq; huiuſmodi ſupplicio egit: ut ira quæ alioquin in ſoccothinorum gentem iuſta erat: iam proter tormenti crudelitatem damnanda uideretur.

De Abimelech Gedeonis filio.

MIrum minime uideatur: ſi ex ſæuo patre crudeliſſimus naſcatur filius: quemadmodum de Gedeone Abimelech natus eſt: qui patri in iudicis Iſraelitici honore ſucceſſit. Septuaginta enim fratres quos habebat interemit: ut uix paruulus Ionata manus eius euaderet.

De Dauid iudeorum rege.

NOn poteſt niſi immenſæ crudelitatis facinus dici: quod Dauid in amonitas patrauit: cum urbem raba coepiſſet. populum enim uniuerſum nullius ætatis aut ſexus habito diſcrimine: a falcatis curribus atq; equis dilaniari in fruſta atq; proteri iuſſit: quam ſæuitiã ſæpius quoq; poſtea in multas eius gentis urbes exercuit.

De Manaſe iudeorum rege.

NOuum crudelitatis commentum: et in quo longius mors trahebatur illud fuit quo iudeorum rex Manaſes eſaiam prophetam inter duas tabulas conſtrictum ſerra diuiſit.

De Alexandro iudæorum rege.

ALexander iudæorum rex inſigni crudelitate notus: quem alio nomine Iameum appellarũt: cum hieroſolymam quæ paulo ante ab eo deſciuerat armis in poteſtatem redegiſſet: octingentos iudæos eodem temporis momento in crucem extulit: atq; illis cernentibus uxores eorum ac liberos interemit. Nam præter fas iuſtumq;: ac præter communem hominum morem contra innoxiam ætatem ſexumq; ſæuire non abſtinuit.

De Herode Antippa iudæorum rege.

HErodes Antippa iudæorum rex non ſolum dum uixit crudelis eſſe uoluit: in uxorem quoq; ac liberos moriens crudelitatem exercuit: quin etiam uita functus ut occideret homines temptauit. nam cum æger ad mortem laboraret iudæorum primarios ad ſe ſubficta cauſa uocatos in hippodromo omnes incluſit: ac ſorori Solomæ ordinauit: ut ſtatim cum ipſe animam egiſſet: omnes interficeret: ita enim ut ante ipſe dixerat ges

re uoluit.ut iudæi quibus ipſe ob nimiã crudelitatẽ inuiſus erat:pro lætitia quã eos ex morte ſua accepturos nõ dubitabat: flendi cauſas ſaltem propter propinquorum mortem haberent

De Iudæis

APerte oſtenderunt iudæi q̃ ferum atq; crudele eſſet eorum ingenium :cum in oriente bellũ gerente traiano ob illius aduerſam ualitudinem ipſi in libertatis ſpem exarſerunt : atq; in Cyrenis cyproq; rebellarunt: nam duce quodam Andrea nomine: in uicinos populos ſceuierunt :atq; ad ducenta hominum milia occiderunt. neq; uero eis tantum humani ſanguinis haurire ſatis fuit: rabie acti luporum more humanas carnes dentibus dilaniabant: atq; occiſorum inteſtinis ſe cingebant: amicti quoq; occiſorum pellibus ceu furiis acti paſſim diſcurrebant. per humana etiam cadauera ferarum rabiem tranſgreſſi prouoluebantur: ſed de tanta ueſania a Traiano miſſi duces minore quidem crudelitate ſed non pauciore eorum ſangnine poenas ſumpſerunt.

De Naa Amonitarum rege.

UT iudæorum crudelitatem eggrediamur: Naan amonitarum regem citabimus :qui omnibus iudæis quos in bello coepiſſet: aut qui ſe eius fidei credidiſſent: ſtatim dextrum oculum erruebat.

De Scotis.

FErus nedum crudelis mos fuit: quem Scoti:ita enim ut ante ſæpius dictum eſt: brithannorum pars quæ ad occidentem uergit appellatur: uſq; ad Hieronymi tempora ſeruauerunt: quem ad modũ is in ſecundo aduerſus Iouinianum libro teſtatur. Nam carnibus humanis in conuiuiis ueſcebatur: qui cum plenas armentorum gregumq; atq; aliarũ in uenationis uſum ferarum ſiluas haberent: paſtoribus nates: ac mulieribus ubera ut his ueſcerentur demere ſolebant.

De Scythis.

NOn minus quoq; Scytharum fera conſuetudo fuit: qui primi hoſtis: quem manu ſua in proelio interemiſſent: ſanguinem guſtabãt: atq; detractam capitibus cutim cum capillis equorum pectoribus appendebant: ſolemnibuſq; diebus pro poculo in calua honoratioris hoſtis quem interemiſſent bibebãt: adeo ab omni humanitate abhorrebant: quibus fortaſſe regio ipſa longuſq; uſus huiuſmodi cauſas præbebat. Itaque eo magis in romanis eiuſmodi feritas damnanda eſt: quanto omnibus de cauſis humanitate alios excellere debebant.

De Romanis.

ROmani edendis gladiatorum muneribus haud mediocris ſceuitiæ nomen ſubiuerunt. Seruos enim coemebant: quos gladiatoria inſtructos arte producebant: ut acutis inter ſe gladiorum mucronibus dimicarent. alios etiam feris in harena obiciebant: ut pleroſq; miſerabiliter a feris dilaniari: atq; ſemiuiuos deuorari non ſine uoluptate conſpiceret. præcio enim humanum ſanguinem parabāt: quem ſine ullo neceſſario uſu effundi ſpectarent. Ad ea autem ſpectacula cum non uiri modo: ſed foeminæ quoq; ac pueri magno ſtudio concurrerent. quis negauerit in grauem crudelitatis notam ſub uoluptatis ſpecie eos incurriſſe?

De Aruntio paterculo.

ARuntii paterculi fabri ferum atq; immane fuit ingenium: æneum enim taurum tanta conflauit arte: ut damnati qui in eo includerētur adhibito igne cum præ dolore gemerent: taurinos mugitus edere uiderentur. Cum autem eum Cenſorino Aceſtæ tyranno in Sicilia munus dediſſet: iuſte ut is primus inuenti ſui periculum faceret: a Cenſorino coactus eſt. quem ad modum de perſimili tauro perilum fabrum Falaris tyrannus coegit.

De Triumuiris.

DIuiſo inter ſe romano imperio Lepidus Antonius atque Octauius triduum continuum eorum notandis nominibus quos morti deſigrarant conſumpſerunt: morem ſibi inuicem de iis quos odio habebant gerentes. In eorum numero fuit Lepidi frater: item Antonii auunculus: & Octauii quidam amici: quos alii odio inſequebantur. proſcriptorum igitur numerus: quorum capita ad triumuiros deferebantur: fuit trecentorum ſenatorum: ac duum milium equeſtris ordinis: qui inter epulas: aut cū uxoribus cubantes: ut forte depræhenſi erant occidebantur: quorum corpora quia ſepeliendi facultas ſublata erat: cum paſſim inhumata iacerent: in macelli ſpeciem uniuerſam urbem reddiderant.

De Tiberio Cæſare.

QVam ſceuus: ſanguiniſq; humani appetens Tiberius quoq; fuit? perſæpe hominibus ob leue crimen morte mulctatis: neq; uero in eo explendæ crudelitatis mors terminus erat. ſi quem ſciret proter tormentorum formidinem uelle ſibi manus inferre: obſeruari iubebat ne ſe perimeret. ut poſtea diutius in eum ſceuire poſſet. Mortem enim leue poenarum genus eſſe ducebat. Quam ob rem cum morti damnatum Carmilium accepiſſet ſibi mortem conſciuiſſe: exclamauit Carmilium manus ſuas euaſiſſe. Cum autem ſemel carceres recenſeret atrocibus factis crudelia addens uerba: petenti damnato ut ei liceret mori: reſpondit ſe nundum

ei ignouiſſe. Mortem enim muneris loco ducebat. diu etiam: uerum eius crudelitatis ſignum: ſcopulus præaltus in caprearum inſula oſtenſus eſt: a quo præcipitari damnatos ſpectabat. quos nautæ ad id præparati remis fuſtibuſq; exceptos occidebant. Semel quoq; omnes humanitatis ac bonorum morum terminos tranſgreſſus: uno die uiginti damnatorum liberos occidit in quibus aliquot forma inſignes fuerunt puellæ: quas ante a carnificibus inceſtari iuſſit. Nouum etiam tormenti excogitauit genus: cum arcte deuincto quibuſdam genitali membro ebrietatem ſuperadderet: ut per eum modum impedita urina magno dolore diſcruciati tandem perirent: qua ſceuitia feræ ſimilior q̃ homini factus: cum ne ſuo quidem generi parceret: Tiberium Druſumq; germanici: quem ipſe adoptarat filios in carcere fame cõfecit: adeo ut Druſus inuentus fuerit culcitram præ fame nimia momordiſſe. Sed fortaſſe ita dei iudicium tulit: ut is in nepotes atq; hæredes ſuos innocentes ſceuiret: quos ut magis diligamus natura impellit: quia innumerabiles alios per ſummam iniuriam occiderat.

De C. Caligula.

HOrret animus ea meminiſſe quæ ſceue atque crudeliter Caligula princeps egit: qui non ſolum ſine cauſa Antoniam amitam & fratrem Tiberium occidit: ſed etiam Sillanum ſocerũ iugulauit: multoſq; romanos ciues nobilitate inſignes ad beſtias dãnauit: quod ludos eius non probaſſent. in filiorum quoq; conſpectu: ut dolor augeretur damnatos ipſorum patres occidi iubebat. Cuidam etiam qui ne ad eum iret: ægritudinem excuſabat: Lecticam qua deferri poſſet miſit. equiti romano exclamãti quod innocens morte mulctaretur linguam abſcidit: atq; ad beſtias iterũ deduci iuſſit. Cum autem quendam a uetere exilio reuocatum ſciſcitaretur: quid in exilio agere conſueuiſſet: reſpondente eo per adulationem: aſſidue ſe deum rogaſſe ut id eueniret quod accidit: ſcilicet ut Tiberius moreretur: ipſe imperaret: opinans ſuos quoque exules idem facere: miſit circum inſulas qui uniuerſos trucidarent. Sed cum in ſingulos ſceuitia uti ſatis eſſe non duceret: generatim in uniuerſum romanum populum crudelitatem exercuit. Nã ſæpe cancellos quibus a feris populus diſtinguebatur in theatro ademit: clauſiſq; publicis horreis romæ totum populũ fame macerauit: & cum nullã ſibi niſi in alieno malo uoluptatem conſtituiſſet: perſæpe cum corpus curaret ferias diſquiſitiones aut eos quibus gladio mitus decollandi artifex: caput adimebat ſpectare uoluit. In ſacrificio pro hoſtia ſeruum qui illam directam tenebat maleo percuſſit: ne pars ulla in huius uita eſſet humano ſanguine non reſperſa. Quare minime mirum ui

deri debet: ſi dei iudicio ipſe ſimul cum uxore filiaq; eodem die in crudeliſſimam incidit mortem.

De Claudio imper.

CLaudius imperator crudelitatis atque eius quidem ingentis expers non fuit: Gladiatores enim qui peracutis mucronibus decertabant: auide iugulari perſpiciebat: attentius ora morientium intuitus. beſtiis quoq; damnatos non ſine uoluptate dilaniari cernebat. paruiſq; de rebus homines feris ipſis obiciebat. in theatro ad ſpectandum commoratus etiam cum populus pranſum abiret: feris ipſis crudelior: niſi pudor obſtitiſſet: ab humana carne dentes non cohibuiſſet. Quam ob rem cum Tibure ſecundum ueterem morem ſecuri quendam feriri ad palum ligatum cuperet uidere: atq; abeſſet carnifex: eo ſe loco ubi res agenda erat non dimouit: quo ad carnifex ab urbe Roma uenit. O animum profecto in humano corpore crudelem prorſuſq; ferinum.

De Nerone imper.

DAmnatorum proter piſorianam coniurationem filios Nero mari ſummerſit: aut ademptis omnibus fortunis prohibuit: ne ulla ope iuuaretur. Itaq; fame confecti in uiis ipſis commoriebantur. poſtremo ab ægypto quendam acciuit: qui uiuas adhuc hominum carnes deuorabat. Cum autem alia deeſſent in quæ ſceuire poſſet: petum traſeam ciuem romanum occidit: quod in fronte nimiam polliceri ſceueritatem uidebatur: quæ res Senecæ quoq; in parte mortis cauſa extitit: In crimen morte dignũ illud trahens: quod alii magnæ laudi in naturæ bonis aſcribunt. ut autem incenſæ patriæ inuidiam declinaret: in nouam chriſtianorum religionem culpam reiecit. Itaq; quoſdam eorum ferarum pellibus tectos feris canibus ut dilaniarentur obiecit. alios autem pice corpus totum perfuſos: ac palis alligatos: ut pro funalibus arderent: uiuos combuſſit. adeoq; progreſſa eius crudelitas eſt: ut uel legendo faſtidium atq; horrorem inducat.

De Vitelio imper.

NIhilo Nerone humanior Vitelius fuit. qui duos fratres adoleſcentes ad mortem damnauit. quod pro patris periculo eũ rogarant. adeo enim inuiſa ei pietas fuit: ut eam in filiis quoque erga parentes damnatione dignam duceret.

De Commodo imper.

NOn minus ſceuitiæ in Commodo fuit. nã pter leuiſſimas alias cauſas quibus perſæpe interfici homines iuſſit. morte unum mulctauit. quia C. Caligulæ uitam a Suetonio ſcriptam legiſſet: inter

dum quoq; ſi aliquem cernere ei contigiſſet: obeſo uentre atq; adipe moli: medium uno ictu ſecari iubebat: ut uiſcera eius a uentre diſcurrentia uideret: ut pote qui ex eo uoluptatem ingentem acciperet: quod aliis permagnum incuſſiſſet horrorem.

De M. Aurelio Antonino Caracalla imper.

PRofectus Alexandriam Antoninus Caracalla: & Alexandrino populo indignatus: quia editis ludis de eo carmina recitauerant: quæ ipſe grata non habebat: delectu eorum habito: qui militiæ idonei uiderentur cum eos inſpicere uelle oſtendiſſet: omnes interemit: militibuſq; romanis: quos in eam urbem ſecum adduxerat ordinauit: ut per noctem hoſpites ſuos interficerent: & cum alia ſceuiendi materia deeſſet: eos interfici curabat: qui carminibus aut alia ſuperſtitione remedia quartanæ quæſiuiſſent.

De Eliogabalo.

SCeleſtis atq; crudelibus factis Eliogabalus uſus eſt: cum adoleſcentulos innoxios quorum ambo adhuc parentes uiuerent: interficiebat: ut eorum mors ad plures dolorem extenderet.

De Macrino imper.

MAcrinus quem ob crudelitatis magnitudinem macellinum nuncupauerunt: uiuentes homines mortuis alligabat: donec uermibus fetoreq; conficerentur.

De Maximino imper.

MAximinus ut humano ſanguine feritatem ſuam expleret: contra ſalutem ſuam initas eſſe conſpirationes multas finxit: atque ob id quatuor hominum milia occidit: ut autem noua tormentorum ac mortis genera inueniret uiuos homines exinteratis bobus includebat. ita ut caput extaret. atq; ita mori ſinebat.

De Auidio Caſſio.

AVidius Caſſius non ſceuerus modo: uerum etiam ſceuus: trabi octuaginta pedes prælongæ: atq; a terra ubi ualide figebatur in altum erectæ: ab imo uſq; ad ſummum uiuentes alligabat homines: atq; circum ipſam ſuccenſo igne: eorum partem ignis ui: partem fumo: nonnullos quoq; rei ipſius formidine atq; horrore necabat.

De Diocliciano imper.

DIocliciani ſceuitia in chriſtianæ religionis homines tanto aliorum romanorum principum crudelitatem ſupereminet: quanto agnos feritate Leo anteit: unde ſi ipſius atq; aliorum qui Chriſti religionē perſequuti ſunt: crudeliter atq; nefarie geſta ſcribendo proſequi uoluero: di

numerandi ſtellas ſumpſiſſe mihi laborem uidear. Quam ob rem ex innumerabilibus pauca quædam magis inſignia ueluti currens perſcribam. In thebaide: quæ ægypti pars eſt: nudas fœminas pedibus ſuſpendebat. alias deuexis arboribus alligatis pedibus cum in contrarium redire arbores permitteret: in duas partes dilaniabat: quibuſdam cum adhuc uiuerent pellem coriumq; detrahebat: alios ferreis unguibus totum non profundis ſed oblongis uulneribus dilaniatos corpus carceribus uinctos reſtituebat: ac tegularũ fragmenta pro ſtrato eis ſubiciebat: ut quieturi q̃ ante in martyrio deterius haberent. Alexandriæ autem non nullis ademptæ manus: ac pedum digiti. item naſus labra & aures. atq; ita affectos uiuere: ſi hæc uita & non longior mors eſſe poteſt: permittebat. quoſdam ueluti edos ignibus aſſabat. Verum in ponto atq; capadocia in chriſtianos arte aucta fuit crudelitas. peracuta enim cannarum fruſta inter ungues carnemq; digitorum figebat: alios liquefacto plumbo totos inſtilabat: aut per anum eis corpora replebat. Foeminis quoq; per ſexum candentia ferramenta adigebat: quibus rebus nullius tanta barbaries ac feritas eſt: quæ uehementer horum tormentorum horrore moueri non debuerit. Sed iam priſcorum crudelitati finis fiat: ne diutius moleſtiſſima nos materia detineat.

Recentiora De Ecerino de romano oppido.

ECerinus romanenſis: romanum autem in patauino ut dictum fuit ante: agro oppidum eſt: late in Italia tyrannidem exercebat: tertio mantuanæ obſidionis anno: cũ patauiũ urbẽ rebellaſſe audiſſet: undecim patauinorum milia quos ſecum habebat: diuerſis incluſos carceribus: uariis tormentis atq; inſuper famæ quoq; confecit. In italiam inducto crudelitatis inſueto genere: multorum damnatorum ciuium filios caſtrauit: tam multis quoq; eodem tempore erui oculos iuſſit: ut ingentem patinam oculis non repleret modo: ſed etiam ſpectare uellet. Syllam enim ut in peremptorum numero: ita etiam in necis modo ſuperare uoluit.

De Ottone Antonio montis feretri comite: Vrbini principe.

OTto Antonius montis feretri Comes: atq; urbinatium princeps: puerum quem in cubiculi miniſterio habebat: raſinato linteo atq; ſulphure perfuſo inuolutum. uiuum in candelæ morem combuſſit: quod hora quam ei præfixerat ipſum non excitaſſet.

De Maumethe Ottomano turcarum rege.

AEtate noſtra Maumethes Ottomanus turcarum rex inter alia ſæuitiæ genera quibus utebatur: cum in ortis quos Conſtantinopoli in deliciis habebat: deeſſe pomum in arbore cedro quam paulo

ante inſpexerat animaduertiſſet: arbitratus procul dubio unum e tribus pueris quos ſecum habebat pomum decerpſiſſe: quod in ortis præter eos alius nullus fuerat: quia quilibet ipſorum ſe pomum decerpſiſſe negabat: iuſſit ut ferro eorum pectora aperirentur. & niſi in primi cuius apertum fuit pectus ſtomacho fuiſſet inuentum: dubium non erat: quin ad omnes ipſos ea pena trāſiret. quod ſupplicium in non conuictum nimis profecto ſceuum fuiſſe dici debet.

De eodem.

EIdem quoq; mos erat captiuis. quorum aut ætate: aut aliam ob rem inutilis uideretur ſeruitus futura: grandi palo per anum in totum adacto corpus in terra defixum palum in ſublime errigere: atq; ita quantum fieri poſſet dato cibo alere.

De Nicolao picinino.

POteſt ſceuitiæ nomine carere: ſi quis ad ſeruandam militarem diſciplinam: aut aliquid ſimile occidatur. cæterum ſi in eo inuſitatum tormenti genus adhibeatur: aut ex tormento capi uoluptas uideatur: euitari non poteſt: quin illud crudelitatis nomen ſubeat. Ita Nicolaus picininus egit: cum Philippi Mediolanenſis ducis auſpicio Album ingaunum obſideret. Captum enim Valentem fogatiam. quod ab obſeſſis deferre literas depræhenſus erat: collo eius ad crura alligato ita ut in globum conuerſus eſſet: tormento cui uulgo italicæ bricolæ nomen eſt in urbem Album ingaunum tranſmiſit: qui quanquam ante moreretur quam terram attingeret ſceuum tamen mortis genus uiſum eſt: diſcerptus enim tanti caſus altitudine humanam formam amiſerat ita ut uix parua in parte aliis amiſſis colligi poſſet.

De Vitoldo Lituaniæ duce.

QVam fera Vitoldi Lituaniæ ducis crudelitas eſſet: is enim Sigiſmūdi imperatoris temporibus fuit: experimento eo oſtendebatur: quod fallere nunquam ſolebat. Nam qui ex populis ei parentibus iudicio damnabantur: ad primum damnationis nuncium ultro ui ſibi ipſis illata uitam ſuſpendio finiebant. Ita enim effugere ſtudebant ne urſorum pellibus incluſi ab urſis ipſis dilaniarentur: aut alio tormentorum genere crudelem in modum: ut conſueuerat: torquerentur.

De quibuſdam gallis.

SCeuius crudelitatis genus Carolus ſeptimus gallorũ rex in principe
raix gallici regni mariſcallo exercuit: dum furcis appenſum fœda
morte affecit: quod magicæ arti deditus: centum ac uiginti tum
prægnantium mulierum: tum infantium corpora occiderat. Mulier quoq;
ruſticana abe uillenſis uiua combuſta fuit: quia infantes peremerat: & ſale
conditos in cibum adhibebat: omnes crudelitatis tranſgreſſa terminos: dũ
in eam ſæuiret ætatem quæ etiam feras interdum mites inuenit.

De Roglerio ubaldino archiepiſcopo piſano aliiſq;
ciuibus piſanis.

SCeuitia quoq; tanto inſignior in Roglerio piſano archiepiſcopo
fuit: quanto paſtoralis dignitas magis ab ea abhorrebat. Is enim
cum quibuſdã aliis gibellinæ factionis ciuibus piſanis ab urbis ad/
miniſtratione Vgolinum Gerardeſchum depulit: cum ipſum in eo honore
et guelfi in piſani conſtituiſſent: ut Lucenſium atq; florentinorum guelfi no
minis amiciciam aduerſus genuenſes conciliarent: quorum res in gibellino/
rum libertorum Auriæ Spinulæq; manu erant: & a quibus maritimo bello
piſani magna clade affecti: nouem milia atq; inſuper ducentos anno ſalutis
ducenteſimo atq; octuageſimo quarto ſupra mille e ſuorum numero deſi
derauerant. Carcere igitur longo maceratum Vgolinum pollicitus archiepi
ſcopus ſe incolumem ſeruaturum: ſi pecuniam quam habebat patefeciſſet:
poſteaq̃ eius teſaurum aſſecutus eſt: fame cum tribus liberis quadriennio
poſt q̃ clades illata fuerat ad mortem compulit. ſub eo prætextu quem ad
modum cum genuenſibus per Nicolinum petracium genuenſem pepige/
rat: ut gibellinæ factioni piſanæ urbis adminiſtratio reſtitueretur. in quo nõ
minus cum genuenſi populo archiepiſcopus fidem uiolauit: nõ tradito Vgo
lino: quem ſe daturum promiſerat: q̃ cum Vgolino: cui incolumitatem pol
licitus ſi teſaurum detegeret: poſtea cum teſauro etiam uitam: ut dictum
eſt: ademit.

De Carolo ultimo duce burgundiæ.

SCeuitiæ terminos trãſgreſſa uidetur illa: quæ in Carolo ultimo bur
gundiæ duce dicitur fuiſſe. Nam uel ipſarum tragediarum portẽ
ta ſuperauit: nec uero pauci operis fuerit ſingula exequi: quæ dum
iræ indulget is naturæ uiolato iure per ſummam immanitatem edidit. Qui/
bus enim ut alia multa omittam pro rei dignitate uerbis ſatis deplorari exci/
ſæ poenitus urbes clariſſimæ Leodium atq; Dinantum poterunt? In quibus
omnibus igne ferroq; foedatis: nulli ætati aut ſexui pepercit: quis etiam ſine
ingenti dolore illata Eluetiis mala commemoret? e quibus uno die quin/

gentos in deditionem acceptos ſuſpendit. Iniuriæ tamen a leodienſibus & Dinantinis: atq; etiam ab Eluetiis acceptæ excuſare in Carolo ſeuiendi atrocitatem aliquo modo debere uidentur. Nam alteri in ipſius contemptũ epatu propinquum eius deiecerant: alteri furcis Caroli ipſius atq; procerum eius ſimulacra appenderãt. Sed procul dubio in deditícios: atq; in ſexum ætatẽ q; imbellem tam crudeliter ſæuire hominis nimium iræ frena laxãtis opus fuiſſe uidetur.

Eius qui opus latinum fecit Interlocutio.

OBſecro lector ne mihi qui rẽ hac latinã pro uirili facere enixus ſum uicio dare uelis: ſi quid acerbius dictum uideatur: ubi de aliquo uel in ſæuitia uel alia re parum probata mentionem fieri contigit. Coactus ſum ea ſequi quæ primus auctor uernacula lingua ſcripſit: In quo & ſi quantum integra fide fieri potuit: ſumma a me adhibita moderatio fuit: uereor tamẽ ne quis ſe læſum putet. Sed eum qui omnia fecit: omnia nouit teſtor: nullius criminis culpa minus me q̃ maledicentiæ ſtudio laboraſſe.

De ira atq; odio Caput tertium.

HE Valerii ordinem deſeramus: hoc loco de iracundia dicendum eſt: quæ dum durat inſaniæ furoriſq; ut effectum exhibet: ita etiam nomen indipiſcitur. neq; uero aliud uitium magis hominem torquet & dũ incipit: & dum uim ſuam exercet: cuius aſſidue pœnitentia comes eſt. Sed perſæpe tam ſera uenit: ut fructum aut nullum aut perexiguum afferat. uerum cum exprimi eius uis nulla re magis q̃ exemplis ualeat: ad ea deſcendemus: ſi ante præfati fuerimus nos cum ira etiam de odio ſcripturos: quod inter ipſa haud parua uideatur eſſe coniunctio.

De Marcio Sabino.

MArcius Sabinus poſt Nummæ pompilii mortem: Nam cum eo romam habitatum uenerat: cum præferri ſibi Hoſtiliũ in regno uideret: cui ipſe aſpirabat: adeo indignanter atque iracunde eam rem tulit: ut uitæ tedio ſibi ipſi mortem conſciret. O furibundum profecto hominem: quæ enim incendia? quæ ruinæ? aut quæ po. ro. ſtrages: effuſuſq; ſanguis huius iracundiam explere potuiſſent? qui cum in populum ro. non poſſet: tam acerbe in ſe ipſum ſæuiuit.

De Valerio publicola.

HAud minus grauiter publicola ad iram proter conſulatum quam Marcius regni gratia incenſus eſt. Nam cum arbitraretur pulſis Tarquiniis Bruto in conſulatu collegam ſe futurum: ut Lucretium Collatinum præferri ſibi uidit: adeo ira exarſit: ut omnes

ante id tempus acceptos honores deponeret: abiectaq; ſenatoria dignitate patrocinijs quoq; cauſarum ac clientelis renunciaret: atq; omni publico munere abſtineret.

De Spurio Licinio tribuno plebis.

CVm equi populo ro. arma intuliſſent atq; ex toto latio Fidenateq; agro prædam abegiſſent: ſenatus decreuit: ut legiones aduerſus equos conſcriberentur. Cum eam rem Spu. Licinius tri. pl. impediret: atq; eum quidam Senatores imminentis periculi atq; detrimentorum monerent: quæ toti urbi inferebantur: Spurius ira atq; odio contra ſenatum incenſus reſpondit: paſſurum ſe prius Ethruſcos alioſq; hoſtes non prædam modo ex romano agro agere: uerum ipſi quoq; urbi: potiuſ q̃ patricios ſenatumq; dominari: adeo iracundia atq; odium ei bonam mentem ademerat: ut hoſtes dominos ferre q̃ ciues mallet.

De populo romano.

A Priuatis odiis ad publica quoq; tranſeundum eſt: cum populus a Senatu uideret apium Claudium iuniorem conſulem cum. T. Quintio capitolino creari: ingenti odio commotus: quo apiam gẽtem proſequebatur: ac ſimul indignatus commitio exceſſit: ne ad honores euehi quenq̃ ex ea gente conſpiceret.

De eodem.

GRauius quoq; odium eo tempore in patricios oſtendit: cum per noctem occupato capitolio ab Apio Herdonio cum quatuor Samnitium milibus: conſules Valerius publicola & C. Claudius populum ad recipiendã arcem uocarunt. immobilis enim populus mãſit: ceu nihil hoſtes curaret: captamq; patriam perpeti a latronibus diripi atq; incendi: q̃ patriciis morem gerere malebat. neq; ante de ſententia deduci potuit: q̃ petitam legem ei ſenatus conceſſit.

Iterum De eodem.

REpentinam quidem: atq; haud ſcio an iuſtam quoq; iram populus ro. oſtendit: cum ad mortem filis graphiariis Erixonem equitem in foro percuſſit: quod ab eo filius nimis ſeue uapulauerat. Sed ſine romanis exemplis facto ad barbaros atq; exteros tranſibimus.

De ægyptiis.

PSaniticus ægypti rex illato æthiopibus bello: exterorum militum uirtuti magiſq; quã ægyptiorum fidere uidebatur. Cum autem ob eam rem peregrinos maiore in honore haberet: indignati ægyptii ad ducenta milia coacti: pſanitico rege deſerto in æthiopiam tetenderunt.

Cum autem ipſe abeuntes ſecutus blande appellaret: patriæq; & uxorum atq; liberorum eos commoneret: ægyptii in ira perſeuerantes concuſſis armis dixerunt: illis nouam ſibi patriam comparaturos: ſublatiſq; ueſtibus cū genitalia membra pateſeciſſent: donec incolumem eam corporis partem ſeruarent monuerunt: neq; uxores: neq; liberos eis defuturos. plus enim apud eos indignatio atq; iracundia: q̄ patriæ liberorumq; charitas ualuit.

De Gallis atq; eorum duce brēno.

VEhemens quoq; gallorum ira fuit: cum aduerſus Cluſinos cæteroſq; Ethruſcos populos: motis armis pacem tum cum romanis ſeruarent. Nam cum inito cum Cluſinis prœlio reſciuiſſent: Fabrium Ambuſtum legatum romanum: qui ad conciliandam inter gallos Cluſinoſq; pacem miſſus erat: in prœlium cum Cluſinis deſcendiſſe: atque gētis ſuæ gallum unum interemiſſe: ira ac potius furore repleti: omiſſis Cluſinis romā petierunt: occiſiſque omnibus quos inuenerant: ſacra atque profana incendio ruiniſque fœdarunt.

De Cambyſe perſarum rege.

PErſarum rex Cambyſes Darii filius: cum Amaſis ægyptii regis filiam in matrimonium petiiſſet: atque Amaſis ueritus ne ea potius non uxoris loco ſed in concubinarum numerum retineret: aliā pro filia ei ſimillimam miſit: quam rem Cambyſes cum cognouiſſet ira exarſit: atque cum ingenti exercitu in ægyptum deſcendit: ubi cum defunctum Amaſim inueniſſet filium eius pſaniticum regno deiecit. Ipſius quoq; amaſis corpus ſepulcro eruit: & tanq̄ uiueret uerberibus cædi acutiſq; ferramentis totum pungi: ac deinde in foro comburri iuſſit. neq; enim animaduertit plus in ſe ipſum iracundiæ flammas telaq; q̄ in mortuum Amaſim ſceuire: q̄d ea iracundiæ uis ac natura eſt: ut ſemper auctorem torquere incipiat.

De Septimio Sceuero.

SEptimius ſceuerus imperator tanquam immemor eſſet: ſe a Iuliano imperatore olim deſciuiſſe: Clodium albinum ob ſimilem culpam poſteaquam prœlio uictum interemit: nudum eius corpus pro palatio proiici iuſſit: ad quem cum ipſius equus accedere formidaret: calcaribus adactum coegit corpus ipſum calcare. Indigna profecto res: ut uir qui iam ſexageſimum excederet annum: tam graui contumelia romanum uirum non modo nobilitate uerum etiam imperatorio honore inſignē afficeret. neq; uero hoc egiſſe contentus fuit: illic enim corpus Albini retinuit: quoad fœtore compulſus iuberet in flumen proiici.

De Tertuliano.

QVantum ira atq; indignatio poſſit: & quam hominum hebetare ingenia atq; animos ſoleat: Carthaginenſis Tertulianus declarauit. nam cum antea ſingulari uitæ innocentia eſſet: ac permulta de catholica religione ingenti doctrina atq; eloquentia ſcripſiſſet: romæ quorundam clericorum contumelia affectus: maiore indignationis ad quam permotus erat: q̄ honoris ac propriæ ſalutis habita ratione ad hæreſim tranſiuit: ac prauum montani phrigii dogma ſecutus aduerſus catholicam fidem ſcripſit.

Recentiora De Alarico rege gothorum.

REcentioris iracūdiæ principium in Alarico gothorū rege faciemus. Is cum ab honorio imperatore obtinuiſſet: ut in galliam ad quærendas nouas ſedes proficiſci poſſet: & iam profectioni ſe accinxiſſet: iuxta urbem uercellas contra fidem datam: ſolenni dominicæ reſurrectionis die: Saulus a Stilicone miſſus penes quem eo tempore occidentalis imperii adminiſtratio erat: eum inuaſit. Alaricus autem cum ſtrenue ingentiq; animo ſe tueretur: ac diu grauiterq; præliatum eſſet: tandem romanum fudit exercitum. uehementerq; ob eam rem indignatus omiſſa gallia retro exercitum conuertit: atq; omnibus uſq; ad urbem Romam dirreptis incenſiſq;: quid ira poſſet oſtendit. urbem enim quam primo galli fabii ambuſti culpa incenderant: nunc quoq; Stiliconis qui tueri eam debebat perfidia: cū ad eam ulciſcendam gothi ſe conuertiſſent euertit: id enim iræ magnitudo gothos ut agere auderent compulit: quod antea ne cogitare quidem auſi fuiſſent.

De Totila gothorum rege.

GOthorum rex Totila recepta urbe Roma: quam ei Belliſarius a Iuſtiniano in italiam miſſus ademerat: oratores ad Iuſtinianum Cōſtantinopolim miſit: petitum ut ipſius Iuſtiniani auſpicio ac nomine obtinere ac regere urbem ipſam liceret. Cum autem accepiſſet Iuſtinianum condictionem repudiare: repente immanem regem atrox ira impulit: ut urbem quam mortales alii ſpectando admiratione capiebantur: quæ orbis terrarum erat caput: & cuius iam poſſeſſor erat: incendio ruiniſq; totam deformaret: muris quoq; nudatam quadraginta diebus feris ut in ea ſtabularentur: donec denuo ipſa Belliſarius potiretur permiſit.

De Conſtantio militari tribuno.

DO bello quod cum Belliſario gothi geſſerunt: cum unus militum Conſtantini tribuni romano iuueni inſignem ſpecie enſem ademiſſet: atq; Conſtantinum Beliſarius repræhenderet: quod tam inſolenter agi a ſui ordinis milite pateretur: repræhenſioniq; minas pro impe

rio adderet? niſi gladius repræſentaretur: adeo indigne eam rem Conſtan/tinus tulit: ut præ magnitudine iracundiæ: Belliſarii dignitatis ac uitæ ſuæ immemor pugione quo accinctus erat Belliſarii pectus peteret. proter quod facinus ſtatim compræhenſus ac laqueo enectus fuit.

De Monte.

NIhil profecto metitur ira: quemadmodum Montis accolæ montis Silicei in patauino agro factum teſtatur: qui proditionis inſimula/tus cum Veronam ad Ecerinum tyrannum honeſte tamen dederetur: fortaſſe animos ei faciente Innocentia: magnis clamoribus uocifera/batur: neq; ſe neq; ſuorum quenquã proditionis infamia ac crimine unquã laboraſſe: quæ uerba cum tyrannus a palatio audiret: in propatulum deſcedit: ubi mons erat deductus: ſubitaq; concitus ira atq; toruo uultu Monti appropinquans inquit: proditor etiam hiſcere audes? quo uerbo tanta animi indignatio Montem perculit: ut nequaquam excuſare obiectum crimen cogitaret. uerum in tyranni collum inuaſit: adimereque pugionem quo cinctus erat contendit: quod cum facere nequiuiſſet in terram proſtratum unguibus atq; dentibus ita deformauit: ut uix multis diebus ſanari uulnera poſſent. tandemq; oppreſſum enecuiſſet: niſi ab aſtantibus miniſtris Ecerinus adiutus: & Mons interfectus fuiſſet.

De Ioanne Andrea Lampugnano.

NEc mons: de quo dictum eſt: primus fuit: neq; ultimus quem ira in grauiſſimos caſus: ac deinde in miſerandam mortem deduxe/rit: Nam ætate noſtra Ioannes Andreas Lampugnanus Mediolanenſis ciuis: in iudicio contendebat cum Branda Caſtilionenſe comenſi epi/ſcopo: in qua re uir qui patrimonium alea ac prodigalitate decoxerat: cum litis detrimenta grauiter ferret: & ut fieri ſolet in principem malorum ſuo/rum cauſas conferret: in tantam non iram ſed rabiem exarſit: ut neglectis quæ ſupererant fortunis: neglecta ipſa animæ ſalute: atq; præſenti uita: cum ſextum menſem in ea animi perturbatione perſeueraſſet: ingreſſum Me/diolani principem Sancti Stephani fanum: qua die illius memoria coli/tur ut miſſarum ſolemnia audiret a tribus comitibus adiutus interemit. ne/q; uero militaris cohors: quæ armis tegere principis corpus ſolebat tueri eum potuit. quia repente Io. Andreas cum nullus tam grande facinus auſurum quenquam putaret: ad patrandum ſcelus apparuit. qui dum po/ſtea re peracta apparitorum telis confoderetur: ſæpius ita mori uolo horrenda uoce exclamauit. O ferum profecto atq; furiis exagitatum pectus: O cœcam iram imo potius ferinam atq; immanem rabiem: adeo cupide alie/nam appetere mortem: ut propriæ uitæ immemor fieret: nam ſi ſcribendo

dira Io. Andreæ facies: ne uenenatum animum dicam: qui interius latebat ita ut erat exprimi poſſet: horrenda adeo proferretur figura: ut ſolo illius cõſpectu: ne dum iræ quæ in uiuente erat magnitudine: territi mortales omnia alia q̃ ipſum intueri mallent.

De Gualterio comite Brennenſi.

PErnicioſi quoq; exitus exemplum proter immodicam iram Gualterius Brennenſis comes præbebit: cui Tancredi olim Siciliæ regis natu maior filia nupſerat: & ipſe tanq̃ ſoceri regnorum hæres cũ quadringentis tantum militibus profectus mira fortunæ fœlicitate ingentiq; animo pene omnia receperat. Mortuo enim Henrico imperatore relicto Federico filio impubere populorum diſcordiis agitatum regnum nutabat: atq; ad Gualterium plæriq; inclinabant: Sed poſtremo cum a Thebaldo germano apud urbem Sarnum Gualterius deuictus in eius poteſtatem ueniſſet: tanto odio atq; ueſania in Thebaldum exarſit: ut cum tertio die poſteaquam captus fuerat: Thebaldus liberaturum ſe Tancredum offerret: atque in amiſſum poenitus regnum reſtituturum: ſi loca quæ ipſe in eo regno poſſidebat confirmare uellet: Gualterius nihil ad amiſſum regnum cogitans: q̃d recuperare nihil ad captiuitatẽ conſiderans: quam exuere poterat: ut fera amens rabidaq; reſpondit: neq; ea quæ Thebaldus offerebat: neque longe maiora tam uilis hominis manu accepta unquam grata eſſe habiturum. quo reſponſo haud iniuria indignatus Thebaldus quod tam inſigni iniuria ab eo quem captiuum habebat afficeretur: interminatus eſt ſe facturum: ut tantæ contumeliæ eum poeniteret. Sed hac re Gualterius furore etiam magis exarſit: ita ut laceratis ueſtibus: laceratis etiam faſciis quibus uulnera alligauerat: exclamaret: uiuere amplius nolle. poſteaq̃ in eiuſmodi hominis manu eſſet. qui mi nitanter in eũ ageret. Itaq; ipſa uulnera atq; inteſtina diſcerpſit. & cum ultra neq; cibo neq; medendi aliqua arte curari uellet: iratum furibũdumq; ſpiritum ui extra corpus ſuum exegit: unica filia relicta. Huius igitur Gualterii imaginem ſi tecum lector animo propoſueris: priſtinæ fortunæ recuperationem proter odium aſpernantis: deinde manum ſibi ipſi inferentis proter amentiam iudicabis procul dubio iratum hominem non a ratione ſolum aberrare: uerum omnibus quoq; humanitatis ſenſibus ſpoliatum. ſub humana ſpecie moribus in feram conuerti. quanquam ferarum nulla adeo ut hic in ſeipſam ſeuire cognoſcatur. Nunc a priuatis ad publicas iras tranſeamus.

De populo romano.

ORta inter Ioannem decimum pontificem atq; Albertum ethruriæ marchionem diſcordia : quia Albertus pannonas aduerſus romanam eccleſiam mercede conduxerat : qui iuxta gentis ſuæ morem ferro atq; igne omnia foedabant : indignatus ob eam rem populus ro. quod illorum diſcordiis romanus ager uaſtaretur : capto Alberto caput ademit. exercitus quoq; potificẽ manibus in eũ iniectis in carcere puluino ori obiecto enecauit : nulla in utroq; dignitatis uel eccleſiaſticæ uel ſecularis habita ratione.

De Stephano Sexto pontifice.

STephanus ſextus pontifex in formoſum pontificem quanq̃ mortuum quod is ei interdum ne ad pontificatum aſcenderet obſtiterat : odii tenax fuit adeo ut errui e ſepulchro eius corpus iuſſerit. ademptiſq; pontificiis ueſtibus atq; ornamentis ſeculari amictum indumento : ut extra eccleſiam ſepeliretur ſtatuit : manuum quoq; digitos abſcidit tanq̃ mortuum ſacerdotali atq; pontificio honore priuare uellet : ac piſcibus deuorandos in amnem abiecit. adeo proter odium amiſſa ratione ut dominicæ admonitionis de iniuriarum remiſſione rationem nullam haberet. Malus enim grex ita a ſemita ueri paſtoris aberrauit ut pontificatum in tyrannidem conuerteret.

De Lothario gallorum rege. & Sergio tertio pont.

SErgius tertius pontifex alieni odii iniquus ultor : formoſi pontificis de quo diximus : corpus denuo errutum a ſecundo tumulo palam in foro capite mulctauit : ac deinde in amnem tiberim proiecit : ob id ſolum ut Lothario gallorum regi morẽ gereret : qui hoc odio formoſum defunctum proſequebatur : quod ipſius opera imperium a gallis ad berengarios trãſierat. nonnulli quoq; arbitrati ſunt in formoſum ſceuiendi apud Sergium eam fuiſſe cauſam : quod in pontificatus creatione formoſus non nunq̃ Sergio reſtitiſſet. Cæterum quæcunq; eius rei cauſa fuerit : profecto & turpis habita eſt : & unde magnum in auctorem dedecus atq; infamia reſultauit.

De Clothario gallorum rege.

IRa prorſus furoris plena Clotharii gallorum regis fuit Clodoueo patre orti : qui alio nomine Clouis quoq; nuncupatus primus gallorum regum habitus eſt : qui chriſtianum nomen profiterentur. Nam cum inuidorum opera reſperſum falſis criminibus Gualterium iuetoti dominum regii cubiculi honore atq; miniſterio inſignem expuliſſet : & is decennium in oriente aduerſus Chriſti hoſtes pugnando conſumpſiſſet : inde poſtea reuerſus cum regi Clothario Virgilii pontificis

ſcriptas in commendationem ſuam litteras in templo reddidiſſet ea die qua
Chriſti redemptoris mortem eccleſia ingentibus cerimoniis celebrat: arbitra
tus & loci & temporis ratione clementiorem ſe regem habiturum: ex toto
eum opinio fefellit: quod præter modum furore correptus rex clotharius eũ
manu ſua crudeliter occidit. Quam ob rem acerbe a pontifice repræhenſus
cum præterea etiam eum conſcientia: id quod perſæpe in ira cõtingit: torque
ret: ut pro tanto crimine quantum fieri poterat: ſatiſfaceret: ſicuti nimia ira
atq; ſuperbia palam deliquerat: ita etiam palam atq; humiliter corrigere cri/
men uoluit. Gualterii enim hæredes ac poſteros: item iuetoti urbem atque
agrum ab omni gallici regni imperio ac ſeruitute liberauit. Itaq; ab eo tem/
pore eius loci potiti homines regio nomine inſignes facti ſunt: neq; uero iue/
toti exiguitas obſtitit: quanq̃ undiq; eum gallici regni loca ambirent: & a re
ge gallico defenderetur: quin ſubiectionis ius nullum agnoſceret.

De Bonifacio octauo pontifice.

QVis immenſi odii magnitudinem enarrare poſſit: qua Bonifacius
octauus pontifex gibellinam factionem proſequutus eſt? facinus
profecto non modo ſacerdote indignum: ſed ne latroni quidem
aut pyratæ congruens: nam qui pro paſtorali officio extinguere odia debe/
bat. ea ipſe uerbo atq; re inflammabat. Itaq; cinerum die cum mos eſſet.
ut pontifex eccleſiaſticorum antiſtum capita cinere aſpergeret. ut ad por/
chetum Spinulam genuenſem archiepiſcopum peruenit. qđ gibellinæ factio
nis eſſe putabatur: cinerem non capiti inſperſit: ſed in oculos peruerſæ enũ/
ciatis ſolemnibus uerbis coniecit. dixit enim memento te gibellinum eſſe. &
qđ cum gibellinis in cinerem reuerteris. tanta enim odii uis ſcelerato pectori
inſedit: ut ſacra uerba ad euomendum factioſæ mentis uirus peruerteret.

De populo Florentino.

REgnante Neapoli Manfredo cum gibellina factio urbe Florentia
ab aduerſariis pulſa: Manfredi atq; ſenenſium ope ſubnixa redire
in patriam contenderet: ingentibus copiis ad amnem arbiam ad/
uerſus Florentinum populum urbe egreſſum acriter dimicabat. eo ipſo tẽ
pore gibellini qui in caſtris florentinis erant: facta ad hoſtes tranſitione: au/
ctis exulum uiribus florentinum populũ terga dare coegerunt. In quo prœ
lio bucca abbas: id gentis nomen eſt: gladio florentini populi ſignifero qui e
pacia gente erat: manum abſcidit. Florentinorum igitur ac fœderatorum
multa hominum milia eo die deſiderata fuerunt. adeo enim gibellinorum
pectoribus odium in guelſum nomen inſederat. ut nulla honoris aut pa/
triæ charitatis habita ratione ſuos euertere: & gloriam hoſtibus tradere non
erubuerint.

De Henrico hiſpaniarum rege.

MOriente Ioanne Caſtulonenſi rege eius nominis ultimo: ſuperſtites duo filii fuere Henricus atq; Eliſabella: quæ poſtea Ferdinando Ioannis Aragonii Siciliæ regis filio nupſit: cum autem Henricus Eliſabellæ frater procreationi impotens haberetur. atq; ut interdum contingit uerbis cum eo ſoror contendens dixiſſet: etiam inuito ipſo ſe poſt eum regnaturam: tantum ex eo indignationis Henricus concepit: ut ſtatueret omnino operam dare ne ſorori quod optabat ſuccederet. Itaq; cum hiſpanum iuuenem conſpexiſſet decora quidem facie, ſed humili fortuna natum nomine Beltramum Cuenam: in regiam eum acceptum ducem Alburchechenſem creauit: egitq; ut cum regina concumberet. Itaq; filiam edidit: cui Eliſabet nomen inditum eſt: quæ magnorum in caſtulonenſi regno poſt Henrici mortem motuum cauſa extitit: aliis filiam: aliis ſororem ad capeſcendum regnum uocantibus. Quam obrem cum ſoror uiribus ſuperior fuiſſet. filia in luſitaniam profugit retento regio animo nomineq;: & ſi eam qui diuerſas partes fouebant Beltramicam appellarent.

De Stephano Konth equite pannonio ac comitibus

CVm Sigiſmundus Brandeburgẽſis marchio uxoris gratia ad pãnonium regnum perueniſſet: patuit quantas uires inſitum a natura inter Bohemios pannoniosq; odium haberet. nam cũ Sigiſmundus Stephanum konth pãnonium equitem: atq; cum eo alios uiginti equites ueluti parum dicto audientes cõprehẽdi iuſſiſſet: cathenisq; uincti omnes ad eũ deducti eſſent: nullus eorum unq̃ regem ne capite quidem conniuens honore dignatus eſt: neq; regem ſuum nominare uoluit. malueruntq; nõ ipſi modo: uerũ ipſorum quoq; miniſtri prius capite mulctari: quã ſententiã mutare. inter miniſtros autem conucagia ſtephani alumnus cum domini mortem grauiter quæreret: & eũ quia adhuc tenera ætate erat Sigiſmũdus multa promittens ſolari uellet: offerretq; ſe ſuorum numero eum habiturum: is turbato uultu pleniſq; animi indignatione uerbis reſpondit: ſe nunquam ſcrofæ boemæ ſubiturum ſeruitium: atq; in hac animi obſtinatione interemptus eſt.

De Genuenſibus aduerſus piſanos.

VNo adhuc exẽplo genuenſium. iræ atq; odii poſito: huic materiæ quæ rabiei plena eſt finem faciemus: anno ſalutis ducenteſimo atq; octuageſſimo quarto ſupra mille: cum bello inter ſe genuenſes atq; piſani decertarent: genuenſes captis duabus piſanorum triremibus: cum Siracuſis in ſicilia appropinquaſſent. atq; per noctem extra urbis muros triremium patronos in furcis ſuſpendiſſent: reliquam naualem turmam uendide

runt præcio in ſingulos unius cæpe conſtituto: eam ignominiam longe gra uiorem q̃ ipſam mortem arbitrati.

De Auaritia Caput tertium.

DE Auaritia iam tandem ſcribamus: quæ fomentũm auiditatis: eſt atq; urgens ad omne ſcelus calcar: ab animis enim in quos ſemel ingreſſa eſt: amiciciam honoriſque deſiderium pellit ac nunquã inde eggreditur: quin potius cũ annis: creſcit: & quãuis ſenio ſubeunte cor/poribus uires decreſcant: habẽdi cupiditas tempore ipſo augetur: & quo mi nus ad uiuendum ſpacii ſupereſt: tanto plus ſtruendis intenta opibus timidi/us neceſſaria promit. Itaq; quicunq; auaricia captus laborat: cum neminem amet: a nullo etiam amatur. & cum omnia auro poſtponat. quanto plus auri poſſidet: tanto plus quærendo inhiat: ueluti hidropicus qui bibendo ſem per magis ſitit: & ſi totum aqua perfuſum plenumq; corpus habeat. Quæ res effecit: ut non ſine ratione omnium italorum conſenſu in idem conueni/entium nomen: Auariciæ enim comes ſemper eſt miſeria: auaros omnes mi ſeros eſſe dicamus.

De Perſa Macedonum rege.

MIſeros eſſe auaros exẽplo ſuo perſa ultimus Macedonum rex oſten dit: a paulo Aemilio ſuperatus ac captus. nam a reliquis militibus de ſertus paulo ante q̃ caperetur magnarum promiſſionum ſpe pau cos quoſdam Cretenſes ſecum retinuit: promiſſorum pignus fuere data ali/quot aurea uaſa. cum autem Cretenſium præſidio in tuta ſe loca recepiſſet: pollicitus ſe pecuniam daturum uaſa a Cretenſibus recepit: & cum uaſis pe/cuniam quoq; retinuit. Itaq; ab ipſis etiam Cretenſibus deſtitutus cum nul/lo alio q̃ auro comite in Samothraciam profugiſſet: ab Aemilio captus Ro/mam in triumphum quem ad modum tanta auaritia dignum erat: perdu/ctus fuit. nam cum in bello pluris aurum q̃ homines feciſſet: tandem experiẽ do cognouit: aurum ſe: quia homines quibus aurum defenderet non habe bat: una cum libertate ac regno amiſiſſe.

De filio Tigranis Armeniæ regis.

CVm Tigranem armeniæ regem Põpeius deuiciſſet: & is abeodẽ Põpeio in regnis quæ ante poſſidebat reſtitutus in romana caſtra ad ſalutandum Pompeium ueniſſet: maiore natu filio eum proſe quente: a toto exercitu amanter exceptus: & a Põpeio cœnæ honore digna/tus: poſt epulas Pompeio totiq; exercitui ingentia munera contulit. Cum po ſtea filius quoq; inuitatus eſſet: reſpondente eo tanti ſe cœnam emere nolle. Indignatus Pompeius cuſtodiri eũ iuſſit: ac romam in triũphum duxit. nam

patre eius ob liberalitatē in regnis relicto: auarum filium qui abiecto erat animo una cum regno libertate quoq; priuauit.

De Tiberio romano principe.

DE omni uiciorum genere ſcribendi: abunde romani principes: ut ante etiam dictum fuit: exempla ſumminiſtrant: inter quos auaritia Tiberium cæſarem notabimus. Occidit enim Gn. Lentulum augurem patricio genere: uitæq; modeſtia ac uirtute impenſe laudatum: poſteaq̄ is eum hæredem ſcripſerat. ueneficii Lepidam fœminam innocentiſſimam condemnauit: ut Quirino diti atq; orbo morem gereret: fretus ob nauatam eam operam ſe eius futurum hæredem. Vononum quoq; parthorum regem qui per ſeditionem regno pulſus ad eum confugerat: poſteaq̄ opibus ſpoliauit: quas ingentes attulerat: interemit. Itaq; cum Lentulum: ut hæreditate potiretur occidiſſet: & ſpe alterius hæreditatis innocentem fœminā dānaſſet: ac p̄terea regē ſpoliaſſet interemiſſetq;: q ſub fide ad eum ſe receperat: cum ipſe maiore orbis terrarum parte potiretur: ſatis intelligi poteſt quam ingens eius eſſet habendi cupido: & enim etiam ſi in humili fortuna natus priuatam egiſſet uitam: pudere tamen tantæ turpitudinis eum debuiſſet. uerum ut hæc in eo horrēda fuerunt: ita quæ ſecuntur dedecoris plena

De C. Caligula imper.

CAligula poſt immenſas profuſiones: deliciis enim animum explere uoluit: ad auariciam atq; rapinas conuerſus: id quod agere ſolent quibus expendendi nullus eſt modus: teſtatores ut ipſum hæredem ſcriberent cogebat: quos poſtea ſi ſuperuixiſſent ueneno tollebat: ridendos ducens quod condito teſtamento ſuperuiuerent. Superante demū cupiditate atq; auaritia: fœminarum mariumq; Lupanar in palatio condidit ac miſit qui per urbem curſitantes obuios ut fructuoſum uectigal principi redderent inuitarent. Coacta igitur ex eo uectigali ingenti pecunia: cum in ea nudum ſe prouolueret: auri auiditatem explere contendebat. O ingentem nimiamq; auaritiam: quæ in tanto imperio tantum principem excoecatum in eam uilitatem abiectionemq; deduxiſti: ut neq; dedecus ſuum: neq; imperii ignominiam agnoſceret: cum ſe ueneficum atq; Lænonem præſtaret. quod nemo ne obſcuro quidem ortus loco: quāuis inopia preſſus: uix quin erubeſceret in occulto agere poſſet. Tu ſanguinem. tu honorem: tu uitam. tu deum auro parem: quibus nulla uis auri par eſſe poteſt duxiſti. a quo ſi neceſſarium expendendi uſum ademeris: nulla magis q̄ e ſaxo utilitas ſentitur. quin ex eo habendi inſaciabilis auiditas prouenit: & eius amittendi perpetuus timor: cui odium atq; inuidia comes nunq̄ deſinit eſſe.

De Commodo imper.

COmmodus imperator omnium auariſſimus alienæ mortis facultatem cupientibus facile pecunia permiſit: omniumq; aliorum criminum impunitatem auro condonauit: palam litium capitalium q; criminum iudicia uendidit: haud ſecus q̄ ſi publicis nundinis uenundandæ merces eſſent. Cæterum iam a tam tetræ crudeliſq; auaritiæ moleſtia ad minus ſceua eius crimina deſcendamus.

De Galba hiſpaniarum proconſule.

GAlba antequā imperaret hiſpaniarum proconſulatum ſub Nerone gerens: cum ei Taraconenſis ciuitas dono coronam auream daret: quam ponderis quindecim librarum dixerunt eſſe: ſtatim adhibita ſtatera iuſſit pondus inſpici: & cum inueniſſet tribus libris minuſquā dictum fuerat pondus eſſe: munere tanquam deberetur in obligationem conuerſo: poſtpoſito pudore a taraconenſibus tres libras quæ coronæ deerant: exegit

De Veſpaſiano imper.

VEſpaſianus imperator: et ſi aliorum principum ſcelere effectum eſt: ut inter bonos annumeretur: tamē haud mediocriter auaritia laborauit. Nam cum ab amicis rep̄henderetur: quod rapaces homines in prouincias atq; ad obeunda publica munia mitteret: reſpondebat eis ſe tanquam ſpongia uti: quia rapinis locupletatos ipſe poſtea ſpoliaret: eos enim pro crimine quo ipſe laborabat huiuſmodi pena parum honeſte mulctabat.

De eodem

EOdem filio Tito rep̄hendenti quod e uiliſſimis rebus cogere pecuniam non omitteret: dixit ut follem pecunia plenum quem a procuratoribus allatum tunc ante ſe habebat olfaceret. experireturq; qdnam oleret: & reſpōdente Tito grauem nullum inde odorem ſentiri: ridens dixit atqui hoc lotium eſt: nā ex urinæ uectigali hæc pecunia confecta eſt. Neq; enim animaduertere uoluit urinæ fetorem cui auaritia eſſet coniuncta: & ſi naſum non læderet: famam tamen denigrare.

De exercitu Titi ueſpaſ. ro. principis.

AVrum inexplebiliter ac ſcelerate nimis ſitire ſe oſtendit romanus exercitus cum hieroſolymas Titus obſideret: iudæos enim qui ab urbe fame compulſi profugiebant deuorata aurea moneta: ut ita eā ab hoſte incolumem ſeruarent: medios ferro diuidebant: ut in inteſtinis aurum quod deuorauerant inquirerent: cum puſillam horam qua uentrem exonerantes inter ſtercora aurum effunderent: præ nimia cupiditate ferre nō poſſent: biduo enim duo iudæorum milia per hūc modum milites interemerunt: pluresque occidiſſent: niſi Titus graui propoſita pena eam rem interdixiſſet.

De Argiraſpidis.

ARgiraſpidæ poſt magni Alexandri mortem ab Eumene Cardiano conducti: qui unus ſucceſſorum Alexandri fuit: cum eo aduerſus Antiochum bellum gerebant: qui ut impedimenta recuperarẽt paulo ante ab antigono adepta: nulla fidei atq; honoris habita rõne Eumenẽ captum Antigono prodiderunt: ſed ut pro perfidia atq; auaritia parem gratiam: ut digni erant: acciperent: iterum ipſis impedimentis ſpoliati: omnium egeni niſi perfidiæ infamia remanſerunt: atq; in tanto Antigoni cui eam operam nauauerant: atq; eius militum odio poſt id factum fuerunt: ut eorum nullus in patriam uiuus redierit.

Recentiora De Conſtantia galli Cæſaris coniuge.

INter recentiora auaritiæ exempla prima commemorabitur Conſtantia Conſtantini maximi Auguſti filia: & galli cæſaris: qui oriẽtem regebat coniunx: q̃q̃ autem plerunq; in eo ſexu aut prodigalitas inſignis: aut tetra auaritia conſpici ſoleat: id tamen quod ipſa patrauit tã longe ab officii meta diſceſſit ut fidem uix inueniat. Quis enim facile adduci poſſit ut credat: tam ſublimis fortunæ fœminam iuſſiſſe Clematium Alexandrinum: uirum innocentem indicta cauſa interfici: & nihilominus ita res fuit: gemmato enim monili corrupta a Clematii ſocru: generi mortem ei uendidit: quem inuiſum ſocrus habebat: quia uir probus ſtupri ab ea interpellatus: tanta turpitudine abſtinuerat: cuius rei quotiens mentionem fieri continget: haud facile diudicabitur quid potentius extimari debeat: effrena ne in Clematii ſocru libido: an Clematii honeſtas: aut rapacis Conſtantiæ auaritia.

De Conſtante tertio imper.

COnſtans tertius Focæ imperatoris ex Conſtantio maiore natu filio nepos ex græcia ad urbem romam profectus: omnibus ſacris prophaniſq; locis ſpoliatis: quinque diebus: quibus in ea urbe manſit: tantum ſtatuarum ac reliquorum ornamentorum inde abſtulit: quantum antea ex magno numero omnes barbari: qui urbem romam diripuerant non abſtulerunt: adeoq; acerbe populos imperio parentes: atq; non in poſtremis ſiculos grauibus tributis preſſit: ut multi uendere filios cogerentur: adeo a primis principibus degenerauit: qui non ſolum ornare ſtudebant urbem romam: uerum etiam uictui neceſſaria populo: atq; inſuper pecuniam large præbebant. Id gloriæ ex donationibus quærentes: quod in rapiendo Conſtans ſibi propoſuerat. Cæterum cum in Sicilia a militibus ſuis interfe-

ctus eſſet: Saraceni qui per id tempus in Sicilia panormum urbem occupa/ rant in africam omnes Conſtantis rapinas deuexerunt: cui id contigit quod plerumq; auaris ſolet: ut opum quas rapinis congeſſerunt: hi poſſeſſores fiãt quos minime arbitrabantur: ac penes raptorem auarumq; infamia ac crimẽ maneat cum alii recto dei iudicio rapinarum commodo ac uoluptate per/ fruantur.

De exercitu Balduini ſecundi hieroſolymarum regis

SCeuitiam immenſæ iunctam auaritiæ qua romani milites: ut ante dictum eſt uſi ſunt: dum exinteratis iudæis captiuis deuoratum ab eis aurum in inteſtinis perquirunt: exercuere etiam Balduini ſe/ cundi hieroſolymarum regis milites in turcas: quos deuicta cæſarea in ea ur/ be ceperunt. in eis enim immenſa habendi cupiditas pudorem eum uicit qui iure in eo bello ſeruandus erat: quod ſub religionis titulo: & non plura haben di cupiditate Balduinus gerebat.

De Rodulfo imperatore.

ROdulfus imperator natione germanus adeo auri cupidus fuit: ut Italicas urbes parua pecunia ab imperii iure ac nexu liberaret: par uum enim compendium cum dedecore maluit quam honeſte in/ genti regno potiri.

De Benedicto nono pontifice.

AVarum nimium imperatorem haud indecenter pontifex auri aui/ diſſimus atq; tenax ſequetur. Is Benedictus nonus fuit: qui Grego gorio ſexto pontificatum uendidit: quem credibile eſt ſi tantum em ptorem inueniſſet: ſe ipſum quoque uenditurum fuiſſe: ac libertatem uitam q; ipſam auro ſi magna eius uis oblata fuiſſet poſtpoſiturum

De petro primo caſtulonenſi rege.

QVo nomine pro rei indignitate appellare poterimus id: quod pe/ trus Caſtulonenſis rex aduerſus Maomadam Granatæ regem im pie geſſit? cum ad eum opis petendæ gratia aduerſus alios Mau/ ros ueniſſet: omne enim aurum quod ſecum attulerat rapaciſſimus rex pe/ trus ademit: & cum palam iaculari cum ſuis iuſſiſſet: primus fuit q eũ manu ſua iaculo peteret. Hunc ne auarum: an crudelem: aut ignauum nuncupabi mus? aut eo ſolo contẽti erimus quod infelix maurus rex tunc coram ei obie/ cit? Dixit enim petrum regem turpem nimis triumphum ducere de rege qui opis ſalutiſq; gratia in eius fidẽ ſe recepiſſet. uiolata fide uiolato naturæ foe/ dere: atq; omni humano neglecto more ſpoliato atq; occiſo.

De Xerſe perſarum rege.

DE ſuperbia atq; inſolentia ſcripturi: ut quæ ipſorum criminum uis
ſit: q̄taq; ſecum mala tulerit ac ferat: præfari nos multa non opor/
tet. neq; enim quiſq̄ eſt quem lateat: propter ſuperbiam deturba/
tum e coelo cum angelis ſuis Luciferum fuiſſe: omnibus etiā notum eſt Adæ
primi parentis dum plura ſcire quærit: culpam non alio q̄ ſuperbiæ nomine
compellari poſſe: atq; eius criminis magnitudinem ex eo conſpici: q̄d crimi/
ne ſuo in poſterum totum genus humanum infecit: nec redimi crimen niſi il
lius ſanguine potuit: qui cum patre ac ſpiritu ſancto humanum genus con/
diderat. quæ duo ingentia mala cum ſuperbia in angelicos coros atq; huma
num genus intulerit: fruſtra eſt: ut ultra aliis rationibus damnoſum eſſe id
crimen probemus. Itaq; hæc pauca præfatos nos eſſe ſatis erit: ſi exēpla ſub/
iecerimus: quibus poſtea homines in magna incommoda ob ſuperbiam inci
diſſe: ac ſui ipſius atq; aliarum rerum quas habere curæ debebant: oblitos
oſtendetur. Huius rei primum hic exemplum Xerſes præbebit: cui cum ſa/
tis non eſſet ſuperbe in homines agere: idem etiam aduerſus mundi elemē
ta facere contendit. primum cum heleſponticum fretum traiiceret: indigna/
tus uentis mare intumuiſſe: tanq̄ aquis ſenſus ineſſet: uerbera ac carceres in/
terminatus ceu uincire uellet: compedes in mare deiici iuſſit. deinde cum
athos longo tractu in mare procurrens nauigationi eius incommodus uidere
tur: a continenti montem abſcidit. adeo enim a recto ſenſu ſuperbia eum
auerterat: ut maris terrarumq; ac propriæ naturæ inſcius uideretur.

De Cyrro perſarum rege.

EAdem ſuperbia perſarum rex Cyrrus uſus eſt: cum ad babilonicā
expeditionem proficiſceretur. fluuium enim gangem immenſæ
magnitudinis rapidumq; in trecentos ac ſexaginta paruos alueos
diuiſit. q̄d in eo eques perſa una cum equo abſortus eſſet. nam ſuperbæ rei in
ſolens quoq; uerbum addidit: affirmans ſe ita diminuturum amnem qui eq
to ſuo ſe peruium facere noluerat: ut etiam prægnans foemina pedibus ſine
labore eum traiectura eſſet. O immanem profecto ſuperbiam: elementis
non ſecus ac hominibus iraſci: atq; ab eis reuerentiam exigere.

De Sooſi ægypti rege.

AEgypti rex Sooſis ſuperbus nimis atq; Inſolens fuit: qui principes ac
rectores prouinciarum ad ſe quotannis cum munere cogebat ue/
nire: atq; ex eorum numero a quatuor ueluti equis currui iunctis

ad templum trahi uolebat. Demens nimium cui id in mentem non ueniret: q̄d qui hominibus pro iumentis uteretur: ipſe ob ſuperbiæ magnitudinem amiſſa ratione beſtia iumentumq; efficiebatur.

De Tigrane Armeniæ rege.

TIgranes Armeniæ rex haud minore q̄ Sooſis ſuperbia præditus: parentes ſibi reges domeſtico miniſterio adhibebat. In menſa enim atq; aliis rebus eorum opera atq; ſeruitio utebatur: & cum pro tribunali cauſas populorum aut legatos audiret: circumſtare tribunal ſupplicibus manibus in ſeruorum morem cogebat. Hic autem ſuperbus tanta timiditate laborauit: ut cum coram pompeio deflexo genu procumbere: atque ad eius pedes diadema deponere non puduerit. & enim hæ ſuperbiæ leges eſſe ſolent: ut ſordidorum corda plerunq; inuadat: quos ut proſpera fortuna non capit: ita eadem cum terga dedit animo poenitus proſternat.

De Eodem.

IMmanem quoq; ſuperbiam ſtulte nimis idem oſtendit: cum arma in eum L. Lucullo mouente illi qui primus huius rei nūcium tulit pro munere caput ademit.

De Cambyſe perſarum rege.

SVperbæ quoq; nimis atq; crudeliter perſarum rex Cambyſes egit cum interrogatus ab eo præſaſpes perſa nobilitate inſignis quid de Cambyſe populi ſentirent: amice reſpondiſſet: in omnibus a perſis Cambyſem laudari: niſi quod uini appetentior eſſet: arcum enim quē manu tenebat Cambyſes tetendit: & ad præſaſpem conuerſus dixit ſe quāq̄ immodice potaſſet: ſagittam tamen in medium filii eius cor directurum: & ita cogniturum præſaſpem nunq̄ tam potum Cambyſem eſſe: ut a uero ſenſu aberraret. Cum autem in hæc uerba ſagittam emiſiſſet medium adoleſcētis pectus traiecit: cui cum illa ipſa hora aperiri totum iuſſiſſet pectus: inuenta eſt in cor ipſius ſagitta penetrauiſſe. præ ſuperbia enim cum audiendi ueri patiens non eſſet in amicum adeo crudeliter ſeuiuit

De L. Sylla dictatore.

CVm L. offella conſulatum a. L. Sylla dictatore peteret: quod ipſius opera Sylla urbem præneſte cepiſſet: atq; iuniorem Mariū euertiſſet: Sylla autē nutu conſulatū negaret: neq; ob id offella rogare deſineret: Sylla qui in foro deambulabat: manu ſua eum interemit. atroxq; facinus grauiore uerborum atrocitate auxit: cum populo qui in cōcionem uenerat: aratoris fabulam narraret: pediculorum enim morſu uexatum: amiſſa ratione ueſtem ut poterat: manu ſua purgaſſe dixit: ſed cū denuo

earum beſtiolarum morſibus peteretur: eandem diligentiam iterum adhibuiſse: & cum ob id ea moleſtia non liberaretur: ueſtem ipſam pediculoſq; ſimul in ignem conieciſſe: ob eam rem cohortatus eſt omnes: ne ultra ei moleſti eſſent: niſi eadem ab ipſo perpeti cuperent. inauditam profecto ſuperbiam orbis terrarum domitori populo tanq̃ mancipiis ſilentium indicere: & amicum cuius labore periculoq; multa eſſet aſſecutus: quia meritum honorem peteret crudeliter occidere.

De Roboam iudæorum rege.

INſignis quoq; Roboam iudæorum regis ſuperbia fuit. Nam cum mortuo patre Salomone populi ad eum miſiſſent: oratum ut onera imminuerentur: qui blãdiri populis debebat: quod iuuenis in regno nouus eſſet: ſuperbiſſimis uerbis a ſe reiecit. dixitq; tanto maiora ab eis exigere uelle: quanto ipſe patrem uirtute antecedebat: quo niſi ſe ipſum falleret longe inferior erat. Itaq; eius facti indignitate in deſperationem coniecti populi: cum decem tribus ab eo rebellaſſent: ieroboam primum iſraelitici populi regem conſtituerunt. Roboam igitur ſuperbia egit: ut iſraelis regnũ ab altero qui iudæ dicebatur diuiſionis initium inchoaret.

De Pauſania Lacedemonio.

QVod Roboam inſolentia inter iudæos peperit: id pauſaniæ ſuperbia inter græcos effecit. nam cum uniuerſæ græciæ exercitus aduerſus perſas conueniſſet: pauſanias ſceue nimis omnes uerberibus afficiebat: qui ante Lacedemonios pabulatum iuiſſent. nec minore ſuperbia petenti Ariſtidi Athenenſi ſe eum grauibus de rebus alloqui uelle: reſpondit ſibi tunc audiendi ocium non eſſe: quibus rebus græcos omnes faſtidio affecit: eiuſq; ſuperbia ante alia reliquos omnes græcos impulit: ut lacedemoniorum foedus atq; amiciciam relinquerent.

De Lyſandro Lacedemonio.

NOn minus quoq; ſuperbum Lyſandri reſponſum fuit: cum de finibus argiui atq; lacedemonii contenderent. Nam cum argiui potiora ſua dicerent iura eſſe: Lyſander ſtricto gladio affirmauit illius potiora fore iura qui gladii dominus eſſet effectus. inſolenti enim uerbo oſtendit ſe uim iuſticiæ antelaturum eſſe.

De C. Iulio Cæſare dictatore.

CAius Iulius Cæſar dictator cum triumphali curru uectus uicum prætereriret ubi e regione prætereuntis tribuni ſedebant: uehementer turbatus eſt aduerſus Pompeium Aquilium: quod unus ex tribunorum numero: ut cæteri fecerant: ei non aſſurrexiſſet: neque uero multo poſt illum aſsurgendi honorem: quem ei tribunus habere noluerat: ipſe uniuerſo ſenatui negauit. uenientem enim in ueneris genitricis

templum ſedens ſuperbe nimis excepit: monentemq; ueſtis cõtactu C. Trebatium ut aſſurgeret: minus familiari uultu aſpexit.

De C. Caligula imper.

Caligula: ut in aliis immodicus fuit: ita etiam ſuperbia aut potius immanitate omnes humanitatis metas tranſgreſſus eſt. Multorum numinum ſtatuis capita ademit: & ſuo ſimilia reſtituit. Caſtoris atq; Pollucis templum in ueſtibuli ſpeciem ante palatii ſui ualuas trãſtulit. atq; illic inter deorum ſtatuas ſedens tanq̃ numen coli ſe iubebat: ac latialem Iouem appellari: cum manu fulgur aurata barba teneret. Cum autem interdũ tridente manum armaret ut Neptuno ſimilis eſſet: maris numen dici uolebat. Idem ſibi ipſi templa ac ſtatuas aureas condidit: faſianiſq; tantum ac phœnicopteris pauonibuſq; ſacrificabat. Lunam quoq; tanquam ſi fœmina eſſet: in eundem thalamum ac lectum inuitabat. Iouem etiam ſe ab urbe depulſurum minitabatur: quod nonnunq̃ emiſſis imbribus ludos ac munera: quæ edebat perturbaſſet.

De Domitiano imper.

Domicianus quoq; etſi minus amens q̃ Caligula: non minore tamẽ animi ſuperbia laborauit. In edictis enim atq; publicis ſcripturis dominus ac deus appellari uoluit: cum adeo et in animi impotentia efferret: ut terrarum imperio non contentus: cœleſtes quoq; honores occupare uellet.

De M. Aurelio Antonino baſſiano eliogabalo.

Eliogabalus imperator cum ob ſuperbiam deus haberi uellet: currum conſcendens quem Leones traherent cybellem ſe nominari iubebat: & bacchum uocari cum currui tigres iungeret. cui potandi ſtudio ſimilior fortaſſe uideri poterat. Sed cum immanitate alios omnes excederet: uniuerſum ſenatum urbe expulit: atq; in contemptum ſeruos togatos nuncupauit.

De Sapore perſarum rege.

Non minus ſuperbe q̃ Domicianus atq; Eliogabalus perſarum rex Sapor ſe egit. Cum ad Conſtantium imperatorem ſcribens Solis atq; Lunæ ſe fratrem: & qui inter ſtellas partem haberet nuncupauit: nullo erga Conſtantium honore uſus.

De Lucilla.

Ingens profecto Lucillæ ſuperbia putanda eſt fuiſſe: quæ plerũq; muliebri ſexui comes eſſe ſolet. Nam M. Antonini filia: Lucio Vero imperatori nupſit: & illo mortuo pompeiani nuptias ſecuta eſt: imperatoriis inſignibus non omiſſis: ut imperatoria ſede

iteretur: atq; iter faciens ignem unicum honoris ſignum Auguſtis tantum atq; eorum uxoribus ſeruatum præmitteret. Cum autem Commodus imperator eius frater Criſpinæ quam uxorem duxerat primum honorem: ut par erat: dediſſet: Lucilla ſuperba nimis mulier adeo id grauiter tulit: ut aduerſus cōmodi fratris uitam inſcio uiro pōpeiano cōſpiraret: proter quam rē Commodus eam cum multis aliis interfici iuſſit.

De Pallante Claudii liberto.

NEque noua neq; miranda uideri debet ea ſuperbia quanq̄ immenſa ſit: ſi eam imperii aut regni alicuius fortuna traxerit. ſed humanitas potius ac clementia mira eſt: ſi in magna fortuna retineatur quod eiuſmodi uirtutes humilem potius fortunam: ac mediocres hominum ſtatus ſequi conſueuerunt. Inualuit autem magis: ut qui ab humili in magnam fortunam conſcenderunt: prioris humilitatis obliti longe inſolentiores fiant: q̄ qui in grandi fortuna orti ſunt. Teſtis eſt pallas Claudii cæſaris libertus: qui ſub eo principe immenſis opibus comparatis: cum a Peto accuſaretur in Neronem conſpiraſſe: atq; ad rem probandam quidam Pallantis liberti adducerentur: coactus eſt pallas: ut innocentiam probaret: ſuperbiæ ſuæ magnitudinem detegere. affirmauit enim moris ſui eſſe nunq̄ miniſtrorum ſuorum quempiam alloqui: ſed ſi quid uellet id eis aut manu aut nutu indicare: & ſi quid eſſet quod longiore oratione declarandum eſſet: illud eis ſcribere. Id autem agebat ne cum miniſtris ſuperbæ uocis ſuæ dignitatem communicaret. O immanem faſtum adeo nimia fortunæ fœlicitate Pallantem efferri: ut primæ fortunæ gradum obliuiſceretur: & his in quorum ordine fuerat adeo ſe illius rei auarum præbere: quod large ſine ullo detrimento communicari poteſt.

De Sapore perſarum rege.

SVperbia profecto immanis ea fuit: qua Sapor perſarum rex in publium cornelium Liciniū ualerianum imperatorem uſus eſt. quem cum proelio ſuperatum coepiſſet: nō ſolum ueluti canem uinctum tenebat: uerum tergo quoq; ac renibus eius pro ſcamno utebatur, ut cōmodius in equum conſcenderet.

Recentiora De Belphech turca perſarum rege.

IDem Belphech perſarum rex in romanum egit Diogenem nuncupatum Conſtantinopolitanum imperatorem cū ſimiliter proelio eum cepiſſet.

De Tamborlano perſarum rege

TAmburlanus pſarũ rex q̃q̃ cæteris in rebus moderate fortunã ſuã ferre uideretur: tamen in baiſetum turcarum regem in prœlio a ſe captum: ut duo de quibus dictum eſt: ſuperbæ nimis ſe geſſit. nulla enim fortunæ uarietatis habita ratione cauea Baiſetum incluſit: atq; ita currui impoſitum quocunq; ipſe proficiſceretur: ſecum trahebat: eo pro ſcabello utens: ut faciliorem in equum pararet aſcẽſum. Hæc autem de quibus nuper diximus: regum exempla: haud in parua ambiguitate iudicandi nos relinquunt: fuerint ne maior in uictoribus regibus inſolentia: an eorum qui uicti fuerunt: uitæ nimia cupiditas: cum ſe ſaltem morte uel pugnando in p̃lio; uel iam capti tam fœda ac miſera ſeruitute non liberaſſent.

De Egdaro brithanniæ rege.

EGdarus brithannicus rex ſuperbiæ magnitudine notus: Scotiæ atq; Iuerniæ reges remigare cogebat in ea cimba: qua ipſe uoluptatis gratia uehebatur. Sed iam a ſecularium hominum ſuperbia tempus exegit ut ad eccleſiaſticam tranſeamus: quæ in eo ordine tanto eſt deteſtabilior: quanto mãſuetudinis ac bonitatis ſtudium ei pluſq̃ cæteris cõgruit.

De Ioanne duodecimo pontifice.

IOannes duodecimus pontifex cum accepiſſet e cardinalium numero duos ad Italiæ totiuſq; eccleſiæ ſalutem commodumq; per litteras cohortatos eſſe Ottonem imperatorem: ut confeſtim in Italiam deſcenderet: ſuperbum atq; inſolens nimis ingenium pro tyranni more ſecutus; alteri eorum naſum: alteri autem manum qua ſcripſerat deſecuit.

De Bonifacio ſeptimo pontifice.

BOnifacius ſeptimus pontifex in urbem romam reuerſus: a qua ꝓpter crimina pulſus fuerat: nulla dignitatis habita ratione Ioanni cardinali innocentiſſimo uiro: oculos defodi iuſſit: q̃d ei in his quæ parum iuſte appetebat aduerſaretur: & ne de eccleſiaſticorum ſuperbia longiorem habeamus orationem: hoc exemplo cõtenti erimus: cum ſæpe eius tam multa habeamus, ut interdum uix perferantur. Nam cum huiuſmodi homines humilitatem .i. tem pauperiem atq; patientiam non inter poſtrema imperia ab eo acceperint: qui ſacerdotalem ordinem conſtituit: quæ imperia ipſe qui leges dedit in uita ut uerbo ita etiam re obſeruauit: pro his uirtutibus ira atque ſuperbia nec minus pompis redundare inueniũtur. Nam cum regibus cæſaribuſq; ſatis ſit aureas ueſtes ad terram uſq; extendere. item diademata atq; manuum deoſculationem habere: illuſtres quoq; atq; ſereniſſimos appellari: fuerunt interdum in ecclesia perditionis filii de quibus ſub ſanſcorum nomine Chriſtus prophetauit: qui longe faſtu atq; inſo

ſentia omnes aſſyrios atq; medos reges ſuperarent. & cum apoſtolici nomi/nis ſucceſſores haberi uellent: apoſtolicæ uitæ prorſus contrarios ſe prebebāt. Sed manum contrahamus: longius quam fas erat in hunc ordinem euecti ſu/mus: quia non inuehi: ſed monere quid recte aut perperam actum uel dictū fuit profeſſio huius operis eſt: ut inde quod deuitent uel ſequantur mortales capiant: ultra progredi non debemus.

De Bernaboue uicecomite mediolanenſi principe

REm procul dubio ſuperbam atq; inſolentem Bernabos uicecomes qui mediolani rerum potiebatur egit: cū maſſilienſem abatem ab innocentio ſexto pontifice ad eum miſſum: quod ingrata quædam nunciabat: ac poſtremo apoſtolicas cenſuras minitabatur: pontificis litteras quas attulerat deuorare coegit: nulla eius habita ratione a quo abas legatus erat: cui chriſtiani omnes ueluti cōmuni parenti ac dei uicario ſupremum de/bent honorem.

De Rainaldo caſtilionenſi antiocheno principe.

SVperbiſſimi quoq; animi facinus Rainaldi caſtilionenſis antio/cheni principis in Almericum antiochenum patriarcham fuit: cum per æſtatis tempus integram diem uinctum in turris ſumitate ſub diuo nudo capite ac meleos totum perfuſum ſtare coegit. ita ut parum ab fuerit quin nimio calore ac muſcarum tedio conficeretur: cuius rei illa fuit cau/ſa: quod uiſus fuerat parum probaſſe matrimonium ab eo cum conſtantia principe initum. quia nulla quatuor liberorum paruorum quos ex Raimūdo principe qui primus uir eius fuerat: habita rōne rainaldo conſtantia nupſerat:

De Perſidia & proditione Caput Sextum.

VEllem ſcribendo aſſequi poſſe: ut perſidiam atque proditionem cō/cordiæ pacíſq; hoſtes: his quibus dignæ ſunt criminādo uerbis pſe/querer: ita enim agēdo plurimū me mortaliū bono cōſulturū arbi/trarer: nam cum hæc uicia ea ſint: quorum ueneno ac ſcelere non amor ſolū atq; concordia ex hominum ſocietate tollitur: uerum ipſa quoq; humana ſo/cietas diſſolui ſolet: quid eſt quod in eis damnandis ſatis dici poſſit? aut in quo boni magis ingeniorum ſuorum uires exercuiſſe uelint? ſiquidem dum proditionē: dum perfidiā deteſtātur: monent homines ut ab his caueāt quæ cæteris aliis grauiora mala orbi inferunt: ſed & facundiæ maioris res eget q̄ nos pſtare poſſimus: & ſi parū dicendo hæc a nobis oſtēdi poſſūt: exēpla ip/ſa quæ mox pferemus: ea abūde declarabunt: oſtendentq; quē ad modū

in deo amor charitaſq; conſiſtit: contra in perfidia proditioneq; dei hoſtem conſiſtere: diuinoq; nutu perſæpe euenire: ut qui in alios perfidi fuerunt ipſi quoq; eadem: aut etiam grauiora perfidiæ ac proditionis detrimenta patiantur: illiſq; etiam hoc adiungi: ut neq; ſatis eos dedecoris ſui pudeat: neq; unq̄ eorum quæ turpiter admiſerunt criminatione eareant.

De Antiocho Eupactore Aſiæ ac Syriæ rege.

CVm Antiochus eupactor aduerſus iudæos bellum mouiſſet: accepiſſetq; a ſe Philippum rebellaſſe: pacem cum iudæis firmauit: atq; in urbem ac templum data fide a iudæis acceptus: nulla pacis initæ habita ratione permultos iudæorum gentis cœpit: atq; occupatis locis munitis hieroſolymarum partem maiorem euertit.

De Diodoto cui triphon cognomen erat.

DIodoti triphonis res geſtæ uitaq; omnis nihil aliud q̄ ꝓditio atq; perfidia fuerunt. Nā cum is Demetrii Syriæ regis copiarum dux eſſet ab eo cum aduerſus parthos bellum gereret rebellauit: atq; Antiocho qui deus cognominabatur ſe coniunxit: eumq; Syriæ regem conſtituit. Non multo autem poſt cum demetrius a parthis occiſus diceretur: idem manu ſua Antiochum interemit. paruo enim temporis interuallo duobus inter ſe contrariis regibus manifeſtus hoſtis ac proditor fuit.

De eodem.

NOn minore perfidia ac proditione idem Triphon in Ionathan machabeum iudæorum ſacerdotum principē fuit. Nam cum is ſubſidio Triphoni atq; Antiocho deo aduerſus Demetrium profectus eſſet: ut pro lata ope gratiam referret: perſuaſit ei Triphon ut exercitum ſuum a ſe dimitteret: quod Ionatha cum egiſſet: eum Triphon cœpit: atq; omnes qui cum eo erant occidit. Nec uero ea proditione contentus: perfidiam quoq; addidit. nam cum iureiurando Symoni Ionathæ fratri promiſiſſet: ſi Ionathæ filios & centum auri pondo quæ poſcebat ad ſe miſiſſet: Ionathan carcere emiſſurum: omnibus a Symone peractis Triphon poſtea Ionathan occidit. Sed haud longa tantorum ſcelerum penes eum uoluptas fuit. qđ ab Antiocho qui Soter cognominatus eſt Demetrii filio in Aſia apud urbem Apameam prœlio uictus atq; interfectus fuit.

De Phtholomeo Macedoniæ rege.

CRuenta prorſus perfidia fuit. qua Phtholomæus macedonum rex in Arſinoem reginam quæ ipſius ſoror erat uſus eſt. nam cum eius regnum appeteret. de matrimonio cum ea egit. quæ quanq̄ cognitam fratris crudelitatem ſuſpectam haberet: tamen ut filios periculo liberaret. matrimo

nio aſſenſa eſt. Itaq; cum miſiſſet qui fratris fidem iuramento confirmatam acciperent priuſq̃ ei deſponderetur: tandem utriuſque aſſenſu firmato matrimonio deductus Caſſandriam phtholomeus eo ipſo die quo urbem iniuit lyſimachum ac philippum paruulos in matris Arſinoe gremio confodi iuſſit atq; eam regno ac filiis ſimul orbatam Samum in exilium miſit. huius exemplo ſatis homines monentur: neq; affinitatem neq; iuſiurandum ad cohibendum proditorem ſufficere: neq; feram ullam adeo repente ut hominem in ſpecie ſua ſceuire. prius enim quam ſceuiant ferarum uoces exaudiri ſolent: naufragia quoque ante ire tempeſtates: & ruinas aliquo modo ſtrepitus quiſpiam precedit. ante quoq; quam incendia appareant fumus plerum que preuidetur. Sed in contrarium proditionis ratio tendit: blandis enim uerbis atq; ſignis futura atq; parata damna tegere conſueuit.

De Lyſandro Lacedemonio

LYſander lacedemoniorum dux cum ſub amicicię ſpecie octingentos ad ſe mileſios uocaſſet: a militibus ſuis omnes interfici iuſſit eodem facto perfidiam immanem atq; crudelitatem oſtendens.

De Radamiſto

RAdamiſtus pharaſmenis hiberię regis filius: quę regio his temporibus georgiana appellatur: ficta cum patre diſcordia quod ei nouercam ſuperinduxerat: ad auunculum Mitridatem armenię regem profugit. ab eo benigne exceptus filię quoq; matrimonio dignus eſt factus dum ita apd̃ Mitridatẽ agit ingratitudine beneficii quod acceperat foedare memoriam non contentus perfidiam atq; proditionem addidit clam enim Mitridatis populos ſubornauit: ac fingens ſe cum patre in gratiam rediiſſe ad eum profectus omnia quę egerat detexit. Itaq; paratis ingentibus copiis ſub eo pretextu ut in albanos arma moueret: in Armeniam aduerſus auunculum ſigna ferri iuſſit: eumq; ab omnibus ſuis deſtitutum in arce gornea obſedit. Sed cum prorſus omnia ut deſignarat Radamiſto non ſucceſſiſſent: noua proditione primam cumulare adortus eſt: nam cum res cum auunculo componere uelle ſimularet: atq; data fide eum ad colloquium traxiſſet: cũ illius gentis more amborum pollices colligãdi eſſent & hauſtum ex eis ſangui nem utrunque guſtare oporteret. Is cui uinciendi munus erat iniunctum: fingens ad terrã funes cõcidiſſe: illis Mitridatis pedes implicuit: atq; ita eum cum uxore ac liberis coepit. & quoniam neque ferro neque ueneno eos ſe læſurũ ꝓmiſerat culcitris oppreſſos ꝑclũa anima enecauit: arbitratus huius rei obſeruantia qđ neque ferro neque ueneno eos uiolaſſet perfidię ſuę crimen latere:

De Agatocle Sicilie rege.

HVic par fuiſſe ꝑfidia atq; proditio uidetur qua agatocles qui in ſicilia regnauit: cum in africã aduerſus Carthaginenſes traiecíſſet: offellam cirenarum regem occidit: eum enim ut exercitu quem habebat ſpoliaret: filii loco adoptauit: atq; per hunc modum fidem apud eum nactus occidit

De Apio Claudio decemuiro

APius quoq; Claudius decemuir: non ſine collegarum conſenſu ſcelerata proditione uſus eſt. cum Cicinium dentatum cum exercitu aduerſus Cruſtumerorum populum legatũ miſit. ordinauit enim ut qui eum in caſtra perſequebantur cum eo pernoctem ad explorandum caſtrorum locum profecti ſe in hoſtium inſidias incidiſſe fingerẽt: atq; ita eũ occiderẽt. Perfidus enim Claudius nullam dentati uirtutis qua ſæpe patriam defenderat: neq; publici officii: neq; quod propter ciuiles contentiones tanto ciue patriam priuaret, rationem habere uoluit.

De Dauid iudæorum rege.

QVod Apius in Dentatum perfide egit: popularis factionis odio motus: id Dauid iudæorum rex in Vriam militari uirtute ac fide inſignem uirum uſus eſt: Berſabæ Vriæ coniugis amore inflammatus. qua uiuente Vria potiri deſperabat. Itaq; ut explere libidinem poſſet: qua nimium ſtimulabatur: aduerſus philiſteos quibus cum bellum gerebat Vriam miſit: atq; ad militares duces ſuos in caſtra perſcripſit: ut Vriã in eas expeditiones mitterent: eum enim aduerſum ſe conſpiraſſe criminabatur: unde regredi non poſſet. ſimul enim cum mendatio cædem atq; adulterium inſigni proditione perpetrauit.

De Tiberio imper.

INſigni perfidia in Marabodum qui in germania & Traſipolum qui in Thracia regnabat: Tiberius Cæſar uſus eſt. blandis enim uerbis atq; promiſſis allectos ut ad ſe uenirent: nunq̃ dimiſit. Archelaum quoq; Capadociæ regem cum ſimili arte inductus ad eum iuiſſet coepit.

De M. Iulio Philippo. Item de M. Q. Traiano decio & C. Vib. Treboniano Gallo imper.

EXhauſti profecto pudoris perſidia atq; proditio philippi fuit qui cũ iunioris Gordiani prefectus eſſet: cum eo ad perſicum bellum profectus: non id ſolum egit: quod Miſiteum eius ſocerum: qui alio nomine Meſocles appellabatur ueneno ſuſtulit: uerum etiam perfidia atq; ingenti aſtu in loca arida atq; ſterilia ubi omnium rerum inopia premebatur: exercitum deduxit: & cum naues quibus ad exercitum frumenta comportabantur demerſiſſet: ſubornauit qui ad tumultuandum impellerent exercitũ: & dicerent in ea mala eum eſſe deductũ iunioris gordiani inſcitia. Ab exercitu igitur Gordiano æquatus: imperii ſocietate ſpreta crudeliter Gordiano caput adimi iuſſit: atq; ſenatui ſcripſit Gordianum febre correptum interiſſe. & ut perfidiam occultius tegeret: in deorum numerum ut alios ro. principes retulit. neq; alio unq̃ nomine q̃ diuum appellabat: q̃q̃ ſecreto haud pauci eſſent: qui rem ut geſta erat non ignorarent: igitur non puduit tam inſigni proditione tantoq; ſcelere principem ſuum atq; eundem innocentem: cuius ſtipendio militabat: & cui officii iure atq; inſuper ſacramento erat obſtrictus tollere. Sed ita ferente deo: q iuſtus eſt ultor: haud multo poſt Decii opera Philippus una cum filio a militibus interfectus perfidiæ ſuæ aut incongruum munus tulit quem ad modum Decius quoq; ſimul cũ filio egit. In thracia enim cum aduerſus Scythas bellum gereret: a gallo treboniano: qui Miſiæ fines cum exercitu cuſtodiebat proditus: ac poſtea occiſus fuit. Id enim perſæpe contingit ut proditor de alterius proditione penas ſumat.

De Macrino imper.

SImili perfidia uſus eſt Macrinus in Baſſianum Caracallam: qui cũ eius eſſet præfectus: ſecreto ipſum in caſtris occidi curauit: corporeq; eius cum honore romam remiſſo: inter diuos ut bonum principem retulit: Scriptis ad ſenatum litteris: quibus Caracallæ mortem dolebat: iurabatq; ſe eius inſcium atq; inſontem eſſe. Tanq̃ enim perfidia per ſe parum crimen eſſet: periurio eam cumulauit. & quod abominabilius eſt: ei ſe cui militari ſacramento addictus erat: ceu ipſius ſtatuendi ius eſſet: diuinos cõcedere honores dixit: impudenti nimis arrogãtia proditionem tegere quærẽs.

De Arrio apro.

ARrius aper Numerianum auguſtum: cuius præfectus & ſocer erat: propter oculorum aduerſam ualitudinem lectica utentem pari perfidia qua ſuperius nominati occulte necari iuſſit: neque ante detecta fraus ac proditio fuit: q̃ clauſa lectica putreſcentis cadaueris foetorem emiſit. Sed deo ita agente: neq; enim alio pro perfidia munere digni erant: breuis apud auctores necis eorum uoluptas manſit: quæ ſibi per proditionem parauerant: quia ab aliis ipſi uel occiſi uel proditi fuerunt. perpetuo & ipſi & quicunq; alii tam nefario crimine frontem inuſſerunt aut incurrẽt infames.

Recentiora De M. Flauio Valerio Conſtantino maximo.

COnſtantinus maximus imperator Nicodemum Licinium Auguſtum ſororis ſuæ uirum atq; imperii conſortem prœlio ſuperatum cum ſe eius fidei credidiſſet capite mulctauit.

De Arbogaſte comite.

ARbogaſtes comes iunioris Valentiniani imperatoris militaris dux: cum uiennæ in allobrogibus eſſet: ſtrangulari eum iuſſit: & ut ſcelus ſuum tegeret: cum in eius cubiculo ipſum ſuſpendiſſet: diuulgauit quod atrocibus nunciis perculſus erat: moleſtiæ impatiētem ſibi ipſi mortem conſciuiſſe. eo autem ſcelere uſus eſt: ut ad Eugenium hominem ignauum deferret imperium: & ſub eo ipſe arbitratu ſuo imperii habenas moderaretur.

De Stilicone patricio.

STilico patricius qui Honorii Auguſti uniuerſarum copiarum dux erat: atq; eiuſdem ſocer ac ſororis uir: præterea quoq; Honorii patris teſtamento ſcriptus tutor: ut Eucherium filium in imperio conſtitueret: cum Gothos uincere & ab imperio ingentia ſæpe mala poſſet auertere: occaſiones eas cum hoſtibus ſentiens omiſit: cuius perfidiam cum romanus exercitus depræhendiſſet eum interemit.

De Genſerico Vandalorum rege.

GEnſericus Vandalorum rex immani crudelitate notus: cum pacem cum Honorio Auguſto iniuiſſet: qua ei ab Honorio aphricæ pars concedebatur: ut accepit in gallia Honorium nouo implicari bello: proditione Carthaginem occupauit atq; dirripuit.

De Richimere patricio.

INſigni perfidia Richimeres patricius aduerſus Anthemium imperatorem uſus eſt. Nam cum ei Ciſalpinæ galliæ præfecturam Anthemius dediſſet: & ut eum affinitatis quoq; uinculo deuinciret: generum aſciuiſſet: arma in ſocerum ac dominum mouit: uiolataq; pace quã per Epiphanium papienſem epiſcopum iurauerat: urbem romam ingreſſus eum cœpit: ac uariis cruciatibus affectum occidit.

De Theodorico oſtrogothorum rege.

THeodoricus oſtrogothorum rex: cum Odoacrum erulorũ regem Rauennæ obſideret: & factis induciis armis agendi ius ſuſpenſum eſſet: ut de ineunda pace ageretur: multa Odoacri orea contra induciarum fidem incendit: nec multo poſt inſidioſa inita pace: qua Italicum regnum utriq; commune fiebat: Rauennam ingreſſus Odoacrum occidit: atq; Italia Erulos expulit.

De Tagnari gotho

TAgnaris gothus qui Tarenti præfecturam gerebat: a Totila gothorum rege ad Narſetem: qui eo tempore imperii auſpiciis aduerſus gothos bellum gerebat tranſiuit: cum autem poſtea totilam obiiſſe mortem audiſſet: eiq; teiam in regno ſucceſſiſſe: atq; burgundiones ac gallos iuncto cum teia fœdere in Narſetem arma mouere: mutato cum fortuna et animo & fide ad Machurium qui hidrunti Narſetis nomine præſidebat miſit: qui nunciaret a ſe gothorum expectari exercitum: & proterea peterent ut e ſuis militibus ſubſidio ſibi aliquot mitteret. His uerbis Machurius motus cum equites quinquaginta ad Tagnarim miſiſſet: eos in cuſtodia tagnaris poſuit: atq; machurio ſcripſit ſi recipere equites ſuos uellet: ante obſides quos ab eo acceperat incolumes reſtituere oportere. Qua re indignatus uehementer Machurius cum Tarentum cum magna manu ut rem ulciſceretur profectus eſſet: Tagnaris equites quos ceperat occidit. nec multo poſt gratiam quæ pro tanto ſcelere debebatur: ut æquum erat accepit. Tarento enim in certamen cum Machurio eggreſſus: proelio fuſus eſt: & cum ſe effuſa fuga Tarentum reciperet a tarentinis excluſus fuit.

De Emanuele ſecundo imper.

PErfide nimis ac crudeliter egit Emanuel ſecundus in urbe Conſtantinopoli aduerſus Conradum imperatorem atq; alios chriſtianos qui per Thraciam aduerſus chriſti hoſtes iter habebant. Nam cum fœdere inito eis commeatus dare deberet: gypſo farinæ immixto maiorem exercitus partem interemit ut his qui ſuperfuerant neceſſe eſſet eam expeditionem omittere.

De eodem

NOn minore quoq; perfidia idem Emanuel erga uenetos uſus eſt. Nam cum ab eis petiiſſet ut ad ſe magnarum rerum gratia quas cum eis tractare cupiebat oratorem mitterent: & ueneti Henricum Dandulum miſiſſent immerenti oculos effodit quo facto ipſe quoq; fidem ſibi ademit.

De Michaele paleologo imper.

INſignis ea fuit perfidia: qua Michael paleologus a Theodoro græco imperatore in Andrinopoli filiis tutor relictus eſt uſus: adhuc enim penes græcos imperatorium nomen erat: quanquam Balduinus belgicæ partis: quæ flandria nuncupatur comes: imperio atq; urbe Conſtantinopoli potiretur. Nam cum Michael Balduinum galloſq; inde depuliſſet: pupillos qui eius fidei a patre crediti erant interemit: atq; imperium occupauit.

De Teodoro Cominio Macedoniæ principe.

PEtrus natione gallus tertius latinus imperator in urbe conſtantino/ poli:cum Henrico in eo imperio ſucceſſiſet: atq; eodem tẽpore co minius quoq; græcus ueluti imperator eam Macedõiæ partem ob tineret: cui uulgo Albaniæ nomen eſt: ambo in colloquium uenerunt: atq; colloquio fœdus addiderunt: & cum prior Cominius in galicis caſtris cum petro ut palam inita pax omnibus declararetur prandiſſet: poſtridie ad epu las in caſtris ſuis petrũ excepit: ubi eũ pro prãdio cœpit atq; in carcere occidit.

De Orſo & Engiſto Saxonibus anglis

CVm uortigerius per fraudem Conſtãtium interemiſſet: quẽm ab iecto monachali habitu brithãniæ regem conſtituerat: ueritus Con ſtantii fratres: Aurelium Ambroſium atq; uterpandragonem qui in galliæ partem brithãniam armoricam nuncupatam profugerant: Or ſum ac Engiſtum fratres Saxones anglos & Ambronos chriſtum nundum agnoſcentes: ut opem ferrent in brithaniam acciuit. Cæterum cum in ea in ſula Saxones inſolenter nimis agerent: uortigerius a uortimere filio ac popu/ lis brithanicis una cum Saxonibus eiectus fuit. Sed poſt uortimeris filii mor tem reſtitutus uortigerius denuo eoſdem Saxones ad ſe uocauit. qui cum ma iore quam antea numero ueniſſent: ac uererentur brithãnici populi tantam Saxonum multitudinem: ultro citroq; data fide in colloquium uentum eſt. in quo uortigerius a Saxonibus anglis captus fuit: atq; uniuerſa brithanica no bilitas occiſa. Demum autem ipſe dimiſſus eam brithaniæ partẽ Saxonibus habitandam quam ipſi uoluerunt conceſſit: atq; ab eo tempore non brithan niæ amplius ſed a propio Saxonum nomine Angliæ nomen: & populi an gli cognomentum habuerunt. Cæterum quamquam ex ea inſula angli poſt ea pellerentur: tamen in eam chariæ temporibus ingentibus copiis reuerſi: il lic ſedes ac regnum gregorii pontificis tempeſtate ſtabiliuerunt.

De Theodeberto gallorum rege

PAri perfidia Theodebertus gallorum rex in gothos atq; Iuſtinia/ num auguſtum uſus eſt: cum utriſq; fœdere coniunctus: dum in ter Vitigim atq; Belliſarium iuſtiniani in italica expeditione du/ cem de italiæ regno decertaretur. nam cum in Italiam cum centum pugnato rum milibus ab initio tanquam amicum ueniſſe ſe oſtendiſſet: poſteaquam copias padum traiecit: apud urbem papiam in gothorum caſtra impetu fa/ cto ea deleuit: cuius rei cũ nullam adhuc haberet noticiam Martinus illic pro pinquus: qui imperatoriis copiis præfectus erat: Belliſario per id tẽpus urbem Auximum obſidẽte: ultro gothis occurrens ut repentinæ eorum fugæ cauſã

cognoſceret: in gallos uictores incidit: a quibus proelio ſuperatus eſt. Galli autem tam foelici ſucceſſu quem perfidia aſſecuti erant: inſolentiores facti: cũ commeatibus abuterentur: neq; in poſterum proſpicerent ad tantam rerũ inopiam atq; neceſſitatem redacti ſunt: ut carne atq; aqua tantum uitam ducere coacti: fluente ſtomaco uulgo omnes in morbos difficillmarum curationum inciderint: quibus magna eorum parte in Italia morte capta: qui ſuperfuerunt prædæ inanes atq; dedecoris pleni perpuſillo numero in galliam redierunt.

De Ludouico Boſſoni filio burgũdiæ rege.

LVdouicus Boſſoni filius burgũdiæ rex cum in Italiã aduerſus berengarium ſecundum imperatorem deſcendiſſet: ab eo proelio ſuperatus ac captus ut inſigne Berengarii humanitatis teſtimonium extaret liberatus eſt: neq; enim aliud ab eo Berengarius exegit: niſi ut iureiurando promitteret: ſe berengario uiuo in italiam amplius non rediturum. Sed ipſe pro accepto beneficio ingratus haud multo poſt cum ingentibus copiis Italiam repeteret: ſic enim deo uiſum eſt: prope urbem ueronam denuo a berẽgario ſuperatus captuſq;: quia ſe ipſe fide priuarat: oculis a uictore erutis lumine quoq; priuatus eſt

De Henrico quarto imper.

HEnricus quoq; quartus imperator ſingulari perfidia inſignem ſe fecit. Nam cum romæ ante ſancti petri aram paſcali ſecundo pontifici iureiurando adactus promiſiſſet: ſe impoſterum ab eccleſiæ locis temperaturum: ſymoniamq; ultra non commiſſurũ: duodecimq; germani principes pro eo ita facturũ ſpopõdiſſent: cum denuo iuſiurandi fidem ab eo paſcalis exigeret: ut piurium ſacrilegio cumularet pontificem atq; uniuerſos cardinales coepit: omniaq; eorum bona dirripuit: neq; ante eos carcere emiſſit quam omnia quæ uolebat ab eis impetrauit.

De Arnolo flandriæ comite

HAud ualde diſſimili perfidiæ genere Arnolus flandriæ comes in Gulielmũ Longaſpatam cognomento Normandiæ ducem uſus eſt. nam cum poſt longum bellum inter ipſos de pace agi coeptum eſſet: data ultro citroq; fide ut tuto in Sequanæ inſula in colloquium deſcenderent: cum eo: ut conſtitutum fuerat: ambo ueniſſent: Arnolus perfide agens operam dedit: ut illic Gulielmus interficeretur.

De Theodorico gallorum rege.

PAri quoq; modo Theodoricus gallorum rex poſt graue bellum inita pace cum Hermefredo Thuringorum rege eum data fide intulbitenſem arcem acciuit: atque cum in eius muris ambo colloquerentur: Theodoricus Hermefredum ceu caſu impulſum de muris ita ut collum frangeret deiecit. liberoſq; eius infantes enecuit. perfidia enim ſceuitiaq; ſimul in eos uſus eſt: quos ætas ut ſalui apud omnes haberentur agebat. & inter feras quoq; ut miſericordiam ſperare poſſent efficiebat.

De Carolo ſeptimo delfino

QVo nomine id nuncupare poterimus quod Carolus ſeptimus aduerſus Ioannem burgũdiæ ducem egit? quo tempore Carolus ſextus ob ægritudinem a recto ſenſu aberrauit. & de regni adminiſtratione orta contentione: idem burgundiæ dux per noctem in parrhiſiorum urbe aurelianenſem ducem Caroli delfini fratrem interimi curauit? Nã cum ob eam rem magni motus in regno orti eſſent: etſi poſtea burgundus dux atq; delfinus affinitate ſe deuinxerunt: inducta iniuriarum obliuione quam iureiurando ſupra chriſtianam hoſtiam confirmarunt: tamen cum in colloquium ad urbem monſtreulenſem conueniſſent: in ponte ipſo dionæ Carolus Burgundiæ ducem occidi iuſſit: atque ſine ullo honore tumulauit.

De Bella hungariæ rege.

PRoditio quoq; ſceuitiæ atq; ſtulticiæ coniuncta illa fuit: qua Bella tertius hungariæ rex in Kutem comanorum regem uſus eſt: cum is ſe in hungariam: accepta a Bella fide cum quatuor equitum milibus recepiſſet a Comania tartarorum armis pulſus: ſalutis anno ducenteſimo atq; uno ac quadrageſimo ſupra mille. Nam cum Bella cutem ſuſpectum habere cœpiſſet: quod excurſionibus hungariam tartari infeſtam reddiderant: uocatum ad ſe in urbem peſtum quo Kutis proter datam fidem nihil uerendum ratus ſolus iuerat: tulit ut ab irato populo occideretur. qua perfidia attoniti Comani in rerum ſuarum deſperatione tartaris ſe coniunxerunt: atq; cum eis ſe in bulgariam receperunt.

De Gabrino Funduli Cremonenſi tyranno.

MOrtuo Ioanne Mediolanenſi duce: Caualcaboui Cremonenſes ciues id egerunt quod a permultis aliis ciuibus in tranſpadana regione ob eandem mortem in urbibus ſuis actum fuit: urbis enim Cremonæ imperium inuaſerunt: & cum Gabrinum Fundulem uirum poſtea perfidia inſigni notum conduxiſſent: inter militares uiros præcipua in ſe cum fide arbitrabantur. Is autem cum eos ad Machaſturnam oppidum inuitaſſet: diſcumbentes decem ex eis occidit: fraudeque munitis in poteſtatem ſuam redactis locis: urbis Cremonæ imperium

inuaſit. Sed poſtea dux Philippus Ioannis frater: eam urbem recepit. Ni Gabrinus ab Oldrato Lampugnano quo cum ſacra baptiſmatis neceſſitudine coniunctus erat: per inſidias captus: ac Mediolani capite mulctatus diſcerptuſq; mercedemq; quæ tantæ perſidiæ debebatur tulit.

De Antonio Spinula genuenſi.

Silentio nequaquam prætereũda eſt Antonii Spinulæ perſidia: qui a genuenſibus Corſicæ præfectus cum data fide in conſilium ac ſimul in conuiuium multos corſorum principum uocaſſet: cõtra datam fidem caput omnibus ademit: cuius perſidiam etſi genuenſes nequaq̃ probarunt: minime tamen ulti ſunt. quoniam ueneno a Corſis ſublatus nunq̃ in patriam reuerſus eſt.

De Paulo fulgoſo Cardinale.

Poſtrema in parte eorum quos proditio inſignes fecit: dignus erat qui commemoraretur Paulus fulgoſus cardinalis genuenſis patruus meus: ſicuti etiam ſcelere atq; perſidia grauiora q̃ alii admiſit. Nam cum opera mea cardinalatum accepiſſet: a quo imperitia atq; uitæ turpitudine prohibebatur: quem ad modum patris quoq; mei ope ad genuenſem archiepiſcopatum conſcenderat: haud incongruum erat: ut poſteritas intelligeret: eum illum eſſe qui patris mei meiſq; ſtipendiis enutritus: dignitate honeſtatus: ac parentis loco a me cultus: mihi nepoti atq; eius honorum bonorumq; auctori: item quo ad ſeculare imperium pertinet domino: proditione ac ſcelere in patria principatum ademit. quem tamen cum ipſe male adminiſtrando ac nimia illegitimi filii in ciues ſuperbia retinere non poſſet: emendationi tanti ſceleris proximum erat: ut quod impie ademerat: mihi agnito tandem errore reſtitueret. Sed ſceleri aſſueto in mentem nihil uenire poterat: quod uel uirtutem ſaperet: uel uitæ emendationem aliquam polliceretur. Itaq; ita actum eſt: ut penes eum ex principatu præter eius mihi per ſcelus adepti infamiã nihil remaneret. Inurẽda igitur hæc eius memoriæ nota erat: Sed maiorem modeſtiæ meæ dicendo de eo: q̃ ipſe in me agendo ſui ipſius habuerit rationem habiturus ſum. Itaque eo relicto ad Bernardinum Curtium qui in pari ſcelere omnem ſibi excuſationem ademit tranſibimus.

De Bernardino Curtio.

Creuiſſe iam ſatis exemplorum numerus uidebatur: in iis qui proditione inſignes facti: humanum genus docuerunt nemini in poſterum nimis credi oportere. & cum poſtremo a me Pauli Fulgoſi proditio poſita declararet nullum propinquitatis genus a proditione tutum

eſſe: uix relictus uidebatur locus: ut maiora grauioraq; proditor moliri poſ/
ſe putaretur: & tamen chriſtianæ ſalutis anno nonageſimo nono poſt mille
ac quadringentos: Septembri menſe longe grauius quam dicta hactenus fue
runt nefas erupit. Nam Bernardinus Curtius obſcuris ortus parenti/
bus: cum duobus fratribus a Sfortianis principibus in aulam acceptus: ad
ſummas opes ſummoſq; honores a Ludouico Sfortia euectus erat. quem cũ
coniugio: multis p̃fecturis: ac ſenatorio demũ honore ita Ludouicus auxiſſet
ornaſſetq;: ut quid ſuperadderetur nihil iam pene reſtaret: uidimus ipſi io/
uis arci: quæ non Mediolanenſis tantum urbis atq; ducatus: ſed Italiæ totius
ꝓpugnaculũ erat ab eo p̃fectum fuiſſe: atq; inſuper quo tempore amiſſa ale
xandria Ludouici gallorum regis copiæ imminebant: Mediolanenſem duca
tum hæreditario iure armiſq; repetentes: & Ludouicus Sfortia germaniam
ad mouenda Maximiliani regis arma petere uellet: hunc unum inquam ui
dimus: poſtpoſito Aſcanio fratre atq; aliis fratribus nepotibuſq;: ac proce
ribus & ciuibus permultis: quorum uirtuti tutius arx iouis credi uidebatur
poſſe: a Ludouico in arcis præfectura confirmatum: impoſito duorum mili
um armatorũ præſidio: tãtis cõmeatibus ut in biẽnium ali p̃ſidium poſſet: tan
ta pecunia argentoq; ut in par tempus ſtipendium ſufficeret: cum præterea
omnia etiam adhibuiſſet: quibus ſaucii ægriq; in magna atq; paccata urbe
commodius curari nequeant: & tormentorum omniumq; armorum tanta
uis ineſſet: quanta totæ urbi nedum arci ſuffectura uideretur. & tamen in ar
ce munitiſſima in qua aduerſus totius europæ uires & arma: nihil ultra præ/
ter præfecti fidem atq; uirtutem deſiderari poterat: non populo modo me/
diolanenſi: uerum gallico quoq; toto exercitu ob perfidiæ magnitudinem ad
miratione capto: is Bernardinus cum uix extremos fines dominus qui rem
ſuam ei crediderat tranſgreſſus eſſet: beneficiorum omnium quæ acceperat:
& ipſius fidei quam promiſerat oblitus: calcata præterea boni nominis exiſti
matione: intra quartum decimum diem nulla ui ab hoſte temptata militari/
bus Ludouici regis ducibus arcem prodidit. neq; uero in eo unius ipſius in
Ludouicum ſcelus atq; perfidia fuit: ſed cohortationes etiam acceſſerunt al
terius: qui a Ludouico dum abiret præfecto arcis comes & ceu conſiliarius
additus fuerat. qui longe pluſquam Bernardinus immemor ab obſcuro lo/
co in ſũmum ſe dignitatis atq; opum culmen penes Ludouicum euaſiſſe: non
hortator modo: uerum etiam adiutor atq; miniſter prodendæ arcis fuit.

De Violentia atq; Seditione. Caput Septimum.

Dici non poſſet quam ſæpe magnorum malorum cauſas uiolentia atq; ſedicio ferat: cum ſublata ratione per impetum res gerun tur. Hæc enim duo non priuatis modo hominibus ea pariunt: quorum auctores ipſos pœnitet: uerum in publicis quoq; rebus a ſummo in imũ res deturbat: & ingentia exitia ſecum trahit. teſtabuntur hoc Volſci: cum Actii Tullii artibus impulſi: populari impetu in conſilio martium Coriolanum Actii collegam lapidibus obruerunt: cuius rei poſtea pœnitentia ducti cum uictoriarum in mentem ueniret: quas eo duce aduerſus romanos uolſci obtinuerant: ut crimen corrigerent: ingenti atq; publica impenſa funus eius celebrarunt.

De populo Athenienſi.

Quo tempore cum Eumolpho Atheniẽſes bellum gerebant omnibus ſequentem annum annonæ charitatem occupaturam arbitrantibus: eius rei gratia periander qui athenis quæſturam gerebat: ut longius extenderentur parce populo frumenta diuidebat: qua re eum plebs irata proditionis accuſauit: cum tamen prudenter publico bono conſuleret: cum autem in iudicio ſtaret: illic impetu facto lapidatus eſt. Sed a popularibus motibus ad militares ſeditiones nihilominus uiolentas tranſeamus:

De Mitridatis exercitu.

Huius rei experimentum dedit Mitridatis exercitus: cum in eum L. Lucullus arma mouiſſet. Nam cum in Armeniorum caſtris eſſet nunciatum: Menandrum atq; Menatum militares Mitridatis duces: qui pabulatoribus præſidio fuerant: a Lucullianis militibus fuſos fuiſſe: adeo territus eſt exercitus: ut omnibus ſua extra caſtra ferentibus: ob ſtrepitum Mitridates excitaretur: tentorioque egreſſus ut quid nam id eſſet inſpiceret: a ſuis ſolus & pedes deſertus eſt. cum autem ita omnia ob eam rem in caſtris perturbarentur: ut ſublata imperii reuerentia cui plus uirium erat: is ex alieno plura raperet: atq; prædandi initio a Mitridatis rebus facto: omnis eius præcioſa ſuppellex diriperetur: eo militaris temeritas progreſſa eſt: ut Doribatus militaris præfectus ob id ſolum occideretur: ut ei inſignem ueſtem quam habebat milites adimerent. ea autem militum perturbatio quæ ipſorum dumtaxat culpa orta erat: lucullo uincendi rationem auxit. in qua clade non minus Mitridates quam reliquus exercitus cum omni caſtrenſium rerum copia. quibus armenii aut ſtul/

te timebāt: aut eas in prædam uertebant captus fuiſſet: niſi eum phtholo/meus eunuchus in equum ſuum ſtatim ſuſtuliſſet.

De Scipionis exercitu

ALia quidem ratio: ſed non minus deteſtanda ſeditionis eius fuit: qua Scipionis conſulis exercitus cum aduerſus Syllam proficiſcere/tur militarem diſciplinam ſoluit. Nam cum Syllæ appropinquaſ/ſet: adeo ducis imperium ſpreuit: ut cum neque arma capere: neq; tueri ca/ſtra uellet: a L. Silla qui non ultra uiginti cohortes ſecū habebat: ſcipionis autē exercitus ſexaginta milium numerum excederet: in tentoriis ſuis eum capi paſſus ſit.

De M. Lepidi triumuiri exercitu.

M. Lepidus cum in Sicilia duodecim legionum: & quinque milium equitum præter auxiliares copias exercitum haberet: per ſeditionē ab eo deſertus eſt: quem neq; lachrimis neq; minis unquam retine re: atq; ad officium reuocare potuit: quin ad Octauium qui cum ſex cohor/tibus tantum uenerat tranſiret. cui ſi condictionem accepiſſet: obtulit ſe eius arbitratu Lepidum interfecturum. Quam ob rem cum alia ſalutis ratio nul la eſſet: Lepidus inermis ad Octauium ipſius munere uicturus ſe contulit. Sed a ſeditionibus a quibus uis abſuit ad eas tranſeamus: quæ uim ac ſan/guinem ſecum traxerunt.

De L. Poſthumii tribuni militaris exercitu.

L. Poſthumius tribunus militaris conſulari poteſtate: cum dirripien dam equorum oppidum Nolam exercitui ſuo ut promiſerat non concederet: item ob ea quæ ſuperbe in plebem dixerat: concitato in urbe roma tumultu propter illatum eius ſcribæ uulnus: ab exercitu ſuo lapida/tus eſt.

De Veſpaſiani exercitu.

VEſpaſiani exercitus aduerſus Vitelium in Italiā cū Antonio miſſus: cū apud Veronā caſtra haberet: armis arreptis in ponium Saturni num Meſici exercitus legatum impetum fecit: & niſi ſe in balneum is abdidiſſet: atq; inde clam profugiſſet: nulla imperii habita ratione eum in teremiſſet.

De Vitelii germanico exercitu.

PErſimilis ſeditio in Vitelii germanico exercitu fuit: cum in rheno a germanis unius tantum nauis detrimento ſuperatus eſſet. Nam cū milites culpam ſuam in Herenium gallum legatum reiicerent. per

tumultum eum ceperunt: ſpoliatumq; ac uerberibus affectum turpiter inter emiſſent niſi uoculæ qui eius collega erat interuentu: ab eorum manu libe/ratus eſſet.

De prætorianis militibus in galbam imper.

GAlbam qui per omnes honorum gradus ad imperii culmen aſcē/derat: & quem ſenatus ac ro. milites ex hiſpania: ut a Neronis ty/rannide liberarentur acciuerant: prætoriani mil tes ſui interemerūt: cum eius rei nulla alia eſſet cauſa: niſi militum ipſorum ingens auaritia. Nā ad ſeditionem compulſi: quod dicerent eum ſeniorem parcioremq; q̄ opus eſſet uideri: uerborum rerumq; contumelia affectum: nulla auguſtalis di/gnitatis: nulla fidei habita ratione: in medio foro crudeliter occiderunt.

De Macrini imper. exercitu.

QVanta etiam in Macrini imperatoris exercitu ſeditio fuit? Nam cum aduerſus M. Aurelium Antoninum uarium Eliogabalum: quatuordecim natum annos: cum Iuliano præfecto miſſus eſſet: quod Eliogabalus quorundam paucorum militum ſeditione ac ſtudio impe rator creatus erat: eum enim Antonini baſſiani filiū arbitrabantur: auia eius Meſſa quæ Iuliæ ſceueri principis coniugis ſoror erat: affirmante filiam ſu/am Suenim ſe cum Baſſiano nepote miſcuiſſe: atq; ex eo hunc genuiſſe: & a parentis nomiue Eliogabalum nominaſſe. In eum igitur Iuliano arma mo uente cum Eliogabalus imparem ſe qui aperto campo cum eo certaret arbi traretur: intra urbis muros obſidionem expectabat. Vt autem urbi Iulianus appropinquauit: repente in eam ſeditionem motus eſt exercitus: ut negle/cto imperio ac fide Iulianum præfectum occideret: atq; ad Eliogabalum tranſiret: quem ſecutus conuerſis in macrinum armis: ei cum imperio uitam quoq; ademit.

De Maximinorum principum exercitu.

A Maximinis patre filioq; auguſtis q̄q̄ Senatus & per eum imperi/um pene totum ſingulari conſenſu defeciſſet: tamen orientis exer/citus: qui eo tempore in germania cum ipſis erat: conſtanter in fi/de perſeuerauit: eo exercitu cum Maximini ad urbem romam tenderent at q; in uia urbē Aquileiam obſediſſent: quo tempore arctius obſeſſi præme/bantur: tumultuare exercitus cœpit: ſpretiſq; omnibus armatus ad Maxi/minorum tentoria profectus: cum nec minas: nec præces audire uellet: pa/trem filioſq; auguſtos ſimul interemit: præfixaq; in haſtis eorum capita ob/ſeſſo populo oſtendit.

De prætorianis militibus.

POſt Maximinorum auguſtorum mortem: cum ſenatus Maximum atq; Balbinum imperatores plurimum laudaret ab ipſo mature creatos: Maximinorumq; memoriam damnaret: q̄d eos ſine conſilio militaris temeritas ad imperium euexerat: prætoriani milites ſeditione facta in tantam iram exarſerunt: ut armis arreptis atq; inſtructa acie ad palatium tenderent: ubi Maximo atq; Balbino imperatoribus captis purpuram atq; alia auguſtorum ornamenta ademerunt: & in tabernacula ſua deduxerunt. uerum cum ſuperueniſſent germanorum cohortes: quibus imperatorum cuſtodia demandata erat: uerentes prætoriani ne ultra quos coeperant deducere poſſent: illic ambos crudeliter interemerũt: atq; eorum corpora in media uia reliquerunt: nulla aut ætatis aut cæſareæ dignitatis habita ratione in iis quos ſenatoria dignitate nobilitateq; inſignes uniuerſus ſenatus prætorianis aſſentientibus liberatores aduerſus Maximinorũ ſceuitiam creauerat: quorum uirtute paulo ante de Maximinis laudis ac gloriæ plena parta fuerat uictoria.

De Cenſorini exercitu.

RAro euenit: ut qui in ſeditionẽ ſemel incidit exercitus: ueluti equus qui ſpretis frenis in curſum agitur: in multa alia infanda facinora præceps non ruat. Id Galieni exercitus ita eſſe oſtendit: qui ei indignatus ſpreto imperii iure Cenſorinum imperatorem creauit. Is per omnes honorum gradus cucurrerat: & tunc uulnere quod in proelio acceperat debilitatus: in agro ſuo latebat. Ad imperium igitur euectus quia milites ut diſciplinam ſeruarent cogebat: inſolentiæ autem aſſueti ferre eius ſceueritatem nō poterant: ab eis Cenſorinus cæſus fuit.

De Aurelii Valerii probi imper. exercitu.

PRobi imperatoris ſceueri hominis ac magna uirtute præditi exercitus: eadem de cauſa in Sirmio: pannoniæ is locus erat: dum paludem exiccaret: concitato tumultu Probum ipſum in turrem propinquam fugientem occidit: nec multo poſt cum criminis magnitudinem agnoſceret: extructo ei ingenti ſpecioſoq; ſepulcro: culpam corrigere contendit: ſepulcroq; inſcripſit. Hic Probus imperator iacet: uere Probus: qui omnium barbararum gentium atq; tyrannorum uictor fuit quo titulo quantum Probi uirtus teſtata manſit: tantumdem militum perfidia in eum damnata eſt.

De Sceueri Cæſaris exercitu

NOn minus imperii ſpretorem ac contumacem Galerii auguſti exercitus Se oſtendit:quo tempore cũ Scæuero cæſare aduerſus Maxẽtiũ urbem romam tyrannide præmentem miſſus fuit.qui ut ſe hoſti propinquũ uidit:concitato tumultu ſigna militaria coepit:atq; ad Maxentium tranſiuit. quam ob rem deſertus ab exercitu Sceuerus: cum inde profugeret: apud Rauennam capite mulctatus eſt.

De Alexandrino populo.

HAud incongruum eſt ut iam aliquid annectamus de iis quæ populos ad ſedicionem compulerunt: quæ perſæpe tam paruis ex cauſis orta ſunt. ut conſideranti ridiculæ uideantur.imperante galieno uiro admodũ ignauo:a milite uapulauit Alexandriæ in ægypto magiſtratus cuiuſdam ſeruus:quod ei dixerat ſe calceos pulchriores habere. Itaq; cum ad clamantis uocem multi accurriſſent:ita inualuit tumultus: ut Alexandrini aduerſus Emilianum proconſulem ſedandi tumultus gratia eggreſſum ſaxis igneq; irruerent:tantaq; illa populi uis fuit: ut æmiliano neceſſe fuerit eius leniendi gratia Imperatorem ſe aduerſus Galienum dicere: ducemq; ſe ſe dicioſo populo præbere:unde poſtea magni bellorum motus ſequuti ſunt: ex quibus tota ægyptus ingentia mala pertulit.

De Iudæis

NIhilo grauiore ex re orta ſeditio ẽ a Iudæis mota in urbe hieroſolima.cũ Cimanus ſub Claudio cæſare iudeæ pfectus eſſet. neq; minus triſtem tulit exitum. nam cum ſolemnibus paſcatis diebus hieroſolimam undiq; homines confluerent:aliquot romanorum militum cohortes ad templum præſidii gratia excubabant: e quibus cum miles unus fortaſſe ioci gratia populo pudibunda oſtendiſſet:iudæi arbitrati idolatram incircunciſum id in iudaicæ gentis contumeliam feciſſe: adeo in milites exarſerunt:ut cum ſaxis fuſtibuſq; aduerſus milites res gereretur: contra autem armis ſe milites defenderent: iudæorum tum uulneribus tum multitudinis oppreſſione circiter uiginti milia deſiderata fuerint. non minus quoq; periculoſæ ſeditiones fuerunt poſtea ob Herodis antippæ mortẽ: dum Archelaus romæ eſſet.Symon enim Herodis ſeruus & paſtor Arhunges ſatis opulentus cum eos plebs ſequeretur: auſi ſunt ambo iudæorum ſe reges compellare. totamq; eam regionem incendiis populationibusq; foedare: cuius rei breui utrunq; poenituit: cum miſerabilem in modum occiderentur. id quod pleriſq; euenit:qui nouarum rerum auctores eſſe uoluerunt. Sed iam ad recentiora tranſeundum eſt.

Recentiora de hungaris

RΕcentiorum ſeditionum prima commemorabitur: quæ apud pa‑nonios excitata fuit. Nam apud eos Sigiſmundo regnāte qui idem etiam imperator fuit. In ea Meſiæ parte quæ recentiori nomine trāſiluania appellatur Agreſtis cui Antonio nomen erat. item in alia regione quam Nur dicunt: alius Martinus nomine cum magnam agreſtium manū coegiſſent: ipſi quoq; ſe reges appellarunt. & pro uiribus panoniā nobilitatē armis inſequebantur. Sed haud multo poſt: hungaris principibus ad pro‑pulſandum commune periculum ad arma excitis: incondita agreſtis multi‑tudo proelio fuſa: cum in hungaricæ nobilitatis poteſtatem ueniſſet: in contu‑meliam admiſſi facinoris hæc mala tulit. quod eorum nonnullis effoſi oculi: quibuſdam deſectus naſus: alia autem aliis membra detrūcata fuerunt.

De Viſegothis.

GOthi ſeditione mota per impetum Attaulſum quod pacem cum Honorio imperatore iniuerat occiderunt: quanquam regnum in‑genti animo Italia atq; urbe Roma direpta adminiſtraſſet.

De Nicefori imper. exercitu.

NIcefori qui in urbe Conſtantinopoli imperatoris nomen obtinebat: exercitus: cum Dirachium proficiſceretur: Nicoforo proter reten‑ta ſtipēdia iratus ſeditione facta præfectum Alexium Megam im‑peratorem creauit: atq; Conſtantinopolim cum eo reuerſus Niceforum coe‑pit: ac monachum fecit: triduumq; continuum urbem ipſam diripuit: cum ne ſacris quidem rebus abſtineret: quem ad modum militaris auaritiæ mos eſt: quæ ueluti coeca quæ offeruntur ſine diſcrimine rapit & aufert.

De Bulgaris.

BVlgari gens Scythica atq; fera: Teleſium regem ſuum populari tumultu occidit: cum græcorum bello uictus domum reuerteretur

De Venetis.

NIhilo iuſtior cauſa fuit: unde uenetorum ortus eſt tumultus: cum populari impetu uitalem Michaelem ducem ſuum interemerunt: quod urbem peſtis claſſe in patriam reuerſa corripuiſſet: eius enim rei culpam uitali: qui rem ignorabat: ceu parum conſiderato in expiabile cri‑men uerterunt.

De quibuſdam brithannicis populis.

POpulares tumultus exundantium fluuiorum impetui ſimiles ſunt. Nam primordia uim magnam præ ſe ferunt: uerum cito reſidēt, atq; incōſuetos alueos redeūt. Itaq; qui rebus agēdis prudētia præditi ſunt: exiſtimarunt tutius eſſe dum furor in populis coaleſcit primo impetui cædere: aut ſtatim ſi facultas fiat in ipſo tumultus ortu eos opprimere. Id quod in brithannia experiendo cognitum eſt ſalutare fuiſſe. Regnante enim Ricardo Eduardi tertii nepote ex filio: ſalutis anno trecenteſimo octuageſimo ſeptimo ſupra mille: plebs in Kentica regione excita: nobilitatis iugum detrectare coepit: quod omnes ab eodem parente Adamo ortos eſſe: nulli parere debere: ſed pares eſſe omnes dicebat. Itaque cum arreptis armis ad urbem Luntham tenderet: Cantuberienſis archiepiſcopi palatium diripuit. cum hac turba Lunthenſis quoque plebs conſpirauit: & cum in itinere gallatenſem principem primariam foeminam utrique offendiſſent magnis contumeliis affecerunt. His commotus Ricardus rex in arcem ſe cū magno nobilium numero recepit. auxit autem eum tumultum etiam cantuberienſis plebs: quæ direptis magiſtratuum ædibus duces habebat Vantrem Tilerim: qui tegère domos ac ſarcire tecta conſueuerat: item Iacobum Stram: atque Bale ſacerdotem. hi auſi ſunt a rege petere: ut publici beneficii gratia ad eos in montem extra urbem Lontham ueniret: ubi una omnes conuenerant. quibus cum rex reſpondiſſet æquius eſſe ut ipſi ad amnis ripam deſcenderent: idq; ipſi egiſſent: neq; proter id rex ab arce deſcendere uellet: inde utrinq; diſcordes nullo habito colloquio diſceſſerunt. proter eam rem indignata plebs auxit animos: atq; Lontham ingreſſa Laucaſtri ducis atq; nonnullorum aliorum palatia diripuit. & euertit. direptis quoque italicæ atq; belgicæ nationis hominum fortunis arcem obſidere coepit. Cæterum rex ut ab incoepto plebem dimoueret: oſtendit ſe eam æquo campo allocuturum. Interim autem dū hoc motu eximere ſe nobilium ſeruitio plebs quærit: eius pars arcem ingreſſa cantuberienſem epiſcopū atq; hoſpitalis ſancti Ioanis magiſtrum interemit. eorumq; capita ut conſpici poſſent in ponte conſtituit. Quam ob rem arbitratus rex recte fieri ſi huic plebis impetui cederet: iam enim ſexaginta milium numerum explebat: dum rationem inire incipit: ut ei ſatis faceret: literaſq; de his quæ petebant iam confici iuſſiſſet: huius plebeæ multitudinis pars domum abierat. paccatuſq; in urbe Lontha rex uidebatur: quando cum his qui remanſerant circiter quadraginta milia aliorum populorum ſe coniunxerunt. qui cum ea uia uenirent. quæ ad urbem Vorduicum ducit: neque Roberto Sali illius urbis præfecto perſuadere potuiſſent. ut eorū dux eē uellet. eū interemerūt. Itaq; uidebat͡ʳ in dies magis is motus augeri. ſed tamē res ipſa ſecus hēbat. eiuſmodi enim populorū motus. q̄q̄ ab initio grauiter ſceuiūt. tamē tp̄is ſpacio reſidēt atq; diſſoluūt͡ʳ

quemadmodum tunc contigit. Nam Lontha egreſſus rex non amplius q̃ ſexaginta comitatus equitibus: forte in Uantrem ipſum illum incidit: qui cum magna plebeæ turbæ manu ad urbem tendebat. illic Vantres minacibus uerbis cum Lonthenſem merim: id magiſtratus nomen eſt: & tunc in equo penes regem erat: obiurgare cœpiſſet: ſuperbeq; regium armigerum enſem popoſciſſet: in eo tumultu occiſus eſt: ac ſuperueniente quæ regi auxilio erat multitudine: is tumultus adeo euanuit: ut regiis reſtitutis litteris quibus immodica plebi concedebantur: principibus eius furoris aut ſuſpenſus: aut alio mortis genere affectis reliqui diſſiparentur.

De Lōthenſi populo.

FVroris quoq; plena Lothenſium ſeditio fuit: Cum regnante Henrico ſexto in brithannia: & eum ab urbe Lontha abeſſe contingeret: populus merii agente armis arreptis Goceaſtenſem epiſcopum: cui minoris regii ſigilli cuſtodia demandata erat occidit: atq; marchionē ſuſſorcenſem captum in turri: ita enim dicitur munitus in ea urbe locus: cuſtodiri iuſſit: a qua cum profugeret in uia reprahenſus eſt: atq; eius caput confeſtim lontham miſſum: cum autem iratæ plebis rabiei id non ſufficeret: a rege quidam ipſius conſiliarii plebis arbitrio permiſſi ſunt: quibus occiſis populus demum quieuit.

De Brugienſi populo.

HAud minus grauis ſeditio fuit: quæ in brugienſi urbe mota eſt quo tempore Philippus cognomento pulcher gallorum rex in flandria: quæ ut dictum eſt belgicæ portio eſt: rerum potiebatur. Contentione enim inter minutam plebem cum qua artifices atq; mercatores ſentiebant orta: cum præterea nimium grauibus ſe oneribus premi quærerentur plebs arreptis armis carcere liberauit Petrum cognomento regem lanarium textorem. & Gianbridam Lanium. qui ambo propter ſeditionem in carcere erant: hos ambos multitudinis duces conſtituit. atq; ipſum in primis Petrum. quod quanq̃ ſtatura puſillus eſſet: iam ob ſenium experiendo prudentiam ingentem comparauerat: & quod cætera in ſeditioſis hominibus condire ſolet: altero captus erat oculo. His ducibus brugienſis plebs non urbe modo ſua uerum a tota quoq; flādria gallos depulit deletiſq; eorū copiis multos ipſorū occidit. & cum poſt longum ac graue bellum cum gallorum rege pacem inniuiſſent. flandrenſes liberi ſub comitibus iuxta ueterem flandriæ morem remanſerunt

De Gallorum paſtoribus atq; ægiptio mago.

NOua neq; ea contemnenda ſeditionis cauſa in gallia fuit: anno ſalutis ducẽteſimo quinquageſimo atq; altero ſupra mille: hæc ab ægyptio mago excitata eſt: qui a pannonia uenerat: ubi haud diſſimilibus ludibriis hominum mentes ſefellerat. is apud agreſtes paſtores concionabatur: & ueluti Propheta prædicebat ſyriæ partem quam Chriſtus uiuẽs peragrauit: & in qua paſſus eſt: per eos recuperatum iri. quibus uerbis cum ad hoc etiam accederet bonitatis exiſtimatio: quæ de eo apud omnes erat: manum circiter ſexaginta milium hominum coegerat: quæ eum ubique proſequebat: atq; in omnibus parebat. mitra pontificioq; habitu utebatur: atque in matrimoniis diſpenſabat. Cum autem permoleſte id ſacerdotes ferrent: eorum permultos a ſuis occidi curauit. quæ manus cum permulta alia prædando ac ſcelerate agendo nefanda ederet facinora: in duas diuiſa partes cũ pars maſſiliam abiiſſet: alii autem in biturgibus conſtitiſſent: utrobique oppreſſi interierunt: & ita ſcelus illud extinctum eſt.

Item de ruſticis paſtoribuſq; gallorum.

HEc meliorem finem ſortitus eſt: nec meliora habuit initia is motus: qui in gallia quoq; ſalutis anno ducenteſimo ac uigeſimo ſupra mille philippo cognomento longo regnante exarſit: Nam in parrhiſiorum agro ingens paſtorum atq; agreſtium manus coacta eſt: quem admodum olim imperantibus Diocliciano atq; Herculeio. Nam mendaces cognominati aiebant ſtatutum eſſe: ut ipſorum manu hieroſolymæ chriſtianæ religioni reſtituerẽtur. Itaq; cũ in parrhiſiis multiſq; aliis urbibus magiſtratus occidiſſent: prædamq; inde egiſſent: ſeptem ex eis milia in Auxitanos ꝓfecta genuam uſq; contenderunt: affirmantes ut in ſyriam ſe conferrent nullis ſibi nauibus opus eſſe: ſed ſicco ueſtigio ſe mare traiecturos: pars alia in gallia manſit quæ cum rapinis omnia ſibi infeſta feciſſet: partim fame: partim aliarum rerum inopia defecit. Sed poſtea etiam capto ioãne rege dum Normandiæ dux eius maior natu filius galliam adminiſtraret agreſtium hominum colluuies ex bellouacenſi: ebrienſi atque propinquarum regionũ agro conuenit. & ferro atq; igne nobilitatem inſecuta ingenuarum feminarum pudiciciæ nõ ꝑcebat. quæ cum poſtremo ad urbem meauſenſem profecta nobiles feminas. quæ illic erãt rape inde conata eẽt a conite Foiſenſi atq; aliis gallis nobilibus illic oppreſſa periit. mortuiq; ſunt eorum circiter ſex milia. Hunc exitum incondita illa agreſtis multitudo ad ſcelus coacta habuit.

De parrhiſiorum populo atq; rothomagenſi.

REgnante Carolo ſexto adhuc impubere ſub tutoribus: parrhiſiorum populus addita eſſe noua onera moleſte ferens arma arripuit & quibuſdam regiorum magiſtratuũ occiſis per tumultũ carceres

effregit: rothomagenſis quoq; minor plebs: cum armata ad mercatoris pannos uendentis: qui cognomento Craſſus nuncupabatur: ædes accurriſſet: Craſſum ipſum currui impoſitum per urbem deduxit: ac gallorum regem ſalutauit: cuius nomine edici iuſſit: ut onera quæ impoſita erant delerentur: idq; ut tumultus ſedari poſſet confirmatum fuit. Cum poſtea Carolus magis adoleuiſſet: atq; in amentiam incidiſſet: occulto burgundiæ ducis impulſu Lanii: quorum permagnus in parrhiſiorum urbe numerus eſt: arreptis armis Symonetum Cabochum parrhiſienſem ſordidæ fortunæ hominem: Item Iacobi uillæ dominum: præterea Ioannem troianum phiſicum huius multitudinis duces creauerunt: his ducibus armati cum ad Aquitanici ducis: atq; eiuſdem delphini maior enim natu Caroli filius erat: palatium iuiſſent dedi ſibi quoſdam ex magiſtratibus eius: atq; in primis barienſem bauarienſemq; duces ambos reginæ fratres poſtularunt. Hos cum in carcere condidiſſent: haud multo poſt nonnullos ex eis capite mulctarunt: idq; in nonnullas etiam ex numero fœminarum quæ in reginæ obſequio erant factum fuit. cum autem tumultus continuaretur: onera quædã ſacerdotibus atq; magiſtratibus iniunxerunt. Cæterum cum grauiora quoq; molirent̃ parrhiſienſes ciues communi conſilio communibuſq; uiribus impetu facto ſeditioſam plebem cum ducibus ſuis urbe depulerunt. Qui igitur ſapere uolet nunq̃ initia huiuſmodi motuum negliget. qđ q̃q̃ ut flumina poſteaq̃ exundando deſeuierunt ſponte ad priſtinam quietem ueluti in cõſuetos alueos redeunt: tamen interdum ẽt expiendo dep̃hẽſum eſt: huiuſmodi motus niſi ſtatim opprimãtur: ita coaleſcere: ut rerũ omniũ ſũmã in ultimũ diſcrimen adducant.

De Quibuſdam nauticis uiris genuenſibus.

NOn minor quoq; genuæ fuit ſeditio: q̃ de qbus in gallia dictũ eſt. Nã ſalutis ãno trecẽteſimo ac nonageſimo nono ſupra mille: cũ urbi genuæ p̃fecti eſſent Raphael Auria & Galeotus ſpinula: & q̃dã genuenſes triremes aduerſus brithãnos cũ gallorum rege ſtipendia facerent Aitono auria duce: ortaq; inter Aitonum ac ſocios nauales de ſtipẽdiis cõtrouerſia eſſet: adeo inter ipſos ira exarſit: ut nauales ſocii occupatis triremibus Petrum capurrum ducem ſuum crearent. Sed tandem ea contentione gallorum regis arbitrio remiſſa: Petrus capurrus atq; ex eorum numero alii qdam capti fuerunt. Quã ob rem tum indignatione tum pauore ſocii nauales inde domum ꝓfugerunt: & cum eorum pleriq; ſauonenſes eſſent: Sauonæ primum arma cœperunt: atq; capurri nomine inuocato ab urbe depulſis magiſtratibus palatium atq; arces occupauerunt: & cum eius motus cõtagio breui in urbem quoq; genuam ſerpſiſſet: populus genuenſis arma cœpit. uoluitque ut popularis magiſtratus eligeretur: qui populo ius miniſtraret. cui rei cum urbis præfecti operam darent ac proterea aliq̃ntiſper receſſiſſent: ut in ea re conſilium explicaretur: tumultuari plebs ac nautæ cœperunt: & dum in palatio atque in foro res tractantur: Symonem bucca-

nigrã popularem uirũ primũ genuenſium ducem conſtituerunt: atq; ab urbis adminiſtratione nobiles depulerunt.

De Budenſi populo

MAgnas uires inſita pene a natura inter uicinas nationes odia: ad concitandos tumultus habere ſolent, quem ad modum budæ urbi pannonicæ contigit. Nam cũm illic Albertus eſſet idem imperii honore atq; Auſtriæ ducatu inſignis: & iudex germanus ut iudicium exequeretur hominem pannonium in Danubium præcipitari iuſſiſſet: budenſis populus cui germanica natio ut aliis pannonis inuiſa erat: ſpreta auguſtali reuerentia adeo ſe proter eam rem commotum oſtendit: ut arreptis armis in omnes germanos quos obuios habebat ſceuiret: & dirreptis eorum ædibus domi inuentos crudeliter haberet. Imperator autem qui in arce erat cum egredi: ut populi motum ſedaret uereretur: Ioannem capiſtranum minorum ordinem profitentem qui in ea regione proter uirtutem ac religionẽ ut uir ſanctus colebatur: ad tumultuantem populum miſit: fretus per eum ſedari tumultum poſſe. Cæterum populus arreptum in humeros Ioannem cum cruce quam manu geſtabat ad omnes ædes ad quas dirripiendi gratia proficiſcebatur eum tulit, neq; ante prædæ finem fecit: quam quod dirripi poſſet eſſe deſiuit. In eo ſolo homini ſancto habita reuerentia quod ipſo præſente ab effundendo humano ſanguine abſtinuit.

De Romanis in Leonem tertium pontificem.

SCeleſta prorſus atq; impia ſeditio fuit: qua romani ſuaſoribus paſcali primicerio & campulo ſacerdote in Leonem tertium pontificem: cum is urbem religioſa proceſſione perambularet irruerunt. Nulla enim uel rei ipſius quam pontifex magna religione peragebat: neq; apoſtolicæ dignitatis quam ſuſtinebat habita ratione: non longe a Sancti Silueſtri fano armis in eum impetu facto calcibus pugniſq; male mulctarũt: ita ut linguæ atq; oculorũ uſum ſe amiſiſſe putaret: ſcelerato facto apud Sancti Heraſmi ſacellum carcerem addiderunt: unde ante emiſſus non eſt pontifex: quam Vigilius ſpoletanus dux armis eum liberauit.

De eiſdem in Gelaſium ſecundum pontificem.

NOn minus quoq; ſceleratus is motus fuit: quo Cincius atq; leo frangipanes: quibuſcum populi ro. magna pars ſentiebat: in gelaſium ſecundum pontificem irruerũt: eo ipſo die quo pontifex creatus fuit: indignati quod alteri eorum pontificia ſors non contigiſſet: impetu facto cõclaue illud in quo de creatione actũ erat ingreſſi: calcibus pugniſq; in gelaſiũ ſceuierũt: ac calcaribus inſuper quibus calciati erant: dilaniatum per conclaue traxerũt: ita ut pene exanimem relinquerent: neq; uero in cardinalium collegi

um mitiores ſe præbuerunt: cum pleroſq; uerberibus affectos diſpoliarent: nulla enim in parte aut eccleſiaſticæ aut ſeculari dignitati qua uel pontifex uel cardinales præfulgerent pepercerunt.

De eiſdem.

IN Clementis Sexti pontificatu: cum populo ro. mos eſſet duos ex proceribus romanis ſenatores ad urbis adminiſtrationem eligere: qui a pontifice confirmabantur: Nicolaus Laurentii qui Romæ tabellio natum exercebat: in eum ſui amorem populum traxit: ut arreptis armis omnes impetu facto: cum procerum nullus obſiſtere auderet: nulla de pontifice mentione facta: Nicolaum ipſum tribunum facerent. qui hunc titulum uſurpabat: Nicolaus Sceuerus ac Clemens: libertatis pacis atque iuſtitiæ tribunus ac illuſtris ſacræ ro. reipublicæ: liberator. Sed cum hic populi fauor poſtea refrixiſſet: ſexto menſe ab urbe incognitus profugit.

Iterum De eiſdem.

IN pontificatu quoq; Innocentii Sexti populus ro. Petrum Columnam atq; Ioannem urſinum per id tempus a pontifice ſenatores creatos armis ab urbe expulit: atq; eis franciſcum baruncellum ſuffecit: qui nihilo grauior quam tribunus nec felicior: hoc titulo in his quæ ſuo nomine ſcribere contingebat utebatur: Franciſcus baruncellus ſenatus ſcriba: atq; dei gratia almæ urbis tribunus ſecundus ac conſul.

De Bononienſibus.

QVam delirent atq; inſaniant pleriq; eorum populorum qui ſemel tumultuare coeperunt: quam graues atq; pernicioſi bonis magniſq; ciuibus eſſe ſoleant: id in Ioannis uigeſimi tertii pontificatu: bononienſis populus aperte oſtendit: Nã ſeptimo idus maias anno ſalutis quadringenteſimo atq; undecimo poſt mille: cum nihil minus homines quam id uererentur: Petrus Coſſulinus lanii cuiuſdã famulus: uectigalem equũ inſidens: ac ſtrictum enſem tenens in forum ſe contulit, exclamans ut artes ac populus uiuerent: atq; eorum ſupremum eſſet imperium. & cum ei minuta plebs ſe adiunxiſſet: palatium occupauit Neapolitano cardinale q legatus urbi præerat: inde omnibus amiſſis fortunis profugiente: arcem quoq; galeræ portæ coepit: atq; in eo tumultu ſubuertit. Is igitur petrus & una cum eo Iacobus Mangiolinus Lanius in palatio agentes urbem bononiam ſupra annum rexerunt: atq; nobilium quoſdam capite mulctarunt: poſt quod tẽpus cum populi impetus reſediſſet: atq; honeſtæ fortunæ ciues propriæ miſeriæ commonerentur. tenuior plebs armis ab urbe depulſa eſt. ac petrus aufugit. Mangiolinus autem interfectus eum exitum tulit quem ſeditionum auctores plerunq; nanciſcuntur.

TEmeritas cum penſi nihil habeat: perſæpe in graues calamitates eos præcipitat: qui imbecili conſilio eam ſequuntur: quæ quanquam proter foelicem exitum: non nunquam mutato nomine animi magnitudo appelletur: crimine tamen non caret. neq; proterea minus euitari debet. Quid eſt enim quod hominem terrere non debeat? ubi conſilii expers ad agendas res non delectu ducitur: ſed ut mentis impetus trahit nulla exitus illius q ſequi poteſt habita ratione: incõſiderate ruit: cuius rei cum ſæpiſſime experimenta habita ſint: eorum exempla apertius malorum magnitudinem oſtendent quæ temere agendo proueniunt. atq; ante alios atheniensem pachitam citabimus: quia qui magis præcipitis conſilii auctor fuerit nullum unquam audiuimus.

De Pachita Athenienſi

PAchita Athenieñſis parto patriæ Leſbi inſulæ impio cũ domũ rediiſſet: rationem in ſenatu omnium rerum reddidit: quas eo bello adminiſtrauerat. atq; eo ipſo tempore gladium quo cinctus erat: ut aduerſariorum calũnias uitaret: ſe ipſum traiecit. Nã in ſe ipſum immerentem grauius ſceuiuit: quam uix hoſtes feciſſent ſi culpam admiſiſſe inuentus eſſet. ſtulte igitur ac temere dum mala euitare ſtudet: in ea ipſa atq; etiã grauiora incidit: quæ deuitare cupiebat.

De Mitridate ponti rege

MItridatis pontici regis ingens ea temeritas fuit: qua cum animo aſiæ imperium concepiſſet: ut diligentius locorum ſitum inſpiceret: ipſe ſolus eam peragrauit: periculoq; ſe obiecit ut illuc ſeruus deduceretur: ubi imperium quærebat. cui periculo domeſtica etiam mala acceſſerunt. Laodice enim ſoror eius ac coniunx cum certo mortuum eſſe arbitraretur multis per adulterium ſe commiſcuit: ipſiuſq; reditum uerita operam dedit: ut rediens interimeretur.

De Q. Sertorio

NVlla Ingẽs fortitudo temeritatis unq̃ ſuſpitiõe caruit. Nã cũ Q. Sertorius aduerſus Cimbros cum C. Mario in caſtris eſſet: mutata ueſte in cimbrorum caſtra penetrauit. ut illic hoſtium conſilia atq; ordines exploraret. quippe nimis magno periculo inter feras gentes id agere aggreſſus eſt: quod per alios uilioris fortunæ homines minore reipu. periculo aſſequi potuiſſet.

De C. Iulio cæſare

PRæceps quoq; nec ſine temeritatis nota id fuit: quod a Iulio cæſare actum eſt: cum deuicto in pharſalia Pompeio ipſe eos inſecutus quos in Aſiam pompeius præmiſerat: heleſpõtum parua naue traiecit: nam cum in L. Caſſium hoſtem decem naues habentem incidiſſet: & ratio poſceret: ut inde fuga ſe proriperet adeo Caſſio impar: atq; id ei in freto facile eſſet: ultro recta caſſio occurrit: atq; tum minis tum rationibus adductis ita egit: ut Caſſius petita uenia ad eum tranſiret. Res profecto quanquam ingens & cui fortuna fauit: præcipitis tamen ac prorſus temerarii conſilii. Eum enim plus in hoſte utilitas animi ac propriæ fortunæ fœlicitas iuuit: quam quod in eo conſilio uere prudentia ac uiritus fuiſſe dici poſſet.

Recentiora De Adlauo nodambrorum barbarorum rege.

INter recentes quibus in temeritate fortuna fauit. adlauum primo ponemus barbarorum nodambrorum in brithannia regem: qui magno Echelſtani in propinqua inſula regnantis exercitu preſſus cum hoſtium ordinem uidere cuperet minimi ſuſcepta perſona ac muſici: ad Echelſtani tentoria profectus eſt: ubi cecinit ac munera accepit: & fortunæ fœlicitate magis quam ratione adiutus: incolumis domum ſe recepit: quanquam dum cantaret a quodam agnoſceretur: qui in eius miniſterio fuerat: qui tunc conticuit: quod eum impenſe diligeret: re poſtquam abierat palam facta.

De Saladino.

QVam fuit etiam temerarium? et quam fœliciter quoq; ſucceſſit? id quod Saladinus aſtu atq; prudentia inſignis peregit ſalutis anno centeſimo atq; octuageſimo poſt mille. Nam cum accepiſſet a chriſtianis populis ingentem exercitum comparari: ut in orientem aduerſus eum traiicerent: una cum duobus comitibus ac tribus miniſtris: ut ea uideret quæ ordinabantur: in græciam: gallias: ac hiſpanias: item in alias hiſpanorum hominum regiones penetrauit: ubi perſpectis hoſtium uiribus atq; ordinibus prudentior atq; audacior ad reſiſtendum fuit.

De Tiberto brandolino.

CVm Fracíſcus ſfortia Carauagiũ oppidũ obſidiõe adhibitis tormẽtis pmeret mediolatenſis populi Auſpicio: cuius eo tẽpore militaris dux erat: haud longe uenetorum caſtra eẽnt: ubi ueneti duces obſeſſis opẽ ferre cõtẽdebãt: Tibertus brãdolinus militariũ pfectorũ unus corporis atq; animi uigore pſtãs: cæterũ omnibus in rebus pceps habitus: ad ferẽdã

obſeſſis opem: quod diutius obſidionem ſuſtinere non poterant: conferendā cum hoſte manum cenſebat. cui ſententiæ cum quoſdam ex magnis uenetorum ducibus aduerſos haberet: ut omnia coram diligentius inſpiceret: in calonis habitu uenali uua onuſtus in hoſtium caſtra tetendit: omniaq; intuitus incolumis ad ſuos ſe recepit: longe plus criminationis ob temeritatem aſſecutus: quam laudis quod fortis atque ſagacis militis operam præſtitiſſet.

De Ludouico undecimo gallorum rege.

LVdouicus gallorum rex: qui multum ſapere putatus eſt: quē ad modum exitus in omni eius re oſtendit: ipſe quoq; ut permulti alii plus fortunæ felicitate quam ratione adiutus duo magna temeritate adhortus fœliciter tranſegit: nam cum regni proceres conſpiratione facta cum in parrhiſiorum urbe obſiderent: & ſi norat hoſtes nihil aliud magis q̄ ipſum quærere: ut ex ipſorum arbitrio: regno atq; ipſi adminiſtratores darentur: ad eos in ſiluam uicennam parrhiſiis propinquam ſe contulit. Id unum fuit ubi rationis nihil ad id ſuadendum ineſſe uiſum eſt: poſtea etiā malorum conſiliariorum hortatu qui mox cum hoſtibus ſentire detecti ſunt: ad Carolum ultimum burgundiæ ducem: quo cum graues inimicitias gerebat: ultro prius peronam petiit: deinde dum nimium inconſulte progreditur Leodium in eius caſtra proficiſci ac primus ad incendendam amicam urbem cui ferre opem cupiebat manum inicere coactus eſt. Illic igitur aliquot dies commoratus incolumis quidem ſed contra omniū opinionem ad ſuos in regnum rediit. Ita igitur rex ingens cum nondum procreatis liberis in eius ſe manu poſuit: qui ad regnum: quo ipſe potiebatur aſpirabat: præcipitis conſilii notam tulit.

De Brachio peruſino militari duce.

FInem fœlici temeritati imponet Brachius peruſinus: nimium temere audendo factus infœlix. Nam cum equorum urbem Aquilam ualido exercitu obſideret: ſciretq; eccleſiaſticum exercitum ad ferendam obſeſſis opem appropinquare: cui mons arduus cōſcendendus erat: ac poſtea per eundem inique nimis deſcendendum: ueritus ne propter loci iniquitatem territi hoſtes a ueniendo ſibi temperarent: quia ſi ea uenirent uia ſeruare ordines atq; in aciem deſcendere non poterant: ut & uires & animū ſimul oſtentaret: tubicinem ad hoſtes miſit: offerentem ſi ad ferendam obſeſſæ urbi opem uenirent: ſe in eos a ui temperaturum eſſe: dum in montem aſcendiſſent: atq; ex eo in planiciem profecti aciem inſtruxiſſent: quæ res ut ſuperbe nimis oblata fuerat: ita poſtridie ſtulte nimis ſeruata eſt: cum pedibus equites a monte deſcenderent: & ſinguli equos ſuos ad manum traherent. Cum igitur hoſtium pars deſcendiſſet: & a ſuis Brachius moneretur: ut eos qui iam deſcenderant inuaderet: quia cum alii qui nondum deſcen/

derant inuaderet: quia cum alii qui nondum deſcenderant. opem eis fer/
re non poſſent: captiui omnes proculdubio fore uidebantur: reſpondit nol
le quenquam ex hoſtium numero euadere: & proterea malle: ut ſimul om
nes conuenirent. qui cum deſcendiſſent atq; acies inſtructa eſſet: ab alia au
tem parte Aquilanus quoq; populus eruptione facta brachium inuaſiſſet:
ancipiti proelio a fronte & tergo dimicandum brachio fuit. qui q̃quam illic
fortiter decertaſſet: tandem prælio fuſus graui accepto uulnere quo intra bre
ue tempus deceſſit in hoſtium uenit poteſtatem. ac temere nimis oblati ho
ſtibus commodi pænas luit.

Quantum ualeat ac poſſit error Ca. Viiii.

TEmeritatem ſequetur error: quo nemo eſt qui neſciat deceptos
permultos in graues calamitates incidiſſe. Quo modo enim aut
uitare incomodum aut ſalutaria ſequi aliquis poterit? cui perſua/
ſum ſit rem quam acturus ſit aliter q̃ habeat eſſe? quod crimen ſi pertinacia
abſit. tanto plus quam cætera alia diguum eſt uenia: quanto ab ea uidetur
uoluntaria culpa magis abeſſe.

De epheſiis

CHiorum claſſis cum inſequentes hoſtes fugeret: forte pernoctem
apud epheſum tãquam in littus amicum ad terram deſcenſionem
fecit. in ea regione contigit ut epheſiæ mulieres per agros ſparſæ
quæ ea nocte Cereris ſacris operabantur: cum armatos ſentirent aduentare:
quanquam illi palam facerent ſe chios atq; amicos eſſe: tamen pyratas ſuſpi
catæ magnis clamoribus tumultum ad urbem concitarunt: unde eggreſſus
epheſius populus: Chios eſſe eos proter quos ortus erat tumultus ignorans:
amicos atq; eoſdem uicinos pro hoſtibus interemit.

De Pauſania Lacedemoniorum duce

SImilis error pauſaniam Lacedemoniorum ducem biſantii feſellit.
nam cum cleonice biſantia uirgo noctu ad pauſaniæ cubiculum
cæterum aliquanto ſerius quam conſtitutum erat ueniſſet: & ob
id Pauſanias quod eam amplius non expectabat dormiret: Cleonice cubi/
culum ingreſſa manu lumen geſtans quod a cuſtodibus qui foris dormie/
bant acceperat: cum incommode incedens offendiſſet: atq; ob id non ſine
ſtrepitu ad terram extincto lumine concidiſſet: pauſanias cui ſuſpictio mul/
ta inerat: ſomnulẽtus e ſtrato proſiliit proditionem ueritus: atq; arrepto gla
dio cubiculi hoſtium ut in tenebris poterat petens: in cleonicem non agni/
tam incidit. atq; hoſtem arbitratus extenſo gladio ſtatim interemit. ſom/
nus enim ac ſuſpictio deinde tenebrarum error egerũt: ut tanquam hoſtem
eam interimeret: quam haud ſecus quam ſe ipſum deperibat.

De equitibus romanis apud cannas

EO proelio quo romani infoeliciter apud cannas cum Hanibale di/nicarunt: uulnerato pauli æmilii conſulis equo: qui ob id pedes re/manſerat: quidam equites qui ei aſtiterant ab equis deſcenderunt: ut conſulem in alium equum tranſferrent. cæteræ autem equitum turmæ quas quod longe ab eo loco aberant: cauſa proter quam equites deſcende/rant latebat: arbitratæ conſulis iuſſu atq; conſilio primos illos equites deſcendiſſe: atq; idem omnibus agendum eſſe: eodem momento omnes ab equis deſcenderunt. qui error magna ex parte ut eo prælio romani uincerentur cauſa fuit. Itaq; Hanibal deſcendere romanos equites conſpicatus ad ſuos conuerſus dixit: malle ſe ut romani equites illud facerent quod agere cōſpicie/bantur: quam ut uincti ad ſe deducerentur: errore enim compulſi ſibi ip/ſi equorum opem quam neceſſariam habebant ademerunt.

De Romano populo

GRaue quoque damnum per errorem pene accepturus fuit popu/lus ro. cum urbi uicino Hanibale: mille ac tercentos equites numi/das: qui ab Hanibale ad romanos tranſierant: ab auentino in ex/quilias conſules traducerent: & urbis longitudinem diſcurrentes proter ha/bitus ſimilitudinem ſpeciem hoſtium qui urbem inuiſiſſe dicebantur præbe/rent. nam cum plebis fuga præformidine omnia compleret: atq; a tectis un/diq; in diſcurrentes Numidas ſaxa demitterentur: uix tolli error potuit: & perſuaderi populo non hoſtes illos eſſe: ſed tranſfugas quorum opera pluri/mum romana res iuuabatur. & niſi in eo magiſtratus impenſam operam na/uaſſent: parum abfuit quin per errorem equites penitus tollerentur: ac ple/bs ipſa urbem deſereret.

De exercitu Cinnæ conſulis

CRudeliter nimis per errorem Cinnæ conſulis exercitus apud Cu/mas ſceuiit: cum arbitratus pompeium adhuc adoleſcentem qui in caſtra uenerat: atq; inde clam abierat: cinnæ opera interfectum eſ/ſe: arreptis armis ſtatim cinnam nulla re ante ut certior fieret acta interemit.

De prætorianis militibus

SImilis error prætorianos milites pene eo deduxit: ut auguſtus ab eis occideretur. nam cum ludos in theatro ſpectantes arbitraren/tur quendam ex commilitonibus: quem Auguſtus ab apparitore ammoueri a quatuordecim ordinibus: cum illic ſederet iuſſerat: is enim lo/cus non debebatur: Auguſti iuſſu interfectum eſſe: cohorto tumultu parū

abſuit: quin Auguſtum interimerent. Sed remedio fuit q̃d is quem interemptum putabant: incolumis repente comparuit.

De Tiberio principe.

SCeuum profecto errorem admiſit Tiberius Cæſar: dum per tormenta diſquiſitionem quorundũ haberet: ut cauſam mortis Druſi filii intelligeret. Nam cum ei ſignificatum eſſet: adueniſſe rhodium quendam eius amicum: quem ipſe per litteras uocarat: uel quia male audiſſet: uel quia in alias curas eſſet abſtractus: ſtatim iuſſit: ut torqueretur tanq̃ is eſſet cuius perſona ad totam rem aperiendam neceſſaria foret. Cum autem non multo poſt admiſſum errorẽ deſſeepbẽdiſſet: ne tã iniuſte cum eo egiſſe homines intelligerent: primo errori crudeli addito facinore ſuffocari rhodium hominem iuſſit.

De quodam Eliogabali centurione.

ERror ut dictum eſt: rhodio homini ſub Tiberio mortem attulit. Sed Sabino conſulari cauſa fuit ut eius uita ſeruaretur. Nã cum Eliogabalus imperator iuſſiſſet ſenatũ urbe roma excedere: indicta morte ſi quis remanſiſſet: & ſciret Sabinum conſularem uirum ſpreto decreto romæ remanſiſſe: centurionum uni imperauit: ut eum occideret: ſed cũ is ſurdaſter eſſet: accepit occidendi uerbum tanq̃ ut ab urbe eum pelleret: iuberetur. Itaq; quem occidere iubebatur: ab urbe expulit: & quod centurioni oberat: ne id q̃d iubebatur recte intelligeret: id Sabino ſalutis cauſa extitit.

De Iulii Manſueti filio.

VLtimo Ottonis proelio aduerſus Vitelium apud bebriacum: quem locum recentiores binam appellant: Cum Iulius Manſuetus miles hiſpanus ꝓ Ottone aduerſus Vitelianos dimicaret: in medio proelii ardore cum non cognoſceretur a filio interemptus fuit: qui in Vitelianorũ parte erat: cum poſtea ueluti hoſtem eum ſpoliaret: non ſine immenſo dolore depræhendit illum patrem ſuum eſſe. & tam ſceui facinoris errorem cauſam fuiſſe.

De Lamech.

EX parte huic ſimilis Lamech error fuit: qui ob longum ſenium uidendi uſum amiſerat. & cum ingens uenator fuiſſet: & ſagittandi periti ſſimus: in uenationem duce puero profectus cum inter arbuſta motum quendam ſenſiſſet: arbitratus illic feram latere: deduci ſe eũ locum uerſus: & in eam partem dirrigi ſagittam curauit. quam cum tanq̃ in feram emiſiſſet: Caim affinem ſuum miſere occidit. qui præ dolore in inſaniam pene delapſus: uitato hominum conſpectu: ſiluas habitatum ſe contulit. Sed iam a priſcis ad recentiores errores tranſeamus.

Recentiora De Gildonis aphricæ comitis exercitu.

EO proelio quo Maſelceres in aphrica aduerſus Gildonem fratrem qui ab Honorio cæſare rebellauerat dimicauit: Gildonis exercitus qui magno numero Maſelceris copias anteibat: errore tantum neq; alia re impulſus in fugam ſe uertit. Nam cum Maſelceres ad primã fratris aciem appropinquaſſet atq; priuſq̃ manum conſereret blande milites alloqueretur: Gildonis uexillifero qui atrociũs q̃ cæteri reſpondebat gladio blachium ademit. Et cum ob eam rem uexillum uexillifero amplius illud nõ regente cadens inclinaretur: ultima acies quæ Maſelcerem alloquentem uiderat. & paulo poſt ſignum inclinatum: arbitrata primam aciem quæ tota romanis legionibus conſtabat Maſelceri tanq̃ Honorii duci deditionem feciſſe: atq; id inclinato uexillo quem ad modum eo tempore agendi mos erat illud declaraſſe: a potiori exercitus parte deſertam ſe credidit. Itaq; concurſu facto idem fecit: quod primam aciem feciſſe arbitrabatur. Gildo ergo cum uniuerſum exercitum ſuum ad deditionẽ moueri conſpiceret: uitæ ſuæ metuens: in fugam ſe coniecit: ac fratri uictoriam nullo effuſo ſanguine tradidit.

De Belliſario patricio.

PAr error pene egit: ut Belliſarius urbem romã amitteret. Nã cum Totila gothorum rex urbem obſideret: & Belliſarius per amnem ferre obſeſſis opem uellet: interim dum foeliciter munimẽta oppugnat quæ gothi in medio tiberi conſtituerant: perlato ad eum nuncio Iſaciũ a gothis captum eſſe: quem ipſe in portu urbe ad mare præſidio uxori reliquerat: credidit Iſacium capi nõ potuiſſe: niſi urbs quoq; portus eſſet amiſſa. Itaq; nuncii atrocitate attonitus nulla re ultra petita: ut quomodo geſtum illud eſſet: qđ nunciabatur certior fieret: omiſſa uictoria q̃ pene manu tenebat: retro ad portum ſe conuertit: eo animo ut uel illic occumberet uel amiſſa recuperaret. quo poſteaq̃ peruenit incolumi reperta urbe intellexit Iſaciũ idcirco captum fuiſſe: quod contra ipſius imperium ut cum hoſte congrederetur erruperat. Agnouit igitur ingentem errorem in quem delapſus erat: dum male intelligendo feliciter ceptum certamen omiſit. Tantumq; ex eo dolorem concepit ut pene ob id uitam amitteret.

De Fridigunda gallorum regina.

QVanta etiam mala peperit Fridigundæ gallorum reginæ error? Nam cum a Chilperico uiro qui a uenatione reuerſus erat citiuſquam ante conſueuiſſet: poſt tergum uelut a blandiente uirga tacta eſſet: dum inclinata lauaretur arbitrata ipſa id ab adultero Landrico actum eſſe: quia uirum rediiſſe nondum cognouerat: eum nomine amanter compellauit. ſed ut conuerſa errorem animaduertit: uerita ne uir

crimen ulciſceretur:quod detectum eſſe putabat:ne ipſa moreretur uiri mor/
tem procurauit.

De Gualterio tirello brithãno.

ERror quoq; is appellari poteſt: quem Gualterius tirellus in brithan/
nia incurrit: Nam dum uenaretur arbitratus ſe telo ceruum pete
re: Gulielmum ſecundum brithãniæ regem cognomento roſeum
patruelem fratrem occidit. Itaq; ex uenatione unde uoluptatem quærebat in
credibilem retulit dolorem.

De Turonibus.

NOn longe a Turonibus urbe gallica: Sacellum erat cuiuſ/
dam corporis numini dicatum: cuius quanquam ignoraretur nõ/
men: tamen uulgo homines martyrem appellabant: illic uota
mortales ſuſcipiebant: atq; perſoluebant. Cum autem Martino turonenſi/
um epiſcopo permoleſtum eſſet: ut incerta res tanto in honore haberetur:
ad ſacellum cum paucis profectus orare deum enixe cœpit: ut uerum in ea
re detegere uellet: Mira res: clare ab omnibus audita uox fuit: affirmantis ip
ſum qui eo in loco coleretur latronem fuiſſe: qui proter grauia ſcelera ſuſpen
ſus fuerat. Quam ob rem ex eo ſacello corpus erutum fuit: propoſito po/
ſteris eius rei exẽplo quæ in ſacris litteris habetur: ſcilicet multorũ in terris cor
pora uenerationem hẽre quorum animæ cruciantur in inferno. atq; id circo
ſicut uera ſanctorum corpora: quos catholica eccleſia inter cœleſtium nume
rum recepit: dei gratia cui ſeruiuerunt: diuinos ab hominibus merentur ho/
nores: ita in colendis reliquiis quæ incertæ ſunt aut fictæ cum interdum oſten
duntur: homines temperare ſibi debere. neq; eos imitãdos qui ueluti diuinum
numen omnia colunt auro ornata oſſa cum oſtenduntur.

De Mullo Cropello exercitus Matthei uicecomitis duce

MVltum perſæpe error in bello efficit: quod hominis animus aut me
tu nimio: aut cura affectus a uero iudicio abducitur. quemadmo/
dum Mullo Cropello contigit: cum a Mattheo uicecomite qui eo
tempore Mediolani rerum potiebatur miſſus: ut Cremonam iniret per no/
ctem urbi appropinquãs muros ſilentio perfodit: ingreſſuſq; urbem pontio
nus Cremonenſis exul ſolum cum centum uiris quod ſubſequi mullum ar
bitrabatur: palatium ſtatim occupauit. cum autem clamore ſubla
to Gregorius ſumma gente ortus ciuis cremonenſis armis arreptis ad
muros ſe contuliſſet: illic qua patebant eos ſtatim obſtruxit. itaque
cum mullus arbitraretur pontionum in urbe oppreſſum: præ formidine

retro ſe cõuertit: Gregorius aũt ſummus cum accepiſſet amiſſum eſſe pala/tium arbitratus longe maiorem hoſtium numerum urbem ingreſſum: q̃q̃ ſeptus eſſet magna fortium uirorum manu qua & pontionum & omnes qui cum eo ſentiebant facile poſſet opprimere: hoc impulſus errore: q̄d plures in urbem q̃ fecerant ingreſſos putabat: cremona profugit: cum noctis tenebræ in eum errorem eo in loco homines induxiſſent: ut qui numero plures erant pauciores uererentur ac fugerent.

De Rainerio Neapolitano rege.

QVantum Rainerio quoq; neapolitano regi error obſuit? Cum Alphonſi aragonii copiæ urbem neapolim obſidentes: per cuniculum urbem ingreſſæ eſſent. Nam dum eas galli reiicerẽt: neq; ab urbe ſe eas pulſuros diffiderent: forte cõtingit ut Aragonius miles deiecto ab equo milite gallo ipſe in eũ inſiliret. quẽ cum galli in equo cõſpexiſſent: arbitrati aragonium exercitum effracta porta urbẽ ingreſſum: q̄d neq; cuniculo neq; ſcalis deduci in urbem equi ab aragoniis poterant: abiecta reſiſtendi ſpe: in munita loca ut ſeruarentur confugerunt: errore magis q̃ hoſtium uirtute ſupati.

De Vindicta Caput decimum.

SEquitur ut de uindicta dicamus: quæ maxime quietis atq; pacis una hoſtis eſt: in quam ut inuehamur qd ſatis a nobis dici poſſet? niſi ſi temperantia abeſſet: qua uindictæ impetus frenari debet: breui aſſiduis bellis ac cædibus quas ſecum uindicta trahit humanum genus interiturum? Quam ob rem quo maior ex ultione dum peragitur: nam poſt rem geſtorum poenitentiam relinquit. uoluptas ſentiri ſolet: eo ſtudioſius deuitare eam oportet. quod cum ipſa uenenum præſentaneum ſit: cuius interitus comes eſt: mele ideſt cupiditate ita humanas mentes capit: ut qui ei frena remiſerint: tanq̃ uiſco in dies magis ea inuoluantur: neq; finem inuenire in ea ualeant. Accedit præterea magni creatoris uox quæ reſeruari ſibi uindictam iubet: & ita mortales ab ipſo præmia ſperare. præceptumque exemplo ſuo redemptor confirmauit: pro perſecutoribus orando. quos & ſtatim & copioſe ulciſci poterat. Monemur etiam puerorum fœminarumq; exemplo: ne nos uindictæ tradamus. nam cum ætate ſexuq; imbeciles/ob id magis q̃ cæteri ultionem impares uiribus appetant. id quod non poſſunt cupiunt: tanto magis ea fortibus atq; prudentibus: & iis qui rerum potiuntur fugiẽda eſt. quod alteris turpe eſt imbecilibus æquari uelle: alteris poſſe ſatis debet uideri.

De Senatu ac populo romano

INſignis atq; ſine ſanguine: & proterea ingenti eorum animo di/gna fuit ea ultio: qua romani in brutios uſi fuerunt. Nam italorum primi ſe Hannibali coniunxerant: & poſtremi ab eo diſceſſe//runt: igitur ab Italia depulſo Hannibale & ſuperatis in aphrica carthaginen/ſibus: ſenatus populusq; romanus ad perpetuā brutiorum facinoris ignominiam atq; ultionem ſanxit ne in poſterum brutiorum ullus militia dignus fieret: ſed cum magiſtratibus inter miniſtros atq; apparitores brutii ſemper mitterentur: qui tunc brutii dicti poſtea: ut fit: temporis ſucceſſu corrupto no/mine birri nuncupati ſunt.

De P. Claudio pulchro.

A Publica Po. romani ultione ad priuatam Claudii pulchri tranſea/mus. is a Cilicibus pyratis captus cum de redemptione cum eis conueniſſet. atq; ad Cipri regem phtholomeum miſiſſet qui mutuo pactam ſummam cum pyratis poſcerent: rex autem partem tantum dediſſet adeo exiguam ut accipere eam pyratæ recuſarent: tandem ſine prætio Appius a prædonibus eſt dimiſſus. qui cum poſtea romam ueniſſet: a patribus ob id ſolum ad plebem tranſiuit: ut tribunus plebis creari poſſet. id quod donec inter patres manſiſſet aſſequi non poterat. Creatus igitur tribunus nihil prius populo propoſuit quam ingentes phtholomei cipri regis opes: atq; populum cohortatus eſt: ut iudicato hoſte phtholomeo ad eas capeſcendas mitteret. ita appius pulcher phtholomeum ultus eſt. quod tam paruam ſui rationem habuiſſet. ultio nequaquam indigna. cæterū ſeuior ea quæ ſequitur.

De morte C. Fabii.

CVm inter Marium Syllamq; ciuili bello decertaretur: C. Fabius aphricæ proconſul: quia crudelem ſe auarumq; nimis præſtabat: compulſis ad arma populis uiuus in palatio combuſtus eſt.

De Aulo Vitelio imper.

AVlus Vitelius cæſar aperte oſtendit: quam ſuauis ultio his uideatur qui rationis immemores eſſe uolunt. nam ſtatim ut imperator creatus fuit: dicens paſcere ſe oculos uelle: præſente ſe interimi publicanum quendam iuſſit: quod cum ipſe adhuc priuatus eſſet: parum modeſte imo contumelioſe quædam erga eum egerat.

De Thaide athenienſi meretrice

INter tanta regum aliorumq; inſignium uirorum exempla quæ aut iam ſcripta ſunt aut ſequētur: meretricem thaidem non omit/tendam duximus: adeo enim egregium illius facinus fuit: ut eius a quapro..it obſcuram fortunā honeſtet illuſtretq;. Hæc Athenis nata euntē

Alexandrum cum exercitu in orientem ſecuta: antequam a phtholomeo in delitiis haberetur: cum non nullis aliis foeminis ac principibus ut cum Alexandro in perſepoli urbe in xerſis ipſius palatio cenaret inuitata: forma enim atq; eloquio inſignis erat: poſt coenam cum Alexandro iocans: tunc ſe dixit ex caſtrenſibus laboribus Aſia peragrata quod cupiuerat præmium accepiſſe poſteaq̄ Alexander ei: ut in darii perſarum regis palatio cum ipſo coenaret indulſerat. quod munus longe maius imo æternum exiſtimatura eſſet: ſi ut incendere quoq; palatium poſſet concederetur: ut ipſa quæ muliercula erat: tantum regem quantus fuerat xerſes ulciſceretur. cuius olim exercitus patriam ſuam athenas incenderat. eius igitur animi magnitudine motus Alexander cum ei quod cuperet agendi facultatem permiſiſſet: ipſa palatio ignem iniecit: patriæ ſuæ iniurias quo poterat modo ulta.

De patrobilo Neronis Liberto.

PAtrobilus neronis libertus non minore animo: quam thais in ulciſcēda domini morte fuit. Nam cum Galba Neronem imperio uitaq; ſimul quanquam abſens priuaſſet: quo tempore ipſe a pretorianis interēptus fuit: Caput eius cētum aureis nummis coemit: ut illuc illud proiiceret ubi ſe Nero interemerat.

De Mitridate ponti rege.

MItridates ponticus rex: ex crimine ipſo haud incongrue Marium Attilium ro. legatum ultus eſt: cuius auaritia bellum in Mitridatē po. romanus mouiſſe putabatur; Nam cum Aſtu eum cepiſſet: inaurato ore: ut eius auaritia detegeretur: per regnum auerſum aſino inſidentem ducebat. ſed crudelius iniuſtiuſq; id fuit quod ſequitur.

Iterum De eodem.

CVm Mitridates per pontum pompeii arma fugeret: accepit a ſtratonica coniuge arcem cui ipſa cum ingentibus teſauris præſidebat: romanis ea condictione tradidiſſe: ut ſi xipharem ſuum ac Mitridatis filium coepiſſent: ſine alio præcio ab eis dimitteretur. Nā ea re grauiter Mitridates indignatus eſt: atq; ultionis cupiditas adeo eum a recto ſenſu abſtulit ut captum xipharem filium in loco ubi a matre conſpiceretur crudeliter occiderit.

De Dauide Iudeorum rege.

ADeo ultionis deſiderium ſuauitate conditum eſt: ut magnis prudētiæ anthidotis munitum eſſe oporteat eum qui illæſus prætergredi eam cupiat. Id in propheta Dauide declaratum fuit. Nam cum ei ingentia crimina deus remiſiſſet; māſuetiorē factū eſſe oportebat: & tamē

rum iam annoſus: atq; ætate diminuto calore a uita diſcederet: eum acceptarum iniuriarum quas uiuens diſſimulauerat ultionis cupiditas cœpit. Itaq; Salomoni filio ſucceſſori imperauit: ut Sameum geræ filium occideret: quod is ei maledixerat: atq; ſaxis ipſum inceſſerat: cum ab Abſalone filio hieroſolymis pulſus fuga ſaluti ſuæ conſuleret.

De Octauio Auguſto.

AVguſtus omnes auunculi a quo adoptatus fuerat: percuſſores occidit. & quod longe ſceuius fuit adempta L. Antonio conſuli peruſia cum aram Iulio Cæſari ædificaſſet: illic pro uictimis trecentum partim equites partim ſenatores crudeliter mactauit. grauiter enim errabat cum Cæſaris manes humano ſanguine placare ſe arbitrabatur. cuius nulla maior q̃ clementiæ laus fuit. & cui ciuilis ſanguis niſi cũ in proelii ardore neceſſitas cogeret: ſemper inuiſus fuerat. ſed poſt tam ſceuum ultionis genus iuſtior aliquanto uindicta deſcribetur.

De martiale romano equite.

VIndictæ amor atq; cupiditas adeo martialis romani equitis pectus inſederat: ut is macrini præfecti pretorii ſuaſu Antoninum Baſſianum caracalam imperatorem: dum in agro uentrem leuaret: a ſuis aliquantiſper ſemotum interficeret. qui inde cum ſe fuga proripere uellet: ſtatim interemptus fuit. Ad hanc cædem impulſus: quod paulo ante Baſſianus eius fratrem interemerat. fraternæ enim necis ultionem uitæ ſuæ anteposuit.

De Erixona Cirenarum regina.

LEarchus ab Archelao Cirenarum rege in amicorũ numero præcipuus habebatur cũ aũt ipſum regem ueneno ſuſtuliſſet ac ſimul regnum occupaſſet: Erixonam reginam Archelai coniugem ut matrimonio ſecum iungeretur temptauit: pollicitus ſi id Erixona egiſſet ſe Archelai filium adoptaturum eſſe. Cum autem non imprudens fœmina condictionem non diſplicere oſtendiſſet. ſed fratres duros admodum obſiſtere: poſſe ad hanc rem aliquam dixit rationem iniri: ſi ad ſe noctu in colloquium uno tantum comitatus ueniret. Nihil inſidiarum ineſſe putans Learchus. qui præ amoris magnitudine cœcus erat. noctu in Erixonis ædes ſe recepit. ubi eum Erixona a duobus quos domi occultos habebat interimi iuſſit. ac corpus de feneſtris deiici. per hunc modum cum aliter nequiret mariti mortem ulta eſt.

De Camma Galata.

AVdax atq; amoris plena in mariti Sinati ulciſcenda morte Cāma galata fuit aduerſus Sinorigem: qui ob id ſolum Sinatū interemerat ut Cāma potiretur. Nam cū nec præcibus nec donis placari poſſet: poſtremo uerita ne præcibus uim ſinatus adderet: matrimonio aſſentiri cum eo ſe finxit: atq; uocatum eum in Dianæ templum. cuius ipſa ſacerdos erat: in numinis conſpectu oſtendit deſponſationem celebrare uelle. qđ autem mos erat ut eodem in deſponſatione poculo uir uxorq; biberent: ipſa prius peractis ſolēnibus uerbis poſt ius iurādū aureo poculo delibatā a ſe uenenatam potionē Sinorigi propinauit: qui fraudem nullam ineſſe ratus ex eodem uaſe ipſe quoq; uenenum hauſit. quod ipſa conſpicata præ lætitia cōtentam ſe mori exclamauit: poſteaq̄ ita uirum ulta fuerat: nec multo poſt ambo perierunt.

De Antiocho Gripo Syriæ rege.

ANtiochus Gripus Syriæ rex cum ſciret uenenatam eſſe potionem: quam ei mater porrigebat: haud iniuſta ultione coegit: ut eā mater biberet. qua hauſta repente mortua concidit.

De Nicomede bithiniæ rege.

HAud ſcio iuſtam ne an ſceleratam appellem eam ultionē: qua Nicomedes aduerſus patrem pruſiam bithiniæ regē uſus eſt. fortaſſe enim pleriq; iudicauerint: quæcunq; ſit patris in filium iniuria: filii tamen eſſe non aliter ſe q̄ uel latendo uel fugiendo tueri. patientiaq; paternam iram ſuſtineri oportere. Hic patri ſuſpectus quod a populis nimium diligeretur: ab eo romam miſſus eſt. & quia illic quoq; eum in honore romani habebant: patri ſuſpictio atq; odium ſimul creuit. Itaq; cum temptaret ut romæ occideretur: re ab eo detecta qui ut cædem perageret miſſus fuerat: Nicomedes in bithiniam profectus cum populi a pruſia patre rebellaſſent: fugientem eum interfici iuſſit. pruſias igitur quia ſuſpictionis plus haberet q̄ oportebat: ut perſæpe euenit: ſibi ipſi eius mali cauſam attulit: qđ ſine ratione futurum metuebat.

Recentiora De Ilmichildo equite Lōgobardo.

CVm Roſimunda longobardorum regina uiro ſuo Alboino necē per Ilmichildum equitem ſuum procuraſſet: regno populorum indignatione pulſa: Rauennam homicida atq; eodem adultero fugæ comite profugit. Illic ut foeminei moris eſt cum Ilmichildi eam ſacietas coepiſſet: & mutare adulterum cuperet: Dum ambo balneis egrederentur: ipſa Ilmichildo uenenatum poculum propinauit: idq; quod erat Ilmichildus cum bibēdo præſenſiſset: ſtricto gladio eam coegit: ut quod in populo ſup fuerat ipſa hauriret. qui quanq̄ eo hauſtu ante moreretur: unius tamen Ro

ſimondam ultus eſt. quando quidem haud diu poſt Ilmichildum ipſa quoq; deceſſit.

De Sancio Caſtulonenſi comite.

SAncius caſtulonenſis comes: cū a materna ancilla accepiſſet a matre principem quendam arabem amari: & ut commodius ueneri cum eo operam dare poſſet: ab ea ipſius uitæ ueneno inſidias eſſe paratas: quo tempore poculum in quo uenenum miſcuerat mater porrexit: iuſta ira ſancius ad ultionem impulſus: ipſam ut prius biberet coegit: & ita ut digna erat mater confeſtim mortua eſt.

De Ioanne Stanarola ueronenſi.

MOrtem quoq; ſuam Ioannes Stanarola Veronenſis ultus eſt. Cū detecta coniuratione: inductæ ei compedes eſſent & ita ad Henricum dugnam ab Ecelino ueronenſi urbi præfectum perductus eſſet. Nam cum ſe ad nominandos coniurationis conſcios cogi uideret: neq; ob id tamen ſalutem obtinere poſſet: ut poterat: ſaltu Hērico appropinquauit: atq; paruulo gladio quem ueſte abdiderat: ter pūctim in caput eum percuſſit: ita ut quamq̄ ipſe illic ſtatim occideretur: breui tamen etiam Henricus periret.

De Eudoxa auguſta.

CVm Petronius maximus romanus ſenator per traſilā militem Valentinianum Auguſtum occidi curaſſet: atq; occupato imperio illud eniteretur ut Eudoxa Auguſta ei nuberet: tantum ex ea re indignationis preter amiſſum uirum Eudoxa concepit: ut quo facilius Valentiniani mortem ulciſci poſſet: petronii animo gerere morem uelle oſtenderet. Sumpto igitur prætextu ad Legiones atq; prouincias ſcribendi: ut eas Petronio conciliaret: in Aphricam ad Genſoricum Vandalorum regem miſit: qui eum hortarentur arma aduerſus Maximum mouere: atq; ad diripiendam urbem Romam uenire. qui cum ingenti claſſe Romam ueniſſet: Maximum occidit: atq; urbem cepit ac diripuit: ablatis inde non theſauris ſolum: uerum omnibus quoq; claris artificibus. Quam rem Eudoxæ cōſilio egit: quod eam neq; Petronii mala: neq; patriæ incommoda ſatis explere poterant. adeo ulciſcendæ acceptæ ab utroq; iniuriæ deſiderio ardebat: quod alter eam intulerat: altera cum obſtare potuiſſet: inferri ipſam tulerat.

De Clotildi gallorum regina.

VT autem magis etiam pateat quam acerbe ultionis ſtudium in muliebri ſexu grauius ſæuiat: Eudoxæ Clotildim gallorum reginam annectemus. cuius geſta ut facilius intelligi poſſint: paulo altius res repetetur. Gundegarus burgundiæ rex attanarici ſtirpe ortus

quattuor liberos ſuſcepit Gondebadum godiſillum Hilpericum & gondemarum. gondebadus cum barbare ſeuiret fratrem Hilpericum cum coniuge occidit. ac de tribus filiis duas in exilium miſit. natu minorem Clotildim nomine apud ſe retinuit. quæ proter eximiam formam in matrimonium a Clodoueo petita occulte ei nupſit: atq; de patrui manibus ui extorta eſt. in quem adeo Clodoueum uirum ipſa inflãmauit: ut Gondebadus cum minus uiribus ualeret: pacem ingẽti præcio ab irato clodoueo emere coactus ſit. his autem ideſt Clodoueo atq; gondebado uita functis: in gallia Clodoueo Theodoricus Lodemirus Hildebertus Lothariusq; filii ſucceſſerunt. in burgundia autem gondebado filius ſigiſmundus. cum uero in Clotilde neq; ætas neq; cõmunis ſanguinis reſpectus ultionis deſiderium extinxiſſet: liberos in ſigiſmundum armauit: qui proelio uictus cum fugeret captus: atq; in uinculis a Lodemiro in aurelianos deductus eſt. ab eo Clotildis mater obtinuit: ut Sigiſmundum cum uxore ac liberis quemadmodum olim Gondebadus ſigiſmundi pater Clotildis parentes in amne ſummerſerat: ipſe in puteum precipites mitteret.

De Iuſtiniano ſecundo imper.

IVſtinianus quoq; imperator poſt recuperatum imperium quo eum naſoq; ſimul Leontius patricius priuarat: accerbiſſime iniuriam ultus eſt. nam quotiens naſum emungeret hoſtium ſuorum unum capite mulctabat. quorum in uinculis magnum numerum habebat. ſed iam ad publicas populorum atq; exercituum ultiones tranſeamus.

De Belliſarii exercitu in urbe roma.

BElliſarius cum bello gothos perſequeretur: & neceſſariis de rebus in ſiciliam eſſet profectus: exercitui quem in urbe reliquerat Cononem præfecit. huius inſignis erat auaritia. frumenta enim mercatis quæ militibus diuideret: aucto in dies ſingulos præcio cariora faciebat: ut ea ratione militum ſtipendia facilius deuoraret. quod cum milites perſpexiſſent: neq; amplius ferre eam rem poſſent: ſeditione mota eum interemerunt. imperator autem ipſorum cum rem atq; ſimul eius cauſam intellexiſſet nequaq̃ pena dignam eſſe putauit.

De Alexandrino populo.

QVem admodum Iulianus quoq; imperator non caſtigandum duxit Alexandrinum populum: quod per urbem pedibus tractum Georgium Alexandrinæ urbis epiſcopum uiuum combuſſerat: quia conſtantio rapaci principi nouas onerum imponendorum rationes & commenta propoſuerat: ita enim incommoda quæ per eum tulerat ulciſci

Alexandrinus populus uoluit.

De Rauennate populo

NOn minus etiam acerbe Rauennas populus Ioannis Lenugii Rauennatem exarchatum ſub phoca imperatore gerentis auaritiam atq; libidinem ultus eſt. neq; inde plus penarum quam ſuperiores tulit. rem enim phocas neglexit: quanquam populus Ioannem ipſum cum cōiuge atq; iudicibus interemiſſet. Iterum ad priuata reuertamur.

De Albaga Can. ideſt rege tartarorum.

FEra nimis nedum barbara fuit ultio: quam Aiton armenus in oriētali hiſtoria litteris mandauit: uſum eſſe Albagam Can: ideſt regē tartarorum aduerſus paruanam: quod ab eo turchiæ præfectus: eius enim imperium tartari anno ſalutis ducenteſimo atq; octuageſimo ſupra mille ſibi pepererant: precio eam regionem ægyptio ſulthano uendiderat. Albagas enim cum poſtea armis turchiæ regnum recuperaſſet: captum proditorem: ut Scytharum mos eſt: mediū deſecuit. deinde corpus inter alias epulas coxit. ex eoq; & ipſe & proceres eius epulati ſunt. neq; ita adhuc ſibi pro iniuria ſatiſfactum arbitrabatur.

De Bodillo gallo.

HAud diſſimilis ratio ultionis fuit in Childericum ſecundum gallorum regem: ab ea quæ Iaſoni in Theſalia contigit. Nam cum bodillus uir gallus nobilitate inter ſuos clarus iniuſte a Chilperico uapulaſſet: adeo ira atq; indignatione exarſit: ut per occaſionem manu ſua uenantem Childericum interimeret. neq; eo contentus regi coniugem quæ uterum ferebat: in regno enim magna Bodillus potentia erat: addidit.

De uilla milite gepida.

QVam ſceua etiam uillæ: is gepida miles erat: in oldoaldū gothorū regem dominum ſuum ultio fuit? cum cenantem ipſum regē uno uulnere interemit: quia uxorem quam ante ei promiſerat. abſente uilla ut regis negotiis operam daret: rex alteri in matrimonio collocarat.

De Guidone Montis fortis.

NImis etiam acerbus ultor fuit paternæ mortis Guido montis fortis: Symon enim pater eius uocabatur: qui hoſtis ab Henrico brithanniæ rege iudicatus: ei regnū atq; libertatem ademerat. Cum autē poſtea Eduardi filii opera regnum Henricus recepiſſet: hoſtem quoq; Symonem coepit: atq; eum acerba morte in quatuor fruſta diſcerpſit. Huius igi

trũ mortem Guido filius dum ulciſci cupit: quo tẽpore Carolus primus nea politanus rex una cum iuniore Philippo gallorum rege a Tunete Viterbium uenerat: ut cardinalium collegio ſuaderet: ne ultra noui pontificis creatio diſ ferretur: Cum eis Henricus brithannus erat Ricardi iam imperatoris electi fi lius. Huius autem Ricardi frater fuerat Henricus rex: qui Symonem interi mi iuſſerat. Itaq; eum miſſarum ſacra in templo audientem: atq; utroque genu humi nixum Guido occidit: & capillis appræhenſum ſceue nimis e tem plo abſtraxit: atq; inde fuga ſe in ethruriam recepit: qui ut quoquo modo patrem ulciſceretur: nullam rationem aut temporis: aut loci ſiue etiam nobi litatis atq; innocentiæ eius quem interficiebat: habere uoluit.

De Gino taccii ſenenſi ciue.

NOn minore ſceuitia Ginus taccii ſenenſis ciuis fratris ac patrui mor tem ultus eſt. Nam cum is Radicofani arcem in ſenenſi agro po ſitam furtim occupaſſet: atq; ab eo loco regionem propinquam prædando infeſtaret: Bonincaſa aretinus qui ſub uicarii titulo ſenis ius dice bat: turrim turritam Gini fratrem ac Taccium eius patruum tanq̃ radicofa ni occupationis conſcios: in foro ſenenſi capite mulctauit. Cum autem poſt aliquot tempus romam ad gerendum magiſtratum bonincaſa profectus eſſet: Ginus cuius ex animo amiſſi fratris ac patrui dolor nondum excide rat: ſequutus eum in ipſo tribunali in quo ius dicebat: palam occidit. atq; ad emptum ei caput abſtulit: adeo animos atq; audaciam ulciſcendi ſanguinis ſui deſiderium fecerat.

De Eruoia Spaletii duce

SI hi de quibus ſcriptum eſt ſuorum mortem ulti ſunt. iuſta uide tur eos ira impuliſſe: cæterum quod nunc ſcripturi ſumus iniuſtius putabitur: quod ultio ſceuitiei plena: nulla grauiore quam uerbo rum accepta contumelia: facta fuiſſe uidetur. cum Eruoia Spaletii dux a ſi giſmundo imperatore qui etiam hungariæ atq; boemiæ regna poſſidebat rebellaſſet: atq; uno prœlio multos e Sigiſmundi ducibus ac præfectis coe piſſet: omnes ſine precio humane dimiſit: uno paulo compro excepto: cui nu do ſtatim aſſui bouis pellem iuſſit. nam cum Eruoia adhuc in officio cum ſi giſmundo maneret: atq; in eius aula uerſaretur: quia ipſius aſpectus mo reſq; ruſticum hominem præferebant: nunquam a paulo aliter quam expreſ ſo bouis mugitu ſalutabatur. ei enim capto cum ira ut dictum eſt: ipſum ha beret hoc improperauit. dicens uelle ſe ut uoci illi perſonæ quoq; imago reſponderet.

De Venetis.

VEneti qui alioquin modeſtos ſe ac quietos præbere uiſi ſunt: dolore compulſi non nunq̃ acerbos ſe ultores oſtenderunt quem ad modũ dictum eſt.occiſo orleo: qui etiam urſus hippatus dictus eſt: ueneto duce: qđ is nimium crudelis habebatur: item cum gallam patria atq; luminibus priua runt: qui orleo ſicuti in ducatus dignitate: ita etiam in uitiis ſucceſſerat: Do/ minicum quoq; monegarium ipſorum ita in crimine ſicut in ducatu ſucceſſo rem: pari ſupplicio affecerunt: neq; de eorum aliquo pena ſumpta fuit: qui in ipſos principes manus iniecerunt. Adeo iuſte omnes uindictam de ſcelere ſumptam putauerunt.

Item De quibuſdam uenetis.

SCeua etiam præter modum ultio fuit quorundam uenetorum pa/ triciorum in Petrum Cãdianum tertium eius nominis: & a primor dio illius honoris ſecundum ac uigeſimum uenetorum ducem.quia is ioannam coniugem ipſorum patriciorum ſororem coegit: ut matrimo/ nio pulſa ſancti Zachariæ monaſteriũ iniret. cui ipſe Guidonis ethruſci mar chionis ſororem uxorem ſuperinduxit. Nam lapſo poſt eam iniuriam anno qui decimus ſeptimus Petri Candiani ducatus erat: magna propinquorum atq; amicorum manu coacta: cum præterea Veneti etiam populi pars eis adiungeretur: quos ut ſcriptum eſt Petri ſuperbia atq; tyrannis mouerat: ad uerſus eum in palatio impetum fecerunt. Cum autem ipſe per palatium cur rens ac minorem natu filium complexus ſupplicibus uerbis inter lachrimas ueniam ab iratis peteret: & quacunq; in ſe impetum fieri cernebat filium of ferret: ut per eum uim a ſe propelleret: nunq̃ flectere iratas mentes potuit. Itaq; coniecto in palatium igne ipſum coniugem ac filios una cum palatio itẽ Sancti Marci æde flamma abſorſit. cum præterea late incendium ita ſerpe ret: ut pluſq̃ trecentæ aliæ domus compræhenderentur. perquiſitum deinde inter ruinas Petri corpus atq; ad macellum pertractum membratim aduer/ ſarii conciderunt: atq; canibus obiecerunt. Neq; tamen uenetæ ciuitati pro/ ter huiuſmodi q̃q̃ acerbam nimis ultionem uiſum eſt in eorum quenq̃ qui fa cinus patrarunt animaduertere.

De quibuſdam Alexandrinis ciuibus.

ADeo efficaces ſtimulos ultionis cupiditas habet: ut non modo prin/ cipes ac populos quos perſæpe uirium magnitudo ad iram accen/ dit: eiſq; iudicii lumen aufert: uerum etiam abiectæ fortunæ homi nes impellit: ut uitæ ſuæ ſuorumq; obliti: eos qui plurimum poſſunt ulciſci cõ

tendant. Vidimus ipſi neq; id iam diu fuit: Alexandriæ quæ urbs tranſpadana eſt in ciſalpina gallia: Ludouico ſfortia Mediolanenſem ducatum adminiſtrante: Petrum Veſputium florentinum equitem eo tempore tranſpadanæ oræ præfectum: cum uocata ciuium parte altera: repente captũ Carrantem Villauegiam molendinarium a palatio ſuſpendiſſet: adeo ad ultionem Carrantis propinquos exarſiſſe: ut quinque ex eis mane palatium ingreſſi factione eorum uires præbente: cum non ſatis duxiſſent præfectum occidere: eius corpus a cubiculi feneſtra ſuſpenderent. qui facinore patrato impune ab urbe illa profugerunt. Sed quia iã ſatis de ultione dictum eſt: ad alia ut moleſtia deuitetur tranſibimus.

De Scelerate dictis aut factis. Ca. xi.

De Eucratidis bactrianorum regis filio.

Parum uideretur ad corrigendos mores: iuuandamq; hominum uitam a nobis actum eſſe: niſi quem ad modum Valerius egit: quæ dictu aut factu ſcelerata ſunt oſtenderemus: ubi deuitata nõ fuerunt: non infamiam modo: uerum etiam calamitatem ingentem attuliſſe. His enim duobus ideſt dicendo agendoq; omnia laudum atq; criminum genera compræhenduntur. & qui ab his ſibi temperauerit: a maximis criminibus abeſſe: perſuadere ſibi poterit. De huiuſmodi igitur re dicturi a nullo melius primordia ſumere poſſumus: q̃ ab Eucratidis bactrianorum regis filio. Is a patre regni conſors: & tituli regii particeps factus: ab indorum bello uictorem reuerſum parentem ut hoſtem interimi iuſſit: & cum id parum uideretur grauius addidit ſcelus. Carpento enim corpus eius calcauit: atq; eũ ſepultura prohibuit. tanto quã ſcelerata Tullia romana ſceuior: quanto id minus eſt: quod ipſa parentẽ non interemit: cuius morte regnabat. In Eucratidis autẽ filio contra id fuerat: quod is a uiuente patre acceperat: quo nihil maius ab eo poſt mortẽ expectare poterat.

De Phrabarte horodis parthorũ regis filio.

Non ne deteſtandum etiam Phrabartis Horodis parthorum regis filii ſcelus fuit? qui parentem cum triginta filiis: quanquã ab ipſo regni ſucceſſor deſignatus eſſet occidit. Grauiter pauci temporis moram in uiuo iam morti patre ferens. quam ob rem cum is inuiſum ſe omnibus animaduerteret: ne quenquã regiæ ſtirpis uiuere pateretur: filium ſuum iam grandiuſculum interemit: præ nimia ſuſpictione atq; cupiditate in ſe ipſum id molitus: quo ne maius quidem aliud ab hoſte in eũ ſtatui poterat: adeo ſcelus atq; crudelitas amentẽ eũ atq; ueſanũ fecerat.

De phtholomæo philopatre ægypti rege.

DVpliciter phtholomæus philopater ægypti rex ſceleratum ſe oſtendit. fratrem enim coniugemq; & ut ſcelus magis augeret ſororem quoq; crudeliſſime occidit. Cæterum tanquam id parum eſſet: ut in ſcelere intactum nihil omitteret: atq; ſcelerate agendo eo progrederetur ut in precipiti ſtaret: O ſcelus immane horrendumq;: parentes quoq; ambos impie nimis ſuſtulit.

De ponti rege Mitridate: ac filio eius pharnace.

QVanquam Mitridatem ponti regem patrem pharnaces ut phtholomæus ſuos non occiderit: tamē cum magnis cladibus ipſum uideret eo a romanis deductum ut ultra parum reſiſtere poſſet: nequaquam miſericordia motus eſt ut debebat: preſertim cum in patrem conſpiraſſe deprehenſus. atq; ob id captus impunitatem ſceleris ipſe obtinuiſſet: ſed neq; ob id aut correctior factus aut minus ſceleratus: cum pater de traiciendo in italiam ageret: & ob id exercitus eius animo perturbatus eſſet: ſeditioſorum quorundam opera adiutus a patre rebellauit. petitoq; a militibus paterno capite in eam deſperationem ipſum coniecit: ut ueritus ne a filio romanis dederetur: ueluti minus calamitoſam rem ſibi ipſi conſciſcendæ mortis caſum deligeret. parentis enim manu id ſceleratus filius egit: quod phtholomæus ſua in patrem patrarat: fortaſſe ita deo permittente: quod phtholomæ. pater ſceleſtus atq; immanis parentem ipſam ac fratrem atq; inſuper tres liberos ipſe olim occiderat.

De Dario fratribuſq; Arthoxerſis Memnonis perſarum regis filiis

IMmane profecto ſcelus Darii fratrumq; in patrem arthoxerſem perſarum regem fuit. nam quanquam eis uiuens Arthoxerſes regno ceſſiſſet: quia Dario poſtea aſtaſiam concubinam negarat, & ne eam daret: religioni eam dicarat: adeo eam rem Darius permoleſte tulit: ut occidere eum ſtatueret. ex magno autem naturalium fratrum numero quinquaginta in ſententiam ſuam ad patrandam paternam cædem traxit. Cæterum quanquam qui in ea conſpiratione deprehenſi fuerant omnes occiderentur. tamē qđ re fortuna eos patrare prohibuit: animo tamē impii filii peregerunt. o inauditum ſcelus facinuſq; ſemper cum criminatione commemorandum. Nam ſi monſtri ſimile ducitur: ut unus in patrem conſpiret atq; ei uim inferat: quid de quinquaginta qui tam impium ſcelus temptauerunt dicere potenimus?

De Sceleuſtro atq; Adramelech. Senacherib filiis.

D de impiis arthoxerſis filiis dici poteſt: quod ſemper homines de immani ſcelere atq; ſacrilegio Seleuſtri atq; Adramelech infandis fratribus ferent. ambo enim patrem Senacherib Aſſiriorum regẽ in templo iouis orantem: cum ab expeditione aduerſus Ezechiã ſuſcepta reuerſus eſſet interemerunt.

De Theſimacho pyſiſtrati orcomeniorum regis filio.

Ec minus ſceleratus et longe crudelior fuit Theſimachus erga pyſiſtratum patrem orcomeniorum regem: cum eum iuuante ſenatu occidit: ac corpus eius in fruſtra diſerptum ſub ueſte tectum abſtulit: dicens in celum a diis raptum eſſe: quemadmodum de romulo romani dixerunt.

De Abſalone Dauidis iudæorum regis filio.

N patrem quoq; Dauidem iudæorum regem impius ne dicam ſceleſtũ: abſalon fuit. Nam & regno eum expulit: & ut interficeretur operam dedit. & ne ſpes ulla concordiæ unquam ſupereſſet: palam cum paternis concubinis concubuit.

De Antipatre herodis iudæorum regis filio.

Ntipater fraudis plenus: herodis iudæorum regis filius: cum falſis criminibus patrem impuliſſet: ut liberorum duos occideret poſtremo in ipſum quoq; patrem: ut eum perderet conſpirauit. Sed deprehenſo ſcelere ut dignus erat: a patre interemptus fuit.

De Ariſtobolo iudæorum rege.

Oſteaquam ſatis multos narrauimus in patrem ſceleratos atq; impios extitiſſe: non nullos etiam addere æquum eſt: qui matres crudeliter habuerunt: cum & ſexus ipſius gratia: & quia matres maiori ex parte alendorum filiorum faſtidia ſuſtinent: communiter eis liberi magis afficiuntur. Inter hos primum Ariſtobolum iudæorum non ſolũ regẽ: uerũ etiam pontificem ponemus. Is enim matrem cum tribus filiis qui ipſi fratres erant: in carcere proter falſas regni ſuſpictiones interfici iuſſit.

De Antipatro macedoniæ rege.

Ntipater Caſſandri macedonum regis filius: matri Teſſalonicæ indignatus eſt: qd in regni diuiſione mortuo Caſſandro ad minorem natu filium Alexandrum uiſa eſt inclinare: Nam quanquam effuſis lachrimis ipſa eum oraret: & aperto pectore ubera oſtenderet: quibus eum aluerat: in memoriam ei reuocans a ſe genitum eſſe ipſum: atq; enutritum: ita ut ad commiſerationem omnes moueret: heu nimium ſceua impietas: ipſe ferus ut filium taceam: hoſtis: trigrideque truculentior

nullis emiſſis lachrimis : nullo ne ſuſpirio quidem edito: ſurda aure maternas præces præteriens eam interfici iuſſit.

De Nerone principe.

CVm Neronis tot inſignia ſcelera ſint : quot eius facta : ex infinito eorum numero quædam magis horrenda ponemus. Hic matrem Agrippinam cuius induſtria ad imperium aſcenderat : occidit: atq; inſpicere mortuæ corpus uoluit : ſpectauitq; adeo lachrimarum expers : tantaq; animi quiete : ut ſpectando uoluptatis gratia biberet. Non minus quoq; idem in patriam quæ alia parens eſt : ſceleratus fuit : In qua a ſeptem partibus ſuccenſo igne ab eminente loco incendium ſpectauit: decantatis de troiæ incendio ſcriptis ab Homero carminibus. In hæc duo quæ primaria ſunt: quibus mortales naturæ iure affici magis debeant : cum tã ſceuus atq; immanis fuerit : quid aliud eſt quod ultra de ipſius immanitate homines expectare poſſint? Sed a filiorum ſceleribus iam ad ea tranſeamus quæ matres quædã impie egerunt.

De Laodice regina Capadociæ.

LAodicæ regina capadociæ cum uiro Ariarato una cum ſex liberis infantibus ſuperſtes fuiſſet : uerita ne adulti eam regno filii pellerent : ſceleſta mulier quinq; ueneno ſuſtulit : contra ipſius ſententiã ſexto incolumi ſeruato: qui poſtea ei regno ſucceſſit cum ipſa populari tumultu interiiſſet.

De Athalia hieroſolymarum regina.

HAud diſſimile muliebris ambitionis ſtudium : Athaliam hieroſolymarum reginam ad non minus ſceuum ſcelus: q̃ Laodicen impulit. Nam poſt uiri Ioram & Ochoziæ qui filius erat mortem : ne eſſet qui ad regnum aſpiraret : & per quem eius ambitio impediretur : omnes ex Dauidis ſtirpe iuſſit occidi: uixq; Ioba ex filio nepos ſuperfuit: magis Ioſaphat amitæ induſtria : q̃ q̃d auiam pietas ulla mouiſſet : qui cum adhuc tener eſſet : auia interempta in regno ſucceſſit : & per eum regia ſtirps inſtaurata fuit.

De Attilii exulis matre.

QVam crudelis quoq; atq; ſcelerata Attilii proſcripti mater in ipſum filium fuit? Nam cum ad eam profugiſſet : ut ipſius opera abſconderetur : reiectum a ſe ad certam immanemq; mortem ablegauit impia enim mater filio id negauit : quod multi ſerui amiciq; maiore ſuo periculo : quia minus uenia dignos q̃ matrem natura efficiebat : heris & amicis iam præſtiterunt.

De Thimone athenienſi.

IAm a factis in quibus ſcelus fuit diſcedamus: ne ſemper crudelis materia nobis tractanda ſit: atq; ad dicta tranſeamus: quæ ſcelus ſecum habuerunt. In his principatum Athenienſis obtinebit Thimon: omnes enim mortales oderat: quin ſibi quoq; ipſi infenſus erat. Is cū Alcibiadem adhuc puerum obuium habuiſſet: & deoſculatus ei plurimum blandiretur: rogantibus quibuſdam quæ inſuetarum blanditiarum cauſa eſſet: reſpondit amare ſe eum puerum: quod præuideret ipſum quandoq; Athenienſibus magnorum malorum cauſam fore: qua ſpe ſola fruebatur. ei enim proter immanem naturam id placebat: quod alii iure omnes abominabantur

De eodem.

NOn minus quoq; graue ac ſceleratū eius dictū fuit: cū Atheniēſem ſenatum ingreſſus: quem adire nunquam ſolebat: ſilentio expectantibus omnibus quid is dicturus eſſet: dixit ſe poſt ædes paruum habere ortum in quo ficus in ingentem altitudinem creuerat: a qua arbore multi Athenienſes ſe ſuſpenderant. Et quoniam eo in loco ædificaturus eſſet: uiſum ei fuerat de re ipſa ciues monere: ut ſi quis ab ea ficu ſuſpendere ſe uellet: id accelleraret priuſq̄ arbor ſucciderétur. Sceleratum profecto uerbum: q̄q̄ nonnulli faceto illud ingenio tribuere maluerint.

De Hannibale Carthaginenſi.

ILla quoq; Hannibalis poeni ſcelerata atq; atrox nimis uox fuit: cum inſpecta humani ſanguinis plena foſſa: pulchrum in ea eſſe ſpectaculum dixit: feræ enim q̄ homini uerbum conuenientius fuit.

De. Caligula imper.

VT alia omni in re: ita uerbis quoq; ſceleratus Caligula fuit. Cum p/ ſæpe repeteret: oderint dum metuant: & ſemel iratus clare exclamaret: utinam populus romanus unam tantum haberet ceruicem. Sceleratum nimis profecto uerbum. nā quid aliud ſceua eius rabies optabat: niſi ut uno uulnere patriam perdere poſſet?

De Aulo Vitelio imper.

NOn ne Vitelii quoq; ſceleratum fuit uerbum? cum ex germania romam rediret: atq; haud longe a bebriaco iter faceret? Illic enim cū Ottone certamen eius fuerat: & ob id cum multi tam multorum cadauerū foetorem abborrerent: dixit Olere hoſtem mortuum præſertim ciuem: & ut magis eo ſpectaculo frueretur: mortuos ſpectans lætus large perpotauit.

De Agrippina auguſta.

POſt liberorum matrumq; ſcelera haud incongruum eſt: ut de uxoribus quoq; quæ impiæ fuerunt aliquid dicamus. atq; Agrippinã primam his annectemus. Nam ſi Valerius ſceleratam appellat uitii fallaſſi proſcripti uxorem: q̃d dum eum detexit: fortaſſe timore magis q̃ odio impulſa: mortis eius cauſa extitit: quanto ſceleratior Agrippina dici debuit? quæ Claudiũ uirum ſuum nulla ꝑrſus affecta iniuria ueneno ſuſtulit.

De Laodice ſyriæ regina.

PAri atq; etiam maiori ſcelere amoris impatiens: in quo riualem ferre non poterat: Laodice regina Syriæ aduerſus antiochum uirum ſuum cognomento deum uſa eſt. cum enim ſimul cum alia coniuge beronice ac filio ueneno perdidit.

Recentiora De Brunichilde gallorum regina.

REcentiorum foeminarum: quæ ſcelere inſignes ſe fecerunt: prima ſe offert Brunichildis gallorum regina alio nomine Bruneuſta: q̃d parum ducens impiam matrem eſſe: ſceleratiſſimam quoq; auiam ſe præſtitit. Nam poſt Sigiberti uiri regis mortem ſeminatis diſcordiis inter Theodericum atq; Thodebertum ex Childerico filio nepotes: oratione ſua Theodericum impulit: ut Theodebertũ interimeret: cuius ipſa liberos adhuc infantes manu ſua occiderat: atq; inter ipſos Meroneum adhuc in cunis agẽtem pedibus appræhenſum ſaxo alliſerat. & ut ſola regnaret Theodoricum quoq; poſtea ueneno petiit. Qua rabie hanc fuiſſe arbitrari debemus? cuius geſta ſcribendo animus meminiſſe horret? adeo ſeuitiæ atq; impietatis plena fuerunt: quæ in muliebri ſexu tantum opprimere uilia corda ſolet: ut amiſſa ratione: huic cupiditati uiros liberos atq; omnes propinquitatis gradus feris ipſis atrociores poſt habeant.

De Ioanna prima neapolitana regina.

IOanna prima neapolitanorum regina: occupatis in ſcelere Brunichildis partibus: in uerſarum urbis arce uirum atq; eundem patruelem pannonium Andream ſuſpendi iuſſit: ut ipſa arbitratu ſuo liberius ageret.

De Eliſabella brithannorum regina.

ELiſabella brithannorum regina: in galliam ad Carolum fratrem cognomento pulchrum uiſendum profecta: poſteaq̃ Eduardum tertium peperit: ortis inter uirum ac fratrem diſcordiis in brithanniam a uiro reuocata: cum ſciret ei dedecora ſua non ignota eſſe: a fratre brithanniſq; ſeditioſis adiuta: partim ui: partim dolo uirum Eduardum ſecun

dum adorta cepit: atq; in carcere iuſſit occidi: ipſaq; ſub filii nomine regnum adminiſtrauit. uerum poſt aliquot annos deprehenſa cum roglerio morte miro adulterare a filio in uinculis poſita eſt.

De Elyſabella Fliſca

NOn minus quoq; ſcelerata Elyſabella Fliſca Lucæ filia in uirum Lucinum uicecomitem fuit: qui rerum mediolani cum archiepiſcopo Ioanne fratre potiebatur: ac Stephani fratris mortui filios in exilium egerat. nam dep̄henſa cum ugolino Gonzaga Ludouici Mantuani principis filio adulterare: ne uir penas ſumeret: non ipſum modo uirum ueneno ſuſtulit: uerum palam etiam teſtata eſt Lucinum iuniorem atq; urſinam quos ipſa pepererat: non ex uiro ſed ex nepote eius Galeatio conceptos eſſe. itaq; ambobus papiæ in carcere conditis: Galeatius ac Bernabos Stephani filii ab exilio reuocati in rerum mediolanenſium adminiſtratione ſucceſſerunt. per hunc enim modum ſcelerata mulier cum turpis uitæ poenas dare metueret: uirum ulta filios imperio & ſe boni nominis honore priuauit

De Sirocho Coſdroæ perſarum regis filio

CVm Coſdroa perſarum rex: graue bellum cum Eraclio imperatore gereret: Sirochus filius ei regnum uitamq; ademit. quemadmodum ante Coſdroa ornuſdræ patri egerat. perſæpe enim diuinitus fieri uidetur. ut quæ homines in parentes ſuos egerunt: eadem a liberis ſuis patiantur.

De Henrico Henrici tertii imperatoris filio

ET ſi ferro abſtinuit: aliis tamen modis patrem Henricum tertium imperatorem ſceleſtus filius Henricus quartus perdidit. nam non contentus captum coegiſſe ut imperio cederet: poſteaquam pater manus eius effugit: armis Leodii incluſum adeo preſſit: ut præ dolore cum omnis alia ſpes adempta eſſet perierit.

De Lodouico Ludouici bauariæ ducis filio.

PAri ſcelere Ludouicus bauarus cum ducem Ludouicum patrem ſuum obſideret: ei mortem quæ ætatis curſu haud longe aberat: arcta obſidione premendo magis accelerauit.

De Simene Alardi Dacarum regis filio

NOn minore impietate Simenes patrem Alardum dacarum regem regno expulit: ac demum occidit Ottone primo imperante.

De Stephano ac Conſtantino conſtantinopolitanis imper.

STephanus ac conſtantinus cum imperii honore deiecto romano primo ipſorum patre imperium inuaſiſſent: iuſte ut impietati eorum par erat: honore quem per ſcelus parauerant haud multo poſt eiecti fuerunt. perſæpe enim euenit: ut qui per ſcelus ſtruere ſibi gra

ctus ad honores ac regna quæſiuerunt: breui illud ipſum quod parauerunt amittentes hoc ſolum ex partis ſcelere rebus retineant: ut infames ſemper habeantur.

De Michaele conſtantinopolitano imper.

ID quoq; Michaeli contigit Nicephori imperatoris filio: Nam conſpiratione facta cum Alexio paterni exercitus duce: ut cum exercitu aduerſus Robertum Guiſcardū miſſus a Nicephoro rebellaret: & ambo imperii honorem inuaderent: Quod ſcelerata pactione pepigerāt aſſecuti: aduerſus Guiſcardum profecti ambo ad dirrachium prœlio ſuperati ſunt: In quo Michael filius interemptus breui male partum amiſit imperium: dum maluit per ſcelus proditoris comes eſſe: quam patris expectata morte unicus eſſe ſucceſſor.

De Manphredo Federici ſecundi imperatoris filio.

REcentiores omnes ſcelere ſupauit Manphredus: qui Federici ſecūdi naturalis tantum filius: & ab eo tarentini principatus honore decoratus: quem ad modum a non nullis traditum eſt: puluino ſenē ægrum & patrem oppreſſit: ut neapolitanum regnum ſicuti fecit occuparet.

De Sanctio quarto Caſtulonenſi rege.

HAud ſcio minus Sanctii ſcelus fuerit: in Alphunſum decimum Caſtulonenſem regem patrem ſuum. Cæterum ingratitudinem quidem maiorem fuiſſe nemo negauerit. Nam cum mortuo Ferdinando: qui Alphunſi maior natu filius erat: ſucceſſionis ius non aliis modo rationibus: uerum populorum quoq; conſenſu in Ferdinandi filium: & ipm Alphunſum cognomine de Cerda nuncupatum tranſiret: Alphunſus ſenior quod Sanctium filium nimis diligeret a nepote in eum qui minori natu filius erat: ſucceſſionem tranſtulit. Cum autem poſtea ſeniorem ipſum Alphunſum electores etſi prorſus non concordes imperatorem creaſſent: & ipſe ob eam rem Auinionem ad pontificem proficiſceretur: ſatius duxit imperatorio titulo cedere: q̄ de eo armis cum aduerſariis decertare. Inde poſtea in hiſpaniam reuertens a Sanctio cui abiens regnum cōmendauerat: excluſus eſt: & regno imperioq; ſimul carens apud hiſpalēſem urbē deceſſit.

De Garſia Alphunſi tertii cognomento magni Legionenſis regis filio.

SCeleſtus quoq; Garſias fuit cum patrem Alphunſum tertium regno priuauit: etſi id matris ac fratrum impulſu feciſſe uideatur.

De Garſia Sanctii filio maioris auarcæ nūncupati Nauariæ Caſtulonis & Aragoniæ regis.

SCeleſtior Garſias fuit: qui apud patrem Sanctium Caſtulonenſem atq; Nauarienſem regem falſo adulterii geloſiam matrem accuſauit: quod ei cõmodare equum recuſaſſet: quem uxori magnoopere Sanctius uir commendauerat. Impius profecto ſceleratusq;: qui tam leui de cauſa eam accuſauit: quam tueri debebat. Id quod mulieris ipſius priuignus ac naturalis tantum Sanctii filius Rammirus nomine egit: qui armis eam aduerſus omnium accuſatorum calumnias defenſurum ſe obtulit. Sed tandem re: ut erat, patefacta monachi cuiuſdam opera: cui Garſias in chriſtiana confeſſione uera faſſus erat: dirremptum eſt certamen: & regina crimine liberata: quæ ut in priuignum grata eſſet: præteritis liberis moriẽs Rammirum nauarienſis regni: quod ipſi dotale erat hæredem fecit.

De Actio tertio eſtenſi ferrarienſi principe.

SCeleratus atq; immanis Actius tertius eſtenſis qui ut paternas opes ac principatum occuparet: Obizum ſecundum patrem in lecto iacentem oppreſſit: deinde fratres pepulit, ut filio friſco qui naturalis tantum erat: principatum relinqueret.

De Petro Candiano ueneto duce.

QVam ingens quoq; ingratitudo ac ſcelus petri Candiani aduerſus patrem Candianum uenetum ducem fuit. Nam cum poſthabito maiore natu filio Candianus petrum ducatus comitem adoptaſſet: petrus paternæ neceſſitudinis: atq; huius meriti immemor: proditione parentem depellere, eo honore temptauit: ut ſolus ipſe dux remaneret. propter quam rem a uenetis in exilium pulſus: tamen nunquam deſtitit bello patrem laceſſere: donec ſenio moleſtiaq; confectus decederet. ſatis enim aperte hoc exemplo docemur: regnorum nullam certam fidem: atq; eam neq; beneficiis neq; ſanguinis propinquitate parari poſſe: quia ut ſola ſit regnandi cupido ſemper appetit.

De Gems ſcotiæ rege.

HAec ſacra regnãdi fames ad par ſcelus ætate noſtra Gems ſcotiæ regis filiũ in patrẽ: qui eodẽ erat nomine armauit. nam cum a patre cum multis aliis defeciſſet: magno edito proelio: pater in eo interfectus eſt.

De Ioanne maria uicecomite Mediolanenſi duce

NOn minus in matrem Caterinam impius Ioannes uicecomes Mediolanenſis dux fuit. nam cum uita functo parente eius: ipſe tenera ad huc ætate a uidua matre regeretur: ut aliquantiſper ætas adoleuit: in carcerem eam in moguntiaca arce coniecit atq; illic præ moerore eam ad mortem compulit. Sed iam parentes ac liberos impios omittamus.

De Ricoclo Frigionum duce.

AD chriſtianam fidem uolfarnii ſenonenſis epiſcopi opera conuerſus Ricoclus frigionum dux: cum iam alterum pedem in baptiſmatis fonte poſuiſſet: priuſquam alterum poneret: ab epiſcopo petiit: ubi nã maiorẽ in pãdiſo ne an in inferno ſuorũ eſſe numerũ putaret. reſpondente autem Volfarnio: quippe in inferno: quod eorum nullus Chriſtũ redemptorem agnouiſſet: pedem ex baptiſmate dux retraxit: dixitq; eo proficiſci uelle: ubi ſui eſſent: malleq; eos qui plures eſſent: q̃ pauciores ſequi. Impia enim leuitate ſaluti damnationem antepoſuit.

De Fabrianenſi populo.

SCelus Fabrianenſis quoq; populi ingens fuit: cum in principes ſuos chiauella gente ortos conſpirauit. In templo enim cædem peragere coniurati ſtatuerunt: hora aggrediundi facinoris ſumpta: cum ſacerdos qui coniurationis conſcius erat: ſacra perageret: & decãtando ſimbolo ad partem eam perueniſſet: quæ incarnationis mentionem facit. Sceleſte enim uoluit: ut uerbum quo humanæ ſalutis ortus ac memoria renouatur: proditionis atq; alterius peragendæ mortis ſignum haberetur.

De Bracchio ſeniore militari duce

SCeleſtum brachii quoq; ſenioris: & ſi faceto ſale aſperſum uideatur: uerbum fuit. cum querente cum eo quodam Martini quinti pontificis nomine: quod dixiſſet: ſe pontificem ad tam grauem fortunam redacturum: ut miſſam nummo qui groſſus dicitur cantaturus eſſet: reſpondit bracchius mirari ſe: quod id de ſe pontifex crederet: qui non modo nummum groſſum pro una miſſa: ſed ne minutum quidem aſſem pro decem miſſis daturus eſſet: nimis inconſideratum profecto uerbum: oſtendere chriſtianum hominem tam parui a ſe chriſtianæ fidei primarium antiſtitem & ſimul primarium ſacrificium fieri.

De Gabrino Fonduli cremonenſi tyranno

GAbrini fondulis cremonenſis tyranni nihilo ſaniora fuerunt uerba: cum a philippo Mediolanenſi duce damnatus illic eſſet: ubi capite mulctandus erat. Aſtante enim populo eo tempore: quo uiuendi finis ei imminebat dixit: grauiter unum ferre: quod dum Cremonæ principatum obtineret: Sigiſmundum imperatorem ac Ioãnem xxiii. pontificem: cũ eos in urbem accepit: a turri quæ immenſæ altitudinis in media urbe eſt: ſaltu ſe demittere non coegiſſet: ut eo facinore diuturniorem de ſe loquendi

poſteris materiam relinqueret. Impio enim homini ſatis non erat: crudelitatis ac malorum quæ perpetrarat niſi moriturus quereretur: grauiora ſe non perpetraſſe.

De Bertolfo Ceringiæ duce

SCeleratum quoq; illud fuit: quod Bertolfus Ceringiæ dux in germania dixit: cum æger morti proximus eſſet. nam cum ſtatueret ut teſaurus quem rapinis coegerat: ideſt uaſa pecuniaq; omnis ſignata quam habebat: in maſſam unam conflaretur: & non nulli quam ob rem id ageret peterent: reſpondit. minime ſe latere propinquos ſuos. cum ipſe uitam egiſſet: iis diuidendis quæ relinqueret: inter ſe contentionem habituros: ea autem haud difficulter diuiſionem acceptura eſſent: ſi pecunia ſignata aut uaſis continerentur. Quod ſi in maſſam unã cogerentur: cum omnes eam appeterent: neq; in ea alteri fidem alter haberet: id actura hæc maſſa uidebatur: ut ſingulis ui eam ad ſe trahentibus: mutuis ſe ſuper eam uulneribus confoderent. in morte enim ipſa cogitauit quo modo pernicioſior ſuis mortuus eſſet: quam ante uiuens fuerat

De quibuſdam leproſis prouinciæ Narbonenſis accolis

QVidam prouinciæ Narbonenſis accolæ: lepra correpti: regnante philippo gallorum rege: eius filio qui pulcher cognominatus eſt: depræhenſi ſunt ſanie e corporibus ſuis manante aliaq; tabe clam putheos inficere ut ad uniuerſum populum qua ipſi laborabant lepra tranſiret. quorum ſcelus cum: aliorum ualitudini infeſtum eſſet: omnes uiui in domibus ſuis combuſti fuerunt. Scelus profecto ingens: ad quod iudæi eos impulerant: ut alienæ ualitudini inuidendo: ſimiles ſibi facere alios bene ualentes quærerent.

De Petro Sermonetano minorum ordinem profitente.
Item de quodam ſacerdote gallo & quibuſdam aliis.

FActis dictiſq; ſceleratis: ut qui omnium ſceleratiſſimi fuerunt: finem imponent petrus Sermonetanus qui minorum ordinem profitebatur: & ſacerdos quidam gallus: non nulliq; alii ſceleſti mirum in modum: non ob id tantum quod immenſus eſt is quem læſerunt: uerum etiam proter ſacerdotalem ordinem. qui eos impellere debebat: ut accerrimi propugnatores eius rei eſſe deberent: quam impie impugnauerunt. petrus enim: proh inmane nefas: aſini ori chriſtianam hoſtiam manducãdã inſeruit: ut demones in magica arte ſibi fauentiores faceret. alter autem cũ male de catholica fide ſentiret: a iudæis ſeductus non modo miſſarum ſolennia celebrabat hoſtiæ imolatione non per acta: uerum etiam ad tantam in deum impietatem exarſit: ut quo die per urbem magnis cerimoniis deferri chriſtiana hoſtia ſolet: de epiſcopi manu tollere eam & palam in contumeliam pedibus proculcare deliberaret. Quod cum frequenti hominum nume

ro qui epiſcopum circumſtabant agere prohibitus eſſet: in maiore parrhiſio rum templo: de ſacerdotis celebrantis manu calicem extorſit: ſparſum re/ demptoris ſanguinem: ac pedibus calcatum: purum eſſe uinum affirmans. quibus ſceuis criminibus ambo Innocentio octauo pontifice: romæ Petrus: in parrhiſiis autem alter: uiui combuſti fuerunt. Anno quoq; ſalutis quadrin/ genteſimo nonageſimo nono ſupra mille: in ualle camonica brixienſis agri: O horrendum ſcelus: atq; ante hoc tempus inauditum: complures ſacerdo tes approbatarum congregationum: freti ſe facilius magicam artem conſe/ cuturos: ſpe ita eis ab humani generis hoſte facta: quem in uno montiũ illius uallis palam alloquebantur: in eam impietatem præcipites ruerũt: ut in ho ſtiam quam ipſi himolarãt: alii uentem leuarent: alii pedibus eam proculca rent: non nulli quod nihilo leuius eſt comburrerent.

De inuſitatis mortis generibus Ca. xii.

COnſtat inter omnes qui ratione uiuũt: cum nihil morte certius ſit: incertiſſimam eius haberi horam: ac pſæpe grauem dici mortem: non quia res ipſa grauis ſit: ſed proter ſtatum illum in quo mori/ turus depræhenditur. ſed profecto dubium illud duci non debet: ſiquid un/ quam optimi mortalibus a deo conceſſum eſt: mortem ipſam id eſſe dici de bere. cum ea ſit: quæ æqua falce ſummos infimis æquet: neq; nemini: mo/ do is uelit: erripere eum a miſeria & ſeruitute neget. ad quod etiam accedit quod perſæpe ipſa tam opportune ultro occurrit: ut quanquam grauiter eam homines ferant: exitu tamen ipſo oſtenditur: grauioribus quæ uiuendo pertuliſſet: accelerando hominem quem petit liberauiſſe. ordinem igitur in/ cohatum ſequuturi: de mortis generibus quæ grauia atq; inuſitata appellan tur: priſca recentioraq; ſubiectis exemplis deſcribemus.

De Moiſe atq; Aron fratribus.

MIrum uideri non debet res ratione metientibus: eos qui cum uir tute agendo: dei gratiam promeruerint: ab eo præcipua etiam munera aſſequutos eſſe in uita. & mortem quæ aliis ad pænam in/ fertur: his ad ſolatium dari. ut tanquam tranſitus a ſomno ad nouam ui/ tam ſit. quemadmodum in Moiſe atq; Aron fratribus perſpectum fuit. nam cum longum æuum fœliciter uixiſſent: & uiuẽtibus oſtendiſſet deus loca ad quæ tranſituri erant: nulla ægritudine capti: neq; alio grauiore ſigno oſtẽ ſo: ad ea ipſa loca quæ deus oſtenderat: meliorem uicturi uitam demigra/ runt: nihil aliud quam ſomno ſe captos oſtendentes.

De Ioanne euangeliſta.

IOannes quoq; euangeliſta per longum æuum acta uita: minime æger Epheſi longa ad populum de chriſtiana diſciplina concione habita: cum poſtremo ſe tunc a præſenti uita migraturum denunciaſſet: proſequente eum lachrimis populo: ad effoſſum locum quem ipſe ordinauerat: profectus eſt. atq; in eum deſcendens cum extenſus illic iacuiſſet: animam ut deo eam reſtitueret egit. qui cum nulla ſeculari re grauatus eſſet: minime mirum eſt: tam facile corporis carcere liberatum fuiſſe.

De Phaſello iudæo.

NOuum inuenit mortis genus Phaſellus Herodis antipæ frater: ut ſe ærũmnis atq; ignominia liberaret: cum proditione a parthis captus antigono hoſti deditus fuit. Nam cum manus uinctas haberet: & omnis alia ratio cito moriendi adempta eſſet: tam grauiter muro caput alliſit: ut ſtatim acta anima: oſtenderet ingentis animi uirũ prohiberi morte nõ poſſe.

De Duobus ad beſtias damnatis.

NOn minus quoq; nouum induſtriæ genus duo ad beſtias damnati repererunt: ut ſe ea crudelitate ludribrioque redimerent: quem ad modum Seneca ſcriptum reliquit. Nam cum curru ad theatrum deportarentur: ubi feris obiciẽdi erant: alter ipſorum cum dormire ſe fingeret: adeo caput inclinauit ut inter rotæ radios illud inuolueret: rotaq; uertendo collum eius frangeret. alter autem cum obtinuiſſet: ut e curru leuandi uentris gratia deſcenderet: ſpongiam quæ in publicis latrinis ad purgandum anum ligno affixa manebat: gutturi tanta ui inſeruit: ut confeſtim præcluſa anima periret.

De alexino eleo philoſopho.

NOuus profecto mortis caſus is fuit: quo alexinus eleus philoſophus periit. amnem & enim alpheum pernatãs cum pectore in acutam arũdinem quæ aquis tegebatur incidiſſet: corpus confodit atq; interiit.

De Xenocrate Chalchedonio philoſopho.

XEnocrates chalchedonius philoſophus: quem ad modum ſcriptũ eſt: noctu ſine lumine domum perambulans: patellæ caput incommode adeo alliſit: ut eo eſtracto moreretur.

De Thalete Mileſio.

RArum etiam Thaletus Mileſii qui inter ſeptem græciæ ſapientes annumeratus eſt: genus mortis fuit. Nam cum ſenio cõfectus ludos in theatro ſpectaret: ſedens calore ſitiq; interiit.

De Eraclito epheſio philoſopho.

NOua illa quoq; mors fuit: qua Eraclitus epheſius periit. Nam cum ut hydropiſim curaret: bouino ſtercore perūctus ſub ſole maneret: forteq; ſolum is qui miniſtrabat eum reliquiſſet: a canibus cum feram eſſe putarent: dilaniatus fuit.

De Diagora rhodio & Chilone philoſopho.

PRæ gaudio quoq; repente perierunt græca uanitate capti: Diagoras rhodius & item Chilon philoſophus: cum filios olympicis ludis uictores deoſcularentur.

De ſeniore Dionyſio ſyracuſano tyranno.

PAri leuitate motus ſenior Dionyſius ſyracuſanus tyrannus: qui magna fœlicitate potitus modeſte ſemper antea fortunā tulerat: accēpto nuncio de uictoria inter tragœdos parta nimio gaudio repente mortuus eſt.

De Policreta Naxia.

REpens quoq; ac ſubita ob iuſtiorem læticiam mors ea fuit: quæ Policretam Naxiam a uita abſtulit. Nam cum ob eximiam formam prudentiamq; ſimul Diognito atq; Erithonio perſuaſiſſet: ut Naxi obſidionem ſoluerent: ab exercitu in urbem reuertens: ubi publico honore, atq; omnium læticia excipiebatur: patriæ liberatrix appellata: dum urbis portam iniret mortua concidit.

De Diodoro Dialetico.

SUbita uehemensq; animi triſticia: id in Diodoro dialetico egit: qd in ſuperioribus iam ſcriptis nimia in læticia fecisse diximus. Nam cum tam cito ut uoluiſſet: queſtionem de Silone propoſitam non diſſolueret: repentina anxietate preſſus animam egit.

De Eli iudæorum pontifice.

ELi quoq; iudæorum pontifex ac iudex accepto triſti nuncio de clade qua paleſtini hoſtes capta arca occiſiſq; ipſius filiis iudaicum exercitum affecerant: magno ſubitoq; dolore oppreſſus: cū a regio ſolio ſupinus caderet: effracto collo ſtatim periit.

De Druſo Pompeio Claudii cæſaris filio.

MInores quoq; caſus: non nullos de quibus nunc dicemus: morte affecerunt. In eis primus occurrit Druſus Pompeius Claudii Cæſaris filius. Nam cum puer ludens iactum in ſublime pirum ore excepiſſet: idq; alte in guttur deſcendiſſet præcluſa anima mortem obiit.

De Fabio ſenatore: ac prætore romano.

FAbius prætor hauſto in lacte pilo: præcluſo ſpiritu animam egit: adeo parua re hominis perſæpe mors conſtat: qui ſuperbe agēdo per amentiam deo ſe non nunq̄ æquare contendit.

De Spurio Sauffenio.

NOn maior quoq; ea res fuit: nec minus noua: qua Spurius Sauffe-nius interiit: cum balneum egreſſus ouum ſorberet.

De M. Aurelio caro imper.

QVanquam minime nouum ſit: de coelo tactum: quenq̄ perire res tamen haud indigna notatu eſt. Cum qui in magna fortuna ſunt ſulminati inueniuntur: præſertim raram atq; inuſitatam rem agentes: quem ad modum pompeio Straboni proconſuli contigit. qui una cum Octauio ut Mario Cinnæq; ſe opponeret: iuxta urbis romæ portā armatus atq; equo inſidens a fulgure periit. uiſus enim eſt eo facto deus oſtendiſſe: quantoopere ciuilia bella damnaret. Carus quoq; imperator cum ad Tigrim amnem caſtra aduerſus perſas haberet: atq; æger iaceret: de coelo tactus cōbuſtus eſt. cum romani infauſtum haberent: bellum quod trans amnem illum ſuſciperent.

Recentiora De Fl. ual. Anaſtaſio imper.

INter recentiores Anaſtaſius imperator imperii ſui anno quarto & uigeſimo: in urbe conſtantinopoli: eodem quo carus fato deceſſit.

De Quodam Africæ rege.

IOanne nono pontifice cum ſaraceni ex Africa in Italiam traieciſſet atq; urbem Conſentiam oppugnarent: eorum rex qui ſcalis muros urbis conſcendebat: ceu alius capaneus fulminatus eſt.

De Iouiniano imper.

QVanto minoris momenti re Iouinianus imperator ante deceſſerat. Nam cum urbem romam peteret: Dadaſtanæ: qui locus inter bithiniam atq; Gallatiam eſt: fumo ſiue nimio prunarum calore: quæ in cubiculo ad ingens arcendum frigus poſitæ fuerant: ſuffocatus eſt inuentus.

De Attila hunnorum rege.

ATtila hunnorum rex: cum ſe ut in italiam reuerteretur accingeret: uxore in pannonia ducta: prima infauſtarum nuptiarum nocte cum nimio uino ciboq; preſſus dormiret: manante a naſo ſanguine: & per os gutur petente: prius enectus eſt: quam quiſquam rem illā præſentiret. Diuino enim nutu factum uidetur: ut illi nimius ſanguis gutur obſtrueret: qui feræ potius quām hominis auiditate ingentem nimis humani ſanguinis uim cædendo uaſtandoq; ſparſerat.

De Grimoaldo longobardorum rege.

GRimoaldus lōgobardorum rex nono die poſteaquam medicis curantibus in lacerto uenam aperuerat: cū arcu columbā peteret: apta repete uena: tātū effudit ſanguinis ut cū ſanguine uitā quoq; ageret.

De Ioanne qui Maurus dicebatur imper.

DVm arcu Ioannes quoq; imperator Conſtantinopolitanus in Ci/
cia aduerſus aprum uteretur:adeo magnis uiribus arcum contraxit
ut ſagitta manum qua tenebat arcum traiiceret : quæ cum ueneno
ut in uenatione moris eſt ferrũ illitum haberet : paucis diebus interiit . relicto
Emanuele filio imperii ſuceſſore : chriſti anno centeſimo ac trigeſimo
poſt mille.

De Theodorico oſtrogothorum rege in Italia.

IN uſitatum quoq; mortis genus & pene prodigioſum Theodorici
oſtrogothorum regis fuit . Nam aliquot tempus poſtquam Simma
cum atq; Boetium occiderat:cum ei in cœna magni piſcis caput ap
poſitũ eſſet : uiſus eſt ſibi in eo ſimachi caput uidere inferius labrũ in minitātis
ſpeciem mordentis : quemadmodum ipſe medico lepido poſtea dixit : qua
imagine ita territus eſt : ut tunc cubare incipiens nunquam dicere deſiue/
rit ſe ea imagine terreri quoad animam egit quem admodum precopius
græcus qui eorum temporum ueram ſcripſit hiſtoriam affirmat.

De Arrio hereſiarcha.

NOn inuſitata modo uerum ꝓdigioſa quoq; Arrii hereſiarchæ tur/
pis mors fuit : qui quo die in urbe Conſtantinopoli cum Alexan/
dro catholicho epiſcopo diſputandum erat : dum leuare uentrem
uellet in ſella familiari : cum fecibus omnia inteſtina effudit . Inteſti/
norum enim uitæque quemadmodum ueræ erat etiam fidei inanis re/
manſit.

De Anaſtaſio ſecundo pontifice.

PAriter Anaſtaſius ſecundus pontifex cum eadem hereſi laboret
Leuans uentrem ut arrius animam egit : Sed iam ad mortes quæ
aliquo caſu uim ſecum tulerunt tranſeamus.

De Ioanne uigeſimo primo pontifice.

IOannes uigeſimus primus pontifex Viterbii ruina cubiculi cum in le
cto iaceret oppreſſus paulo poſt interiit.

De Artauada armeno.

EO bello quo Totilas gothorũ rex ac Iuſtiniani duces inter ſe decer
tabāt ſingulari ꝑlio Vallaris gothus & artauadas armenus ro. eques
haud longe a Trebia amne in ciſalpina gallia dimicauerũt : in quo
uictor Artauadas nimis ſiniſtro caſu ipſe quoq; interiit . Nã cum infeſta lan/
cea ab equo Vallarim gothum mortuum proſtraſſet : & Vallaris haſta cal/
ce humi infixo : cuſpide aliquantiſper a terra emineret : in eam Artauadas

tam grauiter offendit: ut eo uulnere post paucos dies a uita decederet: atq; ita contigit: ut qui mortuus humi iacebat: uiuentem hoſtem uictoremq; occidiſſe uideretur.

De Maugoto Mauberto equite gallo

CVm ſimiliter ſingulari certamine apud urbem Meauſeſem in gallia Maugotus maubertus & Fochetus Doriacus: Iulio menſe inter uehementes ſolis ardores depugnarent: & poſt primum impetum Fochetus aliquantiſper quieturus ſeceſſiſſet: animaduertens Maugotum in equo nutare: brachium eius inuaſit: atq; ad terram ipſum pertraxit: & cum neq; ad deditionem appellatus reſponderet: neq; aliter moueretur: detracta galea inuentus eſt mortuus. ſiue eius mortis calor nimius: ſiue liquefacto cerebro petitum cor cauſa extitit.

De Baptiſta Mirandulano

IDem Baptiſtæ Mirandulano ferrariæ contigit: cum incluſus circumſepto campo dimicaret. Nam cum hoſtem ingenti animo inuaſiſſet: & is territus eum fugeret: ſtatim in equo nutare Baptiſta cœpit. Itaq; cum putaretur uulnus accepiſſe: exarmatus ſine ullo uulnere: imo ſine illatæ percuſſionis ſigno mortuus eſt inuentus: magna aſtantium admiratione. inter quos ego quoq; interfui in eorum numero: quibus iudicandi de perduellibus datũ onus fuerat

De Faſilla gotho pellagii portugallenſis regis filio

NOn minus ſiniſtri caſus euentu contigiſſe putata eſt Faſillæ gothi mors: pellagii portugallenſis regis filii. in uenatione enim ab urſo fuit interemptus

De Aſtulfo Longobardorum rege

IN uenatione quoq; Legitur ab Apro interfectus eſſe Aſtulfus Longobardorum rex

De Folcho hieroſolymarum rege

FOlcus gallus hieroſolymarum rex oſtendit uerum eſſe: uetus adagium eorum a quibus currens equus ſecum patens ferre ſepulcrum dicitur. Nam cum in acri: id loci nomen eſt: leporem ſectaretur prolapſo equo collum effregit.

De Ioanne primo Caſtulonenſi rege

IOannes quoq; Caſtulonenſis rex equi caſu detritus interiit

De Philippo gallorum rege

PHilippus gallorum rex: puerulus Ludouici cognomento groſſi filius: cũ a pr̃e regii nominis atq; honoris p̃ticeps factus eẽt: equi lapſu

cum in parrhiſiorū urbe forte in porcum incidiſſet: magno patris dolore deceſſit.

De Federico primo imper. & Sfortia Attendulo militari duce.

EQuorum caſu cum in Sicco eſſent: perierunt hi de quibus dictum eſt. At Federicus primus imperator: cum in Armenia in magno comitatu amnem uado traiiceret: ruente ipſius equo ſolus demerſus eſt. & ſi per errorem non nulli ſcripſerint id eum natando egiſſe. Sfortia quoq; Attendulus neapolitanum regnum cum exercitu petens: in aterno amne dum armigero puero qui mergebatur opem ferre contendit: atq; in latus eius rei gratia nimium ſe inclinat: pondere ſuo ſecum traxit equum: & ita ſummerſus nunquam fuit inuentus.

De Carolo nauarienſi rege.

MAgis nouum ſceuiuſque etiam mortis genus illud fuit: quo Carolus nauarienſis rex chriſti anno trecenteſimo atq; octuageſimo ſexto poſt mille interiit. Nam cum ſenio confectus neruorum quoq; dolore laboraret: medicis ita ſuadentibus aſſui toto corpori linteum aqua quæ aui quam continet flagrans ſiue ardens dicitur perfuſum iuſſit. cum autem qui linteum conſuerat candellæ igne abrumpere filum peracto opere uellet: & parum conſiderate linteum lumine contigiſſet: ſtatim totum concepto igne exarſit: neq; ante ferre opem quiſquam potuit quam Carolus rex nimis propere ſceuiente flamma combuſtus eſt. cum ad repentinas ignis uires accederet: quod pedes ac manus lintei inuolutione uinctus una tantum lingua moueri poterat.

De Carolo Sexto gallorum rege ac comitibus.

NOn minus quoq; infelix atq; incommoda eorum mors fuit: qui in parrhiſiriorum urbe cum Carolo ſexto gallorum rege perſonati ſilueſtrium uirorum: totum uilloſi corpus formas ſumpſerant. Nā cum regis frater aurelianenſis dux: qui in eos forte inciderat: familiariter agnoſcere eos uellet: accenſum funale perſonatis admouit: ut eos diligentius intueretur. itaq; cum flamma unius uelum quod tenui lino pice illitum erat corripuiſſet: & ignis ob picem repente ſceuiret ab eo in alios qui prope erant flamma tranſiuit: atq; ex perſonatorum numero duobus tunc flamma oppreſſis: uix eo periculo erripi rex potuit.

De ſeptem turonenſibus dormientibus

POſt aduerſa atq; inſueta mortis genera de quibus eſt dictum: non nullas alias addemus: miras profecto atq; a ueris magniſq; auctoribus acceptas: cum in turones urbem gallicam: ad Martinum illius urbis epiſcopum propinqui ipſius Clemens: primus: Theodorus: Gaudentius: Chiriacus: atq; Innocentius profecti eſſent: ut una cum eo uiuerent. Nā cum in monachali habitu diu cum eo manſiſſent: hi quinto ac uigeſimo anno poſt Martini obitum Aicardo abbati morituros ſe prædixerunt. nec multo poſt nullo corporis langore affecti: cum miſſarum ſolemnia audiſſent: chriſtiana communione refecti: ante abbatem ipſum genibus innixi animā egerunt. & quia niſi quod immobiles erant: & eis calor nullus inerat: reliquis in rebus uiuentibus perſimiles uidebantur: dormientes appellati fuerunt. in turonibus ueluti qui ſancti haberentur: magno honore ſepulti: quorum nos ſepulchra religioſe conſpeximus: ſed mirum magis eſt quod ſequitur.

De Vdone parthenopolitano archiepiſcopo.

CHriſti anno quadrageſimo ſupra noningentos imperante ottone tertio in parthenopoli urbe germanica: quæ in Saxonibus eſt: & alio quoq; nomine Martinopolis dicta Saxonum lingua Medeburgum appellatur. Epiſcopus olim fuit Vdo nomine uir libidinoſus: & ſacrarum uirginum corruptor: qui prodigio ad eum gradum conſcenderat: neq; ſignis: ac diuinis uocibus commonitus ab impudicicia ſibi temperabat. Qua re uiri religioſi: qui in ea regione recte uiuendi ſtudio tenebantur: deum ut epiſcopum: aut corrigeret aut tolleret: rogare cogebantur. Itaq; cum noctu in cathedrali eccleſia quæ ſub ſancti Mauritii nominē in parthenopoli eſt: Federicus canonicus eiuſmodi præcibus operam daret: non ſine ingenti formidine uehementioris uenti afflatu omnia quæ in templo erant lumina extingui perſpexit. nec multo poſt duos iuuenes uenire duo candelabra accenſis cereis ferentes: & Chriſtum cum parente eius atque apoſtolis ſubſequi: a quibus cum eſſent uocati ſancti homines: quorum corpora in eo templo quieſcebant: uiſus eſt inter eos Mauritius uenire. qui longa atque graui oratione Vdonem epiſcopum accuſauit: quem haud multo poſt chriſtus nudum afferri a duobus iuſſit: atq; damnauit. Is autem pugno ab ipſorum altero qui eū portarant: in mediis renibus grauiter ictus: chriſtianam hoſtiam quam in communione pridie eius diei ſumpſerat reuomuit in calicem. qui altari impoſitus fuit. atque ſecuri percuſſo Odone: rerum illarum omnium imago euanuit. Qua re uehementer perterritus Federicus cum ad altare acceſſiſſet: calicemque in eo eſſe cum chriſtiana hoſtia

inſpexiſſet : & ſimul epiſcopum mortuum humi iacentem : alios religioſos uiros excitauit. qui ablatum inde epiſcopi corpus in agro ſepeliuerunt. cuius ſanguine cum reſperſum templi pauimentum eſſet : ſacerdotes ferrea crate cruorem cooperuerunt : quem nouis epiſcopis oſtendere moris habent: ut eo ſanguine a ſcelerate uiuendo deterreantur. Hæc autem quæ Federicus inſpexerat : confirmauit poſtea Brunus epiſcopi in diuinorum celebratione miniſter : non nullis enarratis : quæ ea ipſa nocte:qua hæc geſta fuerunt : iter in equo faciens uidit.

De Georgio plantagineto Clarentiæ duce.

GEorgius clarentiæ dux : a fratre Eduardo quarto brithãnico rege damnatus : ut ſibi mortis genus eligeret : Cretici uini potũ mergi atq; enecari uoluit. nam ſicut brithanico potore dignum erat : ut potando moreretur elegit. ſed ut hic cum baccho : qui ſequitur cum uenere mori uoluit.

De Giacheto geneua ſaluciano

POſcit exitus tam multorum inuſitatæ mortis generum: ut ei addamus Giachetum geneuam ſaluciamum : qui cum in ſaluciano populo non paruæ exiſtimationis uir haberetur : iamq; ætas ingraueſceret : atq; ex uxore liberos procreaſſet:ueneris appetentior occulte per poſticum puellam adhibebat ſub eo pretextu:ut illius rebus quæ uſurpabantur tuendis operam daret. itaq; cum ſemel admiſſa puella diutius quam conſueuerat recipere ſe ad uxorem ac liberos tardaret:ſeriorq; hora uxorem ac liberos in ſuſpicionem adduceret : ne quid ei aduerſi contigiſſet:quia ſtrepitum nullum ubi ipſe eſſet euoluendorum librorum ut ei mos erat nõ exaudiebant: poſteaquam uocando pulſandoq; non profecerunt : effracto loci hoſtio cũ lumen intuliſſent : inuenerunt in puellæ complexu eum illius uentri eo modo quo uenus exercetur incombere. atq; utrumq; exanimem ſine ullo uiolentæ mortis ſigno eſſe. quæ res palam facit: æque ob nimiam quamuis nuda ſit uenerem : ac armis per multos ſæpe uitam agere.

De uiuendi nimia cupiditate Ca.xiii.

POſteaquam de morte dictũ eſt : haud incongruum uidetur:ut eos etiam attingamus : qui nimium mortem uerentes in appetenda longiore uita modum ſibi nullum fecerunt. nam & ſi uitæ prodigum hominem eſſe minime oportet : ita nimis quoque uitæ auarus eſſe non debet. perſæpe enim nimium uitam amando non euitatur mors: ſed differtur : atq; ita in uitam quæ morte deterior eſt: interdum homines

incidunt: Quod ſi infelicis uitæ ſpatium aliquantiſper proferre contingit: in in
famia atq; dedecore uita amittitur. pro una enim morte pluribus per hunc
modum afficiuntur: quod moriente corpore fama quoq; eiuſmodi homi-
num extinguitur.

De Aſdrubale carthaginenſi

NEmo turpius unquam uitam appetiit quam Aſdrubal carthagi
nenſis. Nam cum defendenda carthagine Scipionem inde arcere
nequiuiſſet: urbem ineuntibus romanis: cum omnibus ſuis in eſ
culapii templum admodum munitum ſe recepit. neq; eorum memor quæ
ipſe nimis crudeliter in captiuos romanos geſſerat: quibus paria ſibi romá-
nos illaturos putare debebat: ut mortem prorogaret ultro Scipioni ſe dedidit:
atq; ad eius pedes iacere non erubuit. cum uxor ipſum intuita uilem atq; ef
feminatum uocans grauiter increparet: cui fortis animi exemplum ipſe mor-
te ſua præbere debebat. Maluit enim ſordidi animi uir uinctus triumphan
tis currum ante ire: & populo romano ludibrium futurus carnificis manu: quã
glorioſe in patria pugnans animam effundere.

De perpenna

TVrpiter perpenna quoq; uitam amauit in hiſpania Sertorio inte-
rempto: cum a ſedicioſo exercitu fugiſſet. Nam a pompeianis de-
præhenſus cum inter arbuſta lateret: timens ne tunc occideretur:
ut aliquantiſper uitam produceret: exclamauit ut ſe ad pompeium deduce-
rent. detecturum enim ſe omnia quæ ipſius hoſtes romæ molirentur dice-
bat. Animum profecto uilem atq; deiectum: uitæ puſillum momentum ſi-
bi amicorum proditione ac ſanguine ueluti præcio uelle concedi: cuius tamen
compos non fuit: prius interemptus: quam eum pompeius uideret.

De. C. Caligula

QVi maior unquam mortis terror? aut quod uitæ ſine ulla prorſus
uirtute: maius deſiderium quam in Caligula cæſare fuit? qui om-
nibus in rebus cum ſuperbiſſimus eſſet: ad omnia fulgura pauens
ueluti infans puluino caput tegebat: illicq; ſi quis plurimum ſe terreri oſten
diſſet: turpiter latebat

De Au. Vitelio impera.

STomachum pene mouet uitelii uilitas & exauſtus pudor. Nam
cum ſuperbia ſeuitiaq; immenſa in ottonem atq; ſabinum Flaui-
um uſus eſſet. non puduit cum palatium dereſereret: coco atque pi
ſtore comitatum profugere. Quin etiam cum oblata ſpe rediiſſet: tandẽ ab
omnibus deſertus nõ erubuit accepta in baltheo pũa pecũia in ianitoris cella

ſe abdere: foriſq; alligato cane: culcitram foribus obdere: quod defenſionis genus non inſani modo hominis eſſe: uerum infantium quoq; ſimplicitatem ſuperare uidebatur: adeo præ timore prudentiam ac communem ſenſum exuerat: Illic depræhenſus & uix agnitus: poſteaq̃ diſſimulando diu Flauiorum antecurſores eluſit: q̃q̃ exploratum haberet ſe moriturum: quia Sabinum Veſpaſiani fratrem occiderat: tamen cum aliquot dies producere uitã cuperet: dixit habere ſe ea quæ Veſpaſiani uitam tangerent: quæ ipſe detegere uellet. & id circo petere ſe ut in uinculis dum Veſpaſianus ueniret ſeruaretur: quod ab hoſte aſſequi non potuit. En cæſareum animum atq; imperatoriam mentem: en uirum non dicam Bruti aut Catonis: ſed ne Ottonis quidem hoſtis imitatorem dum tanto dedecore: atq; infamia: & quod grauius eſt in erumna quauis morte grauiore: pauculos dies uitam prorogare quærit.

De Meſſa Moabitarum rege.

ROmanis barbari regis exemplum annectemus. Id autem erit Meſſæ moabitarum regis. qui a Ioram Samariæ: & ſimul a Ioſaphat iudæorum regibus obſeſſus: cum uideret ultra tueri ſe non poſſe: temptata prius in caſſum per noctem fuga: præ nimio timore ut hoſtiũ manus euaderet: nouo atq; crudeli commento uſus eſt. Nam in urbis muris in ea parte quæ hoſtibus conſpicua erat: diis ſuis maiorem natu filium imolauit: fretus eo ſacrificio hoſtium manus ſe euaſurum: quem ad modũ a magis ſuis ei promiſſum fuerat: id quod etiam ei ſucceſſit: ſoluta ab hoſtibus obſidione.

De Bione boriſtenide philoſopho.

NOn minus quoq; mortis ſe pauore terreri Bion boriſtenides philoſophus oſtendit. qui cum diſputando ſemper aſſeruiſſet deũ nullum eſſe: atq; omnia caſu regi: æger cum ita ſalutem ſperaret: carminibus fidem habuit: ac diis ſupplicauit: uotaq; ſuſcepit: contra ea quæ ex ſectæ ſuæ diſciplina ipſe prædicauerat.

De M. Anneo Lucano poeta.

NOuum his qui legendo multa uiderunt: minime uidebitur: philoſophum aut poetam inuentum eſſe in quo promptior lingua q̃ manus eſſet: quem ad modum nuper de Bione uiſum eſt: & nunc quoq; in Anneo Lucano oſtendetur. qui cum ſub Nerone cæſare compræhenſus uelut piſonianæ coniurationis conſcius: de qua audacter nimis locutus erat: ut tormenta adhiberi ſenſit: totus præ nimio uiuendi deſiderio immutatus: Neroni incolumitatem pactus promiſit magna ſe detecturum: atq; ut ei aliquid

diceret: quod credi poſſe uideretur: matrem ſuam Accillam quanq̃ inno/centem accuſauit. uerum pro tanto ſcelere: ut grauiam qua dignus erat ac/ciperet: intra paucos dies inter alios coniuratos occiſus fuit: uita ingenti ſcele/re in paucos dies producta.

Recentiora De Eugenio tyranno.

QVam turpiter Eugenius quoq; tyrannus proferre uitam deſidera/uit: cum Arbogaſtis ope: qui poſtea militaris dux eius fuit: Valẽ/tiniano ſecundo occiſo: in gallia imperium occupaſſet? Nam ut in prœlio quo cum primo Theodoſio decertauit: inclinare aciem ſuam cõſpe/xit: ne tunc minus uili q̃ ante ſcelerato animo cognoſceretur: minime Arbo/gaſtẽ imitatus: qui inclinante fortuna ſibi ipſi mortem cõſciuit: ut paucas ho/ras uitam prorogaret: uenia enim proter ſuam in Valentinianũ proditionẽ atq; ſceuitiam indignum ſe norat: ad Theodoſii pedes abiecta imperatoria ueſte ſe proſtrauit: a quo ut merebatur occiſus: proditione infamis atque in honorus turpiter periit. qui ſi paulo ante quem ad modũ olim Decius ege/rat: audacter prœlium iniiſſet: aut uincere: aut mori imperator poterat.

De Renaldo germano.

TVrpius proferre uitam optauit Renaldus germanus: qui quo tem/pore Goufredus bolionns uirtutis eximiæ princeps: ad Syriacam ex/peditionem traiecit: partis earum copiarum dux creatus cũ in Aſiã peruenissſet: q̃q̃ Chriſto ſanguinem ſuum uouiſſet: tamen apud Niceam a turcis nulla edita uirtute prœlio ſuperatus: non modo pro Chriſto mori cũ aliis noluit: quorum mortis ignauus dux cauſa extiterat: uerum ipſius quo/q; Chriſti ſcelerate fidem abnegauit.

Quam anxie cuſtodiæ ſuæ inuigilarint quibus ſuſpecta ſuorum fides erat Caput quartum decimum

ILlis qui nimio uitæ amore: etiam per turpitudinem eam proferre contenderunt: haud incongrue hi ſuccedent: qui aliorum conſue/tudinem in cuſtodienda uita tranſgreſſi ſunt. Nam q̃q̃ utriſq; ni/mium uiuendi deſiderium uideatur ineſſe: aliud tamen eſt: nulla decoris ha/bita ratione: uoluiſſe uitam producere: aliud autem impenſam adhibuiſſe curam: ne per inſidias: aut aliam uim: uita ante fatalem horam erripere/tur. Pauca igitur de his ac breuia ſubnectemus. quibus palam fiet eiuſmo/di hominibus in hac ultima uitæ cura agentibus: uitam calamitatem ac potius carcerem: non uitam dici debere: cum aut domeſticorum: aut alie/norum inſidias ſcelere ſuo aut animi imbecilitate ſemper uereantur.

De Ariſtippo argiuo tyranno.

ARiſtippus argiuorum tyrannus: ob nimiam ſuſpicionem cubiculū ſuum mobilibus ſcalis cum puella amata conſcendebat: cataracta ferrea aperta: quam cubiculum ingreſſus demittebat: & ne falli poſſet: lecto cataractæ ſuper poſito incubabat. cū in inferiore loco puellæ mater ſcalas amoueret: & mane poſtea reſtitueret: cogereturq; Ariſtippus pronus inde deſcendere: qui præ nimio timore in unius anus cuſtodia uitam ſuā poſuerat.

De Arthemone periphoreto.

ARthemonē cognomento periphoretū: neſcio timidū ne an inſanū dicā. Is domi per duos ſeruos aſſidue ſupra caput clypeū tenebat: & cū in publicū prodiret: operta lectica ferebatur. adeo non diligētis modo: ſed ſtultæ etiam curæ per timiditatem ſeruandæ uitæ plenus erat.

De Domitiano imper.

DOmitianus nihilo minus q̄ hi de quibus dictum eſt timidus: cum mortis inſtare tempus putaret a mathematicis prædictū: qđ tamē nulla diligentia deuitare potuit: eius porticus in qua deambulare ſolebat: phengitico marmore parietes incruſtauit: ut ei lapidis illius fulgore uelut in ſpeculo non minus eorum qui a tergo: q̄ qui a fronte ſe offerrent imagines eodem tempore repreſentarentur.

De Commodo imper.

COmmodus imperator timidiſſimus cum tonſori nulli fidem haberet: ſibi ipſe barbam comamq; candenti carbone adurrebat.

Recentiora De Carolo ſeptimo gallorum rege.

QVam omni caruit ratione cuſtodia: quam uitæ ſuæ adhibuit Carolus ſeptimus gallorum rex: cum a filio Ludouico qui delphini dignitatem obtinebat: uenenum ueritus: quia contumaciter cum eo uiueret: ſex dies continuos omni cibo abſtinuit. & cum poſtea medici: atque is religioſos uir cui ipſe chriſtiano more crimina ſua fatebatur: eum monuiſſent: ſi ita pergeret uitam animamq; ſimul amiſſurum: reficere ſe cibo uolēs: cum extenuatis inedia uiribus demittere per fauces nihil poſſet: cibi abſtinentia: ut ei dictum fuerat: mortuus eſt. parum enim conſiderate cauendo: in id ipſum incidit: qđ timendo euitare ſe credebat.

De Ludouico undecimo gallorum rege

NOn minus patre ipſo Carolo ſuſpictionis plenam Ludouicus filius uitam egit: cum apud Turones arcē inhabitaret: in quam uoluptatis gratia ſecedere reges ſolebant. Nam non ſatis ducens quadringentos milites in armis ad palatii cuſtodiam ſemper habere: uoluit ut in eo numero ducenti eſſent ſcotenſes: ex populis qui priſco nomine brithanni erant: mi time ei parentibus: plus enim fidei in eis q̄ in gallis uiris repoſuit. præterea

imam foſſæ partem: qua circunſepta arx erat: ferreis ſpiculis totam comple/
uerat. Latera quoq; ipſius foſſæ raſtris ferreis acutiſſimis circumſepſerat: quæ
perſæpe lima a cui iubebat. magna enim cura neq; minore impenſa anxie/
tatem animi ſui detegebat. cum tamẽ ea per quæ cauere ſibi nitebatur: haud
magni ad cauendum facienda eſſent.

De iis qui effigie per multum ſibi ſimilis fuerunt. Ca. xv.

Cauſas quibus pſæpe homines diuerſis regionibus orti: adeo ſibi ip
ſis ſimiles uidentur: ut ſi iiſdem ueſtibus amicti inueniantur: diſcer
ni nequeant docere aut hominis non eſt: aut ſi in hominis men/
tem deſcendere poteſt: id in eo erit: q naturæ cauſas altius ac diligenter inue
ſtigauerit. Itaq; cum præſentis operis profeſſio ea ſit: ut neq; quod dei eſt:
impie ſibi ſumere uelit: & ab aliis in philoſophiæ abditiſſimis receſſibus laten
tia perquiri uelit: Nos hiſtorici tantum aggreſſi opus non: cauſas ſed effe/
ctas rerum oſtendiſſe contenti erimus.

De Surra proconſule.

Surræ olim in Sicilia proconſuli piſcator omni ex parte tam ſimilis
fuit: ut non oratione tantum balbus enim erat: uerum in geſtu quo
q;: dum rideret: non ſimilis Surræ: ſed Surra uideretur eſſe. effi/
gieſq; ipſa adeo Surram ipſum repræſentaret: ut ſi ueſtium diſcrimen tolle/
retur: diſcerni inter ſe non poſſent.

De Caſſio Sceuero: oratore.

Caſſius ſceuerus adeo mirmiloni undiq; ſimilis fuit: ut ei pro crimi/
ne obiceretur.

De duobus pueris ſeruis.

Cum M. Antonio triũuiro Toranius mãgo duos pueros tanq̃ fra/
tres uendidiſſet: qđ in omnibus ſimillimi erant: atq; ſermo poſtea
indicaſſet alterum in germania: in Aſia autem alterum ortum eẽ
Antoniuſq; in eo fraudem ſibi adhibitam quereretur: ac puerorum præci/
um repoſceret: Toranius calido uir ingenio: ob id tanti ſe pueros uendidiſſe
reſpondit: qđ cum tam diuerſis inter ſe regionibus orti eſſent: magis mira ſi
militudo fuerit: quæ minus gratiæ haberet: ſi inter fratres: id qđ uulgo natu
ra haud tam raro impartitur: ſimilitudo inuenta eſſet.

Recentiora De Franciſco ſfortia Mediolanenſi duce.

Inter recentioris æui homines inuenti ſunt non nulli: inter ſe indi
ſcretam pene ſimilitudinem habere. Vidimus nos Franciſco ſfor
tiæ mediolanenſi duci: cuius aſpectu nihil gratius: nihil principe ma
gno dignius erat: iuuenem in leui ipſius armatura uultu adeo ſimilem: ut/
aulæ totius conſenſu ob eam ſimilitudinem cognomento princeps appellare/

tur: Cum Franciſcus ut pote omni in re humaniſſimus: non ſine uoluptate in eo tanq̃ in ſpeculo imaginem ſuã ac pleriſq; in rebus geſtus ſuos ac uocem agnoſceret: & non nunq̃ contemplaretur.

De Sigiſmundo Malateſta ariminenſi principe.

PAriter quoq; Sigiſmũdus Malateſta adeo effigie Marcheſino mimo perſimilis fuit: ut cum Mediolanum peteret: a ſocero ipſius Frãciſco ſfortia Mediolanẽſi duce Marcheſinus: eius enim ſubpudebat: alio ablegaretur. nam aliq̃to dicacior Marcheſinus ob ſimilitudinẽ Sigiſmundum filium ſuum eſſe dicebat.

De iis qui obſcuro orti loco per dolum claris ſe familiis inſerere conati ſunt. Ca. xvi.

De Smerde mago.

PErſæpe inuenti ſunt homines qui aut proter effigiem perſimilem: aut alia fraude adiuti: alienis ſe familiis inſerere: aut aliorum nomina inuadere auſi ſunt. id inter cæteros Magus nomine Smerdes ꝑter ſimilitudinem Smerdem Cambiſis aſſyriorum regis fratrem: quem is interfici iuſſerat: ſe finxit eſſe: atq; aduerſus Cambiſem regnum occupauit. & niſi fraus detecta eſſet: quia deſectas habebat aures: id quod Ottanis filia palam fecit: dum cum eo decubans: caput pertractaſſet acquiſitum fraude regnum quiete poſsediſset: Sed eum poſtea Darius fraude detecta cum regno uita etiam priuauit.

De Prompalo Syriæ rege qui ſe Alexandrum finxit eſſe.

SImile prompali extremæ ſortis uiri principium atq; exitus: ut magi Smerdis fuit. Nam cum antiocheni a Demetrio Sotere Seleuci filio rebellaſſent: a Phtholomeo philomatre ægypti rege adiuti Prompalum antiochi epiphanis filium finxerunt eſſe. inditoq; Alexandri ballantis nomine ad regnum aduerſus Demetrium Soterem erexerunt: iuſtius q̃ Demetrio regnum ei deberi aſſerentes. adeo autem propiciam Prompalus habuit fortunam: ut proter populorum in Demetrium odii magnitudinem rebellante reliqua ſyriæ parte: quem ad modum ante Antiocheni fecerant: is Demetrium prœlio ſuperatum interemerit. Cæterum prompalus poſtea nimiis fortunæ bonis corruptus: cum inſolenter nimis atq; libidinoſe male partum: male adminiſtraret regnum: poſt aliquot annos a Demetrio Nicatore Soteris Demetrii filio quem ipſe occiderat: Syria pulſus in Arabiã effugit: ubi interemptus fuit.

De quodam ægyptio qui ſe finxit Antiochi Soteris Syriæ regis filium.

HAud multo poſt ſimili fraude ægyptius iuuenis : mercatoris pro/ tarchi filius: cum ſe Alexandrum zebennam appellaret : Antiochi ſoteris ſyriæ regis adoptiuum filium:quem parthi in prœlio occide rant: a phtholomeo phiſcone ægypti rege aduerſus patruum Demetrium Nicatorem ſyriæ regem adiutus :tam multis quas appoſite fingebat lachri/ mis Antiochi corpus ſepeliuit: adeoq; hac pietatis ſpecie populorum grati/ am ſibi conciliauit : ut poſtea ad Demetrium Nicatorem ſuperandum: & ad parandum totius Syriæ regnum : multum ei laborandum non fuerit. ue rum poſtea uariante fortuna : regno depulſus eſt ab Antiocho Criſpo ſiue ut non nulli aiunt Gripo. qui Demetrii Nicatoris filius fuit. nam cum antio/ chiæ auream iouis ſtatuam furtim rapere uellet : quia re detecta populus ar/ ma cœpit: inde mari aufugit. aduerſaq; tempeſtate actus : cum in mariti mos latrones incidiſſet ; captus atq; hoſti ſuo deditus: fraudis atq; ficti nomi nis in alieni regni occupatione acerbas moriendo pænas luit

De Archelao qui ſe Mitridatis pontici regis filium finxit

ARchelaus mitridatis ſe filium fingens : gener atq; idem ſucceſſor phtholomei ægyptii regis factus : in Aſia quoq; magnis urbibus potitus eſt. Cæterum tandem a Gabinio prœlio ſuperatus uitam ac ſimul male partum regnum amiſit.

De Andriſco pſeudo philippo macedoniæ rege.

ANdriſcus abiectæ uir fortunæ : Demetrio ſyriæ rege ſubornante: phippi nomen uſurpauit. nam perſæ macedoniæ regis filium ſe finxit:atq; ab urbe roma profugiſſe ſe dicebat. quem tanto omni/ um conſenſu ac fauore macedones acceperunt:ut breui eum macedonici re gni poſſeſſorem homines uiderint.

De duobus qui ſe Ariaratris Capadociæ regis filios fecerunt.

CVm Nicomedes bithiniæ rex uereretur:ne Mitridates ſi capadoci am occupaſſet : id quod tunc agebat : arma quoq; in bithiniam ex tenderet ſub hoc nomine:quod eam ariaratris filio in capadocia re gnanti traditurus eſſet :iuuenem ſatis liberali facie præditum ſubornauit : ut tanquam Ariaratris filius romam proficiſceretur : atq; a po. ro. Capadociæ regnum peteret. ut autem res ſimilior uero uideretur:cum eo uxorem Laodi cem miſit : quæ olim Ariaratris uxor fuerat: ut rem eſſe quem ad modum iuuenis dicebat teſtaretur. cæterum a ſenatu ambo tanquam falſæ rei aucto res indicto ſilentio reiecti fuerunt.

De Iudeo quodam qui ſe Alexandrum finxit Herodis iudæorum regis filium

HAud meliorem exitum falſi commenti ac fraudis ſuæ iudæus quidam Sidonius tulit: qui ſe Alexandrum eſſe finxit Herodis Antipæ iudæorum regis filium: quem pater occidi iuſſerat. Affirmabat enim ſe a militibus quibus occidendi cura demandata fuerat: emiſſum fugiendi poteſtatem habuiſſe: atq; pro ſe alium haud diſſimilem interfectū. Itaq; & uultus ſimilitudine & uerbis ſigniſq; quibus utebatur a ſubornatoribus diligenter inſtructus: multis ſe uere alexandrum eſſe pſuaſit. Iudæorum igitur permultis eum proſequentibus: regio habitu ornatus romam uenit ut regni partem ſuam peteret. ubi cum Auguſtus cæſar prudentia ſua fraudem: ut habebat: detexiſſet: occiſi ſubornatores fuerunt: & ipſe ad ſeruitutē in triremi remo alligatus.

De duobus qui ſe Neronem imper. finxerunt.

IMperante ottone magni motus in græcia atq; aſia fuerunt: propter citharedum: qui ſe Neronem fingebat. Is cum uultu atque uoce ei perſimilis eſſet: aiebat quo tempore romæ diſſeminatum fuit: Neronem ſibi uim attuliſſe: alium pro eo fuiſſe mortuum. Quam ob rē cum ſeditioſis permultis eum proſequentibus: Syriam aut ægyptum petere contenderet: quo ſi perueniſſet: minime dubium erat: quin oriens totus tumultuaret: aduerſa tempeſtate ad Cinthum inſulam inter cicladas delatus eſt. ubi cum ueluti uerus Nero in milites qui ab oriente ueniebant: imperio uteretur: impulit ut parerent: atq; Siſenna centurio a militibus deſertus profugere ab inſula cogeretur. Qua re audita cum Aſia pene tota nutaret: miſſis ab ottone duabus triremibus nauis qua is falſus Nero ferebatur oppugnata eſt: atq; in eo prœlio is interemptus fuit. corpuſq; eius Romam miſſum. Alius quoq; uigeſimo anno poſt neronis mortem: cum ſe neronem fingeret: in oriente tantum nominis ſibi atq; extimationis peperit: ut uix niſi poſt aliquod tempus a parthis populo ro. deditus foret reprimi poſſe uideretur.

De Getha qui ſe Scribonianum camerinum finxit

NEro quem admodum alios multos ita etiam Scribonianum ſenatorem occiderat: & tamen imperante uitelio inuentus eſt in Illirico ſeruus nomine Getha: qui nihilo feliciore fortuna quam hi de quibus eſt dictum: ſe Scribonianum fingeret: qui magna ſeditioſorum atq; ſeruorum coacta manu: omnia in Illirico turbabat: ubi olim Scribonianus in magna apud eos populos gratia fuerat. ſed breui Getha ad uitelium perductus: atq; a primo patrono agnitus ut ſeruus ac fugitiuus mulctatus eſt.

De Ninphidio Sabino

De iis q̄ obſcuro orti loco p̄ dolum claris ſe familiis inſerere conati ſunt

Nymphidius Sabinus ſub Galba prætorii præfectus: fortaſſe quia ad imperium aſpirabat: ſe Calligulæ filium eſſe dixit. Matri enim meretricis notam inuſſit: ut ſe Cæſarum ſanguini infereret: quanquam id longe a uero abeſſet.

De barbario philippo.

Inuſitatum profecto fraudis genus fuit: quo barbarius philippus ſeruus fugitiuus romæ aliquod tempus uſus eſt: cum tanquam ciuis romanus præturam gereret. cuius præturæ adminiſtratione poſtea iure conſulti uehementer laborarunt: dum de his quæ in prætura barbarius geſſerat: rata ne eſſe deberent ageretur. quæ tamen rata iuſſerunt eſſe: ob fraudem haud a iure abſonam: qua nimis multi comprehendebantur. Sed iam a priſcis ad recentiora tranſeamus.

Recentiora de Chimuldio Antio

Chimuldius genere Antius his populis uicinus: qui ſub ſclauonorũ nõine Iuſtiniano imperãte regionẽ trans dãubiũ incolebãt: dum inter Antios ſclauoneſque bello contẽderetur a Sclauone captus quia corporis roberi animi uigor reſpondebat: magnam audendo famam ſibi comparauit. Hunc ut fortuna tulit: Antius a ſclauone qui eum coeperat redemit: romani captiui hortatu: per hunc enim modum ſe quoq; liberatum iri ſperabat. antio autem oſtendit hunc Chimuldium: quia & uirtus & nominis ſimilitudo fidem faciebat: illum eſſe qui ad Danubium Iuſtiniano imperante thraciam magnis rebus geſtis rexerat: prælioq; cum ſclauonibus edito interiiſſe credebatur. qua de re rogatus hic Chimuldius cum eã negaret: romanus captiuus uafro uir ingenio ei cuius erat captiuus perſuaſit: hunc uerum eſſe illum Chimuldium ſed prætimore affirmare rem non audere. Itaq; res palam facta eſt. & is partim quia terrebatur: niſi quod romanus dicebat affirmaret: partim quia euaſurum ſe in maiorem fortunam putabat ſi is Chimuldius quem ferebãt putaretur eſſe: ipſe quoq; aliorum opinionem ſequutus: quod alii ferebant: dicere & affirmare cepit. Cum igitur iuſtinianus ſclauonibus atq; antiis optionem feciſſet: turrim urbem inhabitandi: quæ olim a Traiano condita: per id tempus continuis bellis populo exhauſta ac deſerta erat: de ea incolenda utraq; gens conuenit: ſi eis Chimuldius præficeretur. aſſerebant enim quem admodum thraciam olim uirtute defenderat: ita ipſos nunc quoq; defenſurum. Miſſus ergo Chimuldius captiuus ab utraque gente ad iuſtinianum orator: cum in Narſetem eunuchum proficiſcens incidiſſet: qui Chimuldium primum in prælio mortuum norat: diligenter ab eo excuſſus eſt: & quanquam latine loqueretur: & multa primi chimuldii ſigna daret: tamen is eſſe qui uere erat cognitus: uinctus eſt atq; ad imperatorem miſſus.

De Cotherino qui ſe Sulthani filium finxit.

AVirginis partu ducéteſimo ac quadrageſimo tertio anno poſt mille: in Aſia minore quidam fuit nobili inter turcas genere ortus: qui Cotherinus nuncupabatur. hic quorundam turcenſium præfectorum opera: qui Baiotum Sulthanum inuiſum habebant: cum in publico cum matre ex compoſito contendens: minis cum ea ageret: ut quo patre eſſet ortus declarare uellet: ipſaq; reluctaretur: arreptam capillis grauiter calcibus pugniſq; mulctauit. Itaq; cum filii uim ultra ferre ſe non poſſe oſtenderet: palam affirmauit cotherinum baioti ſulthani fratrem eſſe. Quam rem cum populi ingenti gaudio accepiſſent: ad eum circiter uiginti milium hominum manus conuenit. atq; urbs Iconium iam deditionem fecerat: cum inde profectus ut Candelaurum occuparet: ubi regii teſauri cuſtodiebantur: per fraudem a quodam turcenſi principe captus: una cum fratre ſuſpendio uitam finiuit.

De Condeualto qui ſe Clotharii filium dicebat.

CVm ſimilem fraudem in Burgundia Condeualtus aſtruere uellet: nequaquam feliciorem exitum nactus eſt. nam cum eius mater quæ corpus uulgauerat: Clotharii burgũdiæ regis filiũ diceret: a clothario atq; Childerico eius fratre repulſus: ut declinaret dedecus: quod inde in eum reſultauerat: hieroſolimam in orientem profectus eſt. unde audita clotharii morte cum in burgundiam rediiſſet: eumq; populi excepiſſent: commiſſo cum gonthrano uero clotharii filio graui prœlio: ab eo Condeualtus confeſtim ſuperatus atq; occiſus fuit.

De quodam qui ſe Aldephunſum aragonium regem finxit.

MOrtuo in prœlio aduerſus mauros in hiſpania Aldephunſo rege: hiſpanus qui ei facie perſimilis erat: ſe Aldephunſum eſſe finxit: oſtendens proter acceptæ cladis dedecus ignoto habitu uelle orbẽ terrarum peragrare. quibus rebus apud multos: nam præter ſimilem effigiem multis quoque aliis ſignis ſe uerum aldephunſum oſtendere uidebatur: tantum profecit: ut magnus hominum numerus Aldephũſum eſſe eum putaret. Itaq; cum ob eam rem multi hominem ſequerentur: ueritus Alphunſus qui in regno ſucceſſerat: ne inde grauius ſibi negotium oriretur: compræhendi eum: atq; ſuſpendi iuſſit.

De quodã qui ſe Henricũ quintum imperatorẽ dixit eſſe.

ANno a dicto iam partu centeſimo atq; trigeſimo ſeptimo ſupra mille: in germania apud urbem ſolum aureum: ab heremo profectus quidam ſe henricum quartum imperatorem eſſe palam affirmabat: qui antea mortuus erat. Quã ob rẽ cum multi ad eum tranſirent: inter germanos graues ortæ ſunt contentiones: cum alii falſum henricum

uerum alii eſſe contenderent: ſed tandem aperta re ut erat: relegatus eſt: ut Clunu monaſterium monachus inhabitaret.

De alio qui ſe Balduinum Conſtantinopolitanum imper. falſo dixit.

ANno ducenteſimo ac uigeſimo quinto aut circiter poſt mille ab eo dem ptu: iuxta urbem Andronopolim Balduinus primus conſtan tinopolitanus impator flandriæ comes in plio a græcis interfectus: nuſq̄ repertus fuit: multiq; ob id eum adhuc uiuere dixerunt: inuentusque eſt: qui ſe eū eſſe diceret: per belgicæ enim ptem: quæ flandria dicitur: in pe regrini habitu uir quidam errabat: uerbis ſigniſq; permultis fide apud ple roſq; facta ut eū Henricum eſſe crederent: ob eam rem ingens hominū ma nus eū ſequebatur: atq; aliquot iam urbes ad eū defecerant. Sed cum Ludo uicus gallorum rex diligentius inquirere rem illam uellet: is Ludouico ita requi rente peronam uenit: ubi cum eum rex inſpexiſſet: obſtupuit: cum ex toto eius effigies Balduino ſimillima eſſet. neq; tamen hac ſimilitudine cōtentus: aliis quoq; modis de ipſa re certiora erruere uoluit. Itaq; cum meminiſſet Phi lippum regem patrem ſuum equeſtria ornamenta Balduino dediſſe: ab hoc petiit ut diem locumq; atq; modum declararet: quo equeſtri dignitate do natus fuerat: & ubi uxorem primo deſponſaſſet: quæ regi Philippo arcta af finitate coniuncta fuerat. Qua re is qui ſe Balduinum fingebat: cum ſe cap tum uideret: tempus ad reſpondendum ſumpſit: tandemq; detecta fraude qui princeps atq; imperator illuc uenerat: perona in peregrini atq; inopis ui ri forma abiit a populis flandrenſibus deſertus: qd cum his reſpondere neſci ret: quæ Ludouicus rex popoſcerat: quæ illi ſi uerus erat Balduinus explora tiſſima eſſe debebant: ſatis palam fiebat: ipſum Balduinū non eſſe: nec mul to poſt herardi caſerchæ opa in caupona captus: ut dignus erat ſuſpēſus fuit.

De Federico ubaldino de Carda nuncupato: qui ſe Guidonis montis feretri comitis filium finxit.

CVm Guido urbinatium comes grauiter ferret ſe legitimos non ha bere liberos: ut in principatu ex ſe ſucceſſorem inueniret ſtabiliret q;: concubinæ q̄ habebat: tanq̄ ex ſe ortum ſuppoſuit Berardini ubaldini Cardæ filium: quem poſtea Fedeticū nominauit. Sed ei haud mul to poſt ex uxore uerus natus eſt filius: cui Odoni antonio nomē indidit: eum ob ſceleſtam uitam cum urbinates interemiſſent: Federicus populis ita anni tentibus ad principatum conſcendit: ut comitis Guidonis naturalis filius: lon ge fœlicius ei q̄ his de quibus eſt dictum fauente fortuna. Nam ut urbina tes Odonis ſcelus in ſe irritauerat: ita proter uirtutis magnitudinem Federi cum ueluti numen urbinates coluerunt. Sūb eo quieta atq; æqua omnia: nō minus q̄ romani ſub Numma aſſequuti.

De Quodam qui Ricardum ſecundum brithanniæ regem ſe finxit.

CVm Henricus quartus Ricardum ſecundum fratrem patruelem brithanniæ regem in uincula conieciſſet ac regnũ occupaſſet. Saleſberitanus comes ex Matre Ricardi frater: ut eum liberaret: aut ſaltem ulciſceretur: regia ueſte ſacerdotem adornauit: qui olim in Ricardi muſicorum numero fuerat: atq; ei in omnibus perſimilis erat. Ricardum igitur in inſula effugiſſe e carcere diſſeminauit. Ad eam famam cum multi cõueniſſent ſuppoſititiumq; regem ſequerentur: Henricus ualido exercitu cum eis conſerta manu in fugam omnes conuertit. atq; occidit inter quos haud lõge poſt uerus quoq; Ricardus fuit.

De quodam Oxonenſi brithanno. qui ſe finxit. Georgii Clarentiæ ducis filium.

AEtate noſtra in brithannia regnante Henrico ſeptimo: cum is in carcere Eduardum Clarentiæ ducis filium aſſeruaret: Georgius autẽ q Eduardi atq; Ricardi frater fuerat: quorum uterq; in brithãnia regnauerat: brithannus quidã ſacerdos finxit Eduardum qui in carcere erat: Henrici manus effugiſſe. & pro eo adoleſcentem oxonenſem organiſtæ filium: qui ei ſimillimus erat oſtendebat. Hunc in birlandam deductum eius inſulæ populi regem appellarunt: quibus ſubnixus accedente præterea brithannorum exulum ope: ſatis magna manu in brithãniam traiecit. ubi ab Henrico ſtatim proelio ſuperatus ac captus: cum ab eo populo oſtenderetur una cum uero Eduardo fraus illa prorſus detecta fuit. Henricuſque hunc falſum Eduardum ãno quadringenteſimo octuageſimo ſeptimo poſt mille culinæ ſeruitio relegauit.

De alio qui ſe Ricardum orcadum ducem Eduardi quarti brithannorum regis filium ſimulauit eſſe.

POſt hunc falſum Eduardum iterum anno quadringenteſimo ſeptimo poſt mille a uirginis partu: in brithanniam Scotorum ope quidam deſcendit. qui ſe Ricardum orcadum ducem nominabat Eduardi quarti filium: atq; ad ſe regnum ſpectare aſſerebat. fingens cum patruus eius Ricardus ut regnum ipſi ac fratri adimeret occidi ambos iuſſiſſet: militẽ eum: cui cædes demãdata fuerat: occiſo primo eius fratre precibus flecti ſe paſſum: alium pro ſe occidiſſe: atq; ipſum liberaſſe. Cum autẽ Eduardi effigies uerbis addita: Eduardo enim uero ſimillimus erat: multos impuliſſet: ut q̃ is dicebat: uera eſſe crederẽt: a Carolo octauo gallorum rege q̃ſitus: qđ eo tpe Henrico brithãnico regi hoſtis erat: in parrhiſiorum urbẽ cum honeſto comitatu uenit. ubi poſteaq̃ accepit ab Hẽrico cum gallis initã eſſe pa-

cem ueritus ne tanquam initæ pacis pignũs Henrico traderetur: in flandram profugit. illicq; a philippo burgũdiæ archiduce cui Maximilianus imperator pater erat: tanquam propinquitate coniunctus in honore habebatur. ſed tertio anno poſt incohata huius fraudis commenta prœlio ab Henrico rege brithannico cum in brithanniam traieciſſet ſuperatus ac captus palam fecit ſe tornacenſis tonſoris filium nomine Petrachinum uerbecchum eſſe: atque ad urbem Lontham cum idem affirmantes eius parẽtes ueniſſent: ab Henrico liberatus alimenta quoq; quibus uiueret accepit. Sed cum poſtea iterum res nouas moliri depræhenſus eſſet: in medio urbis Lonthæ foro capite mulctatus eſt. Cæterum q̃q̃ in eius modi materia permulta inſignia Italorum exempla nobis occurrant: ut poſteritatis noſtræ rationem habeamus: ne aliqui hoc noſtro ſcribendi genere: quod in communem utilitatem ſolum ſuſcepimus: læſos ſe eſſe putarent: in eam ſceuiant: hic ſcribendi finem faciemus.

De dictis factiſq; memorabilibus: a rerum humanarum primordio uſq; in p̃ſens tempus: illis exceptis quæ luculenter Max. Valerius edidit: opus a Baptiſta Fulgoſo uernacula lingua conſcriptum: & a Camillo Gilino latinum factum: in quo ſatis diſcerni non queat: ſit ne uel proter uarietatem uoluptas maior: uel in uita proter exemplorum magnitudinem in euitãdo imitandoq; mortalibus propoſita utilitas expreſſior: Iacobus Ferrarius Mediolani. x. Kl. Iulias a redemptione chriſtiana anno. M. D. VIIII. impreſſit. Regnante Ludouico: xii. gallorum rege: quo tempore acciſis Venetorũ rebus: quod Addua: Pado: Mincio: Benacoq; atq; alpibus continetur: ab eis de Vicecomitum Sfortianorumq; principũ manu dolo magis q̃ uirtute longo tempore extortum: ipſe uno magnoq; prœlio Mediolanenſi ducatui reſtituit. qui huic impreſſioni priuilegium: ne intra decennium in ipſius finibus imprimi poſſit: aut aliunde inferri impreſſum ſub graui poena cõceſſit.